

Ma-to Shir Takurda-o swor o-nu pu-o

ut-Hun (Eastern Dukawa) New Testament

© 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc. in cooperation with the Ut-Hun Bible Translation Project All rights reserved. The New Testament in ut-Hun (Eastern Dukawa)

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matiyos.....	4
Markus	42
Ruka.....	65
Yohana	100
Senge-mo.....	127
Roma-ne.....	161
1 Korinti-ne	176
2 Korinti-ne	191
Garatiya-ne	200
Apisu-ne	206
Piripi-ne.....	212
Korosiya-ne.....	216
1 Tasaronika-ne.....	221
2 Tasaronika-ne.....	225
1 Timoti	227
2 Timoti	233
Titus	237
Pirimon.....	240
Yahuda-ne.....	241
Yakubu.....	253
1 Bitrus	258
2 Bitrus	263
1 Yohana	266
2 Yohana	270
3 Yohana	271
Yahudas.....	272
Ut-Hyangan	274

Matiyos

Rem-se rō n-me à:

Baag-o Yešo Kiristi un mat-o un wu ne
 Senge-m Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho
 Yo'os un Yešo m-ho un meger-to un wu ne
 Senge-m Yešo n-me un hun-ne o-Gariri
 Cir-mo Gariri ha-mo o-Urusharima
 Ho-ut ta'yoor-to ur-kom yow yow o-Urusharima ne
 M-inē ut-marimar un m-rwuun ne cas mo un Wan-Koyan

Bor-o gaan

Baag-o Yešo Kiristi

(Ruka 3:23-38)

1 Takyrda-o un baag-o Yešo *Kiristi*. † Wu un rwuun un baag-o ko-Gwomo *Dawuda* un *Ibrahi* ne.

² *Ibrahi* maturu *Ishaku*,

Ishaku maturu *Yakubu*,

Yakubu maturu *Yahuda* un sek-ye ye un wu ne.

³ *Yahuda* ne wu maturu Perez un Zera (inu un ye Tamar).

Perez maturu Hezuron,

Hezuron maturu Aram,

⁴ Aram maturu Aminadab,

Aminadab maturu Nashon,

Nashon maturu Sarmon.

⁵ Sarmon maturu Bo'az (inu un wu Rahab),

Bo'az maturu Obed (inu un wu Rutu),

Obed maturu *Jesse*.

⁶ *Jesse* maturu ko-Gwomo *Dawuda*.

Dawuda maturu *Suremanu* (inu un wu ne'a Uriya ro gage wu).

⁷ *Suremanu* maturu Rehebowam,

Rehebowam maturu Abija,

Abija maturu Asa,

⁸ Asa maturu Jehoshapat,

Jehoshapat maturu Jehoram,

Jehoram maturu Uzziya.

⁹ Uzziya maturu Jotam,

Jotam maturu Ahaz,

Ahaz maturu Hezekiya,

¹⁰ Hezekiya maturu Manase,

Manase maturu Amon,

Amon maturu Josaya.

¹¹ Josaya maturu Jekoniya un hen-ne ye un wu ne, cin ba a un kuus ye m-guw so un dak-o o-*Babira*. ††

¹² Bo a wotte ye o-*Babira* à,

Jekoniya maturu Shetiyer,

Shetiyer maturu Zerubaber,

¹³ Zerubaber maturu Abihudu,

Abihudu maturu Eriyakim,

Eriyakim maturu Azor.

¹⁴ Azor maturu Zadok,

Zadok maturu Akim,

Akim maturu Eriwuda,

¹⁵ Eriwuda maturu Ereyazar,

Ereyazar maturu Matana.

Matana ne wu maturu *Yakubu*.

¹⁶ *Yakubu* maturu *Yusuhu* campo *Meri*,

Meri inu Yešo wu a m-zeē *Kiristi* à.

¹⁷ Cir-mo un zaman-o *Ibrahi* ha-mo un yo ma ko-Gwomo *Dawuda*, zaman-us op-us nass-se [14]. Zeen-mo un ko-Gwomo *Dawuda* ha-mo un da-o a kuuse *Isra*-ne m-guw o-*Babira* à, zaman-us op-us nass-se [14]. Komo da-o a kuuse ye à, ha-mo un da-o a mate *Kiristi* à, zaman-us op-us nass-se [14] komo.

A makt Yešo Kiristi

(Ruka 2:1-7)

¹⁸ Mat-o Yešo *Kiristi* o ka. Da-o *Yusuhu* ro un hoob-o *Meri* inu Yešo ne ut-ge à, cin ba a un gegu ye ut-ge, a 'wossuru wu ro ur-uub ne de un *Kukt-o Shir*. ††¹⁹ Wan-ryap-de un wu *Yusuhu* kashi un net-wu, wu ro un nome un *karamsa*-o un *Yahuda*-ne o-dorotte. Komo wu con wu 'ye *Meri* m-'e n-me un hun-ne á, wu nomuru us-barag wu ho'ostu wu wukusse ba un nap-o un net.

²⁰ Amba wu ro un ka barag-se, wan-tom-wu Wan-Koyan rwuunuru wu ruru wu n-te o-bo, wu zeeru wu,

† Wu Shir daagne à.

†† Hyen komo: 2Gwm 24:14-15; 2Nom 36:10; Irm 27:20 ‡ Hyen komo: Ruka 1:27

“*Yusuhu* baag-o ko-Gwomo *Dawuda*, taase o hoge gyer-o un dek un *Meri* ne'a ru, remen ka uub-de, de un *Kukt-o Shir* de. ²¹ Wua met wa, woa egu wu ur-jin *Yeso*. Wata *wan-Gwu* remen wu wu he m-gu un hun-ne be-de un *ba'as-to* un ye. [†]”

²² Ka rii-yo un kor kap remen a shooste rii-yo Wan-Koyan rwore à, cin n-ga ne un nu-o un *wan-Rwor un Ma-to ShirIshaya* unze,

²³ “Wan-ne'a-wu nape campo á wua nom ur-uub, wua met wa, wan-campo.

Komo a egu wu ur-jin *Imanuwer*.” ^{††}

Ka jin-de *Imanuwer* de ro, *Shir ro be-ur gaan un na ne*.

²⁴ Bo *Yusuhu* zutute ka rew-mo à, wu nomuru yo wan-tom-wu Wan-Koyan zee wu à. Wu gaaru ne'a un wu *Meri*. ²⁵ Amba wu nap wu ne'a á, se da-o wu messe wa un wu à wan-campo. *Yusuhu* egu wu komo ur-jin *Yeso*. [‡]

Bor-ús yoor

Gas-de un ya-ús-nap so ur-horan

2 Da-o ko-Gwomo *Here* ro ut-gwomo à, a mate Ye-so un bo-o o-Betarami, o ro n-me un dak-o o-Judiya à. Bo un mat un wu, hun-ne ya-ús-nap rwuunuru so ur-horan ye haanuru o-Urusharima. ² Ye cituru hun-ne o-cot, “¿Kené ka wa-wu a mate à ro, wu he m-warag ko-Gwomo no *Yahuda*-ne à? Te nak a makt wu remen te hyanag regen-yo un wu indunte ur-horan, komo te un haan, te kwukte be-de un wu, te ye'et wu m-sek.”

³ Bo ko-Gwomo *Here* hogute a makt wa-wu he m-re ut-gwomo à, hur-de un wu naasuru deen, unze wu ken ko-Gwomo wua dek kwuur-o un wu. Kaane komo hur-de un koob-ne ye un wu kap naase deen. ⁴ Wu karaksuru kap o un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne. Ka da-de wu cituru ye be-de *wan-Rwor un Ma-to Shir* zee a met *Kiristi* à.

⁵ Ye shasuru wu, “Un bo-o o-Betarami, n-me un dak-o o-Judiya. Te nak remen kaane *wan-Rwor un Ma-to Shir* gene us-hak deen se arge à, *wan-Rwor un Ma-to Shir* zeeg:

⁶ “No hun-ne ye o-Betarami un dak-o o-Judiya,

wan-gaan be-ur no a warag caari-wu un ko-Gwomo, Komo wua dorutte hun-ne re *Isra*-ne

bo wa-ut-gut ro m-dorutte un gut-to un wu à.

Remen kaane bo-o no a warag

caari-o o-bo un dak-o o-Judiya.’ ^{††}”

⁷ Bo *Here* hoge kaane à, wu agnuru ka ya-ús-nap-ye, ye rwuune so ur-horan à. Wu cituru ye wukusse, remen wu nept hond hond da-o ye hyané ka regen-yo à.

⁸ Bo ye rurute wu à, wu tomuru ye ha-mo o-Betarami,

wu zee, “Ha no cekrendu me ma-to un ka wa-wu ceen. Un ra-o no hyente wu à, no muun, no ruru me, remen me un ce re um heet m-kwuktu wu.”

⁹ Komo bo ye komte hoge un ma-to un ko-Gwomo à, ye argu arag-mo un ye. Un cow-yo un ye, ye hyanuru ka regen-yo, yo ye hyané ur-horan à. Zak-o hooru ye deen bo ye hyané yo komo à. Ka regen-yo ro un co-o un ye, ye ro yo m-dore har yo haaru yo esuru o-Betarami be-de wa ro à. ¹⁰ Bo ye hyente o-regen à, men-to un ye shiiru o-zak deen. ¹¹ Ka ya-ús-nap-ye cowuru o-hur. Ye hyanuru wa un inu un wu ne *Meri*, ye kwuktu un co-o un wu, ye nomuru wu ur-bongon. Ka da-de, ye rwunturu ba-to un ye, to un hwor. Ye ya'uru wu o-zinariya, un to ken saw-to m-shi'igin to ne to, a m-aag “ut-*parakanse* à” un m-now ne mo a m-aag “o-*mur*” ne à.

¹² Ye warguru un dak-o un ye un cow-o hor-yo, remen Shir ka'aksutu ye m-bo ye jar ye warag be-ur *Here* á.

Yusuhu ne un Meri somog ha-mo un dak-o o-Masar

¹³ Bo ka ya-ús-nap-ye aragsute à, wan-tom-wu Wan-Koyan ruru *Yusuhu* n-te m-bo, *wan-tom-wu Shir* zeeru, “Ine, o dek ka wa-wu un inu un wu ne, no som ha-mo un dak-o o-*Masar*. No she'et reeno, se um zeeg no jo'on, remen karma-ne *Here* a hoob ka wa-wu, remen ye hoot wu.”

¹⁴ *Yusuhu* inuru wu dekuru ka wa-wu un inu un wu ne ka tet-mo, wu nekuru dak-o o-*Masar*. ¹⁵ Wu she'eturu reeno o-*Masar* se da-o *Here* mare à. To ka un kor remen a shooté rii-yo Wan-Koyan rwore à un nu-o un *wan-Rwor un Ma-to Shir* unze, “Es-mo o-*Masar* um agne wa re.” ^{‡‡}

Karma-ne Here hoomte yakar yan-campo-ne un dak-o o-Betarami

¹⁶ Bo *Yusuhu* un ya-den-o un wu ne aragsute so un dak-o o-*Masar* à, ko-Gwomo *Here* napuru unze weer-se ka ya-ús-nap-ye nomo wu. Remen kaane wu swooru us-ryaab deen. Wu baksuru da-o ka ya-ús-nap-ye rure wu ye hyanag ka regen-yo à. Wu tomuru karma-ne ye hoom yakar yan-campo-ne kap ye ro o-Betarami à un riib-se un o ne, cir-mo un yan-hak-ús yoor ha-mo n-dak, hond hond-mo un ka da-o ya-ús-nap-ye ruru wu ma-to un ka wa-wu à. ¹⁷ Un kaane a shoosé rii-yo a rwore un nu-o un ko-*wan-Rwor un Ma-to Shir* *Ir-miya*, unze,

¹⁸ “A hogute us-'won un bo-o o-Rama,

'won-se un tuk-mo ut-men deen.

Rahira ro us-'won remen yakar-ye un wu,

Wu kwangute ut-kweemse

† Hyen komo: *Ruka* 1:31 †† Hyen komo: *Isha* 7:14 ‡ Hyen komo: *Ruka* 2:21 ‡‡ Hyen komo: *Mika* 5:2

‡‡ Hyen komo: *Hose* 11:1

remen yakar-ye un wu mereste." †

**M-j'o'on so un dak-o o-Masar
ha-mo un bo-o o-Nazaret**

¹⁹ Bo **Here** mereste à, wan-tom-wu Wan-Koyan ruu **Yusuhu** n-te m-bo o-Masar, ²⁰ **wan-tom-wu Shir** zeeru **Yusuhu**: "Ine, o dek ka wa-wu un inu un wu ne, o warag dak-o o-Isra, remen n-ga ye ro un hoob-o un wa ye hoot wu à, ye mereste."

²¹ **Yusuhu** inuru, wu dekyru wa un inu un wu ne, wu warguru dak-o o-Isra. ²² Amba bo **Yusuhu** hogute wa **Here**, wata, Arkirayos wu ro un gwomo-to o-Judiya dekste kwuur-o Tato un wu à, wu hoguru o-gyer wu waragte reeno. Amba bo Shir ka'aktu wu un m-bo à, unze wu jar wu he o-Judiya á wu hessuru ha-mo o-Gariri. ²³ Wu she'eturu un bo-o o-Nazaret, †† remen a shooste rii-yo a rwore un nu-o un **yan-Rwor un Ma-to Shir** à unze, "A eeg wu ko-ya-o-Nazaret."

Bor-us tet

**Ko'ot-o Yohana Wa-m-Yo'os
un hun-ne m-ho**

(Mark 1:1-8; Ruka 3:1-18; Yoha 1:19-28)

3 Un ka da-o o, **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho**, takne senge-mo un wu. Wu ko'ote Ma-to Shir o-dakar o un dak-o o-Judiya. ² Wu ro m-zee, "Yagu no nom **ur-ba'as**, no muun be-de Shir, remen **Gwomo-to Shir**† nomsunte yow yow." ³ **Yohana wu Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** nome ma-to un wu, un hak-se n-jim. **Ishaya** zeeq,

"Wu ken wu ro un eeg-se un hun-ne o-dakar ye haan ye hoge wu.

Wu ro m-zee, 'Ja'asu no Yawe o-cow wu haante.

Ja'asu no wu o-cow tete.' " ††

⁴ Matuku-de **Yohana** cope à, un can-se o-dorom a ceo o. Wu gak hap-yo o-ka un byon-o un wu. Rii-yo m-re yo un wu yege-'e ye un wuug-mo un so ne. ††† Hun-ne haanuru rwuun-mo un bo-o o-Urusharima un ye o-Judiya ne kap, komo un kap riib-se un Roog-o o-Joda ne. Ye un haan ye hogute **Yohana** o-dakar. ⁶ Ye ro m-rwor un **ba'as-to** un ye, komo **Yohana** ro ye m-yo'os m-ho un Roog-o o-Joda.

⁷ Amba bo **Yohana** hyente **Parisa**-ne un **Saduki**-ne deen ye ro m-haan remen wu yo'ostu ye m-ho à, wu zeeru ye, "No m-raab ne untun yakar-ye un herhyat! ¿Wa rure no ne no som swo ur-koob o Shir roa 'ye no à? †††† Nom no rem-se a hette m- nap unze no yagute nom **ur-ba'as** à. Ka da-de, no haan remen um yo'ostu

† Hyen komo: Irimi 31:15 †† Hyen komo: Mark 1:24; Ruka 2:39; Yoha 1:45 ‡ ut-Girik: Gwomo-to n-Ton shir, komo n-ton Mati 3:2; 4:17; 5:3,10,19,20; 7:21; 8:11; 10:7; 11:11-12; 13:11,24,31,33,44,45,47,52; 16:19; 18:1,3,4,23; 19:12,14,23; 20:1; 22:2; 23:13; 25:1 †† Hyen komo: Isha 40:3 (ut-Girik) †† Hyen komo: 2Gwm 1:8 ††† Hyen komo: Mati 12:34; 23:33

no m-ho. ⁹ Taase no nom us-ses un hoog-m no unze **Ibrahi** wu ro Tato no. Toka toa ruut no á. Me no m-rure, Shir a hoks nome un **Ibrahi** yakar un ka ta'ar-to. (Urege wu conog). ††††† Shir ru'uste nu-o ur-yar o un pi-ish ut-ma un 'wun-de o-'yo. 'Yo-yo mate yakar-ye ur-bon á, a kups yo a jorbe o-ra. Kaane Shir he 'ya un hun-ne ur-koob ye yage nom un rii-yo depe à. ††

¹¹ Ka da-de **Yohana** zeeru hun-ne, "Me de m-ho me no m-yo'os, remen a nept no yagute nom **ur-ba'as**. Amba wu argu me ut-gos à wu roon un jim un de, ko ka'ante-to un wu me bo'os um us to á. Wu he no m-yo'os un **Kukt-o Shir**, o-ra ne komo. ¹² Wu ro un kok-de un wu ne de m-ger, wu jer hyo-ye un wu. Komo wu karakse hyo-ye ur-bon, wu ru n-me un byo-de un wu, amba wu tyks ka nu-to o-ra o a hoks m-ryomos á."

Yohana yo'oste Yeso n-te m-ho

(Mark 1:9-11; Ruka 3:21-22)

¹³ Un ka da-o Yeso rwuune es-mo o-Gariri, wu haaru un Roog-o o-Joda. Wu un ha remen **Yohana** yo'ostu wu m-ho. ¹⁴ **Yohana** conuru wu m-wen. Wu zeeru Yeso, "Me, wu ro o-hoob o yo'ostu me m-ho à, ¿ya rwore o hette m-haan be un de um yo'ostu wo? O jishtu me. Wo depe o yo'os me m-ho."

¹⁵ Amba Yeso shasuru wu, "Un ka da-o wo depe o yo'os me m-ho. Kaane ro ur-bon ne remen a shooste myet o un rii-yo Shir cone à." Bo **Yohana** hogute kaane à wu yo'osuru Yeso m-ho.

¹⁶ Remen kaane **Yohana** yo'osuru Yeso m-ho. Bo Yeso rwunte m-ho à, da-o gaan, Ton-o tikshiru. Yeso hyanuru **Kukt-o Shir** ro m-kergunne un sha-mo o-gorop, har o ciruru n-ton un wu. ¹⁷ Ka da-de Shir teprunuru zee-mo n-Ton o-shir, "Wu ka wu ro Wa re, wu me m-con à. Wu me m-hoge rerem-mo un wu deen à. ††††"

Bor-us nass

**Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot
megerte Yeso**

(Mark 1:12-13; Ruka 4:1-13)

4 Ka da-de, **Kukt-o Shir** wooturu Yeso n-me o-dakar remen **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** megertu wu. ††††† Yeso nomog o-**swoot** ut-ho kwooz-ut yoor [40] m-tet m-how ne. Remen kaane, mer bopuru wu deen.

³ **Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** haanuru, wu megruru Yeso. Wu zeeru Yeso, "Urege wo **Wa-wu Shir** wu, rwo ka ta'ar-to barme rii-yo m-re!"

⁴ Yeso shasuru, "Gense to ro un takurda-o Shir unze, "Un rii-yo m-re o cot

hun-ne hette kum m-hoog á,

se de gom-to rwuune un nu-o Shir à kap.' †††"

††† Hyen komo: Yoha 8:33 † Hyen komo: Mati 7:19 †† Hyen komo: Taka 22:2; Bong 2:7; Isha 42:1; Mati 12:18; 17:5; Mark 1:11; Ruka 9:35 ††† Hyen komo: Yahu 2:18; 4:15 †† Hyen komo: Kara 8:3

⁵ *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* heete Yeso o-Urushari-ma bo-o so-o. Wu deturu Yeso reeno n-ton un *Pyo-o Shir* be-de jiishe m-pipir a. ⁶ Ka da-de *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* zeeru Yeso, "Urege wo *Wa-wu Shir* wu, hukse, o hebe n-dak. Gense to ro un takurda-o Shir, unze,

"Shir a ru yan-tom-ye un wu ye 'er wo.
 Yea goks wo un kom-to un ye,
 taase o hebe ut-ta'ar o hoge m-hoog.' † "

⁷ Yeso zeeru wu, "Gense to ro un takurda-o Shir, unze, 'Wo meger Yawe Shir ru a!' †† "

⁸ *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* dooru Yeso m-heet n-ton un o ken haag-o, o m-pipir deen. Wu kuturu Yeso dak-to un hono o-dak pitip un gwomo-to un to ne, un seps-mo un to ne. ⁹ Wu dooru Yeso m-zee, "Kap o un to ka man hoks wo to m-ya'as, o nom gwomo-to un to, urege wo kwuktutu me o 'ye me, m-sek."

¹⁰ Yeso zeeru wu, "Arag kane *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* o! Remen gense to ro un takurda-o Shir unze, " 'Nome Yawe Shir ru m-guw, wu wu cot o he m-kwukte.' ‡ "

¹¹ Ka da-de, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* arguru, wu yage Yeso. *Yan-tom-ye Shir* haanuru ye nomoru Yeso m-senge.

Yeso takante rworu un Ma-to Shir dak-o o-Gariri

(Mark 1:14-15; Ruka 4:14-15)

¹² Da-o Yeso hoge karma-ne ka'ag *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho* a, Yeso inuru wu warguru dak-o o-Gariri. ^{†13} Se da-o wu ha bo-o o-Nazaret a, ka da-de ne, wu yaguru o-Nazaret wu haaru bo-o o-Kapanahum o ro reeno n-riib o un mar-o Gariri ma-de un dak-o o-Zeburun, o-Napari ne. ^{††14} Yeso un nom kaane remen a shooste rii-yo *Ishayawan-Rwor* rwore a, o-da deen o arge a unze,

¹⁵ "Men tom ne um ruru no hun-ne ye un dak-o o-Zeburun un dak-o o-Napari ne. No ye ro yow yow un mar-o Gariri ne a, un pes-to un Roog-o o-Joda ne, komo un hun-ne ne ye ro un dak-o o-Gariri a, be-de ye ro *Yahuda*-ne a ro ur-she'et a.

¹⁶ Ka hun-ne ye ro ur-she'et n-me o-comb a, ye hyen caari-mo m-cecar. Cekar-mo Shir, untun bo ho-ur ro m-rwuun n-sot a, Moa rwuun be-de un ka ye kukt-to un ye merse a." ††

¹⁷ Cin ka da-o Yeso cire ko'ot-o Ma-to Shir, wu ro m-zee, "Yagu no nom *ur-ba'as*, no muun be-de Shir, remen da-o Shir he ut-gwomo a nomsunte yow yow." †††

† Hyen komo: Bong 91:11-12 †† Hyen komo: Kara 6:16
 ‡ Hyen komo: Kara 6:13 †† Hyen komo: Mati 14:3; Mark 6:17; Ruka 3:19-20 †† Hyen komo: Yoha 2:12 ††† Hyen komo: Isha 9:1-2
 ††† Hyen komo: Mati 3:2

Yeso ak yan-ship un jan nen nass

(Mark 1:16-20; Ruka 5:1-11)

¹⁸ Yeso ro m-arag n-riib o un Mar-o o-Gariri. Wu hyanuru ye ken hen-ne ye nen yoor, Simon wu a m-zee Bitrus a, un hen un wu ne wu a m-zee Andarawus a. Ye ro m-jorbe o-yo n-me o-mar, remen ye ya-m-ship un jan-ye, un baab-to un jan ne. ¹⁹ Yeso zeeru ye, "Dond no me, man muut no yan-neke-m re. Man yoosu no bo no he haante un hun-ne be un de a." ²⁰ Ba un naas o-da, ye yaguru saw-to un ye to ye rotte un ship un jan a, ye doruru Yeso.

²¹ Bo Yeso aragte un co a, wu hyanuru ye ken hen-ne ye nen yoor komo. Ye ro *Yakubu* un hen un wu ne *Yohana* yakar Zebedi. Ye ro un ja'as un yo-o un ship un jan o-hat un tato-o un ye ne, ye shipt jan. Yeso aaguru ye. ²² Da-o gaan, ye yage o-hat kap un tato un ye ne, ye doruru Yeso.

Yeso guug hun-ne deen

(Ruka 6:17-19)

²³ Yeso bopu m-pa'ag myet dak-o o-Gariri, wu ro ur-yoos un kuke-to un yoos un Ma-to Shir. Wu ro m-ko'ot *Ma-to m-Rerem* to un gwomo-to Shir. Komo wu taaste gom-se un hun-ne un ya-ba-m-gugaaz mo o-wur ne. ^{§24} Remen kaane, ma-to un wu wooru ko o ke dak-o o-Siriya da-o gaan. Ye ma'asuru wu m-hante un ya-us-gom go-us-go, un yan-sw o ur-koob ne, un ye *ya-ut-kot* da'e ut-hi ne a un ya-o-tattara ne, un ryam-ne komo. Wu taasu gom-se un ye myet. ²⁵ Hun-ne ut-moor ne doruru wu es-mo o-Gariri. Ye ken ye rwuun-mo o-Urusharima un dak-o o-Judiya ne. Ye ken ye rwuun-mo un be-de ye m-aag, *Bo-ut op* a, har un es-mo un pesto-de un so un horan-de un Roog-o o-Joda.

Bor-us taan

Ko'ot un Ma-to Shir n-ton ur-haag

(Mati 5—7)

5 Bo Yeso hyente hun-ne morogsute deen a, wu daaru n-ton ur-haag, wu she'eturu. Bo wu she'ette a, yan-neke-mo un wu haaru be-de un wu. ² Wu ciru ye m-yoose un yo ka:

Ya-o-zak

(Ruka 6:20-23)

³ "Ya-o-zak-ye, ka ye nape unze koob-ne ye ro, ye rotte Shir a, remen gon ye ro be-de un gwomo-to un wu.

§ Hyen komo: Mati 9:35; Mark 1:39

4 Ya-o-zak-ye, ka ye rō un tuk-mō ut-mēn m-mōka à, remen Shir a gwu'ursu ye ut-mēn. †
 5 Ya-o-zak-ye, ka ye russe ur-hi gwerger, remen Shir a bōpsu ye rii-yo un hōno o-dak kap. ††
 6 Ya-o-zak-ye, ka ye cōne m-nom rii-yo Shir cōne à, remen Shir a coks ye. ‡
 7 Ya-o-zak-ye, ka ye m-hoge 'wōn-ur or un ye ne à, remen Shir a hoge 'wōn-de un ye un cen ye.
 8 Ya-o-zak-ye, ka ye rō un mēn-ut pus-tō ne à, remen yea hyen Shir. ††
 9 Ya-o-zak-ye, ka ye rō m-cōn hun-ne she'et ba ut-ween à,
 remen Shir a dek ye yakar-ye un wu."
 10 Ya-o-zak-ye, ka ye hun-ne reese ur-koob à, remen ye rō m-nōm un yo depe à, Shir a ru ye o-zak, remen gōn ye Shir cōne un gwōmo-tō un wu. ††
 11 Ya-o-zak-ye nō, da-o hun-ne pyapu nō à, ye reesu nō ur-koob, komo ye nomo nō mēn-ut jaas-tō gō-ūs-gō rem re. †††12 Nom nō o-zak remen kaane, remen 'yons-ur gos-de rō nō ur-'er n-Tōn shir. Kaane hun-ne ye un ye ya-n-ga-ye nome *yan-Rwor un Ma-tō Shir* n-ga, ye ba'u nō à. †††

**Ka ye dore Yeso à ya ye rō
 untu m-por m-cecar ne**
 (Mark 9:50; Ruka 14:34-35)

13 Komo Yeso zeeru, "Ya nō rō untu m-por be-de un hun-ne ye un hōno o-dak. Amba urege rerem-mō m-por taag, zre a he m-nom a muute mō m-rerem ne? Mō waragte hwaa, se a ukse mō, a yawag us-na." §

14 Yeso zeeru, "Ya nō rō untu m-cecar be-de un hun-ne ye un hōno o-dak. Ai, bō-o a ma'e n-tōn ur-haag à a hoks o m-wuke á. §†15 Kaane o komo a m-dō ur-pitirra a hok de o-shaar á, se de a sek de n-tōn ur-deeg remen de ye'et hun-ne ye o-hur m-cecar. §††16 Kaane komo, she'et nō cas remen hun-ne hyenet rii-yo nō m-nōm à, yea bum Tato nō wu n-Tōn shir." §†

Yoos-ur Yeso n-te o-karamsa

17 Yeso zeeru, "Taase nō hyen nō zee mēn haan um soksté *karamsa-o Mosa* un yoos-de un *yan-Rwor un Ma-tō Shir* ne. Mē haan remen um soksté tō á, se de remen um shoosté tō. 18 Nip-o mē nō m-rure, urege de o-Tōn o-dak ne rō kōn, yatt kō o-keer kō ya-o-dakka yo he m-sokse n-mē un yoos-de o-*karamsa* á. Se a shooste koyan kap. §††19 Remen kaane bō un wu jesse kō o-gaan be-de un ka *karamsa*-ut rek-tō tō à, wu yoose komo hun-ne ye jetem tō. Shir a zee hwaa ka

† Hyen komo: *Isha* 61:2 †† Hyen komo: *Bong* 37:11 ‡ Hyen komo: *Isha* 55:1-2 †† Hyen komo: *Bong* 24:3-4 †† Hyen komo: *1Bit* 3:14 ††† Hyen komo: *1Bit* 4:14 ††† Hyen komo: *2Nom* 36:16; *Seng* 7:52 § Hyen komo: *Mark* 9:50; *Ruka* 14:34-35 §† Hyen komo: *Yoha* 8:12; 9:5 §†† Hyen komo: *Mark* 4:21; *Ruka* 8:16; 11:33 §† Hyen komo: *1Bit* 2:12 §†† Hyen komo: *Ruka* 16:17

net-wu rō be-de un gwōmo-tō Shir. Amba kap wu dore tō à har wu yoose ye ken ye, a deet wu ur-bektuben n-mē un gwōmo-tō Shir.

20 "Mē nō m-rure, urege kashi un she'et-ur nō de jiish de un *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne á, nōa cūw n-mē un gwōmo-tō Shir á kō hiin.

Yeso yooste unze a nōm us-ryaab á
 (Ruka 12:57-59)

21 "Nō hogussute a russute hun-ne na ye n-ga, unze, 'Wō jar o ho net á,' gaan-o zee 'bō un wu hō net à, a he'et wu be-de un piishi wu ut-ma.' §†22 Amba mē nō m-rure, wu rō us-ryaab un or un wu ne à, Shir a nom us-ryaab un wu ne komo a piishe wu ut-ma. Komo bō un wu nōmē us-ryaab un or un wu ne à, har wu ce'e wu jin-ur yō-de a he'et wu be-de m-piish ut-ma tō sek-ye un Shir. Komo wō kute or ru ut-yage har o zee wu ko-raag! Tō, o bupse o ka cōw-yo un den-o o-ra!"

23 Yeso haaru co m-zee, "Urege wō un ma-tō m-hwobbē m-yar n-te un *hana*-o ur-*seke* o Shir, o bak-suru unze wu ken wu zeege o nomote wu ur-yō-de, 24 Wō hwōbē yar-m ru o-*hana* á. Ur-takan neke be-de un or ru nō hongse un wu ne. Ka da-de o haan o he'edbe yar-m ru be-de Shir."

25 Yeso zeeru komo, "Urege wu ken wu zeege o nomote wu ur-yō-de har wu rō wō un ma-tō m-heet be-de un m-piish ut-ma, nōm hōr-m-hōr o hongse un wu ne. Nōm bō o he m-nōm à nō ess ut-ma un wu ne cin ba nō un wōō be-de un m-piish ut-ma. Unya kaane á, wua mōssu wō un wan-piish ut-ma ne. Komo ko-ya-m-piish ut-ma wua mōssu wō un yan-tōm-ye un wu ne ye ke wō. 26 Nip-o mē wō m-rure, urege wu nōmog kaane, rii-yo a rwuntutu wō kanē, se o topk kap bō un rii-yo a wō m-dore à."

Yeso yooste unze a nōm o-ás á

27 Ka da-de Yeso zeeru, "Nō hogussute ka *karamsa*-o, 'Taase o hoob ne'a-wu un net á.' §†28 Amba mē nō m-rure, taase ma net gut ne'a-wu rō ne'a un wu á komo wu cun m-rewe un wu ne n-mē un hur-de un wu. Urege net nōmog káane, wu nōmog o-ás o ka un wu ne n-mē un hur-de un wu. 29 Urege yish un du rō wō m-rwō *ur-ba'as*, hus de o jore. A jiish wō o taage yish-ur gaan be-de un dōk-tō un wur-o ru otte a jorbē wur-o ru ur-bir n-mē den-o o-ra à. §†30 Komo ka rō, urege kom-o ru o-gaan rō wō m-rwō *ur-ba'as*, kups o o jore. A nom ur-bon wō hokse jore un yo ken rii-yo un hōog-m ru o gwu'ursute Shir ur-hur, otte a jorbē wur-o ru ur-bir n-mē un den-o o-ra à." §††

§† Hyen komo: *Rwuy* 20:13; *Kara* 5:17 §† Hyen komo: *Rwuy* 20:14; *Kara* 5:18 §†† Hyen komo: *Mati* 18:9; *Mark* 9:47 §†† Hyen komo: *Mati* 18:8; *Mark* 9:43

Yeso yooste unze a caas ut-ge á

(Mati 19:9; Mark 10:11-12; Ruka 16:18)

³¹ Yeso zeeru komo, "Wu ken wu zeeg yo ka unze 'Urege wu ken net-wu ho'oste ne'a un wu, se wu ya'astu wu takurda-o un caas ut-ge.' ^{†32} Amba me no m-rure, net a hoks ho'os un ne'a un wu urege ka ne'a-wu rewete un wu ken campo wu ne. Taase net ho'os ne'a un wu remen yo ken rii-yo un hon. Urege wu ho'oste ne'a un wu remen yo ken rii-yo un hon, wu rwo'og wu o ka nom o-ás urege ka ne'a-wu gaag wu ken campo wu. Komo urege campo gaag ne'a-wu campo un wu ho'ose à, Shir dek o ka ka net-wu nomog o-ás." ^{††}

Yeso yooste a jar a tond á

³³ Yeso haaru co m-zee, "No hogussute o ken *karamsa*-o, o ya-n-ga-ye na gokse à us-hak deen se arge à. O zeeg, 'Taase no taage m-shoos un rii-yo no surte nu à. Yo depe à shoos rii-yo o zee woa nome Yawe à.' ^{‡34} Amba rii-yo me no m-rure à yo ro, taase no tond á por por. Taase no tond un jin-de un Ton-o shir á, remen kane Shir ro un gwomo-to un wu. ^{‡‡35} Taase komo no tond o-dak, remen o ro un kus-o un na-se un wu. Taase komo no tond un jin-de o-Urusharima, remen o-Urusharima bo-o caari-o o un ko-Gwomo Shir. ^{‡‡36} Taase komo o tond un hi un du á, remen woa hoks m-muut un ko can-o o-gaan yo wakte o-pus yo ko o-rim yo á. ³⁷ Urege o conog m-zee 'Ee' zee 'Ee,' urege 'Ay' o, zee 'Ay.' Rii-yo pase kaane à, yo-yo yo. Yo rwuune un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à."

Ur-yish ur-yish ne

(Ruka 6:29-30)

³⁸ Ka da-de Yeso zeeru, "No hogussute de ka *karamsa*-o, 'Urege net hogussute wu ken wu m-hoog ur-yish ko o-yin, se a nome wu m-hoog un yish-de un wu ko un yin-yo un wu.' ^{‡‡39} Amba me no m-rure, taase o muute wu ken wu o-yo yo bo wu nomo wo à. M-sha urege wu ken wu hutu wo o-raag, ur-geeg de ur-re, wo muse á wakse wu o kuse à wu buse. ⁴⁰ A nom wu ken wu zeeg o nomote wu ur-yo-de. Wu zeeru ko-yan-m-piish ut-ma wu rumse wu matuku un du, urege ka net-wu nomog kaane, ya'as wu myet un cop-o ru ne. ⁴¹ Urege wu ken ko-karma-wu rwo'og wo ur-hew mer-ur gaan, ut-saw ne neke o dek to har mer-ut yoor. ⁴² Wu konu wo gwu à, gu wu. Wu haane komo hoob-o un moog be un du à, wo wen wu á."

Con yan-yage-ut ru

(Ruka 6:27-28,32-36)

⁴³ Yeso haaru co m-zee, "No hogussute o-*karamsa* unze, 'Con net-wu conu wo à,' ^{‡‡‡} o yage wu yagu wo à. ⁴⁴ Amba me no m-rure, con no yan-yage-ut no! [§] Ye ro no un reese ur-koob à, no kon Shir 'ye ye o-kwum! ⁴⁵ Nom-mo un kaane, a hante no waktute yakar-ye un Tato no wu n-Ton shir. Wu ro m-rwo ho-de rwuun m-cecas ne n-te un ye ro kashi un hun-ne un ye ro rii-ye o-saa ne à. Komo wu tomon kem n-te un ye ro kashi un hun-ne à, un ye ro rii-ye o-saa ne à. ⁴⁶ Urege ye conu no à, ye no m-con cot, nqa kum ur-'yons o ka á. Ko *yan-goks un tar*, un yan-men-ut jaas-to ne, ye ro m-con un ye cone ye à. ⁴⁷ Urege nay-ne no cot no m-gas, zya no nome o ka yo no jiishte ye ken ye? Ay, ko ye ro *Yahuda*-ne á, ye ro m-con un nay-ne ye un ye. ⁴⁸ Remen kaane se no ma'as ba un be-de ut-reeb bo Tato no wu n-Ton shir ro ba un be-de ut-reeb à." ^{§†}

Bor-us cind

Yeso yooste bo a he 'ya m-yar à

6 Yeso haaru co un yoose un yan-neke-mo un wu. Wu zeeru, "Da-o no nome rii-yo ur-bon taase no nom un yish-ye un hun-ne remen ye bumut no. Urege no nomog rii-yo ur-bon remen hun-ne bumut no, nqa kum ur-'yons be-ur Tato no wu ro n-Ton shir á. ^{§††}
² "Remen kaane da-o wo 'ye m-yar, o guut koob-ne, taase o rure hun-ne bo o he yo m-nom à. Urege no m-nom un kaane, no waragte untun ya-o-shepe, ye ro m-nom un kaane un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, komo us-cow ne remen hun-ne bumut ye. Nip-o me no m-rure, ye kumuste 'yons-de un ye be-de un hun-ne. ³ Amba urege woa gu ko-koob, wo yage ko wan-yendu wu nep rii-yo wo m-nom á. ⁴ Remen kaane, 'ya m-yar wukusse. Ka da-de, Tato na wu ro m-hyan rii-yo wo m-nom wukusse à, wua top wo."

Yeso yooste bo a he kon un Shir à

(Ruka 11:2-4)

⁵ Yeso zeeru, "Komo urege no ut-ma un Shir ne, no nom bo ya-o-shepe ro m-nom á. Ye ro m-con ye ine eso n-me un kuke-to un yoos un Ma-to Shir ye konot, komo ut-bakse ne be-de hun-ne ro m-go'one à remen hun-ne hyenet ye. Nip-o me no m-rure, ye kumuste o ka kom-de un 'yons-de un ye. ^{§‡6} Amba da-o o he m-kon un Shir rii à, cow o-kuke, o tige ish. O kon Shir Tato na wu a m-hyan á, komo Tato na wu ro m-hyan un rii-

† Hyen komo: Kara 24:1; Mati 19:7; Mark 10:4 †† Hyen komo: Mati 19:9; Mark 10:11-12; Ruka 16:18; 1Kor 7:10-11 ‡ Hyen komo: Rewi 19:12; Qgg 30:2; Kara 23:21 †† Hyen komo: Yaku 5:12; Isha 66:1; Mati 23:22 ‡‡ Hyen komo: Isha 66:1; Bong 48:2 ‡‡† Hyen komo: Rwu 21:24; Rewi 24:20; Kara 19:21

‡‡‡ Hyen komo: Rewi 19:18 § Mo ken gen-mo un do: Ru no ye pyape no à, no kone ye Shir 'ye ye o-kwum. Komo no nome ye yage no à, rii-yo ur-bon. Ruka 6:27-28 §† Hyen komo: Rewi 19:2; Kara 18:13 §†† Hyen komo: Mati 23:5 §‡ Hyen komo: Ruka 18:10-14

yo a nɔmɛ wukusse ba hun-nɛ ɔn hyan wu á, wuɔ top wɔ.”

⁷ Yeso zɛɛru, “Urege nɔ ɔn kɔn ɔn Shir rii, taase nɔ ma'as m-bim ba m-nap ɔn rii-yo nɔ m-rwɔr á. Ye nape Shir á, ye rɔ m-kɔn kaanɛ remen ye rɔ ɔs-barag shir-ye ɔn ye cɔnɔg m-hogɛ ɔn gɔn ka kɔn-se. Ye rɔ m-hyan yɛa kum rii-yo ye rɔ ɔs-kɔn à, remen ye cepk ɔt-ma deen da-ɔ ɔs-kɔn. ⁸ Taase nɔ kɔn ɔntɔn ye da-ɔ nɔ ɔs-kɔn á, remen Shir Tato na nepstɛ rii-yo nɔ o-hoob à, cin ba nɔ ɔn kɔn wu.” ⁹ Yeso zɛɛru, “Kaanɛ nɔ he m-kɔn:

“Tato na wu rɔ n-Tɔn à,
A sɛkɛmsɛ jin ɔn du.

¹⁰ Gwɔmo-ɔt ru haan,

A nom rii-yo o cɔnɛ à hɔno o-dak,

Bɔ a m-nɔm n-Tɔn à.

¹¹ Ya tɛ caanɛ rii-yo m-rɛ yo ɔn ka hɔ-de.

¹² O soksu tɛ *ba'as*-ɔt tɛ,

bɔ tɛ m-sokse ɔn ye rɔ tɛ m-nɔmɛ ɔt-*ba'as* à.

¹³ Taase o heet tɛ n-mɛ ɔt-meger á,

Amba gu tɛ be-de o-yo yo. †

¹⁴ “Urege nɔ sokstɛ ɔr nɔ nɛ *ur-ba'as* tɔ ye nɔmɛ nɔ *ur-ba'as* à, Tato nɔ wu n-Tɔn shir ma káanɛ wu he nɔ m-sokse. ¹⁵ Amba urege nɔ sokse hun-nɛ *ur-ba'as* á, kaanɛ Tato nɔ wuɔ sokse nɔ tɔ ma nɔ *ba'as-tɔ* á. ††”

Yeso yoostɛ bɔ a he nɔm o-swɔot à

¹⁶ Yeso zɛɛru, “Da-ɔ nɔ o-swɔot à, nɔ naas o-co bɔ ya-o-shɛpɛ rɔ m-naas ɔn co-se ɔn ye á. Ye rɔ m-naas ɔn co-se ɔn ye remen ye kututɛ hun-nɛ, ye rɔ o-swɔot. Nip-ɔ mɛ nɔ m-ryɛrɛ, ye kumustɛ ɔ ka kɔm-de ɔn 'yons-de ɔn ye. ¹⁷ Amba da-ɔ wɔ rɔ o-swɔot, sapt co-o ru, o taam m-nɔw ɔr-hi, bɔ o wetɛ m-nɔm à. ¹⁸ Taase hun-nɛ nep wɔ o-swɔot. Nɔm bɔ Tato na wu rɔ n-Tɔn à, wu a m-hyan á, wu wu cot nape. Wu hyenestɛ yo wɔ m-nɔm à ba hun-nɛ ɔn nap. Komo wuɔ topo wɔ.”

O-kwum n-Tɔn shir

(Ruka 12:33-34)

¹⁹ Yeso zɛɛru komo, “Taase nɔ karakse hi ɔn nɔ o-kwum ɔn hɔno o-dak á. Be-de yege-rɛn m-shebɛ nɛ he ɔ m-naas à kánɛ n-dak. Be-de komo hyow-nɛ he m-cɔw ye hiw yo nɔ ɛsse à. ²⁰ Sɛ dɛ nɔ karakse hi ɔn nɔ o-kwum n-Tɔn shir, rii-yo rɔ kashi be-de Shir à. Be-de rɛn m-shebɛ nɛ a hoks ɔ m-naas á, komo hyow-nɛ a hoks m-cɔw ye hiwit ɔr-hyow á. ²¹ Nom kaanɛ remen be-de kwum-o ru rɔ à, kánɛ hur-ɔr du rɔ.”

† Mɔ ken gen-mɔ ɔn dɔ: Remen ɔt-gwɔmo tɔ ma ru tɔ, ɔr-beɛb nɛ, o-mɔk nɛ ba m-ta. Amin. †† Hyen komo: Mark 11:25 ‡ Hyen komo: Yaku 5:2-3

Pitirra-de o-wur

(Ruka 11:34-36)

²² Yeso zɛɛru, “Yish-ye rɔ ɔr-pitirra de o-wur, urege yish ru rɔ kɛrker, kap ɔn wur-o ru ɔa shi m-cecar nɛ.

²³ Amba urege yish ru rɔ kɛrker á, wɔa hyen ɔr-bon nɛ á. Ya rɔ ɔntɔn wu rɔ n-mɛ o-comb à. Urege cecar-mɔ depe o nom à mɔ rɔ kɔn á, ashi n-mɛ o-comb ɔ ka o rɔ.”

²⁴ Yeso zɛɛru, “Yatt ko-guw-wu he m-hoks ɔn nome ɔn hun-nɛ yoor m-guw da-o gaan á, kɔ wu cɔn wan-gaan wu yage wan-gaan, kɔ wu es ɔn wan-gaan wu yo'og wan-gaan, kaanɛ ɔ komo yatt bɔ nɔ he m-nɔm nɔ cɔnɔt Shir ɔn hwɔr nɛ á.”

Shɛr be-de ɔn Shir

(Ruka 16:13; 12:22-31)

²⁵ Ka da-de Yeso zɛɛru, “Remen kaanɛ mɛ nɔ m-ryɛrɛ, taase nɔ ryegen bɔ nɔ he nekettɛ m-hoog à, ɔntɔn rii-yo nɔ he m-rɛ, kɔ yo nɔ he m-swɔ à, kɔ komo bɔ nɔ he m-nɔm nɔ kumut rii-yo m-cɔp ɔn wur-ɔt nɔ á.

¿Hoog-m mɔ arag rii-yo m-rɛ á? ¿Komo wur-ɔ jiish saw-tɔ nɔ he m-cɔp á?” ²⁶ Yeso zɛɛru, “Gwɔt nɔ dɛ yege-no. Ye ɔr-go á, ye rɔ nɛ m-ce á, ye m-kamas ɔr-byo á. Kap ɔn kaanɛ nɛ Tato na wu n-Tɔn wu rɔ ye m-reegte. ¿Shir wu jiish nɔ m-cɔn deen arge bɔ wu cɔnɛ ye á? Remen kaanɛ Shir a 'ye nɔ rii-yo m-rɛ yo nɔ cɔnɛ à. ²⁷ ¿Wan wu nɛ be ɔn nɔ regen-ɔ ɔn wu he hoks m-gu hɔ-tɔ ɔn mar-mɔ ɔn wu woosunɛ?”

²⁸ Yeso haarɔ co m-zɛɛ, “Nɔ ryegen ɔn saw-tɔ nɔ he m-cɔp á. Gwɔt nɔ mɔk-tɔ o-kɔt bɔ tɔ rɔ m-bɔ'ose à, tɔ rɔ m-senge kɔ m-ce ɔt-gund á. ²⁹ Amba kap ɔn kaanɛ nɛ, mɛ nɔ m-ryɛrɛ kɔ ko-Gwɔmo *Suremanu* myet ɔn gwɔmo-tɔ ɔn wu nɛ, wu nɔm geger-tɔ wɔ'ɛ ɔntɔn kɔ o-gaan be-de ɔn tɔ á. ³⁰ ¿Urege har Shir rɔ m-nome ɔn gwɔ-se o-kɔt ɔt-geger tɔ rɔ kanɛ caanɛ, m-buk a tɔks tɔ à, yaguntɛ nɔ? Nɔ m-shɛr be-de ɔn wu deen á!

³¹ “Remen kaanɛ taase nɔ ryegen nɔ zee, ‘¿Ya nɛ tɛ he m-rɛ? ¿Kɔ ya tɛ he m-swɔ?’ Kɔ komo, ‘¿Ya tɛ he m-cɔp?’ ³² Taase nɔ warag ɔntɔn ye nape Shir á. Ye rɔ ɔn hoob-ɔ ɔn se ka rem-se. Tato nɔ wu n-Tɔn wu nepstɛ nɔ ɔn hoob-ɔ ɔn ka rem-se kap. ³³ Amba rii-yo jiishɛ à ɔr-takan yo ka, hoob nɔ gwɔmo-tɔ ɔn wu, komo nɔ she'et kashi ɔr-she'et de ɔn wu bɔ wu cɔnɛ à. Ka da-de, wu 'ye nɔ ka rem-se kap.

³⁴ “Remen ɔn kaanɛ, taase nɔ ryegen remen m-buk. Remen hɔ-de ɔn buk-de rɔɔn ɔn gɔn cɔn-mɔ ɔn de nɛ. Regen-ɔ ɔn caanɛ bɔ'ossutɔ nɔ remen caanɛ.”

‡† Hyen komo: 1Gwm 10:4-7; 2Nom 9:3-6

Bor-us ta'yoorNo piishe hun-ne ut-ma á

(Ruka 6:37-38,41-42)

7 "No piishe hun-ne ut-ma á, taase a piishi no. ² No nak bo no piishe hun-ne à, kaane Shir he no m-piishe. Urege no me'esute hun-ne ur-bon ne, Shir a me'esu no ur-bon ne. Amba no me'ese hun-ne ba ur-bon kaane Shir he no me'ese ba ur-bon. †

³ "¿Ya o rotte gwot un ya o-gwo yo ro n-me un yish-ur or ru à, amba wo hyan cik-o ro un de ma ru yish-de?

⁴ ¿Kò komo re ne o he m-nom o zeet or ru, 'Yage um hussutu wo ya gwo-yo ro n-me un yish un du à,' wo kaane o-cik ne un de ma ru yish-de? ⁵ Wo ko-ya-o-shepe! Hussyusse cik-o ro n-me un yish ru à, remen o hyenet cas bo o he m-husse un or ru ya o-gwo yo ro n-me un yish-de un wu à."

⁶ Yeso zeeru, "No ya'as yege-wo rem-se Shir se ba mukop á. Urege no nomog kaane, yea waktune ye hogussy no m-hoog. No jorbe yege-arede saw-to un hwor á! Yea yawag ka saw-to us-na se un ye."

Kon no us-kon, no hoob, no ko'ot ish

(Ruka 11:9-13)

⁷ Yeso zeeru, "Sengu no kon-se Shir rii-yo no cone à, wua 'ye no. Sengu no hoob-o rii-yo no cone à, Shir a 'ye no. Sengu no ko'ot un ish, Shir a tikshi no. ⁸ Remen kap wu kone à, wua kum be-de Shir. Myet wu hobe be-de Shir à, wua kum. Komo kap wu ko'ote ish à, Shir a tiks wu.

⁹ "¿Kò, wu ken wu ro kon be-ur no tat-ne, wu he urege wà un wu konog wu rii-yo m-re, wua ya'as wu ur-ta'ar? ¹⁰ ¿Kò wan-gaan be-ur no tat-ne urege wà un wu konog wu o-jan, wua ya'as wu o-hwo? ¹¹ Nomog no yege-yo-ye no nak bo no he m-ya un yakar no rem-us so-se à. Yagunte Tato no wu n-Ton shir, ai wua 'ye yan-kon-se un wu rem-us so-se!" ¹² Yeso zeeru, "Myet bo no cone hun-ne nomo no à, se no nomotu ye kaane, remen o ka o ro *karamsa*-o *Mosa* un yoos-de un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne n-ga." ††

O-ish rek-o un ish-o caari-ne

(Ruka 13:24)

¹³ Yeso zeeru, "Cow no un gwomo-to Shir un ish-o rek-o. Remen cow-yo ro m-ha be-de m-mar à un ka ish-o ne ro m-hoob ne. Komo ya-m-dore un ka cow-yo ro deen. ¹⁴ Amba ish-o ro m-ha be-de un hoog à, rek-o o. Cow-yo un o komo ro m-ya ur-kooob de m-dore. Yan-dore-mo un yo komo ye ro deen á."

A m-nap o-'yo un gon mat-de un yo

(Ruka 6:43-44)

¹⁵ Yeso zeeru, "Nom no ja be-de un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye ut-bo. Ye ro m-haan be un no un sha-mo un yege-ca ye ro m-naas á. Amba un hur-de un ye, ya ye ro untun yege-dur, ye ro un hoge un mer deen à. ¹⁶ A m-kum un yakar-ye m-rum un 'yo-yo o-yokor á, ko ne ut-heye un 'yo-yo gog á. Kaane komo ro be-de un hun-ne, un gon she'et-de un ye, de ye ro ur-she'et à, no he ye m-nap. ¹⁷ Kaane komo ko yo ke kashi-o 'yo-yo yoa met yakar-ye ur-bon, 'yo-yo un ba ur-bon komo yo met yakar-ye ba ur-bon. ¹⁸ Bo 'yo-yo ur-bon yoa hoks m-mat un yakar-ye ba ur-bon á, kaane komo 'yo-yo ba ur-bon yoa hoks m-mat un yakar-ye ur-bon á. ¹⁹ Kap 'yo-yo yage mat un yakar-ye ur-bon à, hun-ne a saag yo a jorbe o-ra. †²⁰ Remen kaane no hette m-nap un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye ut-bo un bu-yo rem-se ye m-nom à." ††

Me wet no m-nap á

(Ruka 13:25-27)

²¹ Yeso zeeru, "Ba myet-o un hun-ne ye ro me m-zee 'Gos-wu, Gos-wu à,' ye he m-cow un den-o un Gwomo-to o-Shir †† á. Se de ye nome rii-yo Tato re wu n-Ton shir cone à. ²² Un ho-de piish ut-ma, hun-ne deen yea zee me, 'Gos-wu! Gos-wu! Te rworog Ma-to Shir un jin un du! Te ruut *ya-ut-kot* un jin un du! Komo, te nom rem-se ut-hyat un jin un du.' ²³ Ka da-de man zee ye, 'Me wet no m-nap á. Ine no be un de, no yan-men-ut jaas-to.' †††"

Hun-ne nen yoor ya-ut-ma to ut-kur

(Ruka 6:47-49)

²⁴ Yeso zeeru, "Remen kaane, wu hoge ka ma-ut re to à, wu nom komo bo um zee à, wua warag untun ko-ya-us-weer wu ma'e hur-o un wu n-te o-ta'ar à. ²⁵ Bo kem caari hyeete à, mar-ut shiiru m-ho. Yo-m indundur mo tamuru ka hur-o. Amba ka hur-o he á, remen ka net-wu maag o n-ton o-ta'ar. ²⁶ Myet bo un wu hoge ma-ut re à, komo wu yage m-nom bo um zee à. Ya wu ro untun wu ken ko-raag-wu, wu ma'e hur-o un wu n-te m-hyereg à. ²⁷ Bo kem caari hyeete à, mar-ut shiiru m-ho, yo-m indundur mo tamuru ka hur-o. Komo kap mo un ka hur-o heeru, he-de un diniyo komo!"

Gwomo-ut Yeso

²⁸ Bo Yeso komte rwor un ka rem-se à, morog-de un hun-ne ye hoge wu à, ye bopuru o-nu un cow-yo wu yoosutu ye à un rem-se wu yoose ye ne à. ²⁹ Ye un zee kaane, remen Yeso yoosu ye bo yan-Yoos-de un

† Hyen komo: Mark 4:24 †† Hyen komo: Ruka 6:31

‡ Hyen komo: Mati 3:10; Ruka 3:9 †† Hyen komo: Mati 12:33 ††† ut-Girik: Gwomo-to n-Ton. ††† Hyen komo: Bong 6:8

karamsa-o *Mosa* rō m-yoos á. Wų yoosutų ye untųn net-wų kumne ut-gwōmo be-de Shir à. †

Bor-ųs eer

Yeso taasutę net ut-cim

(Mark 1:40-45; 5:12-16)

8 Bō Yeso kyergunte n-ton ųr-haag à, hun-ne deen dōrųrų wų. ² Wų ken ko-*cim*-wų, haarų be-de ųn wų, wų kwuktųrų ųn co-o ųn wų. Wų zeerų, “Gos-wų, ųrege o conog, wōa hoks me m-taase ųn gom re.”

³ Yeso tabburų kom-o ųn wų, wų ci'ųrų ká net-wų. Komo Yeso zeerų, “Um conog, gom ru te.” Ba ųn rem káne, *cim*-tō ųn wų ta'e. ⁴ Ka da-de Yeso zeerų wų, “Wō jar o rųre net bō nōmē á. Amba neke, o kute wan-*Cow ųn kon-se Shir*, wųr-o ru taag. Komo o *seke ųr-seke* bō *karamsa*-o *Mosa* zee à. Nōm kaane remen o kututę hun-ne ųnze *cim*-ut ru taag.” ††

Yeso taaste gom-o ųn wà-wų ųn wų ken ko-karma-wų ko-Roma

(Ruka 7:1-10; Yoha 4:43-54)

⁵ Bō Yeso cųwte ųn bō-o o-Kapanahum à, wų ken caari-wų ųn ko-karma-wų ųn *Roma*-ne, wų haanųrų be-de ųn Yeso. Wų konųrų wų, wų zee, ⁶ “Gos-wų, me ųn ko-ya-m-gųw ne wan-campō wų piishe á. Wų rō o-hur domb, wų rō m-hoks m-nukte á, wų rō m-swō ųr-koob deen.”

⁷ Yeso zeerų wų, “Man habe, ųm taasutę wų gom-o ųn wų.”

⁸ Ko-caari-wų ųn ko-karma-wų ųn *Roma*-ne shasųrų Yeso, “Gos-wų, me bo'os o habe ųn hur-o re á, amba nōm ut-ma temb, gom-o ųn wan-gųw-m re a te. ⁹ Remen me ųn ce re ųn kus-o ųn gwōmo-tō ųn ye ken ye ųm rō, komo me ųn karma-ne ųn kus-o re. Me m-zee ųn wan-gaan, ‘Neke, o nom káne,’ wų neke. Wų ken komo me m-zee, ‘Haan,’ wų argų m-haan. ųm zee ko-gųw re, ‘Nōm yo ká káne,’ wų nōmųrų.”

¹⁰ Bō Yeso hogute kaane à, wų bōpųrų o-nu. Wų zeerų yan-neke-mō ųn wų, “Nip-o me nō m-rųre, kō n-me ųn dak-o o-*Isra* me tak m-kum wa-m-sher m-'wons ne untųn wų ka á. ¹¹ Me nō m-rųre hun-ne deen ye rō *Yahuda*-ne á yea haan sō ųr-hōran, ųr-hōrim ne rwųun-mō ųn tō ken dak-tō. Ye she'ette ye reet o-biki be-ųr gaan ųn *Ibrahi* ne ųn *Ishaku* ne ųn *Yakubu* ne ųn *Gwōmo-tō Shir*. † ††¹² Amba Shir a jorbų nō n-me o-comb nō ye depete nō wakte hun-ne ye ųn wų à, amba nō yage. Kanę nō he ųs-kan ųn haw-se ųn yin-ne.” ††

¹³ Ka da-de Yeso zeerų ka caari-wų ųn ko-karma-wų ųn *Roma*-ne wų, “Neke jo o-hur, gom-o ųn ko-gųw ru a

te bō o shere à.” Ba ųn rem, wųr-o ųn ko-yan-gųw-mō ųn wų taarų.

Yeso taasutę moon Bitrus ne gom

(Mark 1:29-31; Ruka 4:38-39)

¹⁴ Bō Yeso cųwte ųn hur-o Bitrus à, wų 'wōsųrų ko-moon Bitrus ne'a wų rō domb, wųr-o dengute wų o-ra.

¹⁵ Yeso ci'ųrų kom-o ųn wų, ká gom-o dossųrų. Wų in-ųrų wų nomorų ye rii-yo m-re.

Yeso taaste gom-se ųn hun-ne deen

(Mark 1:32-34; Ruka 4:40-41)

¹⁶ Bō rim-m nomte à, hun-ne hantųrų Yeso ye *ya-ut-kot* da'e ut-hi à deen. Wų ruutųrų *ya-ut-kot* ųn rwōr ut-ma temb. Wų taasųrų komo ya-ųs-gom gom-se ųn ye kap. ¹⁷ Yeso ųn nom tō ká káne remen a shoostę rwōr-m *Ishayawan-Rwōr ųn Ma-tō Shir* ųnze, “Wų dek swō ųr-koob ųn na, wų taaste gom-ųs na.” †††

Ya-m-zee yea dore Yeso

(Ruka 9:57-62)

¹⁸ Bō Yeso hyente caari-de ųn buug-de ųn hun-ne keste wų gew à, wų zeerų yan-neke-mō ųn wų, “A pes nō de ká jit-de o-mar de reeno.”

¹⁹ Ka da-de wų ken *wan-Yoos-de o-karamsa* haanųrų. Wų zeerų Yeso, “Wan-yoos, man dorų wō myet kō ke sō o ha'e.”

²⁰ Yeso zeerų wų, “Ege-rųug rō ųn wu-tō ųn ye ne, yege-no komo ųn be-tō ųn rew-mō ųn ye ne. Amba me *Wà-wų ųn net*††† mett be-de m-rew á.”

²¹ Wų ken wų n-me ųn yan-neke-mō ųn wų zeerų wų, “Gos-wų, yage ųm he ųm jukt tato re tō kon da-o wų mere. Ka da-de ųm haanųrų, ųm dōrųrų wō.”

²² Amba Yeso zeerų wų, “Dond me, o yage margan-ne ye o-kukt, ye jukt or ųn ye ųn margan-ne.”

Yeso kangsutę yo-mō ųn kem

(Mark 4:35-41; Ruka 8:22-25)

²³ Ka da-de Yeso cųwųrų hat-o m-hō, yan-neke-mō ųn wų dōrųrų wų. ²⁴ Ka da-de yo-mō m-'wons indundųrų o-mar har hō-m ro m-daan mō rō m-cōw n-me o-hat, amba Yeso ro káne, wų ro m-rew. ²⁵ Yan-neke-mō ųn wų haarų, ye 'yonsųrų wų. Ye zee, “Gos-wų, gu te, hō-m a re te!”

²⁶ Yeso zeerų ye, “¿Remen yan nō hogute o-gyer kaane? Nott m-sher be ųn de deen á.” Ka da-de wų in-ųrų, wų teprųrų ká yo-mō ųn ká sa-mō ne, kap o ųn ká be-de resųrų ceen.

²⁷ Ká hun-ne bōpųrų o-nu, ye zeerų hi ųn de ųn ye, “¿Yan gon net-wų ne wų ka, wų rō har m-sa m-yo ne mō rō wų m-nomę o-dōrotte?”

† Hyen komo: Mark 1:22; Ruka 4:32 †† Hyen komo: Rewi 14:1-32 † Gwōmo-tō n-Tōn o-shir. †† Hyen komo: Ruka 13:29 †† Hyen komo: Mati 22:13; 25:30; Ruka 13:28

††† Hyen komo: Isha 53:4 ††† “Wà-wų ųn net,” con-de de Yeso rō hi ųn de ųn wų à.

Yeso dossute hun-ne ya-ut-kot

(Mark 5:1-20; Ruka 8:26-39)

²⁸ Yeso un yan-neke-mo un wu ne, wooru un de ka jit-de o-mar o o-Gariri de. Ha-mo un dak-o o-Gadarenes. Ka da-de hun-ne yoor-ye **ya-ut-kot** ro m-rangse a rwunuru n-me us-saag, ye kawuru Yeso ne. Ye waktussute rii-ye o-gyer ba m-sok har ma yatt-wu ro m-dore un ka cow-yo a.

²⁹ Ye kanguru Yeso, "**Wa-wu Shir**, zya o cone un te ne **ya-ut-kot**? iKo wo un haan o ye'et te ur-koob cin ba da o un woon o Shir esse a?"

³⁰ Un co-o un ye hiin, de ken caari-de un kur-de un yege-arede ro kon, ye ro ut-re. ³¹ Ka **ya-ut-kot** ye konuru Yeso, ye zee, "Wo ruutu te be-de un ka hun-ne yoor-ye, o yage te cuwut un ka kur-de un arede de."

³² Yeso zeeru ka **ya-ut-kot** ye, "To, neke no." Ye ruuru be-de un ka hun-ne yoor-ye, ye cowuru n-me un yege-arede. Un gyept-o un yish, kur-de un arede nupuru us-rek ye yirugburu, ye heburu n-me o-mar. Ho-m reeru ye. ³³ Bo yan-gut-de un arede hyente kaane a, ye somuru cow-mo o-bo be-de den-to un ye ro a. Ye rururu hun-ne rii-yo kore a. Komo ye rururu hun-ne yo kore un ka hun-ne yoor-ye ne a, ye ro un **ya-ut-kot** ne a.

³⁴ Myet-mo un hun-ne ye o-bo rwunuru hyan-o Yeso. Bo ye hyente wu a, ye konuru wu, wu ru un dak-o un ye.

Bor-us jero

Yeso taaste gom-o ko-ryam

(Mark 2:1-12; Ruka 5:17-26)

⁹ Yeso cowuru hat-o m-ho, un yan-neke-mo un wu ne. Ye pasuru Mar-o o-Gariri, ye cowuru o-Kapanahum bo-o un wu. ² Ye ken hun-ne ye hanturu Yeso ko-ryam. Wu ro domb o-karanga, wu ro m-hoks un nukt un wur-o un wu a. Yeso napuru ka hun-ne ye shereste unze Yeso a hoks taase un wu ka gom-o. Yeso zeeru ka ko-ryam-wu, "Wan-yen de, wo jar o-regen a, a sokste **ba'as**-ut ru!"

³ Bo ye ken **yan-Yoos-de o-karamsa** ye hoge kaane a, ye zeeru or un ye ne, "Ka net-wu ro ut-ma sa o zee wu ro Shir."

⁴ Amba Yeso nepste barag-se ro un hur-de un ye a. Wu zeeru ye, "iRemen yan o notte un barag-us yo-se un hur-ut no kaane? ⁵ iYa jiishe kupse, um zee, 'Um sokste **ba'as**-ut ru, k o a zee, 'Ine o hewwe ur-hew?'"

⁶ Man kutu no unze, me **Wa-wu un net** ro ut-gwomo ne to un soks ut-**ba'as** un hono o-dak." Ka da-de, Yeso zeeru ko-ryam, "Ine eso, o mos karanga-o ru, o ji o-hur." ⁷ Ka net-wu inuru pee, komo wu ji'uru un hur-o un wu. ⁸ Bo mrog-de un hun-ne hyente kaane a, ye hoguru o-gyer. Ye bomuru Shir, wu ya'e net gon ka gwomo-to a.

Yeso ak Matiyos

(Mark 2:13-17; Ruka 5:27-32)

⁹ Bo Yeso reete co ur-hew a, wu hyanu wu ken ko-**yan-goks un tar** wu. Jin-de un wu Matiyos. Wu ro tara be-de un goks un tar. Yeso zeeru wu, "Dond me, o warag wan-neke-m re." Matiyos inuru, wu doruru Yeso.

¹⁰ Bo ho-ur warge so m-rim a, Yeso reeru rii-yo m-re un hur-o Matiyos. Yan-goks un tar un **ya-ur-ba'as** ne deen, ye she'eturu be-ur gaan un Yeso ne un yan-neke-mo un wu ne. Ye reeru be-ur gaan un Yeso ne.

¹¹ Bo **Parisa**-ne hyente kaane a, ye zeeru **yan-neke-m Yeso**. "Udepe ko-yan-yoos-ur no re rii-yo m-re un **yan-goks un tar** ne, un **ya-ur-ba'as** ne a." [†]

¹² Bo Yeso hogute to ka a, wu zeeru, "Yan-ba-us-gom ro un hoob-o ko-ya-us-baat a, se de ya-us-gom ye ro m-hoob un ko-ya-us-baat. ¹³ Neke no ceker rii-yo Shir cone a, da-o wu zee, 'Um conog hun-ne hoge 'won-ur or re un ye ne, ba ye **seke** me ut-gut a.' ^{††} " Yeso zeeru, "Me un haan remen kashi un hun-ne a, amba remen **ya-ut-ba'as** o um haante."

O-cot be-de un nom o-swoot

(Mark 2:18-22; Ruka 5:33-39)

¹⁴ A kaane yan-neke-m **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho** haanuru be-ur Yeso. Ye zeeru wu "Te un **Parisa**-ne ne ro un nom o-**swoot**, zya rwo'e yan-neke-m ru rotte m-nom o-**swoot** a?"

¹⁵ Yeso shasuru ye, "Nay-ne ye un ko-ya-ut-ge ro o-zak ne da-o ko-ya-ut-ge ro be-ur gaan un ye ne a. Amba ujime hun-ne a dek ko-ya-ut-ge a yagu ye m-zar. U kore kaane ka da-o ye he tuk-mo ut-men ye nom o-**swoot**."

¹⁶ Komo Yeso zeeru, "Hun-ne ro m-nom un dap-de un ur-matuku ur-ut un gund-ur pu-de a. Urege ye nomog, gund-ur pu-de a swutme de yiish ur-ut arge-mo n-ga.

¹⁷ "Komo, yatt net-wu ro m-duus ke-m pu-mo n-me un tur-o o-ka o-ut a. Remen ka tur-o o-ka o-ut o a buuge remen 'wons-mo un ka ke-mo, ka ke-mo moa ukse komo tur-o o-ka buugse. Ke-m pu-mo, hun-ne ro mo duus n-me un tur-o o-ka o-pu o un kaane, hun-ne yea taage ko gaan n-me o-tur o-ka ko m-ke a."

Wa Jaros un

ne'a-wu hyo-m mo m-du ne a

(Mark 5:21-43; Ruka 8:40-56)

¹⁸ Yeso ro ye m-ryre ut-ma kane, se wu ken un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** haaru be-ur Yeso wu kwukturu un co-o un wu. Wu zeeru, "Wa re wan-ne'a marag m-moka m-moka, amba wo haabe hur-o re, wo ci wu

[†] Hyen komo: Ruka 15:1-2 ^{††} Hyen komo: Mati 12:7; Hose 6:6

un kom-ut ru, woa hoks wu m-'yons, wua ine ba un gom."

¹⁹ Yeso inuru un yan-neke-mo un wu ne, ye doruru tato-o un ka wa-wu. ²⁰ Ye ro m-neke wu ken ne'a wu, ko-yan-gom dundururu Yeso n-jim. Wu nomog hak-us op us-voor hyo-m ro m-du. Wu woonuru un jim-de un wu, wu ci'uru riib-yo un matuku-ur Yeso. ²¹ Wu un nom kaane remen wu zeeq n-me un hur-de un wu, "Urege um ci'ig matuku-de un wu cot gom re a te."

²² Bo Yeso byandute a, wu hyanu ka net-wu. Wu zeeq, "Wo ryegen a wa re o, Shir taaste gom ru remen o shereg wua taas o." Gom-o un wu taaru kane.

²³ Bo Yeso tuwte hur-o un ka wan-co-wu un **Yahu-da**-ne wu a, wu hyanuru ya-m-huru ur-ku un morog-de un hun-ne ne ye ro un dum-to m-mar. Buug-de hun-ne ro o-zaaz. ²⁴ Ka da-de wu zeeq ye, "Ine no kane! Ka wan-ne'a-wu, wu mar a, rew-mo wu rotte." Amba ka hun-ne ye nemsuru wu nemes-to o-yo'og. Ye sher be-de un wu a, remen ye nepse ka wa-wu mereste. ²⁵ Yanden-o un ka wa-wu ruuturu ye n-do. Yeso cowuru un kuke-o un ka wa-wu. Yeso shipuru kom-o un ka wan-ne'a-wu, wan-ne'a inuru! ²⁶ Ka hun-ne ye taknuru rwor un ma-to ka wan-ne'a-wu, wu Yeso 'yonse m-mar a, har ka ma-to semuru kap n-me un ka dak-o.

Po-ne yoor kumug o-hyan

²⁷ Bo Yeso peste un co hiin a, po-ne yoor doruru wu us-eeg, "Wa ko-Gwomo **Dawuda** hoge 'won-ur te!"

²⁸ Bo Yeso cuwte un o ken hur-o a ka po-ne ye yoor haaru be-de un wu. Wu zeeq ye, "¿No shereg m-'wons ne man hoks taas un gom no?"

Ye zeeq wu, "Eba, Gos-wu o."

²⁹ Ka da-o, Yeso ci'uru yish-ye un ye. Wu zee, "Remen sher-m no, man taas gom no." ³⁰ Yish-ye un ye upsuru. Ka da-o Yeso ka'agu ye m-sok ne wu zee, "No rure net yo nome a." ³¹ Amba ye ruuru, ye zeeq m-rwor un ma-to un wu ko kene un ka dak-o.

Yeso taaste gom-o ut-'kato

³² Bo ye zette ru-mo ka a, hun-ne hanturu Yeso wu ken campo-wu. Ko-**ya-ut-kot** weneq wu tep. ³³ Yeso ruuturu ko-**ya-ut-kot**, ka wu ro un hoks m-teper a, ka da-o wu ciruru tep. Morog-de un hun-ne bopuru nu-se un ye. Ye zeeq, "Te wet m-hyan un yo ken rii-yo untun kaane n-me un dak-o **Isra**-ne a."

³⁴ Amba **Parisa**-ne zeeq, "Un beeb-de un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** wu ro m-ruute un hun-ne **ya-ut-kot**." †

Yeso hogute 'won-de un hun-ne

³⁵ Bon kane, Yeso doruru myet o ut-bo un ye ro n-me o-kot ne a. Wu ro ur-yoos un kuke-to un yoos un Ma-to Shir. Wu ro un ko'ote un hun-ne **Ma-to m-Rerem to un**

† Hyen komo: Mati 10:25; 12:24; Mark 3:22; Ruka 11:15

gwomo-to Shir. Wu ro komo m-taase un hun-ne us-gom un ko o ke gon gom-o un koob-de un gugaaq-mo o-wur mo ne. †³⁶ Bo wu hyente hun-ne morogsute deen a, wu hoguru 'won-de un ye, remen ye un swo ur-koob. Komo wan-gwu ro kon a, untun yege-ca ye ro ba un ko-ya-ur-gut a. ³⁷ Ka da-de Yeso zeeq yan-neke-mo un wu, "Hun-ne deen conog ye haan be un de, amba ya-ur-ben ro kon deen a. Ya ye ro untun kat-o caari-o woose m-ce a, amba ya-m-ce ro kon deen a. Ye he m-ce ye jonte o-hur a. ³⁸ Remen kaane, kon no ko-ya-o-kat-wu tomon ya-m-ce ye ceete wu m-ce." ‡

Bor-us op

Yeso dak yan-neke-mo un wu

(Mark 3:13-19; Ruka 6:12-16)

10 Yeso daaguru yan-neke-mo un wu op un yoor [12]. Wu ya'uru ye beeb-de un ruut un **ya-ut-kot** be-de un hun-ne. Komo ye taase hun-ne ko o ke gon gom-o. ² Jin-to un ka yan-Tom-ye to ka op yoor [12]. Ye Yeso aage yan-neke-mo un wu a.

Ur-takan Simon (wu a m-zee Bitrus a), un heno un wu ne Andarawus.

Yakubu (wa Zebedi),

un hen un wu ne **Yohana**,

³ Pirip,

un Bataromi ne.

Tomas,

un Matiyos (**wan-goks un tar**),

Yakubu (wa Arupayes),

un Taddiyus ne,

⁴ Simon (ko-ya-o-**Kan'ana**),

Komo un Yahudas Iskariyoti ne (wu ya'ase Yeso un kom-to un yan-yage-to un wu a).

Yeso tomuru ka op un yoor-ye [12]

(Mark 6:7-13; Ruka 9:1-6)

⁵ Da-o Yeso tome ka hun-ne op un yoor-ye a [12], wu ruuru ye yo ka, wu zeeq ye, "No jar no he be-de un hun-ne ye ro **Yahuda**-ne a, komo no jar no cuw to ken bo-to o-**Samariya** to a. ⁶ Se de no he be-de un hun-ne ye o-**Isra** ye ro untun ca-ye ege a. ⁷ Ha no ruuru ye ka ma-to unze, 'Da-o ro yow yow, da-o Shir he nom ut-gwomo ‡ a.' ⁸ No taas ya-us-gom gom-se un ye. No 'yons ye mare a. No taas **cim**-ne **cim**-to un ye. No ruute hun-ne **ya-ut-kot**. Yar-mo no kume, komo yar-mo no he m-'ya.

⁹ "No jar no dek hwor hap-o no ¹⁰ ko ba-o ur-hew a. No jar no dek matuku-ut yoor a, ko ut-ka'ante. No dek ko-yo ur-hew a. Remen no he de m-taage un ko rii gaan be-de un ka rem-se a. No yan-senge-m re ye. Ka

†† Hyen komo: Mati 4:23; Mark 1:39; Ruka 4:44 ‡ Hyen komo: Oog 27:17; 1Gwm 22:17; 2Nom 18:16; Izik 34:5; Mark 6:34 †† Hyen komo: Ruka 10:2 ‡‡ Gwot-o n-Ton Shir.

hun-ñe ye nò gu'e à ye he nò m-'ya un yo nò o-hoob à." †

11 Yešo zeeru, "Kò o ke bò-o, kò o-den o nò còwè à, hoob nò kashi un ñet-wu he nò m-barke un hur-o un wu à. She'et nò un hur-o un wu har se da-o nò he marag à. 12 Nò cùwè o-hur, kono nò ye gwugwu-mò ur-hur. 13 Urege ká den-o shaks nò, kono nò ye Shir 'ye ye she'et-de m-gwugwu. Amba urege ye shas nò á, Shir a 'ye ká den-o gwugwu-mò ur-hur á. 14 Myet bò-o yagu nò m-barke à, kò komo wu yage hõge un ma-ut nò à, kukt nò ká hu-mò dape un na-us nò à, un co-o un ye, nò ru un ká hur-o kò ká bò-o. ††15 Nip-o me nò m-rure, da-o Shir he piishe un hun-ñe kap ut-ma à, Shir a jiish m-hõge un 'wõn-de un hun-ñe ye o-*Sodom* un ye o-*Gomora* ne arge hun-ñe ye un ká bò-o." * ††

Swoog-to ut-Ma un koob-de roone un co à

(Mark 13:9-13; Ruka 12:11-12; 21:12-19)

16 Yešo haaru co un nome un yan-Tõm-ye un wu ut-ma. Wu zee, "Me nò m-tõm be-de un yan-men-ut jaas-to untun yege-ca n-me yege-dur. Remen kaane nom nò us-weer untun yege-hwò, komo nò nom yan-ba-ut-naas untun yege-gorop. ††17 Nom nò ja un hun-ñe ne, remen yea heet nò be-de un gwõmo-ñe, komo ye nomo nò us-sorog un kuke-to un yoos un Ma-to Shir un pyo-se un ye ne se piish ut-ma. 18 Rem re komo, yea heet nò be-de un Gwamna-ñe un gwõmo-ñe ne, komo nò kò'otu ye ma-ut re. Nò rure *Yahuda*-ne un ye rò *Yahuda*-ne á. 19 Da-o ye heetu nò, be-de ut-gwõmo nò jar nò ryegen n-te un gom-de nò he m-cep á, kò bò nò he m-cep á. Remen Shir a 'ye nò gom-to nò he m-cep à, un ká da-o. 20 Remen nò ye rò ut-ma á, Kukt-o Tato nò Shir o he ut-ma be-ur nò. O he nò m-rure un yo wu cone nò zee à." †††

21 Yešo haaru co m-zee, "Ñet-wu shere be un de á wua ya'as heno un wu, wu shere be un de à, yan-yage-to un wu ho wu. Tat-ñe a ya'as yakar-ye un ye, ye shere be un de à. Yakar komo yea ya'as tat-ñe un ye ne, ye shere be un de à har ye ru a hoom tat-ñe un ye. ††22 Hun-ñe kò kene a yagu nò remen nò yan-neke-m re ye. Amba bò un ye jooose har ha-mò ur-kom à Shir a gu ye. †23 Urege ye rò nò m-'ya ur-koob un o ken bò-o, som nò ha-mò un bò-o co. Remen nip-o me nò m-rure, rii-yo nò komot m-dore un bò-to o-*Isra* war war, me **Wà-wu un ñet** he muun."

24 Yešo zeeru, "Yatt wa-m-yoos wu jiishe wan-yoose un wu á, kò komo ko-guw-wu jiishe wan-hur-o un wu á. †25 Depete wu a m-yoose à, wu warag untun wu rò

† Hyen komo: 1Kor 9:14; 1Tim 5:18 †† Hyen komo: Seng 13:51 ‡ Hyen komo: Ruka 10:4-12 †† Hyen komo: Mati 11:24; Taka 19:24-28 †† Hyen komo: Ruka 10:3 ††† Hyen komo: Mark 13:9-11; Ruka 12:11-12; 21:12-15 ††† Hyen komo: Mark 13:12; Ruka 21:16 § Hyen komo: Mati 24:9; Mark 13:13; Ruka 21:17; Mati 24:13; Mark 13:13 †† Hyen komo: Ruka 6:40; Yoha 13:16; 15:20

wu ur-yoos à, komo ko-guw untun wu wu rò m-nome m-guw à. Urege ye ak me ko-Gwõmo-wu un **ya-ut-ko**††, arge kaane ma yea eeg nò jin-to arge to ka à. Rwo nò o-saktò hun-ñe a nomo nò bò ye nomo me à. Me rò gos-wu nò." ††

Wu a he m-hõge gyer-o un wu à

(Ruka 12:2-7)

26 Ka da-de Yešo zeeru, "Nò hõge gyer-o un ka hun-ñe ye á, remen kap rii-yo rò hõkkusse m-mõka à, hun-ñe a neps yo. ††27 Komo rii-yo um ruru nò ba hun-ñe un hõge á, um conog nò rure kowan ka rii-yo kò kene.

28 "Nò hõge gyer-o un hun-ñe á. Yea hoks ho un wur-o nò, amba yea hoks ho un hõog-m nò á. Se de nò hõge gyer-o Shir remen wu he m-hoks m-ho o-wur kap m-hõog ne wu jorbe un den-o o-ra. 29 Nõa hoks m-o un cokro yoor nera o-gaan. Yatt kò o-gaan yo he m-mar ba un nap-o un Tato nò n-Tõn shir á. 30 Ay, can-se un hi-ut nò ma ogse se rò be-de Shir. 31 Remen kaane, nò hõge o-gyer á. Ai, be-de Shir ko wu ke be-ur nò jiishte kur-de un cokro."

M-sher be-de un Kiristi

(Ruka 12:8-9)

32 Yešo zeeru, "Myet bò un wu rure ye ken hun-ñe ye unze wu shereg be un de à, me un cere man rure Shir Tato re wu rò n-Tõn à, unze ka ñet-wu, wu ma re wu.

33 Amba bò un wu nome she-mò un nap-us re be-de un hun-ñe à, me un cere, man nom she-mò un nap-se un wu be-ur Tato re wu rò n-Tõn à." ††

Me haante m-gwugwu á se de m-dum

(Ruka 12:51-53; 14:26-27)

34 Yešo haaru co m-zee, "Nò ma'as m-gwõt nò zee me un haan um hantutè hun-ñe she'et-de m-gwugwu un hõno o-dak á. Me un haan remen um hantutè she'et-de m-gwugwu á, se de ut-jongse.

35 "Me un haan remen hun-ñe ye shere be un de á. " 'Yea warag yan-yage-to un yan-den-to ye shere be un de à.

Untun kaane:

o-Tato m-dum un wà un wu ne, wan-ne'a komo un inu un wu ne, Inu o-den komo un 'ew-wu un wu ne.

36 Ñet a hyen unze yan-yage-to un wu, yea rwuun un den-o un wu.' †† "

37 Yešo zeeru, "Myet wu jiishe m-con un tato un wu kò inu un wu arge me à, wu bo'os wu warag wan-neke-m re á. Komo wu jiishe m-con un wà un wu wan-campo kò wan-ne'a arge me à, wu bo'os m-warag wan-neke-m re á. 38 Myet komo bò un wu a hoks dek un koob-de

††† ut-Girik: Beruzabur. † Hyen komo: Mati 9:34; 12:24; Mark 3:22; Ruka 11:15 ††† Hyen komo: Mark 4:22; Ruka 8:17 †† Hyen komo: 2Tim 2:12 † Hyen komo: Mika 7:6

he m-kor remen dor re á, wu boos wu warag wan-neke-m re á. ^{†39} Bon wu cone rur un hoog-mo un wu à, be-de m-zee wu ba ko-yan-dor re wu á, wua taage un mo. Amba bo un wu jore hoog-mo un wu rem re à, wua kum hoog-o ba m-ta." ^{††}

Senge-mo un kum ur-'yons

(Mark 9:41)

⁴⁰ Yeso haaru co m-zee, "Myet bo un wu gokse no à, wu gokstu me, komo myet bo un wu goksu me à, wu gokste Shir wu tomnu me à. ^{‡41} Myet bo un wu gokse **wan-Rwor un Ma-to Shir** remen wu **wan-Rwor un Ma-to Shir** wu à, wua kum 'yons-de un **wan-Rwor un Ma-to Shir**. Komo myet bo un wu gokse kashi un net remen wu ro kashi un net à, wua kum 'yons-de un kashi un net. ^{‡2} Komo myet bo un wu ya'e wan-gaan be-de un ka hun-ne ye à, ko ibitte-ur gaan-de un ho-mo m-gwugwu remen wan-neke-m re wu, nip-o me no m-rure, wua kum 'yons-de un wu be-de Shir."

Bor-us op o-gaan

11 Bo Yeso komte rure un yan-neke-mo un wu op un yoor [12] ka ma-to à, ka da-de, wu inuru kane wu haaru to ken bo-to un dak-o o-Gariri. Wu yoosute hun-ne komo wu ko'oturu ye Ma-to Shir.

Yan-tom Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho

(Ruka 7:18-35)

² Ka da-o **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho** ro ke'o, wu hoguru rem-se **Kiristi** ro m-nom à. Wu tomuru yan-neke-mo un wu be-ur Yeso ye cituru wu. ³ "¿Wo wu ka wu a zee wu roone, ko te sher yish un hor wu?"

⁴ Yeso shasuru ye, "Warag no rure **Yohana** rii-yo me m-nom à, yo no hyane komo un yo no hoge ne à: ⁵ Po-ne ro m-kum o-hyan m-moka. Ryam-ne ro ur-hew, **cim**-ne ro un kum m-porge, 'kato-ne ro m-hoge ut-ma, a m-'yons un ye mare à, komo a m-ko'ote un koob ne **Ma-to m-Rerem**. ^{‡16} Shir a 'ye bo un ye yage m-warag us-ajima ne à rem re o-kwum."

⁷ Da-o yan-tom **Yohana** ro m-warag à, Yeso ciruru nome un morog-de un hun-ne ma-ut **Yohana**, wu zee, "¿Ya no ha m-gwot o-kot? ¿Yan gon net-wu no hwot o-saktot no hyen? ¿No un ha gwot un net-wu rotte jaab-o ut-men á, untun gwot-se m-seeb se yo-m mo m-nakt?"

⁸ Ai, urege no ha m-gwot un net-wu rotte jaab-o ut-men á, ¿to yan gon net-wu no ha m-gwot? ¿No un zee noa hyen net-wu cope matuku-to ur-bon? Ay, hun-ne ye un hur-o un ko-Gwomo, ye ro m-cop un matuku-to ur-bon ba ye ro o-kot á. ⁹ ¿Remen yan o no heete no hyenet **Yohana** o-kot? ¿No un hwot o-saktot no hyen

† Hyen komo: Mati 16:24; Mark 8:34; Ruka 9:23 †† Hyen komo: Mati 16:25; Mark 8:35; Ruka 9:24; 17:33; Yoha 12:25 ‡ Hyen komo: Ruka 10:16; Yoha 13:20; Mark 9:37; Ruka 9:48 †† Hyen komo: Isha 35:5-6; 61:1

wan-rwor un Ma-to Shir? Ee, kaane o me no m-rure har wu jiishte **wan-rwor un Ma-to Shir** à. ¹⁰ **Yohana** wu Ma-to Shir cepe ma-to un wu, be-de Shir zee Wa un wu,

" 'Man tom wan-tom re wu be wo co.

Wu he wo ja'ase o-cow rii-yo o woot.' ^{‡‡} "

¹¹ Yeso zeeru, "Nip-o me no m-rure, **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho** jiishte bon net-wu take m-she'et un hono o-dak à ut-gos. Amba myet un kaane ne, wu ro rek-wu war war un gwomo-to Shir à, wu jiishte wu. ¹² Cin un da-o **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho** takne senge-mo un wu à har caane, **Gwomo-to Shir** ro m-bose n-me m-wons. Amba hun-ne ye ro zang à, ye conog to m-rumus ur-beeb. ¹³ Yan-rwor un Ma-to Shir kap o-**karamsa** ne rworog cin ba da-o un woon mosse un gwomo-to Shir ne, har da-o **Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho**. ^{‡‡‡14} Komo urege ma-to un ye no he m-dek, **Yohana** wu a nome ma-to un wu un zee **Ereja** he m-muun. ^{‡‡‡15} Yage wan-to-to m-hoge, wu hogute yo me m-rwor à."

¹⁶ Komo Yeso zeeru, "Man ruru no rii-yo no ro à, hun-ne ye m-moka. Ya no ro untun yakar-ye ro tara tara be-de ut-baab à, ye ro un eeg-se un yan-se'er-mo un ye, ¹⁷ ye ro m-zee:

" 'Te bu'utu no dum-to ut-ge,

no yage m-hew us-hew!

Te huug sep-o m-mar,

no yage m-won us-'won!'

¹⁸ Me un zee kaane remen bo **Yohana** haane à, wu ro un nom o-**swoot** deen, wu ro m-swot un ho-mo o-anab á. Remen kaane no zeeru, 'Wu ro un ko-**ya-ut-kot** ne!'

¹⁹ Amba da-o me, **Wa-wu un net**, me m-re m-swot ne. Ye zeeru me, 'Gwot no wu, ko-yan-moor-to m-re m-swot ne. Ko-nay-wu un **yan-goks un tar** un **ya-ur-ba'as** ne! Da-o hun-ne ye nome us-barag un ka rem-se te m-nom à, yea nep weer-us te."

Bo-to yage goks un Ma-to Shir à

(Ruka 10:13-15)

²⁰ Ka da-de Yeso ciruru hurgun hun-ne ye un ka bo-to to wu nomte moor-to ut-hyat à, ut-gaag ba m-sok. Yeso un nom kaane remen ka hun-ne ye yage nom **ur-ba'as** á. ²¹ "Shir a 'ye no ur-koob hun-ne ye o-Korazin! Kaane komo Shir a 'ye no ur-koob hun-ne ye un bo-o o-Besayada! Remen ka rii-yo ut-hyat yo a nome be un no à. A ro nomge yo un bo-to o-Taya o-Sidon ne, ye roa waktune be-de Shir. Komo ye cup gund-to un naasuy-mo ut-men, ye aas m-cow un wur-to un ye cin o-da ne. ^{§22} Amba me no m-rure, un ho-de un piish ut-ma a

‡‡ Hyen komo: Mara 3:1 ‡‡‡ Hyen komo: Ruka 16:16 ‡‡‡ Hyen komo: Mara 4:5; Mati 17:10-13; Mark 9:11-13 § Hyen komo: Isha 23:1-18; Izik 26:1—28:26; Jowe 3:4-8; Emos 1:9-10; Zeka 9:2-4

jiish m-hoge un 'won-de un hun-ne ye o-Taya un ye o-Sidon ne arge no.

²³ "No komo hun-ne ye un bo-o o-Kapanahum, taase no hyen no zee Shir a sekemsu no wu deet no n-Ton shir. Ayye, suge-de un kaane Shir a jorbu no un kuub-o o-ra! Rem-se ut-hyat se um nome be un no a, me ro nomge se o-Sodom, attē zēeg o ro kon kanē har caane. ¹²⁴ Amba me no m-rure un ho-de un piishe un hun-ne ut-ma, a jiish m-hoge un 'won-de un hun-ne ye o-Sodom arge no. Remen no hyenestu me m-nom un rem-se ut-hyat, amba no waktune be-de Shir á." ††

Haan no be un de remen no kumut ur-wuwe

(Ruka 10:21-22)

²⁵ Un ka da-o Yeso zee Shir, "Um bomog wo, o-Tato, Wan-Koyan wu n-Ton shir o-dak ne. Um bomog wo remen o wukute ya-us-weer un ya-us-nap ne. Nap un ka hyat-to komo o argu m-rure un ka ye shere be un du a untun yan-yakar. ²⁶ Kaane nomo wo Tato re o, remen kaane nomu wo m-sok."

²⁷ Bo Yeso komte us-kon be-de Shir a, ka da-de wu nomuru hun-ne ut-ma. "Tato re, Shir ya'ag me nap-se un koyan. Komo yatt-wu nape Wa a se o-Tato o nape wu. Komo yatt-wu nape Shir o-Tato a se Wa, komo bo un ka hun-ne ye, ye me **Wa-wu Shir** cone wu kute ye o-Tato a, komo ye nept bo Shir ro a. ‡

²⁸ "Haan no be un de, myet no ye ro m-swō ur-koob a, komo no m-senge un saw-to us-nu ne un hi-ut no, man 'ye no ur-wuwe. ²⁹ Goks no ma-ut re, komo no yoos be un de, remen me ko-yan-gwugwer-mo ur-hi wu, wu rotte m-nu a komo noa kum ur-wuwe un hur-ur no. ^{†30} Remen ma-ut re rott rem a, komo saw-ut re to rott us-nu a."

Bor-us op us-voor

O-cot mossē un Ho-de ur-Wuwe de un Yahuda-ne

(Mark 2:23-28; Ruka 6:1-5)

12 Un ka da-o, Yeso un yan-neke-mo un wu ne ro un pa un kat-to un hyo, un **Ho-de ur-Wuwe** de un **Yahuda**-ne. Yan-neke-mo un wu ro un hoge un mer, ye zeeru horom un hyo, ye ro m-ti. ^{†2} Bo **Parisa**-ne hyente ye m-nom kaane a, ye zeeru Yeso, "Gwot, yan-neke-m ru ye ro m-nom un rii-yo **karamsa**-o wene a nom un **Ho-de ur-Wuwe** a!"

³ Yeso zeeru ye, "Baks no yo no karante a, rii-yo **Dawuda** nome da-o wu un or un wu ne ro un hoge un mer a. ⁴ Wu cowog un Depi-o un Shir ^{††} wu reeru gade a m-pa a, de depe wu, ko or un wu ne ye re de a, se

† Hyen komo: Isha 14:13-15; Taka 19:24-28 †† Hyen komo: Mati 10:15; Ruka 10:12 ‡ Hyen komo: Yoha 3:35; 1:18; 10:15 †† Hyen komo: Irm 6:16 †† Hyen komo: Kara 23:25 ††† ut-Girik: hur-o Shir.

de yan-Cow un kon-se Shir cot. ^{†††} ⁵⁵ Komo baks no yo no karante n-me un **karamsa**-o **Mosa** a, yo yan-Cow un **kon-se Shir** ro m-nom un **Ho-de ur-Wuwe** un **Pyo-o Shir** a. Be-de un **seke** ut-**seke** un Depi-o un Shir, ye ro m-jet o-**karamsa** o un **Ho-de ur-Wuwe**, o wene hun-ne m-senge un **Ho-de ur-Wuwe** a. Amba Shir zee ye no-mog **ur-ba'as** a. ^{††6} Me no m-rure, wu arge **Pyo-o Shir** a, ro kanē. ⁷ Amba no nap rii-yo ka Ma-to Shir to ro m-rwor a, unze, 'Um jiishte con un hun-ne hoge 'won-ur or ru ye ne, otte ye **seke** me **ur-seke** a.' ^{†††} No ro nakke yo ka, no roa zee yan-neke-m re nomog **ur-ba'as** a. ^{††8} Yan-neke-m re nom **ur-ba'as** a. Remen me **Wa-wu un net**, komo Shir ya'ag me ur-beeb um deeg yo ur-bon un yo ba ur-bon ne un **Ho-de ur-Wuwe**."

Ko-yan-kom-o margan

(Mark 3:1-6; Ruka 6:6-11)

⁹ Yeso un yan-neke-mo un wu ne yaguru ka riibo kat-o. Ye cowuru un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** un ka be-de. ¹⁰ Wu ken net-wu ro kon kanē ko-yan-kom-o margan. Wu ro m-hoks m-nukt un ka kom-o a.

Parisa-ne ro un hoob-o un bo ye he Yeso m-ceed a. Ye cituru wu ka cot-o, "**¿Karamsa**-o un **Yahuda**-ne ya'ag a taase net gom un **Ho-de ur-Wuwe**?" Ye un cit ka cot-o remen ye bupt wu **ur-ba'as**.

¹¹ Ka da-de Yeso cituru ye. Wu zee, "A zee wu ken wu be-ur no ro o-ca ne o-gaan cot. Yo porumburu n-me o-kuub un **Ho-de ur-Wuwe**. ¿Ya wan ka ca-yo he m-nom? ^{††12} Wu a hus yo! Ai, net jiishte o-ca deen! Remen kaane, **karamsa**-o o wen nom un rii so-yo un **Ho-de ur-Wuwe** a."

¹³ Ka da-de Yeso zeeru ka net-wu, "Tapan kom-o ru o-margan." Wu tapnuru kom-o un wu. Un gyept-o un yish, o warguru untun or un o kom-o. ¹⁴ Amba **Parisa**-ne ruuru, ye tooru ut-hun, bo ye he m-nom ye hoot Yeso a.

Shoos-de un rwor un ma-ut Ishaya

¹⁵ Bo Yeso nepte yo **Parisa**-ne ro o-hoob a kaane o a, wu argu m-yage un ka be-de. Hun-ne ut-moor ne doruru wu, wu taas ye gom-se un ye kap. ¹⁶ Komo wu ka'agu ye taase ye rure ye ken hun-ne ye ma-to un wu a. ¹⁷ A un nom to ka remen a shooste rii-yo a rwore un nu-o un **wan-Rwor un Ma-to Shir Ishaya** a unze,

¹⁸ "Shir zēeg ko-yan-guw-m re wu ka, wu um daage a, wu me m-con a.

Komo hur un de ro gwugwu un wu ne. Man shoos wu un Kukt-o re, komo wu a ko'ot unze Shir a piishe myet hun-ne ye un hono o-dak ut-ma bo depe a.

††† Hyen komo: 1Sam 21:1-6 § Hyen komo: Rewi 24:9 †† Hyen komo: Ogg 28:9-10 ††† Hyen komo: Hose 6:6 †† Hyen komo: Mati 9:13 ††† Hyen komo: Ruka 14:5

¹⁹ Ma-ut a sunu wu un net ne á, ko cep un ma-to ur-beeb á.

A hoge cor-o un wu o-zang á.

²⁰ Ko-guw re wan-gwu, wua hoge ur-'won.

Wua buse kang-o ro un he de m-jesse á,

Wua gu hun-ne ye ro un hoks un gu un hi un de un ye á.

Wua he co un hoge ur-'won

har da-o rii-yo ur-bon re co-o un yo ba ur-bon á, se de wu ru nip-o reet ur-ho.

²¹ Hun-ne ye un hono o-dak un ye ro *Yahuda*-ne á, yea ru ur-hur un jin-de un wu." †

Yeso un Beruzabur ne

(Mark 3:20-30; Ruka 11:14-23)

²² Ye ken hun-ne ye hanturu Yeso wu ken ko-'kato wu ko-po, wu ro un *ya-ut-kot* ne. Komo Yeso taasú gom-se un wu kap, un ruut un *ya-ut-kot* har ka net-wu tepruru, komo wu hyanuru. ²³ Hun-ne kap ye bopuru nu-se un ye, remen rii-yo Yeso nome á. Ye zeeru hi un de un ye, "¿Ashi, wu ka wu ka ro wa *Dawuda*† á?"

²⁴ Amba bo *Parisa*-ne hogute rii-yo nome á un rii-yo hun-ne ro m-zee ne kané á, ye zeeru hi un de un ye, "Ay, yo rwo'e ka net-wu rotte un ruut un *ya-ut-kot* á, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* Beruzabur, wu ya'e wu beeb-de m-nom kaane." ‡

²⁵ Bo Yeso nepste rii-yo ye ro us-barag á, wu zeeru ye, "Myet bo-o hun-ne ye un o purge be-ut yoor á, ye ro m-dum un hi un de un ye á, ka bo-o, oa saburse hi un de un o. Komo hur-o hun-ne ye un o ro ut-ween á, ka hur-o, oa gos á. ²⁶ Komo cow-o gaan-yo, urege *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu ro m-ruute un hun-ne *ya-ut-kot*, a nom o ka *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ro hi un du un wu m-dum. ¿To re ne gwomo-to un wu he m-nom to gost? ²⁷ ¿Urege un beeb-ur *Beruzabur* me m-ruut un *ya-ut-kot*, to, yan-neke-m no ne un beeb-ur wan ye ro ye m-ruute? ¿Un beeb-de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*? Ay! Remen kaane, yan-neke-m no ye he no piishe un to ka ma-to. ²⁸ Amba *Kukt-o Shir* o ya'u me beeb-de un ruut un *ya-ut-kot*, ashi, yo ka kututu no unze beeb-de Shir de ut-gwomo haante be un no. ²⁹ Ko a zee komo cow-o gaan-yo m-cow un hur-o un net-wu ur-beeb a rumuste saw-to un wu. Se a ke'este ka ko-beeb-wu tokon, ka da-o a hoks m-rumus un saw-to un ka ko-beeb-wu. Um jiiishte *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ur-beeb, o rwo'e mette un ruute un hun-ne *ya-ut-kot*.

³⁰ "Bon net-wu ro be un de á, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu ro m-dore. Bon wu yagu me gu un hante un hun-ne be-de Shir á, yan-se un ye wu rotte. †

³¹ "Remen kaane me no m-rure, Shir a hoks sokse un hun-ne ko-yan-gon *ba'as-de* ye nome hun-ne á, un ma-

to un yo'og-o Shir ne. Amba Shir a sokse hun-ne ye nome ma-to o-yo'og mosse un *Kukt-o Shir* ne á. ³² Bon wu pyapu me á, me *Wa-wu un net* Shir a soks *ba'as-de* un wu. Amba myet wu pyape *Kukt-o Shir* á, Shir a soksu wu *ba'as-to* un wu á, m-moka har ko ya nomot." ‡

O-'yo un mat-de un yo ne

(Ruka 6:43-45)

³³ Yeso haaru co m-zee, "Yo-yo ur-bon yo ro un mat un yakar-ye ur-bon. Amba 'Yo-yo ba ur-bon komo yo maturu yakar-ye ba ur-bon. O-'yo de, un gon yakar-ye un yo atte yo m-nap. ††³⁴ No yege-hwo yo-ye, remen no ro yo-ye, no hoks cep un ma-ut so-to á. Ai, rii-yo ro n-me ur-hur á yo ro m-rwuun o-nu. ††³⁵ Kashi un net ro m-rwunte un rii-yo ur-bon. Net yo-wu komo wu ro m-rwunte rii yo-yo. ³⁶ Me no m-rure, kap hon un ma-to o-hwaá to hun-ne ro m-nom á, se Shir rwo'og ye ogom-de un to un ho-de un piish ut-ma. ³⁷ Un gon ma-ut ru Shir hette wo piishe ut-ma, urege o rworog rii-yo ur-bon, Shir a zee wo kashi un net. Amba urege o rworog ma-ut yo-to, Shir a zee wo *ko-ya-ur-ba'as*."

Ya-o-zaman ro un hoob-o o-napa

(Mark 8:11-12; Ruka 11:29-32)

³⁸ Ye ken ye n-me un *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne zeeru Yeso, "Wa-ur-Yoos, te conog o nom yo ken rii-yo o-made yo, yo kutu te unze Shir tomnu wo." §

³⁹ Yeso shasuru ye, "Yan-men-ut jaas-to un yan-ba-msher ne, ye ro m-con a nomo ye o-made remen ye nept be-de Shir um rwuune. Amba man nomo no o ken made-o á, se de o ma *Yunanawan-Rwor un Ma-to Shir*. ††⁴⁰ *Yunana* nomog ho-ut tet, tet-m tet, n-me un kyt-o un caari-o o-jan. Kaane me *Wa-wu un net* a he me m-jok ho-ut tet, m-tet, m-how ne n-dak. ††

⁴¹ "Un ho-de un piish ut-ma, hun-ne ye o-*Neneba* yea ine be-ur gaan un hun-ne ye un ka zaman-yo ne. Hun-ne ye o-*Neneba* yea zee hun-ne ye un ka zaman-yo, ye nom rii-yo ur-bon á. Remen hun-ne ye o-*Neneba* waktunte be-de Shir ye yage *ur-ba'as* da-o *Yunana* ruru ye Ma-to Shir á. Wu jiiishe *Yunana* á wu ka kane, amba da-o no hoge ma-ut re á, no yage nom *ur-ba'as* á. ††⁴² Un ho-de un piish ut-ma, ko-Gwomo-wu o-Sheba ne'a, wu ine be-ur gaan un hun-ne ye un ka zaman-yo ne, wu kutute ye, unze ye nomog rii-yo ba m-sok. Remen wu indunte ur-hew ne, remen wu hogute wu dore yoos-de us-weer de ma ko-Gwomo *Suremanu*. Wu jiiishe ne *Suremanu* á wu ka kane m-moka, amba no hoge wu á." ††

† Hyen komo: *Isha* 42:1-4 (ut-Girik) †† Ye ro us-barag Yeso wu ro Kiristi Mesaya. ‡ Hyen komo: *Mati* 9:34; 10:25 †† Hyen komo: *Mark* 9:40

‡ Hyen komo: *Ruka* 12:10 †† Hyen komo: *Mati* 7:20; *Ruka* 6:44 †† Hyen komo: *Mati* 3:7; 23:33; *Ruka* 3:7; *Mati* 15:18; *Ruka* 6:45 § Hyen komo: *Mati* 16:1; *Mark* 8:11; *Ruka* 11:16 † Hyen komo: *Mati* 16:4; *Mark* 8:12 †† Hyen komo: *Yuna* 1:17 ‡ Hyen komo: *Yuna* 3:5 †† Hyen komo: *1Gwm* 10:1-10; *2Nom* 9:1-12

Muun-mo un ko-ya-ut-kot

(Ruka 11:24-26)

⁴³ Yeso haaru co m-zee, "A ruute ko-ya-ut-kot un wur-o un net. Yo ro m-ma'as ut-tuw un be-to ba m-ho. Yo ro un hoob-o un be-de ur-wuwe. Amba urege yo kum á, ⁴⁴ ka ko-ya-ut-kot yo ro m-zee, 'Man warag un hur-o re o n-ga be-de um rwuune à, um she'et kane.' Da-o yo muune yo 'wos rii ro kon á, komo yo hyanuru a wishishute, a jamasse o-hur cas, amba net ro n-me á. ⁴⁵ Ka da-o yo haaru yo banduru ya-ut-kot nen ta'oor, ye jishu yo m-zwom à. Kap ka ya-ut-kot ye, yea cuw, ye she'et kane be-de un ka net-wu. Ur-kom, she'et-de un ka net-wu dea jish de n-ga m-yo. Kaane ma he m-wakte un hun-ne ye un ka zaman-yo ne yan-men-ut jaas-to."

Inu Yeso ne un hen-ne Yeso ne

(Mark 3:31-35; Ruka 8:19-21)

⁴⁶ Yeso ro ut-ma un hun-ne ne ye ro be-de un wu à, inu-o Yeso un hen-ne ye un wu ne woonuru. Ye ro eso n-do. Ye conog ut-ma un wu ne. ⁴⁷ Wu ken wu zeeru Yeso, "Inu ru un hen-ne ru ne ro eso n-do, ye conog ut-ma un wo ne." †

⁴⁸ Yeso zeeru ka wu ruru wu à, "¿Wan wu ne ro untun inu re? ¿Komo wan-ne ye, ro untun hen-ne re?" ⁴⁹ Wu kuturu ye yan-neke-mo un wu un kom-o un wu. Wu zeeru, "Ye ka ye ro untun inu re un hen-ne re ne. ⁵⁰ Remen kap o un wu nome rii-yo Tato re wu ro n-Ton shir cone à, wu ro heno re, wan-campo ko wan-ne'a ko komo inu re."

Bor-us op us-tet

Sha-mo ut-ma mo un ko-ya-ur-go

(Mark 4:1-9; Ruka 8:4-8)

13 Un ka ho-de, Yeso ruuru cin o-hur, wu haaru, wu she'eturu un riib-o o-mar. ² Buug-de un hun-ne deen karguru, ye katu wu gew, har wu kum be-de m-she'et wu yoosutu ye á. Remen kaane wu cowuru hat-o m-ho wu she'eturu, buug-de un hun-ne ut-moor ne komo ye esuru n-riib o o-mar. †³ Ka da-de wu yoosuru ye us-rem deen un sha-mo ut-ma, untun kaane,

"Wu ken ko-ya-o-tom wu haag o-kat remen wu goot ur-go. ⁴ Bo wu rotte ur-go à, ye ken go'-ye 'henuru n-riib un cow. Yege-no haaru, ye corguru ye. ⁵ Ye ken ye komo ye henuru un be-de m-ta'ar be-de ba m-hu deen. Ye argu m-pot hor-m-hor remen hu-mo un ka be-de ro deen á. ⁶ Bo ho-ur dakante noonho à, ye argu m-rya har ye hwo'uru, remen ye rott us-geer deen á. ⁷ Ye ken ye komo ye 'henuru n-me un yokor. Yege-

† N-me un mo ken gen-mo n-ga mo, mo rott ci kwooz-ut yoor us-ta'oor [47] á. †† Hyen komo: Ruka 5:1-3

yokor indunduru, ye wenuru ye m-bo'ose. ⁸ Ye ken ye komo ye 'henuru un be-de ur-bon. Ye bosuru, ye rwo'uru yish o-zungu [100], ye ken ye kwooz-ut tet [60], ye ken ye ur-kwooz un op [30]. ⁹ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge."

Rii-yo a cone un ka sha-mo ut-ma

mo un ko-ya-ur-go wu à

(Mark 4:10-12; Ruka 8:9-10)

¹⁰ Yan-neke-m Yeso haanuru, ye zeeru wu, "¿Remen yan o wotte ye m-nome ut-ma un sha-mo ut-ma?"

¹¹ Yeso shasuru ye, "Shir dak no, no ye shere be-de un wu à, remen no hokste m-nap un yo ka. Ye shere be-de un wu á, yea hoks m-nap mosse un gwomo-to Shir ne á. ¹² Amba kap bon ye ro m-raag ut-to un yoos un de à, Shir a do ye us-nap, komo yea kum us-nap deen. Amba ka ye yage m-raag ut-to un yoos un de á, ko ka ya-o-nap yo yette ne à, Shir a rumus yo be-de un ye. ¹³ Rii-yo rwo'e mettu ye m-nome ut-ma un sha-mo ut-ma à yo ro,

" 'Remen ko ye hyen rii-yo me m-nom à, yea hoks m-nap bo yo ro á. Ko ye hoge ma-ut re, yea hoks m-nap un yo me m-con á.' "

¹⁴ Ma-to *Ishawayan-Rwor un Ma-to Shir* gene yoa kor ye à, yo korog ye. Yo ka yo Shir rure *Ishaya* wu rure *Yahuda*-ne!

" 'Noa senge m-hoge un yo me m-zee koyanda à, amba no hoks m-nap á. Noa ma'as m-hyan un yo me m-nom à, amba no hoks m-nap un yo um cone á.' "

¹⁵ Ka da-o Shir zeeru *Ishaya* mosse un hun-ne ye o-*Isra-ne*,

" 'Me un zee kaane, remen hur-de un ka hun-ne ye de ro m-hwogon ne, Ye ro ut-to ne, amba ye ro m-nap un yo ye hoge á. Komo ye bitishshute yish-ye un ye, remen ye con ye nep yo ro o-nip á.

A ro zege ye yagute m-con m-nap un yo ro o-nip á, ye roa nep yo me m-nom à. Ye hogussute cas yo me m-rwor à, ye neps yo um cone à. Amba ye con ye nom kaane á.

Har ye waktunte be un de um sokste ye *ba'as-de* un ye á.' †† "

¹⁶ Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, Yo yo Shir zee *Ishaya*, "Shir ya'ag no o-kwum, yish no hyanag rem-se ut-hyat se me m-nom à. Shir ya'ag no o-kwum komo cin da no m-hoge un yo me m-rwor à. ¹⁷ Nip-o me no m-rure, *yan-Rwor un Ma-to Shir* n-ga un kashi un hun-ne ne deen, ye mare cin n-ga à ro conog ye

‡ Hyen komo: Mati 25:29; Mark 4:25; Ruka 8:18; 19:26 †† Hyen komo: Isha 6:9-10 (ut-Girik)

hyen rii-yo nɔ hyane me m-nom à, amba ye hyan á. Komo ye hogé rii-yo nɔ hogé à, amba ye hogé á.” †

**Yeso rworog bo
ká sha-mo ut-ma mo à**
(Mark 4:13-20; Ruka 8:11-15)

¹⁸ Yeso haaru co ut-ma wu zee, “To, ká sha-mo ut-ma mo un ko-ya-ur-go wu mo ka. ¹⁹ Ka go'-ye he'ene n-riib un cow à, ye ro ka ye hogé ma-to un *Gwomo-to Shir* à amba ye nap to atté ma-to un to á. *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* haanuru, wu rwoor'u to-to ke ye un rii-yo ye hogé à. ²⁰ Ye he'ene un be-de m-ta'aru ne à, ye ro ye hogé Ma-to Shir à ye argu m-goks o-zak o-zak. ²¹ Amba ye essu to ya o-da hiin remen ye goks ka ma-to ur-beeb ne á. Da-o swo ur-kooq ko us-cenene wone remen ká Ma-to Shir to, to ye gokse à ye argu m-warag jim. ²² Ye he'ene un be-de un yokor komo à, ye a hongse un hun-ne ne ye hogé Ma-to Shir à, amba barag-se un hono o-dak un con-to o-kwum ne wenu ru ká ma-to m-bo'ose, har to wakturu hwa remen con-to o-kwum. Remen kaane yea hoks m-sher be-de un Ma-to Shir á. Ma-to Shir to rwunte o ka rii kashi be-de un ká ye ka ye á. ²³ Ye he'ene un be-de ur-bon komo à, ye a hongse un hun-ne ye hogé Ma-to Shir à komo ye bup to. Ya ye ro untun ka pot-yo rwute yish o-zungu [100] à. Yo ken komo kwooz-ut tet [60] Yo ken komo ur-kwooz un op [30].”

Yege-kwa n-me un hyo

²⁴ Ka da-de Yeso dooru m-rure un ka hun-ne ye mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zeeru, “A hoks m-hongse un gwomo-to Shir un net ne wu go'e go'-ye ur-bon un kat-o un wu à. ²⁵ Amba da-o hun-ne rewesse kap à, ko-wan-yage-to un wu haaru, wu gooru yege-kwa un ká kat-o un hyo o, wu argu ut-ma un wu. ²⁶ Bo go'-ur potonte à, ye bosuru ye rwunturu yish, ka da-de yege-kwa potnuru un ce ye.

²⁷ “Guw-ne ye un ko-ya-o-kat haanuru. Ye zeeru ko-ya-o-kat, ‘Ai, go'-ye ur-bon te go'e un kat-o ru bo o zee à. To, zre nome yege-kwa rwunte un ká be-de?’

²⁸ “Ko-ya-o-kat zeeru ye, ‘Wan-yage-ut re wu nome to ka.’

“Guw-ne cituru wu, ‘¿O conog te mu'ug ka kwa-ye?’

²⁹ “Amba ko-ya-o-kat zeeru, ‘Ay, taase be-de m-mu'ug un kwa nɔ he nɔ mu'ug un hyo-ne. ³⁰ Yage myet-mo un ye bo'osute be-ur gaan har da-o m-ce. Ka da-de man rure ya-m-ce, ye be m-mu'ug un ká kwa-ye, ye karakse, ye geger, a tukste, amba a kamas yege-hyo a ru un byo un de.’”

**Sha-mo ut-ma mo
un ya'ane-yo o-mosta**
(Mark 4:30-32; Ruka 13:18-21)

³¹⁻³² Yeso dooru ye m-rure un mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zee, “*Gwomo-to Shir* untun ya'ane-yo *mosta* to ro yo jiishe us-rek n-me un go kap à yo wu ken net-wu deke, wu gooru un kat-o un wu à. Yo jiishe us-rek be-de un or un yo ne. Amba da-o yo bo'ose à, yo jiishuru kap o un gugooq o-kat, yo wakturu caari-yo o-'yo, har ma yege-no ceeru ut-kur un jet-se un yo.”

Sha-mo ut-ma mo m-yist
(Ruka 13:20-21)

³³ Yeso dooru ye m-rure un mo ken sha-mo ut-ma mo. Wu zee, “*Gwomo-to Shir* ya to ro untun m-yist. Wu ken ne'a-wu dek m-yist, wu wuugse un hyo-mo un hyo-ne me'es ut-tet, amba kap ka hyo-mo kutuksuru m-yist ne.”

Yeso muuruté sha-mo ut-ma
(Mark 4:33-34)

³⁴ Yeso yoosute buug-de un hun-ne kap ká rem-se un sha-mo ut-ma. Wu yoosu ye rii á se mosse un sha-mo ut-ma ne. ³⁵ Ka to ro remen Shir shooste rii-yo *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir* rwore à unze, “Man nome hun-ne ut-ma un sha-mo ut-ma, rii-yo hun-ne ro nakke n-ga á, cin un takan-de un hono o-dak man ru ye nep yo.” ††

**Yeso rwuntute ye cas yo
ká sha-mo ut-ma mo un
kwa-ye n-me un hyo ro à**

³⁶ Ka da-de Yeso yaguru buug-de un hun-ne, wu cowuru o-hur, be-de wu ro ur-she'et à. Yan-neke-mo un wu, komo ye haanuru be-de un wu, ye zeeru wu, “Ruru te rii-yo ká sha-mo ut-ma mo un ká kwa-ye o-kat cone te nep à.”

³⁷ Yeso zeeru, “Wu go'e go'-ye ur-bon à me *Wà-wu un net*. ³⁸ Ká kat-o komo o ro hono o-dak be-de hun-ne ro m-she'et m-moka à. Go'-ye ur-bon komo ye ro yakar-ye ut-gwomo to Shir, ká kwa-ye komo yakar-ye un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ye. ³⁹ Komo wa-ut-yage-wu go'e ká kwa-ye à, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu. Da-o m-ce ne, ta-de un hono o-dak de. Ká ya-m-ce ye komo ye ro *yan-tom-ye Shir*.

⁴⁰ “Ká guw-ne ye a mu'ug ka kwa-ye a do ye o-ra. Káane he m-nom un ho-de un ta-de un hono o-dak.

⁴¹ Me, *Wà-wu un net*, man tomon *yan-tom-ye Shir* un hono o-dak. Komo yea hulum be-de un *Gwomo-to Shir*, ko yo ke rii-yo ro m-hante m-é *ur-ba'as* ne à, un ko wu ke kowa m-nom un rii yo-yo wu ne. ⁴² *Yan-tom-*

† Hyen komo: Ruka 10:23-24

†† Hyen komo: Bong 78:2

ye *Shir* a jorbe yan-men-ut jaas-to un kuub-o o-ra. Káne ye he us-kan, ye ro un haw-se un yin-ye un ye. ⁴³ Ka da-o o ka kashi un hun-ne ye *Shir* gokse à he us-myakt untun ur-ho, n-me un ut-gwomo to un Tato. Yage ko-yan-tó-tò m-hoge, wu hogute."

Kwum-o ro wukuse à

⁴⁴ Yeso haaru co ur-yoos wu zee, "*Gwomo-to Shir* ya to ro untun o-kwum o a wuke n-me o-kat à, bo wu ken wu hyente o à, wu jamsu m-wuke, remen caari-o o-zak. Wu haaru wu baburu kap o un rii-yo wu rotte à, wu ooruru ka kat-o."

Ta'ar-de un hwor

⁴⁵ "Har m-moka, gwomo-to Shir ya to ro untun wa-ut-baab m-o ne wu ro un hoob-o un ta'ar-to un hwor wu o à. ⁴⁶ Bo wu hyente ta'ar-de un hwor deen à, wu argu m-ha wu baburu kap rii-yo wu rotte à. Wu morogsu hwor, wu ooruru de."

Yo-o un ship un jan

⁴⁷ Yeso haaru co ur-yoos wu zeeru, "Har m-moka, gwomo-to Shir ya to ro untun yo-o un ship un jan. Bo hun-ne jorbe o n-me m-sa à, o shipnuru yege-jan go-us-go. ⁴⁸ Bo o shiiste un jan à, yan-ceed naknuru o n-ri-ib m-sa un jan ne. Ka da-de ye she'eturu, ye degruru jan-ye ur-bon, ye duusuru o-koor, ye uksuru ye rotte ur-bon á. ⁴⁹ Káne he m-nom un ta-de un hono o-dak. *Yan-tom-ye Shir* a haan ye deger, ye hurum hun-ne yo-ye n-me un so-ye. ⁵⁰ Komo *yan-tom-ye Shir* yea jorbe ka hun-ne yo'e ye n-me un ra-o m-reeten, káne ka hun-ne ye he us-kan un haw-se un yin-ne."

Kwum-o pu-o o-ut ne

⁵¹ Yeso cituru yan-neke-mo un wu, "¿No nepste to ka kap?"

Ye shasuru, ye zeeru, "Ee, te nepste."

⁵² Wu zeeru ye, "Ko wu ke *wan-yoos-de o-karamsa* wu, wu a yoose ma-to gwomo-to Shir à. Ya wu ro untun net-wu ro un byo-de ur-ess ne à o-hur. Wu gasan rii-yo ur-bon ut ko pu-yo."

A yagute Yeso ut-yage un bo-o o-Nazaret

(Mark 6:1-6; Ruka 4:16-30)

⁵³ Bo Yeso komte rwor un ka sha-mo ut-ma mo à, wu argu yage un ka be-de. ⁵⁴ Bo jime à, Yeso un yan-neke-mo un wu ne wooru o-Nazaret bo-o un wu. Wu ciru yoose un hun-ne ye un *Yahuda*-ne un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Ye bopuru us-nu un bo wu yoose ye à un rii-yo wu nome ne à. Ye cituru hi un de un ye, "¿Ke ne ka net-wu kume ka weer-se kaane, komo kene wu kume gwomo-to un nom o-made? ⁵⁵ ¿Wu wu ka ro wa-

wu un ka ko-wan-shaab-wu? ¿Inu un wu wu ka a m-zee *Meri*? ¿Hen-ne un wu komo *Yakubu, Yusuhu*, † *Simon* ne, *Yahudas* ne? ⁵⁶ ¿Komo hen-ne ye un wu yan-ne'a-ne kap be-ur gaan-o ka a ro un ye ne á? Remen kaane a nepse wu net caari-wu á. ¿Amba re ne ka net-wu hokste m-nom un ka rem-se ut-hyat se ne?" ⁵⁷ Ye hoguru ryaab-se un wu, ye yanuru wu.

Amba Yeso zeeru ye, "Ai, ko wu ke wu ro m-ya un ko-*wan-rwor un Ma-to Shir* ut-gos amba husse hun-ne ye un bo-o un wu, un ye un hur-o un wu ne." †⁵⁸ Komo Yeso nom rii-yo ut-hyat deen reeno á, remen koob-de m-sher mo un ye be-de un wu.

Bor-us op us-nass

Mar-m Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho

(Mark 6:14-29; Ruka 9:7-9)

14 Un ka da-o, ko-Gwomo *Here* [Atipas] hoge rii-yo ut-hyat to Yeso ro m-nom à. ² Wu zeeru yan nome un wu m-senge, "Ai, ka net-wu a nom *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho*. Ko de nomte wu mereste à, wu muunte un hogog ne! O hante wu rotte un ka gwomo-to ne to un nom un rem-se ut-hyat."

³ Remen *Here* n-ga rwoog a bup komo a ke'e *Yohana*, wu rwoog a ke'e wu o-kuke o m-ke'et remen *Here* gaag Herodiya, ne'a wu un or re un wu, Pirip. ⁴ Komo n-ga ma *Yohana* russute *Here* unze udepe wu she'et un Herodiya ne á, remen jet un *karamsa*-o Shir o. *Here* swooru us-ryaab un *Yohana* ne. Wu rwouru karma-ne ye un wu, ye ship *Yohana*, ye ke wu. †⁵ *Here* ro conog ma wu ho *Yohana*, amba wu ro m-hoge gyer-o un hun-ne, remen ye dekse *Yohana* ko-*yan-Rwor un Ma-to Shir* wu.

⁶ To, bo ho-de a mette *Here* riginte à, *Here* banuru biki-o m-re. Wan-ne'a Herodiya hewuru wu us-hew un her-o un ye haane o-biki à. *Here* nomuru o-zak deen.

⁷ Remen kaane wu sworuru o-nu mosse un tond ne unze, wu 'ye ka wan-ne'a-wu kap o un rii-yo wu kone à. ⁸ Inu un wu kwemsuru wu mosse un yo wu he m-kon ne à. Ka wan-ne'a-wu zeeru, "Ya'as me hi-ur *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho* m-moka n-me o-kok." ⁹ Ko-Gwomo ryegnuru, bo wu kone wu yo ka à. Amba remen wu zeste wu, komo wu suruste o-nu, un co-o un hamat-ne ye un wu unze wu 'ye wu kap yo wu kone à. Wu rwouru karma-ne ya'as wu yo wu kone à. ¹⁰ Ye haaru ha-mo un kur-o m-ke'et, ye kupsuru *Yohana* ur-hi. ¹¹ Ye hwooru ka hi-de n-me o-kok. Ye ya'suru ka wan-ne'a-wu, wu heeturu inu un wu. ¹² Yan-neke-m *Yohana* hoguru, ye haaru un kur-o m-ke'et, ye

† To ken gen-to a geneg Jonis,

Yohana. †† Hyen komo: *Yoha* 4:44 ‡ Hyen komo: *Ruka* 3:19-20 †† Hyen komo: *Rewi* 18:16; 20:21

dekurü u-de ün wü, ye jokürü. Ye haarü be-ur Yeso, ye rürü wü yo kore **Yohana** à.

**Yeso reegtute hun-ne
dugu-üs taan [5,000]**

(Mark 6:30-44; Ruka 9:10-17; Yoha 6:1-14)

¹³ Bø Yeso hogüte **Yohana** mereste à, wü inürü wü cõwü hat-o m-hõ. Wü pasürü de ken be-de de rotte net á, remen wü she'etté ün hõn-de ün wü. Amba bõ buug-de ün hun-ne hogüte kaane à, ye argü m-rwüün ün bõ-tõ ün ye. Ye dorürü wü üs-na üs-na. ¹⁴ Bø Yeso rwüunte n-me o-hat à, wü hyanürü hun-ne donte wü deen. Wü hogürü 'wõn-de ün ye, komo wü taasürü ya-üs-gõm gõm-se ün ye.

¹⁵ Bø rim-m nõmte à, yan-neke-mõ ün wü haanürü be-de ün wü. Ye zeerü wü, "Kà be-de ha de rott net á, komo rim-m nomoste. Zee kà hun-ne ye warag n-me o-bõ remen ye ooté hi ün de ün ye rii-yo m-re."

¹⁶ Yeso zeerü ye, "Ay, se ye aragte á, 'ya nõ ye rii-yo m-re."

¹⁷ Ye shasürü, ye zeerü, "Tea hoks ye m-coks á, tett rii kané á se üt-burõdi üt-taan ün jan ne yoor."

¹⁸ Ka da-de, Yeso zeerü ye, "Hante me nõ tõ." ¹⁹ Wü zeerü hun-ne she'et n-te üt-po. Ka da-de Yeso dekurü ká burõdi-üt taan-tõ ün ká jan yoor-ye ne. Wü dassürü hi-de ün wü n-Tõn shir. Wü nõmürü Shir ur-bõngõn. Wü bosrürü üt-burõdi ün ká jan-ye ne. Wü ya'asürü yan-neke-mõ ün wü, yan-neke-mõ ün wü komo ye ya'asürü buug-de ün hun-ne. ²⁰ Ká burõdi-tõ hundündürü, kõ wü ke net-wü reeg wü ciig. Yan-neke-mõ ün wü karaksürü tõ kuse à kap, har tõ shiirü koor-üt õp üt-yoor [12]. ²¹ Hun-ne ye re tõ à ye wooste campo-ne dugu-üs taan [5,000] hüsse ne'a-ne ün yakar-ne ye re tõ à.

Yeso hewete ur-hew n-tõn m-hõ

(Mark 6:45-52; Yoha 6:15-21)

²² Ye m-kõm ün re ün rii-yo m-re, Yeso rwo'ürü yan-neke-mõ ün wü, ye cüw hat-o m-hõ ye waragte reeno ur-jit. Remen ye be'et wü m-wõ Mar-o Gariri. Wü ne wü esürü ün ká be-de remen wü 'yonsté hun-ne. ²³ Bø hun-ne aragsüte à, wü daarü n-tõn o-haag ün hõn-de ün wü remen wü konot Shir. Har rim-m nõmürü m-sõk ne wü rõ reeno ün hõn-de ün wü cot.

²⁴ Ün hohond-mõ ün ká da-o hat-o yan-neke-mõ ün wü tuwte à rõ n-tete õ o-mar, jok-ye m-hõ rõ õ üs-tam, komo yo-m rõ õ m-tute. ²⁵ Kwõm-üs tet-se m-tet, ye hyanürü Yeso wü ka wü rõ m-neke n-tõn o-mar wü rõ m-kawbe ün yan-neke-mõ ün wü. ²⁶ Amba bõ yan-neke-mõ ün wü hyente wü rõ ur-hew n-tõn m-sa à, ye hogürü o-gyer. Ye zeerü, "Ko-marimar-wü!" Ye 'yon-sürü üs-cõr rem o-gyer!

²⁷ Ün gyept-o ün yish, Yeso tepsürü ye, wü zeerü, "No zõ'õge á! Me wü, nõ hoge o-gyer á!"

²⁸ Bitrus shasürü wü, wü zee, "Gõs-wü, urege wõ wü, zee me üm habe be ün du ün yawag m-hõ."

²⁹ Yeso zeerü, "Haan ge."

Ka da-de Bitrus ruurü o-hat, wü cirirü ur-hew m-yawag m-hõ, wü rõ m-neke be-ur Yeso. ³⁰ Amba bõ Bitrus hyente m-yo m-'wõns ne à, wü hogürü o-gyer. Wü cirirü m-yi. Wü argü m-kan, wü zee, "Gõs-wü, gu me!"

³¹ Ün gyept-o ün yish, Yeso tabburü kom-o ün wü, wü shipürü Bitrus. Yeso zeerü Bitrus, "Wõtt m-sheer deen á, ¿remen yan õ o ryegente?"

³² Ka da-de bõ Yeso ün Bitrus ne cüwte o-hat à, yo-m resürü ceen. ³³ Ka da-de ye ka **yan-neke-m Yeso** ye rõ n-me o-hat à, ye nomorü Yeso ur-bõngõn. Kap mõ ün ye zeerü Yeso, "Nip-o, wõ **Wà-wü Shir** wü."

**Yeso taasute ya-üs-gõm
gõm-se ün ye ün bõ-o o-Genesaret**

(Mark 6:53-56)

³⁴ Ka da-de ye pasürü de ka jit-de m-sa de, ye ker-gündürü ün dak-o o-Genesaret. ³⁵ Bø hun-ne ye ün ká bõ-o nepte Yeso haante à, ye tõmürü a rure kõ wü ke net-wü, wü rõ ün ká dak-o à, ünze Yeso haante. Ye hante wü ya-üs-gõm kap. ³⁶ Ye konürü Yeso ye ci kõ ri-ib-yo ün matuku-de ün wü. Wü ya'ürü ye o-cõw, ye nom káane. Myet-mõ ün ye ci'e à gõm-se ün ye taary.

Bõr-üs õp üs-taan

Jor-se ün ye rõ co-o o-dak à

(Mark 7:1-13)

15 A kané **Parisa**-ne ün **yan-Yoos-de o-karamsa** ne haanürü be-ur Yeso zee-mõ o-Urusharima. Ye zeerü, ² "¿Remen yan õ ne yan-neke-m ru rotte m-jetem ün jor-se ün mõng-ne? Te ün zee kaane remen ye rõ m-sapt üt-kom ye reet rii-yo m-re bõ a õõs á."

³ Yeso shasürü ye, "Nõ ne, ¿remen yan õ nõ rotte m-jet ün **karamsa**-õ Shir remen jor-üs nõ? ⁴ Ai, Shir zeste, 'Hyan tato ru üt-gõs ne ün inu ru ne,' † komo, 'Myet wü pyape tato ün wü kõ inu ün wü à, o-nip a ho wü.'

^{††5} Amba nõ ur-yoos ünze urege net rõ ün yo ken rii-yo ne ye wü heete m-gu ün tato ün wü kõ inu ün ne ün yo ne à, amba wü zee, 'Kap rii-yo nõ roa kum be ün de n-ga à, yar-mõ mõ üm **seke** Shir à,' waragte õ ka, ba se o ya'aste tat-ne ru ne üt-gõs á. ⁶ Remen jor-üs nõ, nõ muste Ma-tõ Shir hwaa. ⁷ Nõ ya-o-shepe! Hond hond õ **Ishaya** nõme ma-üt nõ bõ wü zee à,

⁸ " 'Ká hun-ne ye rõ me m-'ya m-sek ün nu-se ün ye cot,

Amba hur-de ün ye nomoste ur-hew ün me ne.

⁹ Gwü-mõ ün ye mõ ye rõ me m-nõme à,

† Hyen komo: *Rwüü* 20:12; *Kara* 5:16 †† Hyen komo: *Rwüü* 21:17; *Rewi* 20:9

mò o-hwaa mò,
ye sugute *karamsa*-ò Shir un yoos-de un ye.† †

Rem-se rò un saburse un net be-de Shir à
(Mark 7:14-23)

10 Yeso aaguru buug-de un hun-ne, wu zeeru ye, "Raks nò, nò hoge m-sok ne. 11 Ba rii-yo rò m-cow un nu-ò un net à, yo rò wu m-rwò wu waktute *ko-ya-ur-ba'as* be-de Shir á, se rii-yo rò m-rwuun un nu-ò un wu à, un yo wu rò m-nom ne à."

12 Yan-neke-mò un wu haanuru be-de un wu, ye cituru, "¿Kò o nepste unze *Parisa*-ne hogute ryaab-ús ru remen kà ma-tò o zee?"

13 Yeso shasuru, "Myet go-de rò ba Tato re wu n-Ton shir wu go de á, a mu'ug de. 14 Yagu ye temb. Pò-ne yan-nak un or un ye pò-ne. Urege ko-pò rò m-nak un or un wu ko-pò, ai, kap mò un ye yea he'ebe n-me o-kuub." ††

15 Ka da-de, Bitrus zeeru, "Yeso, rwuntu te cas yo ká sha-mò ut-ma mò cone te nep à."

16 Yeso zeeru wu, "¿Ashi, har m-mòka nò nap á? 17 Me m-zee kap ò un rii-yo net re à, ur-takan yoa cùw un nu-ò un wu, ká da-de ne yoa cùw un men-tò un wu, komo ur-kom yoa ru un wur-ò un wu. 18 Amba rii yo-yo rò m-rwuun o-nu à be-de ur-hur yo rò m-rwuun. Komo yo rò m-naas un net-wu rwunte yo à. 19 Me un zee kaane remen cin ur-hur barag-ús yo-se rò m-rwuun. Se rò, ho-m un hun-ne, o-ás ne, m-naase ne, ur-hyow ne, un shese ut-bò ne, un naas un jin-ut or ru ne. 20 Se ká rem-se rò net m-rwò m-wakte *ko-ya-ur-ba'as* be-de Shir. Re un rii ba un sapt ut-kom a ru net m-wakte *ko-ya-ur-ba'as* be-de Shir á."

**Sher-mò un wu ken
ne'a-wu be-ur Yeso**
(Mark 7:24-30)

21 Yeso ruuru o-Gariri wu nekuru raag-ò un dak-tò o-Taya o-Sidon ne, 22 Wu ken ne'a wu ko-ya-o-*Kan'ana*, wu rò ur-she'et káne à haanur be-ur Yeso. Wu 'yonsu us-cor wu rò us-kan, wu zeeru, "Gos-wu, wà *Dawuda*, hoge 'won un de! Remen wà re wan-ne'a rò un ko-ya-ut-kot ne, wu rò wu un ya-ur-koob."

23 Amba Yeso shas wu kò ur-gom á. Ka da-de yan-neke-mò un wu konuru wu, ye zeeru, "Yan wu! Zee wu arag. Remen wu rò na m-dore un kaas ut-tò o-zaaz!"

24 Ka da-de Yeso zeeru ká ne'a-wu, "Shir un tomøn me remen hun-ne ye o-*Isra* ca-ye Shir ye ege à cot."

25 Amba ká ne'a-wu haaru wu kwukturu un co-ò un wu. Wu konuru komo, "Gos-wu, gu me!"

26 Yeso zeeru ká ne'a-wu, "A nom ur-bon a dek rii-yo m-re yo un yakar a ya'as yege-wò á."

† Hyen komo: *Isha* 29:13 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Ruka* 6:39
‡ Hyen komo: *Mati* 12:34

27 Ká ne'a-wu shasuru, "Eba, Gos-wu o, amba yege-wò rò m-rekem un yo ken rii-yo m-re yo rò m-he'en un kok-tò ya-o-hur rotte m-re à."

28 Yeso zeeru, "Ne'a sher-m ru rò deen! A nomotu yo wò o-dish à." Un gyept-ò un yish, ko-*ya-ut-kot* ruuru un wà un wu.

Yeso taaste gom-se un hun-ne deen

29 Bøn káne, Yeso doruru sò n-riib Mar-ò o-Gariri. Ka da-de wu daaru ur-dor, wu she'eturu. 30 Hun-ne haanuru be-de un wu deen. Ye neknute un ryam-ne ne, un pò-ne ne, un *cim*-ne ne, un 'kato-ne ne, un ye ken ya-us-gom ye ne deen, ye essuru ye un co Yeso. Wu taasuru ye gom-se un ye kap. 31 Har hun-ne hyen o-madè bò ye hyane 'kato-ne teperte à, ya-ut-*cim* komo ye m-senge, ryam-ne ur-hew, pò-ne komo ye rò o-hyan. Kap mò un ye, ye nomuru Shir ò o-*Isra* ur-bon-gon.

Yeso reegtute hun-ne dugu-ús nass [4,000]
(Mark 8:1-10)

32 A káne Yeso aaguru yan-neke-mò un wu, wu zeeru, "Me m-hoge 'won-de un ká hun-ne ye. Caane hò-ut tet-tò ka ye be-ur gaan un me ne, komo ye rott rii-yo m-re á. Man 'yons ye m-mer á, taase ye bonse un cow."

33 Yan-neke-mò un wu zeeru wu, "De ká be-de rotte net á, ¿ke a he kum un ga-tò a hette reegte un de ká caari-de un buug-de un hun-ne de?"

34 Yeso cituru, "¿Burodi-ut re nò rotte?"

Ye zeeru, "Ta'oor-tò un yan jan rek-ye ne hiin."

35 Yeso zeeru buug-de un hun-ne ye she'ete n-dak. 36 Wu dekuru ká burodi-tò ta'oor-tò un ká jan-ye ne. Wu bomuru Shir, wu wonguru tò. Wu ya'asuru yan-neke-mò un wu. Komo yan-neke-mò un wu wonguru buug-de un hun-ne.

37 Kò wu ke wu reeg wu ciig. Yan-neke-mò un wu karaksuru tò kwange à, koor-ut ta'oor ut-caari. 38 Ye re tò komo à, dugu-ús nass [4,000] ye rò, hysse ne'a-ne un yakar-ne. 39 Ka da-de Yeso 'yonsuru buug-de un hun-ne ye ji o-hur. Wu cowuru hat-ò m-hò wu arguru dak-ò o-Magadan.

Bor-ús op us-cind

Hoob-ò o-napa
(Mark 8:11-13; Ruka 12:54-56)

16 *Parisa*-ne un *Saduki*-ne haaru be-ur Yeso remen ye megerté wu, ye konuru wu kutu ye yo ken rii-yo ut-hyat yo n-Ton shir, yo he m-wakte o-napa à unze Shir wu tomne wu. ††

2 Wu shasuru ye, wu zee, "Urege rim-m nomog, nò hyene Ton-o shir nomog zá, nò m-zee, 'Ee, hò-de un

†† Hyen komo: *Mati* 12:38; *Ruka* 11:16

buk dea rwuun kar kar.'³ N-sot komo, nɔ hyenɛ Tɔn-o nɔmɔg zá, nɔ m-zee, 'Caane a hye kem.'
 Nɔ m-hoks m-nap bɔ Tɔn-o rɔ ur-hew à, amba nɔ hoks o-napa yo Shir rɔ m-nɔm un ka da-o á.⁴ Hun-ne ye un ka da-o yo-o o rɔ un gyer-o Shir á. Ye çonɔg ye hyen o-napa amba yatt napa-o a he ye m-kute á, se o ma *Yunanawan-Rwor un Ma-to Shir.*" Ka da-de Yeso argury, wu yage ye káne.^{††}

Yist-mo un Parisa-ne un Saduki-ne
 (Mark 8:14-21)

⁵ Bɔ yan-neke-mo un wu wootɛ yo ka riib-yo reeno à, ye baksury unze ye boprunte ut-burodi.⁶ Yeso zeeru ye, "Tu nɔ yish nɔ nep ha, komo nɔ nom ja un ká *yist-mo un Parisa-ne mo ne un mo un Saduki-ne.*"[‡]
⁷ Ye ciri ut-ma un hi un de un ye un hi un de un ye. Ye rɔ m-zee, "¿Kɔ remen ka burɔdi-to a boprunde à o wu zette káne?"⁸ Yeso nepse yo ye rɔ us-barag à, wu zeeru, "Nɔ yan-sher-m rek-mo! ¿Remen yan o notte m-zee nɔtt ut-burodi á? ⁹ ¿Har m-moka non go nap? ¿To ut ke'essute nɔ bɔ um reegte hun-ne dugu-us taan [5,000] un burɔdi-ut taan ne? ¿Komo koor-ut re nɔ karakse to kuse? ^{††10} ¿Nɔ baks hun-ne dugu-us nass [4,000] ye um reegte un burɔdi-ut ta'voor? ¿Koor-ut re nɔ karakse to kuse? ^{††11} ¿Re nome nɔ yagute m-nap unze me un ma-to ut-burodi á? Um zee nɔ komo, 'Nom nɔ ja un *yist-mo un Parisa-ne un Saduki-ne ne.*'"¹² Ka da-o yan-neke-mo un wu nape unze *yist-mo* a m-rwo ut-burodi à mo mo á, amba wu un çon ye nom ja un yoos-de un *Parisa-ne un Saduki-ne* de o-shepe.

Bitrus ruryte Yeso unze
Yeso wu rɔ Kiristi
 (Mark 8:27-30; Ruka 9:18-21)

¹³ To, bɔ Yeso haante dak-o o-Kaseriya o o-Pirip à, wu cituru yan-neke-mo un wu. Wu zeeru, "¿Wan wu hun-ne rɔ m-zee *Wà-wu un net*^{†††} rɔ?"
¹⁴ Ye zeeru, "Ye ken ye rɔ m-zee *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho*, ye ken ye komo *Ereja*, ye ken komo *Irmiya*, kɔ komo wan-gaan n-me un *yan-Rwor un Ma-to Shir* n-ga."^{‡‡}
¹⁵ Ka da-de wu cituru ye, "¿Amba nɔ un ya, wan wu ne um rɔ un hyan-o nɔ?"
¹⁶ Simɔn Bitrus shasuru, "Wɔ wu, *Kiristi*,[§] *Wà-wu Shir* wan-hoog."^{§†}
¹⁷ Yeso shasuru, wu zee, "Simɔn wà *Yohana*, wɔ ko-ya-o-kwum-wu! Remen Tato re wu rɔ n-Tɔn shir à, wu

† Mo ken gen-mo deen ka gom-to rɔ kon n-me cir-mo un 16:2-3 be-de a gene wu shasuru à. †† Hyen komo: *Mati 12:39; Ruka 11:29*
 ‡ Hyen komo: *Ruka 12:1* †† Hyen komo: *Mati 14:17-21* ‡‡ Hyen komo: *Mati 15:34-38* ††† "Wà-wu un net" con-de de Yeso ro un 'ya un hi un de un wu à. ††† Hyen komo: *Mati 14:1-2; Mark 6:14-15; Ruka 9:7-8* § Kɔ: *Wu Shir daagne à Wan-Gwu Wu Shir daagne à*
 §† Hyen komo: *Yoha 6:68-69*

kutu wɔ to ka, ba net á.¹⁸ M-moka um zee wɔ unze wɔ rɔ Bitrus,^{§††} komo n-tɔn un ka ta'ar-o^{§†} um he man yan-dor re, komo mo ken mar-mo^{§††} rɔtt ut-gwomo be-de un ye á.¹⁹ Man ya'as wɔ rii-se un tiks un gwomoto Shir. Koyan o caase kanɛ un hono o-dak, Shir a caas yo n-Tɔn shir. Komo koyan o gage kanɛ un hono o-dak, Shir a geeg yo n-Tɔn shir."^{§†}
²⁰ Wu nakuru yan-neke-mo un wu ut-to m-sok ne, ye rure net unze wu rɔ *Kiristi* á.

Yeso rworog gon mar-mo wu he'e à
 (Mark 8:31—9:1; Ruka 9:22-27)

²¹ Cin un ká da-o, Yeso cire m-kute un yan-neke-mo un wu unze, se wu Haag bɔ-o o-Urusharima. Komo wu ruru ye yo he wu m-kor reeno à. Wu suut ur-koob go-us-go be-de un ye rɔ sek-ye, un Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un ya-ur-yoos-de *karamsa-o Mosa* ne. Komo a ho wu, un ho-ur atette-de komo a 'yons wu.
²² Bitrus nakuru wu n-riib, wu ciruru wu ut-kangse. Wu rɔ m-zee, "Gos-wu, Shir ye pestɛ! To ka a nome be un du á."
²³ Amba Yeso wakturu be-ur Bitrus. Wu zeeru, "Wonge un me ne, wɔ *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot!* Wo ko-yan-rwo ur-pukse wu be un de. Remen wɔ us-barag untun net, yanze untun Shir bɔ Shir rɔ us-barag á."
²⁴ Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "Myet wu çone wu doru me à, be-ur nɔ, se wu she'eg hi un de un wu, wu sew *kan-o* un wu, wu doru me."^{§†25} Remen wu çone wuke un hoog-mo un wu à, wu taage un mo. Amba kap bon wu taage un hoog-mo un wu rem re à, wu kum mo.^{§†26} ¿Yan yo ne net he m-kum urege wu kumug kwum-o un hono o-dak kap, amba wu taaguru un hoog-mo un wu? Kɔ ne, ¿ya net he m-ya'as be-de un shas-o un hoog-mo un wu? ²⁷ Remen me *Wà-wu un net*, man haan un seps-m Tato re ne un yan-tom-ye un wu ne, man piishe kɔ wu ke net-wu ut-ma mosse un rii-yo wu nome ne à.^{§†28} Nip-o me nɔ m-rure, ye ken ye rɔ kon eso eso kanɛ ye mer á, har se ye hyanag haan-mo un *Wà-wu un net* n-me un gwomo-ut Tato un wu."

Bɔr-us op us-ta'voor

Yeso barmute
 (Mark 9:2-13; Ruka 9:28-36)

17 Bɔ a rewete ho-ut cind à, Yeso dekururu Bitrus ne, un *Yakubu*, un *Yohana* (heno *Yakubu*) ne, wu daaru o-haag un ye ne un hon-de un ye.² Ye rɔ o-gwot wur-o Yeso barmuru, co-o un wu nomuru m-cucas untun ur-ho, matuku-to wu cope à to warguru ut-pus to

§†† ut-Girik: *Ka jin-de unze Bitrus ur-ta'ar de ka.* §† ut-Girik: *ta'ar-o caari* §†† ut-Girik: *komo ish-se de o-ra.* §† Hyen komo: *Mati 18:18; Yoha 20:23* §† Hyen komo: *Mati 10:38; Ruka 14:27* §†† Hyen komo: *Mati 10:39; Ruka 17:33; Yoha 12:25* §†† Hyen komo: *Mati 25:31; Bɔng 62:12; Roma 2:6*

pyar. ³ Un gyept-o un yish, *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye n-ga, *Mosa* ne un *Ereja* rwuunuru, ye ro ut-orum un Yeso ne.

⁴ Bitrus zeeru Yeso, "Gos-wu, nomog ur-bon o tette kané à! Urege o conog, man tond depi-ut tet kané, ur-gaan rem ru, ur-gaan rem *Mosawan-Rwor un Ma-to Shir*, ur-gaan komo rem *Erejawan-Rwor un Ma-to Shir*."

⁵ Wu ro m-rwor ut-ma kaane ke'ente-o m-cucas hokuru ye. Ye hoguru cor n-me un ka ke'ente-o o m-zee, "Wu ka wu ro Wa re, wu me m-con à, me m-hoge rere-mo un wu deen. Raks no ma-to un wu!" [†] ^{††} Bo yan-neke-mo un wu hogute kaane à, gye-o hooru ye deen, har ye heeru n-dak.

⁷ Yeso woonuru, wu ci'uru ye. Wu zee, "Ine no, no hoge o-gyer á." ⁸ Bo ye daste ut-hi à, ye hyan net á se Yeso un hon-de un wu cot.

⁹ Bo ye ro m-kergunde un ka Haag-o à, Yeso naku ye ut-to. Wu zee, "No rure net rii-yo no hyané á, se *Wa-wu un net* inute ut-marimar."

¹⁰ Yan-neke-mo un wu cituru wu. Ye zee, "To, z remen yan o *yan-Yoos-de o-karamsa* zette unze, se *Erejawan-Rwor un Ma-to Shir* he'esente ka da-de *Kiristi* haante?" [‡]

¹¹ Yeso shasuru, wu zee, "Nip-o, *Ereja* roon, komo wua ja'as koyan. ¹² Amba me no m-rure, *Ereja* be'este wu he'esente, ye nap un wu ne á, har ma ye nomotu wu rii-yo ye hyané m-sok à. Kaane komo *Wa-wu un net* he swo ur-koob un kom-to un ye." ^{†††} Bo Yeso zette kaane à, yan-neke-mo un wu napuru unze wu ro ye un nome un ma-ut *Yohana* Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho.

Yeso taasute wa gom-o un ko-ya-ut-kot

(Mark 9:14-29)

¹⁴ Bo ye woote un 'wun-de o-haag à, hun-ne deen ro ye ur-'er. Wu ken net-wu haanuru be-ur Yeso, wu kwukturu un co-o un wu. ¹⁵ Wu zeeru, "Gos-wu, hoge 'won-ur wa re wan-campo, wu ro o-tattura ne. Komo wu ro un swo ur-koob deen. Wu m-bor m-hebe o-ra, m-ho ne. ¹⁶ Um heete wu be-de yan-neke-m ru, amba ye hoks wu m-taase un gom á."

¹⁷ Yeso shasuru, "No hun-ne ye m-moka, yan-koob-de m-she'et un nip, ya-ur-cikt, zhar ha-mo un ho-ut re o um he m-she'et un no ne? zhar ha-mo un ho-ut re o um he m-joose un no ne? Hantu me no ka wa-wu."

¹⁸ Yeso hurguru ko-*ya-ut-kot* ut-gaag. Ka ko-*ya-ut-kot*-wu ruuru, wu yage wa cas. A kané gom-o un wa taaru.

¹⁹ Da-o net rokne be-ur Yeso á, yan-neke-mo un wu haanuru be-de un wu. Ye cituru wu, "z remen yan o te hokste ruut un ka ko-*ya-ut-kot*-wu á?"

† Hyen komo: 2Bit 1:17-18 †† Hyen komo: Taka 22:2; Bng 2:7; Isha 42:1; Mati 3:17; 12:18; Mark 1:11; Ruka 3:22; Kara 18:15
‡ Hyen komo: Mara 4:5 †† Hyen komo: Mati 11:14

²⁰ Yeso zeeru ye, "Remen sher-m no ro deen á. Nip-o me no m-rure, urege sher-m no woog gos-to un go'yo o-*mosta* yo jiiše us-rek be-de un go kap à, noa rees m-zee ka Haag-o ine zee-mo un kané ha-mo un reeno, komo oa ine. Yatt rii-yo he no m-kwange á." ^{‡‡}

Yeso doog nom ut-ma mosse un mar-mo un wu ne

(Mark 9:30-32; Ruka 9:43b-45)

²² De ken ho-de bo ye waragte un dak-o o-Gariri à, Yeso zeeru ye, "A ya'as *Wa-wu un net* un kom-to un hun-ne. ²³ Komo yea ho wu, un ho-ur atette-de komo a 'yons wu." Yan-neke-mo un wu bopu o-regen deen.

Top un tar un Pyo-o Shir

²⁴ Yeso un yan-neke-mo un wu ne wooru bo-o o-Kapanahum. Yan-goks un tar remen *Pyo-o Shir* haaru be-ur Bitrus, ye zeeru wu, "z Wan-yoos-ur no ro un top un tar-o un *Pyo-o Shir*?" ^{‡‡}

²⁵ Bitrus shasuru, "Wu ro m-top ge." Bitrus cowuru o-hur remen wu rurute Yeso ka ma-to. Cin ba wu un rure Yeso, Yeso cituru wu, "Bitrus z ya o hyané mosse un ka cot-o ne? z Be-ur wan-ne o gwomo-ne ro m-goks un hwor-ye un tar o, be-de un yakar-ye un ye o, ko be-de un hamat-ne ye ye shipe à?"

²⁶ Bitrus shasuru, "Be-de un hamat-ne."

Yeso zeeru, "Ya-o-dak ro m-top o ka á! ²⁷ Kap un kaane ne, taase ka hun-ne hoge shoob-ur na, hebe o-mar o jorbe o-kwembe, o hek nu-o un jan-yo o shipe ur-takan à. Woa 'wos o-azorpa yo he m-bo'os à, o dek yo o top tar ru un o ma re ne."

Bor-us op us-eer

zWa jiiše ut-gos?

(Mark 9:33-37; Ruka 9:46-48)

18 Un ka da-o *yan-neke-m Yeso* haaru be-ur Yeso, ye cituru wu, "z Be un te, wa jiiše ut-gos kap n-me un gwomo-to Shir?" [§]

² Yeso agnuru wu ken wa rek-wu wu, wu essu wu n-tete de un ye. ³ Ka da-de wu zeeru, "Nip-o me no m-rure, se no ja'aste barag-us no komo no warag untun yakar rek-ye, noa kum m-cow un gwomo-to Shir á, ^{§†} Remen kaane myet bon wu muute hi un de un wu ba nu-mo ur-hi untun ka wa rek-wu wu à, wu jiiše ut-gos un gwomo-to Shir.

⁵ "Komo myet bon wu gokse wa rek-wu untun wu ka rem re à, me wu gokse.

‡‡ Mo ken gen-mo un do ci-o kwooz o-gaan ²¹ Ay, gon ye ka ro m-ru á, se us-kon mosse o-swot ne. Hongse: Mark 9:29 ††† Hyen komo: Mati 21:21; Mark 11:23; 1Kor 13:2 ††† Hyen komo: Rwu 30:13; 38:26 § Hyen komo: Ruka 22:24 §† Hyen komo: Mark 10:15; Ruka 18:17

Rem-se rō un rwo ur-pukse à

(Mark 9:42-48; Ruka 17:1-2)

6 “Komo bon wu rwo'e wan-gaan n-me un ka yakar-ye shere o-nip be un de à, nom *ur-ba'as* à, a jiish wu m-rerem a gegē wu ta'ar-de ur-na ur-geks, komo a jorbe wu n-me m-sa mo ur-duw.

7 “Rii-yo ur-'won yo ka wu rwo'e ye ken ye nom *ur-ba'as* à. Rii-yo un rwo *ur-ba'as* rō kon, amba rii-yo ur-'won yo be-de un ká wu rwo'e ka *ba'as-de* à. 8 Urege kom-o ru, kō na-o ru rō wō un rwo *ur-ba'as*, kups o jore. A jiish wō o cūw hogō-o ba m-ta un na-o gaan kō kom-o gaan, otte a jorbe wō n-me o-ra o rō m-ryomse á, un kom-ut ru ne ut-voor kō na-ys ru ys-voor.

19 Urege komo yish un du rō wō m-rwo m-nom *ur-ba'as*, hus de o jore. A jiish wō o cūw hogō-o ba m-ta un yish-ur gaan ne, otte a jorbe wō n-me den-o o-ra un yish ru ne yoor. ††

Sha-mō ut-ma mō un ca-yo ege à

(Ruka 15:3-7)

10 “Nap nō ha, taase nō yo'og kō wan-gaan n-me un ká yakar-ye, remen me nō m-rure, *yan-tom-ye Shir* ye un ye rō be-de Shir Tato re wu rō n-Ton à. ‡

12 “¿Re ne nō m-hyan o, urege wa-ut-gut rō un ca-ne o-zungu [100], gaan-o eguru be-de un ye, ya wu he m-nom? Wu rees m-yage un ye ká kwōoz-ut nass un op un jero [99] n-ton o-haag ye rō ut-re. Wu heeste hoob-o un ká gaan-yo ege à. 13 Komo wu hyande yo, nip-o me nō m-rure, zak-o wu rō m-nom à, o aragte o un ká kwōoz-ut nass to un op un jero [99]. 14 Káane o, Tato re wu rō n-Ton shir à, wu con kō wan-gaan be-de un ká yakar-ye ege á.”

Urege or ru nomog wō ur-ba'as

(Ruka 17:3)

15 “Urege or ru ko-yan-dor nomote wō *ur-ba'as*, neke o ruru wu un hon nō. Urege wu hogute ma-ut ru, komo wu konog wō o doog wu o ka m-muunte un cow. #16 Amba urege wu hogu wō á, o do m-ha be-de un wu un net ne wan-gaan kō nen yoor, remen kap yo o zee à, a 'wos to o-nip un nu-se un ya-us-tor nen yoor kō tet. #17 Urege wu yagutu ye m-hoge har m-moka, o rure hun-ne *yan-dor Yeso*. Urege komo har wu yagute m-hoge un hun-ne *yan-dor Yeso*, muut wu untun wu nape Shir á, kō ko-*yan-goks un tar* wu nape Shir á.

18 “Nip-o me nō m-rure, komo kō yo ke rii-yo o caase kanē un hono o-dak, Shir a caas yo n-Ton shir. Komo kō yo ke rii-yo o gage kanē un hono o-dak, Shir a geeg yo n-Ton shir. ††

† Hyen komo: Mati 5:30 †† Hyen komo: Mati 5:29 ‡ Mō ken gen-mō un dō ci-o op o-gaan †† Komo Wà-wu un net un haan remen gwu-o ye ege à. Hongse Ruka 19:10 †† Hyen komo: Ruka 17:3

19 “Man do nō m-rure un yo ka, urege hun-ne nen yoor be un nō un hono o-dak ye mossute ut-hi ye kon yo ken rii-yo, Tato re wu n-Ton wu nomo ye yo. 20 Remen kap be-de hun-ne yoor kō tet karge n-me un jin un de à, me be-ur gaan un ye ne.”

Sha-mō ut-ma mō un ko-guw-wu rō un ho'os ut-ma á

21 A kanē Bitrus wōonuru, wu zeeru Yeso, “¿Gos-wu, re hon o or re he me nom *ur-ba'as* um ho'os ká ma-to? ¿So ta'voor o?”

22 Yeso zeeru wu, “Me zee wō o-ta'voor á, amba o-ta'voor har sō kwōoz-ut tet un op [490]. †† ‡

23 “Remen kaane, a hongse gwomo-to Shir un wu ken ko-Gwomo-wu ne. Wu cone oog un kwum-o un wu, o rō un kom-to un guw-ne ye un wu à. 24 Bō ká ko-Gwomo-wu cirtē ur-oog à, a hanturu wu ken net-wu, wu, wu rō m-dore ur-moog à de ka net-wu a hoks m-top á har ta-de un hogō-mō un wu. ††25 Bō kwangute wu m-top à, ko-Gwomo rwo'uru a beeb wu un ne'a un wu ne un yakar-ne kap un rii-yo wu rotte ne à, remen a topt ká hwor-ye.

26 “Ká ko-guw-wu kwukturu un co-o un wu, wu ma'asu ys-kon wu rō m-zee, ‘Nomo me, man tops wō kap.’ 27 Ko-Gwomo hoguru 'won-de un ká ko-guw-wu, wu ho'osuru wu. Ko-Gwomo yaksuru wu, wu yaguru ma-to un ká moog-de.

28 “Amba ká ko-guw-wu bō un ru-mō un wu, wu oosuru or ru un wu ko-guw, wu wu rō m-dore ur-moog hiin à, ††† wu reeru wu us-cor. Wu zee, ‘Top me rii-yo me wō m-dore à!’

29 “Or ru un wu un ko-guw kwukturu, wu konuru wu. Wu zee, ‘Nomo me, man tops wō.’ 30 Amba ká ko-guw-wu yage, har wu haaru, komo wu cwturu wu un kur-o m-ke'et, se da-o wu tope ká moog-de à.

31 “Bō or re un wu un guw-ne hoge rii-yo nome à, ye hoge m-rerem á. Ye ruru ko-Gwomo myet bō nome à. 32 Ko-Gwomo agburu ká ko-guw-wu. Wu zeeru wu, ‘Wō ko-guw, wan-men-ut jaas-to, um yaksutu wō kap moog-de o deku me à. Me un yaksu wō de remen o konog me. 33 Ashi, ¿nom ur-bon o hoge 'won-ur or ru bō um hoge 'won un du á?’ 34 Ko-Gwomo swōoru us-ryaab deen. Wu rwo'uru a 'ye wu ur-koob har se wu tok kap o un ká moog-de.

35 “Káane komo Tato re wu n-Ton shir he m-nome un kō wu ke be un nō wu yage ho'os un *ba'as-ur* or re un wu hur-ur gaan à.”

†† Hyen komo: Kara 19:15 ††† Hyen komo: Mati 16:19; Yoha 20:23 ††† Hyen komo: Ruka 17:3-4 ‡ Hyen komo: Taka 4:24 †† ut-Girik: dugu-ys op [10,000] tarents

††† ut-Girik: Wu wu rō m-dore denari zungu-o gaan.

Bor-us op us-jeroYoos-ur Yeso de un caas ut-ge

(Mark 10:1-12; Ruka 16:18)

19 Bò Yeso komte rwor un se ká rem-se à, wu yagu dak-o o-Gariri. Wu còwuru sò un dak-o o-Judiya, komo wu pasuru sò un hōran-de un Roog-o o-Joda à. ² Hun-ne ut-moor ne dōruru wu, wu taasuru hun-ne ya-us-gom reeno.

³ Káne, ye ken *Parisa*-ne ye haane be-de un wu remen ye cept wu, un kà cot-o, “¿N-me un *karamsa*-o na, o ya'ag net cōw wu ho'oste ne'a un wu remen kō yo ke rii-yo?”

⁴ Yeso shasuru ye, “¿Ashi, nō karante Ma-tō Shir á? Ka wu nomu ye cin ur-takan à, ‘Wu un nom ye campo un ne'a ne.’ ¹⁵ Wu zeeru komo, ‘Remen kaane, net a yage tato un wu un inu un wu ne, wu momse ne'a un wu o-wur. Ye komo yoor, yea warag gaan.’ ¹⁶ Har kane co yea warag hun-ne yoor á, se de wan-gaan. Remen kaane, rii-yo Shir gage à, taase net us yo á.”

⁷ Ye zeeru wu, “Tō, ¿remen yan o *Mosawan-Rwor un Ma-tō Shir* nomte o-*karamsa* a ya'as takurda-o un caas ut-ge, komo a ho'os ne'a?” †

⁸ Yeso zeeru ye, “Remen cikt-ur nō, o rwo'e *Mosa* yagute nō ho'os ne'a nō ne, amba cin ur-takan káne o Shir cone á. ⁹ Me nō komo m-rure, myet bō un campo wu ho'ose ne'a un wu à, un yatte be-de o-ás a bōpe ká ne'a-wu á, komo wu ge hōr-wu, wu nomog o-ás o ka.” †

¹⁰ Yan-neke-m Yeso zeeru wu, “Urege kaane o tō rō, net un ne'a un wu ne, ashi ma jiishte o ka net she'et ba ut-ge.”

¹¹ Amba wu zeeru ye, “Ba hōn un net o he m-hoks m-dek un ka ma-tō á se de ye Shir ya'e ur-beeb à. ¹² Ye ken ye rō kōn ye a mate ye she'et ba ut-ge à, remen yett m-campo á. Ye ken ye rō kōn ye hun-ne musse kaane à, ba m-campo. Ye ken ye rō kōn komo ye esse yea ge ut-ge á, remen cōn-tō un *Gwomo-tō Shir*. Myet wu he m-hoks m-dek un ka ma-tō à wu dek.”

Yeso huute yakar nu-o ur-bon

(Mark 10:13-16; Ruka 18:15-17)

¹³ Ka da-o hun-ne hanturu Yeso yakar rek-ye remen wu cit ye un kom-tō un wu komo wu konoté ye us-kōn. Amba yan-neke-mō un wu hururu ká ye hante ká yakar-ye à ut-gaag.

¹⁴ Amba Yeso zeeru ye, “Yagu nō yakar rek-ye haante be un de. Nō wen ye á. Remen gwomo-tō Shir tō ma un ye tō.” ¹⁵ Wu seke ye kom-tō un wu ur-hi, wu huute ye nu-o ur-bon. Ká da-o wu arguru.

† Hyen komo: Taka 1:27; 5:2 †† Hyen komo: Taka 2:24 † Hyen komo: Kara 24:1-4; Mati 5:31 †† Hyen komo: Mati 5:32; 1Kor 7:10-11

Ko-ya-o-kwum

(Mark 10:17-31; Ruka 18:18-30)

¹⁶ A kane wu ken wu haaru be-ur Yeso un kà cot-o ne, “Wa-ur-Yoos, ¿yan rii-yo ne um he m-nom sō-yo um kumut hōog-mō ba m-ta à?”

¹⁷ Yeso zeeru wu, “¿Remen yan o wottu me un cot-se un rii-yo rō sō-yo à? Ai, sō-wu rō kōn á se Shir cot. Amba remen um shest wō cot-o ru, urege o cōnog o kum hōog-o ba m-ta, se o gyereg rii-yo ká *karamsa*-o zee à.”

¹⁸ Ká net-wu zeeru Yeso, “¿Tō ke *karamsa*-tō?”

Yeso shasuru, “Wō hō net á, wō hoob ne'a-wu un net á, Wō hiw ur-hyow á. Wō nom tōr-se ut-bō á. ¹⁹ Hyan tato ru un inu ru ne ut-gōs ne. Komo o cūn wan-bor-us ru bō o cone hi un du à.” ††

²⁰ Ká net-wu zeeru Yeso, “Ai, um dōrussute tō ká myet, ¿ya kusu me?”

²¹ Yeso zeeru wu, “Urege o cōnog o warag kashi un net hond hond, neke o beeb hōno un rii-yo wotte à kap, o ya'as kōob-ne hwōr, wōa kum ur-'yons n-Tōn shir. Ka da-o o haan, o dōru me.”

²² Bō ká net-wu hōgute kaane à, wu argu m-arag un tuk-mō ut-men, remen wu rō o-kwum ne deen.

²³ Ka da-de, Yeso zeeru yan-neke-mō un wu, “Nip-o me nō m-rure, ba un ka yish-ye hun-ne he kum un ko-ya-o-kwum-wu he m-cōw un gwomo-tō Shir n-Tōn à.

²⁴ Man do nō m-rure. A jiish m-sōk dorom-yo cūw un ish-o o-ber, otte ko-ya-o-kwum cūw un gwomo-tō Shir à.”

²⁵ Bō yan-neke-mō un wu hōgute káne à, ye bōpuru o-nu. Ye zeeru, “Urege káá o, ¿wan wu un ya he kum un gwu?”

²⁶ Amba Yeso gwoturu ye, wu zeeru, “Be-de un hun-ne, tōa nome á. Amba be-de Shir kō yo ke rii-yo yo m-nome yo.”

²⁷ Ka da-de Bitrus zeeru wu, “Tē yagute kōyan remen tē dōrutú wō. Tō, ¿ya tē he m-kum?”

²⁸ Yeso shasuru, “Nip-o me nō m-rure, un ka da-o roone à, da-o *Wà-wu un net* he m-she'et un gwomo-tō un wu tō ut-gōs à, nō ye dōru me à, nō ye komo he m-she'et un deeg-tō un gwomo-ut op ut-yoor [12]. Nō ye he piishe un baag-ut op ut-yoor [12] tō un *Isra*-ne ut-ma. ²⁹ Komo kap o un wu yagne ut-hur kō hen-ne ye un wu, kō sek-ye un wu, kō o-tato, kō o-inu, kō yakar, kō ut-kat, remen jin un de, wu kum rii-yo arge kaane à ut-be o-zungu [100], komo wu kum hōog-mō ba m-ta. ³⁰ Amba deen be-de un ye a m-hyan gōs-ye m-mōka à yea warag rek-ye. Ka ye a m-hyan rek-ye m-mōka à, yea warag gōs-ye. § ††

†† Hyen komo: Rwu 20:13-16; Kara 5:17-20 ††† Hyen komo: Rwu 20:12; Kara 5:16; Rewi 19:18 ††† Hyen komo: Mati 25:31; Ruka 22:30 § ut-Girik: Amba hun-ne deen ye rō ur-takan à, yea warag

Bor ur-kwooz

Ya-m-senge un kat-o us-anab

20 "Gwomo-to Shir untun wu ken ko-ya-o-kat-wu to ro wu ru'e n-sot n-sot à, remen wu hobonté ya-ur-guwus un kat-o un wu. ² Bo ye hongsuté hwor-ye a m-top un ya-ur-guwus un taas ur-ho à, [†] wu heeturu ye un kat-o un wu.

³ "Hohond-mo un kwom-us jero se n-sot, wu ro m-arag be-de un ya-ut-baab, wu hyanuru ye ken ye ro un she'et-de o-hwaa temb n-riib be-de ut-baab. ⁴ Wu zeeru ye, 'No, neke no un kat-o re, man top no rii-yo depe à.' Ye nekuru un kat-o un wu. ⁵ Bo wu dotte m-ru ho-ur ro ur-hi à, komo un hohond-mo un kwom-us tet, wu dekuru ye ken ya-ur-guwus ye.

⁶ "Har m-moka hohond-mo un kwom-us taan se m-rim, wu dooru m-ru wu hyanu ye ken ye ro eso eso ye rott yo m-nom á. Wu cituru ye, '¿Remen yan o notte un she'et-de o-hwaa taas ur-ho?'

⁷ "Ye shasuru wu, 'Remen yatt-wu ya'asu te rii-yo m-nom á.'

"Ká ko-ya-o-kat-wu zeeru ye, 'Neke no un kat-o re, noa 'wos ye ken ye no mosse m-senge un ye ne.'

⁸ "Bo rim-m nomte à, ko-ya-o-kat zeeru wan-co be-de un guw-ne ye un wu, 'Ha o gwoton ya-m-senge o-kat. Agbe ye o top ye, shi'in un ya-ur-buste ha-mo un ya-ur-takan.' ^{††}

⁹ "Da-o a tope ka ye haane hohond-mo un kwom-us taan à, ko wu ke goksuru rii-yo depe a top wu un taas ur-ho à. ¹⁰ To, da-o ka ye ba'e m-neke o-kat à, shogbe ye gokste top-o un ye à, ye ro o-gwot ye zee a top ye arge or un ye ne. Amba ko wu ke goksuru rii-yo depe a top wu un taas ur-ho à. ¹¹ Bo ye gokste top-o un ye à, ye ma'asuru ko-ya-o-kat us-hwuhwumug. ¹² Ye zeeru, 'Ye woone ur-buste à senge-mo un kwom-o gaan ye nome, amba o tok ye hond hond un te ne, te ye taase ur-ho m-senge m-swò n-noonho à.'

¹³ "Wu shasuru wan-gaan be-de un ye, wu zeeru, 'Wan-yen de, ai, me re ra-o ru á. ¿A hongse, um zee man top wo rii-yo a m-top un taas ur-ho á? ¹⁴ Goks rii-yo ro yo ma ru à o arag. Un nom me m-sok um top ye buste m-woon à hond hond un rii-yo um topu wo ne à. ¹⁵ ¿Mett o ur-beeb um nomot yo um cone un hwor re á? ¿Ko wo m-hoge ur-shoob o remen me kashi un net-wu?'

¹⁶ "Káane o heye be-de un ye a m-hyan ye ro gos-ye m-moka à, ye warag rek-ye. Kane komo ye a m-hyan rek-ye m-moka à, ye warag gos-ye." ^{‡ ††}

ya-ur-buste, ya-ur-buste, komo ye warag ya-ur-takan. ^{††} Hyen komo: Mati 20:16; Ruka 13:30 [†] ut-Girik: o-denari

^{††} Hyen komo: Rewi 19:13; Kara 24:15 [‡] ut-Girik: Amba hun-ne deen ye ro ur-takan à, ye warag ya-ur-buste, ya-ur-buste, komo ye warag ya-ur-takan. ^{††} Hyen komo: Mati 19:30; Mark 10:31; Ruka 13:30

Yeso doog nom ut-ma mosse

un mar-mo un wu ne

(Mark 10:32-34; Ruka 18:31-34)

¹⁷ Bo Yeso un yan-neke-mo un wu ne ro m-neke o-Urusharima à, Yeso hessuru n-riib n-cow un ye ne un hon-de un ye, wu ruru ye yo he m-kor un wu ne à wukusse. ¹⁸ "A wo no o-Urusharima. A ya'as **Wà-wu un net** un kom-to un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un **yan-Yoos-de o-karamsa** ne. Ye piish wu ut-ma, remen a hoot wu. ¹⁹ Ka da-o ye ya'as wu un kom-to un **Roma**-ne. Ye nomo wu ur-ar, ye nomo wu us-sorog, komo ye kem wu. Amba un ho-ur atette-de a 'yons wu."

Yoos-ur Yeso mosse un nome

un ye ken ye ne m-guw

(Mark 10:35-45)

²⁰ Ka da-o, inu yakar Zebedi haanuru be-ur Yeso un yakar-ye un wu ne, **Yakubu** un **Yohana** ne. Wu kwukturu un co-o un wu, wu konuru Yeso yo ken rii-yo.

²¹ Yeso zeeru wu, "¿Ya o cone?'

Wu zeeru wu, "Rwo kà yakar re yoor-ye m-she'et, wan-gaan un re un du, wan-gaan un kwanta un du, n-me un gwomo-ut ru."

²² Amba Yeso zeeru ye, "No nap rii-yo no us-kon á! ¿Noa hoksusse m-swò ibitte-de ur-koob de um he m-swò?'

Ye zeeru wu, "Tea hoks."

²³ Wu zeeru ye, "M-sok ne, noa su ibitte un de. Amba she'et-de un re un de ko kwanta un de me wu ro wan-gwomo-to m-ya á. Tato re wu n-Ton shir, wu zongse ka be-to, remen ká ye wu daage à."

²⁴ Bo **yan-neke-m Yeso** ye kuse nen op à hogute yo **Yakubu** un **Yohana** kon ne à, ryaab-us zeeru ye remen ká nen yoor-ye. ²⁵ Amba Yeso agnuru ye be-ur gaan myet. Wu zeeru, "No nak unze ka ye ut-gwomo to un ye ro **Yahuda** ne á, ye ro un hoge m-rerem mo un kute un hun-ne ye un ye ur-beeb. Komo ye ro gos-ye gos-ye un ye à, ye ro un hoge m-rerem ye kutute ye ro un kys-o un ye à ut-gwomo. ²⁶ U depe kaane be un no á. Bon wu cone wu warag gos-wu be un no à se wu nomote or un wu ne m-guw. ^{‡‡27} Komo bo un wu cone wu warag co be un no à, se wu waragte ko-guw no. ^{‡‡28} Ko me ma, **Wà-wu un net** me haan remen a nomotu me m-guw á, se de remen um nomote ye ken ye m-guw. Komo um ya'asté hoog-m re remen um rut hun-ne deen."

Po-ne yoor kumug o-hyan

(Mark 10:46-52; Ruka 18:35-43)

²⁹ Bo Yeso un yan-neke-mo un wu ne inute ye yage bo-o o-Jeriko à, hun-ne deen doruru wu n-jim. ³⁰ Ye

^{‡‡} Hyen komo: Ruka 22:25-26 ^{‡‡†} Hyen komo: Mati 23:11; Mark 9:35; Ruka 22:26

'wɔssuru ye ken pɔ-ne ye yoor, ye ro tara tara n-riib n-cow. Bɔ ye hogute Yeso ro m-arag un ká cɔw-yo à, ye damu us-cɔr. Ye zeeru, "Gos-wu, Wà *Dawuda!* Hoge 'won un te!"

³¹ Hun-ne kangsuru ye, ye res temb. Ye dooru m-dak us-cɔr. Ye zee, "Gos-wu, Wà *Dawuda!* Hoge 'won un te!"

³² Yeso argu m-es un cɔw, wu zeeru, "¿Ya no cone um nomo no?"

³³ Ye zeeru wu, "Gos-wu, te conog te kum hyan-o o-bo." ³⁴ Yeso hoguru 'won-de un ye. Wu ci'uru yish-ye un ye. Ba un rem, ye ciru m-hyan! Ye doruru wu.

Bɔr ur-kwooz o-gaan

Yeso cɔwog bɔ-o o-Urusharima

(Mark 11:1-11; Ruka 19:28-40; Yoha 12:12-19)

21 Bɔ Yeso un yan-neke-mo un wu ne woote bɔ-o o-Bapaji à, o ro yow yow o-Urusharima ne à, be-de un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun*, Yeso tomuru yan-neke-mo un wu nen yoor. ² Wu zeeru ye, "Cow no ká bɔ-o ro un co no à. Un ra-o no tuwte à, noa hyen yo ken janka-yo ke'o, un wà un yo ne n-riib. No ussundu ye, no hantu me. ³ Wu ken wu citu no yo no m-nom à, zee no wu, 'Gos-wu wu conu ye.' Wu ya'asundu no ye ba un naas o-da."

⁴ To ka a un nom to remen a shoosté rii-yo *wan-Rwor un Ma-to Shir* rwore à unze,

⁵ "Zee no hun-ne ye o-Urusharima, † †† Ko-Gwomo no wu ka roone be un no, Ko-yan-gwugwer-mo ur-hi wu,

Wu ro n-ton o-janka, wu ro n-ton wà-yo o-janka." ‡

⁶ Ká yan-neke-mo un wu ye yoor haaru, ye nomuru bɔ Yeso zee ye nom à. ⁷ Ye hanturu o-janka un wà un yo ne. Ye neksuru matuku-to un ye n-ton un wà-yo o-janka. Wu daaru yo, wu she'eturu. ⁸ Hun-ne ut-moor ne neksuru matuku-to un ye n-dak n-cow. Ye ken ye komo ye jetmunuru wa-to us-'yo ye neksuru n-cow.

⁹ Hun-ne ye ro un co-o un wu à un ye ro m-dore un jim-de un wu ne à. Ye damu us-cɔr, ye zee,

"Bongon-ur † kumute be-ur Wà *Dawuda!*

Ko-ya-o-kwum-wu, wu ro m-haan un beeb-de un Yawe à!

Bongon-ur kumute be-de Shir n-Ton!" †

¹⁰ Bɔ Yeso cɔwte o-Urusharima à, hun-ne ma'asuru us-cot, ye ro m-zee, "¿Wan wu ne wu kà?"

¹¹ Se hun-ne ye ro m-dore un Yeso à, ye zeeru, "Ai, wu ka wu ro *wan-rwor un Ma-to Shir*, Yeso wu o-Nazaret o un dak-o o-Gariri."

Yeso weneg m-kukop un Pyo-o Shir

(Mark 11:15-19; Ruka 19:45-48; Yoha 2:13-22)

¹² Yeso cɔwuru un *Pyo-o Shir*, wu hyanuru myet ya-m-o un ya-ut-baab ne n-me. Wu wagarsuru deeg-to un yan-shas-o un hwor, un deeg-to un yan-baab-to un tantabara-ne. ¹³ Wu zeeru ye, "Gense to ro, 'A eeg hur-o re hur-o us-kon,' †† amba no muute o be-de un wuke-de un hyow-ne."

¹⁴ Pɔ-ne un ryam-ne ne haanuru be-de un wu un *Pyo-o Shir*, wu taasuru gom-se un ye. ¹⁵ Amba bɔ Gwo-mo-ne ye un kon-se Shir un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne hyente rem-se o-made se wu nome à, har yakar ro un dak us-cɔr n-me un *Pyo-o Shir* ye ro m-zee, "Bongon-ur †† depete be-ur Wà *Dawuda,*" yan-co swooru us-ryaab.

¹⁶ Ye zeeru Yeso, "¿Wo m-hoge un rii-yo ká yakar-ye ro m-zee?"

Yeso shasuru, wu zee, "Eba, ashi, ¿no wet m-karante n-me un Ma-to Shir á? To zee,

" 'Wo wu yoose yakar un yan-yaar-ne ye nomo wo ur-bongon.' § "

¹⁷ Bon káne, wu yaguru ye, wu ruuru un ká bɔ-o, wu arguru o-Betanya, wu rewuru reeno.

Yeso huute 'yo-yo

o-rum o-nu yo-o

(Mark 11:12-14,20-24)

¹⁸ Bɔ ish gesté à, n-sot Yeso ro m-warag o-Urusharima mer reeru wu. ¹⁹ Bɔ wu hyente yo ken 'yo-yo o-rum yo n-riib n-cow à, wu haaru un ká 'yo-yo. Amba wu kum rii á se ut-wa. Wu zeeru ká 'yo-yo, "Woa do mat un yakar á har o nomot re!" A káne ká rum-yo hwo'uru kaw.

²⁰ Bɔ yan-neke-mo un wu hyente káne à, ye bopu o-nu. Ye zeeru, "¿Re nome ká rum-yo hu'ute káne ba un rem?"

²¹ Yeso shasuru, wu zee, "Nip-o me no m-rure, urege no m-sher ne, komo no zap á, ko hiin, noa hoks m-nom arge rii-yo um nome ká rum-yo à. Noa zee ka haag-o 'Wuksunde o he'ebe n-me m-sa.' Oa nomo no o-dorotte. §†† Urege no shereg o-nip ko ya no kone Shir, noa kum yo."

A un boog-to un gwomo-ut Yeso

(Mark 11:27-33; Ruka 20:1-8)

²³ Bɔ Yeso cɔwte un *Pyo-o Shir* à, wu ro ur-yoos, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne be-de un hun-ne ye haanuru be-de un wu. Ye zeeru, "¿Un to ke gwomo-to o wotte un nom un ká rem-se? ¿Komo wa ya'u wo ká gwomo-to?"

† ut-Girik: Sihiyona. †† Hyen komo: Isha 62:11 ‡ Hyen komo: Zeka 9:9 †† ut-Girik: Hosanna! = Gu na! †† Hyen komo: Bong 118:25-26

†† Hyen komo: Isha 56:7; Irm 7:11 ††† ut-Girik: Hosanna! = Gu na! § Hyen komo: Bong 8:2 (ut-Girik) §† Hyen komo: Mati 17:20; 1Kor 13:2

²⁴ Yêso shasurû, wû zee, "Mê ûn cere, man cit nò o ken cot-ò. Ûrege nò shaks mê, man rûrû nò gwomo-to mette ûn nòm ûn ká rem-se à. ²⁵ ¿Kene *Yohana* kumê gwomo-to ûn yo'os-de ûn hun-nê m-hò de wû nòmê à? ¿Shir o ya'e wû kò net?"

Ma-ut sunurû ye, ye rò m-zêe, "A zee nò be-de Shir o, wûa zee na, 'Tò, ¿remen yan o a sherte ûn wû á?' ²⁶ Amba a zee nò, 'Be-de ûn net o,' A o-gyer ûn ka buug-de ûn hun-nê de, remen kòwan dekse *Yohana* ko-yan-*Rwor ûn Ma-to Shir* wû."

²⁷ Ye shasurû Yêso, ye zêeru, "Te nap á."

Yêso zêeru ye, "Mê ûn cere man rûrû nò kò ûn tò ke gwomo-to mette m-nòm ûn ká rem-se á.

Sha-mò ut-ma mò ûn ko-wan yakar yoor yan-campo-ne

²⁸ "Tò, rûrû mê nò yo nò hyane ûn tò ka ma-to nê à. Wû ken net-wû ro ûn yakar-nê yoor yan-campo-ne. Wû haarû be-de ûn wû rò sek-wû à, wû zêeru, 'Wà re, caane neke, o nom m-senge o-kat o us-anab.'

²⁹ "Ká wà-wû shasurû, 'Ay, man he á.' Amba da-o hór-o, wû ja'asurû us-barag, wû haarû.

³⁰ "Tato-o haarû be-de ûn ayoore-ye wû, wû rûrû wû rii-yo wû rûre wû ur-takan à. Wà shasurû, wû zee, 'Tò, man hees, Tato re o.' Amba wû ha á.

³¹ "Kap yoor-mò ûn ye, ¿wan wû nê nome tato ûn wû o-dorotte?"

Ye zêeru, "Wà ur-takan."

Yêso zêeru ye, "Nip-o mê nò m-rûre, *yan-goks ûn tar* ûn ya-o-ás nê, yea be'es nò cow ûn gwomo-to Shir.

³² Mê ûn zêe kaane remen *Yohana* Wa-m-Yo'os ûn *hun-nê m-hò* haante wû kutute nò cow-yo ûn hoog, amba nò bop ma-to ûn wû á. Amba *yan-goks ûn tar* ûn ya-o-ás, ye bok ma-to ûn wû o-nip. Komo da-o nò hyane ka rii-yo rò m-kor à nò waktune nò ho'os *ba'as*-ut nò, nò bup wû o-nip á. †

Sha-mò ut-ma mò ûn yan-tòm-ye gokse 'er-de ûn kat-o us-anab à

(Mark 12:1-12; Ruka 20:9-19)

³³ "Hogu nò, mò ken sha-mò ut-ma mò komo. Wû ken net-wû ro kon wû go'e kat-o us-anab à. Wû rigimshirû o ur-san, wû booru kuub-o m-pot ûn ho-mo ûn yakar-ye ûn anab n-mê. Komo wû maarû kuke-o m-pipir remen ya-ur-'er. Wû ya'asurû ye ken yan-tòm-ye moog-o ûn ká kàt-o, ka da-de, wû haarû o ken dak-o.

^{†34} Bò da-o m-ce woonte à, wû tomnuru guw-ne ye ûn wû. Ye he be-de ûn ye wû muuge o-kat à, remen ye goksuntú wû o ma ûn wû nu-o, o ûn kwum-o o-kat.

³⁵ "Amba ye moge o-kat à shipi guw-ne, ye kaktu wan-gaan ur-bu'ug, ye hooru wan-gaan, ye kaktu wan-gaan us-jor. ³⁶ Wû dooru m-tòm ûn guw-ne hór-ye

† Hyen komo: Ruka 3:12; 7:29-30 †† Hyen komo: Isha 5:1-2

arge ye ur-takan. Yan-moog-o o-kat nomuru ye bo ye nome ye ur-takan à. ³⁷ Har ur-kom, ko-ya-o-kat tomuru wà ûn wû ha-mò ûn be-de ûn ye. Wû zee, 'Yea 'ye wà re m-sek.'

³⁸ "Amba bo yan-moog o-kat hyanbutê wà-wû ûn ko-ya-o-kat à, ye zêeru hi ûn de ûn ye, 'Ehee! Ai, ko-yan-goks ûn cim-yo o-kat wû ka. A ho nò wû, kat-o warag o ma na!' ³⁹ Ye argu wû m-ship, ye jorbu wû ûn jit-de san-de o-kat. Ye hooru wû."

⁴⁰ Yêso cituru ye, "Tò, ka ko-ya-o-kat-wû muune, ¿ya wû he m-nòm ûn ká yan-moog-ye nê?"

⁴¹ Ye zêeru wû, "Ai, cip wûa hoom ye, wû ya'as hór-ye moog-o ûn ká kat-o, ye he wû senge m-ya'as ûn o ma ûn wû nu-o, o ûn kwum-o o-kat kò o ke hak-o."

⁴² Yêso cituru ye, "Ashi, ¿nò wet m-karante ûn gen-mò ûn Ma-to Shir á?

"Ta'ar-de ya-ut-ma ginmê à,

de waragte ta'ar-de jiishe ur-bon myet be-de ut-ma à.

Mò ka nom-m Yawe mò,

rii-yo ut-hyat yo nê

ûn yish na. ‡

⁴³ "Rii-yo mê nò m-rûre à yo rò a rumus gwomo-to Shir ûn kom-ut nò, a ya'as ye a hette kum ûn rii-yo ur-bon à. ⁴⁴ Bon net-wû pukse ûn ká ta'ar-de à, dea jetem wû. Komo ká ta'ar-de a rugum reew wû de he'ebê be-de ûn wû à." †† ††

⁴⁵ Bò Gwomo-nê ye ûn kon-se Shir ûn *Parisa*-nê hogute ká sha-mò ut-ma mò Yêso rwore à, ye napuru unze ye wû rotte ut-ma. Ye rò ká yan-moog-o o-kat ye.

⁴⁶ Ye conuru wû m-ship, amba ye rò ûn gyer-o ûn hun-nê remen hun-nê dekstu Yêso ko-*yan-Rwor ûn Ma-to Shir* wû.

Bor-us kwooz us-yoor

Sha-mò ut-ma mò ûn biki-o ur-ge

(Ruka 14:15-24)

22 Yêso dooru ye m-nome ut-ma ûn sha-mò ut-ma. Wû zêeru, ² "A hoks m-hongse ûn gwomo-to Shir ûn wû ken Ko-Gwomo-wû nê, wû nome wà ûn wû biki-o ut-ge à. ³ Hun-nê deen a bande o-biki. Da-o a kome zonge-to o-biki à, wû tomuru guw-ne ye ûn wû ye rûre kò wû ke da-o nomoste. Amba hun-nê ye a bande à ye haan á.

⁴ "Wû dooru m-tòm ûn guw-ne hór-ye. Wû zee, 'Ruru nò hun-nê ye a banê à unze, "Mê ka um zongsute rii-yo m-re, a peneste na-ye m-sem ye a ya'e ut-zan à. Myet a komoste zonge ûn koyan. Haan nò biki-o ur-ge ma na!"'

⁵ "Amba ye wû banê o-biki à ye was á. Ye arguru tò ma ûn ye. Wû ken wû neku sò ûn kat-o ûn wû. Wû ken

‡ Hyen komo: Bong 118:22-23 †† Mò ken gen-mò deen mò n-ga rott kà ci-yo á. ††† Hyen komo: Ruka 20:18

wu neku baab-to un wu. ⁶Ye ken ye komo ye shipi ka guw-ne ye, ye yo'ogu ye, ye kaktu ye ur-bu'ug, har ye hoo ru ye.

⁷"Ko-Gwomo swooru us-ryaab deen. Wu tomuru karma-ne ye un wu. Ye hoomu wu ka ye ho guw-ne ye un wu a, har ye tuks bo-o un ye kap.

⁸"Ka da-de, wu zeeru guw-ne ye un wu hor-ye, 'A komoste zonge-to o-biki, amba hamat-ne ye um banè à ye depe á. ⁹Remen kaane, doru no cow us-cow, no band kap ye no hyane à ye haan o-biki.' ¹⁰Ka guw-ne ye doruru cow us-cow. Ye kamsunduru kap o un ye, ye kume à, kashi un hun-ne un rii-ye o-saa ne, har be-de o-biki shiiru un hamat-ne.

¹¹"Amba bo Ko-Gwomo cowonte, remen wu hyenet hamat-ne a, wu hyanuru wu ken net-wu, wu cop matuku-de guw-ne ye un wu yase hamat-ne ye cup be-de un ka biki-o ut-ge o á. ¹²Wu zeeru ka net-wu, 'Wanyen de, zire nome o cowonte kane ba wo un copon matuku-de o-biki?' Amba ka net-wu taage un ma-to m-cep. ¹³Ko-Gwomo zeeru yan-guw-mo un wu, 'Gaag no kom-to un wu un na-se un wu ne. No jorbe wu n-do n-me o-comb, remen kane hun-ne he us-kan un haw-se un yin-ne.' †

¹⁴"Ai, a bante hun-ne deen, amba ye a daage à hiin ye ro."

O-cot mosse un top-o un tar-ne o ma ko-Gwomo Sisar

(Mark 12:13-17; Ruka 20:20-26)

¹⁵A kane *Parisa*-ne haaru, ye tooru ut-hun bo ye he Yeso m-ceed un ma-to wu he m-rwor a. ¹⁶Ye tomuru yan-neke-mo un ye, mosse un ye ken hun-ne Ko-Gwomo *Here* ye ne. Ye cit wu ka cot-o, "Wa-ur-Yoos, te nepste wo ko-ya-o-nip-wu. Wo komo m-yoos un Ma-to Shir o-nip ne ko ya he m-kor. Wo m-ginim un ko wu ke á, remen hun-ne kap gaan-ye be un du. ¹⁷To, ruru te rii-yo depe à kane: zHond hond o te top *Sisar* caari-wu un ko-Gwomo-wu un *Roma*-ne hwor-ye un tar? zKo te top á?"

¹⁸Amba remen Yeso nepste rew-ur yo-de de un ye, wu zeeru, "No ya-o-shepe! zWan wu no m-ceed un cot-ys no? ¹⁹Kutu no me hwor-ye atte a." Ye hanturu wu hwor-yo o-kwom. ²⁰Wu zeeru ye, "zKa hwoto-o un ka jin-de ne to ma wan to?"

²¹Ye shasuru ye zee, "To ma ko-Gwomo *Sisar* to."

Yeso zeeru ye, "To, se no ya'as ko-Gwomo *Sisar* rii-yo ro yo ma Sisar a, komo no ya'as Shir rii-yo ro yo Shir a."

²²Bo ye hogute shas-o un wu a, ye bopuru o-nu. Ye yaguru wu, ye arguru.

O-cot n-te un ine-mo un margan-ne

(Mark 12:18-27; Ruka 20:27-40)

²³Un ka ho-de, ye ken *Saduki*-ne ye haanuru be-ur Yeso. (*Saduki*-ne ye ro m-zee a m-ine a mere á). Ye cituru wu ka cot-o. †²⁴Ye zeeru, "Wa-ur-Yoos, *Mosa* zee, 'Urege net marag ba wu un mat yakar, heno un wu ge ka ko-gwor-wu, remen wu metute ka wu mare a wa, wu he dek un cim-yo un wu a.' ²⁵To, be un te wu ken net-wu makt yan-campo-ne nen ta'oor. Wu ro sek-wu a gaaru ut-ge, wu maruru ba wu un mat. Ay-oore-wu gaaru ka ko-gwor-wu. ²⁶Kaane dooru m-kor be-de un ayoo-re-wu ba wu un mat yakar. Atette-wu gaaru ka ne'a-wu, har wooru un ata'oo-re-wu. ²⁷Ur-kom, ka ne'a-wu maruru. ²⁸To, ruru te un ine-mo un margan-ne, zne'a wan wu ne wu he m-warag be-de un ye? Remen myet-mo un ye, ta'oor-ye geestu wu!"

²⁹Yeso shasuru ye, wu zee, "Yo suu no a yo ro no nap Ma-to Shir á. Komo no nap beeb-de Shir á. ³⁰Da-o margan-ne he m-ine a, yea ge ut-ge á. Se de yea wakte untun *yan-tom-ye Shir* n-Ton.

³¹"Komo mosse un ine-mo un margan-ne, zno karante rii-yo Shir ruru no á? Cin da-o *Ibrahi, Ishaku*, un *Yakubu* ne mare a Shir zee, ³²'Me ro Shir *Ibrahi*, Shir *Ishaku*, komo Shir *Yakubu*.' †† Remen kaane, wu wu ro Shir o un ya-m-hoog, ba o un margan-ne á."

³³Bo hun-ne hogute kaane a, ye hyanuru hyat-to un yoos-de un wu.

Karamsa-o jiishe m-'wons a

(Mark 12:28-34; Ruka 10:25-28)

³⁴Bo *Parisa*-ne hogute *Saduki*-ne kum to m-cep be-de un shas-o un wu á, ye morguru. Ye cit wu o ma un ye cot-o. ³⁵Wu ken wan-napse o-*karamsa* wu be-de un ye cituru Yeso o-cot remen wu cept Yeso. Wu zeeru, ³⁶"Wa-ur-Yoos, zo ke *karamsa*-o jiishe m-'wons be-de un *karamsa*-ut *Mosa*?"

³⁷Yeso shasuru, wu zee, "Con Yawe Shir ru un kap o un hur un du, un kap o un hoog ru ne, un kap o un nap-ys ru ne. ††³⁸O ka o ro *karamsa*-o ur-takan, komo o ro o-gos o be-de un to ka. ³⁹Ayoo-re-o untun o ur-takan o ro, 'Con yan-bor-ys ru bo o cone hi un du a.' ††⁴⁰Myet yoos-ur *Mosa* un to un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne, n-me un to ka *karamsa*-ut yoor-to rwuune." †††

O-cot n-te un Kiristi

(Mark 12:35-37; Ruka 20:41-44)

⁴¹Bo *Parisa*-ne kargute be-ur Yeso a, Yeso cituru ye o-cot. ⁴²Wu zeeru, "zYan yo ne ro barag-ys no mosse un *Kiristi* ne? zWa wan wu ne?"

Ye zeeru wu, "Wa *Dawuda*."

† Hyen komo: *Seng* 23:8 † Hyen komo: *Kara* 25:5-6 †† Hyen komo: *Rwuu* 3:6 †† Hyen komo: *Kara* 6:5 ††† Hyen komo: *Rewi* 19:18 ††† Hyen komo: *Ruka* 10:25-28

† Hyen komo: *Mati* 8:12; 25:30; *Ruka* 13:28

⁴³ Yešo zeerū ye, “Tō, ɛre nōmē *Dawuda* un beeb-de o-Kykt, wū rōtē wū m-zēē ‘Gos-wū’? Remen *Dawuda* zēeg,

⁴⁴ “Yawe zēeg Gos-wū wū ma re,
 “She’et un ka be-de ut-gwōmo de,
 har um ru’ut yan-yage-ut ru waragte
 rii-yo o he m-yawag un na-ūs ru à.” †

⁴⁵ ɛUrege *Dawuda* rō m-zēē un *Kiristi*, ‘Gos-wū re,’ tō, re nōmē *Kiristi* waragte wà un wū?”

⁴⁶ Yatt-wū hoksū wū m-shas á. Bō un ká hō-de yatt-wū kumē jaab remen wū cit wū o ken cot-o á.

Bor ur-kwooz us-tet

**Yeso pyaag wuke-de un
 yan-Yoos-de o-karamsa un Parisa-ne**
 (Mark 12:38-40; Ruka 11:37-52; 20:45-47)

23 Bō hun-ne mōrgutē deen mōsse un yan-neke-mō un wū ne à, Yešo zeerū ye, ² “*Yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne, ye a ya’ase beeb-de un yoos-de un *karamsa*-o *Mosa*. ³ Remen kaanē nōm nō kap o un rii-yo ye rō m-yoos à, amba nō nōm bō ye rō m-nōm á. Remen ye rō m-nōm un rii-yo ye rō yoos á. ⁴ Ye rō m-zēē un hun-ne ye nōm rem-se arge beeb-de un ye à, remen Shir wū hōgutē rerem-mō ye. Amba ye ne, ye m-nōm kō hiin rem-se rō un hantē hun-ne ye waragte kashi be-de Shir á.

⁵ “Ye m-nōm un senge-mō un ye remen hun-ne hyenet. Ye m-gaag caari caari-tō un ci-se un Ma-tō Shir sa o zee ut-dupo un zwōn-tō un ye, riib-se un matuku-tō un ye rō us-geeza ne har se rō un huk o-dak. Ye rō m-kutē un hun-ne a zeet ye rō yow yow un Shir ne. ^{††6} Ye jiište m-cōn a ya’as ye be-de ur-she’et de un gos-ye be-de o-biki, komo un be-tō ur-she’et ne ut-sō-tō un kuke-tō un yoos un Ma-tō Shir. ⁷ Komo ye cōngō hun-ne sengu ye m-gas be-de ut-baab komo hun-ne sengu ye m-zēē, ‘Ya-ūs-Nap.’

⁸ “Amba nō, taase a zee nō ‘Wa-ūs-Nap,’ remen wan-yoos-ur nō wan-gaan wū. Nō was ma-tō ut-comos á, remen myet nō hen-ne ye un wū ne ye, campo-ne un ne’a-ne ne. ⁹ Taase nō zee net ‘o-Tato’ un hōno o-dak remen Tato o-gaan o rō be un nō wū rō n-mē n-Tōn shir. ¹⁰ Taase komo a eeg wō ‘Wa-ur-Yoos,’ remen wan-gaan wū rō Wa-ur-Yoos, wū rō, *Kiristi*. ¹¹ Wū rō caari be un nō à, se wū nomotu nō m-gūw. ^{††2} Kap wū hwo hi un de un wū be-ur kashi à, Shir a mus wū hwaa. Amba kap wū mussē hi un de un wū hwaa à, Shir a ‘ye wū m-sek.” ††

† Hyen komo: Bōng 110:1 †† Hyen komo: Mati 6:1; Kara 6:8; Qog 15:38 ‡ Hyen komo: Mati 20:26-27; Mark 9:35; 10:43-44; Ruka 22:26 †† Hyen komo: Ruka 14:11; 18:14

Yeso sabarsute ya-o-shepe
 (Mark 12; Ruka 11:39-42,44,52; 20:47)

¹³ “Amba nō rii-yo ur-’wōn yo, nō *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Nō sanag hun-ne ish-o m-cōw un gwōmo-tō Shir. Nō un hi un nō komo nō cōw á. ††

¹⁵ “Rii-yo ur-’wōn yo nō *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Remen nō m-pas m-sa, nō m-wō dak-tō ur-hew remen hoob-o un net wan-gaan remen nō muut wū dorute jor nō *Yahuda*-ne. Urege nō kumunte, nō haarū nō muutu wū har wū jiish nō m-yo.

¹⁶ “Rii-yo ur-’wōn yo nō, nō ye rō un take un hun-ne co à, nōkka ne pō-ne! Nō m-zēē, ‘Myet bō un wū tōnde un *Pyo-o Shir* à, rem rō kōn á, amba kap bō un wū tōnde o-zinariya yo un *Pyo-o Shir* à, se wū nōmog ká rii-yo wū tōnte à.’ ¹⁷ Ya nō rō untun pō-ne un raag-ne ne un hyan-o Shir. ɛYo ke yo jiiše ut-gos: zinariya yo, kō *Pyo-o Shir* o rō m-herekse o-zinariya à? ¹⁸ Nō komo m-zēē, ‘Kap bō un wū tōnde o-*hana* à, regen-o rō kōn á, amba kap bō un wū tōnde un yar-mō a sake n-te o-*hana* à, se wū nōmog ká rii-yo wū tōnte à.’ ¹⁹ Nō pō-ne! ɛYo ke yo jiiše ut-gos? ɛSake-de, kō *hana*-o ur-sake o rō m-herekse ur-sake à? ²⁰ Remen kaanē kap bō un wū tōnde un *hana*-o ur-*seke* à, wū tōnte un ka rii-yo rō un o à. ²¹ Kap komo bō un wū tōnde un *Pyo-o Shir* à, wū tōnte un o, komo un Shir ne wū rō tara n-mē un o à. ²² Kap komo bō un wū tōnde n-Tōn shir à, wū tōnte un kwuur-o Shir, komo un Shir ne wū rō tara un ká kwuur-o à. †††

²³ “Rii-yo ur-’wōn yo nō, *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Nō m-hūs o-gaan be-de un op be-de un saw-tō un ceta us-wa ne. Amba nō yagute rem-se jiiše ur-bon n-mē o-*karamsa* à, se rō: ur-’wōn, m-sher, un men-ut pus-tō ne. Hūs nō kap, ka yo depe nō nom à, ba nō un yage o-ges. †††24 Nō pō-ne yan-taku un co! Nō m-hūs un rii-yo un hōog-o rek-yo n-mē m-hō, amba nō cōre o-dorom!”

²⁵ “Rii-yo ur-’wōn yo nō, *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Nō m-so’os jim-de ur-ibitte un de ur-kōk ne, amba me-ur rō un hu ne, o-suyub ne deen un kōob-de un garamse un hi un nō ne. ²⁶ Nō *Parisa*-ne pō-ne! Takan nō so’os n-mē de ur-ibitte ur-kōk ne, remen jim-de un tō nomot m-cecas.

²⁷ “Rii-yo ur-’wōn yo nō, *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Ya nō rō untun saag-se hun-ne suke o-jojo à, se un bon-de m-hyan n-dō, amba n-mē se caar-tō un margan-ne, m-kykōp ne go-ūs-go. ^{§28} Nō m-senge a zeet nō rō kashi un hun-ne un hyan-o un

†† Mō ken gen-mō un dō ci-o ¹⁴ Yan-gōn tuk-mō ut-men mō rō nō ur-wase, nō *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne. Ya-o-shepe! Nō inē kōn-se Shir, nō ma’asū kōn m-seeb ne n-mē un hun-ne sa o zee nō inu un hun-ne ye nō rō. Nō ka ne re un ra-o un ye taage ye mate ye à, n-mē un kōob-de un ye. Remen kaanē, nōa sū kōob-de un ba m-rerem. Hongse: Mark 12:40 Ruka 20:47 ††† Hyen komo:

yish, amba men-ut nɔ, ya tɔ rɔ shiishɛ o-shepe un senge-m yo-mɔ nɛ."

Yeso nomog boog-to un go un koob-de a he ye m-ya à
(Ruka 11:47-51)

²⁹ "Rii-yo ur-'wɔn yo nɔ *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-nɛ. Ya-o-shepe! Men zɛɛ kaane remen nɔ nak m-hin un saag-se ur-bon se un *yan-Rwor un Ma-to Shir*, komo nɔ nome saag-se un kashi un hun-nɛ ut-duk ka ye ya-n-ga-ye nɔ ho à. ³⁰ Nɔ m-zɛɛ, 'Tɛ ro konte un da-o mong-nɛ tɛ, tɛ roa gu ye hoom un *yan-Rwor un Ma-to Shir* á.' ³¹ Un rwor-mɔ un káane, nɔ zɛɛg o ka nɔ rɔ yakar un ye hoomɛ *yan-Rwor un Ma-to Shir* à. ³² Tɔ, ha nɔ co nɔ shoos men-ut jaas-to tɔ tat nɔ nɛ shi'ne à! ³³ Nɔ yege-hwo! Nɔ yakar-ye un herhyat! ¿Re nɔ he m-nɔm nɔ possute piish ut-ma tɔ un den-o o-ra? †

³⁴ "Remen kaane, mɛ nɔ m-tɔmnɛ un *yan-Rwor un Ma-to Shir*, un ya-ɥs-weɛr nɛ, un yan-Yoos-de un Ma-to Shir nɛ. Nɔa ho ye ken ye, nɔ kem ye ken ye, komo nɔ nome ye ken ye ɥs-sɔrɔg un kuke-ut nɔ tɔ un yoos un Ma-to Shir. Nɔ ye m-dɔrɛ bɔ-ut-bɔ komo nɔ ye un ya-ur-koob. ³⁵ Remen kaane, nɔa sɥ ur-koob remen nɔ hoog kap kashi un hun-nɛ. Cin un hyó-m *Eber* net sɔ-wu. Har ha-mɔ un mɔ ma Zakaraya wà Barakiya, wu nɔ ho'ɛ un tɛtɛ-o un *Pyo-o Shir* un *hana-o ur-seke* à. ^{††36} Nip-o mɛ nɔ m-rurɛ, myet piish ut-ma tɔ a mɔrɔgse à, ɥs-hak deen se arge à, a sek tɔ un hi-de un yan ka da-o.

Yeso ryegente deen moose un ya-o-Urusharima nɛ
(Ruka 13:34-35)

³⁷ "Ayya ya-o-Urusharima, ya-o-Urusharima! Bɔ-o hoomɛ *yan-Rwor un Ma-to Shir*, nɔ jir ye Shir tɔmnɛ nɔ à ut-ta'ar! Um ro conog deen um kamas nɔ bɔ kiit-o rɔ m-kamas un yakar-ye un yo n-mɛ un kɥkɥn-to un yo à, amba nɔ yagute. ³⁸ Nɔ ka m-mɔka a yaksutu nɔ hur-o † nɔ ba un net! ^{††39} Remen mɛ nɔ m-rurɛ, nɔa do mɛ m-hyan komo á, se ho-de nɔ he m-zɛɛ, 'Ko-ya-o kwum-wu, wu roone un beeb-ur Yawe à!' " ††

Bɔr ur-kwooz ɥs-nass

Yeso rworog bɔ Pyo-o Shir he m-wurme à
(Mark 13:1-2; Ruka 12:5-6)

24 Bɔ Yeso ruute un *Pyo-o Shir* à, wu rɔ ur-hew. Yan-neke-mɔ un wu kuturu wu mumag-o ɥs-pyo. ² Wu rurɛ ye, wu zee, "Gwot nɔ kà mumag-to.

Isha 66:1; *Mati* 5:34 ††† *Hyen komo: Rewi* 27:30 § *Hyen komo: Seng* 23:3 † *Hyen komo: Mati* 3:7; 12:34; *Ruka* 3:7 †† *Hyen komo: Taka* 4:8; *2Nom* 24:20-21 † *Hur-o = Pyo-o Shir*. †† *Hyen komo: Ir-mi* 22:5 †† *Hyen komo: Bɔng* 118:26

Nip-o mɛ nɔ m-rurɛ, ta'ar-ur rɔ kon kɔ ur-gaan de a he m-yage n-ton un or un de á. Myet a wurumsu tɔ."

Takan-de un swɔ ur-koob
(Mark 13:3-13; Ruka 21:7-19)

³ Yeso rɔ tara n-tɛ un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun*, yan-neke-mɔ un wu haanuru be-de un wu, un hon-de un ye. Ye cituru, "¿Ruru tɛ, ho-de kà rii-yo he m-kɔr à, Komo o ken napa-o rɔ kon o he tɛ m-kute muun-m ru komo un ta-de un hono o-dak nɛ?"

⁴ Yeso shasuru ye, "War nɔ ha, taase wu ken wu raks nɔ. ⁵ Men zɛɛ kaane remen hun-nɛ deen yea haan un jin un de. Yea zee, 'Mɛ wu rɔ *Kiristi*.' Har yea raks hun-nɛ ut-moor nɛ. ⁶ Nɔa hogɛ ma-to ur-gun, un hogɛ hogɛ tɔ un tɔ nɛ. Nɔ hogɛ o-gyer á, remen se kaane nomog, amba kom-ur rɔ woon tɔ kon á. ⁷ Ut-dak ur-gun ut-dak nɛ, ut-gwomo ut-gwomo nɛ toa nom teper-se ur-gun un hi un de un tɔ. A nom komo mer un nukte-mɔ o-dak nɛ ut-be n-hon n-hon. ⁸ Amba tɔ ka kap takan-de un rɛ ur-koob de temb de he m-kɔr à.

⁹ "Ka da-de yea ship nɔ, a 'ye nɔ ur-koob, ye ho nɔ. Komo, hono o-dak kap a yagu nɔ remen nɔ mɛ m-dɔrɛ. ^{††10} Ka da-o hun-nɛ deen a tuku mɛ jim, komo ye raks or un ye nɛ, ye yage or un ye nɛ. ¹¹ Yan-rwor un Ma-to Shir ye ut-bɔ komo yea indune deen, yea egusse hun-nɛ deen. ¹² Remen moor-to un men-ut jaas-to, was-mɔ ye ken ye rɔ m-was un or un ye nɛ à mɔa heeb. ¹³ Amba bɔ un wu joose har ha-mɔ ur-kom à, wua posse. ^{††14} Komo hun-nɛ ye Shir a kɔ'ot kà *Ma-to m-Rerem* tɔ un gwomo-to Shir tɔ a rur tɔ hono o-dak, remen a hogute tɔ dak-ut-dak, ka da-o kom-de woonte."

Swɔ ur-koob ur-yo-de
(Mark 13:14-23; Ruka 21:20-24)

¹⁵ "Da-o roon da-o nɔ he m-hyan un rii-yo m-rwuk yo ko-*yan-Rwor un Ma-to Shir* Daneya rwore à, yo rɔ eso un be-de *Pyo-o Shir* [§] (Yage ko-ya-m-karante nept.) ¹⁶ Tɔ, ye rɔ n-mɛ o-Judiya à, yea som ha-mɔ ut-haag. ¹⁷ Net-wu rɔ n-dɔ o-hur à taase wu warag o-hur wu dekente rii-yo rɔ wu n-mɛ o-hur à. ¹⁸ Wu rɔ o-kat à taase wu jo'on dek un cop-o un wu. ^{††19} Ka da-o rii-yo ur-'wɔn yo ne'a-nɛ ya-ut-uub, un ye rɔ un yakar rek-ye nɛ à! ²⁰ Nɔm nɔ ɥs-kon taase rek-ɥs nɔ kor nɔ da-o o-gos kɔ un *Ho-de ur-Wuwe* de un *Yahuda*-nɛ [ho-de o-Sati]. ²¹ Kon nɔ remen un ka da-o, a nom swɔ ur-koob de a wete m-nɔm á cin un takan-de un hono o-dak har haan-mɔ m-mɔka, a do nɛ m-nɔm gon-de á. ^{§22} O-nip, se de a hebe ká ho-to m-swɔ ur-koob tɔ un ba kaane à, yatt ko-yan-hoog wu he m-ru á, amba remen ka ye a daage à, a heeb ka ho-to.

††† *Hyen komo: Mati* 10:22 ††† *Hyen komo: Mati* 10:22 § *ut-Girik: be-de ba m-kukop*. †† *Hyen komo: Dane* 9:27; 11:31; 12:11 ††† *Hyen komo: Ruka* 17:31 †† *Hyen komo: Dane* 12:1; *Hyen* 7:14

²³ “Un ka da-o, kọ wu ken wu zee no, ‘Gwot, *Kiristi* wu ka káne!’ Kọ, ‘Wu ka reeno!’ Taase no dek to. ²⁴ Men zee kaane remen yan *Kiristi* ye ut-bo, un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne ye ut-bo yea rusune. Ye nom caari-o o-napa un rem-se un hyan ut-hyat ne, remen ye rukt hun-ne, har un ye Shir daage ne à urege a nome. ²⁵ Baks no unze um nekste to-ut no cin un ga’ane.

²⁶ “Remen kaane, wu ken wu zee no, ‘Gwot *Kiristi* Wu ka reeno o-kot!’ Taase no rwuun no hyenet. Kọ ne, ‘Gwot wu ro reeno n-me o-kuke wukusse,’ taase no goks to! ²⁷ Men zee kaane remen bo myakt-o ro m-myaktune zee-mo ur-horan ha-mo ur-horim à, káane muun-mo un *Wà-wu un net* he m-nom. ^{†28} Be-de u-ur ro à, ay, káne sakra ro m-morge.” ††

Muun-mo un Wà-wu un net

(Mark 13:24-27; Ruka 21:25-28)

²⁹ “Da-o ka ho-to un re ur-koob to he m-ta à, “Da-o gaan ho-ur a nom o-comb, o-reng komo yoa nom o-mok á. Yege-rege a hyemene zee-mo n-Ton shir, komo Shir a nukt rem-us beeb se ro un n-Ton Shir à.” ‡

³⁰ Ur-kom ka da-o, napa-o m-muun mo un *Wà-wu un net* he m-rwuun cas un kus-o n-Ton shir. Myet hun-ne ye un hono o-dak à komo yea nom tuk-mo ut-men rem o-gyer. Yea hyen *Wà-wu un net* roon n-ton ut-ke’ente ut-gwomo ne m-seps ne deen. ^{‡31} Wu a tom yan-tom-ye un wu, ye hur o-kar o o-zaaz deen, komo ye karage ye a daage à zeen-mo ur-horan, ur-horim ne, o-baar ne, o-ye’er ne, zee-mo un o ka wur-o un hono o-dak o ha-mo un o ka reeno.”

Ur-yoos n-te un 'yo-yo o-rum

(Mark 13:28-31; Ruka 21:29-33)

³² “Yoos no yo ken rii-yo n-te un 'yo-yo o-rum. Urege jet-se un yo cirig m-zoose, se ro m-tupne un wá-ut pu-to, no nak gos-o nomog yow yow o ka. ³³ Káane komo, urege no hyanag kap ká rem-se um ruru no à, ro m-kor, noa nep unze da-o nomog yow yow, wu ro n-riib un ish. ³⁴ Nip-o me no m-rure, hun-ne ye un ka zaman-yo yea mer á, se kap o un ká rem-se nomog. ³⁵ O-ton o-dak ne toa tees, amba ma-ut re toa te á kọ hiin.

Yatt-wu nape ho-de Kiristi he m-haan á

(Mark 13:32-37; Ruka 17:26-30,34-35)

³⁶ “Amba yatt-wu nape ur-ho, kọ un kwom-us re ká rii-yo he m-kor á, kọ *yan-tom-ye Shir* ye ro n-Ton à, kọ Wà, ‡ se de o-Tato cot.

† Hyen komo: Ruka 17:23-24 †† Hyen komo: Ruka 17:37 ‡ Hyen komo: Isha 13:10; 34:4; Jowe 2:10,31; 3:15; Hyan 6:12-13; Izik 32:7; Isha 34:4 ‡† Hyen komo: Dane 7:13; Ze’ka 12:10-14; Hyan 1:7 ‡‡ Mo ken gen-mo mo rott kọ Wà.

³⁷ “Bo a nome un da-o *Nuhu* ^{‡‡} à, káane muun-m re, me *Wà-wu un net* he m-nom. ³⁸ Untun ka da-o rii-yo ho-mo reet hono o-dak, hun-ne ro un hogge un rerem-mo ut-biki ut-ge ne, m-re, m-swo ne, campo-ne ro ut-ge, a m-ya un yan-ne’a-ne ut-ge, har ha-mo un ho-de *Nuhu* cowe o-hat à! ^{‡‡39} Hun-ne nap rii-yo he m-kor á, har ho-m haante mo reet ye. Kaane o muun-m re *Wà-wu un net* he m-nom. ⁴⁰ Un ka da-o, hun-ne yoor yea ma’as o-kat, Shir a dek wan-gaan, wua yage wan-gaan. ⁴¹ Ne’a-ne yoor a ma’as ur-na be-ur gaan, Shir a dek wan-gaan, wua yage wan-gaan.

⁴² “Remen kaane she’et no zongse, remen no nap ho-de Gos-wu wu ma no he m-muun á. ⁴³ Amba nap no yo ka, urege ko-ya-o-hur-wu nepse da-o ko-hyow he m-haan m-tet à, wua rewe á. Komo wu roa yage a cuwut wu o-hur á. ⁴⁴ Remen kaane no ma se no she’et zongse, kọ o ke da-o. Remen da-o no esse o-saktó á, ka da-o *Wà-wu un net* he m-haan.” §

Ko-guw kashi kọ wu o-hwaa

(Ruka 12:41-48)

⁴⁵ “¿Wan wu ne ro ko-guw kashi, wa-us-weer? Wu ro ká guw-wu wu ko-yan un hur-o un wu rwo’e wu gutu wu hur-o un wu à, komo wu 'ye or re un wu guw-ne rii-yo m-re yo un ye un da-o depe à. ⁴⁶ Ko-ya-o-hur muune wu 'wos ká ko-guw-wu nomog rii-yo depe à, ko-ya-o-hur a hogge rerem-mo un wu. ⁴⁷ Nip-o me no m-rure, ká ko-ya-o-hur-wu a ru ká ko-guw-wu, wu gutu wu saw-to un wu kap. ⁴⁸ Amba urege ká ko-guw-wu ko-yan-men-ut jaas-to wu, komo wua zee hi un de un wu, ‘Ko-yan-hur-o re a jo’on un ga’ane á.’ ⁴⁹ Ka da-o, wu ciru bu un ye ká guw-ne ye. Komo wu ro ut-biki, wu ro m-re, wu ro m-swo, un yan-susuur-ne. ⁵⁰ Wu nome káane, ko-yan-hur-o un wu a jo’on un ho-de wu huute o-saktó á, komo da-o wu nape á. ⁵¹ Ko-ya-o-hur a bu wu dum-mo pase ur-be à, komo wu reesu wu ur-koob be-ur gaan un ya-o-shepe ne. Káne ye he us-kan un haw-se un yin-ne.

Bor ur-kwooz us-taan

Sha-mo ut-ma mo yan-ne’a-ne op

25 “A hongse *Gwomo-to Shir* untun yan-ne’a-ne op, ye deke pitirra-to un ye. Ye nekuru, ye gontute ko-ya-ur-ge à. ^{§12} Nen taan be-de un ye raag-ne ye, nen taan komo ya-us-weer ye. ³ Ká raag-ne ye dekuru pitirra-to un ye à, amba ye dek m-now remen m-do á. ⁴ Ya-us-weeru ne, ye dekste m-now remen m-do. ⁵ Bo ko-ya-ur-ge nome it-mo un woon à, myet-mo un ye hebu m-rew.

‡‡† Hyen komo: Taka 6:5-8 ‡‡‡ Hyen komo: Taka 7:6-24 § Hyen komo: Ruka 12:39-40 §† Hyen komo: Ruka 12:35

⁶“Da-o tet-m purge m-sok ne à, ye hoguru eeg a m-zee, ‘Hogu no, ko-ya-ut-ge wu ká! Rwuun no, no gontu wu!’

⁷“Ká yan-ne'a-ne ye kap inuru, ye ja'asuru pitirra-to un ye. ⁸ Ká raag-ne ye konuru ya-us-weer, ‘Hakur no ya te no now-m no hiin, remen pitirra-ut te ro m-mar.’

⁹“Amba ká ya-us-weer ye zeeru ye, ‘Ay, moa bo'os te un no ne á. Jiishte no he be-de un ya-m-baab, no oon mo ma no.’

¹⁰“Amba bo ye neketé, ye oonté m-now à, rii-yo ye muunte ko-ya-ur-ge wosonté. Ye ro zongse à, ye cowuru be-de ur-ge un wu ne, komo a tigurú ish.

¹¹ Da-o hor-o, ye ká yan-ne'a-ne ye muunuru, ye essuru n-dó. Ye zeeru, ‘Gos-wu! Gos-wu! Tikshi te ish!’

¹²“Amba wu shasuru ye, ‘Nip-o me no m-rure, me nap no á!’ †

¹³“Remen kaane, se no she'et zongse, remen no nap ur-ho ko o-da á, o um he m-muun á.

Ma-to un guw-ne tet

(Ruka 19:11-27)

¹⁴“Komo a hongse *Gwomo-to Shir* untun net-wu he m-neke ur-hew à. Wu agnuru yan-guw-mo un wu. Wu wonguru ye hwor, ye sengeté m-o m-baab ne, har wu muunte. ¹⁵ Wu ya'asuru wan-gaan ba-ut † taan-to un azurpa, wan-gaan komo ba-ut yoor, wu ken wu ba-o gaan, ko wu ke hon un 'wons-mo un wu. Ka da-o, wu nekuru hew-de un wu.

¹⁶“Ká wu gokse ba-ut taan à, wu es m-se'er á. Wu haaru, wu senguru m-o m-baab ne un ká hwor-ye, har wu swooru ho-mo un ba-ut taan. ¹⁷ Káane komo, wu gokse ba-ut yoor à, wu swooru ho-mo un ba-ut yoor. ¹⁸ Amba ká wu gokse ba-o gaan à, wu haaru, wu hin-nuru ur-kuub n-dak. Wu wukuru hwor-ye un ko-yan-hur-o un wu, taase a ci.

¹⁹“O-da deen, ko-yan-hur-o un ká guw-ne ye jo'onuru hew-de un wu. Wu agnuru ká guw-ne ye un wu ye, remen ye ogmuté wu rii-yo ye nome un hwor-ye un wu à. ²⁰ Ká ko-guw-wu gokse ba-ut taan à, zeeru ko-yan-o-hur, ‘O ya'astu me ba-ut taan. Me ka komo um swoog ho-mo un ba-ut taan.’

²¹“Ko-yan-o-hur hoguru o-zak, wu zeeru, ‘Nomog ur-bon, ko-yan-kashi m-guw o, net so-wu! O nomog o-shir un rii rek-yo. Man ya'as wo gwomo-to arge to ká à. Haan, o nom o-zak be-ur gaan un me ne.’

²²“Ká wu gokse ba-ut yoor à, wu haanuru komo wu taknuru co. Wu zeeru, ‘Ko-yan-o-hur, o ya'astu me ba-ut yoor. Me ka komo um swoog ho-mo un ba-ut yoor.’

²³“Ko-yan-hur-o un wu zeeru wu, ‘Nomog ur-bon, inin ko-guw, kashi un net! O nomog o-shir un rii rek-

yo, man ya'as wo gwomo-to arge to ká à. Haan, o nom o-zak be-ur gaan un me ne.’

²⁴“Ka da-de ká ko-guw-wu gokse ba-o gaan à wu ma wu woonuru. Wu zeeru, ‘Ko-ya-o-hur, um nepste wo ko-ya-us-hwumug wu, wo m-ce un be-de wo go'e á. Wo komo ko-yan-con-mo un re-mo o-tara wu. ²⁵ O rwo'e, um hogute o-gyer, taase um eggusse hwor ru. Um argu m-neke, um hin ur-kuub, um wukuru hwor ru. Goks rii-ye ru.

²⁶“Ko-ya-o-hur un wu shasuru, ‘Wo ko-yan-men-ut jaas-to komo ko-guw-wu m-zar! ¿Ashi, o nepste me ko-ya-us-hwumug wu, me m-ce be-de me go'e á, komo ko-yan-con-mo un re-mo o-tara wu? ²⁷ Ay, ro jiishte o essu me hwor re o-benki be-de um roa jo'on um goks rii-ye re har um su m-ho à!

²⁸“‘Rumus no ká hwor-ye be-de un wu, no ya'as wan-ba-ut op. ²⁹ Ká ye nome senge-mo ur-bon un rii-yo a yase ye à, ye a he m-do'e, har ye kum deen. Amba ká ye ro m-nom o-shir á, ko ka ya-o-hiin-yo ye rotte à se a busute yo m-rumus. ³⁰ Jorbu no ka ko-guw-wu o-hwaa wu un comb-o rim-o. Káne wu he us-kan un haw-se un yin-ne.’ † †

Piish-de ut-ma de ur-kom

³¹“Da-o *Wà-wu un net* he m-haan n-me un seps-mo un wu à un *yan-tom-ye Shir* ne kap, ka da-o wu he m-she'et un kwuur-o un seps-mo ut-gwomo. ††³² Shir a karakse kap hun-ne ye un hono o-dak un her-o un wu. Wu koos ye n-hon n-hon, bo yan-gwot ut-gut ro un koos un ca un gwoor ne à. ³³ Wu ru yege-ca so un re-de un wu, yege-gwoor ne un kwanta-de un wu.

³⁴“Ka da-o ko-Gwomo he m-zee ye ro un re-de un wu à, ‘Haan no, no ye kume o-kwum be-ur Tato re à! Goks no cim-yo ut-gwomo yo Shir essu no cin un takan-de un hono o-dak à. ³⁵ Men zee kaane remen bo um hoge mer à, no ya'ag me rii-yo m-re. Um hogute *swoot-o* m-ho, no ya'ag me m-ho um su. Me ko-hamat, no goks me un hur-ut no. ³⁶ Mett ur-matuku á, no ya'ag me ur-matuku. Me un gom, no waste un me ne. Me ke'o, no habu me ur-gas.’

³⁷“Ka da-de ká ye nome rii-yo Shir cone à he wu m-shas, ye zee, ‘Gos-wu, ¿ho-de un ya te hyanu wo un hoge un mer te ye'et wo rii-yo m-re? ¿Ko da-o o hoge *swoot-o* m-ho, te ye'et wo m-ho o suute? ³⁸ ¿Komo ho-de un yan o te hyanu wo ko-hamat, te goks wo? Ko ¿ho-de o ro ur-kor, te ye'et wo ur-matuku? ³⁹ ¿Komo ho-de un yan o te hyanu wo un gom ko ke'o te waste un wo ne?’

⁴⁰“Ko-Gwomo a shes ye, wu zee, ‘Nip-o me no m-rure, bo no nome wan-gaan n-me un ye ká hen-ne re ne, ye jiishe us-rek à, me no nome.’

† Hyen komo: Ruka 13:25 †† ut-Girik: tarents

‡ Hyen komo: Mati 13:12; Mark 4:25; Ruka 8:18 †† Hyen komo: Ruka 19:11-27 †† Hyen komo: Mati 8:12; 22:13; Ruka 13:28

††† Hyen komo: Mati 16:27; 19:28

⁴¹ “Ka da-ɔ ko-Gwɔmo he m-zee un yan-kwanta-de un wu, ‘Wongu nɔ un mɛ ne, nɔ ye Shir hu'e o-nu à. Cɔw nɔ ra-ɔ a m-ryomse á har ya nomot re ne, ɔ Shir esse *ko-Gwɔmo-wu un ya-ut-kot* un yan-tɔm-ye un wu ne à. ⁴² Remen bɔ um hogɛ mer à, nɔ 'ya mɛ rii-yo m-re á. Um hogɛ *swoot-ɔ* m-hɔ, nɔ 'ya mɛ m-hɔ um su á. ⁴³ Um haan ur-hamat, nɔ gɔks mɛ á. Mɛ ur-kor, nɔ 'ya mɛ ur-matuku á. Um gomog gom, komo mɛ ke'o nɔ was un mɛ ne á.’

⁴⁴ “Ka da-ɔ ye ma yea shes, ye zee, ‘Gos-wu, ɔho-de un yan ɔ te hyanu wɔ un hogɛ un mer, kɔ un *swoot-ɔ* m-hɔ, kɔ wɔ ur-hamat, kɔ wɔ ur-kor, kɔ wɔ un gom, kɔ wɔ ke'o, te yage m-was un wɔ ne?’

⁴⁵ “Ka da-ɔ wua shes ye, ‘Nip-ɔ mɛ nɔ m-ryure, bɔ nɔ yage nome wan-gaan be-de un ye ká ye rɔ mɛ rek-ye à, ay, mɛ nɔ yage m-nome.’

⁴⁶ “Ye ká yea cɔw re ur-kooɔ de un ba m-ta. Amba kashi un hun-ne ne yea cɔw hoog-ɔ ba m-ta.” †

Bɔr ur-kwooz us-cind

Gos-ye toog ut-hun ye hoot Yeso

(Mark 14:1-2; Ruka 22:1-2; Yoha 11:45-53)

26 Da-ɔ Yeso komɛ rwɔr un kà rem-se kap à, wu zee ru yan-neke-mɔ un wu, ² “Nɔ nepse *Biki-ɔ m-Pas* kuks ho-ut yoor a cirit, komo mɛ *Wà-wu un net* yea ya'as mɛ yea kem mɛ o-kan.” ††

³ Un ká da-ɔ, Gwɔmo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne rɔ ur-morog un hur-ɔ un ko-Gwɔmo-wu un kon-se Shir, jin-de un wu Kepas. ⁴ Ye tooru ut-hun, ye shipt Yeso wukusse, ye hoot wu. ⁵ Amba ye zee ru, “Ba da-ɔ un *Biki-ɔ m-Pas* á, taase hun-ne ine yokokɔ.”

Wu ken ne'a wu hokmote Yeso now-mɔ m-shi'igin o-Betanya

(Mark 14:3-9; Ruka 7:37-38; Yoha 12:1-8)

⁶ Ka da-ɔ Yeso ro un bɔ-ɔ o-Betanya un hur-o Simon, wu ro ko-*cim* n-ga à. ⁷ Da-ɔ un re un ga-to m-rim, wu ken ne'a-wu haanuru be-ur Yeso ur-batta ne de un now-mɔ m-shi'igin mɔ un hwɔr deen. Da-ɔ wu ro un re un rii-yo m-re à, wu duusuru Yeso ká now-mɔ ur-hi. ‡

⁸ Amba bɔ yan-neke-mɔ un wu hyente káane à, ryaab-us reeru ye. Ye zee ru ɔr un ye ne, “Ay, tɔ kà naas-mɔ un hwɔr mɔ. ⁹ Wu ro bakke kà now-mɔ a roa kumus hwɔr deen, a wongute kooɔ-ne.”

¹⁰ Amba remen Yeso nepste yo ye rɔ m-rwɔr à, wu zee ru ye, “ɔRemen yan ɔ nɔ suute kà ne'a-wu, remen wu nomotu mɛ rii-yo depe? ¹¹ Kooɔ-ne rɔ be un nɔ ur-hɔ bi, †† amba mɛ, man do m-she't be-ur nɔ deen á.

¹² Ká ne'a-wu duusutu mɛ ká now-mɔ wu jamaste wur-o re remen duk. ¹³ Nip-ɔ mɛ nɔ m-ryure, myet be-de a he ka ko'ot-ɔ un *Ma-to m-Rerem* à, hono o-dak kap, a

† Hyen komo: Dane 12:2 †† Hyen komo: Rwu 12:1-27

‡ Hyen komo: Ruka 7:37-38 †† Hyen komo: Kara 15:11

bɔp m-rwɔr rii-yo kà ne'a-wu nome à remen a baksté un wu ne.”

Yahudas eks wua ya'as Yeso

(Mark 14:10-11; Ruka 22:3-6)

¹⁴ Wan-gaan be-de un ɔp un yoor [12], jin-de un wu Yahudas Iskariyoti, wu haaru be-de un Gwɔmo-ne ye un kon-se Shir. ¹⁵ Wu cituru ye, “ɔYa nɔ he mɛ m-ya'as, mɛ bɔbsu nɔ Yeso?” Ye ya'suru wu hwɔr-ye o-azorpa ur-kwooz un ɔp [30]. ††¹⁶ Cin un ka da-ɔ, wu cire hoob-ɔ un cɔw-yo wu hette ya'as un Yeso à.

Yeso reeg rii-yo m-re yo un Biki-ɔ m-Pas be-ur gaan un yan-neke-mɔ un wu ne

(Mark 14:12-21; Ruka 22:7-14,21-23; Yoha 13:21-30)

¹⁷ Un ho-de un shi-mɔ *Biki-ɔ ut-Burodi to ba m-Yist*, yan-neke-mɔ un Yeso haanru be-de un wu. Ye cituru wu, “ɔKenɛ o cone te ja'asu wɔ o reet *Biki-ɔ m-Pas?*”

¹⁸ Wu zee ru, “Neke nɔ n-mɛ o-bɔ nɔa hyen wu ken net-wu. Nɔ rure wu, ‘Wa-ur-Yoos zee, “Da-ɔ un re nomoste yow yow, komo man re *Biki-ɔ m-Pas* un hur-ɔ ru un yan-neke-m re ne.” ’’ ¹⁹ Yan-neke-mɔ un wu nɔ-muru bɔ Yeso zee ye à. Ye argu komo m-nom rii-yo m-re yo un *Biki-ɔ m-Pas* káne.

²⁰ Bɔ rim-m nomte à, Yeso she'eturu remen wu reet rii-yo m-re un yan-neke-mɔ un wu ne ɔp un yoor [12].

²¹ Ye rɔ be-de m-re Yeso zee ru ye, “Nip-ɔ mɛ nɔ m-ryure, wan-gaan be un nɔ wua ya'as mɛ un kom-to un yan-yage-ut re.”

²² Un naasu-mɔ ur-hur deen, ye ciru cot-se un wu n-gaan n-gaan. Ye ma'asuru m-zee, “Gos-wu, ɔBa un mɛ ne o rotte á, mɛ wu?”

²³ Wu shasuru, “Wan-gaan be-ur nɔ, wu rɔ m-re un rii-yo m-re kɔk-ur gaan un mɛ ne à m-mɔka, wu he mɛ m-ya'as. ††²⁴ Mɛ un zee kaane, remen mɛ *Wà-wu un net* se um marag bɔ Ma-to Shir zee cin n-ga à. Amba rii-yo ur-'won yo ká wu he ya'as un ‘Wà-wu un net à! Roa jiish ká net-wu ma a ro yagutu wu m-mat.”

²⁵ Yahudas ká wu he wu m-baab à, wu ma wu cituru, “ɔWa-us-Nap, ba un mɛ ne o rotte á, mɛ wu?”

Yeso zee ru wu, “Wɔ ma o rworog un nu-o ru.”

Re un rii-yo m-re remen baks un Gos-wu

(Mark 14:22-26; Ruka 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

²⁶ Ye ro un re un rii-yo m-re, Yeso mossuru ur-burodi, wu nomuru ur-bongon be-de Shir. Wu yotruru ká burodi-de, wu ya'suru yan-neke-mɔ un wu. Wu ro m-zee, “Gɔks nɔ, nɔ re, ɔ ka wur-o re ɔ.”

²⁷ Wu mossuru ibitte-de un ho-mɔ un mat-de us-'yo. Wu nomuru Shir ur-bongon, wu argu ye m-ya'as. Wu

†† Hyen komo: ZeKa 11:12 ††† Hyen komo: Bong 41:9

ro m-zee, "Swò nò myet-m nò. ²⁸ Mò ka hyó-m re mò, † mò he shoos ùn swòr o-nu ò Shir ùn hun-nè ye ùn wu nè à. A wuús-mò remen ùr-seke de ùn soks ùn *ba'as-to* ùn hun-nè deen. ^{†29} Wèr nò ma-ut re, man do swò ùn kà hò-mò ùn mat-de ùs-'yo mò komo á, sè de kà hò-de ùm he swò ùn mò ken pu-mò mò be-ur gaan ùn nò ne ùn gwòmo-ut Tato re à."

³⁰ Ka da-de ye huru Sep-ò ùr-Bongon de Shir, ye ruu-ru. Ye nekuru *Haag-ò ùn 'yo-se o-Zetun*.

Bitrus a nom she-mò ùn nap ùn Yeso

(Mark 14:27-31; Ruka 22:31-34; Yoha 13:36-38)

³¹ Yeso zèeru ye, "Myet nòa somos nò yagu mè ùn kà tet-mò, remen Ma-tò Shir zèeg,

"Man wos Wa-ur-gut,

kur-de ùn ca komo yea cakre.' ‡

³² Amba nè mè inè ut-marimar, man be'es nò m-wò o-Gariri, man 'gone ùn nò nè káne." ††

³³ Bitrus zèeru, "Kò ye som kap remen rii-yo he wò m-kor à, mè man som á kò hiin."

³⁴ Yeso zèeru wu, "Nip-ò mè wò m-rure ùn kà tet-mò, rii-yo keeg-yo o-kiit kenet, wò nomos she-mò ùn nap-ùs re har o-tet."

³⁵ Bitrus zèeru wu, "Kò a ho mè, man nom she-mò ùn nap-ùs ru á." Káne ma kap ò ùn yan-neke-mò ùn wu zèe.

Yeso nomog ùs-kon o-Gesemani

(Mark 14:32-42; Ruka 22:39-46)

³⁶ Ka da-ò Yeso ùn yan-neke-mò ùn wu nè haaru de ken be-de a m-zee o-Gesemani †† à. Wu zèeru yan-neke-mò ùn wu, "She'et nò káne, man neke reeno, ùm nomot ùs-kon." ³⁷ Wu dekuru Bitrus nè ùn yakar Zèbe-di nè yoor, ye rò *Yakubu* ùn *Yohana*. Wu ciruru tuk-mò ut-mèn o-regen nè deen. ³⁸ Wu ruru ye komo, "Tuk-mò ut-mèn mò rò ùn hur ùn de à, mò wooste mò ho mè. She'et nò káne, zongse be-ur gaan ùn mè nè."

³⁹ Wu nekuru co hiin, wu argu m-kwumys ùn hi-de ùn wu n-dak. Wu nomuru ùs-kon, wu zee, "Tato re! Urege a nome, dossu mè kà ibitte-de ùn swò ur-koob de. Myet ùn kaane nè, ba yo ùm cone ùn hur ùn de à, yo yo a he m-nom á, sè de ye o cone à."

⁴⁰ Wu muunuru be-de ùn yan-neke-mò ùn wu, wu 'wos ye m-rew. Wu zèeru Bitrus, "Ashi! ¿Nò hoks ur-'er kò ya o-da hiin ùn mè nè á? ⁴¹ She'et nò zongse komo nò nom ùs-kon ùn ba káne á nòa he'èbe n-te ut-meger. Kukt-o dekste m-sok nè, amba wur-o rott m-'wons á."

⁴² Wu dooru m-warag o-ayoore-ò. Wu konuru, "Tato re! Urege kà swò ur-koob de a dossè á sè ùm swoog de, nom yo o cone à." ⁴³ Wu dooru m-muun be-de ùn

ye. Wu 'wos ye m-rew, remen yish-ye ùn ye shiiste m-rew. ⁴⁴ Wu dooru ye m-yage, wu haaru. Wu nomuru ùs-kon o-atette-ò. Wu rò m-rwor ùn ma-tò wu rwore n-ga à.

⁴⁵ Ka da-de, wu muunuru be-de ùn yan-neke-mò ùn wu. Wu zèeru ye, "¿Har m-mòka rew-mò notte nò ur-wuwe? Tò, da-o nomog, ò a hette ya'as ùn *Wà-wu ùn net* ùn kom-tò ùn ya-ut-*ba'as* à. ⁴⁶ Ine nò, a neke nò. Wan-ya'as ùn mè woosunte."

Ye shipk Yeso

(Mark 14:43-50; Ruka 22:47-53; Yoha 18:3-12)

⁴⁷ Rii-yo wu tigite o-nu, Yahudas, wan-gaan n-mè ùn ká op ùn yoor-ye [12], woonuru mosse ùn morog-de ùn hun-nè nè deen. Ye rò ut-magay nè ut-kom, ut-kò nè. Gwòmo-nè ye ùn kon-se Shir ùn ye rò sek-ye nè à, ye tomontu ye. ⁴⁸ Wan-baab-tò ùn wu, Yahudas regus-sute wu kussute ye o-ropa. Wu zee, "Wu ùm he m-hamat à, wu wu ship nò wu." ⁴⁹ Yahudas haaru be-ur Yeso, wu zèeru wu, "Ur-gas, wa-ùs-Nap o!" Yahudas hamturu wu.

⁵⁰ Yeso zèeru wu, "Wan-yen de, nom rii-yo hantu wò à."

Ye ká hun-nè ye woonuru, ye shipuru Yeso, ye bopuru wu. ⁵¹ Ùn hyan-ò ùn káne, wan-gaan be-de ùn ye rò be-ur gaan ùn Yeso nè à, wu mu'usuru magay-ò ùn wu, wu kupsuru ko-guw-wu ùn ko-Gwòmo-wu ùn kon-se Shir o-tò.

⁵² Yeso zèeru, "Muut magay-o ru, o nak kap wu deke o-magay à, magay-ò he wu m-ho. ⁵³ ¿Nò m-hyan sa o zee mett ur-beeb ùm hopt gwu be-ur Tato re, komo da-o gaan wu tomnu mè *yan-tom-ye Shir*, ye arge buug-de ùn karma-nè dugu-ùs op ùn dugu-ùs yoor [12,000] á? ⁵⁴ Tò, ¿re ò ka a he a shoos rii-yo Gen-mò ùn Ma-tò Shir rwore à, unze nip-ò sè ká rii-yo nomog?"

⁵⁵ Ka da-ò Yeso zèeru ka hun-nè ye, "Nò ùn rwuun ut-magay nè, ut-kò nè nò shipt mè sa o zee mè ko-ya-ur-kwup wu. Koyanda mè ur-yoos ùn *Pyo-ò Shir*, ¿ya hante nè nò shipte mè á? ^{††56} Amba myet a ùn nom tò ka remen a shooste rii-yo rò ùn n-mè ùn takurda-ò ùn *yan-Rwor ùn Ma-tò Shir* n-ga à." Bò m-hoge káne kap ò ùn yan-neke-mò ùn wu ye yagu wu, ye somuru.

Yeso be-de ùn yan-piish ut-ma

(Mark 14:53-65; Ruka 22:54-55,63-71; Yoha 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Ye shipe Yeso à, ye heeturu wu be-ur Kepas, ko-Gwòmo-wu ùn kon-se Shir, be-de *yan-Yoos-de o-karamsa* ùn sek-ye nè, ye rege ye morogsute à. ⁵⁸ Amba Bitrus doruru ye jim-m-jim ur-hew nè, har ùn 'woog-ò ùn hur-ò ùn ko-Gwòmo-wu ùn kon-se Shir. Wu cowuru, wu she'eturu ùn guw-nè nè, remen wu hyenet bò a he m-buse ùn Yeso nè à.

† Hyen komo: *Rwuy* 24:8 †† Hyen komo: *Irimi* 31:31-34

‡ Hyen komo: *Zeka* 13:7 †† Hyen komo: *Mati* 28:16 †† De rò be-de a ùn pot ùn yakar-ye ùn 'yo-se o-zetun à.

††† Hyen komo: *Ruka* 19:47; 21:37

⁵⁹ Tò, n-mè ùn Gwòmo-nè yè ùn kòn-se Shir ùn *Morog-de ùn Sek-yè* de nè, kap yè hooburu taab-de ùt-bò tò yè he nome ùn Yèso remen yè kumut còw-yo ùn hò-de ùn wu à. ⁶⁰ Kò de nomtè yè kum hun-nè deen yè esse yèa ce ùt-bò à, amba yè kum rii-yo m-rwòr á. Ùr-kòm yè ken hun-nè yoor-yè rwùunuru. ⁶¹ Yè zèerù, “Wu ka net-wu zèeg ùnze wu hoks m-kaps ùn *Pyo-o Shir*, komo wu jaas-o m-ma n-mè ùn hò-ùt tet.” †

⁶² Ka da-de, ko-Gwòmo-wu ùn kòn-se Shir inuru, wu zèerù, “¿Wòtt o ken shas-o ùn rii-yo yè zee mòsse ùn wò nè á? ¿Ya o he m-zèe ùn hi ùn du?” ⁶³ Amba Yèso shas á. Ko-Gwòmo-wu ùn kòn-se Shir zèerù wu, “Tònd ùn jin-de Shir wan-hoog, ùrege wò rò *Kiristi, Wà-wu Shir*.”

⁶⁴ Yèso zèerù wu, “Èe, káane o hond hond bò o rwòre à. Komo kanè co nòa hyen mè *Wà-wu ùn net* rò ùr-she'et tara ùn kom-o ùr-rè de ùn Shir be-de ùt-gwòmo, †† wu ròn komo n-mè ùt-ke'entè tò ùn kùs-o n-Tòn shir. ‡”

⁶⁵ Ko-Gwòmo-wu ùn kòn-se Shir yooguru matuku-tò ùn wu remen tük-mò ùt-mèn. Wu zèerù, “¿De ke taab-de de ùn ya a o-hoob? Nò hogutè wu nomotè Shir o-yo'og. ⁶⁶ ¿Re nò hyane?”

Yè shasuru, yè zee, “Wu woostè a ho wu!” ††

⁶⁷ Yè copsu wu m-ta o-co, yè wosuru wu. Yè ken yè komo yè hwoogu wu ùt-raag. ††† Yè rò m-zèe, “Nomo tè ùt-hyat, ùrege wò *Kiristi* wu! Rwòr wu huù wò o-raag à!”

Bitrus nomog she-mò ùn nap ùn Yèso

(Mark 14:66-72; Ruka 22:56-62; Yoha 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Ka da-o, Bitrus rò tara n-mè ùn 'woog-o o-hur, wu ken wan-ne'a-wu wu rò m-senge ùn ká hur-o à, wu haaru be-de ùn wu, wu zèerù wu, “Wò ma, ay, wò m-dòrè ùn Yèso kà net-wu o-Gariri wu.”

⁷⁰ Amba Bitrus nomuru m-she be-de ùn yè kap. Wu rò m-zèe, “Mè, mè nap ma-tò wòttè á!”

⁷¹ Ujime bò wu rwùuntè ish-o m-pyo à, wu ken wan-ne'a-wu rò m-senge ùn ká hur-o komo à hyanuru wu. Wu zèerù ka yè ro eso eso ùn ká be-de à, “Kà net-wu rò ùn dòrè ùn Yèso ko-ya-o-Nazaret!”

⁷² Komo Bitrus dooru nom m-she, har ùs-tònd. Wu rò m-zèe, “Mè nap ma ká net-wu á.”

⁷³ Jimuru hiin, ka yè ro eso eso ùn ká be-de à, yè haaru be-ur Bitrus. Yè zèerù, “Ma-tò m-she rò kòn á. Wò ma wan-gaan wu be-de ùn yè. Bò wò ùt-ma à, ma-ùt ru pyaag wò bò ya-o-Gariri rò m-çep à.”

⁷⁴ Bitrus tonduru be-de ùn yè, “Mè nap ká net-wu á!” Ba m-naas o-da, keeg-yo kiit-o kanuru.

⁷⁵ Bitrus baksuru ma-tò Yèso ruru wu à ùnze, “Rii-yo keeg-yo kiit-yo kyenet, wòa nomos she-mò ùn nap-ùs

† Hyen komo: Yoha 2:19 †† Hyen komo: Bòng 110:1 ‡ Hyen komo: Dane 7:13 †† Hyen komo: Rewi 24:16 †† Hyen komo: Isha 50:6

re o-tet.” Bitrus ruuru n-dò wu 'wonuru ùs-'won deen.

Bòr ur-kwooz ùs-ta'voor

A heetè Yèso be-ur Biratus

(Mark 15:1; Ruka 23:1-2; Yoha 18:28-32)

27 Cin n-sot n-sot, myet o ùn Gwòmo-nè yè ùn kòn-se Shir ùn sek-yè nè morguru komo yè tooru ùt-hun yè hoot Yèso. ² Yè ka'uru wu, yè arguru ùn wu nè, yè heeturu wu be-ur *Biratus*, ko-Gwamna-wu ùn ka dak-o.

Mar-m Yahudas

(Seng 1:18-19)

³ Da-o Yahudas wu babe wu à hyentè a jetute Yèso mar-m hwoog-mò à, mèn-tò ùn wu naasuru. Wu muunuru be-de ùn Gwòmo-nè yè ùn kòn-se Shir, ùn sek-yè nè, wu muutu yè hwòr-yè o-azorpa ur-kwooz ùn op [30]. ⁴ Wu zèerù, “Um nomog *ur-ba'as*, remen um ya'astè ko-yan-ba-*ur-ba'as* a ho.”

Amba yè zèerù, “¿Ya daa tè? ùt-ma ru tò ká.”

⁵ Wu jorburu ká hwòr-yè o-azorpa yè n-mè *Pyo-o Shir*. Wu ruuru, wu haaru wu soruru cor-o ùn wu o-hu n-tòn o-ce.

⁶ Gwòmo-nè yè ùn kòn-se Shir yè kuusu ká hwòr-yè, yè zèerù, “Udepe a ru ká hwòr-yè ùn be-de ur-ess de ùn *Pyo-o Shir* á, remen ká hwòr-yè yè ùn hò-de ùn net yè.” ⁷ Yè tooru ùt-hun yè oorù de ken be-de ùn ká hwòr-yè. A de m-zèe *Be-de ùn ko-yan-mà-tò ùt-tur*. Yè muutu ká be-de, be-de ùn jòk ùn hamat-nè yè mere.

⁸ Har ca, o rwò'e attè m-aag ùn ká be-de, *Pup-o m-Hyó*. †††† ùn kaane a shoostè rii-yo *wan-Rwòr ùn Ma-tò Shir* Irmia rwòrè à ùnze,

“Yè dek ká hwòr-yè o-azorpa yè ur-kwooz ùn op [30], hwòr-yè a oote wu ùn còn-mò ùn hun-nè yè o-*Isra* à.

¹⁰ Yè oorù be-de ùn ko-yan-mà-tò ùt-tur ùn ká hwòr-yè, bò Yawe zee à.” †††

Biratus cikt Yèso ùs-cot

(Mark 15:2-5; Ruka 23:3-5; Yoha 18:33-38)

¹¹ Ka da-de, Yèso rò eso ùn her-o *Biratus* ko-Gwamna-wu ùn *Roma*-nè. Ko-Gwamna cituru wu, wu zee, “¿Wò wu rò ko-Gwòmo-wu ùn *Yahuda*-nè?”

Yèso zèerù wu, “O rwòrog hond hond.”

¹² Amba bò Gwòmo-nè yè ùn kòn-se Shir ùn yè rò sek-yè nè pyapu wu à, wu zee yè rii á. ¹³ *Biratus* zèerù wu, “¿Wò hoge moor-tò ùt-ma tò yè rò wò m-sakke á?”

¹⁴ Amba Yèso shas wu kò gom-ur gaan á, har ko-Gwamna bup o-nu.

††† Hyen komo: Seng 1:18-19 ††† Hyen komo: Zèka 11:12-13; Irmia 19:1-13; Irmia 32:6-9

Hun-ñe zëeg a ho Yëso

(Mark 15:6-15; Ruka 23:13-25; Yoha 18:39—19:16)

¹⁵ Tò, ùn da-ò ùn *Biki-ò m-Pas*, ko-Gwamna weste ùn hosune ùn ñet *ko-ya-ur-ba'as-wu* a ka'e wan-gaan wu ye cone à. ¹⁶ Kà hak-ò, wu ken ñet-wu ro kon wu ye nape ko-yan-koob-de ùn hogge ut-ma ke'o, jin-de ùn wu Barabas. ¹⁷ Da-ò *Yahuda-ñe* morge ká sot-de ùn co-ò hur-ò *Biratus* à, Biratus cituru ye, "¿Wan wu no cone um hosu no? ¿Barabas wu ko Yëso wu a zee *Kiristi* à?" ¹⁸ (*Biratus* nepste remen ur-shoob o sek-ye ye ùn *Yahuda-ñe* shipte Yëso.)

¹⁹ Ka da-de, *Biratus* ro tara be-de wu ro piish ut-ma à, ne'a ùn wu tomnuru a zee wu, "Yage ma-to ùn kà ko-yan-ba-ur-ba'as-wu temb, remen kà tet-mo um swoog ur-koob deen, bo-ò ùn wu reeg me."

²⁰ Amba Gwomo-ñe ye ùn kon-se Shir ùn sek-ye ñe swowuru hun-ñe ye zee a ho'os Barabas, a ho Yëso.

²¹ Ko-Gwamna dooru ye m-cit, "¿Wan wu ñe be-de ùn kà yoor-ye no cone um hoosu no?"

Ye zëeru, "Barabas!"

²² *Biratus* cituru ye, "¿Tò, re um he m-nom ùn Yëso ñe wu a zee *Kiristi* à?"

Kap ye zëeru, "A kem wu!"

²³ *Biratus* zëeru, "¿Remen yané? ¿Yan rii-yo wu nome?"

Amba hun-ñe dooru 'yons us-cor, ye m-zëe, "A kem wu!"

²⁴ *Biratus* hyanuru yatt-yo wu he hoks m-nom á, ko mo hun-ñe ro ùn ma-to ye 'yonste hun-ñe ur-hur. Wu tomuru a ibinu wu m-ho. Wu sapturu kom-to ùn wu ùn her-ò ùn hun-ñe. Wu ro m-zëe, "Me de, ho-m re ro n-me ùn re ùn ra-ò ùn hyó-mo ùn kà ko-yan-ba-ur-ba'as-wu á. Tò kà ma-ut no to." †

²⁵ Hun-ñe kap ye shasuru ye zee, "Ra-ò ùn hyó-mo ùn wu o she'et ùn geks-ut te, ùn yakar te ñe!"

²⁶ Ka da-ò *Biratus* ho'osuru ye Barabas. Wu rwo'uru karma-ñe ye nomse Yëso us-sorog, wu ya'asu ye Yëso, ye kemet wu.

Karma-ñe nomote Yëso ur-ar

(Mark 15:16-20; Yoha 19:2-3)

²⁷ Karma-ñe ye ùn ko-Gwamna heeturu Yëso n-me ùn hur-ò ùn ko-Gwamna. Ye karaksuru karma-ñe ye kusse à be-de ùn wu, ²⁸ Ye pormuru wu saw-to ùn wu. Ye cupuru wu o ken cop-o jaas-o o ùn gond-to ùn gwo-mo-ñe. ²⁹ Ye nomuru gond-o ùn yokor-ye m-seeb, ye sawsu wu ur-hi. Ye bobsuru wu o-ko ùn kom-ò ur-re. Ká da-de ye kwukturu ùn her-ò ùn wu, ye ro wu ùn nome ur-ar. Ye m-zëe, "Caari caari-ñe, ko-Gwomo-wu ùn *Yahuda-ñe!*" ³⁰ Ye copsuru wu m-ta. Ye goksuru ká ko-yo, ye wosuru wu ùn yo ur-hi. ³¹ Bò ye komoste wu

nome ur-ar à, ye possuru wu ka cop-o jaas-o o, ye cupuru wu matuku-to ùn wu. Komo ka da-de ye ruuru ùn wu ñe remen ye kemet wu.

Karma-ñe kamag Yëso n-te o-kan

(Mark 15:21-32; Ruka 23:26-43; Yoha 19:17-27)

³² Ye ro m-neke n-cow, karma-ñe gonturu wu ken ñet-wu bo-ò o-Kireni wu, jin-de ùn wu Simón. Ye gaktu wu saw ùn ká *kan-o* Yëso o. ³³ Ye ruuru de ken be-de a m-zëe o-*Gorogota* à, (de ro, *Be-de ùn caar-ò ur-hi*).

³⁴ Ka da-de, karma-ñe ya'asuru Yëso m-modi mosse ùn yo ken rii-yo ur-gaag yo ñe remen wu suut, amba bò wu rekte à wu yagu m-swò. ††

³⁵ Bò ye kemtu wu à, karma-ñe nomuru o-gwambe remen gund-to ùn wu. Ye wonguru matuku-to ùn wu.

³⁶ Ka da-de, ye she'eturu 'er-de ùn wu. ³⁷ Hohond-mo ùn hi-de ùn wu, a kamuru ko'ot-o ùn ma-to ùn *ba'as-de* ùn wu. Unze, "Wu kà wu ro Yëso ko-Gwomo-wu ùn *Yahuda-ñe.*" ³⁸ Komo ye kamuru ye ken ya-ur-kwup ye ñen yoor be-ur gaan ùn wu ñe. Wan-gaan ùn re-de ùn wu, wan-gaan ur-kwanta.

³⁹ Hun-ñe ye ro m-arag à, ye bopu reeb-to ùn wu. Ye ro ùn rekt ut-hi ur-ar. ††⁴⁰ Ye ro m-zëe, "Wò wu he m-wurum ùn *Pyo-ò Shir*, komo o me o ùn ho-ut tet. ¿Wò hoks? Gu hi ùn du, o kergune a gut! Urege wò *Wà-wu Shir* wu, kergune ùn ká *kan-o* a gut!" ††

⁴¹ Káane komo Gwomo-ñe ye ùn kon-se Shir, ùn *yan-Yoos-de o-karamsa* ñe ùn ye ken sek-ye ñe ye sengu wu nome ur-ar. Ye m-zëe, ⁴² "Wu guug ye ken ye, amba wu hoks hi ùn de ùn wu m-gu á! ¿Wu ro ko-Gwomo-wu ùn *Isra-ñe*, wu wu? Yage wu kergunte n-ton ùn ká *kan-o*, ká da-ò te he m-sher ùn ma-to ùn wu o-nip.

⁴³ Wu shereg be-de Shir, komo wu zëeg, 'Me wà-wu Shir wu.' "Yage Shir wu guut wu m-moka! Urege Shir ro m-hoge rerem-mo ùn wu. ††⁴⁴ Káane ma ká ya-ur-kwup ye a kemtu ye be-ur gaan à, ye nomuru wu hun-ut jaas-to.

Mar-m Yëso

(Mark 15:33-41; Ruka 23:44-49; Yoha 19:28-30)

⁴⁵ Cin ho-ur ro ur-hi, comb-o hokkuru o-dak myet, har ha-mo ùn so ùn kwom-us tet-se m-rim. ⁴⁶ So ùn kwom-us tet, Yëso dakuru cor deen. Wu zee, "Eroi, Eroi, ¿rama sabaktani?" Wata "Kwo Shir re, kwo Shir re, ¿remen yan o o jorutu me?" †††

⁴⁷ Ye ken ye be-de ùn ye ro káne eso eso à, bò ye hogute káane à, ye zëeru, "Kà ñet-wu ro ùn eeg-us *Ere-jawan-Rwor ùn Ma-to Shir.*" ⁴⁸ Ba m-rem wan-gaan wu ùn ye argu o-rek, wu haaru wu deknú ur-poog. Wu musuru de n-me ùn ho-mo o-zambo, wu tuuru o-ko. Wu tebburu Yëso wu suut. ⁴⁹ Amba ye ken ye zëeru, "Yagu no wu a gut, urege *Ereja* a haan wu guut wu à."

†† Hyen komo: Bong 69:21 † Hyen komo: Bong 22:18

†† Hyen komo: Bong 22:7; 109:25 †† Hyen komo: Mati 26:61;

† Hyen komo: Kara 21:6-9

⁵⁰ Yeso dooru dak us-cor deen, ka da-o wu ho'osu hoog-o un wu. ⁵¹ Un ka da-o, ka gund-o ro n-me un *Pyo-o Shir* à yishuru be-ut yoor, cin n-ton haan-mo n-dak. Dak-o nukuru, ta'ar-ut bu'uguru. ⁵² Saag-us tek-suru, hun-ne so-ye deen ye mare à ye inuru un hoog ne. Ye zumunduru un saag-se un ye. ⁵³ Rii Yeso inete ut-marimar, ye yaguru us-saag, ye cowuru o-Urushari-ma, †† hun-ne deen hyanuru ye.

⁵⁴ Un ka da-o, caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne, wu un ye ken karma-ne ye ro un 'er-ur Yeso à. Bo ye hyente nukte-mo o-dak komo un rii-yo kore ne à, ye hoguru o-gyer deen. Ye zeeru, "O-nip, wu ka *Wà-wu Shir* wu!"

⁵⁵ Ye ken ne'a-ne ye ro kon komo deen ye donde Yeso cin o-Gariri, ye nomote wu m-senge. Ye esuru ur-hew ne un gwot-o un rii-yo ro m-kor à. ⁵⁶ N-me un ye, *Meri* ro kon wu a m-aag *Magudarin* à, un *Meri* ne (inu *Yakubu* ne un *Yusuhu*), komo un ne'a Zebedi (inu *Yakubu* un *Yohana*). ‡

Duk Yeso

(Mark 15:42-47; Ruka 23:50-56; Yoha 19:38-42)

⁵⁷ Da-o rim-m nome à, wu ken ko-ya-o-kwum-wu, net-wu bo-o o-Aramatiya, jin-de un wu *Yusuhu*, wu haanuru. Wu ma ko-*yan-dor Yeso* wu. ⁵⁸ Wu haaru be-ur *Biratus*. Wu konuru a ya'as wu u-ur Yeso. *Biratus* zeeru a ya'as wu. ⁵⁹ *Yusuhu* dekuru u-ur Yeso, wu yere-ru un gund-o ur-bon. ⁶⁰ Wu he'edburu de n-me un saag pu-o o ma un wu, o hun-ne ro hinge wu un wur-o ut-ta'ar à. Wu birikuru caari-o o-ta'ar. Wu hokuru ish-o un saag, wu arguru. ⁶¹ *Meri* Magudarin, un *Meri* wan-gaan ne ye ro kane tara un her-o un saag.

Yan-'er-de un saag

⁶² Gas-o un ish, ho-de un zonge-to un *Biki-o m-Pas*, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *Parisa*-ne haaru, ye hyenet *Biratus*. ⁶³ Ye zeeru wu, "Hoog ru gos deen! Te bakste rii-yo ka wan-raks un hun-ne wu zee cin da-o wu ro un hoog ne à, unze so un ta-de un ho-ur atette-de, wua inete ut-marimar. ††⁶⁴ Remen kaane, rwo a 'er ka saag-o m-sok ne. Nom no kaane har ha-mo un ho-ut tet, taase yan-neke-mo un wu neke ye shes u-de un wu, ka da-de ye zeet hun-ne wu un inete ut-marimar. Kaane kore rwuk-mo ur-kom moa jiish mo ur-takan m-yo."

⁶⁵ *Biratus* zeeru ye, "Daag no karma-ne, no neke no 'er wu bo no he m-hoks à." ⁶⁶ Ye haaru, ye dapuru gen-mo ut-gwomo un ta'ar-de un saag. Ye rwo'uru komo karma-ne ye 'er ka saag-o.

Yoha 2:19 †† Hyen komo: Bong 22:8 †† Hyen komo: Bong 22:1 § Hyen komo: Bong 69:21 † Hyen komo: Rwu 26:31-33 †† ut-Girik: Bo-o ba m-Kukop. ‡ Hyen komo: Ruka 8:2-3 † Hyen komo: Mati 16:21; 17:23; 20:19; Mark 8:31; 9:31; 10:33-34; Ruka 9:22; 18:31-33

Bor ur-kwooz us-eer

Ine-m Yeso ut-marimar

(Mark 16:1-8; Ruka 24:1-12; Yoha 20:1-10)

28 *Ho-de ur-Wuwe* de un *Yahuda*-ne aragte o ka, un ho-de o-Rahadi n-sot n-sot, *Meri* wu o-Magudarin un *Meri* wan-gaan ne, ye haaru, ye gut o-saag.

² Ba un naas o-da, dak-o nukuru, remen wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu kergunte zeen-mo n-Ton shir. Wu birikuru ta'ar-o a tigute o-saag à, wu she'eturu un o. ³ Co-o un wu ro us-myakt, matuku-to un wu komo ut-pus to puu untun ut-gwere. ⁴ Ya-ur-'er de un saag hoguru o-gyer deen. Wur-to un ye ro us-zap. Bo ye hyane wu à, ye heeru n-dak untun margan-ne.

⁵ Ka da-o *wan-tom-wu Shir* zeeru ne'a-ne, "No hoge o-gyer a, um nepste Yeso no o-hoob wu a kame à. ⁶ Wu ro kon kane a! Wu inete be-de un margan-ne bo wu rwo a kor à. Haan no gut be-de wur-o un wu ro'e à. ⁷ M-moka neke no hor-m-hor, no rure yan-neke-mo un wu unze, wu inete ut-marimar. Wu ro co no ha-mo o-Gariri, reeno no he wu m-hyan. Rii-yo um haanu no m-rure à, yo ka."

⁸ Ka ne'a-ne ye yaguru ka saag-o hor-m-hor. Ye ro gyer-o o-gyer, mosse o-zak ne deen. Ye ro us-rek remen ye heet ye ruruté *yan-neke-m Yeso* yo *wan-tom-wu Shir* zee à. ⁹ Komo bo ye ro m-neke à, Yeso un hi un de un wu go'onuru un ye ne. Wu zeeru ye, "Gwugwu-mo ur-hur be un no!" Ye hyokuru yow yow un wu ne. Ye hamturu na-se un wu. Ye kwukuru un co-o un wu, ye ya'aru wu m-sek. ¹⁰ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "No hoge o-gyer a! Ha no rure or re ne. Ye neke dak-o o-Gariri, reeno ye he me m-hyan."

Ma-to un yan-'er-de un saag

¹¹ Bo ka ne'a-ne ye ro ur-hew cow-mo o-bo à, ye ken ye be-de un ka yan-'er-de un saag, ye cowuru o-bo be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir. Ye ruru ye kap o un rii-yo nome à. ¹² Da-o Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye morge à, ye tooru ut-hun. Ye ya'asuru karma-ne hwor deen. ¹³ Ye zeeru karma-ne, "Zee no, 'Yan-neke-m Yeso, ye ha'e m-tet, ye hiwe wur-o un wu da-o te ro m-rew à." ¹⁴ Urege ka ma-to wog un to-to un ko-Gwamna, tea nomo wu ut-ma. Noa cuw swo ur-koob a." ¹⁵ Karma-ne argu goks un hwor. Ye rworuru bo a zee ye rur à. Ka ma-to un karma-ne to woru bo-to un *Yahuda*-ne kap. Har caane, *Yahuda*-ne ro to m-rwor.

Senge-mo Yeso yakse yan-neke-mo un wu à

(Mark 16:14-18; Ruka 24:36-49; Yoha 20:19-23; Seng 1:6-8)

¹⁶ Ka *yan-neke-m Yeso* ye op o-gaan ye argu ha-mo o-Gariri. Ye haaru un Haag-o Yeso zee ye he à. ††¹⁷ Da-o

ye hyane Yeso à, ye kwukturu un rwun-se un ye, ye ya'aru wu m-sek, amba ye ken ye, ye dek unze Yeso wu á.

¹⁸ Yeso haaru yow yow. Wu ruru yan-neke-mo un wu, "o-Tato ya'astu me kap o un gwomo-to o-Ton shir, o-dak ne. ¹⁹ Remen kaane, neke no, no muut hun-ne ye

‡‡ Hyen komo: *Mati 26:32; Mark 14:28*

un hono o-dak kap yan-neke-m re. No yo'os ye m-ho un jin-de o-Tato, un de un Wa ne, un de un *Kukt-o Shir* ne. ^{†20} No yoose yan-dor pu'e, ye nom o-dorotte o un ma-ut re un kap o un rii-yo um rwo'u no à. Nap no yo ka. Me be-ur gaan un no ne ur-ho bi har un ta-de hono o-dak."

† Hyen komo: *Seng 1:8*

Markus

Rem-se rō n-mē à:

Takan-de ùn Ma-tō m-Rerem

Senge-m Yeso n-mē ùn hun-ne ye o-Gariri

Cir-mō o-Gariri ha-mō o-Urusharima

Hō-ut ta'yoor-tō ùr-kōm yow yow o-Urusharima ne

Inē-m Yeso ùt-marimar

Rwūun-mō ùn Wan-Koyan cas ùn da-mō ùn wū n-tōn ne ùn inē-mō ùn ne ùt-marimar

Bor-o gaan

Yohana Wa-m-Yo'os ùn hun-ne m-hō

(Mati 3:1-12; Ruka 3:1-18; Yoha 1:19-28)

1 *Ma-tō m-Rerem* tō ka, tō ma Yeso *Kiristi*, [†]*Wà-wū Shir*. Hōgū nō bō ka *Ma-tō m-Rerem* tō Shir tō takne à.

² Cin n-ga ne wū ken net-wū, *wan-Rwor ùn Ma-tō Shir*, jin-de ùn wū *Ishaya*. Wū gene rii-yo Shir zee yo he m-kor ùn co à. Wū zee, “Gwot Shir a tōmon wan-tōm o ùn wū be-de ùn hun-

ne.

Wūa tōmsūne wan-tōm, wū zōngsuté hun-ne remen haan-mō ùn *Wà-wū Shir*.” ^{††}

³ “Hun-ne a hōge cor-o ùn ka wan-tōm-wū o-kot.

Wū rō ye m-zee, ‘Yawe nō rōn.

Ja'asu nō wū hur-ur nō.

Nō zōnge remen haan-mō ùn wū.” [‡]

⁴ Ka bō-o takne hond hond bō *Ishaya* gene à. Ka net-wū a m-zee *Yohana Wa-m-Yo'os ùn hun-ne m-hō*, hun-ne hōguru cor-o ùn wū o-kot. Wū rō ye m-zee, “Es nō a yo'os nō n-mē m-hō. Ye esse a yo'oste ye n-mē m-hō à, ye kutute ye ho'oste *ba'as-tō* ùn ye o ka tō ye nome Shir à. Ye muunte be-de ùn wū. Wūa soks *ba'as-tō* ùn ye.” ⁵ Yan-dak-o o-Judiya ye ma'asuru m-rwūun deen be-de ùn wū, kap ùn yan-dak-o o-Urusharima ne. Ye rō m-rwor ùn *ba'as-tō* ùn ye. Wū rō ye m-yo'os n-mē ùn Rōog-o o-Joda. ⁶ *Yohana* rō ùn cor-o o-gund ne, o ùn can-se o-dorom. Wū rō ùn hap-yo o-ka ne ùn byon gego. Rii-yo m-re yo ùn wū, yege-e ye ùn sō ne ye o-kot. ^{†††} Wū rō ye m-rure ùn *Ma-tō Shir*. Wū rō m-zee, “Wū ken wū rōn ùn jim ùn de wū jiishe me à. Me bo'os us ùn ka'ante-tō ùn wū á. ⁸ Me ùn hi ùn de, m-hō mō me nō m-yo'os, amba wū ne, ùn *Kukt-o Shir* wū he nō m-yo'os.”

[†] *Wū Shir daagne* à. ^{††} *Hyen komo: Mara 3:1* [‡] *Hyen komo: Isha 40:3 (ut-Girik)* ^{†††} *Hyen komo: 2Gwm 1:8*

A yo'oste Yeso n-te m-hō

(Mati 3:13—4:11; Ruka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ *Yohana* rō ùn yo'os ùn hun-ne. Yeso rwūunuru bō-o o-Nazaret ùn dak-o o-Gariri. *Yohana* yo'osuru wū ùn Rōog-o o-Joda. ¹⁰ Yeso rō m-rwūun n-mē m-hō, ba ùn naas o-da, wū hyanuru a m-tiks ut-ke'ente n-Tōn o Shir. *Kukt-o Shir* rō m-kergene untun sha-mō o-gorop, o ciruru be-de ùn wū. ¹¹ A hōguru cor n-Tōn o Shir. O rō m-zee, “Wō rō Wà re, wū me m-con à. Me o-zak ùn wō ne deen.” ^{‡‡}

Wa-ut-raks megerte Yeso

(Mati 3:13—4:11; Ruka 3:21-22; 4:1-13)

¹² ùn ra-o *Kukt-o Shir* cirute be-ur Yeso à. *Kukt-o Shir* kuturu wū, wū ru o-kot. ¹³ Wū ma'asuru kane ut-hō kwōoz-ut yoor [40]. *Ko-Gwomo-wū ùn ya-ut-kot* rō wū ut-meger kō wūa nom *ur-ba'as* be-de Shir à. Yeso ro be-de nem rō à, *yan-tōm-ye Shir* ye ro wū m-gu.

Yeso cirig daag

ùn yan-neke-mō ùn wū

(Mati 4:12-22; Ruka 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ De ken hō-de, a tūwturu *Yohana* ùn kur-o m-ke'et. Bō a tūwte wū ùn kur-o m-ke'et à, a rewuru ut-hō hiin ká da-de, Yeso cōwuru n-mē ùn dak-o o-Gariri. Wū dōruru ka dak-o, wū ro ùn rure ùn hun-ne *Ma-tō m-Rerem* tō Shir. ¹⁵ Wū rō m-zee, “Hō-de ùn ko-Gwomo Shir wosontē, de wū hette m-rwūun ùn gwōmo-tō ùn wū ne à. Ho'os nō *ba'as-ut* nō, nō muun, nō kon wū. Nō dek *Ma-tō m-Rerem* tō Shir tō a nō m-rure à.” ^{†††}

¹⁶ De ken hō-de, wū rō ùn dōre ùn riib-o ùn Mar-o o-Gariri. Wū hyanuru ye ken yan-ship ùn jan-ye nen yoor. Jin-tō ùn ye Simōn ùn Andarawus heno ùn wū. Ye rō ùn neks ut-yo n-mē o-mar. ¹⁷ Yeso zee ru ye, “Dond nō me, man muut nō yan-neke-m re remen nō han-

^{‡‡} *Hyen komo: Taka 22:2; Bong 2:7; Isha 42:1; Mati 3:17; 12:18; Mark 9:7; Ruka 3:22* ^{†††} *Hyen komo: Mati 3:2*

tuté hun-ñe ye dorute cow-yo Shir." ¹⁸ Bò Simòn ne hogute ma-to ùn wu à, ye ho'osuru yo-to ùn ye hor-m-hor. Ye arguru wu m-dore.

¹⁹ Bò ye dorute wu à, ye arguru ùn co hiin. Wu dooru m-hyan ùn ye ken yan-ship ùn jan-ye. Jin-to ùn ye *Yakubu* ùn *Yohana*, yakar Zèbedi. Ye rò n-me o-hat. Ye rò ùn ja'as-de ut-yo. ²⁰ Bò Yeso hyente ye à, wu zeeru ye haan ye dore wu. Ba ùn naas o-da, ye yaguru tat ùn ye (Zèbedi) n-me o-hat mosse ùn ya-ur-guwus ne. Ye arguru wu m-dore.

Yeso ruutte ko-ya-ut-kot

(Ruka 4:31-37)

²¹ Yeso ùn yan-neke-mo ùn wu ne cowuru bo-o o-Kapanahum. Bò *Hò-de ur-Wuwe* woonte à, Yeso cowuru ùn *kuke-o ùn yoos ùn Ma-to Shir*. Wu yoosuru ye kane. ²² Ye bopuru o-nu ùn yoos-de ùn wu, remen wu yoosute ye untun ko-gwomo. De nom untun de ùn yan-Yoos-de ùn *karamsa-o Mosa* á. De ma ùn ye, yoos-de rott m-'wons á. †

²³ Ye kane ùn *kuke-o ùn yoos ùn Ma-to Shir*, wu ken net-wu ro kon wu ko-*ya-ut-kot* da'e ur-hi à. Ba ùn naas o-da wu sherguru us-kan. ²⁴ Wu zeeru, "¿Ya mosse te ùn wò ne, wò Yeso ko-ya-o-Nazaret? ¿Wò ùn haan te o m-sabarse? Te nepste wò, *Wò rò ko-wan-ba-m-kukop wu Shir!*"

²⁵ Bò ka net-wu zette kaane à, Yeso hurguru ko-*ya-ut-kot* ut-gaag. Wu zeeru wu, "Res no, no ru ùn hi-de ùn wu!" ²⁶ Bò ka ko-*ya-ut-kot*-wu hogute ma-ut Yeso à, wu soru ka net-wu n-dak. Ka net-wu taknuru us-zap. Ka da-de ne, wu sherguru us-kan, ko-*ya-ut-kot* ruuru ùn hi-de ùn wu.

²⁷ Kap o ùn hun-ñe ye ro kane à, ye hyanuru hyat-to takne à. Ye ma'asuru ùn cot-se ùn hi ùn de ùn ye. Ye zee, "¿A'a, yan yo ne kaane? Yoos-de ùn wu rò ùn hon. Ma-to ùn wu rò m-'wons ne, har *ya-ut-kot* rò ùn m-nom o-dorotte ùn ma-to ùn wu ne." ²⁸ Bò ùn kaane, Yeso ruuru ur-jin hor-m-hor ùn kap hon ùn dak-o o-Gariri.

Yeso taasute ko-moon Simon gom

(Mati 8:14-17; Ruka 4:38-41)

²⁹ Yeso ùn yan-neke-mo ùn wu ne, mosse ùn *Yakubu* ùn *Yohana* ne rwunuru ùn *kuke-o ùn yoos ùn Ma-to Shir*. Bò wu rwunte à, wu cowuru ùn den-o Simon ne ùn Andarawus. ³⁰ Ko-moon Simon rò domb. Wur-o dengute wu o-ra. Bò Yeso tuwte ká hur-o à, ba m-naas o-da, ye ruru wu ma-to ùn wur-o ùn wu. ³¹ Bò Yeso hogute à, Yeso hyogburu be-de ùn wu. Yeso bopuru wu o-kom. Yeso 'yonsuru wu. Gom arguru m-ta, har wu regturu Yeso ne ùn or ùn wu ne ne.

Yeso taaste gom-se un hun-ñe deen

(Mati 8:14-17; Ruka 4:38-41)

³² Bò ho-ur hebute à, hun-ñe ma'asuru Yeso ùn dekné ùn ya-us-gom, kap ùn ye *ya-ut-kot* da'e ur-hi ne à. ³³ Ya-o-bo morguru ùn ish ye hyenet. ³⁴ Wu taasuru ya-us-gom deen kò wu ke ùn gon gom-o ùn wu ne. Wu ruuturu *ya-ut-kot* deen. Wu yage *ya-ut-kot* ye teperte á, remen ye nepste wu rò *Wà-wu Shir*.

Yeso rworog Ma-to Shir un dak-o o-Gariri

(Ruka 4:42-44)

³⁵ Ùn *kan-o* o-kiit, cin ba ish-o ùn gas. Yeso inuru. Wu cowuru o-kot be-de ba ùn net. Kane Yeso kone Shir. ³⁶ Bò wu ruute kane à, Simon ne ùn or ùn wu ne ye rwunuru Yeso o-hoob. ³⁷ Bò ye hyente wu à, ye zeeru wu, "Kowan wu rò wò o-hoob."

³⁸ Wu zeeru ye, "A cun no ùn bo-to rò o-co à, um rurut Ma-to Shir kane tomso. O rwo'e um haante." ³⁹ Yeso komuru dore ùn hon ùn dak-o o-Gariri kap, wu rò ùn kò'ot ùn Ma-to Shir ùn kuke-to ùn yoos ùn Ma-to Shir. Wu ruuturu *ya-ut-kot* ùn hi-to ùn hun-ñe. ††

Yeso taasute ko-cim, cim-to un wu

(Mati 8:1-4; Ruka 5:12-16)

⁴⁰ De ken hò-de, wu ken ko-*cim*-wu haanuru us-kon be-ur Yeso. Wu kwukturu ùn her-o Yeso. Wu zeeru Yeso, "Urege o conog, wò hoks me m-taase ùn gom re."

⁴¹ Yeso hoguru 'won-de ùn wu, Yeso tabburu o-kom, wu ci'uru ká ko-*cim*-wu, Yeso zeeru wu, "Um conog, ka *cim-to* te." ⁴² Yeso rò ut-ma, *cim-ut* taaru ka net-wu ba ùn naas o-da. Wur-o ùn wu warguru por por.

⁴³ Yeso nakuru wu ut-to, ka da-de Yeso yagu wu aragte. ⁴⁴ Yeso zeeru wu, "Wò jar o rur rii-yo kore á. Amba neke o kute wan-*Cow un kon-se Shir* hi ùn du bo a taasu wò ut-*cim* à. O *sekeseke-to Mosa* zee à. Ka bo-o hun-ñe he m-ñap unze a taasutu wò ut-*cim*." ⁴⁵ Amba ka net-wu ruuru, wu taknu rwor ùn ka ma-to kò kene. Wu ma'asuru m-rure ùn hun-ñe rii-yo nome à. Bò a taase wu *cim-to* ùn wu à, har Yeso wu do hoks m-cow o-bo a hyenet wu á. Amba wu she'etunuru reno o-kot. Hun-ñe ye ùn kò kene ye ma'asuru m-ha be-de ùn wu.

Bor-us yoor

Yeso 'yonste ko-ryam

(Mati 9:1-8; Ruka 5:17-26)

2 Bò ho-ut doote à, Yeso muunuru komo bo-o o-Kapanahum. Hun-ñe hoguru wu muunte o-hur. ² Bò ye hogute à, ye morguru deen be-de wu comse à. A ùn kum be-de ùn hwo o-na á, remen moor-to ùn hun-ñe. N-me n-do ne hun-ñe shiiste. Wu ro ye m-rure

† Hyen komo: Mati 7:28-29

†† Hyen komo: Mati 4:23; 9:35 ‡ Hyen komo: Rewi 14:1-32

un Ma-to Shir. ³ Ye ken ye dooru m-nekne un ko-ryam ne. Nen nass-ye dekné wu n-te o-kerem. ⁴ Amba remen moor-to un hun-ne, ye kum be-de m-cow ye woot be-ur Yeso á. Bo ye hyente kaane à, ye daaru n-ton ur-dooob, ye pyaarú ur-hek n-ton be-de Yeso ro à. Bo ye pyeete ur-hek à, ye tuwturu ko-ryam n-me o-kerem ne o wu rotte domb à. ⁵ Bo Yeso hyente rii-yo ye nome à, wu napuru unze ye shereg un wu. Wu zeeru ko-ryam, "Nay re, um sokste *ba'as*-ut ru."

⁶ To, ye ken yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* ye ro kané tara. Bo ye hogute ma-to Yeso zee ko-ryam à, ye zeeru un hur-de un ye, ⁷ "¿Ya hante ka net-wu zeet kaane? Wu yo'ogte Shir. Wan wu bo'ose sokse un hun-ne *ba'as-to* un ye se Shir un hon-de un wu."

⁸ Ba un naas o-da, Yeso napuru barag-se un ye kap un kut-o un wu. Wu zeeru ye, "¿Remen yan o notte us-barag kaane un hur un no?" ⁹ ¿Ya jiishe, a zee ko-ryam 'A soksutu wo *ba'as*-ut ru,' ko a zee wu, 'Ine ge, o mos kerem-o ru, o arag jo?" ¹⁰ Yeso dooru ye m-zee, "To, yage um kutu no, no nept unze me *Wa-wu un net* ro m-'wons ne, me bo'ose sokse un hun-ne *ba'as-to* un ye." ¹¹ Bo wu zette kaane à, wu zeeru ko-ryam, "Ine ge, o mos kerem-o ru, o arag jo." ¹² Ka net-wu inuru ge, wu mossuru kerem-o un wu. Wu ruuru un yish-ye un hun-ne har ye bopuru nu. Ye sekemsuru Shir ur-bongon ur-bongon. Ye zeeru, "Wuuu, te wet m-hyan kaane á."

Yeso ak Rewi

(Mati 9:9-13; Ruka 5:27-32)

¹³ De ken ho-de, Yeso dooru m-ru n-riib o o-mar. Hun-ne ma'asuru m-morge be-de un wu. Wu zeeru ye m-yoose. ¹⁴ Bo wu komte ye m-yoose à, wu inuru wu arguru un co. Wu hyanuru wu ken net-wu jin-de un wu *Rewi* (wa Arupayes). Wu ro tara m-senge un kuke-o at-te un goks un hwor-ye un tar à. Yeso zeeru wu, "Dond me." Wu inuru, wu doruru Yeso.

¹⁵ Ka da-de, komo Yeso haanuru un hur-o *Rewi* un yan-neke-mo un wu ne. Ye ro un re un rii-yo m-re un yan-goks un hwor-ye un tar ne un ya-ut-*ba'as* ne. Gon ka hun-ne ye, ye ro un dore un Yeso ut-moor ne.

¹⁶ Yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* *Parisa*-ne, ye hyanuru wu ro m-re un rii-yo m-re be-ur gaan un ya-ut-*ba'as* ne un yan-goks un hwor-ye un tar ne. Ye cituru yan-neke-mo un wu. Ye zeeru, "¿Remen yan o ne wu rotte un re un rii-yo m-re mosse un yan-goks un hwor-ye un tar ne un ya-ut-*ba'as* ne?"

¹⁷ Bo Yeso hogute kaane à, wu zeeru ye, "Ye ro ba un gom à ye un hoob-o un ko-ya-us-baat á, amba ya-us-gom. Me un haan remen kashi un hun-ne á. Me un haan remen ya-ut-*ba'as*."

Ma-to o-swoot

(Mati 9:14-17; Ruka 5:33-39)

¹⁸ De ken ho-de, yan-neke-m *Yohana* *Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho* ye ro o-swoot. *Parisa*-ne ye ro m-nom kaane tomso. Ye ken hun-ne ye haanuru be-ur Yeso, ye cituru wu, "¿Re nome yan-neke-m *Yohana* un yan-neke-mo un *Parisa*-ne rotte m-nom o-swoot remen Shir, amba ye ma ru ro m-nom á?"

¹⁹ Yeso shasuru ye un sha-mo ut-ma, wu zeeru, "To, za nome kaane? ¿Wa-ur-ge un nay-ne ye un wu ne ye yage re un rii-yo m-re mosse un wu ne? Ay, a nome kaane á. ²⁰ Se de ho-de a he m-dek un ka wa-ur-ge-wu à, ka ho-de o ye he m-yage un re un rii-yo m-re."

²¹ Yeso zeeru, "Magund-ur ut a de m-dap be-de un gund-o pu-o á. ¿A mosse ur-ut ur-pu-de ne? Pu-de-ur a yiish ur-ut kyaar, har arag-mo n-ga. ²² Komo yatt-wu he wuus m-ke m-pu mo un tur-o o-ka o-ut á, remen mo pu'e moa caat tur-o o-ka. Ka ke-mo ukse, komo ka tur-o o-ka o naase. Remen kaane, a duus ke-m pu-mo un tur-o o-ka o-pu o."

Ho-de ur-Wuwe

(Mati 12:1-8; Ruka 6:1-5)

²³ De ken ho-de ne, *Ho-de ur-Wuwe*, Yeso ro m-arag un cow n-tete o un kat-o un hyo. Ye ro ur-hew, yan-neke-mo un wu ye taknu m-jet un rop-to un hyo.

^{†24} *Parisa*-ne hyanuru. Bo ye hyente à, ye zeeru Yeso, "A'a, ¿re nome notte m-jet un rop-to un hyo *Ho-de ur-Wuwe*? ¿Ho-de *Mosa* zette a nom m-senge un de á?"

²⁵ Yeso zeeru ye, "¿No wet m-karante rii-yo *Dawuda* nome á? ¿Da-o wu hoge mer à, wu un or un wu ne à? Baks no. ²⁶ Da-o Abiyata ro'e ko-Gwomo-wu un kon-se Shir à, *Dawuda* ro m-neke un or un wu ne ne. Wu cowuru Depi-o Shir. ^{††} Wu 'wossuru ga-to a esse remen Shir à, to udepe net re á se yan-*Cow un kon-se Shir, Dawuda* reeru to har wu ya'uru or un wu ne." ^{‡ ‡}

²⁷ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "Shir nomog Ho-de ur-Wuwe, wu nom de remen a waragte guw-ne ye un de á. Wu nomog ka ho-de, remen wu guut na. ²⁸ Tomso ne, *Wa-wu un net*, wu ro ko-gwomo-wu bo'ose daag un rii-yo a he m-nom un ka *Ho-de ur-Wuwe* de à."

Bor-us tet

Wan-kom-o margan

(Mati 12:9-14; Ruka 6:6-11)

3 De ken ho-de, *Ho-de ur-Wuwe*, Yeso dooru m-cow un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Wu hyanuru wu ken net-wu kané wan-kom-o margan. ² To, ye ken hun-ne ye ro kané ye conog ye shipk Yeso *ur-ba'as*. Ye ma'asuru Yeso un tuwe un yish ko wua taasú

† Hyen komo: Kara 23:25 †† ut-Girik: Hur-o Shir. ‡ Hyen komo: Rewi 24:9 †† Hyen komo: 1Sam 21:1-6

wu ka gom-o o-kom à. Ye dek unze Yeso dosse wu ka gom-o *Hg-de ur-Wuwe*, ye ship Yeso o ka be-de *ur-ba'as*. Ye kumug o ka cow-yo ye hette wu m-heet be-de un piish ut-ma à. ³ Yeso zeeru wan-kom-o margan, "Hyokne o ine ge un co-o un kowan."

⁴ Ka da-de ne, wu cituru hun-ne, "¿Ya *karamsa-o Mosa* zee a he m-nom *Hg-de ur-Wuwe*? ¿A nom rii yo-yo, ko o-so-yo? ¿A gu net a doote wu ut-ho, ko de a ho wu?" Ye resuru tek.

⁵ Wu gwoturu ye gwot-o us-ryaab. Men-ut naasute wu remen cikt-de un ye. Ka da-de, wu zeeru ka net-wu, "Neks kom-o ru." Wu neksuru kom-o un wu. Gom taaru. ⁶ Ba un naas o-da *Parisa*-ne ruuru, ye gamuru ut-hi un hun-ne ko-Gwomo *Here* ne ye wu rotte ut-tuw à. Ye hooburu o-cow ye hoot Yeso.

Hun-ne morgute n-riib o-mar

⁷⁻⁸ Yeso inuru mosse un yan-neke-mo un wu ne. Ye haaru n-riib o o-mar. Moor-to un hun-ne deen un dak-o o-Gariri ye doruru wu, har yan-dak-o o-Judiya, un yan-bo-o o-Urusharima ne, dak-o o-Idumiya, un hun-ne ne ye un jit-de un Roog-o o-Joda, raag-o o-Taya o-Sidon ne. Hono o-dak ye haanuru be-de un wu. Ye hogusute kap rem-se wu ro m-nom à. ⁹ Bo ye morgute à, Yeso zeeru yan-neke-mo un wu ye essu wu hat-o rek-o, taase moor-to un hun-ne megumse wu. ¹⁰ Wu be'esute wu taasute ya-us-gom deen gom-se un ye, har kap ya-us-gom ye ro m-mond be-de un wu ye ci'it wu. ¹¹ Da-o ye *ya-ut-kot* da'e ur-hi à, hyane Yeso à, ye kwukturu un co-o un wu. Ye zeeru us-kan, "Wo wu *Wa-wu Shir*." ¹² Wu kangsuru ye, ye yage wu m-rwuunte kaane.

Yan-neke-m Yeso nen op un yoor

(Mati 10:1-4; Ruka 6:12-16)

¹³ Yeso daaguru ye ken yan-neke-mo un wu ye, ye neke, ye deet o-haag un wu ne, yan-neke-mo un wu argu m-ha. ¹⁴⁻¹⁵ Wu daaguru nen op un yoor, wu eguru ye ur-jin yan-Tom ye un wu. Ye ma'aste m-neke un wu ne, ye kotute hun-ne Ma-to Shir, ye kumut 'wons-mo un ruut un *ya-ut-kot* un hi-to un hun-ne. ¹⁶⁻¹⁹ Jin-to un ye to ka, nen op un yoor-ye wu daage à:

Simon (wu Yeso ru'e ur-jin Bitrus à),
Yakubu (wa Zebedi),
un heno un wu *Yohana* (ye wu ru'e ur-jin yakar Buwanajis à, yakar-ye ut-dakar), tomso
Andarawus, un
Pirip,
Bataromi, un
Matiyos,
Tomas,
Yakubu (wa Arupayes), un

Taddiyus, un
Simon (ya o-*Kan'ana*), tomso
Yahudas Iskariyoti wu (wu ya'ase Yeso un kom-to un ya-ut-yage à).

Yeso un Beruzabur (ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot ne)

(Mati 12:22-32; Ruka 11:14-23; 12:10)

²⁰ Ka da-de, Yeso cowuru o ken hur-o, komo moor-to un hun-ne dooru m-go'one be-de un wu, har wu kum da-o un re un rii-yo m-re un yan-neke-mo un wu ne á.

²¹ Da-o or un wu ne hoge kaane à, ye ruuru ye bypt wu. Ye un nom kaane remen ye ken hun-ne ye ro m-zee, "Wu ro kus kus."

²² Yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ye kergene bo-o o-Urusharima à, ye zeeru, "*Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* daag wu ur-hi. Un beeb-de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*^{††} o wu rotte un ruut un ya-ut-kot." †

²³ Bo Yeso hogute ma-to un ye à, wu agnuru ye be-de un wu. Ka da-de ne, wu cituru ye. Wu zeeru, "¿Re o ne *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* he ruut un hi un de un wu?" Bo wu citte ye kaane à, wu taknu ye m-yoose un sha-mo ut-ma. ²⁴ Wu zeeru, "Urege hun-ne ye un o ken dak-o wongute ye ro ur-gun kur-ut ut-kur un hi un de un ye, cakru-mo ka dak-o hette. ²⁵ Kaane o, hun-ne ye un o ken hur-o, ye wonge kur-ut ut-kur. Ye ma'asuru m-dum un hi un de un ye, caage-mo ka, ka hur-o hette. ²⁶ Gwomo-to un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* komo, to wonge kur-ut ut-kur, to ro m-dum, jesse-mo, to he'e. ²⁷ Yatt-wu he m-cow un hur-o un ko-beeb-wu kuuste saw-to un wu á, se wu shipste wu ur-takan. Wu geka ka da-de ne, wu cakarsute hur-o un wu. ²⁸ Nip-o me no m-ryure, Shir a sokse hun-ne kap *ba'as-to* ye nome wu à, o-yo'og ne o ye nome wu à, ²⁹ amba wu yo'oge *Kukt-o Shir* à, a sokse ka net-wu *ba'as-de* un wu á. Ka *ba'as-de* dea she'et be-de un wu ko o ke da-o." ††

³⁰ Yeso un rwor kaane, remen ye zee, "*Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* daag wu ur-hi."

Inu Yeso un hen-ne Yeso ne

(Mati 12:46-50; Ruka 8:19-21)

³¹⁻³² Hun-ne ut-moor ne ro tara tara. Yeso ro n-tete o un ye. Wu ro ye ut-ma, inu un wu woonuru un hen-ne ye un wu ne. Ye esuru n-do. Ye tomuru wu rwuun wu nom ut-ma un ye ne. Wu ken wu zeeru wu, "Inu ru wu ka un hen-ne ru ne n-do. Ye ro un hoob-o ru."

³³ Wu shasuru ye, wu zeeru, "¿Wan wu ne ro inu re un hen-ne re ne?"

³⁴ Wu gutruru hun-ne ye hwo wu n-tete o un ye à. Wu zeeru, "Inu re wu ka un hen-ne re ne. ³⁵ Wu nome rii-yo Shir cone à, campo, ko ne'a, wu ro heno re, wu ro komo inu re."

† Hyen komo: Mark 4:1; Ruka 5:1-3

†† ut-Girik: Beruzabur. † Hyen komo: Mati 9:34; 10:25 †† Hyen komo: Ruka 12:10

Bor-ús nass

Wan-kap un go

(Mati 13:1-9; Ruka 8:4-8)

4 Yeso inurú eso, wu ruuru n-riib o o-mar, komo wu taknu yoose un hun-ne. Ye morguru deen be-de un wu. Bo ye morgu deen à, wu cowuru o-hat wu she'eturu n-me un o n-te o-mar. Hun-ne ro o-zang n-riib o o-mar. ¹² Wu yoosuru ye us-rem ut-moor ne un sha-mo ut-ma. ³ Wu zeeru, "Raks no, no hogute ma-to um he no m-rure à. Wu ken net-wu ruug o-pup kap un go. ⁴ Wu ro un kap un go, ye ken go-ye he'enuru n-riib n-cow. Yege-no haanuru, ye corogsuru ye. ⁵ Ye ken go-ye he'enuru be-de ut-ta'ar be-de un ba m-hu deen. Ba un naas o-da, ye poturu remen dak-o rott ur-duw kane á. ⁶ Da-o ho-ur dakne à, ye kakuru, remen geer-se un ye cow n-dak á. ⁷ Ye ken go-ye he'enuru be-de yokor-us ro à. Ye poturu, ye bo'osuru. Yokor-us tupnuru, se megumsuru ye, ye hoge m-sok har ye dukt ur-bon ne á. ⁸ Ye ken go-ye he'enuru be-de ut-wuur. Ye poturu. Ye bo'osuru ur-bon ne. Ye dukuru. Ye nomuru ya'ane. Ye ken ye ur-kwooz un op [30]. Ye ken ye kwooz-ut tet [60] ko kwooz-ut taan [100]."

⁹ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge."

Rii-yo hante riig-mo un sha-mo ut-ma à

(Mati 13:10-17; Ruka 8:9-10)

¹⁰ Da-o hor-o, Yeso ro un hon-de un wu. Ka op un voor-ye, yan-neke-mo un wu, un ye ken ye ne, ye haaru be-de un wu ye hwooru wu n-tete. Ye cituru wu yo ka sha-mo ut-ma to ro à. ¹¹ Wu zeeru ye, "No ye ya'ase Shir hur-ur no à, no ye Shir ya'e no nept ma-to un gwomo-to un wu. Ye ya'ase Shir hur-de un ye á, ye a m-yoose un sha-mo ut-ma. ¹² Remen a shooste Ma-to Shir:

"Yea hyen yo me m-nom à
 amba yea hoks m-nap un yo me m-nom á.
 Yea hoge yo me m-zee à, amba yea nep á;
 taasü ye waktune be-de Shir a soksite ye ut-ba'as.' "

††

Bo ma-to un ka wan-kap un go wu ro à

(Mati 13:18-23; Ruka 8:11-15)

¹³ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "Urege no nap ka sha-mo ut-ma to á, noa nep o ka sha-mo ut-ma to kusse á. ¹⁴ Ka wan-kap un go wu, Ma-to Shir to wu ro m-kap. ¹⁵ Ye ka go-ye ye he'ene n-riib un cow à, no corogsuru ye, sha-mo un ka hun-ne ye mo ka, ye a rure Ma-to Shir à. Ye hogusse, ba un naas o-da, **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot woonuru, wu deksuru to.** ¹⁶ Kaane o tomso,

† Hyen komo: Ruka 5:1-3 †† Hyen komo: Isha 6:9-10 (ut-Girik)

ka go-ye, ye a kape n-te ut-ta'ar à, sha-mo un ka hun-ne ye mo ka, ye hoge Ma-to Shir à. Ba un naas o-da, ye goksuru to o-zak o-zak. ¹⁷ Amba ye ess to ur-hur á. Bo ye she'ette hiin à, ye ho'osuru to. Yo ka un kor remen koob-ur bok ye, komo hun-ne suutu ye us-cenene unze ye gokste Ma-to Shir, ye hoks gaag ut-men á. ¹⁸ Ka go-ye, he'ene n-te un yokor à, ye ro ka ye hoge Ma-to Shir à. ¹⁹ Amba hoob-o un rii-yo un hono o-dak yo rwo'uru ye un co. A ro ye m-raks un gop-de un hoob-o o-kwum. Komo un gop-de un se ken rem-se, se naasuru Ma-to Shir un hur-de un ye. Remen kaane, se wenuru m-duk. ²⁰ Ka go-ye, ye a go'e be-de ut-wuur à, ye ro ka ye hoge Ma-to Shir à, har to she'eturu un hur-de un ye, to nomuru ur-bon be-de un ye. Un hur-de un wu ken wu, ya wu ro untun ka go-yo yo ro m-kum un ya'ane ur-kwooz un op [30] à. Un hur-de un wu ken wu komo yo ro m-kum kwooz-ut tet [60]. Un hur-de un wu ken wu, yo ro m-kum kwooz-ut taan [100]."

Sha-mo un ma-to ur-pitirra

(Ruka 8:16-18)

²¹ Ka da-de, Yeso cituru ye, "¿A un daps ur-pitirra remen a hokte de o-shaar? ¿Ko un kus-o o-kwuur? Ay, amba remen a sekt de n-ton be-de a he m-hyan à. ²² Bo un rii-yo ro wukusse à, rwuun-mo yo he'e cas cas. ²³ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge."

²⁴ Yeso dooru ye m-rure ut-ma. Wu zeeru, "Baks no yo no hoge à ur-bon ne. Kok-de o mesute wu ken wu à de a hette wo m-me'esse, har a doo wo. ²⁵ Ko-wan-rii, wu a m-do'e. Wu rotte ne á, ko ya o-rii-yo yo wu rotte hiin à, a rumus yo, a yage wu ut-kom m-zar." †††

Sha-mo un ma-to un go-ye potne à

²⁶ Yeso dooru ye un rure ut-ma. Wu zeeru, "**Gwomo-to Shir** ya to ro untun ko-ya-tom wu kape go un kat-o un wu à. ²⁷ A rewuru ut-ho, go poturu, ye bo'osuru, wu nap bo takne á. ²⁸ O-dak un hi un de un o, o ro m-ya rii-yo m-re. Poton-mo ro ur-takan. Ye pote, ye dukuru. Ujime ye nomuru ya'ane. ²⁹ Da-o kat-o nense, wu to-muru ya-m-ce un kunt-de m-ce ne remen kat-o wooste m-ce." †††

Sha-mo un ma-to

un ya'ane-yo o-mosta

(Mati 13:31-32,34; Ruka 13:18-19)

³⁰ Yeso zeeru ye, "¿Un yaane um hette m-hongse **Gwomo-to Shir**? ¿Ya un ma-to ne um hette m-rwunte un sha-mo un to? ³¹ Gwomo-to un wu to ro untun ya'ane-yo o-mosta yo a go'e n-dak à. Ko de nomte yo jishte ya'ane kap us-rek à. ³² Yo jiishuru kap o un gu-

† Hyen komo: Mati 5:15; Ruka 11:33 †† Hyen komo: Mati 10:26; Ruka 12:2 †† Hyen komo: Mati 7:2; Ruka 6:38 ††† Hyen komo: Mati 13:12; 25:29; Ruka 19:26 ††† Hyen komo: Jowe 3:13

goog-o, a go'e n-me o-wak à. Yo nomuru caari-se us-jet, har no ro m-cire un se ye ce ut-kur."

³³ Un sha-mo ut-ma deen gon to ka, Yeso rure ye Ma-to Shir hond hond bo ye he hoks m-nap à. ³⁴ Wu ruru ye rii á, se de un sha-mo ut-ma ne. Amba pakse o, wu ro un rwunte un yan-neke-mo un wu koyan.

Yeso reste m-yo m-ho ne

(Mati 8:23-27; Ruka 8:22-25)

³⁵ Ka da-de ne m-rim, Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "Haan a pes no jit-de o-mar." ³⁶ Yan-neke-mo un wu ye yagnuru hun-ne, ut-moor ne ye cowuru o-hat be-de Yeso ro à. Ye nekyuru. To ken hat-to ro kon tomso ne ut-rek-to. ³⁷ Ye ro m-neke, caari-mo m-yo taknuru. Ho-m ro m-tam o-hat. Mo ro m-he'ebe n-me har mo un he de m-shoos o-hat. ³⁸ Yeso ro m-rew n-me o-hat so ur-tur un jim. Hi-de un wu ro russe un rii-o atte un rus ur-hi à. Ye 'yonsuru wu. Ye zeeru wu, "Wa-ur-Yoos, ashi! ¿Wo was á? Te ka he m-sabarse!"

³⁹ Ka da-de, wu inuru m-rew, wu hururu m-yo ut-gaag. Wu zeeru o-mar, "Res temb." Yo-m resuru tek. Mar-o resuru temb.

⁴⁰ Wu zeeru ye, "¿Yan yo hante notte un hoge o-gyer? ¿Har m-moka no sher be-de Shir á?"

⁴¹ Ye hoguru o-gyer deen. Ye zeeru hi un de un ye, "Wuuu, ¿Ya un gon net-wu kaane wu yo-m ro wu o-dorotte m-ho ne?"

Bor-us taan

Taas un gom-o un wu ya-ut-kot da'e ur-hi à

(Mati 8:28-34; Ruka 8:26-39)

5 Yeso un yan-neke-mo un wu ne pasuru de ka jit-de o-mar de, un dak-o o-Garasa. ² Da-o Yeso ru'e o-hat à, ba un naas o-da, wu ken net-wu ro kon wu ko-*ya-ut-kot* da'e ur-hi à. Wu rwunuru be-de us-saag, wu go'onute un Yeso ne. ³ Wu ro m-ma'as m-she'et un pak-to ut-ta'ar be-de a m-jok ut-u à. Wu ro m-gege á ko ut-kwom. ⁴ Ko a gegurse na-se un wu ut-kom ne ut-kwom ut-kwom, wu jetemse to war war. Yatt-wu ro wu m-hoks m-gaag á. ⁵ Ko de ke da-de, m-tet m-how ne, wu ro n-te un saag-se un pak-to ut-ta'ar, n-ton ut-haag. Wu ma'asuru us-kan kan. Wu ro m-monomse un hi un de un wu ut-ta'ar ut-ta'ar.

⁶ Da-o wu hyambe Yeso à, wu kawuru Yeso o-rek. Wu woburu. Wu kwukuru un co Yeso. ⁷ Wu sherguru us-kan. Wu zeeru, "Yeso, *Wà-wu Shir*, n-ton, ¿ya da wo un me ne? Hakkure, um mossute wo un Shir ne, wo 'ya me ur-koob á!" ⁸ Wu un zee yo ka remen Yeso zeste ko-*ya-ut-kot*, "Ru no un hi-de un ka net-wu."

⁹ Bo ka net-wu konte Yeso à, Yeso cituru wu. Yeso zeeru wu, "¿Jin un du ro waane?"

Wu shasuru Yeso, " 'Timb,' me wu un hon-de á, te deen." ¹⁰ Wu konuru Yeso komo wu zeeru, "Yeso hakkure, taas o yen te un ka be-de."

¹¹ Un ka be-de ne, caari-o un kur-o un arede ro ut-re n-ton ur-haag. ¹² Ya-ut-kot konuru Yeso. Ye zeeru, "Yeso tuwut te be-de un arede yage te cuwut ye." ¹³ Yeso ya'uru ye o-cow. Ya-ut-kot ruuru be-de un ka net-wu, ye cowuru un hi-to un arede. Kur-o un arede dugu-us yoor [2,000]. Arede yirigburu o-mar. Bo ye yirigbute à, ye duuzburu n-me o-mar. Ho-m reeru ye kap.

¹⁴ Bo yan-gut-de un arede hyente rii-yo nome à, ye somuru us-rek, ha-mo un bo-o ro yow yow à. Ye runduru ya-o-bo un riib-se un o ne ka ma-to. Hun-ne rwunuru, ye hyenet rii-yo kore à. ¹⁵ Ye haanuru be-ur Yeso, ye hyanuru wu *ya-ut-kot* ro daage ur-hi à. Wu ro tara un gund-o un wu ne hokke un weer-se un wu ne. Ye hoguru o-gyer. Ye hyanag ut-hyat. ¹⁶ Komo ye hyan rii-yo kore ka net-wu ya-ut-kot da'e ur-hi à, un ka arede-ye ne un yish-ye un ye à, ye ruru hun-ne ye rwunure so o-bo à rii-yo kore à. ¹⁷ Ye taknu kon-us Yeso wu yaksu ye dak-o un ye.

¹⁸ Yeso ro m-cow o-hat wu yagute ka dak-o o ka. Ka net-wu ne wu *ya-ut-kot* ro daage ur-hi à konuru Yeso 'ye wu o-cow wu dorute wu. ¹⁹ Amba Yeso dek ma-to un wu á. Yeso zeeru, "Ji o-hur be-ur yan-yen-du du. O rure ye rem-se Wan-Koyan nomu wo à, un bo wu hyan 'won un du à." ²⁰ Ka net-wu arguru m-neke. Wu taknu rwor un ka ma-to un ka dak-o o a m-zee *Bo-ut Op* à. Wu ro m-rwor un ka rem-se ut-moor ne se Yeso nomu wu à. Hun-ne kap ye bopuru us-nu remen ye hogute rii-yo ut-hyat.

Yeso taasute nen yoor gom-se un ye

(Mati 9:18-26; Ruka 8:40-56)

²¹ Komo Yeso cowuru o-hat wu dooru m-pas un jit-de o-mar. Bo wu woobute à, hun-ne deen morguru be-de un wu n-riib o-mar. ²² Wu ken net-wu haanuru, jin-de un wu Jaros. Wan-gaan be-de un yan-co ye un kuke-o atte un yoos un Ma-to Shir à. Bo wu hyente Yeso à, wu kwukuru un co-o un wu. ²³ Wu gapursuru Yeso, wu zeeru, "Yeso, me ka haane be un du. Wà re wan-ne'a-wu ro un kom-to Shir. Um conog o he, o ci wu un kom-ut ru ko ka gom-o ro m-ta à, wu nom hog." ²⁴ Yeso arguru wu m-dore. Ye arguru m-neke. Hun-ne deen doruru Yeso. Ye ro wu m-megemse.

²⁵ Wu ken ne'a-wu ro kon wu gom bope à, hak-us op us-yoor [12] hyo-m ro m-du un wur-o un wu. ²⁶ Wu swoog ur-koob deen un kom-to un ya-us-ba'at ut-moor ne. Bo un rem-se wu rotte un kom-to un wu à, kap o un se se teeste un hoob-o us-baat remen gom-o un wu teet. Gom ro wu m-muun n-hwuk n-hwuk. ²⁷ Wu hogusute Yeso ro un taas us-gom. Wu pa'anuru so un jim-de un wu n-me un moor-to un hun-ne wu ci'it gund-o Yeso. ²⁸ Wu zeeru un hur-de un wu, "Ko bo un

gund-o Yeso o de um ci'e, o bo'osute gom re teet."

²⁹ Bō wu ci'ite gund-o Yeso à, hyó-mō un wu arguru m-ka ba un rem. Wu hoguru un wur-o un wu gom taag.

³⁰ Ba un naas o-da, Yeso napuru Shir ruutte se ken myot-se un wur-o un wu, wu napuru unze wu ken ci'ig wu. Wu byanduru n-me un moor-to un hun-ne wu nept wu ci'e wu à. Wu zeeru, "¿Wan wu ne ci'e me o-gund?"

³¹ Yan-neke-mō un wu zeeru wu, "Gwot ka moor-to un hun-ne to. ¿Wa nep net-wu ci'e gund-o ru?"

³² Ka da-de, wu guturu remen wu hyenet wu nome kaane à. ³³ Ne'a tomso, bō wu nepte rii-yo takne un wu ne à, wu haanuru gyer-o-gyer. Wu ro us-zap. Wu kwukturu un co Yeso, wu ruru wu bō un rii-yo takne à. ³⁴ Ye-so zeeru wu, "Wà re, wan-ne'a bō o sherte un me ne à, gom ru taag. Ji o-hur, hur-ur gaan. Oa do m-muun á."

³⁵ Wu ro ut-ma, ye ken ye rwuunuru un hur-o un wan-co-wu un kuke-o atte un yoos un Ma-to Shir à. Ye zeeru ka wan-co-wu, "¿Yan yo wotte un rangse un Wa-ur-Yoos? Wà ru wan-ne'a mereste."

³⁶ Kō de ye zette kaane, unze wà wan-ne'a mereste à, Yeso was un to ne á. Wu zeeru wan-co, "Yage o-gyer. Sher hur-ur gaan cot."

³⁷ Bō Yeso ruru wu kaane à, ye arguru m-neke un ka net-wu ne, amba Yeso dek hun-ne á, se Bitrus, un *Yakubu*, un *Yohana* (heno *Yakubu*) ne. ³⁸ Bō ye woote un hur-o Jaros à (wan-co un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* à), Yeso 'wossuru hun-ne kanee deen. Ye ro us-'won. ³⁹ Bō wu tuwte à, wu zeeru ye, "¿Remen yan o notte us-'won? Ay, wan-ne'a-wu mar á. Rew-mō wu rotte." ⁴⁰ Ye nemsuru wu nemes-to o-yo'og. Wu ruuturu bō un ye ro kanee kap à n-dō. Wu dekuru bō un tato-o un wan-ne'a un inu un wan-ne'a ne un ye ka nen tet ye ne ye wu rotte m-neke un ye ne à. Ye cowuru be-de ur-u. ⁴¹ Yeso bopuru kom-o un ka wan-ne'a-wu. Wu zeeru wan-ne'a, "Tarita kumi!" (Wata, "Wan-ne'a, um zee, ine ge!") ⁴² Ba un naas o-da, wan-ne'a inuru ge. Wu yawguru un na-se un wu. Hak-se un ka wan-ne'a-wu op us-voor [12]. Kowan bopu o-nu. Rem-se ut-hyat se ka ye hyane. ⁴³ Yeso kangsuru ye. Wu zeeru, "Nō jar nō rure net á, amba 'ya nō wan-ne'a rii-yo m-re."

Bor-us cind

A yagute Yeso ut-yage un bō-o un wu

(Mati 13:53-58; Ruka 4:16-30)

6 Yeso inuru un ka bō-o, wu warguru un bō-o un wu o-Nazaret. Yan-neke-mō un wu nekuru un wu ne. ² Bō *Hō-de ur-Wuwe* woonte à, wu taknu yoose un hun-ne un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Hun-ne mor-guru deen. Bō ye hogute wu à, ye bopuru us-nu. Ye zeeru,

"Ka net-wu ne, ¿ke ne o wu kume ka nap-se kaane? Gwot gon caari-to ut-hyat to wu rō m-nom à! ³ Ashi,

¿wu wu ka wan-shaab? ¿Wà *Meri*, sek-wu *Yakubu* ne un Yosi ne, Yahudas ne, Simōn ne? Hen-ne ye un wu ne, yan-ne'a-ne ye rō kon kanee be un na." Ka da-de ne, ye kuturu Yeso ut-yage.

⁴ Ka da-de, Yeso zeeru ye, "Kō kenē a m-bom un wan-rwor un Ma-to Shir, amba yan-bō-o un wu, be-de a mate wu à, kō wu rō un rwor un Ma-to Shir, ye rō m-was un to ne har ye bupt to á." ⁵ Yeso wu hoks nom ut-hyat kanee á, se de ya-us-gom hiin ye wu ci'e un kom-to un wu à, gom-us taaru ye. ⁶ Wu bopuru nu. Wu hyanag hyat-to un yan-bō-o un wu remen koob-de un m-sher be-de un wu. Wu dorguru ut-bō to rō o-zang à. Wu masuru un yoose un hun-ne Ma-to Shir.

Yeso tomog nen op un yoor

(Mati 10:5-15; Ruka 9:1-6)

⁷ Wu agnuru yan-neke-mō un wu nen op un yoor [12] be-ur gaan. Wu taknu tom-se un ye yoor yoor, ye yoose hun-ne Ma-to Shir. Wu ya'uru ye 'wons-mō un ruut un *ya-ut-kot* ye da'e un hi-to un hun-ne à.

⁸ Wu nakuru ye ut-to, wu zeeru ye, "Nō ine m-neke, nō jar nō dek rii á, se kō-yo m-neke, nō he m-dek. Nō dek rii-yo m-re á. Nō dek ba-o ur-ess á. Nō dek hwor á. ⁹ Nō ine m-neke, nō tup ut-ka'ante. Nō dek cop-ut yoor á se to rō un wur-ut nō à cot." ¹⁰ Wu dooru ye m-rure ut-ma. Wu zeeru, "Nō kume hur-o nō comsute à, she'et nō kanee har nō ruut un ka bō-o. ¹¹ Nō wo'e be-de a yage nō m-goks à, kō m-raag un ma-ut nō ne à. Da-o nō ine m-arag un ka be-de, kukt nō hu-mō un na-us nō. Nō hyste kom-ut nō o ka hō-de Shir he ye piishe ut-ma à." † ‡

¹² Bō wu komte ye m-rure un ka ma-to à, ye ruuru, ye ruru hun-ne. Ye ro m-zee, "Ho'os nō *ba'as-ut* nō, nō muun, nō kon Shir. Wu a soks *ba'as-ut* nō." ¹³ Ye ruuturu *ya-ut-kot* deen ye da'e hi-to un hun-ne à. Bō ye 'woste ya-us-gom deen à, ye duusuru ye m-now. Ye konuru Shir. Gom-us taaru ye. † ‡

Mar-m Yohana Wa-m-Yo'os

un hun-ne m-hō

(Mati 14:1-12; Ruka 9:7-9)

¹⁴ Yeso ruug ur-jin kō kenē har ko-Gwomo *Here* [Ati-pas] hoguru ma-to un wu. Hun-ne kap ye ma'asuru us-barag. Ye ro m-zee, "¿Wan wu ne rō un nom un ka hyat-to kaane?" Ye ken ye zeeru "*Yohana* wu. Wu ro'e un m-yo'os un hun-ne n-te m-hō à. Wu wu Shir 'yonsē be-de m-margan ne. Wu wu a ya'ase ka beeb-de."

¹⁵ Ye ken ye zeeru, "Ay, *Ereja* wu."

Ye ken ye zeeru, "Ay, wan-rwor un Ma-to Shir wu untun ka ye haane n-ga à." † ‡

† Hyen komo: Yoha 4:44 †† Hyen komo: Ruka 10:4-11 ‡ Hyen komo: Seng 13:51 †† Hyen komo: Yaku 5:14 †† Hyen komo: Mati 16:14; Mark 8:28; Ruka 9:19

¹⁶ Bò *Here* hogutè ma-ut Yèso à, wu zèerü, “*Yohana* wu um rwo'è a kups hi-de un wu à, wu ine un hogog ne!”

¹⁷ *Here* un zèe kááne remen se ken hak-se n-ga ne, wu un hi un de un wu, wu rwo'og a ship *Yohana*. A rwo'uru wu un kuke-o m-ke'et. Wu un nom kaane remen wu gaag ne'a hen un wu, Herodiya cin ba campo un wu un mar. Jin-ur campo un wu ro Pirip. ¹⁸ *Here* un nom kaane remen *Yohana* ma'aste wu m-rure unze, udepe wu ge ne'a hen un wu á. ¹⁹ Ne'a suuru *Yohana* us-ryaab har wu conog wu ho wu. Amba Herodiya kum ur-be á. ²⁰ Ko-Gwomo *Here* ro un gyer-o *Yohana*. Wu nak wu kashi un net-wu, wan-ba-m-kukop. Remen kaane, wu essuru wu be-de rii a ci wu á. Wu ro m-zo'ore deen da-o *Yohana* ro ut-ma un wu ne. Amba kap un kaane ne, wu ro un hogè un rerem-mo un ma-to un wu.

²¹ Amba de ken ho-de, Herodiya kumuru caari-de ur-ho. Ka ho-de, ko-Gwomo *Here* ro un baks un ho-de a mate wu à. Wu nomuru o-biki. Wu banuru gwomo-ne ye un wu, un sek-ye ne ye un karma-ne un sek-ye ne ye un dak-o o-Gariri. ²² Bò ye morgute un biki-o un wu à, wà Herodiya wan-ne'a, wu cowuru be-de un ye. Wu hewuru us-hew. Zak-o reeru ka ya-o-biki ye deen, kap un ko-Gwomo *Here* ne. Ko-Gwomo hakuru o-nu, wu zèeru ká wan-ne'a-wu “Kay, kon me rii-yo o cone à, kap man ya'as wo yo.” ²³ Wu tonduuru ka wan-ne'a-wu. Wu zèeru, “Koyan yo o kone be un de, har purug-de un gwomo-ut re, man hoks wo m-ya'as.”

²⁴ Bò wan-ne'a hogute kaane à, wu ruuru, wu haaru be-ur inu un wu. Wu zèeru wu, “Hogè ma-to ko-Gwomo zee à, wu zee koyan yo um kone wu, wua ya'as me. ¿Yan yo ne um he wu m-kon?”

Inu un wu zèeru wu, “Ha o kon wu hi-ur *Yohana* Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho.”

²⁵ Tò, wu muunuru, hor-m-hor be-de un ko-Gwomo. Wu konuru wu, wu zèeru, “Hi-ur *Yohana* Wa-m-Yo'os de um cone o huu me m-moka n-me o-kok.”

²⁶ Bò ko-Gwomo hogute kaane à, men-ut naasuru wu deen remen wu regusute wu tonsute be-de un ya-o-biki. Wu con wu yage shoos un ma-to un wu á. ²⁷ Remen kaane, ba un naas o-da, wu tomuru ko-karma. Wu zèeru, “Ha o kupsunu me hi-ur *Yohana*.” Wu arguru m-neke be-de *Yohana* ro ke'o à, wu kupsuru hi-de un wu. ²⁸ Wu neknuru un de ne n-me o-kok. Wu ya'asuru ka wan-ne'a-wu. Wan-ne'a ya'asuru inu un wu. ²⁹ Da-o yan-neke-m *Yohana* hogè bò a nome à, ye haaru, ye dekuru u-de un wu, ye jokuru.

Yèso reegtute hun-ne dugu-us taan [5,000]

(Mati 14:13-21; Ruka 9:10-17; Yoha 6:1-14)

³⁰ Yan-Tom Yèso, ye wu tome ye rur Ma-to Shir à, ye muunuru, ye morguru be-ur Yèso. Ye rurü wu kap rii-yo ye nome à un rii-yo ye yoos ne à. ³¹ Tò, ye ro wu m-rure, hun-ne doru ye, ye ma'asuru m-haan be-de un wu ye hogute ma-ut Yèso. Ye ka ro m-nekne, ye ka ro m-arag, har Yèso kum da-o un re un rii-yo m-re á. Wu zèeru yan-neke-mo un wu, “Haan no, a paks no, a wuwe no hiin.”

³² Ye cowuru o-hat, ye ro m-neke be-de un ba un net un hon-de un ye. ³³ Ashi, hun-ne deen hyanag neke-mo un ye. Ye nepste un ye ne. Ye rwuunuru un ko o ke bo-o. Ye arguru teeru us-rek. Ye ro un dore n-riib o o-mar. Ye ba'uru Yèso ne m-wo reeno be-de ye he'e à.

³⁴ Yèso woburu. Bò wu rwuunte o-hat à, wu 'wossuru hun-ne ut-moor ne deen ye be'este wu m-wo. Tò, wu hyanuru ye. Ye ka untun yege-ca. Ye rotte ko-ya-ur-gut á. Wu hoguru 'won-de un ye. Wu taknu yoose un ye se ken rem-se deen. ††

³⁵ Tò, da-o wu ro ye m-yoose à, yan-neke-mo un wu hyanuru ho-ur teeste. Ye haaru be-ur Yèso. Ye zèeru, “Ho-ur teeste. Hur-ut ro kon kanè yow yow á. ³⁶ Se o 'yons ye kaane ye tuwut yan-bo-ut kat-ne to ro kanè à, ye oonute hi un de un ye rii-yo m-re.”

³⁷ Amba Yèso hakuru o-nu, wu zèeru ye, “Ya no ye rii-yo m-re un hi un no.”

Ye zèeru Yèso, “Hon un ka moor-to un hun-ne to, ¿ke ne o te he kum un hwor-ye te hette ye m-coks à? ¿Wa ya'e te ka rii-yo kaane? Se de te nome guwus-de ut-ho zungu-us yoor te hokstu ye m-reegte.”

³⁸ Yèso cituru ye, “¿Burodi-ut re to ro no? Ha no no gwoton.”

Bò ye heete m-gwot à ye muunuru. Ye zèeru wu, “Burodi-ut taan un jan ne yoor te hyanè.”

³⁹ Bò wu hogute shas-o un ye à, wu zèeru hun-ne kap, “She'et no be-de un gwo-ut yar-to kur-ut ut-kur.”

⁴⁰ Ye ne ye she'eturu kur-ut ut-kur. Tò ken kur-to ne zungu-o gaan [100], to ken kur-to kwooz-ut yoor un op [50]. ⁴¹ Bò ye she'ette à, Yèso jaksuru yish-ye un wu n-Ton o shir, wu nomuru Shir ur-bongon. Bò wu komte Shir nome ur-bongon à, ka da-de ne, wu bosuru ka burodi-to bos-ut ut-bos. Ka bos-to wu bosre à, wu wonguru yan-neke-mo un wu un ka jan-ye ne yoor. Ye heeturu ka hun-ne ye kap. ⁴² Hon un moor-to un ye kap ye reeru to, ye ciig har to kus, ⁴³ har ye kamsuru to kusse à koor-ut op ut-yoor [12]. ⁴⁴ Be-de un ka ye re à campo-ne dugu-us taan [5,000].

† Hyen komo: Ruka 3:19-20

†† Hyen komo: Oog 27:17; 1Gwm 22:17; 2Nom 18:16; Izik 34:5; Mati 9:36

Yeso nomog ur-hew n-ton m-ho

(Mati 14:22-33; Yoha 6:15-21)

⁴⁵ Bò Yeso komte reegte un hun-ne à, ba un naas o-da, wu zeeru yan-neke-mo un wu ye tuw o-hat ye neke, ye pes o-mar, ye wo un o ken bo-o o a m-zee o-Besayada. Wu komo wu 'yonsute ka hun-ne ye. ⁴⁶ Bò wu 'yonste hun-ne à, wu daaru ur-haag remen wu konot Shir.

⁴⁷ Bò tet-m woonte à, yan-neke-mo un wu ro o-hat n-tete o o-mar. Yeso ne wu ro kané o-zang un hon-de un wu. ⁴⁸ Wu hyamburu yan-neke-mo un wu ro dum-o m-nak o-hat. Hat-o yagute m-neke remen yo-m ro o m-muyunte us-ajima ne. Ka da-de ne, cin ba ho-ur ro un rwuun, wu kawuru ye. Wu ro m-yawag n-ton m-ho us-na us-na. Wu woot be-de un ye. ⁴⁹ Amba bo ye hyambute wu roon à, wu ro m-yawguné n-ton m-ho mo o-mar, ye nomuru us-barag. Ye zeeru, "¿Ko ko-marimar-wu?" Ye taknuru us-kan se o-gyer. ⁵⁰ Ko wu ke, bo wu hyambute Yeso à, wu zapuru us-zap. Yeso tepsburu ye hor-m-hor. Wu zeeru ye, "Ho'os no hur un no. Yage no o-gyer. Me wu." ⁵¹ Ka da-de, wu woburu be-de un ye. Wu cowuru o-hat. Yo-m resuru tomso ne. Ye ne ye bopuru us-nu deen. ⁵² Ko de wu reegtute hun-ne un yish-ye un ye à, ye ungo nap beeb-ur Yeso á. Hur-de un ye hoks m-nap á.

Yeso taasute ya-us-gom gom-se un ye un dak-o o-Genesaret

(Mati 14:34-36)

⁵³ Ye pasuru ur-jit, ye wooru un dak-o o-Genesaret. Ye gaguru o-hat un riib-o o-mar. ⁵⁴ Bò ye rwuunte à, ba un naas o-da, hun-ne napuru unze Yeso wu. ⁵⁵ Ye doruru ut-bo, hun-ne masuru wu m-hante ya-us-gom us-rek us-rek n-te un kerem-to un ye. Ko o ke dak-o ye hoge Yeso ro, ye heeturu ye. ⁵⁶ Kap be-de wu cowe à, un bo-ut rek-to ko bo-ut caari, un riib ne, ye rursuru ya-us-gom be-de ut-baab. Ye konuru Yeso wu yage ye ci ko riib-o un cop-o un wu. Bò un ya-us-gom ye ci'e o à, gom-us taaru ye.

Bor-us ta'yoor

Dore un jor-se un ya-n-ga-ye un rem-se un ye ne

(Mati 15:1-9)

7 De ken ho-de, *Parisa*-ne morguru be-ur Yeso mosse un ye ken ye ne yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa*. Ye woonuru rwuun-mo o-Urusharima remen ye hyenet Yeso. ² Ye hyanuru ye ken *yan-neke-m* Yeso ye. Ye ro un re un rii ut-ri'in ne un kom-to un ye, ba ye un sapt, bo *Parisa*-ne zee ye ye sapt à. ³ *Yahuda*-ne, yagunte de *Parisa*-ne, ye ro un dore un rem-se ya-n-ga-ye yoose ye à. Ye ro m-re un rii á, se ye saptussute

ut-kom ur-bon ne bo ye 'wosse tat un ye ne ro m-nom n-ga à. ⁴ Tomso ne ye ro un re un rii-yo m-re be-de ut-baab á, se ye saptussute. Ka da-de ne yette un re un rii-yo m-re yo un be-de ut-baab. Se ken jor-se ro kon deen se tat un ye ne zee ye dore à. Se yette m-so'os ut-kok, ut-tur ne, rii-yo ye duuste rii un to.

⁵ Remen kaane, *Parisa*-ne un yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* ne ye cituru Yeso. Ye zeeru, "¿Ya hante yan-neke-m ru ye rotte un dore un jor-se ya-n-ga-ye á? Ye rotte un re un rii ut-ri'in ne un kom-to un ye."

⁶ Yeso shasuru ye, "Ee, *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir* wu rworog ma-ut no hond hond, no ya-o-shepe! Hoge no rii-yo wu gene à. Wu geneg unze, Shir zee, " 'Ka hun-ne ye ro me ur-bongon bo o-nu, amba ye ya'as me hur-de un ye á.

⁷ Bongon-de ye ro me m-nome à, hwaa o.

Remen, ye ro un yoos un *karamsa*-o un hun-ne sa o zee *karamsa*-to Shir. †

⁸ Yeso dooru ye m-zee, "Kaane o no m-nom. No yage un *karamsa*-o Shir, notte un dore un jor-us tat no ne."

⁹ Yeso dooru m-do, wu zeeru ye, "¿Weer-us no se ka? No m-muut un *karamsa*-o Shir hwaa remen no dorute jor-us tat no ne! ¹⁰ Bu-o gaan, *Mosa* zeste, 'Ya tato ru un inu ru ne ut-gos. Wu pyape tat un wu à, ko inu un wu, a ho wu.' ††¹¹ Amba no ur-yoos unze urege net ro un yo ken rii-yo ne yo wu heete m-gu un tato un wu ko inu un wu un yo à, amba wua zee, 'Kap rii-yo no roa kum be un de n-ga à, yar-mo mo um *seke* Shir à.' ¹² Un yoos-de un kaane, notte un hante un cow-se un yage un gu un tat no ne ye ro ur-koob à. ¹³ Ka bo no m-muut un Ma-to Shir hwaa. Notte un dore un jor-se un ya-n-ga-ye. Notte un yoose un yakar no. Sha-mo un ma-ut gaan-mo ka um nomu no. Se ken rem-se ro kon ut-moor ne se no m-nom à."

Rii-yo ro un naas un net à

(Mati 15:10-20)

¹⁴ Bò Yeso komte rure un *Parisa*-ne kaane à, komo wu agnuru moor-to un hun-ne ye ro kané us-riib à. Wu zeeru ye, "Raks no ut-to, kap-m no, no nep ma-to um he no m-rure à. ¹⁵ Rii-yo net ro m-re un nu-o un wu à, yo ro wu m-naas á, se de yo ro m-rwuun un hur-de un net à, yo ro wu m-naas." ‡

¹⁷ Bò Yeso nomte ut-ma kaane à, wu yaguru moor-to un hun-ne, wu cowuru o-hur. Ka da-de ne, yan-neke-mo un wu cituru wu, "¿Re o, ka sha-mo ut-ma to ro?" ¹⁸ Yeso zeeru ye, "¿Har un no ne, no nap á? Rii-yo net ro m-re à, yo ro wu m-naas á. ¹⁹ Me un zee kaane remen ur-hur o, yo cowe á, ut-men o, yo cowe. Rii-yo cowe ut-men à, a ruut yo o-kot." (Yeso un ruru ye ka

† Hyen komo: *Isha* 29:13 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Rwu* 20:12; *Kara* 5:16; *Rwu* 21:17; *Rewi* 20:9 ‡ Mo ken gen-mo un do ci-o ¹⁶ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge.

ma-to wu kututu ye unze ko yo ke rii-yo yo ro un bon-de m-re ne.)

²⁰ Wu dooru m-zee, "Rii-yo ro m-rwuun un hur-de un net a, yo ro wu m-naas. ²¹ Me un zee yo ka remen un hur-de un net o, barag-us yo-se ro m-rwuun: rii-yo m-e, ur-hyow ne, un ho-de un net ne, ²² o-as, ur-gop ne, un men-ut jaas-to ne, ut-raks ne, ur-she'et ne untun guub-o o-gwoor, ur-shoob ne, un reeb-to un hun-ne ne, un nu-mo ur-hi ne, un m-raag ne. ²³ Ka rem-us yo-se se kap, un hur-de un net o, se ro m-rwuun. Se se ro net m-naas."

Ne'a-wu ro ko-Yahuda a shere be-ur Yeso

(Mati 15:21-28)

²⁴ Yeso yaguru o-Gariri, wu cowuru un o ken dak-o ur-hew ne, dak-o un o ken bo-o o a m-zee o-Taya a. Wu comsuru un o ken hur-o. Wu conu ne hun-ne nep a. Amba hun-ne ro un 'er-de un wu ko ye hyen wu a.

²⁵ Wu ken ne'a-wu hoguru Yeso haante. Ka ne'a-wu wu ro un wan-ne'a ne rek-wu, **ya-ut-kot** daag wu ur-hi. Wu haanuru be-ur Yeso hor-m-hor. Wu kwukturu un co-o un wu. ²⁶ Ka ne'a-wu tomso, ko-ya-o-Yahuda wu a, ko-ya un dak-o o-Siriya † wu. Wu konuru Yeso ruute wa un wu ko-**ya-ut-kot** ye da'e wu ur-hi a.

²⁷ Yeso zee ru ka ne'a-wu, "A yage yakar cikste tokon. Rii-yo m-re yo un yakar, yo depe a ya'as yege-wo a."

²⁸ Ne'a shasuru Yeso, wu zee ru, "Gos-wu, ka bo o, amba ko yege-wo, ye ro un re un rii-yo m-re yo he'ene yakar a."

²⁹ Bo ne'a zette Yeso kaane a, Yeso shasuru wu. Yeso zee ru, "Bo o shestu me kaane a, ji o-hur, ko-**ya-ut-kot** ruug un hi-ur wa ru wan-ne'a."

³⁰ Ne'a arguru jo. Wu wobe, wu 'wos wa ro domb n-ton un rii-o ur-rut. Ko-**ya-ut-kot** ruuste un hi-de un wa.

Yeso rwo'og ko-ka'ato m-hoge

³¹ Yeso ro m-ru un dak-o un riib-o un bo-o o-Taya, wu doruru so o-Sidon wu heet Mar-o o-Gariri. Ka da-de ne, wu hessunuru un dak-o a m-zee dak-o un **Bo-ut Op**. ³² Bo wu woonte kanu a, ye ken ye hanturu Yeso wu ken ko-ka'ato-wu. Wu ro tomso ut-re'em ne. Ye konuru Yeso **seke** wu o-kom, ko ka gom-o m-ta a.

³³ Yeso yagnuru morog-de un hun-ne. Wu paksuru un ka net-wu ne. Wu zupuru wu ut-to un jow-ye un wu. Wu copsuru o-jow m-ta. Wu ci'uru rem-de un wu un ka jow-yo. ³⁴ Wu dassuru ur-hi n-Ton o shir. Wu shikuru deen. Wu zee ru wu, "Ephaphatha" unze, "To-ut ru tikse." ³⁵ Bo m-zee un kaane to-ut tiksuru. Rem-ur ho'osuru. Wu tepruru ur-bon ne.

³⁶ Ka da-de ne, Yeso ka'aguru ye unze ye jar ye rure net a. Amba bo Yeso ka'agte ye a, ye ne komo ye dooru m-rwor. ³⁷ Ye hoge ka ma-to un to-to un ye a, ye

† ut-Girik: Siriya-Pinikiya.

bo'uru us-nu remen ye hyanag rii-yo ut-hyat. Ye zee ru, "Wu nak nom un ko yo ke rii-yo ur-bon ne har wu rwo'og ka'ato-ne un bebe-ne m-hoge, ye teper."

Bor-us eer

Yeso reegtute hun-ne dugu-us nass [4,000]

(Mati 15:32-39)

8 Un ka ho-to ne, hun-ne dooru m-morge deen be-ur Yeso. Ye kus un rii-yo m-re ne komo a. Yeso agnuru yan-neke-mo un wu. Wu zee ru ye, ² "Kay, un hogute 'won-de un ka hun-ne ye, ye rewe be un na ho-ut tet a, rii-yo m-re yo kus a. ³ Me 'yonse ye ne, ye ji m-moka m-mer m-mer, mer a bu ye un cow. Ye wo o-hur a, remen ye ken ye rwuunte ur-hew ne."

⁴ Yan-neke-m Yeso shasuru wu, ye zee ru, "¿Ke ne o ne a he hoks m-kum ut-burodi kanu o-kot to he coks un ka hun-ne ye a?"

⁵ Yeso cituru ye, wu zee ru, "¿Burodi-ut re to no rotte?"

Ye zee ru wu, "Burodi-ut ta'oor-to te rotte."

⁶ Ka da-de ne, Yeso zee ru hun-ne, she'et n-dak. Bo ye she'ete a, wu dekuru ka burodi-ut ta'oor-to, wu nomuru Shir ur-bongon. Wu bosuru to, wu ya'asuru yan-neke-mo un wu ye heete moro-to un hun-ne. Ye heeturu ye. ⁷ Ye ro un jan rek-ye ne hiin. Da-o wu nomse Shir ur-bongon remen ye a, wu zee ru yan-neke-mo un wu ye wonge hun-ne ka jan-ye tomso. Ye heeturu ye.

⁸ Kowan wu reeru, wu ciig. Bo ye cikste a, yan-neke-mo un wu kamsuru bos-to kuse a. To shoosuru koor-ut ta'oor. ⁹ Hun-ne ne ye wooste dugu-us nass [4,000]. Bo ye komte m-re a, Yeso 'yonsuru ye. ¹⁰ Ba un naas o-da, ka da-de ne, wu cowuru o-hat un yan-neke-mo un wu ne, ye haaru un dak-o o-Darmanuta.

Hoob-o un hyan un hyat-ut Yeso

(Mati 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Bo **Parisa**-ne hogute Yeso woonte a, ye haaru be-de un wu. Ye taknu wu us-cot. Ye ro un hoob-o wu nom to ken hyat-to, to ye hette m-zee wu rwuunte n-ton shir a. Ye ro wu m-taks. ^{†12} Bo wu hogute ma-to un ye a, wu shikuru un hur-de un wu deen. Wu zee ru, "¿Ya-m-moka ye, ya un yo notte o-hoob o un hyan un hyat-to Shir? Nip-o me no m-rure, mo ken senge-mo ut-hyat mo ro kon mo a he m-kute ya-m-moka ye a." ^{†13} Bo wu rurutu ye kaane a, wu inuru. Wu cowuru o-hat un yan-neke-mo un wu ne. Ye pasuru un de ka jit-de.

†† Hyen komo: Mati 12:38; Ruka 11:16 ‡ Hyen komo: Mati 12:39; Ruka 11:29

Yist-mo un Parisa-ne

(Mati 16:5-12)

14 To-ut ka'ag *yan-neke-m Yeso* m-neke ut-burodi ne. Se ur-gaan un hon-de un de de ye rotte n-me o-hat.

15 Ye ro un pas o-mar, Yeso nakuru ye ut-to, wu zeeru, "Baks no, no nom cen un *yist-mo un Parisa-ne un yist-m ko-Gwomo Here ne.*" †

16 Ye nomuru ut-ma un hi un de un ye, ye zeeru, "Wu un rwor kaane remen att ut-burodi a."

17 Yeso napuru bo un rii-yo ye nome ut-ma a. Wu zeeru, "ZRemen ya notte un ma-to un koob-de ut-burodi? ZNo nap ma-to um rottu no a? A'a, zhar m-moka no un koob-de m-nap ne? 18 'No un yish ne ye o-hyan, zAmba no m-hyan a? No ut-to ne to m-hoge, zAmba no m-hoge a? 19 No baks a! Da-o um bosre hun-ne dugu-us taan [5,000] burodi-ut taan a, ka bos-to kuse no a, zkoor-ut re to no shoose un to?"

Ye zeeru, "Koor-ut op-ut yoor-to." 20 Wu zeeru, "Burodi-ut ta'oor ne to um bosre hun-ne dugu-us nass [4,000], ka bos-to kuse no a, zkoor-ut re to no shoose un to?"

Ye shasuru, ye zeeru, "Koor-ut ta'oor-to."

21 Wu zeeru ye, "ZHar m-moka, no nap a?"

Yeso upsute ko-po yish

22 Yeso un yan-neke-mo un wu ne ye haaru un de ken bo-de de a m-zee o-Besayada a. Bo ye wote a, hun-ne hanturu Yeso, wu ken ko-po-wu. Ye konuru wu unze wu ci yish-ye un wu ko ya upse a. 23 Wu bopuru wu okom, wu ruuturu wu n-riib o-bo. Bo wu ruute wu a, wu copsuru yish-ye un wu m-ta. Wu ci'uru ye un kom-to un wu. Ka da-de ne, wu cituru ko-po. Wu zeeru wu, "ZO hokste hyan un yo ken rii-yo?"

24 Ko-po dassuru ur-hi remen wu hyenet. Wu zeeru, "Me de m-hyan un hun-ne buu, untun us-'yo o me ye m-hyan. Ye ro m-neke."

25 Komo Yeso dooru ci un yish-ye un wu. Ka da-de, yish-ye un wu upsuru. Wu hyanuru koyan cas cas. 26 Ka da-de ne, Yeso zeeru wu, "Neke jo un hur-o ru. Wo warag o-Besayada a."

Bitrus nak Yeso wu ro Wan-Gwu

(Mati 16:13-20; Ruka 9:18-21)

27 Yeso inuru kane un yan-neke-mo un wu ne. Wu cowuru un bo-to un dak-o un riib-o un bo-o o-Kaseriya o-Pirip. Ye ro m-neke un cow, Yeso cituru ye. Wu zeeru, "ZWan wu ne hun-ne ro m-zee um ro?"

28 Ye shasuru wu, "Ye ken ye, ye ro m-zee *Yohana* wu *Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho.* Wu a 'yonse be-de m-mar. Ye ken ye ne, ye zeeru *Ereja* wu. Ye ken ye zeeru

† Hyen komo: Ruka 12:1 †† Hyen komo: Irimi 5:21; Izik 12:2; Mark 4:12

wan-gaan be-de un ya-n-ga-ye, *yan-Rwor un Ma-to Shir.*" ‡

29 Yeso cituru ye, "No ne, zWan wu ne eb no ro m-zee um ro?"

Bitrus shasuru Yeso, wu zeeru, "Wo wu ro *Kiristi, Wan-Gwu* wu Shir tomne a." ††

30 Ka da-de ne, Yeso ka'aguru ye, wu zeeru, "No jar no rur a."

Yeso rworog unze mar-mo wu he'e

(Mati 16:21-28; Ruka 9:22-27)

31 Bo wu ka'agte ye unze ye rwor unze wu ro *Wa-wu un net* a, ka da-de ne, wu taknu ye m-yoose de ken yoos-de. Wu zeeru, "Gakte-mo me *Wa-wu un net* um su ur-koob. Sek-ye ye un *Yahuda*-ne un Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* ne, ya 'yarag me har ya ho me. Ye ho me, ho-ut tet to um he m-nom un saag um inute un hogog ne." 32 Yeso rworuru ka ma-to cas cas. Wu wuke to ken to a. Se Bitrus nakuru wu pakse, wu taknu Yeso m-kangse.

33 Bo Bitrus kangse wu a, Yeso byanduru us-ajima ne. Wu gwoturu ye ka yan-neke-mo un wu ye, ka da-de ne, wu kangsuru Bitrus. Wu zeeru, "Nom ja un me ne, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot.* Barag-us ru se Shir se a, se ma-hun se."

34 Ka da-de, Yeso agnuru buug-de un hun-ne ye woon yow yow be-de un yan-neke-mo un wu. Komo wu zeeru ye, "Urege wu ken wu conog wu warag wan-neke-m re, se wu she'eg hi un de un wu komo se wu zongute wu sew *kan*-o un wu, wu doru me. 35 Remen bo un wu cone gu un hogog-o un wu a wua taage un o, amba no ye ya'ase hogog no rem re a, komo remen *Ma-to m-Rerem* noa kum hogog-mo ba m-ta. 36 ZYa net kume ne, wu kume hono o-dak amba wu taage un hogog-mo un wu? 37 ZYa net he ya'as un Shir remen wu oot hogog-o un wu? 38 Urege wu ken wu ro m-hoge un 'e-m re un yo me m-yoos ne a, un ka da-o, o hun-ne ro m-sher be-de Shir a, amba se men-ut jaas-to, ka da-de, me *Wa-wu un net* a hogog 'e-mo un wu, me muune un dak. Man muun un seps-mo o-Tato ne mosse un mo un *yan-tom-ye Shir* ne ye ba m-kyokop."

Bor-us jero

9 Yeso dooru ye ut-ma, wu zeeru, "Hoge no! Nip-o me no m-rure, ye ken ye be un no ye morge kane a, rii-yo ye meret ya hyen gwomo-to Shir rwuunte un beeb-de un to ne."

‡ Hyen komo: Mark 6:14-15; Ruka 9:7-8 †† Hyen komo: Yoha 6:68-69 †† Hyen komo: Mati 10:38; Ruka 14:27 ††† Hyen komo: Mati 20:26-27; 23:11; Mark 10:43-44; Ruka 22:26

Yeso barmute

(Mati 17:1-13; Ruka 9:28-36)

² Bø rewute hø-ut cind à, Yeso dekurü Bitrus, *Yakubu*, un *Yohana* ne. Ye doruru wu har n-ton o-haag. Kane un hon-de un ye. Kaane wu barme un yish-ye un ye. ³ Cop-to un wu warguru ut-pus to puu. To ma'asuru kyarkyar. Yatt wan hoks un so'os ut-gund to un wu kane bo cop-to un wu nome o-mok á. ⁴ Ye hyanuru *Ereja* un *Mosa* ye merse à, ye rwuunte be-ur Yeso. Ye ro un tep un Yeso ne.

⁵ Bitrus zeeru Yeso, "Wa-us-Nap, bo a kane à, nong ur-bon te nomu no depi-ut tet: wo ur-gaan, *Mosa* ur-gaan, *Ereja* ur-gaan." ⁶ Bitrus un zee kaane remen wu un ye ka yoor-ye ne *yan-neke-m Yeso*, gyer-o reeg ye deen har ye hoks m-nap un yo m-zee á.

⁷ Ye ro kane, o ken ke'ente-o kawuru, o hokkuru ur-ho. Ye hoguru cor n-ton shir. O zee, "Wa re wu ka wu um cone à. Raks no ut-to, no hoge wu." † ††

⁸ Bø un gyep-o un yish, ye gwoturü, ye 'wos Yeso un hon-de un wu mosse un ye ne. Ye hyan ye ka á.

⁹ Ye ro m-kergene n-ton o-haag, wu ka'aguru ye. Wu zeeru ye, "No jar no rure net rii-yo no hyane á. Se me *Wà-wu un net*, da-o me ine be-de un margan-ne, ka da-de ne, no he rwor un rii-yo no hyane à." ¹⁰ Ye doruru ma-to un wu, amba ye ma'asuru us-acitne un hi un de un ye, ye zeeru, "Se da-o wu 'ine be-de un margan-ne' ¿Re o no hyane ka ma-to?"

¹¹ Ka da-de ne, ye cituru Yeso. Ye zeeru, "¿Remen yan o yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* zette se *Ereja* wu merse à, se wu musunte, ka da-de ne, Shir tomonte *KiristiWan-Gwu?*" ‡

¹²⁻¹³ Yeso shasuru ye, wu zeeru, "Nip-o, a genege be-de un Ma-to Shir unze se *Ereja* heesunte wu ja'asse koyan, ka da-de ne, *Kiristi* haanuru. Ro gense tomso unze hun-ne a nomu wu kap rii-yo ye cone à. Ka net-wu a tane un jin-ur *Ereja* à, wu be'este ne wu heesunte. Bø un rii-yo a gene unze a nomu wu yo à, to, bo un haan-mo un wu a nomuru wu yo. *Wà-wu un net*, wu Shir he m-tomon un jim-ur *Ereja* à, a geneste unze wua su ur-koob deen be-de un hun-ne, yea yo'og wu."

Yeso ruute ko-ya-ut-kot un hi-de un wà

(Mati 17:14-20; Ruka 9:37-43a)

¹⁴ Yeso un yan-neke-mo un wu ne nen tet, bo ye ker-gente o-haag à, ye muunuru. Ye 'wossuru hun-ne deen hwoog ka ye ye yage à n-tete. Ma-ut sunuru yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* un ye ne. ¹⁵ Bø moor-to un ka hun-ne ye hyambutu Yeso à, ye bopuru us-nu. Ye somnuru us-rek us-rek. Ye gassuru wu.

¹⁶ Wu cituru yan-neke-mo un wu, wu zeeru, "¿Yan gon ma-to sunu no un ka hun-ne ye ne?"

¹⁷⁻¹⁸ Se wu ken net-wu n-me un ka moor-to un hun-ne ye wu shasuru. Wu zeeru, "Wa-ur-Yoos, me ka hante wa re wan-campo wu ko-*ya-ut-kot* da'e ur-hi à. Ye wenege wu tep. Myet da-o ye daanu wu, wu ma'asuru m-hye n-dak, nu-o un wu ma'asuru un ru ut-kop. Wu ma'asuru un ti un yin, wu hu'usuru gaw. Um heette wu be-de un yan-neke-m ru ye ruut ka ko-*ya-ut-kot*-wu. Ye hoks á."

¹⁹ Yeso zeeru ka hun-ne ye kap. "No ya-m-moka, yan-koob-de m-sher be un de! ¿Se da un ke o um he ma'as un no ne? ¿Um dungunte un no ne, har no bupt ma-ut re? No de, hantu me no wa."

²⁰ Ka da-de, ye hanturu wu wa, wan-campo. Bø ko-*ya-ut-kot* hyente Yeso à, wu 'yonsuru o-zungo un hi-de un wa. Wur-o un wa arguru us-zap. Wu hyeeru n-dak. Wu ma'asuru ut-byorke. Nu-o un wu ro un ru ut-kop.

²¹ Yeso cituru tato-o un wu, Yeso zeeru, "¿Da un ke o ne ka rem-se kumu wu?"

Tato-o shasuru, "Cin wu ro rek-wu. ²² Koyanda se wu ma'aste wu m-jorbe n-me o-ra, m-ho ne remen wu hoot wu. Urege wa hoks, o hoge 'won un te, o gu te."

²³ Yeso zeeru, "¿Urege wa hoks? Ko yo ke rii-yo yo m-nome yo be-de wu shere be un de à."

²⁴ Un ra o, wu hogute kaane à, wu 'yonsuru cor-o un wu. Wu zeeru, "Um dek Ma-to Shir. Amba me bo'os á. Gu me bo hur-ur un de a wonge be-ut yoor á."

²⁵ Yeso hyanuru hun-ne deen ye ro m-mond be-de un wu. Wu hururu ka ko-*ya-ut-kot*-wu ut-gaag. Yeso zeeru, "Ka ko-*ya-ut-kot*-wu, wu wene wa wan-campo tep m-hoge ne à, ru be-de un ka wa-wu. Wo jar do wu m-da á."

²⁶ Bø wu hogute kaane à, wu dooru wu m-da us-kan us-kan. Wur-o un wa arguru us-zap deen. Ka da-de, ko-*ya-ut-kot* ruuru. Wa warguru untun ko-margan. Ye ka ye ro kane à, ye zeeru, "Ay, wa mereste. Wu kus un hogge ne á." ²⁷ Yeso tabburu o-kom. Wu bopuru wa. Ye-so 'yonsuru wu. Wa esuru ge.

²⁸ Bø Yeso tuwte o-hur à, yan-neke-mo un wu cituru wu pakse. Ye zeeru, "To, ¿re o nome te hokste ruut un ka ko-*ya-ut-kot*-wu á, o ruutte wu?"

²⁹ Wu shasuru ye, "Gon ka rem-se se ro m-ru á, se mosse un kon-se un Shir ne."

Yeso doog m-rwor unze mar-mo wu he'e

(Mati 17:22-23; Ruka 9:43b-45)

³⁰ Yeso un yan-neke-mo un wu ne ye ruuru kane. Ye argunduru dak-o o-Gariri. Yeso ne wu con net nep á.

³¹ Wu ro un yoose un yan-neke-mo un wu. Wu zeeru ye, "*Wà-wu un net*, a ya'as wu un kom-to un yan-yage-to un wu. Yea ho wu. Ye ho wu, wu taase ho-ut tet, wu

† Hyen komo: 2Bit 1:17-18 †† Hyen komo: Mati 3:17; Mark 1:11; Ruka 3:22 ‡ Hyen komo: Mara 4:5; Mati 11:14

inurū un hoog ne." ³² Yan-neke-m Yeso ye nap ka ma-to á. Ye cit wu ne á. Ye ro o-gyer ye cit wu.

Cow-yo un kum ut-gos

(Mati 18:1-5; Ruka 9:46-48)

³³ Ye woonuru un bo-o o-Kapanahum. Ye cowuru o-hur. Bo ye tūwte o-hur à, Yeso cituru ye ka ye ro be-de un wu à. Wu zeeru, "¿Ya nome ma-ut sunutu no un cow?" ³⁴ Ye resuru tek remen ka ma-to ye rotte un cow à, unze ko wan wu ro sek-wu be-de un ye. †

³⁵ Wu she'eturu. Wu agnuru yan-neke-mo un wu nen op un yoor. Ye hyoknuru. Wu zeeru ye, "Kowan wu cone wu warag sek-wu, se wu muutte hi un de un wu untun rek-wu, wu nome ko wu ke net-wu m-guw." ††

³⁶ Ka da-de ne, Yeso deknuru wa rek-wu, wu essuru wu n-tete o un ye. Wu gamturu wu. Yeso zeeru ye, ³⁷ "Kap wu gokse wa rek-wu untun wu ka rem re à, me wu gokse. Wu gokse me à, me wu gokse un hon-de á. Wu tomne me à, wu wu gokse." ‡

Net-wu yage na á wu ma na wu

(Ruka 9:49-50)

³⁸ *Yohana* zeeru wu, "Wa-ur-Yoos, te hyanag wu ken wu ro un ruute un hun-ne ko-*ya-ut-kot*, wu ro un tan un jin un du. Te wenuru wu remen wu ro mosse un na ne á."

³⁹ Yeso zeeru, "No wen wu á. Yatt-wu he nom ut-hyat un beeb un de, ka da-de ne, wu tenet me komo un jin-ur yo-de á. ⁴⁰ Ay, kap wu yage na á, wu ma na wu. ††† Nip-o me no m-rure, wu ya'e no ho-mo m-swo à, remen no ye ma *Kiristi* ye à, wu sabre be-de Shir á." ††

A yage ut-ba'as

(Mati 18:6-9; Ruka 17:1-2)

⁴² Yeso dooru ye ut-ma. Wu zeeru, "Ka yakar-ye, ya-m-sheer un me, wu rwo'e wan-gaan be-de un ye, m-ba'ase un cow-yo Shir à, jiiشته a gegu wu ta'ar-o ur-na un gek-de un wu, a jorbé wu n-me m-sa. ⁴³⁻⁴⁴ Urege kom-o ru ro wo m-hante *ur-ba'as*, kups o o jore. Jiiشته o kum hoog-o un ba m-ta kom-o gaan, otte a jorbé wo n-me den-o o-ra kom-ut yoor à, ra-o ba m-ryomse. †††⁴⁵⁻⁴⁶ Urege ne na-o ru ro wo m-hante *ur-ba'as*, kups o. O muun be-de un kum un hoog-o ba m-ta na-o gaan, otte a jorbé wo den-o o-ra na-us yoor à, be-de ra-o ba m-ryomse. ⁴⁷ Tomso urege yish un du ro wo m-hante *ur-ba'as*, hys de. Jiiشته o tūw be-de un gwomo-to Shir yish-ur gaan, otte a jorbé wo den-o o-ra yish yoor à, ra-o ba m-ryomse. †††⁴⁸ Be-de, 'Zwo ro m-mar à, komo

† Hyen komo: Ruka 22:24 †† Hyen komo: Mati 20:26-27; 23:11; Mark 10:43-44; Ruka 22:26 ‡ Hyen komo: Mati 10:40; Ruka 10:16; Yoha 13:20 †† Hyen komo: Mati 12:30; Ruka 11:23 †† Hyen komo: Mati 10:42 ††† Hyen komo: Mati 5:30 ††† Hyen komo: Mati 5:29

ra-o ro m-ryomse á. ⁵⁴⁹ O-ra o, a he so'os un hur-de un kowan bo a m-ja'as un rii n-te m-por à.

⁵⁰ "Por-m ro ur-bon ne, amba mo taage m-rerem, ¿un yan a hette mo m-ja'as mo nomot m-rerem? Warag no untun m-por, no she'et ba ut-ween un or no ne." †

Bor-us op

Ne'a-wu un gormo, wu ro ne'a

(Mati 19:1-12; Ruka 16:18)

10 Yeso inuru un ka dak-o, wu cowuru un dak-o o-Judiya, ka da-de wu passuru Rogg-o o-Joda. Komo moor-to un hun-ne dooru m-go'one be-de un wu. Wu dooru ye m-yoose bo wu wete m-nom à.

² Ye ken *Parisa*-ne ye haanuru be-de un wu remen ye takste wu, ko wu ba'ase be-de Shir à. Ye cituru wu, "¿Depete campo wu ho'os ne'a un wu?"

³ Yeso shasuru ye, "¿Ya *Mosa* zee no?"

⁴ Ye zeeru, "*Mosa* ya'ag te o-cow a gen takurda-o un caas ut-ge, a ho'os ne'a." ††

⁵ Yeso zeeru ye, "Cikt un no de rwo'e wu genetu no ka *karamsa*-o. ⁶ Cin da-o Shir nome koyan à, 'Wu no mog hun-ne campo un ne'a ne.' ⁷ Cin da wu nomte na kaane à, 'Campo a yage tato un wu un inu un wu ne remen wu she'ette un ne'a un wu ne. ⁸ Ye, yoor-ye waragte untun wan-gaan' ⁹ campo un ne'a un wu ne, yanze un hon un hon á. Yea ma'as hun-ne gaan. ⁹ Geto Shir gekse à, taasū net, wu caas to á."

¹⁰ Bo Yeso komte ut-ma un *Parisa*-ne ne à, wu ji'iru o-hur un yan-neke-mo un wu ne. Bo ye wooté o-hur à, komo ye dooru wu m-cit un ka ma-to. ¹¹ Wu zeeru ye, "Kowan wu ho'ose ne'a un wu, wu gaaru ne'a hor-wu, as-o wu rotte un ka ne'a-wu ne, remen ne'a un wu wu á. ¹² Tomso ne ne'a-wu ho'ose campo un wu à, wu gaaru campo hor-wu, as-o wu rotte un ka campo-wu ne, remen campo un wu wu á." †

Yeso huute yakar nu-o ur-bon

(Mati 19:13-15; Ruka 18:15-17)

¹³ Ye ken ye hanturu Yeso yakar rek-ye remen wu ci'it ye. Yan-neke-mo un wu kangsuru ye. ¹⁴ Bo Yeso hyente à, ryaab-us reeru wu. Wu zeeru yan-neke-mo un wu, "Yage no yakar rek-ye ye haante be un de. No wen ye á. Me un zee kaane remen *Gwomo-to Shir* to ro be-de un ka ye ro untun yakar rek-ye à. ¹⁵ Nip-o me no m-rure, wu yage ya'as un gwomo-to Shir hur-de un wu bo wa rek-wu ro m-ya'as à, wu á tūw un to á." ¹⁶ Bo Yeso komte ye m-rure kaane à, wu gamturu ka yakar-ye. Wu huuru ye nu-o ur-bon.

§ Hyen komo: Isha 66:24 † Hyen komo: Mati 5:13; Ruka 14:34-35 †† Hyen komo: Kara 24:1-4; Mati 5:31 †‡ Hyen komo: Taka 1:27; 5:2 ††† Hyen komo: Taka 2:24 † Hyen komo: Mati 5:32; 1Kor 7:10-11 †‡ Hyen komo: Mati 18:3

Ma-to un wa-o-kwum

(Mati 19:16-30; Ruka 18:18-30)

¹⁷ Bò Yeso huute yakar nu-o ur-bon à, wu inuru, wu rwuunuru un cow. Wu ken net-wu hyamburu wu. Wu teeruru o-rek. Wu kwukturu un co Yeso, wu cituru Yeso. Wu zeeru, "Wa-ur-Yoos, wan-men-ut pus-to, ¿re um he m-nom um kumut hoog-o ba m-ta?"

¹⁸ Yeso cituru wu eb un wu, wu zeeru, "¿Remen ya un o o zettu me wan-men-ut pus-to? Wan-men-ut pus-to ro kon á, se Shir un hon-de un wu. ¹⁹ O nepse rii-yo Shir zee à: 'Wò hò net á. Wò hoob ne'a-wu un net á, ne'a ne wu hoob campo wu un net á. Wò hiw ur-hyow á. Wò nom swò-se ut-bò á. Wò re ra-o or ru á, 'ya tato ru ut-gos un inu ru ne.' † "

²⁰ Ka net-wu zeeru, "Wa-ur-Yoos, um dorute to ka kap cin da-o um ro'e wà à."

²¹ Yeso gwoturu ka net-wu, ka net-wu napuru unze Yeso waste un wu ne. Yeso zeeru wu, "Amba rii gaan yo o taage. Neke o beeb rii-yo o rotte à, o ya'as koob-ne ye rotte rii á ka hwor-ye. Woa kum ur-'yons n-Ton shir. Ka da-de ne, o muun, o doru me."

²² Bò wu hogute kaane à, wu hoge m-rerem á kò hiin. Wu nekuru men-ut ro m-tuk remen wu wa-o-kwum-wu deen.

²³ Yeso guturu yan-neke-mo un wu. Wu zeeru ye, "Rem ro kon ko-ya-o-kwum-wu tuwut be-de un gwomo-to Shir."

²⁴ Yan-neke-mo un wu hyanuru hyat-to un ka ma-to. Komo Yeso dooru ye m-zee, "Um hyanag cow un gwomo-to Shir ro un rem ne. ²⁵ Jiishte a zee dorom-yo cuw un ish-o o-ber, otte a zee wa-o-kwum-wu cuw be-de un gwomo-to Shir à."

²⁶ Ye bopuru us-nu deen. Ye zeeru wu, "Urege ka o, ¿wa he kum un gwu?"

²⁷ Yeso gwoturu ye. Wu zeeru, "Be-de un hun-ne a nome á. Amba be-de Shir, yatt-yo kwange Shir á."

²⁸ Bitrus taknu wu m-zee, "Gwot, te ka jore ko yo ke rii-yo, te dorute wo."

²⁹⁻³⁰ Yeso zeeru, "Nip-o me no m-rure, net-wu yage hur-o un wu à, kò or un wu ne, kò inu un wu, kò tato un wu, kò yakar, kò ut-kat, rem re, tomso remen **Ma-to m-Rerem** to Shir, wua kum gon ka rem-se har o-zungu un ka da-o m-moka. Ka o ne tomso o-nip wua kum ut-hur un or un wu ne ne un inu un wu ne ne un yakar ne ut-kat ne. Amba wua kum se mossè o-range ne. Da-o roone ne à, wua kum hoog-o ba m-ta. ³¹ Hun-ne deen ye ro caari-ne à, yea waragse rek-ye. Rek-ye komo warag caari-ne." ††

† Hyen komo: Rwu 20:12-16; Kara 5:16-20 †† Hyen komo: Mati 20:16; Ruka 13:30

Yeso ja'aste m-rwor unze mar-mo wu he'e

(Mati 20:17-19; Ruka 18:31-34)

³² Yeso un yan-neke-mo un wu ne ye ro m-ha un bo-o o-Urusharima. Yeso ro o-co, un cow ye ro wu m-dore bi. Ye hyanag hyat-to un neke-mo un wu o-Urusharima. Ye ken ye ne ye roone un jim à, gyer-o reeru ye. Wu dooru koos un ka op un yoor-ye komo. Wu taknu ye m-rure un rii-yo he wu m-kum à. ³³ Wu zeeru hogu no, "A ka m-ha o-Urusharima. Me **Wà-wu un net**, wu ken net-wu a ya'as me un kom-to un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un yan-Yoos-de un **karamsa-o Mosa** ne. Ye ya'aste me un kom-to un hamat-ne ye rumse ut-gwomo à, yea piishe me ma-to wo m-mar à, ye ho me. ³⁴ Yea nomo me ur-ar, ye copsu me m-ta, ye bu me us-sorog, ye ho me. A nome ho-ut tet, man ine un hoog ne."

Kon-us yakar Zebedi

(Mati 20:20-28)

³⁵ Yakar Zebedi, **Yakubu** ne, un **Yohana**, ye hyoknuru be-ur Yeso. Ye zeeru wu, "Wa-ur-Yoos, te conog o nomu te ur-ho."

³⁶ Wu zeeru ye, "¿Ya no cone um nomu no?"

³⁷ Ye shasuru, "Te conog, a sagbe wo ut-gwomo, un ho-de un seps-m ru, o dek te, wan-gaan she'et un kom-o ru o ur-re, wan-gaan she'et un kom-o ur-kwanta."

³⁸ Ka da-de ne, Yeso zeeru ye, "No nap rii-yo no kone á. ¿Noa hoks swò ur-koob bo um he de m-swò?" ‡

³⁹ Ye zeeru yea hoks. Yeso zeeru, "Noa su ur-koob, bo me de m-swò à. A yo'os no bo a he me m-yo'os à."

⁴⁰ Amba she'et-de un re un de kò kwanta un de me wu ro wan-gwomo-to m-'ya á. Shir wu zonge ka be-to, remen ká ye wu daage à."

⁴¹ Bò ye ka nen op-ye hogute yo **Yakubu** ne un **Yohana** kone à, ryaab-us reeru ye. ⁴² Yeso agnuru yan-neke-mo un wu. Wu zeeru ye, "No nak ye a nepse un gwomo-to un to ken dak-to ne à, ye ro un kute un hun-ne ur-beeb. ⁴³ Amba no, a nom kaane un no ne á. Kap wu cone wu nom ut-gos be un no à, se wu waragte koguw no. ††⁴⁴ Net-wu cone tomso wu nom ko-Gwomo no à, wua nome kò wu ke net-wu m-guw. ††⁴⁵ Me un zee yo ka remen, me **Wà-wu un net**, me un haan remen a nomutu me m-guw á. Me un haan um nomute hun-ne m-guw, tomso um ya'as hoog re remen um rurut hun-ne deen."

‡ Hyen komo: Ruka 12:50 †† Hyen komo: Ruka 22:25-26 †† Hyen komo: Mati 23:11; Mark 9:35; Ruka 22:26

Bartimawus ko-po

(Mati 20:29-34; Ruka 18:35-43)

⁴⁶ Yeso un yan-neke-mo un wu ne ye cowuru un bo-o o-Jeriko. Ye ro m-ru o-Jeriko un yan-neke-mo un wu ne mosse un moor-to un hun-ne ne. Wu ken ko-po-wu, wa us-kon, a wu m-zee Bartimawus (wa Timawus) wu ro tara n-riib un cow. ⁴⁷ Bo wu hogute Yeso ko-ya-o-Nazaret-wu à, wu taknu 'yons us-cor. Wu zeeru, "Yeso, wa Dawuda, hyan 'won un de, o gu me!"

⁴⁸ Ye ken ye deen ye kangsuru wu, ye zeeru wu, "Res tembl!"

Amba wu dooru 'yons us-cor deen. Wu zeeru, "Yeso, wa Dawuda, hyan 'won un de, o gu me!"

⁴⁹ Bo Yeso hoge wu à, wu esuru. Wu zeeru hun-ne, "Agan no wu."

Ye agnuru ko-po. Ye zeeru wu, "Ho'os hur un du sak. Wu ro wo us-eeg." ⁵⁰ Bo wu hogute Yeso agbutu wu à, wu joruru gund-o un wu, wu inuru kagat, wu nekuru be-ur Yeso.

⁵¹ Yeso zeeru wu, "¿Ya o cone um nomu wo?"

Ka ko-po-wu zeeru, "Wan-yoos un de, um conog o-hyan."

⁵² Yeso zeeru wu, "Ka o. Ine o neke neke-m ru. Sher-m ru upsutu wo yish ru." Ba un naas o-da, wu hyanuru cas cas. Wu doruru Yeso un cow. Ye arguru m-neke.

Bor-us op o-gaan**Yan-bo-o o-Urusharima barkute Yeso**

(Mati 21:1-11; Ruka 19:28-40; Yoha 12:12-19)

11 Yeso un yan-neke-mo un wu ne, ye hyoknuru yow yow o-Urusharima ne be-de un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun*. Un co hiin to ken bo-to ut-rek-to ro kane: o-gaan o-Bapaji, o-gaan o-Betanya. Ka da-de ne, Yeso tomuru yan-neke-mo un wu nen yoor. ² Wu zeeru ye, "Wobe no un ka bo-de ro o-co à, no tuw be-de un ye. Da-o no tuwe, no 'wos wa-yo o-janka yo a cete m-da á. Yo ro gego. No ussundu me yo, no hantu me. ³ Kowa citu no, '¿Ya notte m-us un ka janka-yo?' No zee, 'Gos-wu te, wu zee wu conog yo. Wua muuntusse yo m-moka m-moka.'"

⁴ Ka da-de ne, ye arguru m-neke. Bo ye 'woste yo à, ye ussunuru yo. ⁵ Da-o ye ro yo m-us à, ka hun-ne ye ro kane ge à, ye cituru, "¿Remen ya no usste ka wa-yo o-janka yo?" ⁶ Yan-neke-m Yeso ruru ye bo Yeso zee ye à. Hun-ne zeeru ye, "To, aragbu no." Ye arguru. ⁷ Ye hanturu Yeso ka janka-yo. Ye ussuru gund-to un ye. Ye neksuru n-ton o-janka. Ka da-de ne, Yeso daaru. ⁸ Hun-ne deen ye neksuru gund-to un ye un cow. Ye ken ye ne ye kaaru ut-wa n-riib o-cow. Ye zeeru m-neks un cow. ⁹ Un ye ro o-co à, un ye ro un jim ne à, kap ye ma'asuru us-guuda zak-o-zak. Ye m-zee,

"A bomog Shir!" †

"A bum no ka wu haane un beeb-ur Yawe à. A bum no wu!" ††

¹⁰ "Shir 'ye o-kwum be-de un haan-mo un gwomo-ut *Dawuda* tat na."

"A bum no Shir n-Ton!"

¹¹ Yeso cowuru o-Urusharima. Bo wu woonte à, wu cowuru un *Pyo-o Shir* o ro un ka bo-o à. Ka da-de ne, wu guturu ko yo ke rii-yo. Wu hyanuru ho-ur teeste, wu ruuru o-Urusharima, wu nekuru o-Betanya mosse un yan-neke-mo un wu ne op un nen yoor.

Ma-to o-rum

(Mati 21:18-19)

¹² Ish gasuru, ye ruuru o-Betanya. Ye ro m-muun o-Urusharima, Yeso hoguru mer. ¹³ Wu gut, wu 'wos rum-yo ka ut-wa ne. Wu hessuru, wu haaru yo m-gwot ko yo makt à. Bo wu woobute be-de un yo à, wu 'wos rii á, se ut-wa remen da-o un mat-de ut-rum o un go nom á. ¹⁴ Yeso zeeru ka rum-yo, "Wqa do m-mat ut-rum har hun-ne reet to á." Yan-neke-mo un wu ye hoguru bo wu zee yo à.

Yeso ruute yan-naas un Pyo-o Shir

(Mati 21:12-17; Ruka 19:45-48; Yoha 2:13-22)

¹⁵ Yeso woonuru o-Urusharima. Wu woon, wu dooru m-cow un *Pyo-o Shir*. Bo wu tuwte un *Pyo-o Shir* à, wu 'wossuru ya-ut-baab ye ka un ya-m-o ne. Wu taknu yanse un ye us-sorog us-sorog. Wu wagarsuru saw-to ut-sak un yan-shas-o un hwor ne un deeg-to un ya-ut-baab to un tantabara ne. ¹⁶ Hun-ne ye ro m-ma'as m-caatune un *Pyo-o Shir* us-saw ne à, wu zeeru ye, "No do m-caatune á." ¹⁷ Ka da-de ne, wu yoosuru hun-ne, wu zeeru ye, "A geneg to ka ma-to be-de un Ma-to Shir. Shir zeeq,

" 'Hur-o re o warag hur-o us-kon

be-de un baag-o un hun-ne kap ye he me us-kon à.' ‡ No muutte o ne hur-o un hyow-ne."

¹⁸ Gwomo-ne ye un kon-se Shir un yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ne, da-o ye hoge kaane à, ye hqoburu o-cow yo ye hette ho un Yeso à. Ye ro hyan un gyer-o un wu, remen hun-ne hyanag ut-hyat un yoos-de un wu.

Yoos-de o-rum

(Mati 21:20-22)

¹⁹ Bo ho-ur hebutu à, Yeso ruuru o-Urusharima mosse un yan-neke-mo un wu ne.

²⁰ Ish gasuru, ye ro m-argune. Ye hyamburu ka rum-yo. Yo hu'uste gaw un geer-se un yo ne. ²¹ Ka da-de ne, Bitrus baksuru bo Yeso zee ka rum-yo à. Wu zeeru Ye-

† ut-Girik: Hosanna! = Gu na! †† Hyen komo: Bong 118:25-26

‡ Hyen komo: Isha 56:7; Irimi 7:11

so, "Wa-ús-Nap, gwot! Ka rum-yo o huú nu à, ai, yo hu'ústē gaw, kap ús-geer ne."

²² Yēso shasurū yan-neke-mō un wu, wu zēerū, "Sher nō be-de Shir. ²³ Nip-o mē nō m-rurē, net-wu deke Ma-tō Shir hur-ur gaan à wua zee ka Haag-o 'Wuksunde o he'ēbe n-mē m-sa.' Nōa hyenes ma-tō un wu toa bup o-nip tō wu zēē à. Amba wu shere ur-hur á, yatt-yo he m-nomē á. ¹²⁴ Remen kaane, mē nō m-rurē, koyan nō kone be-de Shir, dek nō unze nō regusute nō goksus-sute yo. Ka da-de ne, nōa hyen a ya'aste nō ka rii-yo nō kone à. ²⁵ Da-o nō ro un kon-se Shir, urege wu ken ro kon wu nō m-hyan ryaab-se un wu à, nō soksu wu **ba'as-tō** un wu, remen Tato nō wu ro n-Ton shir à, wu soksutú nō ba'as-ut nō." †† ‡

Cow-yo Yēso rotte un nom un ka hyat-tō à

(Mati 21:23-27; Ruka 20:1-8)

²⁷ Ye mūunurū o-Urusharima komo, Yēso ma'asurū ut-tuw n-mē un **Pyo-o Shir**. Ye ken ye haanurū be-de un wu. Gwomo-ne ye un kon-se Shir ye ro kon be-de un ye un yan-Yoos-de un **karamsa-o Mosa** ne un sek-ye ye un **Yahuda**-ne. ²⁸ Ye citurū wu, ye zēerū, "¿Wan wu ne ya'e wō 'wōns-mō wotte un nom un gon ka rem-se?"

²⁹ Yēso waksurū ye, wu zēerū, "Mē eb re, yage um mit nō o-cot. Shas nō mē. Nō shesū mē, man rurū nō wu ya'e mē 'wōns-mō un nom un ka rem-se à. ³⁰ ¿Wan wu ne ya'e **Yohana** ut-gwomo tō un yo'os un hun-ne m-hō: Shir kō hun-ne?"

³¹ Bō ye hogute cot-o un wu à, ma-ut sunurū ye un hi un de un ye. Ye zēerū, "A zee 'Shir, wu un n-Ton shir tomne **Yohana**,' wua zee na, '¿Ya hante nō dekte ma-ut **Yohana** á?' ³² ¿Amba a hoks m-zēē, 'Hun-ne ye tomne **Yohana**? A hoks m-zēē kaane á." Ye un hogē un gyer-o un hun-ne, remen ye nepste **Yohanawan-Rwor un Ma-tō Shir** wu.

³³ Remen kaane, ye waksurū Yēso, ye zēerū, "Tē nap á."

Yēso ne wu zēerū ye, "Tō, cin da nō nepte wu tomne **Yohana** á, mē eb re, man rurū nō wu ya'e mē 'wōns-mō um nomte ka rem-se á."

Bor-ús op ús-voor

Sha-mō ut-ma tō un wa-o-kat un ya-tom-ne

(Mati 21:33-46; Ruka 20:9-19)

12 Ka da-de ne, Yēso taknū ye m-yoose un sha-mō ut-ma. Wu zēerū ye, "Wu ken net-wu go'e kat-o un anab. Wu rigimsurū o un gagan. Wu hinurū o-kuub

† Hyen komo: Mati 17:20; 1Kor 13:2 †† Mō ken gen-mō un dō ci-o ²⁶ Amba, nō sokse wu ne ba'as-tō un wu á, Tato nō wu ro n-Ton shir à wua soksu nō ba'as-ut nō á. Mati 6:15 ‡ Hyen komo: Mati 6:14-15

remen wu pot hō-mō un anab. Wu nomurū sak-o m-pipir remen ur-'er. Bō wu komse à, wu ya'asurū ya-tom ka kat-o. Ka da-de ne, wu argurū m-neke o ken dak-o. ^{#2} Da-o anab nense à, wa-o-kat tomurū ko-guw-wu un wu be-de un ka ya-tom-ye, wu deknū wu kwukwur-de un wu. ³ Bō ka ko-guw-wu woone be-de un ya-tom à, ye shipurū wu. Ye bu'urū wu, ye yanurū wu. Wu argurū m-ji ut-kom m-zar. ⁴ Ka da-de, wa-o-kat doorū m-tom un wu ken ko-guw-wu un hon. Ka ko-guw-wu a do m-tom à, ye cerurū wu ur-hi. Ye reesurū wu ur-koob. ⁵ Wa-o-kat doorū m-tom un wu ken wu. Amba ka wu a do m-tom à, ye hoorū wu. Kaane o, ye nome ye ken ye deen. Ye bu'urū ye ken ye, ye homurū ye ken ye.

⁶ "M-mōka ne wa-o-kat taagute wan-tom, se wà un wu un hon-de un wu, wu wu cone à. Wu zēerū un hur-de un wu, 'Kay, ka ya-tom-ye yea hyen 'e-m wà re.' Ka da-de ne, wu tomurū wà un wu.

⁷ "Amba ka ya-tom-ye zēerū un hi un de un ye, 'Wà wu un wa-o-kat-wu ka. Haan nō a ho nō wu remen cim-yo un wu waragte yo ma na.' ⁸ Ye shipū wu. Ye hoorū wu. Ye jorbūrū u-de un wu pesto-de o-gagan."

⁹ Bō Yēso komte ye m-rurē un ka ma-tō à, wu citurū ye. Wu zēerū, "Tō, ¿ya ne wa-o-kat he m-nom? Se wu haante wu ho-m ka ya-tom-ye, wu ya'as ye ken ye ka kat-o." Yēso doorū ye m-rurē ut-ma. Wu zēerū, ¹⁰ "Nō karantute be-de un Ma-tō Shir unze,

" 'Ta'ar-de ya-ut-ma jore à, a muste de kashi ur-ta'ar de ut-ma.

¹¹ Mō ka senge-mō un Yawe mō.

Be un na ne rii-yo ut-hyat yo.' ‡"

¹² Bō Yēso rurute ye kaane à, sek-ye be-de un **Yahuda**-ne ye napurū unze ye wu tane be-de un ka sha-mō ut-ma tō. Remen kaane, ye hoborte o-cow ye shipt wu. Amba bō ye hyente hun-ne ut-moor ne à, gyer-o reerū ye. Ye es wu m-ship á. Ye yagurū wu. Ye argurū arag-mō un ye.

Cot-o un top un tar

(Mati 22:15-22; Ruka 20:20-26)

¹³ Ka da-de ne, ye tomurū wu ye ken hun-ne ye. Ye ro un hoob-o ur-taab remen ye shipt wu, be-de un ma-tō un wu. **Parisa**-ne ro kon un hun-ne ko-Gwomo **Here** ne. ¹⁴ Bō ye woobute à, ye zēerū wu, "Wa-ur-Yoos, te nepste wō wa-o-nip-wu o ro. Wō un koos un net á. Be un du ne yatt-wu jiishe wu ken á. Wō un yoose un hun-ne cow-yo Shir o-nip ne." Bō ye nomte ut-ma kaane à, ye citurū wu. Ye zēerū, "¿Hond hond o te top ko-Gwomo **Sisar** hwor-ye un tar? ¿Te top, kō te top á?"

¹⁵ Yēso ne, bō wu nepte shepe-o un ye à, wu citurū ye. Wu zēerū, "¿Ya un yo ne notte mē m-ceed? Hantū nō mē hwor ‡†† um gut." ¹⁶ Ye hanturū wu hwor. Wu

†† Hyen komo: Isha 5:1-2 ‡† Hyen komo: Bong 118:22-23 ‡†† ut-Girik: denari.

zeerū ye, “¿Hoto-o wan o ne un jin-ur wan ne no hyane kane?”

Ye waksuru wu. Ye zeerū, “Ai, hoto-o ko-Gwomo *Sisar* o. Jin-de un wu de te hyane kane.”

¹⁷ Bō ye waksute wu kaane à, Yeso zeerū ye, “Ya’as no ko-Gwomo *Sisar* rii-yo rō yo ma *Sisar* à. Komo no ya’as Shir rii-yo rō yo Shir à.” Bō ka hun-ne ye hogute kane à, ye hyanuru hyat-to un wu deen.

Ma-to un ine-mo un margan-ne

(Mati 22:23-33; Ruka 20:27-40)

¹⁸ Ye ken hun-ne ye ro kon tomso. A ye m-zee *Sadu-ki*-ne. (Ye rō m-zee margan-ne ye inē be-de m-mar á.) Ye haanuru be-ur Yeso. Ye cituru wu. ¹⁹ Ye zeerū wu, “Wa-ur-Yoos o, te o-cot ne te cit wō. *Mosa* genutu te ka *karamsa*-o unze sek-wu mere, ba ye un mat un ne’a un wu, depete heno un wu ge ka ne’a-wu, wu metute sek-wu yakar. ²⁰ O ken den-o, a makt yan-campo-ne nen ta’oor. Mat-de co gaaru ne’a. Ye ro woog kum un yakar á, campo maruru. ²¹ Heno un wu suguru ka ne’a-wu. Tomso ne, ye kum yakar á, ka heno-o dooru m-mar. Wu donde wu à, ka bō-se ne tomso ne, ka heno-o dooru m-mar ba un yakar. ²² Har ka nen ta’oor-ye, kap mo un ye, ye ga’e ka ne’a-wu à, ye merumsuru. Be-de un ye yatt-wu kume yakar á. Komo ka ne’a-wu ye ga’e à, wu dooru m-mar. ²³ To, ho-de m-inē mo un margan-ne, be-de un ka nen ta’oor-ye, ¿wan wu ne wan ka ne’a gaan wu remen kap mo un ye, ye geeste wu?”

²⁴ Yeso waksuru ye, wu zeerū, “No nap Ma-to Shir á. No napu ne beeb-de Shir á. ²⁵ Ho-de m-inē mo un margan-ne a un ga ut-ge á. Hun-ne a warag untun *yan-tom-ye Shir* n-Ton shir. ²⁶ Urege ne noa cit me ma-to un ine-mo un margan-ne, ¿No wet m-karante takurda-o *Mosa* gene á? Wu ruru na unze wu hogute cor-o Shir n-te yokor-o yar-yo. Shir zee wu, ‘Me Shir *Ibrahi* wu um rō. Komo wu ma *Ishaku* wu um rō, kap un *Yakubu* ne.’ ²⁷ Wu ba Shir o un hun-ne margan-ne á, amba Shir o un yan-hoog. No ba’asute deen.”

Karamsa-to jiishe m-'wons à

(Mati 22:34-40; Ruka 10:25-28)

²⁸ Wu ken wan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* wu hyoknuru be-de un ye. Wu hoguru ma-ut sunute *Sadu-ki*-ne. Bō wu hogute Yeso shaks ye ur-bon ne à, wu cituru Yeso. Wu zeerū, “¿O ke *karamsa*-o jiishe m-'wons?”

²⁹ Yeso zeerū wu, “*Karamsa*-o jiishe m-'wons à, o ka: ‘Hoge no hun-ne ye un dak-o o-*Isra!* Yawe Shir na. Gwomo-ut rō kōn á, se Yawe un hōn-de un Wu. ³⁰ Was Yawe Shir ru. Was un wu ne un hur-ur un du ne kap, un kap o un hoog ru ne, un kap nap-us ru ne, komo un

† Hyen komo: Seng 23:8 †† Hyen komo: Kara 25:5 ‡ Hyen komo: Rwu 3:6

‘wons-m ru ne.’ ³¹ Hoge no *karamsa*-o ayoore-o tomso ne, ‘Se no was or no ne m-sok ne bō no wasse hi un no à.’ †† Yatt *karamsa*-to jiishe to ka yoor-to m-'wons á.”

³² Bō ka wan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* wu, hogute shas-o Yeso à, wu zeerū, “Ka o, Wa-ur-Yoos, o rworog o-nip. Shir o rō ko-Gwomo na. Gwomo-ut rō kōn á, se Shir un hōn-de un o. ³³ Depete net was wu kap un hur-ur gaan, un nap-se un wu ne kap komo un ‘wons-mo un wu ne kap, komo wu was un yan-bor-se un wu ne bō wu rō m-was un hi un de un wu à. O aragte kap yar-mo wu ya’ase Shir à un rem-se a tukse ne be-de ur-seke à.” ††

³⁴ Yeso napuru ka net-wu shaks wu us-nap ne. Wu zeerū wu, “Kuks wō hiin o tūwut be-de un gwomo-to Shir.” Bō Yeso ruru wu kaane à, yatt-wu kume jaab-o ut-men wu cit wu yo ken rii-yo á. ⁵

Wan-Gwu

(Mati 22:41-46; Ruka 20:41-44)

³⁵ Bō Yeso ro ur-yoos un *Pyo-o Shir* à, wu cituru o-cot, “¿Re o *yan-Yoos-de o-karamsa* zette unze *Kiristi*, wà *Dawuda* wu? ³⁶ *Kykt-o Shir* rwo’og *Dawuda* m-zee:

“Yawe zee Wan-Koyan re:

“She’et kane so un kom-o un re un de se um rwo’og yan-yage-ut ru un kus-o un na-o ru.” † ††

³⁷ *Dawuda* un hi un de un wu ak wu, ‘Wan-Koyan,’ urege ka o, ¿Re o *Wan-Gwu* he m-warag wà *Dawuda*?’ Hun-ne deen hogute wu zak-o-zak.

Ya-ur-yoos-de o-karamsa

(Mati 23:1-36; Ruka 20:45-47)

³⁸ Bō wu yoose ye à, wu zeerū, “Nom no ja un yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* ne, yan-con-to ut-tuw un carri-to ut-cop ne, un con-to un gas-de m-seeb ne be-de ut-baab. ³⁹ Ye he un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, kō o-biki, ye rō un ma’as un hoob-o un deeg-to ur-bon remen ye she’ette she’et-de m-nu. ⁴⁰ Myet un kaane ye rō un kuus un saw-to un gwor-ne. Ye rō m-she’et deen un kōn-se Shir remen a zeet ye yan-dore un Shir ye hur-ur gaan. Ye, a he ya-ur-koob de jiishe à.”

Yar-mo un ko-gwor

(Ruka 21:1-4)

⁴¹ Bō Yeso she’ete yow yow be-de a un he’edbe m-yar à, wu ma’asu m-gwot un hun-ne deen bō ye m-he’edbe un hwor à. Ya-o-kwum he’edburu hwor deen. ⁴² Ka da-de, wu ken ko-koob-wu ko-gwor haanuru wu he’edburu nera ut-yoor.

⁴³ Yeso agnuru yan-neke-mo un wu be-ur gaan. Wu zeerū ye, “Me no m-rure o-nip, ka ko-gwor-wu ko-koob

†† Hyen komo: Kara 6:4-5 †† Hyen komo: Rewi 19:18

††† Hyen komo: Kara 4:35 ††† Hyen komo: Hose 6:6 § Hyen komo: Ruka 10:25-28 §† Hyen komo: Bong 110:1

he'edbutę yo jiishe à n-me ın be-de a he'edbe m-yar, arge kowan. ⁴⁴ ım zęeg yo kà remen ye ken ye he'ed-butę hiin be-de ın yo rọ ye deen à be-de ın kwum-o ın ye. Amba wu, myet ın koob-de ın wu ne wu he'ed-butę myet yo rọ wu à. Wu ya'aste kap yo wu rotte à."

Bor-us op us-tet

A wuks Pyo-o Shir
(Mati 24:1-2; Ruka 21:5-6)

13 Yeso ro m-rwuun ın *Pyo-o Shir*, be-de ın yan-neke-mo ın wu, wan-gaan cituru wu. Wu zęeru, "Wa-ur-Yoos, gwot gon ka ta'ar-to, ın ka caari-to ut-ma to ne."

² Yeso zęeru, "¿No hyanag ka caari-to ut-ma to? Kap ka ta'ar-to rọ kanę à, a wugurse to. Yatt ta'ar-de a he m-yage n-ton ın or ın de á."

Ur-koob us-cenene ne
(Mati 24:3-14; Ruka 21:7-19)

³ Bọ jimitę à, Yeso ro tara ın *Haag-o ın 'yo-se o-Zę-tun*, ka haag-o rọ ın gwotbe ın *Pyo-o Shir* à. Se ye ken ye be-de ın yan-neke-mo ın wu, (Bitrus wu, *Yakubu* wu, ın *Yohana* ne, ın *Andarawus* ne), ye cituru wu pakse. ⁴ Ye zęeru, "Te conog o ruru te zọ ke da-o ne a he m-nom ın se ka rem-se? ¿Yo ke rii-yo ne he te m-kute da-o ka rem-se he m-kor à?"

⁵ Ka da-de ne, Yeso taknu ye m-yoose. Wu zęeru, "Muut nọ ut-hi, taasų net ees nọ á. ⁶ Hun-ne deen yea haan be ın nọ, ye dek jin ın de. Kọ wu ke wu rọ m-zęe wu rọ *Kiristi*. Yea ees hun-ne deen. ⁷ Tomso, nọ hogę a ın ma-to ur-gun, to ken to yow yow, to ken to ur-hyew ne, nọ jar nọ hogę o-gyer á. Se ka rem-se takante, amba a ın go hyan ta-de ın hono o-dak á. ⁸ Ka da-de ne, hun-ne a heete hun-ne ur-gun. Gwomo-ut a heete ut-gwomo ur-gun. Dak-o a nukte to ken be-to ın hon ın hon. Mer a reese hun-ne ur-koob. Ka rem-se kap, takan-de ın re ur-koob de ka, bọ hoog-mo o-mat rọ m-takan à har arguru kaane.

⁹ "Remen nọ yan-neke-m re ye, 'She'et nọ zongse!' Hun-ne a eeg nọ be-de ın yan-piish ut-ma. Yea bu nọ m-dum n-me ın kuke-to ın yoos ın Ma-to Shir. Hun-ne a eeg nọ be-de ın gwamna-ne ın gwomo-ne ne. Yea nom yo kà remen nọ yan-neke-m re ye. Amba kap ın kaane ne, nọa kum o-cow remen nọ rurutu ye *Ma-to m-Rerem* to Shir. ¹⁰ Rii-yo ka rem-se takante, a rure baag-to ın hun-ne kap *Ma-to m-Rerem* to Shir. ¹¹ Da-o a he nọ m-ship à, a heete nọ be-de ın yan-piish ut-ma. Rii-yo nọ nekute nọ jar nọ ryegen ın rii-yo nọ he m-rwor á. ın ka da-o, kap rii-yo Shir ya'e nọ à, yo nọ he m-rwor remen nọ ye rọ tep ın hi ın nọ á. *Kukt-o Shir* o rọ tep be ın nọ. †

† Hyen komo: Mati 10:17-20; Ruka 12:11-12

¹² "ın ka da-o ne, sek-wu wu ya'as heno ın wu a hoot wu. O-tato tomso ne ọa ya'as wà ın o. Yakar yea ine eso ye rur rii-yo tat-ne ye ın ye ın in-ne ye ın ye ne nọme à yo ın ba ur-bon har yea ru a ho ye. ¹³ Kọ wu ke net-wu wu yage nọ remen nọ yan-neke-m re ye. Amba kap wu hokse m-gaag ın men-to ın wu har ta-de ın hoog-o ın wu à, wu posse ra-o Shir. ††

A su ur-koob deen
(Mati 24:15-28; Ruka 21:20-24)

¹⁴ "Wu karunte ka ma-to à, yage wu nep to. 'Nọa hyen a shereg yo ken rii-yo Shir yage à, be-de udepe a sher yo á.' Yoa naas *Pyo-o Shir*. Nọ hun-ne ye rọ ın dak-o o-Judiya à, nọ hyene ka rii-yo, nọ som be-de ut-haag. ¹⁵ Wu rọ tara n-ton ur-dooob de o-kuke o ın wu à, wu kergene á taase wu cųw n-me o-kuke, remen wu dekontę to ken saw-to to rọ n-me á. ¹⁶ Wu rọ o-kat à, wu jar wu warag dek ur-matuku o-hur á. ¹⁷ ın ká ho-to, ne'a-ne yan-yakar-ye rọ ın su ur-de à, ın ya-ut-uub ne yea su ur-koob. ¹⁸ Nọ kon Shir taase ka rem-se woon nọ da-o o-gos. ¹⁹ Remen gon ka su ur-koob de, ın ká ho-to a jiish cin da-o Shir nọme hono o-dak à. Komo a do de m-nom n-co á har da-o ba m-ta. ²⁰ Amba Wan-Koyan hak ka ho-to ın su ur-koob to. A ro zęęe remen kaane á, yatt net-wu rọa kus á. Remen con-to ın ká ye Shir daage à, o rwo'e wu hept ka su ur-koob o. ²¹ ın ka da-o, net zee nọ, '*Kiristi*, wu ka kanę,' kọ wu ken net-wu zee nọ, 'Wu ka reeno,' nọ jar nọ dek ma-to ın wu á. ²² Yan-rwor ın ma-to Shir ye ut-bọ yea ine, wu ken a zee, 'Me rọ *Kiristi*,' har yea kute nọ caari-to ut-hyat ın se ken rem-se us-myot se ne se nọ cęte m-hyan á. Ye rọ m-nom ın ka rem-se remen ye eeste ye Shir daage à, o rwo'e ye hokste. ²³ Amba ma'as nọ zongse. ım rüssute nọ ma-to ın ka rem-se ba se ın takan."

Muun-m Yeso Wan-Gwu
(Mati 24:29-31; Ruka 21:25-28)

²⁴ "Da-o a komse swo ur-koob, ın ká ho-to, " 'ho-ur a nom o-comb.

O-reng komo yoa do nom o-mok á. †

²⁵ Regen a ma'as m-he'emende n-dak.

Bon rem-se Shir hwoone n-kus o Shir à, se à nuktusse.' ††

²⁶ "Ka da-de ne, hun-ne deen yea hyen me *Wà-wu ın net*, me m-neke ne n-me ut-ke'ente ut-gos ne ın caari-mo m-cecas ne mo ur-bon. ††† Ka da-de ne, man to-mon *yan-tom-ye Shir*, ye kargunse ka ye wu daage à, ya-ur-horim ın ya-ur-horan ne ın yan-so-o-baar ne o-

†† Hyen komo: Mati 10:22 † Hyen komo: Dane 9:27; 11:31; 12:11 †† Hyen komo: Ruka 17:31 †† Hyen komo: Isha 13:10; Jowe 2:10,31; 3:15; Hyan 6:12; Izik 32:7 ††† Hyen komo: Isha 34:4; Hyan 6:13; Jowe 2:10; Isha 13:10 ††† Hyen komo: Dane 7:13; Hyan 1:7

ye'er ne, yan ko kene ye Shir daage à, *yan-tòm-ye Shir* a kargunse ye.

Ma-to o-rum

(Mati 24:32-35; Ruka 21:29-33)

²⁸ "M-moka, yoos no yo ken yo be-de o-rum. Da-o no hyene jet-se un yo cirig m-tupne, nap no unze gos-o nomoste yow yow. ²⁹ Remen kaane da-o no hyene ka rem-se ro m-takan, no nak o ka unze da-o woosunte yow yow. ³⁰ Nip-o me no m-rure, ka zaman-yo yoa te a se ka rem-se kap se nomoste. ³¹ Ton-o shir, o-dak ne toa tees, amba ma-ut re toa te a.

She'et zongse

(Mati 24:36-44)

³² "Amba da-o ka rem-se he m-takan à, ka ho-de yatt-wu he m-nap a. Ko *yan-tòm-ye Shir* n-Ton shir, ye nep da-o ka rem-se he m-takan a. Ko Wa un hi un de un wu, wu nap a. Se o-Tato un wu un hon-de un wu. Wu nape da-o se he m-takan a. ¹³³ Cin da no nepte da-o ka rem-se he m-takan a, ma'as no zongse, yish hooge! ³⁴ Sha-mo ut-ma mo ka. Haan-mo un *Wa-wu un net*, a nom untun wa-o-hur wu ine rur ur-hyew a. Wu wong-suru ya-m-senge, ko wu ke un senge-mo un wu ne. Wu dekuru wu ken wan-gaan wu, wu zeeru wu ere wu o-hur, wu ma'as yish hooge. †

³⁵ "Ma'as no yish hooge remen no nap da-o wa-o-hur he m-jo'on a. Ke m-rim mo wu he m-jo'on, ko da-o purge, ko kiit ro us-kan, ko n-sot? ³⁶ Taase wu woon no ba o-sakto, no m-rew. ³⁷ Ma-to me no m-rure a, me un rure ko wu ke, wu ma'as zongse."

Bor-us op us-nass

Yan-co gamag ur-hi de un yage-ut Yeso

(Mati 26:1-5; Ruka 22:1-2; Yoha 11:45-53)

14 Kuks ho-ut yoor *Yahuda*-ne nomot biki-to ye ro m-nom a *Biki-o m-Pas* un *Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist* ne. Gwomo-ne ye un kon-se Shir un yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ne ye hooburu cow-yo un ship un Yeso ur-hyow ba hun-ne ye un nap, ye hoot wu. ^{‡2} Amba ye zeeru, "A ship wu ho-de o-biki a, taase hun-ne 'yons o-zaaz."

A duusute Yeso nom-mo m-shi'igin un bo-o o-Betanya

(Mati 26:6-13; Yoha 12:1-8)

³ Yeso ro bo-o o-Betanya un hur-o Simon ko-cim. Wu ro un re un rii-yo m-re, wu ken ne'a-wu cownuru un ur-batta ne de un now-mo m-shi'igin † mo un hwor deen. Wu bu'uguru nu-de un ka tur-de. Wu duusuru Yeso mo ur-hi. †

† Hyen komo: Ruka 12:36-38 †† Hyen komo: Ruka 12:36-38
‡ Hyen komo: Rwu 12:1-27 †† now-mo m-shi'igin ut-Girik: nardi.

⁴ Bo wu duusute wu mo a, ye ken ye, ye ro kane a, ye swooru us-ryaab. Ye zeeru or un ye ne, "Ke hante atte m-naas m-now kaane? ⁵ Now-mo woose net nom senge-mo ut-ho zungu-us tet [300] wu kumut ka hwor-ye. Depete a beeb mo a yaas koob-ne ka hwor-ye." Ye kangsuru wu.

⁶ Bo Yeso hogute ma-to un ye a, wu zeeru ye, "Yage no wu. Ke Remen yan o notte wu m-rangse? Wu nomutu me rii-yo ur-bon. ⁷ Ko o ke da-o no mosse un koob-ne ne. Da-o no cone a, ka da-o, no he ye m-ya m-yar. Amba me, no mosse un me ne ho-ur bi a. ††8 Wu nomog rii-yo wu hokse m-nom a. Wu duusute wur-o re now-mo m-shi'igin remen zonge-to un duk re. ⁹ Nip-o me no m-rure, kap be-de a he rwor un *Ma-to m-Rerem* a, hono o-dak kap rii-yo ka ne'a-wu nome a, a ma'as yo m-rwor remen a bakste un wu ne."

Yahudas ya'aste Yeso

(Mati 26:14-16; Ruka 22:3-6)

¹⁰ Da-o Yeso un yan-neke-mo un wu ne ro m-nom *Biki-o m-Pas* a, Yahudas Iskariyoti, wan-gaan be-de un ka op un yoor-ye, haaru be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir remen ye hongsuté bo wu he ye bobse un Yeso a. ¹¹ Bo ye hogute kaane a, ye nomuru o-zak. Ye essuru ut-ma un wu ne ya ya'as wu hwor. Wu ne wu zeeru hoob-o o-cow wu ya'aste Yeso un kom-to un ye.

Yeso reeg Biki-o m-Pas un yan-neke-mo un wu ne

(Mati 26:17-25; Ruka 22:7-14,21-23; Yoha 13:21-30)

¹² A woon da-o un ho-de ur-takan de *Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist*, ho-de un m-penem un ca remen baks un ho-de ye rwunte o-Masar a. Yan-neke-mo un wu ye zeeru wu. "Ke ne o o cone te he te nomo wo rii-yo m-re yo *Biki-o m-Pas*?"

¹³ Wu tomuru nen yoor be-de un yan-neke-mo un wu. Wu zeeru ye, "Cow no o-bo. Da-o no cowe, no go'one un wu ken campo-wu ne. Wu ro un tur-de m-ho ne ur-hi. No dore wu. ¹⁴ Hur-o wu cuwe, no cuw no zee wa-o-hur, 'Wa-ur-yoos-wu zee, "Ke ne o wu he m-comse ne wu reet *Biki-o m-Pas* un yan-neke-mo un wu ne?" ¹⁵ Wu kute no caari-o o-kuke o a ma'e n-ton un or un o o-kuke a. O ro zongse us-saw ne n-me. Kaane o, no he na m-nome rii-yo o-biki."

¹⁶ Yan-neke-m Yeso ruuru. Ye cowuru o-bo. Ye 'wos-suru bo Yeso ruru ye a. Ye nomuru wu rii-yo m-re yo *Biki-o m-Pas* kane.

¹⁷ Bo ho-ur hebuté a, Yeso wooru mosse un ka op un nen yoor-ye ne. ¹⁸ Ye ro m-re un rii-yo m-re, Yeso zeeru ye, "Nip-o me no m-rure. Wu ken wan-gaan-wu be un no, wu ya'as me un kom-to un yan-yage-ut re, wu te m-re te un wu ne a." ††

†† Hyen komo: Ruka 7:37-38 ††† Hyen komo: Kara 15:11
††† Hyen komo: Bong 41:9

¹⁹ Men-ut naasuru ye, ye taknuru us-cot un gaan un gaan. Kō wu ke wu zeeru, “¿Me wu o?”

²⁰ Wu zeeru ye, “Wan-gaan be un nō, nō nen op un yoor, wu tette m-re kōk-ur gaan à. ²¹ Wu dooru ye m-zee, remen me *Wà-wu un net*, man meres bō a gene be-de un Ma-tō Shir à. Amba ka net-wu he me m-ya'as à, wya su ur-koob, otte a ro makt wu un hono o-dak á, roa jiish wu.”

**Yeso kutute yan-neke-mo un wu
cow-yo un baks un mar-mo un wu**
(Mati 26:26-30; Ruka 22:15-20; 1Kor 11:23-25)

²² Ye ro un re un rii-yo m-re, Yeso dekuru ur-burodi, wu bomuru Shir. Ka da-de ne, wu bosuru, wu wonguru ye. Wu zeeru ye, “Hombē nō, wur-o re o.”

²³ Wu dekuru ya o-kōk un hō-mō un yakar-ye un 'yo-o-anab ne. Bō wu nomte ur-bongon be-de Shir à, wu ya'asuru kap mō un ye. Ye swooru.

²⁴ Wu zeeru, “Hyo-m re mō mō un shoos un swor o-nu o Shir suru nō à, mō a he m-dusune remen hun-ne deen à. ^{†25} Nip-o me nō m-rure man do swō un hō-mō o-anab á, se ka hō-de um he m-swō m-pu mō à, be-de un *Gwomo-tō Shir* à.”

²⁶ Bō wu komte ye m-rure kaane à, ye huru Sep-o ur-Bongon de Shir. Ye ruuru, ye haaru un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun*.

Bitrus a nom she-mō un nap-m Yeso
(Mati 26:31-35; Ruka 22:31-34; Yoha 13:36-38)

²⁷ Yeso zeeru ye, “Kap-m nō nōa som me. Me un zee yo ka remen a geneste be-de un Ma-tō Shir unze:

“‘A ho wa-ur-gut de un ca,
us-rek ca he m-caage.’ ††

²⁸ Amba da-o a 'yonsu me un hōog ne, man be nō m-wō un dak-o o-Gariri.” ‡

²⁹ Bitrus zeeru, “Kō ye som wō kap, me kam man som wō á.”

³⁰ Yeso zeeru wu, “Nip-o me wō m-rure, Bitrus, kō un ka tet-mō mō roone à, rii-o keeg-yo o-kiit kenet sō-o yoor, wōa nom she-mō un nap-us re sō o-tet.”

³¹ Bitrus shasuru m-'wons ne. Wu zeeru, “Kō a roa ho me mōsse un wō ne, man nom she-mō un nap-m ru á.” Kap mō un ye ka ye zee.

**Yeso konog Shir
un Haag-o un 'yo-se o-Zetun**
(Mati 26:36-46; Ruka 22:39-46)

³² Yeso ne un yan-neke-mō un wu ne, bō ye heete un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun* à, ye wooru de ken tuk-de de a m-zee o-Gesemani à. Yeso zeeru ye, “She'et nō kane, um konoste Shir.” ³³ Wu dekuru Bitrus un *Yakubu* un *Yohana* ne, wu taknu swor ur-koob deen. Wu ro us-

† Hyen komo: *Rwu* 24:8; *Irm* 31:31-34 †† Hyen komo: *Zeka* 13:7 ‡ Hyen komo: *Mati* 28:16

barag, men-ut naasute wu deen. ³⁴ Wu zeeru ye, “Men-ut naasute me deen. Wō hyene, o zee mett hōog á. Wasu nō me kane, nō she'et zongse.”

³⁵ Wu arguru co hiin. Bō wu arge o-co à, wu kwuk-turu n-dak, wu konuru Shir. Wu zeeru, “¿Kō nomtu wō o dossu me ka swō ur-koob de?” ³⁶ Wu dooru m-zee, “Abba, †† Tato re, kō yo ke rii-yo yo rō m-nome be un du. Um conog o dossu me ka swō ur-koob de. Amba yanze barag-us re se o he m-dore á, se barag-us ru.”

³⁷ Bō wu muunte be-de ye ro à, wu 'wossuru ye rō m-rew. Wu zeeru Bitrus, “¿Simon, rew-mō nō rotte? Ashi, znoa hoks m-she'et zongse kō hiin á? ³⁸ She'et nō zongse, yish hōoge, nō ma'as un kon-se Shir, taase nō he'ebe *ur-ba'as* da-de a megre nō. Me un zee yo ka remen kukt-o tunuste o nom rii-yo depe à, amba wur-o rott m-'wons á.”

³⁹ Ka da-de, Yeso dooru m-warag komo wu yage ye. Wu konuru Shir. Wu dooru m-rwor bō wu ro rworge à. ⁴⁰ Har m-mōka komo, wu dooru m-muun. Wu 'wossuru ye ro m-rew. Rew-m bupste ye deen. Bō ye zutute à, ye taaguru ma-tō ye he wu m-shas à.

⁴¹ Wu dooru m-warag remen wu konot Shir. Bō wu do m-muun, o atette-o à, wu zeeru, “¿Har m-mōka wuwe-de nō rotte m-rew ne? Bō'osute kaane, da-o wooste. Gwot me *Wà-wu un net*, a ya'astu me un komto un ya-ut-*ba'as*. ⁴² Ine nō, a kew nō wu! Gwot! Ká net-wu ya'asu me à, wu ka yow yow.”

Yahuda-ne shik Yeso
(Mati 26:47-56; Ruka 22:47-53; Yoha 18:3-12)

⁴³ A kane, rii-yo wu bitute nu, Yahudas, wan-gaan be-de un ka op un yoor-ye, wu woosunte un moor-tō un hun-ne ne deen. Ye ro ut-magay ne ut-kō ne. Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ne, un sek-ye ye un *Yahuda*-ne, ye tomnu ye.

⁴⁴ Wu he wu m-ya'as à, wu be'este wu gemeste ur-hi un ye ne unze, “Wu um he m-hamat à wu wu ship nō wu, nō neke un wu ne, nō 'er wu ur-bon ne.”

⁴⁵ Bō un woon-m Yahudas wu haaru be-ur Yeso, wu zeeru, “Wa-us-Nap.” Yahudas hamturu wu. ⁴⁶ Ye hwooru ut-kom, ye shipuru wu. ⁴⁷ Se wan-gaan be-de un *yan-neke-m Yeso* ye wu ro eso kane à, wu muusuru magay-o un wu. Wu ceturu ko-guw-wu un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir. Wu kupsuru wu o-tō.

⁴⁸ Yeso zeeru ye, “¿Nō un rwuun ut-magay ne ut-kō ne, nō shipt me untun ko-hyow? ⁴⁹ Kō de ke hō-de me mōsse un nō ne un *Pyo-o Shir*, me nō m-yoose. Nō ship me á. Amba se a nomtu me bō a gene be-de un Ma-tō Shir à.” ^{‡50} Ka da-de ne, yan-neke-mō un wu kap ye yaguru wu. Ye arguru m-som.

†† ut-Arameki: *Abba*. ‡ Hyen komo: *Ruka* 19:47; 21:37

⁵¹ Se wu ken wan-campo wu, wu cop rii á se o-gund un hon-de un o, wu doruru Yeso. Bo wu dorute Yeso à, ye shipuru wu. ⁵² Ye rumsuru gund-o un wu. Wu somuru bo Shir mate wu à.

A heete Yeso be-de un piish ut-ma

(Mati 26:57-68; Ruka 22:54-55,63-71; Yoha 18:13-14,19-24)

⁵³ Ye nekururu un Yeso ne be-de un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir. Kap Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ye un *Yahuda*-ne, un yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ne ye morguru be-ur Yeso. ⁵⁴ Bitrus ne wu don-duru wu m-pupa ne har un 'woog-o un hur-o ko-Gwomo-wu un kon-se Shir. Wu she'eturu be-de un guw-ne ye un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir. Wu ro un hwo'ot o-ra mosse un ye ne.

⁵⁵ A kané Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *Morog-de un Sek-ye* ne, yan-ya-ut-ma, kap ye hooburu rii-yo a hette m-zee Yeso nomog *ur-ba'as* à remen ye hoot wu, amba ye kum á. ⁵⁶ Ye ken ye deen ye sakkuru wu ut-ma ut-bo amba ma-to un ye to haan ut-gaan á.

⁵⁷ A kané komo ye ken campo-ne ye inuru eso, ye dooru wu ce'e ut-bo: ⁵⁸ Ye zeeru. "Te hogute wu zeeq wua hees *Pyo-o Shir* o hun-ne ma'e à, rii-yo ho-ut tet nomot wu me'es o hor-o, yanze ne ma-to un ko-hun á." ⁵⁹ Kap un kaane ne, ma-to un ye to haan ut-gaan á.

⁶⁰ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu inuru n-tete o un ye. Wu cituru Yeso. Wu zeeru, "¿Wo un to ken ma-to ne to o he m-shas, be-de un ma-to ka hun-ne ye ro m-rwor mosse un wo ne?" ⁶¹ Amba Yeso ro temb o un wu. Wu shas ut-ma á. Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu dooru wu m-cit komo. Wu zeeru, "Ashi, ¿wo wu, *Kiristi*, Wà-wu un wa-o-kwum-wu Shir tomnu te?"

⁶² Yeso zeeru, "Me wu. † Nqa hyen me komo, me *Wà-wu un net*, me tara un kom-o ur-re o Shir Wa-ur-Beeb. ‡ Nqa hyen komo me m-rwuun n-me ut-ke'ente n-Ton shir." †

⁶³ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir swooru us-ryaab deen. Wu yishuru gund-o un wu. Wu zeeru, "¿To ke ma-to a cone m-hoge komo? ⁶⁴ No hogute de yo'og-o wu yo'oge Shir à! ¿Re no hyan?"

Ye zeeru, "Wu wooste m-ho!" ⁶⁵ Ye ken ye taknu wu m-copse m-ta. Ye hokkuru wu yish, ye wosuru wu ur-dembe. Ye zeeru, "Ruru te wu wosu wo m-moka à!" Guw-ne komo ye ma'asuru wu un hwooge ut-raag.

Bitrus nomog she-mo un nap un Yeso

(Mati 26:69-75; Ruka 22:56-62; Yoha 18:15-18,25-27)

⁶⁶ Ye ka ro un kuke-o a ma'e n-ton un or un o o-kuke à. Ye ro un piishe un Yeso ut-ma. Bitrus ro o-'woog n-dak. Wu ken wan-ne'a-wu ne, ko-guw-wu un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, ⁶⁷ wu hyanuru Bitrus ro un

† Hyen komo: Yoha 2:19 †† Hyen komo: Rwu 3:14 ‡ Hyen komo: Bong 110:1 †† Hyen komo: Dane 7:13 †† Hyen komo: Rewi 24:16

hwo'ot o-ra. Wan-ne'a gwotururu Bitrus, wan-ne'a zeeru, "Wo mosse un Yeso ne ka wa-o-Nazaret-wu."

⁶⁸ Amba Bitrus nomuru m-she. Wu zeeru, "Me nap yo wo rwor á." Wu arguru m-rwuun un 'woog-o un pyo. Keeg-o o-kiit kanuru.

⁶⁹ Ka wan-ne'a-wu komo dooru gwot un Bitrus. Wu taknu rure un ye ro eso eso kané à, "Wu ka, *wan-neke-m Yeso* wu." ⁷⁰ Amba Bitrus dooru m-nom m-she komo.

Bo doote hiin à, ye ro kané eso eso à, ye zeeru Bitrus, "Nip-o, wo *wan-neke-m Yeso* wu remen wa-o-Gariri o ro."

⁷¹ Wu taknu us-tond. Wu zeeru, "Me nap ka net-wu wu notte un ma-to un wu á."

⁷² Un ra-o wu komte m-rwor à, un gyept-o un yish, keeg-o o-kiit kanuru ayoore-o. Bitrus baksuru ma-to Yeso ruru wu à. Unze "rii-o keeg-o o-kiit kenet so-o yoor, woa nom she-mo un nap-us re so o-tet." Bo wu bakste ka ma-to à, wu heburu us-won.

Bor-us op us-taan

A heete Yeso be-ur Biratus

(Mati 27:1-2,11-14; Ruka 23:1-5; Yoha 18:28-38)

15 Bo ish geste à, Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un sek-ye ye un *Yahuda*-ne, un yan-Yoos-de un *karamsa-o Mosa* ne, bo un yan-ya-ut-ma, ye gamuru ur-hi, ye nekururu un Yeso ne, ye ya'asuru *Biratus* wu. *Roma*-ne sagbuté Biratus Ko-Gwamna-wu un ka dak-o. ² *Biratus* cituru Yeso, "¿Wo wu ro ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ne?"

Yeso zeeru wu, "Ee, o rworog hond hond."

³ Gwomo-ne ye un kon-se Shir ye ma'asuru wu un sakke ut-*ba'as* deen. ⁴ *Biratus* dooru wu m-cit komo. Wu zeeru, "¿Wott o ken shas-o o he m-shas á? ¿Hoge moor-to ut-*ba'as* to ye seku wo à?"

⁵ Yeso do m-shas á, har *Biratus* bopuru o-nu.

Hun-ne zeeq a kem Yeso n-te o-kan

(Mati 27:15-26; Ruka 23:13-25; Yoha 18:39—19:16)

⁶ To, da-de un ka biki-o, *Biratus* weste m-ho'sunde un wa-*ur-ba'as*-wu a ka'e à, wan-gaan wu hun-ne kone à.

⁷ Wu ken wu ro kon wu a m-zee Barabas à. Wu ro ke'o à, mosse un ye ken yan-koob-de o-dorotte ye ne à, ye ho'e net be-de m-dum à. ⁸ Hun-ne ut-moor ne hyoknuru, ye taknuru us-kon be-ur *Biratus*, ye ro m-zee wu nomu ye rii-yo wu wete m-nom à.

⁹ *Biratus* cituru, "Wata, ¿no un con o um hosu no ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ne?" ¹⁰ Wu un cit ye kaane remen wu nepste unze shoob-de rwor'e Gwomo-ne ye un kon-se Shir ye ya'aste wu. ¹¹ Amba Gwomo-ne ye un kon-se Shir sho'ogsuru hun-ne ut-moor ne remen *Biratus* ho'osuntu ye Barabas.

¹² *Biratus* dooru ye m-zee komo, "¿Ya um he m-nomu ne un ka wu no zee wu ro ko-Gwomo-wu un *Yahuda-ne*?"

¹³ Ye 'yonsuru us-cor komo, ye zee ru, "Kam wu n-te o-kan."

¹⁴ *Biratus* zee ru, "¿Remen yan o ne? ¿Yan rii-yo ne wu nome?"

Ye dooru 'yonsu us-cor, ye zee ru, "Kam wu de n-te o-kan."

¹⁵ *Biratus* ne, bo wu cone nome un moor-to un hun-ne bo ye cone à, wu ho'osuru ye Barabas. Wu rwo'uru a bu Yeso us-bukkun. Da-o a komse wu m-dum us-bukkun à, wu ya'asuru karma-ne, ye kemet wu n-te o-kan.

Karma-ne nomote Yeso ur-ar

(Mati 27:27-31; Yoha 19:2-3)

¹⁶ Karma-ne heeturu Yeso un 'woog-o un pyo-o *Biratus*. Ye morogsuru kap ye kuse un kur-de un ye à. ¹⁷ Ye cupuru wu cop-o un ho-m jaas-mo o ut-gwomo. Ye ceeru o-gond o un yokor, ye cupuru Yeso ur-hi. ¹⁸ Ka da-de ne, ye taknu wu ur-gas de ur-ar. Ye zee ru, "Ko-Gwomo, hoog ru she'et, ko-Gwomo-wu un *Yahuda-ne*." ¹⁹ Ye ko'oturu wu ur-hi o-ko o-ko, ye copsuru wu m-ta. Ka da-de, ye kwukturu n-co o un wu unze dorotte-o ka ye wu m-nome. ²⁰ Da-o ye komse wu m-nome ur-ar à, ye possuru wu ka cop-o un ho-m jaas-mo o, ye muuturu wu o ma un wu cop-o, ye ruuturu wu n-do remen ye kemet wu n-te o-kan.

A kamag Yeso n-te o-kan

(Mati 27:32-44; Ruka 23:26-43; Yoha 19:17-27)

²¹ Bo ye ro wu m-ruut à, ye go'onuru un wu ken wu ne. A ro wu m-zee Simon wa-o-Kireni, tato Arekanda ne un Rupus. Wu ro m-jo'on so o-kat. Ye gakturu wu, wu dek ka *kan*-o ye hette kam un Yeso à. ²² Ye ruuturu Yeso de ken be-de, a de m-zee o-Gorogota, (wata, be-de un caar-o ur-hi). ²³ Bo ye woote wu kanè à, ye tebburu wu m-modi mosse us-baat ne se a m-zee o-*mur* à. Ka baat-se ro m-haab m-hoog, amba wu swò á ²⁴ Ka da-de ne, ye kamuru wu o-kan. Bo ye kemte wu à, ye wonguru hi un de un ye cop-to un wu. Ye ro un nom o-gwambe remen ye hyenet rii-yo kowan he m-kum à. ^{††}

²⁵ Kwom-us jero se n-sot, ye kame wu n-te o-kan. ²⁶ Wu a kame o-kan à, ye ro un gen un *ba'as-de* un wu a sakuru n-ton un hi-de un wu. Ba'as-ur Yeso de ka, "Ko-Gwomo-wu un *Yahuda-ne*." ²⁷ Ye kamuru wu un yan-kwup-de un hun-ne ne nen yoor n-te ut-kan, wangaan un kom-o Yeso o ur-re, wan-gaan un kom-o ur-kwanta. ^{‡ ‡††} Ya-m-arag un cow ye zee ru wu m-rure un ma-ut jaas-to. Ye ma'asuru wu m-pakte ur-hi, ye un

† Hyen komo: Roma 16:13 †† Hyen komo: Bong 22:18 ‡ Mo ken gen-mo un do ci-o kwooz un eer ²⁸ Bo ye kemte ye kaane à, ye shooste Ma-to Shir to wu rwo'e wu ken wu gen to à, "Ye mosute wu

zeebe, "Huun! Wo wu zee woa hees *Pyo-o Shir*, o warag o do m-ma ho-ut tet à, ^{‡‡30} kergene o-kan, o gu hi un du!"

³¹ Kaane tomso Gwomo-ne ye un kon-se Shir un yan-Yoos-de un *karamsa*-o *Mosa* ne ye ma'asuru wu un nome ur-ar un hi un de un ye. Ye zee ru, "Wu guug ye ken ye, wu hoks gun hi un de un wu á. ³² Urege wu ro *Kiristi*, ko-Gwomo-wu un *Isra*-ne wu, kergene o-kan m-moka a hyenet a dekt!" Ka ye a kame ne mosse un wu ne à, ye ma'asuru wu ut-reeb.

Mar-m Yeso

(Mati 27:45-56; Ruka 23:44-49; Yoha 19:28-30)

³³ Ho-ur ro ur-hi hond hond, comb-o swoonuru hono o-dak kap har kwom-us tet-se m-rim. ³⁴ Kwom-us tettu ne Yeso 'yonsuru us-cor 'wons-m-'wons, wu zee ru un rem-de un wu, "Eroi, Eroi, ¿rama sabaktani?" Unze, "Shir re, Shir re, ¿remen yan o ne o jorutu me?" ^{‡‡}

³⁵ Ye ken ye ro kanè eso eso. Bo ye hogute kan-us Ye-so à, ye nap yo wu ro m-zee á, ye zee ru, "Hogu no, wu ro un eeg-us *Ereja*."

³⁶ Wan-gaan be-de un ye wu somnuru o-rek, wu shoosuru o-pooq un ho-mo o-anab-mo o-zambo. Wu sakuru n-te o-ko, wu tebburu Yeso wu su. Wu zee ru, "Yage a hyenet ko *Ereja* a haan wu kerguntute wu à." ^{‡‡}

³⁷ Ka da-de ne, Yeso 'yonsuru us-cor 'wons-m-'wons. Hoog-o un wu arguru m-neke.

³⁸ Bo Yeso merte à, gund-o a sente ish-o un "Be-de un Shir de jiishe ba m-kukop à" un *Pyo-o Shir* un bo-o o-Urusharima, o yishuru zee-mo n-ton har n-dak.

³⁹ Wan-co-wu un karma-ne o-zungu wu ro kanè eso, wu hyanuru mar-m Yeso. Wu zee ru, "Nip-o, ka net-wu *Wa-wu Shir* wu."

⁴⁰ Ye ken ne'a-ne ye ro kon tomso, ye ro m-segbe rii-yo nome à. Be-de un ye *Meri* ro kon wa-o-Magudarin, Sarome wu, *Meri* inu *Yakubu* rek-wu un Yosi. ⁴¹ Da-o Yeso ro un dak-o o-Gariri à, Kà ne'a-ne ye, ye ro wu m-dore. Ye ro wu m-reegte. Ye ken ne'a-ne ye ro kon tomso ne deen ye shie wu o-Urusharima à. ^{§†}

A jok u-ur Yeso

(Mati 27:57-61; Ruka 23:50-56; Yoha 19:38-42)

⁴² Kap yo ka yo un kor ho-de ur-Jaw. Ho-de un zonge-to un *Ho-de ur-Wuwe* de un *Yahuda-ne*. ⁴³ *Yusuhu* ko-ya-o-Aramatiya haante ho-de Yeso mare à m-rim. Kashi un net-wu be-de un sek-ye yan-ya-ut-ma. Wu ro ur-'er Shir rwuunte un gwomo-to un wu ne. *Yusuhu* nomuru jaab-o ut-men, wu cowuru be-ur *Biratus*. Wu

un ya-ut-ba'as ne." Remen ye muste wu unze wa-ut-ba'as-wu wu ro. Ruka 22:37 †† Hyen komo: Isha 53:12 ‡ Hyen komo: Bong 22:7; 109:25; Mark 14:58; Yoha 2:19 ‡‡† Hyen komo: Bong 22:1 ‡‡‡ Hyen komo: Bong 69:21 § Hyen komo: Rwu 26:31-33 §† Hyen komo: Ruka 8:2-3

konyuru Biratus ya'as wu u-ur Yeso. ⁴⁴ *Biratus* wu dek unze Yeso mereste á. Wu agnyuru wan-co-wu un karma-ne o-zungu, wu cituru wu ko Yeso mereste à. ⁴⁵ Da-o wan-co-wu un karma-ne o-zungu rure *Biratus* unze Yeso she'esute m-mar ne à, wu ya'asuru *Yusuhu* ur-u. ⁴⁶ Ka da-de ne, *Yusuhu* haaru, wu oonuru gund-o pus-o o ur-bon. Wu kergunturu Yeso. Wu hokkuru wu un o. Wu dekuru wu, wu russyuru wu un o ken saag-o o a ro hinge n-te o-ta'ar à. Wu yirigturu caari-o o-ta'ar, wu zwopuru ish-o un saag un o. ⁴⁷ *Meri* wa-o-Magudarin un *Meri* inu Yosi ye gwoturu be-de *Yusuhu* russy wu à.

Bor-us op us-cind

Ine-m Yeso be-de un margan-ne

(Mati 28:1-8; Ruka 24:1-12; Yoha 20:1-10)

16 Bo ho-ur hebute à, *Ho-de ur-Wuwe*, *Meri* Magudarin, un Sarome ne, un *Meri* (inu *Yakubu*) ne, ye haaru, ye oonuru now-mo m-shi'igin ye duusute u-ur Yeso. ² Ish gasuru n-sot n-sot, ho-de o-Rahadi, ho-ur ro m-dakan ye haanuru un saag. ³ Ye ro m-neke ut-otrom ut-otrom. Ye cituru hi un de un ye, "¿Wa he na m-yirikte un ka ta'ar-o un ish-o un saag?"

⁴ Bo ye wooto à, ye gwodburu, ye 'wossuru a yirigsute o-ta'ar. ⁵ Ye cowuru un saag. Bo ye tuwte un saag à, ye 'wossuru ko-beeb tara so un kom-o a re un cop-o o-gund ne o pus-o, o m-seeb. Ye zapuru us-zap.

⁶ Amba *wan-tom-wu Shir* zeeru ye, "No hoge o-gyer á. No un hoob-o Yeso wa-o-Nazaret-wu a kame o-*kan* à. Ai, wu ro kon á. Wu inute be-de m-margan ne un hoog ne. Gwot no, be-de ka de a rustu wu à. ⁷ Neke no, no rure yan-neke-mo un wu kap un Bitrus ne. No zee, 'Yeso a be no m-wo un dak-o o-Gariri. Reeno o no he wu m-hyan bo wu rure no à.' " †

⁸ Ka ne'a-ne ye ruuru us-rek us-rek be-de un saag gyer-o-gyer. Ye ma'asuru us-zap. Ye tepse net un cow á.

[To ken takurda-to un n-ga to rott Mark 16:9-20 á.]

Meri hyanag Yeso un hoog ne

(Mati 28:9-10; Yoha 20:11-18)

⁹ Da-o Yeso ine un hoog ne à, ho-de o-Rahadi, un co un co wu rwunturu hi un de un wu be-ur *Meri* wa-o-Magudarin. Wu wu Yeso ruute *ya-ut-kot* nen ta'oor un hi-de un wu. ¹⁰ Ka ne'a-wu haaru be-de un *yan-*

† Hyen komo: Mati 26:32; Mark 14:28

neke-m Yeso. Wu 'wossuru hur-de un ye naasute. Ye ro us-'won. Wu ruru ye rii-yo takne à. ¹¹ Da-o ye hoge Ye-so inute un hoog ne à, har *Meri* hyeneste wu, ye dek ma-to un wu unze wu hyanag wu á.

Yan-neke-m Yeso hyanag

Yeso un hoog ne

(Ruka 24:13-35)

¹² Bo a jimite à, Yeso rwunturu hi un de un wu be-de un yan-neke-mo un wu nen yoor da-o ye ro m-ha o-kot à. Amba wu baramsute, sa o zee wu ken net-wu. ¹³ Ye warguru, ye ruru ye kuse be-de un yan-neke-mo un wu à, amba ka ye kuse à ye dek ma-to un ye unze ye hyanag Yeso á.

¹⁴ Da-o hor-o, yan-neke-mo un wu ro un re un rii-yo m-re, nen op o-gaan. Yeso rwunturu hi un de un wu be-de un ye. Wu nakuru ye ut-to remen koob-de un sher-mo un ye un cikt-de un ye ne. Ye bop ma-to un ye hyanag wu inute un hoog ne á.

Yeso ya'aste yan-neke-mo

un wu m-senge

(Mati 28:16-20; Ruka 24:36-49; Yoha 20:19-23; Seng 1:6-8)

¹⁵ Yeso zeeru ye, "Neke no hono o-dak kap, no ko'ot *Ma-to m-Rerem* to Shir be-de un ko wu ke net-wu.

^{††16} Bo un wu shere un ka *Ma-to m-Rerem* to à, komo a yo'os wu m-ho, Shir a sokse wu *ba'as-to* un wu. Amba wu shere un ka *Ma-to m-Rerem* to á a piishe wu ut-ma untun wa-*ur-ba'as* a 'ye wu ur-koob. ¹⁷ Ka ye shere un Ma-ut re to m-Rerem à, yea nom rem-se ut-hyat. Har un beeb un de, yea ruut *ya-ut-kot*. Yea teper un rem-to ye yoose á. ¹⁸ Ko ye ship hwo un kom-to un ye, ko ye su pere ba m-nap, yea mer á. Ye *seke* ya-us-gom kom-to un ye, ka gom-se a te."

Shir dek Yeso n-Ton shir

(Ruka 24:50-53; Seng 1:9-11)

¹⁹ Da-o Yeso Wan-Koyan na komse rure un yan-neke-mo un wu ka ma-to à, Shir dekuru wu n-Ton shir. Wu she'eturu un kom-o a re-o Shir. ^{‡20} Ye ne yan-neke-mo un wu, ye ruuru ko kene ye ro m-ko'ot un *Ma-to m-Rerem* to Shir. Yeso Wan-Koyan na wu ro ye m-gu. Wu ro m-do'e un ma-to un ye m-'wons ut-hyat ne to ye ro m-nom à.

†† Hyen komo: Seng 1:8 ‡ Hyen komo: Seng 1:9-11

Ruka

Rem-se rọ n-me à:

M-zante

O-mat ut-yakar ne tọ ma Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho un tọ ma Yeso ne

Senge-m Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho

Yo'os un Yeso m-ho ut-meger ne

Senge-m Yeso n-me un hun-ne ye o-Gariri

Cir-mo Gariri ha-mo o-Urusharima

Ho-ut ta'voor-to ur-kom yow yow o-Urusharima ne

Rwuun-mo un Wan-Koyan cas, un da-mo un wu ne n-ton un ine-mo un wu ne ut-marimar

Bor-o gaan

Ur-gas

1 ¹⁴ Wu ma re, ko-Gwomo Tiyaporus, o nepste un zee reeno n-ga, Shir zee wua tomon Wa-m-Rur. Hun-ne deen nomog m-senge ye geneg rii-yo Shir zee à, yo shiig o-nip. Ye geneg yo a ruru na à un nu-o un ye hyane ka rii-yo à, ur-takan un komo ka ye rwore ka ma-to à. Remen kaane um byaragte ur-bon ne, ka ma-to ne ur-takan um cekerte a nom ur-bon a gen m-dond m-dond rem ru. Men nom kaane, remen o nept nip-o un ko yo ke rii-yo a yoosu wo à.

A rworog mat-o Yohana (Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho)

⁵ Da-o Here ro ut-gwomo to un dak-o o-Judiya à, wan-Cow un kon-se Shir ro kon, jin-de un wu Zakaraya, wu baag-o un wu mossse un wan-Cow un kon-se Shir ne à wu a m-zee, Abija. Jin-ur ne'a un wu Erisabatu, wu ma baag-o un wu mossute un yan-Cow un kon-se Shir ne. ¹⁶ Shir hyanag she'et-de un ye ro ur-bon ne, ye ro komo m-nom un rii-yo Wan-Koyan zee à, ba ut-reeb. ⁷ Ye kum yakar á, remen Erisabatu mat wà á, ko wangaan, wu komo un campo un wu ne Zakaraya ye mongsute.

⁸ De ken ho-de Zakaraya ro un senge-mo un wu mo un yan-Cow un kon-se Shir n-me un Pyo-o Shir, wu ro m-dek un da-o un wu o un guw-mo Shir. ⁹ An dagan wu ur-barag bo yan-Cow un kon-se Shir wete m-nom à, remen wu su'ut rii-yo m-shi'igin be-de un Pyo-o un Wan-Koyan. Wu cowuru un Pyo-o Shir, ¹⁰ hun-ne ye morge n-do à, ye konuru Shir da-o rii-yo m-shi'igin ro m-tuk à.

¹¹ Wan-tom-wu Wan-Koyan rwuunuru be-de un wu, eso un *Pyo-o Shir*, so un kom-o ur-re be-de rii-yo m-shi'igin ro m-tuk à. ¹² Da-o Zakaraya hyane wu à, hur-ur do'uru wu, ¹³ amba *wan-tom-wu Shir* zee ru wu, "Zakaraya, wo hoge o-gyer á! Remen Shir hogute kon-us ru, komo ne'a ru Erisabatu wua metu wo wà. Woa ege wu ur-jin '*Yohana*.' ¹⁴ Woa nom o-zak, o nemes, ye ken ye komo deen a nom o-zak, remen ka wà-wu! ¹⁵ Wua warag caari-wu un net be-de Wan-Koyan. Wu jar wu su m-ke á, ko yo ken yo untun mo á. *Kukt-o Shir* a garamse wu, cin ba inu un wu mat wu, ¹⁶ komo wua munte hun-ne ye o-Isra deen be-de un ko-Gwomo Shir wu un ye. ¹⁷ Wua tek co-o un Wan-Koyan, o-kukt, m-'wons ne untun *wan-Rwor un Ma-to ShirEreja*. Tat-ne a hoge 'won-de un yakar, ye she'et be-ur gaan, komo wua munte yan-koob-de o-dorotte, un ye ege ne à o-cow, wua zongse hun-ne remen Gos-wu roon." †

¹⁸ Zakaraya zee ru *wan-tom-wu Shir*, "¿Re ne um he m-nom um nept nip-o? Um mongsute, ne'a re komo ko-mong-wu."

¹⁹ Ko *wan-tom-wu Shir* shasuru, "Me Gebure wu, wu ro m-es un be-de Shir à. Shir tomne me, um ruru wo *Ma-to m-Rerem*. ²⁰ Amba wo goks tom re o he m-warag o-nip á, un kashi o-da á. Remen wo goks á, woa hoks m-teper á, woa she'et ba m-teper har ho-de ma-ut re rwuunte o-nip à."

²¹ Ka da-o, hun-ne ro Zakaraya ur-er. Ye ro us-barag yo rwo'e wu she'etunte n-me un *Pyo-o Shir* à. ²² Da-o wu rwuune n-do à, wu hoks ye m-teperse á, ye napuru unze wu hyante ut-hyangan un *Pyo-o Shir*. Wu hoks m-teper á, amba wu kuturu ye ut-kom ut-kom.

²³ Bo da-o un wu o un guw-mo Shir un *Pyo-o Shir* teeste à, Zakaraya ji'uru o-hur. ²⁴ Bo a nomte ya o-da hiin à, ne'a un wu Erisabatu kumuru ur-uub wu

† Hyen komo: 1Nom 24:10

†† Hyen komo: Qgg 6:3 ‡ Hyen komo: Mara 4:5-6 †† Hyen komo: Dane 8:16; 9:21

wukuru o-hur, har reŋg-uŋ taan. ²⁵ Wu zee ru, “M-moka de ka ur-ho, Wan-Koyan guug me. Wu dossute me m-e be-de un hun-ne!”

A rworog mat-o Yeso

²⁶ Da-o Erisabatu ro ur-uub ne reŋg-uŋ cind à, Shir tomnuru wan-tom-wu un wu jin-de un wu Gebure un o ken bo-o n-me o-Gariri jin-de un o, o-Nazaret. ²⁷ A tomunte wu be-de un wu ken wan-ne'a-wu, wu nape campo á, wu *Yusuhu* ro ur-ryap à. *Yusuhu* co un jit-ur ko-Gwomo *Dawuda* wu rwuune. Jin-de un ka wan-ne'a-wu *Meri*. ^{†28} Ko *wan-tom-wu Shir* haante be-de un wu. Wu gassuru *Meri*, “Wan-Koyan ro un wo ne, komo wu ya'ag wo ur-ho!”

²⁹ Hur-ur *Meri* do'uru wu bo wu hoge ma-to un ko-*wan-tom-wu Shir* à, wu zee ru, un hur-de un wu, “¿Ya un gon gas-de ne de ka?” ³⁰ Ko *wan-tom-wu Shir* zee ru wu, “*Meri*, wo hoge o-gyer á! Shir ya'ag wo ur-ho! ³¹ Gwotbe woa nom ur-uub, o met wa, komo woa ege wu ur-jin *Yeso*. ^{†32} Wu a nom ut-gos, a eeg wu, wa-wu un Shir n-Ton. Wan-Koyan Shir a sagbe wu ut-gwomo, bo *Dawuda* ro à, ³³ wu a nom gwomo-to un jit-o *Yakubu* ba m-ta, gwomo-to un wu toa te á!” †

³⁴ *Meri* zee ru ko-*wan-tom-wu Shir*, “Me wan-ne'a-wu, me nap campo á. ¿Re ne o ka rii-yo he m-nome?”

³⁵ *Wan-tom-wu Shir* shasuru wu, “*Kukt-o Shir* a haan be un du, un 'wons-mo Shir ne n-Ton, remen kaane woa nom ur-uub. Ka wa-wu, wu o he m-mat à, wu *ur-ba'as* á, remen kaane a eeg wu wa-wu un Shir. ³⁶ Baks ko-yan-baag-o ru Erisabatu. A ro zee wu a met yakar á, amba wu ka m-moka ur-uub ne reŋg-uŋ cind, komong-wu komo. ³⁷ Yatt rii-yo Shir a hoks m-nom á.” ††

³⁸ *Meri* zee ru, “Me ko-guw-wu Wan-Koyan wu um ro, Shir zee kaane bo o zee à.” Ka da-de *wan-tom-wu Shir* arguru.

Meri heete Erisabatu ut-tuw

³⁹ Bo rewete ut-ho hiin à, *Meri* zonguru hor-m-hor wu heet o ken bo-o un dor-to un dak-o o-Judiya. ⁴⁰ Wu cowuru hur-o Zakaraya, wu gassuru Erisabatu. ⁴¹ Bo Erisabatu hogute gas-ur *Meri* à, wan-yaar-wu ro un men-to un wu à nukturu. *Kukt-o Shir* garamsuru Erisabatu. ⁴² Wu 'yonsuru us-cor wu zee ru, “O jishte ne'a-ne kap o-kwum, komo ko-ya-o-kwum-wu ka wa-wu o he m-mat à! ⁴³ ¿Remen yan o um hette kum un ka rii caari-yo, inu un Gos-wu heenute me ut-tuw? ⁴⁴ Da-o um hoge gas un du à, wan-yaar-wu ro n-me un men-ut re à nukturu o-zak. ⁴⁵ Ko-ya-o-kwum-wu, wu gokse rii-yo Wan-Koyan zee wu a nom à!”

Sep-o Meri o ur-bongon

⁴⁶ *Meri* zee ru,

“Hur un de ro m-bom un Wan-Koyan.

⁴⁷ Hogg-m re nomog o-zak remen Shir *Wan-Gwu* re,

⁴⁸ Remen wu bakste un me ne rek-wu,

be-de un yan-guw-mo un wu!

M-moka hun-ne kap yea eeg me ko-ya-o-kwum, ††

⁴⁹ remen rii-yo ur-bon yo wu jishte m-wons nomo me à.

Jin-de un wu ro ba m-kykop.

⁵⁰ O-caara ha-mo o-caara,

Shir kutute ye ur-'won, un ye ya'e wu m-sek ne à.

⁵¹ Wu nekste kom-o un wu, o ur-beeb,

wu cakar-se ya-ur-hwu myet un nap-se un ye ne.

⁵² Wu doste caari-ye un gwomo-ne

un comos-to un ye,

wu jaksuru ye ro rek-ye à. †††

⁵³ Wu cokste yan-mer un rii-yo ur-bon,

wu yanuru yan-rii kom-ut-kom.

⁵⁴ Wu este ma-to un wu to wu nome un ya-n-ga-ye ne à,

wu haante wu guut hun-ne yan-guw-mo

un wu ya-o-*Isra*.

⁵⁵ Wu kutute *Ibrahi* ur-'won

un yan-jit-o un wu ne ba m-ta!” ††† §

⁵⁶ *Meri* she'ete untun reŋg-uŋ tet un Erisabatu ne, ka da-de wu ji'uru o-hur.

Mat-o Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho

⁵⁷ Bo da-o woone o Erisabatu hette mat un wa un wu à, wu maturu wan-campo. ⁵⁸ Yan-bor-se un wu, un or ru un wu ne hoguru rii-yo ur-bon, yo Wan-Koyan nome wu à, ye guuru wu o-zak.

⁵⁹ Bo ka wa-wu wooste ho-ut eer à, ye heeturu wu a koot wu, komo ye egetu wu ur-jin Zakaraya, de ma tato un wu. ^{§†60} Amba inu un wu zee ru, “Ay! Jin-de a he wu m-aag à *Yohana* wu.”

⁶¹ Ye zee ru wu, “Nott ka jin-de un baag-o no á!” ⁶² Ka da-o ye tepsuru tato un wu ut-kom, ye cituru wu ko de ke jin-de wu cone a ege ka wa-wu.

⁶³ Zakaraya nomuru ut-ma un ye ne ut-kom ye hante wu rii-yo m-geŋ, wu genuru, “Jin-de un wu *Yohana*.” Ye bopuru o-nu! ⁶⁴ Un ka da-o Zakaraya hoksuru m-teper, wu ciruru bongon-de Shir. ⁶⁵ Yan-bor-se un wu kap hoguru o-gyer, komo ka ma-to pa'uru kap dor-to un dak-o o-Judiya. ⁶⁶ Ko wu ke wu hoge to à, wu cekuru wu cituru, “¿Ya ne ka wa-wu he m-warag? Remen te hyanag cas beeb-de un Wan-Koyan ro un wu ne.”

† Hyen komo: *Mati* 1:18 †† Hyen komo: *Mati* 1:21 ‡ Hyen komo: *2Sam* 7:12-13,16; *Isha* 9:7 †† Hyen komo: *Taka* 18:14

†† Hyen komo: *1Sam* 1:11 ††† Hyen komo: *Ayub* 5:11; 12:19

††† Hyen komo: *1Sam* 2:1-10 § Hyen komo: *Taka* 17:7 † Hyen komo: *Rewi* 12:3

Zakaraya rwoꝛoꝛ
rii-yo he m-haan co à

⁶⁷ *Kykt-o Shir* garamsute Zakaraya tato *Yohana* wu rwoꝛoꝛ toꝛm-o Shir.

⁶⁸ "A bum no Gos-wu, Shir wu un ya-o-*Isra!*
Wu haante wu rurut hun-ne ye un wu,
⁶⁹ Wu kumutu na caari-wu un ko-yan-Gwu,
ko-yan-jit-o un wan-guw-mo un wu *Dawuda*.
⁷⁰ Wu essutu na ut-ma be-de un yan-rwoꝛ un ma-to
un wu yan-ba-m-kykop-mo ur-hur n-ga n-ga,
⁷¹ remen wu guut na un kom-to un yan-yage-ut na,
be-de un 'wons-mo un kap ye conu na á.
⁷² Wu hogute 'won-de un ya-n-ga-ye na
komo wu bakste swor o-nu o ba m-kykop o un wu.
⁷³⁻⁷⁴ Wu tonte wua gu tato na *Ibrahi*.
Wua gu na un kom-to un yan-yage-ut na,
remen a nomote wu m-guw ba o-gyer,
⁷⁵ remen kashi ur-she'et ba m-kykop,
komo ba *ur-ba'as* be-de un wu,
komo kashi ur-she'et un be-de Shir
har ta-de un hogog-m na."

⁷⁶ "Wo, wa re a eeg wo wan-Rwoꝛ
un Ma-to Shir n-Ton.
Woa tek co, o ja'asute Gos-wu cow-yo un wu, †
⁷⁷ o ruruute hun-ne ye un wu,
wua gu ye be-de un soks un *ba'as-de* un ye.
⁷⁸ Shir na ro ur-'won ne.
Wua ru ho-de rwuun na ur-bon ne
⁷⁹ dea rwuun karara n-ton un ye
she'ete un comb-o m-mar à,
wua 'er na-us na un bu-yo un gwugwu-mo ur-hur." ††
⁸⁰ Ka wa-wu bo'osute, komo ur-beeb de un *Kykt-o*
Shir ne. Wu she'ete un dak-o o-dakar, har se da-o wu
rwuune cas be-de un hun-ne ye o-*Isra*.

Bor-us yoor

Mat-o Yeso
(Mati 1:18-25)

2 Da-o ko-Gwomo *Sisar* Agusutu ko-wan-gwomo-to
o-dak kap zee, a oog hun-ne ye ro un dak-to *Ro-*
ma à. ² Da-o un ka oog-de ur-takan de, Kwirinu ro ko-
Gwamna un dak-o o-Siriya. ³ Ko wu ke ka da-de haaru
a oog wu un bo-o un wu.

⁴ *Yusuhu* ma wu ruuru un bo-o o-Nazaret n-me un
dak-o o-Gariri, ha-mo o-Betarami n-me un dak-o o-
Judiya, be-de a mate ko-Gwomo *Dawuda* à. *Yusuhu*
haaru kane, remen so un baag-o *Dawuda* wu rwuune.
⁵ Wu haag a ogt wu un *Meri* ne, ryap-de un wu. *Meri* o
ur-uub ne. ⁶ Bo ye ro'e o-Betarami à, da-o o-mat
woonuru wu. ⁷ Wu maturu wa-wu co-o un wu, wan-

† Hyen komo: Mara 3:1 †† Hyen komo: Isha 9:2

campo. Wu hokkuru wu ut-magund, wu russyuru wu un
rii-o atte un ya-ut-gut ut-zan à, remen ye kum kuke-o
m-she'et á.

Ya-ut-gut un yan-toꝛm-ye Shir ne

⁸ Ya-ut-gut ro kon so un ka dak-o, ye ro un 'er-de un
kur-to un ye m-tet. ⁹ Ko-wan-toꝛm-wu Wan-Koyan
rwuunuru be-de un ye, seps-mo Shir dakuru un ye.
Ye hoguru o-gyer deen. ¹⁰ Amba ko-*wan-toꝛm-wu Shir*
zeeru ye, "No hoge o-gyer á! Um hantute no *Ma-to m-*
Rerem, to he m-hante caari-o o-zak o ur-hur be-de un
hun-ne kap à. ¹¹ De ka ho-de n-me un bo-o *Dawuda*, a
makt *Wan-Gwu* no, *Kiristi*, ‡ Gos-wu. ¹² Komo napa-o ka
no, no hyen wan-yaar hokkuse ut-magund domb un
rii-o atte un ya-ut-gut ut-zan à." ¹³ Un gyept-o un yish,
buug-de un yan-toꝛm-ye un Shir n-Ton rwuunuru, un
ko-*wan-toꝛm-wu Shir* ne, ye ro un hu'e un Shir sep-to
ur-bongon:

¹⁴ "Sekemse-mo Shir n-Ton,
m-gwugwu mo ur-hur un ko wu ke be-de
un ka ye Shir ro o-zak un ye ne à!"

¹⁵ Da-o *yan-toꝛm-ye Shir* arge, ye ro m-warag n-ton
be-de Shir à, ya-ut-gut zeeru hi un de un ye, "A neke no
o-Betarami a hyenet ka rii-yo nome à, yo Wan-Koyan
ruru na à."

¹⁶ Ye ruuru hor-m-hor, ye 'wossuru *Meri* un *Yusuhu*,
ye hyanuru wan-yaar domb un rii-o atte un ya-ut-gut
ut-zan à. ¹⁷ Bo ya-ut-gut hyente wu à, ka ya-ut-gut ye
ruru *Meri* ne un *Yusuhu*, yo ko-*yan-toꝛm-ye Shir* ruru
ye, mosse un ka wa-wu ne à. ¹⁸ Kap ye hoge ka ma-to
ya-ut-gut wore à, ye bopuru o-nu. ¹⁹ *Meri* baksuru
kap, wu senguru us-barag remen to. ²⁰ Ya-ut-gut war-
guru be-de un gut-to un ye, ye ro Shir ur-bongon m-
sek ne remen kap yo ye hoge, ye hyen komo à, yo no-
mog hond hond bo ko-*wan-toꝛm-wu Shir* ruru ye à.

A egute Yeso ur-jin

²¹ Bo ho-ut eer arge à, da-o a he wu m-ko à, a eguru
wu ur-jin Yeso ka jin-de ko-*wan-toꝛm-wu Shir* ege wu ba
a un nom uub-de un wu á. ‡†

A heete Yeso un Pyo-o Shir

²² Bo da-o woonte o *Yusuhu* ne un *Meri* hette m-nom
un rii-yo Shir zee a nom da-o un *karamsa*-o *Mosa* à.
Remen kaane, ye haaru o-Urusharima ye tebbute wu
be-de un Wan-Koyan. ²³ Bo a gene un *karamsa*-o un
Wan-Koyan à, "Ko wu ke wa-wu co wu, wan-campo wu
Shir wu, a koos wu a heet wu be-ur Yawe." ‡†²⁴ Ye haag
komo ye seketé Shir, gorop yoor, ko yan-tantabara
yoor, bo *karamsa*-o un Wan-Koyan zee a nom à. ‡††

‡ Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Rewi 12:3; Ruka 1:31

‡† Hyen komo: Rwu 13:2-12 ‡†† Hyen komo: Rewi 12:6-8

²⁵ Ûn ka da-ò wu ken net-wu ro kon jin-de ùn wu Simon wu ro ur-she'et o-Urusharima. Ko-wan-gyer-ò Shir wu kashi ùn net komo, wu ro ùn 'er-de ùn wan-m-gwu'urşe ur-hur de ya-o-Isra. Wu ro ùn **Kukt-ò Shir** ne. ²⁶ Komo **Kukt-ò Shir** rurute wu, wua mer á, se wu hyanag Gos-wu ka **Kiristi**, wu Shir zee à. ²⁷ Bò **Kukt-ò Shir** kute wu à, Simon cowuru ùn **Pyo-ò Shir**. Da-ò ya-o-mat hante Yeso n-me ùn **Pyo-ò Shir** ye nomote wu bò **karamsa-ò Shir** zee à. ²⁸ Simon dekuru ka wà-wu ùn kom-to ùn wu, wu bomuru Shir:

²⁹ "M-moka, ko-Gwomo Wan-Koyan,
o shooste ma-ut ru,
woa hoks m-yage ùn ko-guw ru meret gwugwu.

³⁰ Remen yish re hyanag gwu ru.

³¹ Wu o tomne hun-ne kap ye gut à.

³² Ya wu ro untun cecas-mò o-ra,
mò he rwò ùn kò wu ke m-haan be-de Shir à,
komo wu hantute m-seps be-de ùn hun-ne ru ya-
o-Isra." †

³³ O-tato, o-inu ne, ye ùn ka wà-wu bopuru o-nu ùn rii-yo Simon zee remen ka wà-wu à. ³⁴ Simon konuru ye o-kwum. Komo wu zeeru **Meri**, inu-ò ùn ka wà-wu, "Ka wà-wu Shir daagne wu remen wu ye ken yea hye, komo ye ken yea ine n-me o-Isra. Wua es o-napa be-de Shir, wu hun-ne deen he m-nom ma-to ut-yage à.

³⁵ Remen kaane wua rwunte cas barag-se ye wuke à. Men-ut rim-to, untun magay-ò m-rye, toa caat hur ùn du."

³⁶⁻³⁷ Wu ken ko-mong-wu, **wan-Rwor ùn Ma-to Shir**, ko-gwor-wu ùn ne'a jin-de ùn wu Ana, wà Panure ùn so ùn baag-o Asher. Hak-us ta'yoor bò ùn ge-to ùn wu, campo ùn wu maruru, m-moka wu ro ko-gwor us-hak kwooz-ut nass us-nass [84]. Wu ru wu yage **Pyo-ò Shir** á, m-how m-tet ne wu ro ùn guw-mò Shir, o-**swoot** ùn kon-se Shir ne. ³⁸ Ûn ka da-ò, wu woonuru, wu nomuru Shir ur-bongon, wu nomuru ma-to ùn ka wà-wu be-de ùn kap ye ro ur-'er de Shir rur o-Urusharima à.

M-muun o-Nazaret

³⁹ Bò **Meri** ne ùn **Yusuhu**, komoste m-nom kap bò ùn rii-yo **karamsa-ò** ùn Wan-Koyan zee à, ye muunuru bo-ò ùn ye o-Nazaret n-me o-Gariri. ††⁴⁰ Ka wà-wu bosuru wu nomuru m-'wons, wu dooru us-nap, komo kwum-o Shir ro ùn hi-de ùn wu.

Ka wà-wu Yeso n-me ùn Pyo-ò Shir

⁴¹ Kò o ke hak-ò, ye mate Yeso à ro m-ha o-Urusharima remen **Biki-ò m-Pas**. ††⁴² Bò Yeso wooste hak-us op ùn hak-us yoor à [12], ye dooru m-ha ùn ka biki-ò bo ye wete à. ⁴³ Da-ò a komse o-biki à, ye bopnuru cow-yo m-jo'on o-hur, amba ka wà-wu Yeso esnuru o-

† Hyen komo: Isha 42:6; 49:6; 52:10 †† Hyen komo: Mati 2:23
‡ Hyen komo: Rwu 12:1-27; Kara 16:1-8

Urusharima. Ye mate wu à, ye nap á. ⁴⁴ Ye ro m-zee kò wu ro n-me ùn hun-ne, ye hewte taas ur-hò, ka da-de ye taknuru hoob-ò ùn wu be-de ùn yan-baag-ò ùn ye ùn nay ùn ye ne ne. ⁴⁵ Ye hyan wu á, ka da-ò ye muunuru o-Urusharima hoob-ò ùn wu. ⁴⁶ Ho-ur atette-de ye 'wossu wu n-me ùn **Pyo-ò Shir**, wu ro tara be-de ùn yan-yoose ùn **Yahuda-ne**, wu ro m-hoge ùn yo ye ro m-rwor à, wu ro ye m-cit komo. ⁴⁷ Kap ye hoge wu à, ye bopuru o-nu, remen gon shas-ò wu ro ye m-shas à, o us-nap. ⁴⁸ Ye mate wu à, ye hyanu to ut-hyangan da-ò ye hyane wu à, inu ùn wu zeeru wu, "Wà re, zremen yan o o nomtu te kaane? Men-ut nassute tato ru ùn me ne, te pu'ug ùn hoob-o ru."

⁴⁹ Wu shasuru ye, "zRemen yan o nò rotte me o-hoob? zNò nap unze depete um ma'as n-me ùn hur-o Tato re á?" ⁵⁰ Amba ye nap gon ka shas-ò á.

⁵¹ Wu nomuru ye o-dorotte, wu warguru ùn ye ne o-Nazaret. Inu ùn wu essuru kap ka rii-yo ùn hur-de ùn wu. ⁵² Yeso bo'ossuru o-wur us-weer ne, wu reeg ur-hò be-de Shir ùn hun-ne ne. ††

Bor-us tet

Yohana Wa-m-Yo'os ùn hun-ne m-hò rworog Ma-to Shir

(Mati 3:1-12; Mark 1:1-8; Yoha 1:19-28)

3 Hak-us op us-taan [15] ùn gwomo-ut ko-Gwomo **Sisar** Tiberiyos, Panti **Biratus** ro ko-Gwamna to ùn dak-ò o-Judiya, **Here** [Atipas] ro ko-Gwamna to o-Gariri, komo heno ùn wu Pirip ro ko-Gwamna dak-to o-Ituriya ùn o-Turakonitis ne, Bisaniyas ro ko-Gwamna to Abirene. ² Komo Annas, ùn Kepas ne, ye ro Gwomo-ne ye ùn kon-se Shir. Ùn ka da-ò, **Yohana** wà Zakaraya hogute Ma-to Shir be-de wu ro'e o-dákár à. ³ Ka da-de **Yohana** pa'uru riib-ò o-roog o-Joda kap, wu ro m-rye ùn hun-ne Ma-to Shir, "Yagu nò **ur-ba'as**, nò waktune be-de Shir, nò haan, a yo'os nò m-hò, Shir a soks **ba'as-ur** nò." ⁴ Gense to ro ùn takurda-o **Ishayawan-Rwor ùn Ma-to Shir**.

"Wu ken wu ro us-eeg o-dákár.

'Ja'ase Yawe o-cow,

ke'egse yo ur-bon ne hond hond bò wu he m-dore à!

⁵ Bish kò o ke bung-ò,

o ke'egse kò de ke dor-de o-haag ne.

Cow-se nange à, o ke'egse se,

se ro hak hak à, o ja'as se por por.

⁶ Bò ùn mat-ò ùn hun-ne kap yea hyen gwu-o Shir! ††

⁷ Buug-de ùn hun-ne rwuunuru be-ur **Yohana** wu yo'os ye m-hò. Bò wu zee ye à, "Nò yege-herhyat! zWa ruru nò, nò som swò ur-koob de Shir ro nò ùn ma-to m-hante à? †††⁸ Nom nò rii-yo ur-bon, yo a hette m-hyan nò yagute ka **ba'as-de** nò ro m-nom à, nò wak-

†† Hyen komo: 1Sam 2:26; Swog 3:4 †† Hyen komo: Isha 40:3-5 (ut-Girik) ††† Hyen komo: Mati 12:34; 23:33

tunę be-de un Shir untun 'yo-yo mate yakar-ye ur-bon à. Nọ zee hi un nọ *Ibrahi* wu ro ko-yan-ga-ye nọ. Me nọ m-rure, Shir a hoks ka ta'ar-to m-muut un hun-ne ye rwuune so un baag-o *Ibrahi* à! ^{†9} Yar-ur ro ut-kom a kupste ka 'yo-se n-dak, kap 'yo-yo mate yakar-ye ur-bon á, a kups yo n-dak a jorbe yo o-ra." ^{††}

¹⁰ Ka hun-ne ye cituru wu, "Zya ne te he o ka m-nom?"

¹¹ Wu shasuru ye, "Wu ro ut-matuku ne ut-voor à, wu 'ye wu rotte á ur-gaan, wu ro un rii-yo m-re ne à, wu wong yo."

¹² Yan-goks un tar haanuru a yo'oste ye m-ho, ye cituru wu, "Wa-ur-Yoos, zya ne te he m-nom?" [‡]

¹³ Wu zee ru ye, "Bo a zee nọ goks à, kaane nọ he m-goks nọ do rii á."

¹⁴ Karma-ne cituru wu, "Te ne komo, zya ne te he m-nom?"

Wu zee ru ye, "Nọ rumus hun-ne hwor m-'wons á, nọ ce'e net ut-ma á. Es nọ be-de un hwor-ye o-reng ye a nọ m-top à."

¹⁵ Hun-ne nomuru o-dish, ye takuru us-barag ko *Yohana* wu ro *Kiristi*. ¹⁶ *Yohana* zee ru ye kap, "Um yo'ostu nọ m-ho, amba wu ken wu roon wu jiishe me à. Me bo'os ma um usse wu ut-ka'ante á. Wu yo'os nọ un *Kukt-o Shir* o-ra ne. ¹⁷ Wu ro un kok-de un wu ne de m-jeer, wu bu'ut hyo-ye un wu kap, wu ru'ut ye un byo-de un wu, amba wu tuks ka gwop-mo ut-nu ne o-ra, o ba m-ryomse."

¹⁸ Us-cow deen, se *Yohana* rure ka *Ma-to m-Rerem* to be-de un hun-ne à, wu ro ye m-zee ye yage cow-se un ba ur-bon. ¹⁹ Amba *Yohana* rure *Here* [Atipas] ko Gwamna ut-ma m-'wons ne remen wu gaag Herodiya, ne'a heno un wu, komo wu nomog rii-yo ba ur-bon deen. ²⁰ Ka da-o komo *Here* dooru m-nom un rii-yo ba ur-bon yo jiishe à, remen wu ka'ag *Yohana*. ^{‡†}

A yo'oste Yeso m-ho

(Mati 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹ Bo a komte yo'os un hun-ne m-ho à, wu ma Yeso a yo'osuru wu. Da-o wu ro un kon-se Shir à, Ton-o shir upsuru. ²² *Kukt-o Shir* haanuru be-ur Yeso untun o-tantabara. A hoguru o-cor n-Ton shir, "Wo ro wa re. Me gwugwu un wo ne um conog wo." ^{‡†}

Ya-n-ga-ye Yeso

(Mati 1:1-17)

²³ Da-o Yeso takne senge-mo un wu à, wu ro untun hak-ur kwooz us-op [30]. Wu wa-wu, remen kaane hun-ne cekuru ye zee ru wa *Yusuhu*, wa Heri.

²⁴ Wa Matta wu ma *Rewi*,
wa Meruci,

wu ma Jannay,
wa *Yusuhu*.

²⁵ Wa Mattayas,
wu ma Emos,
wa Nahum,
wu ma Esuri,
wa Naggay.

²⁶ Wa Maat,
wu ma Mattayas,
wa Semen,
wu ma Joseci,
wa Joda.

²⁷ Wa Jo'anan,
wu ma Resa,
wa Zerubaber,
wu ma Shetiyer,
wa Neri.

²⁸ Wa Meruci,
wu ma Addi,
wa Kosam,
wu ma Ermadam,
wa Er.

²⁹ Wa Josuwa,
wu ma Eriyazer,
wa Jorim,
wu ma Matta,
wa *Rewi*.

³⁰ Wa Simon,
wu ma *Yahuda*,
wa *Yusuhu*,
wu ma Jonan,
wa Eriyakim.

³¹ Wa Mereya,
wu ma Menna,
wa Mattaha,
wu ma Natan,
wa *Dawuda*.

³² Wa *Jesse*,
wu ma Obed,
wa Bo'az,
wu ma Sarumon,
wa Nashon.

³³ Wa Aminadab,
wu ma Adumin,
wa Aruni,
wu ma Hezuron,
wa Perez,
wu ma *Yahuda*.

³⁴ Wa *Yakubu*,
wu ma *Ishaku*,
wa *Ibrahi*,
wu ma Tera,
wa Nahor.

³⁵ Wa Serug,

† Hyen komo: Yoha 8:33 †† Hyen komo: Mati 7:19 ‡ Hyen komo: Ruka 7:29 ‡† Hyen komo: Mati 14:3-4; Mark 6:17-18 ‡† Hyen komo: Taka 22:2; Bong 2:7; Isha 42:1; Mati 3:17; Mark 1:11; Ruka 9:35

wu ma Riw,
wà Püre,
wu ma Eber,
wà Shera.
³⁶ Wà Kayinan,
wu ma Arupazad,
wà Shem,
wu ma *Nuhu*,
wà Ramek.
³⁷ Wà Metusera,
wu ma Enok,
wà Jaret,
wu ma Mahararer,
wà Kenan.
³⁸ Wà Enosh,
wu ma Shitu,
wà *Adamu*,
Adamu wà-wu Shir.

Bor-üs nass

A megerte Yeso

(Mati 4:1-11; Mark 1:12-13)

4 Yeso waktunte so o-roog o-Joda shiishe cengceng un *Kukt-o Shir*, o tekeru wu co o heeturu wu o-dakar. ² Kane *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* megre Yeso ho-ut kwooz-ut yoor [40]. Kap ka ho-to Yeso wu re rii á, remen kaane wu ro un hoge un mer da-o wu taase o-*swoot* à.

³ *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* zeeru Yeso, "Urege wo wà-wu Shir wu, rwo ka ta'ar-de barme rii-yo m-re."

⁴ Amba Yeso shasuru, "Ma-to Shir zee, 'Net a nom hoog remen ut-ga un hon-de un to á.' †"

⁵ Ka da-de *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* deturu wu n-ton. Un gyept-o un yish, wu kuturu Yeso gwomo-to o-dak pitip. ⁶ *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* zeeru Yeso, "Man ya'as wo ka gwomo-to kap un seps-mo un to ne, remen a ya'astu me to kap, komo man hoks m-ya'as un wu um cone m-ya'as à. ⁷ Kap toa warag-ut ma ru, urege wa kwuktu me, o 'ye me m-sek."

⁸ Yeso shasuru, "Ma-to Shir zee, 'Kwukte Yawe Shir ru, wu wu cot o he m-nome m-guw!' ††"

⁹ Ka da-de, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* dekuru Yeso, wu heteru wu o-Urusharima. Wu deturu Yeso un be-de jiishe m-pipir à, n-ton un *Pyo-o Shir*, wu zeeu Yeso, "Urege wo wà-wu Shir wu hukse n-dak, ¹⁰ remen Ma-to Shir zee, 'Shir a ru yan-tom-ye un wu ye 'er wo.' ¹¹ To zee komo, 'Yea goks wo un kom-to un ye bo ko na-o ru oà hoge m-hoog be-de ut-ta'ar à.' ††"

¹² Amba Yeso shaks, wu zee, "Ma-to Shir zee, 'Wo meger Yawe Shir ru á.' ††"

† Hyen komo: Kara 8:3 †† Hyen komo: Kara 6:13 † Hyen komo: Bong 91:11-12 †† Hyen komo: Kara 6:16

¹³ Bo *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* komte meger-ut Yeso un ko yo ke cow-yo à, wu yaguru wu se o ken da-o.

Yeso takante

senge-mo un wu o-Gariri

(Mati 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴ Ka da-de Yeso warguru o-Gariri, komo 'wons-mo un *Kukt-o Shir* ro be-de un wu. Ma-to un wu woory ko kene so un ka dak-o. ¹⁵ Wu yooste n-me un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, komo ko wu ke bomog wu.

A yagute Yeso ut-yage o-Nazaret

(Mati 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ Ka da-de Yeso haaru o-Nazaret, be-de a 'yonse wu à, bo *Ho-de ur-Wuwe* woone à, wu haaru bo wu wete m-ha un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* à. Wu inuru eso wu karantute Ma-to Shir. ¹⁷ Komo a tebburu wu takur-da-o *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir*. Wu upsuru, wu hanyuru be-de a gene:

¹⁸ "Kukt-o un Yawe ro un hi un de,

remen wu dagante me

um hantute koob-ne ka *Ma-to m-Rerem* to.

Wu tomunte me um ko'ot a us ka ye a gage à,

komo un ups un yish-ye un po-ne ne.

Um guut ye a mo'e à,

¹⁹ a ko'ot da-o woonte,

o Yawe hette m-gu un hun-ne ye un wu à." †

²⁰ Yeso tigurur ka takurda-o, wu tebburu wu ro kane à, wu she'eturu tara. Kap ka hun-ne ye, ro n-me *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* à tuuru wu yish, ²¹ ka da-de wu zee ye, "Ka be-de un Ma-to Shir to shiig caane, bo no hoge a karantute à."

²² Kap ye hogute rerem-mo un wu, ye bopuru o-nu un gon ka gom-to wu rwoe à. Ye zeeu, "¿Wà *Yusuhu* wu kaa?"

²³ Wu zeeu ye, "Um nak noa ruru me ka swoog-o ut-ma o, 'Wa-us-baat 'yons hi un du,' komo no ruru me um nom kaane un bo-o re ka rii-to no hoge um nomog o-Kapanahum à." ²⁴ Yeso dooru m-zee, "Me no m-rure o-nip, a cet m-goks un ko-yan-rwor un Ma-to Shir un bo-o un wu á. ††"

²⁵ "Nip-o gwor-ne nomog deen un dak-o o-*Isra* un da-o *Ereja*, da-o a nome hak-us tet ur-purug ba un kem à, komo a nomog mer un ka dak-o kap. ††²⁶ Shir tom *Ereja* ko kene un dak-o o-*Isra* á, amba se be-de un wu ken ko-gwor-wu un ne'a wu, ba ko-*Isra* á, wu ro o-Zaraha un so un dak-o o-Sidon. ²⁷ Hun-ne deen ro un swo ur-koob un gom-o ut-*cim* n-dak o-*Isra* da-o *Ereshawan-Rwor un Ma-to Shir*, Yatt-wu ka gom-o ta'e un wur-o un wu á, se *Na'aman* ko-ya-o-Siriya." ††

†† Hyen komo: Isha 61:1-2 (ut-Girik) ††† Hyen komo: Yoha 4:44 ††† Hyen komo: 1Gwm 17:1 § Hyen komo: 1Gwm 17:8-16 §† Hyen komo: 2Gwm 5:1-14

²⁸ Da-ɔ hun-ne ye ro un **kuke-ɔ un yoos un Ma-to Shir** hoge kaane à, ryaab-ɔs hogoru ye. ²⁹ Ye inuru eso, ye nakuru Yeso ye ruuturu wu jim-de o-bo, ye deturu wu n-ton ur-dor de a meete bo-o un ye à. Ye ro un ma-to ye jorbute wu o-bung. ³⁰ Amba wu cowuru un tete-o un hun-ne wu arguru arag-mo un wu.

Campo wu ro un wa-ut-kot ne à

(Mark 1:21-28)

³¹ Ka da-de ne Yeso haaru o-Kapanahum, o ken bo-o un dak-o o-Gariri, kane wu ro m-yoose un hun-ne un **kuke-ɔ un yoos un Ma-to Shir**, ko de ke **Ho-de ur-Wuwu** de. ³² Ye bopuru nu-se un ye remen bo wu yoose ye à, wu rworog ut-ma gwomo-ut gwomo. ^{†33} N-me un **kuke-ɔ un yoos un Ma-to Shir**, wu ken net-wu ro kane wu ro un wa-ut-kot ne un hi-de un wu à, wu 'yonsuru us-cor wu kanuru, ³⁴ "A! Yeso wu o-Nazaret, zya ne o cone un te ne? zWo un haan o saburse te? Um nepse wo, ko wan wu: Wo wu ba m-ku kop, wu Shir tomne à!"

³⁵ Yeso hururu ka wa-ut-kot wu ut-gaag, "Res temb, komo ru be-de un ka net-wu!" Ka wa-ut-kot wu soru ka net-wu n-dak, hun-ne ro gut, wu ruuru be-de un wu, wu hogusse wu m-hogog à.

³⁶ Ka hun-ne ye bopuru o-nu, ye zeeru hi un de un ye, "zYan gon ma-to ne to ka? Ut-gwomo ur-beeb ne ka net-wu zee ka **ya-ut-kot** ye ru, komo ye ruuru!" ³⁷ Komo ma-ut Yeso wooru ko kene un ka raag-o.

Yeso taaste gom-se un hun-ne deen

(Mati 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸ Yeso ruuru be-de un **kuke-ɔ un yoos un Ma-to Shir**, wu haaru hur-o Simon. Wur-o mo'on Simon ne ne'a dengute o-ra deen ye tepsuru Yeso ye konuru wu taas gom-o un wu. ³⁹ Yeso haaru wu esuru un riib-o kwuur-o un ka ne'a-wu, wu rwo'uru ka gom-o m-ru un wur-o un ka ne'a-wu. Ka gom-o ruuru, ka ne'a-wu inuru kagat. Wu jeguru ye rii-yo m-re.

⁴⁰ Da-o rim-m nome à, kap ye ro un hun-ne ne us-gom ne à, hanturu ye be-ur Yeso, wu sakuru kom-to un wu n-ton un ko wu ke, ka gom-se taaru. ⁴¹ Ya-ut-kot ruuru be-de un hun-ne deen ye ro un ye ne à, ye ro un 'yons us-cor, "Wo **Wa-wu Shir** wu!"

Yeso huru ye ut-gaag, ye teper á, remen ye nepse Shir daagne wu.

Yeso rworog Ma-to Shir n-me un kuke-to un yoos un Ma-to Shir

(Mark 1:35-39)

⁴² Bo ish geste à, Yeso yaguru o-bo wu haaru de ken be-de ba un hun-ne de, un hon-de un wu. Hun-ne taknuru hoob-o un wu, bo ye hyente wu à, ye con wu

† Hyen komo: Mati 7:28-29

arag, wu yage ye á. ⁴³ Amba wu zeeru ye, "Se um rworog **Ma-to m-Rerem** to un gwomo-to Shir un to ken bo-to komo, remen yo Shir tomnu me um nom yo ka."

⁴⁴ Ka da-de wu rworuru Ma-to Shir n-me un kuke-to un yoos un Ma-to Shir hono dak-o o-Judiya.

Bor-ɔs taan

Yeso ak yan-neke-mo un wu ye ur-takan

(Mati 4:18-22; Mark 1:16-20)

5 De ken ho-de Yeso ro eso jit-de Mar-o o-Gariri †† ka da-o hun-ne moruru wu, remen ye hogute Ma-to Shir. ² Wu hyanuru hat ut-voor, to a ruute o-dor à, yan-ship un jan yagute to ye ro m-so'os ut-yo. ³ Yeso daaru hat-o gaan, o ma Simon wu zeeru wu tudbe o hiin n-me m-sa. Yeso she'eturu n-me o-hat wu yoosuru ka buug-de un hun-ne de. ‡

⁴ Bo wu komte ut-ma à, wu zeeru Simon, "Tudbe ka hat-o so ur-duw, wo un hun-ne ru ne, no he'edbe o-yo, no shipt jan."

⁵ Simon shasuru, "Gos-wu, te sengute m-tet kap, te ship rii á. Amba bo o zette kaane, man he'edbe o-yo." ^{†6} Ye he'edburu o-yo ye shipuru jan deen har yo-o ro ma-to m-yishe. ^{†7} Ye agnuru or un ye ya-ut-yo, ye ro un o ken hat-o à, ye haan ye gu ye. Ye shoosuru ka hat-to ut-voor un jan, har to ro ma-to m-yi. ⁸ Da-o Simon Bitrus hyane kaane à, wu kwukturu un rwun-se un wu be-ur Yeso, wu zeeru, "Gos-wu, arag be un de! Me **ko-ya-ur-ba'as-wu!**"

⁹ Wu un or un wu ne, ye bopuru o-nu remen ye shipk jan deen. ¹⁰ Kaane nome Bitrus un or un wu ne ne ya-ut-yo, **Yakubu** un **Yohana** (yakar Zebedi). Yeso zeeru Simon, "Wo hoge o-gyer á, m-moka woa warag wan-hante un hun-ne be-de Shir, bo wo un ship un jan à."

¹¹ Ye ruuturu ka hat-to ur-dor, ye yaguru ko yo ke rii-yo, ye doruru Yeso.

Yeso taaste gom-o un wu ken net-wu

(Mati 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Bo Yeso ro un o ken bo-o à, wu ken net-wu ro un swo ur-koob un gom-o ut-cim. Bo wu hyente Yeso à, wu soru hi un de un wu n-dak wu konuru Yeso, wu zeeru, "Gos-wu, wo cune, woa taas gom re."

¹³ Yeso tapuru kom-o un wu, wu ci'uru wu. "Um conog. Warag por por!" Da-o gaan, ka gom-o ta wu. ¹⁴ Yeso nakuru wu ut-to, "Wo rure ko-wan-gaan á, am-ba neke be-de un wan-**Cow un kon-se Shir**, wu byarag wo, remen ko wu ke nept gom-o ru taag, o **seke** yarmom **Mosa** zee a **seke** à." †††

†† ut-Girik: Sa-mo o-Genesaret. ‡ Hyen komo: Mati 13:1-2; Mark 3:9-10; 4:1 †† Hyen komo: Yoha 21:3 †† Hyen komo: Yoha 21:6 ††† Hyen komo: Rewi 14:1-32

¹⁵ Amba myet un kaane, ma-ut Yeso wooryu ko de ke ko'so-de, hun-ne haante deen ye hogute wu, komo wu taaste gom-se un ye. ¹⁶ Amba Yeso ro m-ha de ken be-de ba hun-ne de, un hon-de un wu, wu konot Shir kane.

Yeso 'yonste ko-ryam

(Mati 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ De ken ho-de Yeso ro ur-yoos, *Parisa*-ne un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne ro tara tara ye rwuune kap bo-to n-dak o-Gariri, n-dak o-Judiya ne, o-Urusharima ne a. 'Wons-mo Wan-Koyan ro mosse un wu ne remen Yeso taaste ya-us-gom, gom-se un ye. ¹⁸ Ye ken hun-ne ye sawnuru wu ken ko-ryam-wu, o-karanga, ye senguru ye tuwutte wu un hur-o Yeso ro a, ye este wu un co-o un wu. ¹⁹ Amba ye kum hek-de ye hette wu m-tuwut be-ur Yeso a, remen hun-ne nomog ut-moor deen. Remen kaane, ye deturu wu n-ton o-kuke, ye booru o-wu n-ton o-kuke. Ye rwonuru wu un karanga-o un wu har n-dak, un tete-o un hun-ne un co Yeso. ²⁰ Bo Yeso hyente ye bok ma-to un wu o-nip a, wu zeeru ka ko-ryam-wu, "Wan-yen de, a sokste *ba'as* un du."

²¹ Yan-Yoos-de *o-karamsa* un *Parisa*-ne, ye zeeru hi un de un ye, "Wan wu ne ka net-wu, wu yo'ogte Shir! Shir ye cot he soks *ba'as-to* un hun-ne!"

²² Yeso napuru men-to ye, wu zeeru ye, "Zi Remen yan o no cekerte kaane? ²³ Ziishte a zee ba ur-koob, 'Shir sokste *ba'as* un du,' ko um zee, 'Ine o neke ur-hew'?"

²⁴ Man kutu no unze, *Wa-wu un net* ro ut-gwomo ne n-dak wu sokste *ur-ba'as*." Wu zeeru ko-ryam, "Me wo m-zee, ine eso, mos karanga-o ru, o neke jo!"

²⁵ Un gyept-o un yish, wu inuru un co-o un ye kap, wu moturu karanga-o un wu o wu rotte domb a, wu jiluru o-hur wu ro un bongon-de Shir. ²⁶ Ye hyanuru ut-hyat! Gyer-o shiishe ye, ye bomuru Shir, ye ro m-zee, "Yan gon hyat-to a hyane caane!"

Yeso ak Rewi

(Mati 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Bo un de ka, Yeso ruuru n-do, wu hyanuru ko-*yan-goks un tar* jin-de un wu *Rewi*, wu ro tara be-de un kuke-o un senge-mo un wu, Yeso zeeru wu, "Dond me." ²⁸ *Rewi* inuru eso, wu dek rii a, wu doruru Yeso.

²⁹ Ka da-de *Rewi* nomuru caari-o o-biki un hur-o un wu rem Yeso, *yan-goks un tar* ro deen ye haane a, un ye ken hun-ne ye ne komo. ³⁰ *Parisa*-ne un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne ye rwuune kang-o gaan a, ye nomuru *yan-neke-m Yeso* us-cenene. Ye cituru, "Zi Remen yan o notte m-re m-swō ne mosse un *yan-goks un tar* ne, komo un *ya-ur-ba'as* ne?" †

† Hyen komo: Ruka 15:1-2

³¹ Yeso shasuru ye, "Hun-ne ye ro ba us-gom a, ye ro un hoob-o un ko-ya-us-baat a, amba ya-us-gom. ³² Me haan remen kashi un hun-ne a, amba remen *ya-ur-ba'as*-ye waktunte be-de Shir."

Cot-o swoot

(Mati 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ Ye ken hun-ne ye zeeru Yeso, "Yan-neke-m *Yohana* ro m-nom o-*swoot* ko o ke da-o ye ro un kon-se Shir komo. Ya-m-neke un *Parisa*-ne ro m-nom kaane komo, amba yan-neke-m ru ye ro m-re m-swō ne."

³⁴ Yeso shasuru, "Zi Noa hoksusse m-wen un ya-o-biki o ut-ge m-re m-swō ne, da-o wa-ut-ge ro un ye ne? Noa hoks a! ³⁵ Amba ho-ur roon de a hette m-dek un wa-ut-ge a be-de un ye, ka da-o ye he m-nom o-*swoot*."

³⁶ Yeso dooru ye m-rure ka ma-to us-weer to: "Yatt-wu he m-yiish matuku-ur pu-de remen wu dept matuku ur-ut a. Wu nome kaane wu yiishte o ka matuku-ur pu-de, komo ka dap-de a nom ur-bon be-de un matuku ur-ut a. ³⁷ Komo yatt-wu he wuyus m-ke m-pu mo un tur-o o-ka o-ut a, remen mo pu'e moa caat tur o-ut o o-ka, ka ke-mo ukse, komo ka tur-o o-ka o naase. ³⁸ Remen kaane, a wuyus ke-m pu-mo un tur-o o-ka o-pu o! ³⁹ Wu suuse ke-m ut a, wua cun wu su m-pu mo komo a, wua zee, 'Ka ut-mo jiishe.'"

Bor-us cind

Cot-o un Ho-de ur-Wuwe

(Mati 12:1-18; Mark 2:23-28)

6 Yeso ro m-neke un n-me un kat-to un hyo *Ho-de ur-Wuwe* de un *Yahuda*-ne. Yan-neke-mo un wu taknuru m-horom un hyo, ye pirmuru ut-kom to un ye, ye ro m-ti. †² Ye ken *Parisa*-ne cituru, "Zi Remen yan no rotte m-nom yo *karamsa*-o zee no nom *Ho-de ur-Wuwe* a?"

³ Yeso shasuru ye, "No karante yo *Dawuda* nome da-o wu, un hun-ne ye un wu ne hoge mer a. ⁴ Wu cowog n-me un depi-o un kon-se Shir, wu deuru ga-de wan-*Cow un kon-se Shirseke* Shir a, wu reeru de, komo wu ya'asuru hun-ne ye un wu. Komo pas-mo o-*karamsa* mo wu ken net-wu re ka ga-de, se de wan-*Cow un kon-se Shir* wu he m-re un ka ga-de." ††

⁵ Komo Yeso busuru m-zee, "Me *Wa-wu un net* ro Gos-wu wu un *Ho-de ur-Wuwe*."

Ko-yan-kom-o margan

(Mati 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶ Un de ken *Ho-de ur-Wuwe* de komo, Yeso cowuru *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, wu yoosuru. Wu ken net-wu ro kane wu kom-o ur-re mare a. ⁷ Yan-Yoos-de

†† Hyen komo: Kara 23:25 † Hyen komo: 1Sam 21:1-6

‡ Hyen komo: Rewi 24:9

o-*karamsa* un *Parisa*-ne ne çonuru o-teber a zeet Yešo nomog *ur-ba'as*, ye tuuru yish, remen ye hyenet urege wu taas gom *Ho-de ur-Wuwwe*.⁸ Amba Yešo napuru barag-se un ye, wu zeeru ka net-wu, "Ine eso o haan kané co." Ka net-wu indundurú kané.⁹ Ka da-de Yešo zeeru ye, "Um cit no: ¿Ya ne *karamsa*-o na zee, a hoks m-nom *Ho-de ur-Wuwwe*? ¿A gu ko a naase? ¿A gu hoog-mo un net ko a ho?"¹⁰ Wu gwoturú ye kap, ka da-de wu zeeru ka net-wu, "Neks kom-o ru." Wu nomuru bo Yešo zee wu à, gom-o un kom-o un wu taaru.

¹¹ Ryaab-ús hooru ye, ye taknu barag-se un rii-yo ye he Yešo m-nom à.

Yešo dak yan-tom-ye un wu op un yoor

(Mati 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹² Ka da-o Yešo daaru ur-dor wu konot, wu konuru Shir m-tet ur-bir.¹³ Da-o ho-ur ruwune à, wu agnuru yan-neke-mo un wu be-de un wu, wu daaguru op un yoor [12] be-de un ye, wu eguru ye ur-jin, *Yan-tom*.¹⁴ Simon (wu Yešo ege Bitrus à), un hen-ne un wu ne Andarawus, *Yakubu*, un *Yohana*, Pirip un Bataromi,¹⁵ Matiyos, un Tomas, *Yakubu* (wà Arupayes), un Simon (wu a ro m-aag *Wan-ya'as ur-hi*),¹⁶ Yahudas (wà *Yakubu*), un Yahudas Iskariyoti (wu babe Yešo un kom-to un yan-yage-to un wu à).

Yešo yooste, komo wu taas gom

(Mati 4:23-25)

¹⁷ Da-o Yešo kergene n-ton ur-dor un yan-tom-ye un wu ne à, wu esuru eso un be-de ro cangam à, un yan-neke-mo un wu ne deen. Hun-ne deen ye ruwune hono dak-o o-Judiya à, o-Urusharima ne, un hebe-mo o-Taya, o-Sidon ne bo-to un riib-o m-sa.¹⁸ Ye haante ye hogute wu, komo remen wu taaste gom-se un ye komo, ka ye *ya-ut-kot* suwe à, ye ma ye haante Yešo taaste gom-se un ye.¹⁹ Hun-ne kap senguru ye ci'it wu, remen 'wons-mo un taas un gom ro be-de un wu. Komo gom-se un ye taag kap.

O-zak un naasy-mo ut-men ne

(Mati 5:1-12)

²⁰ Yešo gwoturú yan-neke-mo un wu, wu zeeru, "Shir ya'ag no o-kwum no ye ro koob-ne m-moka à, remen gwomo-to Shir to ma no to!

²¹ Shir ya'ag no o-kwum no ye ro m-hoge m-mer m-moka à, remen Shir a coks no!

Shir ya'ag no o-kwum, no ro us-'won m-moka à, remen noa nemes!

²² Shir ya'ag no o-kwum da-o hun-ne yage no à, ye çon no á, ye pyapar no, ye zee no un men-ut jaas-to ne, kap rem re *Wà-wu un net!*[†]

²³ "Nom no men-ut pus-to da-o no hyene kaane, no hew hew-se o-zak, remen Shir essutu no caari-de ur-'yons n-ton. Nom no o-dish ye nomo no kaane, remen kaane ya-n-ga-ye nome yan-rwor un Ma-to Shir.^{††}

²⁴ "No ya-o-kwum m-moka noa warag rii-yo ur-'won, remen no kumuste m-moka, yo hoog-m no çone à!

²⁵ Rii-yo ur-'won yo, no ye cigse m-moka à, remen noa hoge mer!

Noa warag rii-yo ur-'won, no ya-ut-nemes m-moka, noa nom tuk-mo ut-men har no 'un.

²⁶ Noa warag rii-yo ur-'won da-o hun-ne kap bom no à,

ya-n-ga-ye, ye un ye bomog yan-rwor un Ma-to Shir ka bongon-de çow ye ut-men á.

Çon ya-ut-yage

(Mati 5:38-48; 7:12)

²⁷ "Amba me no m-rure, no ye hoge me à, çon no yan-yage-ut no, no nome ye rii-yo ur-bon.²⁸ Ye pyapu no à, no kone ye Shir 'ye ye o-kwum, komo no kone ye nomo no men-ut jaas-to à rii-yo ur-bon.²⁹ Wu ken wu kene wo o-raag, wakse wu o kuse à wu buse, urege wu ken wu dek wo ur-matuku, ya'as wu çop-o ru.³⁰ Wu konu wo rii à, 'ya wu, komo wu rumsu wo rii à, wo zee wu muuntu wo á.³¹ Bo o çone hun-ne nomo wo à, nomo ye kaane.[‡]

³² "Urege ye çonu wo à, ye wo m-çon, wo kum o ka ur-'yons be-de Shir á. Ko *ya-ur-ba'as-ye* ro m-çon un ye çonu ye à!³³ Urege ye nomo wo rii-yo ur-bon à, ye o he m-nome rii-yo ur-bon, wo kum o ka ur-'yons á be-de Shir, ¿remen yan o o hette m-goks ur-'yons? Ko *ya-ur-ba'as-ye* ro m-nom kaane!³⁴ Urege komo o muugute ye o hyane ye he wo m-hoks m-tope à, ¿woa kum ur-'yons be-de Shir? Ko *ya-ur-ba'as-ye* ro m-muge *ya-ur-ba'as*, remen a muuntute ye!³⁵ Amba çon no ye yagu no à, no nome ye rii-yo ur-bon, ya'as no moog, no dish a topo no á. Urege no nomog kaane noa kum 'yons-ur caari, be-de Shir komo noa warag yakar-ye un Shir wu jiishe à. Nom no kaane remen Shir ro m-'ya un yan-nu-o o-kiit un yan-men-ut jaas-to ne.³⁶ Hogu no ur-'won bo tato no ro ur-'won ne à.

No piishe hun-ne ut-ma á

(Mati 7:1-5)

³⁷ "No piishe hun-ne ut-ma á, komo Shir a piishu no ut-ma á. No naas hun-ne á, komo Shir a naas no á. Soks no *ba'as-de* un hun-ne, komo Shir a soks *ba'as-ur* no.³⁸ Ya no hun-ne, komo Shir a 'ye no. Remen kaane noa goks, me'es ut-shishe, Shir a dusu no gwu caari hyo'ogse un kom-ut no bo noa hoks m-goks á. Bo o me'esse hun-ne à, kaane Shir he wo m-me'esse."

[†] Hyen komo: 1Bit 4:14 ^{††} Hyen komo: 2Nom 36:16; Seng 7:52

[‡] Hyen komo: Mati 7:12

³⁹ Yeso ruru ye ka ma-to us-weer to: "Ko-po ro m-neke un ko-po o-ko á, ye nome kaane ye hebe n-me o-kuub kap. ⁴⁰ Wu a m-yoose à, wu jiish wu ro wu m-yoose á, amba a komse wu m-yoose wu warag untun wu yoose wu à. ††

⁴¹ "¿Remen yan o wotte m-gwot un ya o-gwo yo ro un yish-ur or ru à, amba wo gwot cik-o o-ce o ro n-me un yish un du á? ⁴² ¿Ya o hette m-zee un or ru, 'Hakkure, heno re, yage um hussutu wo ya o-gwo yo ro wo ur-yish à,' wo hoks m-hyan un cik-o ro un yish ru á? No ya-o-shepe! Takan no m-hus un cik-o ro un yish no à, ka da-de no he m-hyan ur-bon ne ya o-gwo yo ro un yish or ru à o hussuru wu.

O-'yo un mat-de un yo ne

(Mati 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ "Yo, yo ur-bon ro m-mat un yakar-ye ur-bon, kaane komo 'yo-yo ba ur-bon yo a met yakar-ye ba ur-bon. ⁴⁴ Ko wu ke net-wu nak ko yo ke 'yo-yo remen gon yakar-ye un yo. Woa ke ut-rum be-de o-yokor á, komo woa ke m-bugur be-de o-tuntun á. ⁴⁵ Kashi un net ro m-rwunte kashi un rii un hur-de un wu, net yo-wu, komo ro m-rwunte rii 'yo-yo un hur-de un wu, remen nu o ro m-rwor un rii-yo ro ur-hur à. ††

Ko-ya-us-weer un ko-raag ne

(Mati 7:24-27)

⁴⁶ "¿Remen yan o no rotte me m-aag, 'Gos-wu, Gos-wu,' amba no m-nom yo um zee no á? ⁴⁷ Ko wu ke wu haane be un de à, komo wu hoge ma-ut re wu dore to, man kutu no bo wu ro à. ⁴⁸ Ya wu ro untun wu ken net-wu, wu ine ut-ma to o-hur à, wu kumu ur-dor, wu maaru ma-to un wu kané. Roog-o hanturu m-ho, mo tamuru ka hur-o amba o nukte á, remen wu maag o n-ton ur-dor. ⁴⁹ Amba wu hoge ma-ut re à, wu joruru to, ya wu ro untun net-wu ma'e hur-o un wu o-wak à, da-o ho-m taame ka hur-o à, o heeg un gyept-o un yish, komo o rugumsute kap."

Bor-us ta'yoor

Yeso ta'aste gom-o un ko-ya-m-guw mo un caari-wu un net ko-Roma

(Mati 8:5-13)

7 Bo Yeso komoste m-rure un ka hun-ne ye ka rii-yo à, wu haaru o-Kapanahum. ² Ko-caari-wu un net ko-Roma, ro un ko-guw ne kané, wu hur-de un wu ro be-de un wu à, ka ko-guw-wu, wu keese á, wu ro ma-to m-mar. ³ Bo ka caari-wu un net-wu hoge ma-ut Yeso à, wu tomuru ye ken sek-ye ye un Yahuda-ne, ye kon Yeso wu haan wu taas gom-o un ko-yan-guw-mo un wu. ⁴ Ye haaru be-ur Yeso ye suru wu us-kon, "Ka

† Hyen komo: Mati 15:14 †† Hyen komo: Mati 10:24-25; Yoha 13:16; 15:20 ‡ Hyen komo: Mati 12:33 †† Hyen komo: Mati 12:34

net-wu woog, o gu wu, ⁵ remen wu conog hun-ne na komo wu un hi un de un wu, wu meete na *kuke-o un yooos un Ma-to Shir.*"

⁶ Ka da-de Yeso haaru un ye ne. Hew-ur ro kus a woot un hur-o un ka caari-wu un net-wu á, wu tomuru a rure Yeso, "Gos-wu, wo rangse hi un du á, remen me bo'os o haan un hur-o re á. ⁷ Komo me dek um bo'oste um habe be un du un hi un de á. Wo de nom ut-ma temb, komo gom-o un ko-guw re oa te. ⁸ Me ma, net-wu, wu a sagbe ut-gwomo n-ton un caari-ye un hun-ne à, untun wo, komo me un karma-ne be un de. Me m-zee wan-gaan, 'Neké!' Komo wu neke. Me zee wan-gaan 'Haan!' Wu haan komo, me m-zee un ko-guw re, 'Nom yo ka!' Komo wu nom yo."

⁹ Yeso bopuru o-nu bo wu hoge kaane à, wu wakturu us-ajima ne wu zeeru ka buug-de un hun-ne ye ro wu m-dore à. "Me no m-rure, me ro kumug wu deke ma-ut re kaane untun ka net-wu á, ko un dak-o o-Isra."

¹⁰ Yan-tom warguru un hur-o un ka caari-wu un net-wu, ye 'wossuru ka ko-guw-wu ba un gom.

Yeso 'yonste wa-wu un ko-gwor

¹¹ Bo doote à, Yeso haaru o ken bo-o, a o m-zee o-Neen, yan-neke-mo un wu shite wu un hun-ne ne ut-moor ne. ¹² Bo un woon-mo un wu un ish o-bo, yanduk ro m-rwuun ur-u ne. Ka wu mare à, wa-wu un wu ken ko-gwor-wu ne'a, wu ro wu cot wan-gaan, komo hun-ne deen ro un wu ne. ¹³ Da-o Gos-wu hyane wu à, wu hoguru 'won-de un wu, Yeso zeeru wu, "Wo 'won á!" ¹⁴ Wu nekuru wu ci'uru ka rii-o ye sawante ur-u à, ye essuru. Yeso zeeru, "Wan-campo, um zee wu ine!" ¹⁵ Ka wu mare à, inuru tara, wu tepruru, Yeso muuturu wu be-ur inu un wu.

¹⁶ Kap mo un ye hoguru o-gyer, ye bomuru Shir. Ye zeeru, "Ko-caari-wu un *wan-Rwor un Ma-to Shir* haante be-ur na! Shir haante wu guut hun-ne ye un wu."

¹⁷ Ma-ut Yeso ruuru hono dak-o o-Judiya us-riib ne.

Yan-tom Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho

(Mati 11:2-19)

¹⁸ Da-o yan-neke-m *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho* rure wu kap rii-yo ye hyane à, wu aaguru nen yoor be-de un ye. ¹⁹ Wu tomuru ye be-ur Yeso remen ye cit wu: "¿Wo wu *Yohana* zee wu roone, ko te waase wu ken wu?"

²⁰ Bo ye woonte be-ur Yeso à, ye zeeru, "*Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho* tomontu te, te cit urege ¿wo wu, wu zee wu roon, ko ne te waase wu ken wu?"

²¹ Un ka da-o, Yeso taaste gom-se un hun-ne deen, un ye ro un gom-se un *ya-ut-kot* ne à, komo po-ne kumug o-hyan. ²² Wu shasuru yan-tom *Yohana*, "Warag no, no rure *Yohana* yo no hyane, un yo no hoge ne à:

Po-ne hyanag, ryam-ne kumug us-na, *cim*-ne waragte por por, 'katō-ne rō m-hoge, margan-ne inute, komo koob-ne hogute ka *Ma-to m-Rerem* to. ^{†23} Ya-o-kwum-ye, ye esse ur-hur be un de à."

²⁴ Bō yan-tōm *Yohana* aragsute à, Yeso taknuru ma-to un wu be-de un ka buug-de un hun-ne de. "Bō nō ruwe be-ur *Yohana* be-de o-dákár à, ¿ya nō ro zeege nō hyen? ¿M-yó, m-nakt ut-pō ye? ²⁵ ¿Ya nō ruwe m-hyane? Nō un ru kanē remen nō hyenet net-wu cope saw-to ur-bon à. Ye cope saw-to ur-bon à ye rō un pyo-ō ut-gwōmo! ²⁶ Nō ruug remen nō hyenet *wan-rwor un Ma-to Shir*. Ee, kaane o, *Yohanawan-Rwor un Ma-to Shir* wu amba nō hyanag yo arge *wan-Rwor un Ma-to Shir* à. ²⁷ *Yohana* wu Ma-to Shir zee, 'Shir zeege, gwotbe man tōm wan-tōm re un co ru wu tikshi wō o-cow.' ^{††28} Mē nō m-ryre, *Yohana* jiishte kō wu ke net-wu hōno o-dak pitip. Amba wu rō rek-wu be-de un gwōmo-to Shir à, wu aragte *Yohana*."

²⁹ Hun-ne kap hogute wu, un *yan-goks un tar*-ne. Ye dorute yo Shir zee à, komo *Yohana* yo'oste ye m-hō.

³⁰ Amba *Parisa*-ne, un yan-Napse o-*karamsa* ne, ye yagute yo Shir hyenu ye à, remen ye cōn *Yohana* yo'os ye m-hō á. ‡

³¹ Yeso senguru m-zee, "M-mōka un ¿yan o um he m-hongse un hun-ne ye un caane? ¿Untun yan ye rō?

³² Ya ye rō untun yakar-ye she'ete n-me un be-de ut-baab à. Buug-ur gaan kangsuru de ken.

"Te bu'utu nō dum-to ur-ge, amba nō hew á!

Te hutu nō sep-to m-mar, amba nō 'wōn á!

³³ *Yohana* Wa-m-Yo'os un *hun-ne m-hō* haante, wu nō mōg o-*swōt*, komo wu swō m-ke á, remen kaane nō zeege, 'Ya-ut-kōt daag wu ur-hi.' ³⁴ *Wà-wu un net* haante, wu reeg, wu su, nō zeege, 'Gwot nō ka net-wu! Ko wa-o-hambo wu m-re, m-swō ne, ko-nay-wu un *yan-goks un tar*, un *ya-ur-ba'as* ne.' ³⁵ Da-o hun-ne gōkse Shir à, a hyen weer-se un Shir, nip-o."

Yeso un hur-o Simōn ko-Parisa

³⁶ Ko-*Parisa* banag Yeso re un ga-to m-rim, Yeso haaru un hur-o un wu, wu she'eturu wu reet ut-ga.

³⁷ Kanē un ka bō-o wu ken ne'a-wu rō kōn wu ro un she'et-de *ur-ba'as* à. Wu hogute Yeso rō m-re un rii-yo m-re un hur-o un ko-*Parisa*, wu hanturu ur-batta de un now-mō m-shi'igin mō un hwōr deen. ³⁸ Wu esuru un jim-ur Yeso, un na-se un wu, us-'wōn wu rō m-muse un na-us Yeso un yish-mō un wu. Ka da-de wu peguru na-us Yeso un hi-se un wu, wu hamturu na-us Yeso, wu hokmōru ka now-mō un na-us Yeso. ^{††39} Bō ka ko-*Parisa*-wu hyente kaane à, wu zeeeru hi un de un

† Hyen komo: *Isha* 35:5-6; 61:1 †† Hyen komo: *Mara* 3:1

‡ Hyen komo: *Mati* 21:32; *Ruka* 3:12 †† Hyen komo: *Mati* 26:7; *Mark* 14:3; *Yoha* 12:3

wu, "Urege de ka net-wu *wan-rwor un Ma-to Shir* wu, wua nep ko-yan-gōn ne'a-wu rō wu m-ci, wua nep gōn she'et-de un ka ne'a-wu de *ur-ba'as*!"

⁴⁰ Yeso rwunturu ut-ma wu zeeeru wu, "Simōn, mē un rii nē um ruru wō."

Wu zeeeru, "Ee, Wa-ur-Yoos, ruru mē."

⁴¹ Yeso zeeeru, "Nen yoor mōk hwōr be-de un wu ken wu. Wan-gaan mōk zungu-us taan [500] se un hwōr, wan-gaan kwooz-ut yoor un op [50]. ⁴² Kap mō un ye yatt-wu hokse m-top á, remen kaane wu yaksuru ye kap, nen yoor mō un ye, ¿wan wu nē he m-jiish m-cōn un ka wu muuge ye hwōr?"

⁴³ Simōn shasuru, "Man zee ka wu jiishe m-mōg à."

Yeso zeeeru, "O shaks hond hond." ⁴⁴ Wu wakturu be-de un ka ne'a-wu, wu zeeeru Simōn, "¿O hyanag ka ne'a-wu? Um haante n-me un hur-o ru, wō 'ya mē m-hō remen um so'oste na-us re á, amba ka ne'a-wu so'oste na-us re un yish-mō un wu, wu peguru se un hi-se un wu. ⁴⁵ Wō hamat mē da-o o barku mē á, amba ka ne'a-wu, wu yage hamat un na-us re á, da-o um cōwne har m-mōka. ⁴⁶ Wō es m-now remen hi un de á, amba wu duusute na-us re m-now mō m-shi'igin. ⁴⁷ Mē wō m-ryre unze, ka cōn-mō, mō wu kutu mē à, kutute unze Shir sokste *ba'as-de* un wu kap. Amba wu cōne hiin à, Shir a soks *ba'as-de* un wu hiin."

⁴⁸ Ka da-de Yeso zeeeru ka ne'a-wu, "A sokste *ba'as-ut* ru."

⁴⁹ Ka ye ro tara kanē à, taknuru m-zee, "¿Wan wu nē wu rō, wu sokste *ur-ba'as*?"

⁵⁰ Amba Yeso zeeeru ka ne'a-wu, "Shir guug wō remen o shereg be un de, arag un gwugwu-mō ur-hur."

Bōr-us eer

Ne'a-ne ye shiye Yeso à

8 Bō da-o doote à, Yeso doruru to ken bō-ut caari-to, ut-rek-to nē, wu rō m-rwor un *Ma-to m-Rerem* to un gwōmo-to Shir. Yan-neke-mō un wu op un yoor [12] rō un wu nē. ² Ye ken ne'a-ne ye, ye Yeso ruute *ya-ut-kōt* à, un se ken gom-se nē à, doruru wu. *Meri* (wu a m-aag *Magudarin*), wu a ruute *ya-ut-kōt* ta'yoor à. ³ Jonana wu campo un wu Cuza caari-wu un net be-de un piish ut-ma be-ur *Here*, komo Susana, un ye ken ne'a-ne ye nē deen. Ye yasuru rii-yo ye rotte à, remen a gu-ut Yeso un yan-neke-mō un wu nē. ††

Sha-mō ut-ma to un wa-ur-go

(*Mati* 13:1-9; *Mark* 4:1-9)

⁴ Hun-ne masuru m-haan be-ur Yeso bō-ut-bō, komo bō hun-ne mōrge deen à, Yeso rworuru ka sha-mō ut-ma mō:

⁵ "O ken da-o wu ken net-wu ruug kapu un pot. Bō wu kepte gō un pot o-kat à, ye ken ye henuru un cōw,

†† Hyen komo: *Mati* 27:55-56; *Mark* 15:40-41; *Ruka* 23:49

a yawgurū yē kanē, yēgē-no rēerū yē kap. ⁶ Yē ken yē hēnurū ut-ta'ar, bō yē potē à, yē hwo'urū remen ka be-de rōtt o-wus á. ⁷ Yē ken go-yē hēnurū be-de un yokor, yē bōsurū amba ut-pō un ka yokor-yē nē hōorū yē. ⁸ Yē ken go-yē hēnurū un dak-o ur-bon. Yē bōsurū yē rwunturū pot, kō yo ke yish o-zungu [100]."

Yēso komurū m-zēē, "Hogu nō, uregē nō rō ut-to nē!"

Yo hantē ka sha-mō ut-ma mō à

(Mati 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ Yan-neke-mō un wū citurū wū, "¿Ya o conū tē m-ryre nē un ka sha-mō ut-ma mō?" ¹⁰ Wū shasurū, "Rii-yo a wukē be-de un gwomo-tō Shir à, yo rō un kom-ut nō, amba be-de un yē ken yē sē a mōssutē un sha-mō ut-ma nē remen yēa gūt, amba yēa hyen á, komo yēa hōgē amba yēa nep á. †

Yēso rurūtē yē rii-yo ka sha-mō ut-ma tō un wa-ur-go tō zēē à

(Mati 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹ "Ka sha-mō ut-ma tō mō ka: Ka go-yē Ma-tō Shir tō. ¹² Ka go-yē hēnē un cōw à, yē rō yē hōgē à, amba *ko-Gwomo-wū un ya-ut-kōt* Haag wū deks yo yē hōgē à un hur-de un yē, remen wū wenet yē be-de m-gōks un ma-tō un gwū. ¹³ Ka go-yē hēnē ut-ta'ar à, yē rō yē hōgē ut-ma à, yē gōksurū gwergwer. Amba tō cōw yē ut-mēn á, ya o-da hiin yē gōkse, amba da-o meger-ut woōnē à, yē hosurū. ¹⁴ Ka yē hēnē be-de un yokor à, yē rō yē hōgē à, komo yē gōks, amba yaanē yē un yē nēn á, remen cōn-tō un rii un tuk-mō ut-mēn nē, cōn-tō un hwōr, un cōn-tō un hōgē m-rerem nē. ¹⁵ Ka yē hēnē un dak-o ur-bon à, yē rō yē hōgē ut-ma à, komo yē ēssurū tō un hur-de o-dōrotte komo yē sengurū m-nōm un rii-yo Shir cōn nē à.

Ur-pitirra hōkke o-kōk

(Mark 4:21-25)

¹⁶ "Hun-nē rō m-dō ur-pitirra yē hōkkurū de o-kōk á. Kō un kūs-o o-kwūr á. Yē de m-dor n-tōn remen ya-m-cōwōn yē hyenet. ††

¹⁷ "Bō un yo nō wukē à, Shir a rwuntē yo cas, komo bō un yo nō hōkke à, Shir a hyen yo wū rwuntē yo cas. ‡

¹⁸ "Nōm nō cēen, bō nō rō m-hōgē à, remen yē rō un rii nē à, yē a hē m-do'e, amba yē rōtte rii á, Shir a rumus ka yo yē hyanē yē rō un yo nē à." ††

Inu Yēso un hen-nē yē un wū nē

(Mati 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ Inu Yēso un hen-nē yē un wū nē haantē be-de un wū, amba yē hōks wū m-dōrē á remen hun-nē nōmōg

† Hyen komo: Isha 6:9 (ut-Girik) †† Hyen komo: Mati 5:15; Ruka 11:33 ‡ Hyen komo: Mati 10:26; Ruka 12:2 †† Hyen komo: Mati 25:29; Ruka 19:26

dēen. ²⁰ Wū ken wū zēerū Yēso, "Inu ru un hen-nē ru nē rō eso n-dō komo yē cōnōg wō m-hyan."

²¹ Yēso zēerū yē kap, "Inu re un hen-nē re nē yē rō, ka yē hōgē Ma-tō Shir à, yē nom bō ka ma-tō zee à."

Yēso rēstē m-hō

(Mati 8:23-27; Mark 4:35-41)

²² De ken hō-de Yēso daaru o-hat, un yan-neke-mō un wū nē. Komo wū zēerū yē, "A pes nō de ka jit-de un caari-o o-mar de." Yē taknurū m-ru. ²³ Bō yē rō m-neke à, Yēso 'hēbū m-rew. Yē rō kanē caari-mō m-yo hundurū n-tōn o-mar, komo hō-m taknurū m-shi o-hat, yē hyanurū m-mar un yish. ²⁴ Yan-neke-m Yēso haarū be-de un wū, yē 'yonsurū wū, yē rō m-zēē, "Gōs-wū, Gōs-wū! A ma-tō m-mar!"

Yēso inurū, wū hurū m-yo ut-gaag, m-hō nē mō rēsurū temb. ²⁵ Ka da-de wū zēerū yan-neke-mō un wū, "¿Remen yan o nō shertē un mē á?"

Amba yē hōgūtē o-gyer komo yē zēerū hi un de un yē, "¿Yan gōn net-wū nē wū ka? M-yo, m-hō nē mō rō wū o-dōrotte."

Yēso ruutute

wū ken net-wū ya-ut-kōt

(Mati 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶ Yēso un yan-neke-mō un wū nē pasurū riib-o dak-o o-Garasa, o rō pesto-de Mar-o o-Gariri à. ²⁷ Bō Yēso yawagte o-riib à, wū gonturū wū ken net-wū, ko-ya-o-Gedara, wū rō un *ya-ut-kōt* nē à. Ka net-wū nōmōg ushak dēen wū rō m-neke ur-kor komo wū rō m-she'et o-hur á, sē be-de un saag-se un margan-nē wū rō m-she'et. ²⁸ Bō wū hyentē Yēso à, wū 'yonsurū us-cōr wū kanurū, wū sōrū hi un de un wū n-dak un na-ūs Yēso komo wū nōmurū o-zaaz, "Yēso, Wà-wū un Shir n-Tōn! ¿Ya o cōnē un mē nē? Ūm konōg wō, wō 'ya mē ur-kōōb á!" ²⁹ Wū zēēg kaanē remen Yēso zēēg *ya-ut-kōt* yē ru un hi-de un wū. Yē swōōg wū m-sō n-dak, komo hun-nē un wū ka'ag wū ba m-ru, yē ka'ag wū ut-kom us-na nē, wū kesemse. Ka *ya-ut-kōt* yē ro wū m-ruut o-kōt remen yē zūngsutē wū.

³⁰ Yēso citurū wū, "¿Waanē jin un du?"

"Jin un de 'Timb.'" Wū un shas kaanē remen *ya-ut-kōt* rō dēen un hi-de un wū. ³¹ Ka *ya-ut-kōt* yē konurū Yēso, "Wō 'ya tē ur-kōōb un kuub-o ur-duw á."

³² Caari-o un kur-o un arēde rō kanē yow yow, yē rō ut-rē n-riib ur-dor. Ka *ya-ut-kōt* yē konurū Yēso yagē yē tūwūt be-de un arēde, komo wū yagurū yē. ³³ Yē ruuru be-de un ka net-wū, yē wargurū be-de un arēde. Ka kur-o un arēde o yirugburū o-būng sē n-mē un caari-o o-mar hō-m rēerū yē kap.

³⁴ Bō yan arēde hyanē yo nōmē à, yē somurū o-rek. Yē kō'oturū hōno o-bō ut-kat nē. ³⁵ Hun-nē ruuru yē hyenet yo nōmē à, komo bō yē wō'ontē be-ur Yēso à,

ye hyanu ka net-wu, wu **ya-ut-kot** ru'e be-de un wu à, wu ro tara un na-us Yeso, ut-gund ne to ur-bon tupsé komo wu ro ba un gom, ye hoguru o-gyer kap mo un ye. ³⁶ Ye hyane yo nome à, ye ruru hun-ne bo Yeso taase gom un wu à. ³⁷ Ka da-de hun-ne kap un ka raag-o konuru Yeso wu arag so wu he'e à, remen ye hogute o-gyer. Yeso daaru o-hat wu ro ma-to m-arag. ³⁸ Ka net-wu a ruute **ya-ut-kot** be-de un wu à, konuru Yeso, "Yage um dorute wo."

Amba Yeso zeeru, ³⁹ "Ay, warag o-hur, o rure ye yo Shir nomo wo à."

Ka net-wu doruru hono o-bo, wu ro ye m-rure yo Yeso nome wu à.

**Wà Jaros wan-ne'a,
un wu ken ne'a-wu ne
wu ci'e gund-o Yeso à**
(Mati 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰ Da-o Yeso muune de ka jit-de o-mar de à, hun-ne barkute wu, remen ye ro wu ur-'er. ⁴¹ Wu ken net-wu woonuru, jin-de un wu Jaros, net wan-co un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**, o ro kanè à. Wu soru hi un de un wu n-dak un na-us Yeso wu konuru Yeso remen wu heet un hur-o un wu. ⁴² Remen wà un wu wan-ne'a, wu ro wu wan-gaan à, hak-se un wu untun op us-voor [12] wu ro ma-to m-mar.

Yeso ro m-neke, hun-ne ro wu m-moor deen ko o ke raag-o. ⁴³ N-me un ye wu ken ne'a-wu ro kon wu swo ur-kooob hyó-mo wu m-ru à har hak-us op us-voor [12], wu hooq kap yo wu rotte à un hoob-o ko-ya-us-baat, amba yatt-wu hokse taas un gom-o un wu á. ⁴⁴ Wu cowuru un buug-de un hun-ne n-jim Yeso, komo wu ci'uru riib-o un gund-o Yeso, ka hyó-mo ro wu m-ru à mo ka'uru. ⁴⁵ Yeso cituru, "¿Wan wu ne ci me?"

Ko wu ke she'uru, Bitrus zeeru, "Gos-wu, hun-ne ro un riib-us ru kap ye ro wo m-megemse."

⁴⁶ Amba Yeso zeeru, "Wu ken wu ci'ig me, um nak remen 'wons-m ruug be un de." ⁴⁷ Ka ne'a-wu napuru Yeso nepste, wu ruunuru us-zap, wu heeru un na-us Yeso. Un hyan-o un ko wu ke, wu ruru Yeso yo rwo'e wu ci'it Yeso à, komo wu ruru Yeso bo gom-o un wu ta hwew à. ⁴⁸ Yeso zeeru wu, "Wà re, Shir taaste gom ru, remen o shereg be un de. Arag gwugwu."

⁴⁹ Yeso ro m-zee un kaane, ko-yan-tom ro m-woon so un hur-o un wan-co un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**. Wu ruru Jaros, "Wà ru wan-ne'a mereste, wo su'e Wa-ur-Yoos á."

⁵⁰ Amba Yeso hoguru wu zeeru Jaros, "Wo hoge o-gyer á, wo de sher be un de, komo wà ru wua warag ba un gom."

⁵¹ Bo Yeso wone un ka hur-o à, wu zeeru ko wu ke wu es n-do, se Bitrus, **Yohana** un **Yakubu**, se komo tato un wà, o-inu ne. ⁵² Ko wu ke ro us-'won remen ka wà-

wu. Yeso zeeru, "No 'won á, ka wà-wu, wu mar á, rew-mo wu rotte!"

⁵³ Ye nemsuru wu kap, remen ye nepse wu mereste. ⁵⁴ Amba Yeso bopuru kom-o un ka wà-wu, wu zeeru, "Ine, wà re!" ⁵⁵ Hooq-mo un ka wà-wu muunuru, wu in-uru kagat. Yeso zeeru ye, "Ya no wu rii-yo m-re." ⁵⁶ In-ne ye un wu bopuru o-nu, amba Yeso zeeru ye, "No rure net yo nome á."

Bor-us jero

Yeso tomog yan-neke-mo un wu op un voor [12]

(Mati 10:5-15; Mark 6:7-13)

9 Yeso agnuru yan-neke-mo un wu op un voor [12] be-ur gaan, wu ya'uru ye ur-beeb, ut-gwomo ne, to un ruut un **ya-ut-kot**, komo un taas us-gom ne. ² Ka da-de wu tomuru ye, ye rur ma-to un gwomo-to Shir komo ye taas us-gom. ³ Wu zeeru ye, "No dek rii remen ka hew-de á, o-ko, ko o-ba, rii-yo m-re, ko hwor, ko matuku-de arge ur-gaan á. ⁴ She'et no be-de a barku no à, har no ruut un ka bo-o. ⁵ Be-de hun-ne barku no á, ru no un ka bo-o, komo no soks hu-mo un na-us no, ye nept no huste hi un no." † †

⁶ Yan-neke-mo un wu ruuru ye doruru ut-bo, ye ro m-rwor un ka **Ma-to m-Rerem** to komo un taas un gom-se un hun-ne ko kene.

Here zo'orsute

(Mati 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Da-o **Here** [Atipas], ko-gwamna-wu o-Gariri, hoge kap rii-yo takan à, wu zo'oruru, remen ye ken hun-ne ye ro m-zee **Yohana** [Wa-m-Yo'os un hun-ne n-me m-ho] inute ut-marimar. ⁸ Ye ken ye ro m-zee, **Ereja** muune, komo ye ken ye zee **wan-Rwor un Ma-to Shir** n-ga muute un hooq ne. ⁹ **Here** zeeru, "Um kupste hi-ur **Yohana**, amba zwan wu ne wu ka net-wu, wu ro m-nom un gon se ka rem-se?" Komo wu ro m-senge wu hyenet Yeso.

Yeso cokste hun-ne dugu-us taan [5,000]

(Mati 14:13-21; Mark 6:30-44; Yoha 6:1-14)

¹⁰ Yan-Tom Yeso muunuru komo ye ruru Yeso kap rii-yo ye nome à. Wu dekuru ye, komo ye ruuru un hi un de un ye, ye cowuru o ken bo-o jin-de un o o-Besayada. ¹¹ Da-o buug-de un hun-ne hoge kaane à, ye doruru wu. Wu barkuru ye, wu ruru ye ma-to un gwomo-to Shir, wu taasuru gom-se un ye cone gom-se un ye te à.

¹² Da-de ho-ur ro ma-to m-'hebe à, yan-neke-mo un wu nen op un voor [12] haaru be-de un wu ye zeeru,

† Hyen komo: Ruka 10:4-11 †† Hyen komo: Seng 13:51

‡ Hyen komo: Mati 16:14; Mark 8:28; Ruka 9:19

“Zee ka hun-ñe ye warag remen ye tɔwɔt ut-hur, ut-kat ne un riib kanɛ remen ye kumut rii-yo m-rɛ un be-de m-rew ne, remen kanɛ rii-yo m-rɛ un be-de m-rew ne rɔ kɔn á.”

¹³ Amba Yeso zɛɛrɔ ye, “Ya nɔ ye rii-yo ye he m-rɛ à.”

Ye shasurɔ, “Kap yo tɛ rɔttɛ à shɔn-to ut-ga ut-taan to un jan ne yoor, ɔwo un cɔn o tɛ he tɛ onɛ hɔn un ka buug-de un hun-ñe de rii-yo m-rɛ?” ¹⁴ (Campɔ-ne woostɛ dugu-ɔs taan [5,000] kanɛ.)

Yeso zɛɛrɔ yan-neke-mɔ un wɔ, “Zee nɔ ye she'et buug-ut-buug, hun-ñe kwɔɔz-ut yoor un ɔp [50] kɔ de ke buug-de.”

¹⁵ Bɔ yan-neke-mɔ un wɔ komtɛ m-nɔm kaane à, ¹⁶ Yeso dekurɔ ka burɔdi-ut taan-to un ka jan-ye ne yoor, wɔ gwɔturɔ n-Tɔn un shir, wɔ bomurɔ Shir, wɔ yeksurɔ ka ga-to bɔs-ut-bɔs un jan ne. Wɔ yasurɔ yan-neke-mɔ un wɔ, ye wonge hun-ñe. ¹⁷ Kap mɔ un ye, ye rɛɛrɔ, ye ciig, komo yan-neke-mɔ un wɔ morɔgsurɔ to kwange à kɔɔr-ut ɔp ut-yoor [12].

Bitrus rwɔrɔg

ko-wa un wɔ Yeso rɔ à

(Mati 16:13-19; Mark 8:27-29)

¹⁸ De ken hɔ-de Yeso rɔ un kɔn-se Shir un hɔn-de un wɔ, yan-neke-mɔ un wɔ haarɔ be-de un wɔ. Yeso citurɔ ye. “ɔWan wɔ ne ka buug-de un hun-ñe de zee um rɔ?”

¹⁹ Ye shasurɔ, “Ye ken ne zee *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ñe m-hɔ*. Amba ye ken ye zee *Ereja* wɔ, komo ye ken ye zee wan-gaan be-de un yan-rwɔr un Ma-to Shir n-ga wɔ muune un hoog.” †

²⁰ Wɔ citurɔ ye, “Nɔ ne ɔwa un wɔ nɔ zee um rɔ?” ††

Bitrus shasurɔ, “Wɔ wɔ, *Kiristi*.”

²¹ Ka da-de Yeso nakurɔ ye ut-to, “Nɔ rurɛ ko-wan-gaan ka rii-yo á.”

Yeso rwɔrɔg swɔ ur-kɔɔb

un mar-mɔ un wɔ ne

(Mati 16:20-28; Mark 8:30—9:1)

²² Wɔ zɛɛrɔ ye komo, “Mɛ *Wà-wɔ un net* a sɔ ur-kɔɔb deen, komo sek-ye, un Gwɔmo-ñe ye un kɔn-se Shir, komo un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne, yɛa kutu mɛ ut-yage. Yɛa ho mɛ, amba mɛ nɔmɛ hɔ-ut tet, man inɛ un hoog ne komo.”

²³ Wɔ zɛɛrɔ ye kap, “Bɔ un wɔ cɔnɛ m-neke un mɛ ne à, sɛ wɔ, she'eg hi un de un wɔ, wɔ dek *kan*-o un wɔ kɔ de ke hɔ-de, wɔ dorɔ mɛ. ²⁴ Bɔ un wɔ cɔnɛ wukɛ un hoog-mɔ un wɔ à, mɔa ege wɔ, amba bɔ un wɔ hoog-mɔ un wɔ ege rem re à, wɔa kum mɔ. ²⁵ ɔYaane net kumɛ, urege wɔ kumug saw-to un hɔno o-dak kap, amba wɔ kum hoog-mɔ un wɔ á? Wɔ kum

† Hyen komo: Mati 14:1-2; Mark 6:14-15; Ruka 9:7-8 †† Hyen komo: Yoha 6:68-69 ‡ Hyen komo: Mati 10:38; Ruka 14:27 †† Hyen komo: Mati 10:39; Ruka 17:33; Yoha 12:25

rii á. ²⁶ Urege hun-ñe rɔ m-hoge 'e-m re un yoos un de ne, kaane *Wà-wɔ un net* he m-hoge 'e-mɔ un ye da-o wɔ he m-muun un sekemse-mɔ un wɔ ne, un mɔ un tato un wɔ ne, un mɔ un yan-tɔm-se Shir ne à. ²⁷ Nip-o, ye ken ye be-ur nɔ kanɛ, yɛa mer á, se ye hyanag gwɔmo-to Shir.”

Yeso barmute

(Mati 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸ Untun hɔ-ut ta'yoor bɔ m-zɛɛ kaane, Yeso dekurɔ Bitrus, *Yohana* un *Yakubu* ne ye nekerɔ un wɔ ne n-ton ur-dor ye konot Shir. ²⁹ Bɔ wɔ rɔ us-kɔn à, co-o un wɔ barmurɔ un hɔn, komo saw-to un wɔ wargurɔ ut-pus to pyar. ³⁰ Un gyept-o un yish, hun-ñe yoor rwuunurɔ, ye rɔ ut-ma un wɔ ne. Ka hun-ñe ye *Mosa* wɔ un *Ereja*. ³¹ Ye rwuune un sekemse-mɔ n-ton ne, komo ye nɔmurɔ ut-ma un Yeso ne. Hi-de un ma-to un ye de ka, bɔ Yeso he m-shoos un Ma-to Shir wɔ meret o-Urusharima à. ³² Bitrus un ɔr un wɔ ne, ye rɔ un mar-mɔ m-rew, amba bɔ ye zute à, ye hyanurɔ mok-o Yeso un ka hun-ñe ye ne nen yoor. Ye rɔ eso un Yeso ne. ³³ Bɔ ka hun-ñe ye aragte ye yage Yeso à, Bitrus zɛɛrɔ wɔ, “Gɔs-wɔ, nɔmog ur-bon bɔ tɛ rɔ kanɛ à! Tɛa nɔm depi-ut tet, ur-gaan rem ru, ur-gaan de ma *Mosa*, ur-gaan komo, de ma *Ereja*.” (Wɔ nap yo wɔ rɔ m-zɛɛ á.)

³⁴ Bɔ wɔ rɔ m-senge mɔ tep à, ke'ente-ur rwuunurɔ de hokkurɔ ye de nomurɔ ye m-wuwur, *yan-neke-m Yeso* hogurɔ o-gyer bɔ ka ke'ente-de hokke ye à.

³⁵ Cɔr-o rwuunurɔ un ka ke'ente-de o rɔ m-zɛɛ, “Wɔ ka, wɔ rɔ wà re, wɔ um daage à, hogu nɔ ma-to un wɔ!” †††

³⁶ Bɔ ka cɔr-o restɛ à, ye hyanurɔ Yeso un hɔn-de un wɔ. Yan-neke-mɔ un wɔ kamurɔ o-nu, ye rurɛ ko-wan-gaan yo ye hyane ka da-o á.

Yeso taaste gom-mɔ un wa-ut-kot

(Mati 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷ Bɔ ish geste à, Yeso un yan-neke-mɔ un wɔ ne nen tet kergunurɔ n-ton un ka dor-de, caari-de un buug-de un hun-ñe woɔrɔ be-ur Yeso. ³⁸ Un ka buug-de, wɔ ken net-wɔ 'yonsurɔ us-cɔr, “Wa-ur-Yoos! Um konog wɔ, gu wà re, wɔ rɔ mɛ wan-campɔ un hɔn-de un wɔ!

³⁹ Ko-*ya-ut-kot* bok wɔ, wɔ 'yonste us-cɔr wɔ sorɔ wɔ pak, kɔp-ut rɔ m-rwuun o-nu, ye rɔ wɔ m-rangse kaane, ye wɔ m-yage wɔ aragte á! ⁴⁰ Um konog yan-neke-m ru remen ye ruutɛ ka wa-ut-kot wɔ, amba ye hoks á.”

⁴¹ Yeso shasurɔ, “Re nɔmɛ ne nɔ gokste o-nip á, nɔ *ya-ur-ba'as!* ɔHar yan da-o um he m-hakkurɔ un nɔ ne?” Ka da-de wɔ zɛɛrɔ ka net-wɔ, “Hante wà ru kanɛ.”

†† Hyen komo: 2Bit 1:17-18 ††† Hyen komo: Isha 42:1; Mati 3:17; 12:18; Mark 1:11; Ruka 3:22

⁴² Bọ ka wà-wụ ro m-nekne à, ka wa-ut-kọt wụ kap-surü wụ n-dak kak. Yeso hurü wa-ut-kọt ut-gaag. Wụ taasurü gom-o ün ka wà-wụ, wụ tebburü ka tato-o.

⁴³ Ka hun-ne ye kap hyanurü o-made, ut-gos, ün 'wons-mọ Shir ne.

**Yeso döög rwor-m ma-to
ün mar-mọ ün wụ**

(Mati 17:22-23; Mark 9:30-32)

Da-o hun-ne rö ün barag-se ün kap rii-yo Yeso rö m-nom à, wụ zee yan-neke-mọ ün wụ, ⁴⁴ "Tọ-ut tọ ka nọ rii-yo um he nọ m-rüre á! A ya'as **Wà-wụ ün net** be-de ün gwomo-tọ ün hun-ne." ⁴⁵ Amba yan-neke-mọ ün wụ ye nap yo wụ rö ye m-rüre á. A rwunte tọ cas bọ ye he m-nap á, komo ye cit wụ kọ yan yo á, remen ye rö m-hoge o-gyer.

¿Wa jiishe ut-gossu ne?

(Mati 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ Ma-ut sunute **yan-neke-m Yeso** ye conog ye nep wụ jiishe ut-gos à, be-de ün ye. ⁴⁷ Yeso napuru yo ye rö m-ceker à, wụ deknuru wà rek-wụ, wụ essuru wụ n-riib o ün wụ. ⁴⁸ Wụ zeeru ye, "Kọ wụ ke barkę ka wà-wụ ün jin ün de, wụ barkutu me, komo wụ barku me à, wụ barkute wụ tomne me à. Remen kaane wụ rö rek-wu be-ur nọ à, wụ rö gos-wu kap." ††

Bọ ün wụ barku nọ à, wụ ma nọ wụ

(Mark 9:38-40)

⁴⁹ **Yohana** cepuru ut-ma, "Gos-wu, te hyanag wụ ken net-wu, wụ rö m-ruut ün **ya-ut-kọt** ün jin ün du, te zeeru wụ yage, remen be-ur na wụ rö á."

⁵⁰ Yeso zeeru wụ ün or ün wụ ne, "Nọ do wụ m-wen á, remen kọ wụ ke wụ yagu nọ á wụ ma nọ wụ."

Ya-o-Samariya yagute goks ün Yeso

⁵¹ Bọ da-o woote yow yow o Shir hette Yeso m-dek n-ton à, wụ zongsuru hur-de ün wụ, wụ bopuru cow-yo o-Urusharima. ⁵² Wụ tomuru yan-tom-ye ün wụ ün co, n-me bo-o o-**Samariya** remen ye este kọ yo ke rii-yo hond hond rem Yeso. ⁵³ Amba ka hun-ne ye reenọ ye goks wụ á, remen ye nepse wụ bupse cow-yo o-Urusharima. ⁵⁴ Da-o yan-neke-mọ ün wụ **Yakubu** ün **Yohana** hyane kaane à, ye zeeru, "Gos-wu, zo conog te agan o-ra n-ton o saburse ye?" †

⁵⁵ Yeso wakturu wụ kangsuru ye. ⁵⁶ Yeso ün yan-neke-mọ ün wụ ne haaru de ken bo-de.

Wan-dore-m Yeso

(Mati 8:19-22)

⁵⁷ Bọ ye aragte arag-mọ ün ye à, wụ ken net-wu zeeru Yeso, "Man dore wo kọ ke so o ha'e."

⁵⁸ Yeso zeeru wụ, "Kondo rö ut-wu ne, yege-no rö ut-kur ne, amba **Wà-wụ ün net** rott be-de wụ he m-rus ün hi-de ün wü á."

⁵⁹ Wü zeeru wü ken net-wu, "Dond me."

Amba ka net-wu zeeru, "Gos-wu, yage um jiste ur-takan remen um jukt tato re, da-o wü mere."

⁶⁰ Yeso shasuru wü, "Yage margan-ne jukt u-de ün ye. Wo ha, o kọt gwomo-tọ Shir."

⁶¹ Wü ken wü zeeru, "Gos-wu, man dore wo, amba se um kamasute hur-o re." ††

⁶² Yeso zeeru wü, "Kọ wü ke wü bopę kerem-de ün na à, ka da-de wü masuru m-wakte us-ajima ne, hwa-a-o wü rö be-de ün gwomo-tọ Shir."

Bor-us op

**Yeso tomog hun-ne
kwooz-ut tet ün op ün yoor [72]**

10 Bọ ün kaane, Yeso daaguru komo ye ken hun-ne ye kwooz-ut tet ün op ün yoor [72]. Wü tomuru ye yoor yoor, ye tek co-o ün wü ye tuw kọ o ke bo-o, ün kap be-de wü rö ma-to m-ha ne ün hi ün de ün wü à. ² Wü zeeru ye, "Ce-m rö deen, amba ya-m-ce hiin. Kon nọ wa-o-kat-wu döon ya-m-ce, remen ye komot ka ce-mọ ün wü mọ. ††† Neke nọ! Me nọ m-tom untun ca be-de ün yege-dur. †††† Nọ dek hwor á, kọ o-ba, kọ nọ dek ka'ante-to arge na-o o-gaan á. Nọ es nọ gaste net ün cow á.

⁵ "Da-o nọ ine m-cow ün o ken hur-o, takan nọ m-zee, 'Shir 'ye ka hur-o m-gwugwu.' ⁶ Urege ye barkutu nọ, Shir a 'ye ye gwugwu-mọ ur-hur deen. Amba urege ye barku nọ á, Shir a 'ye ye gwugwu-mọ ur-hur á.

⁷ She'et nọ ün hur-o ün ye barku nọ à, nọ re nọ sü yo ye ya'u nọ à, remen ya-m-senge a topo ye senge-mọ ün ye. Nọ pa ut-hur á. †††

⁸ "Da-o nọ tuwe n-me o-bo, komo a barku nọ, re nọ yo a hantu nọ à. ⁹ Taas nọ ye, gom-se ün ye se ye rotte à ün ka bo-o. Nọ zee ka hun-ne ye, '**Gwomo-to Shir** haante yow yow be-ur nọ.' ¹⁰ Amba da-o nọ tuwe n-me o-bo komo a barku nọ á, ru nọ ün riib us-cow nọ zee, ¹¹ 'Kọ hu-mọ ün bo-o nọ mọ dapute us-na à, te sokste mọ ün hi ün nọ. Amba nọa baks gwomo-to Shir haante yow yow ün nọ ne!' ††††† ¹² Me nọ m-rüre, ho-de ün piish ut-ma, Shir a hoge 'won-de bo-o o-**Sodom** wü yage ka bo-o 'yaru nọ à! ††††

†† Hyen komo: 1Gwm 19:20 †† Hyen komo: Mati 9:37-38

††† Hyen komo: Mati 10:16 ††† Hyen komo: 1Kor 9:14; 1Tim 5:18

§ Hyen komo: Mati 10:7-14; Mark 6:8-11; Ruka 9:3-5 † Hyen komo: Seng 13:51 †† Hyen komo: Taka 19:24-28; Mati 11:24; 10:15

† Hyen komo: Ruka 22:24 †† Hyen komo: Mati 10:40; Ruka 10:16; Yoha 13:20 † Hyen komo: 2Gwm 1:9-16

Bō-to 'yare o-nip à

(Mati 11:20-24)

¹³ “Rii-yo ur-'wōn yo nō ya-o-Korazin! Rii-yo ur-'wōn yo nō komo ya-o-Besayada! Urege hyat-to a nōmē be-ur nō à, a nōmog to o-Taya o-Sidon nē, hun-nē yē un kanē otte she'ete, n-dak yē tūp gund-to un naasu-mō ut-men, yē aase hi un de un yē m-cow, a nept yē yagute *ba'as-de* un yē. ¹⁴ Nōa sū ur-kōob arge o-Taya o-Sidon nē, hō-de un piish ut-ma. ¹⁵ Komo rem ru, o-Kapanahum! ¿Wō un cōn jaks un hi un du n-Tōn un shir? Shir a jorbū wō un kuub-o o-ra!” ††

¹⁶ Yēso zēerū yan-neke-mō un wū, “Kap wū hogū nō à, wū hogute mē, komo wū 'yare nō à, wū 'yarag mē, kaanē komo wū 'yare mē à, wū 'yarag wū tōmne mē à.” ‡

Ka hun-nē yē kwōoz-ut tet un op un yoor [72] muunte

¹⁷ Ka hun-nē yē kwōoz-ut tet un op un yoor [72] cam-pō-nē muunte o-zak nē deen. Yē zēerū, “Gos-wū, kō *ya-ut-kot* yē nomūtute o-dōrotte un jin un du!”

¹⁸ Yēso shasurū yē, “Um hyanag *ko-Gwōmo-wū un ya-ut-kot* he'ente n-dak untun ūs-myakt. ¹⁹ Hogū nō! Um ya'ag nō ut-gwōmo, nō yawag hwo, un tot-nē, nō saburse 'wōns-mō un wa-ut-yage, komo yēa ci nō á. ²⁰ Amba nō nōm o-zak remen *ya-ut-kot* nomotu nō o-dōrotte á, nōm nō o-zak remen Shir geneg jin-ut nō be-de wū n-tōn.”

Yēso nōmog o-zak

(Mati 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Un ka da-o *Kukt-o Shir* shō'oste Yēso o-zak, wū zēerū, “Tato re, Wan-Koyan n-Tōn un dak nē, um bō-mōg wō remen o kutute yē rotte ūs-nap á, rii-yo o wuke ya-ūs-weer un ya-ūs-nap nē à. Eē, tato re, kaanē o cōnē o nom.

²² “Tato re, ya'ag mē rii kap. Yatt-wū nape yo ka wà-wū rō á, sē tato un wū, komo yatt-wū nape yo ka tato-o rō á, sē ka wà-wū, sē komo yē ka wà-wū daage wū rūrute yē à.” ††

²³ Ka da-de Yēso wakturū be-de un yan-neke-mō un wū un riib un hōn-de un yē wū zēerū yē, “Nō reeg ur-hō nō hyenet rii-yo nō hyanē à! ²⁴ Mē nō m-rurē, yan-rwōr un Ma-to Shir deen un gwōmo-nē ro cōnog yē hyen yo nō hyanē à, amba yē hoks á, komo yē ro cōnog yē hoge yo nō hoge à, amba yē hoge á.”

† Hyen komo: Isha 23:1-18; Izik 26:1—28:26; Jowe 3:4-8; Emos 1:9-10; Zēka 9:2-4 †† Hyen komo: Isha 14:13-15 ‡ Hyen komo: Mati 10:40; Mark 9:37; Ruka 9:48; Yoha 13:20 †† Hyen komo: Bong 91:13 †† Hyen komo: Yoha 3:35; 10:15

Sha-mō ut-ma to un ko-Samariya wan-hur-de ur-bon

²⁵ Wan-napse o-*karamsa* haante remen wū ce'ept Yē-so. Wū zee, “Wa-ur-Yoos, ¿re nē um he m-nōm um ku-mut hōog-o ba m-ta?”

²⁶ Yēso shasurū wū, “¿Ya nē *karamsa*-o Shir zee? ¿Re nē o wakse o?”

²⁷ Ka net-wū shasurū, “Cōn Yawe Shir ru un hur un du myet, un hōog-m ru nē kap, un 'wōns-m ru nē kap, un weer-ūs ru nē kap, o cūn wan-bōr-o ru bō o cōnē hi un du à.” †††

²⁸ Yēso shasū wū, “O shaks hond hond, nōm kaanē, wōa kum hōog-o ba m-ta.” †††

²⁹ Amba ka *wan-Yoos-de o-karamsa* wū cōnog wū muut hi un de un wū ba *ur-ba'as*, remen kaanē wū citurū Yēso, “¿Wa nē rō ko-wan-bōr-o re?”

³⁰ Yēso shasurū wū, “Wū ken net-wū rō m-neke rwūun-mō o-Urusharima wū rō m-ha o-Jeriko, ya-ur-kwup kupurū wū, yē dekuru kap yo wū rotte à, yē buuguru wū, yē yagu wū ma-to m-mar. ³¹ Haanuru wū ken wan-Cow un *kōn-se Shir*, wū rō m-dōrē un ka cōw-yo, amba bō wū hyente ka net-wū à, wū pa'uru un riib. ³² Un ka cōw-yo komo wū ken wū ko-*Rewi* dōntē yo wū arguru, wū gwōturū ka net-wū, ka da-de wū arguru arag-mō un wū o ka riib-o. ³³ Amba ko-*Samariya*-wū rō ur-hew un ka cōw-yo à, wōonuru be-de un ka net-wū, bō wū hyente wū à, hur-de un wū hoguru 'wōn-de un ka net-wū. ³⁴ Wū haarū be-de un wū, wū sosuru wū ka nāt-to, wū rwo'uru nōw-mō ūs-baat, wū yererū ut-ma-gund, ka da-de wū deturu ka net-wū n-tōn o-janka yo un wū, komo wū heeturū wū be-de un o ken hur-o, kanē a gwote wū. ³⁵ Bō ish geste à, wū rwunturu hwōr-yē jir-ut yoor-to ur-guwus, wū yasuru wa-ur-gut. Wū rurū wa-ur-gut, 'Gwōt wū ur-bon nē, da-o mē muune un ka cōw-yo, man top wō yo o hō'e be-de un wū à.”

³⁶ Yēso citurū, “Un hyan-o ru, be-de un ka hun-nē tet yē, ¿wa nōmē untun ko-yan-bōr o-hur be-de un ka net-wū ya-ur-kwup buuge à?”

³⁷ Ko *wan-Yoos-de o-karamsa* shasurū, “Ka wū nōmē yo kute hun-nē wū hogute 'wōn-de un wū à.”

Yēso zēerū, “Wō neke, o nōm kaanē.”

Yēso heete Marta nē un Meri ut-tuw

³⁸ Bō Yēso un yan-neke-mō un wū nē aragte arag-mō un yē à, wū haarū de ken bō-de wū ken ne'a-wū jin-de un wū Marta, barkuru Yēso un hur-o un wū. ³⁹ Wū rō o-heno nē, jin-de un wū *Meri*, wū she'ete un na-ūs Yēso wū rō m-hōge yo Yēso rō ur-yoos à. ⁴⁰ Marta hōge rērem-mō un kaanē á, remen sēnge-mō rō un co-o un

††† Hyen komo: Kara 6:5; Rewi 19:18 ††† Hyen komo: Rewi 18:5 § Hyen komo: 2Nom 28:15 † Hyen komo: Yoha 11:1

wu à, wu haanuru wu zeeru, "Gos-wu, zwò hyan heno re yaksutu me m-senge un hon-de à? Zee wu haan wu gu me!"

⁴¹ Gos-wu shasuru wu, "Marta, Marta! Hur un du rut á, o zorute remen rii deen, ⁴² amba gaan-yo cot, jishè ur-bon. *Meri* dak kashi un rii. Komo a rumus wu yo á."

Bor-ur op o-gaan

Yeso yooste bo a he kon-se un Shir à

(Mati 6:9-13; 7:7-11)

11 De ken ho-de Yeso ro un kon-se un Shir un de ken be-de. Bo wu komte à, wan-gaan be-de un yan-neke-mo un wu zeeru wu, "Gos-wu, yoosu te bo te he kon un Shir à, bo *Yohana* yoose yan-neke-mo un wu à."

² Yeso zeeru ye, "Da-o no ro un kon-se un Shir à, zee no kaane:

"Tato te, te konog hun-ne sekemse jin un du.

O yage gwomo-ut ru haante be un te.

³ Ya te rii-yo m-re yo un ko de ke ho-de, yo te o-hoob à.

⁴ Soksy te *ba'as* un te, remen te sokste *ba'as-de* un ko wu ke wu nomu te *ur-ba'as* à.

Komo wo yage te te heet be-de ut-meger á."

⁵ Komo Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "A zee wan-gaan be-ur no haag hur-o nay un wu m-tet da-o purge, wu zee, 'Nay, muyugu me shon-ut tet-to ut-ga.

⁶ Wu ken nay re wu, wu rwuyne ur-hew à, wu woonte un hur-o re, amba mett rii-yo m-re yo um he wu m-'ya á! ⁷ A zee komo nay ru shasunte n-me o-hur, 'Wo su me á! Um tegussute ish, komo me domb un yakar re ne. Man hoks m-inè um ye'et wo rii á.' ⁸ Me no m-rure, urege ma wu inè remen wu ya'aste wo ka shon-to ut-ga to remen wo nay un wu á, wua inè wu ya'aste wo kap rii-yo o cone à, remen wo hoge 'e-mo un 'yons un wu o sengute wu m-cit á.

⁹ "Remen kaane um zeeq no: Kon no, Shir a 'ye no, hoob no, noa kum, ko'ot no ish, Shir a tikshe no. ¹⁰ Remen kap ye kone à, Shir a 'ye ye, komo ye hoobe à, yea kum, komo wu ko'ote ish à, Shir a tikshe wu.

¹¹ Hogu no, no tat-ne, da-o wa ru kone o-jan, zwò 'ye wu o-hwo? ¹² Komo da-o wa ru kone ur-ge, zwò 'ye wu o-tot? Ay! ¹³ No yan-men-ut jaas-to, no nak 'ya un yakar no rii-yo ur-bon. ¿Re he m-nom un ne, tato no n-ton rotte a 'ye ye kone wu Kukt-o un wu á? Eba, wua 'ye ye!"

Yeso un ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot ne "Beruzabur"

(Mati 12:22-30; Mark 3:20-27)

¹⁴ Wu ken net-wu ro m-hoks m-teper á, remen *ya-ut-kot* daag wu ur-hi. Yeso ruuturu ka *ya-ut-kot* ye, ka da-

o ka net-wu hoksuru m-teper. ¹⁵ Amba ye ken hun-ne ye zeeru, "*Beruzabur* wu, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, wu ya'e wu ur-beeb de un ruut un ye." †

¹⁶ Komo ye ken ye conog ye ceeb Yeso. Remen kaane ye cituru, wu kute ye ut-hyat ye nept Shir ya'e wu.

¹⁷ Amba Yeso napuru yo ye ro us-barag à, wu zeeru ye, "Ko o ke dak-o wonge hi un de un o kwukur ur-kwukur ye ma'aste m-dum un hi un de un ye ka dak-o a she'et deen á. Hur-o wonge hi un de un o à, o he de m-es á. ¹⁸ Urege gwomo-to un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wongute, to ro m-dum un hi un de un to, ¿re he m-nom to she'ette? No zeeq um ruute *ya-ut-kot* remen *Beruzabur* ya'ag me ur-beeb de m-nom kaane.

¹⁹ Urege kaane o me ye m-ruut, re ne ¿yan-dore-m no ro ye m-ruute ne? Yan-dore-m no yea hyen no ba'asute no hond hond á! ²⁰ Ai ka rii-yo um nome un beeb-de Shir o rwo'e um ruute *ya-ut-kot*, kaane, komo a kutute no o ka gwomo-to Shir ro be-ur no.

²¹ "Da-o ko-beeb ro un 'er-de un hur-o un wu un por-to un wu ne, wua gu hur-o un wu un saw-to un wu ne.

²² Amba da-o wu jishè wu m-'wons hebe wu à, wua hoks wu, wua rumus wu saw-to un wu to ur-gun kap to wu sekte hur-de un wu à. Wu wonge ye ken ye saw-to un wu.

²³ "Ko wu ke wu ro un hon un me ne à, ko-yan-yage-ut re wu, ko wu ke wu yage me m-gu m-morogse à, cakarse-mo wu rotte. ‡

Muun-mo un ya-ut-kot

(Mati 12:43-45)

²⁴ "Da-o wa-ut-kot ru be-de un net, wu ro m-dore un dak-ut 'hwo'og-to un hoob-o un be-de m-cow wu wuwute. Urege wu kum á, wu ro m-zee un hi un de un wu, 'Man warag un hur-o re.' ²⁵ Wu warge wu 'wosse ka hur-o cas cas ur-bon ne. ²⁶ Ka da-de wu haaru wu banduru ye ken ye nen ta'oor-ye jishè wu m-zom à, ye haaru ye she'eturu kanè. Da-o ye komse kap à, gom-o un ka net-wu m-moka o a jish o n-ga."

Zak-o nip

²⁷ Bo Yeso komte m-zee kaane à, wu ken ne'a-wu teprunuru n-me un buug-de un hun-ne, wu zeeru Yeso, "Ko-wa-o-kwum-wu, ka ne'a-wu mate wu gut wo à."

²⁸ Amba Yeso shasuru, "Ye ma ya-o-zak-ye, ye hoge Ma-to Shir ye dore to à!"

Cot-o ut-hyat

(Mati 12:38-42)

²⁹ Bo hun-ne morge be-ur Yeso à, wu senguru m-zee, "Hun-ne ye m-moka ro un men-ut jaas-to ne! Ye ro m-cit a kute ye ut-hyat, amba ko o-gaan man kute ye á se

† Hyen komo: Mati 9:34; 10:25 †† Hyen komo: Mati 12:38; 16:1; Mark 8:11 ‡ Hyen komo: Mark 9:40

hyat-ut *Yunana*. †³⁰ *Yunana* napa-o be-de un hun-ne ye o-*Neneba*, kaane komo *Wà-wu un net* napa-o be-de un hun-ne ye m-moka. ††³¹ Ho-de m-piish ut-ma, gwomo-de o-Sheba [ne'a] wua ine eso wu kutē ye *ba'as-de* un ye, remen wu neknute rwuun-mo un dak-o un wu, wu hogute yoos-de us-weer de ma ko-Gwomo *Suremanu*. Me no m-rure, wu ken wu ro kon wu jiishe *Suremanu* à. ††³² Ho-de un piish ut-ma hun-ne ye o-*Neneba* yea ine ye cit no, remen ye yagute nom *ur-ba'as* da-o ye hoge *Yunana* ro m-rwor un Ma-to Shir à, me no m-rure komo, wu ken wu ro kon kane wu jiishe *Yunana* à! ††

Cecas-mo o-wur

(Mati 5:15; 6:22-23)

³³ "Yatt-wu he do ur-pitirra wu wukuru de á, ko wu hokkuru de o-shaar á, amba wua sek de n-ton remen hun-ne hyenet m-cecas bo ye ro m-cowon n-me à. ††³⁴ Ya yish no ro untun ur-pitirra, un wur-o no. Urege yish no ro kerker, wur-o no kap oa nom kyarkyar, amba yish no ro ur-bon ne á, wur-o no kap oa ma'as n-me o-comb. ³⁵ Ceker no ur-bon ne, yo no deke nip-o à, nip-o jip bo-to á. ³⁶ Kang-o o-gaan, urege no conog no nep Shir, wua ruru no kap yo ro o-nip à. Urege ko raag-o gaan no 'yar yo ro o-nip á, oa nom sa o zee no ro ur-she'et be-de ur-pitirra."

Yeso cikt Parisa-ne un yan-m-yoos o-karamsa ne

(Mati 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ Bo Yeso komte ut-ma à, ko-*Parisa* banuru wu re un rii-yo m-re. Wu cowuru n-me wu she'eturu tara wu reet. ³⁸ Ka ko-*Parisa*-wu bopuru o-nu da-o wu hyane Yeso wu sapt ut-kom á. ³⁹ Kaane Gos-wu zee wu, "M-moka no *Parisa*-ne no ro m-so'os jim-de ur-ibitte ut-kok ne, amba me-ur no ro cip un hu ne. ⁴⁰ Raag-ne! Shir, wu nome ur-do à, wu nome ur-me! ⁴¹ Amba ya'as no koob-ne yo ro n-me ur-ibitte ut-kok ne à, Shir a so'osu no ko yo ke rii-yo."

⁴² "Tu no yish *Parisa*-ne, remen rii-yo o-gyer yo be-ur no, no m-ya'as un Shir o-gaan be-de un op un ko yo ke rii-yo no m-kum da-o m-ce ko yo ro deen á. Un hwor ne, un to ken saw-to ne, amba no m-nom o-nip á, komo no con Shir á. Yoos no kap, no jore ko o-gaan á. †††

⁴³ "Tu no yish *Parisa*-ne, remen rii-yo gyer-yo no, no conog be-to ur-she'et to a esse un hon à, n-me un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, no cun hun-ne ye kwukt n-dak ye gas no be-de ut-baab m-o ne. ⁴⁴ Tu no yish remen rii-yo gyer-yo be-ur no! Ya no ro untun saag-se ba o-napa, se hun-ne ro m-yawag ba ye un nap á."

† Hyen komo: Mati 16:4; Mark 8:12 †† Hyen komo: Yuna 3:4 † Hyen komo: 1Gwm 10:1-10; 2Nom 9:1-12 †† Hyen komo: Yuna 3:5 †† Hyen komo: Mati 5:15; Mark 4:21; Ruka 8:16 ††† Hyen komo: Rewi 27:30

⁴⁵ Wan-gaan be-de un yan-Napse o-*karamsa* zeeru wu, "Wa-ur-Yoos, da-o o zee kaane à, o ci'ig te ur-hur!"

⁴⁶ Yeso shasuru, "No ma tu no yish remen rii-yo gyer-yo yan-Napse o-*karamsa*! No sawsute hun-ne ut-saw un hi-to un ye, to ro ba m-rerem mo m-saw á, amba no un hi un no, no hoks m-neks o-jow no guut ye m-saw un ka saw-to á. ⁴⁷ Tu no yish remen rii-yo gyer-yo be-ur no, no ja'aste saag-se un yan-rwor un Ma-to Shir, ka yan-rwor un Ma-to Shir ye ya-n-ga-ye no ho à. ⁴⁸ No ma un hi un no, no gokste yo ya-n-ga-ye no ne nome à, ye hogog yan-rwor un Ma-to Shir, no komo no maag saag-se un ye ut-raks. ⁴⁹ Remen kaane, weer-se Shir zee, 'Man tom ye yan-rwor un Ma-to Shir un yan-tom ne, yea ho ye ken ye, komo ye ke ye ken ye.' ⁵⁰ Shir a 'ye hun-ne ye un ka da-o ur-koob remen ye hogog yan-rwor un Ma-to Shir kap, cin da-o a nome hono o-dak à. ⁵¹ Da-o *Keen* ho'e *Eber* à ha-mo un, da-o hun-ne ho'e Zakaraya, (wu a ho'e un tete-o o-*hana* un be-de ba m-kyokop ne n-me un *Pyo-o Shir*). Ee, me no m-rure, hun-ne ye m-moka a su ur-koob remen ye kap! †††

⁵² "Tu no yish remen rii-yo gyer-yo be-ur no yan-Napse o-*karamsa*! No wukute rii-yo m-tiksh un ish-o un hur-o us-nap. No cow á, no weneg komo ye cone m-cow à."

⁵³ Da-o Yeso yage ka be-de à, *yan-Yoos-de o-karamsa* un *Parisa*-ne taknuru ya'as un Yeso *ur-ba'as* ba m-rerem. Ye cituru wu us-cot deen remen ⁵⁴ ye cept wu, ye bypt wu m-zee un rii-yo *ur-ba'as*.

Bor-us op us-yoor

Kangse-de o-shepe

(Mati 10:26-27)

12 Bo hun-ne deen morgute à, har ye ken ye ro m-yawag un ye ken, ur-takan Yeso zeeru yan-neke mo un wu, "Tu no *Parisa*-ne yish remen no hyenet shepe-o un ye. Ye wekt m-zee un rii komo ye nomuru yo ken yo un hon. ⁵² Bo un yo a hokke à, Shir a upsusse yo, komo kap yo a wuke à, Shir a rwuunte yo. ††⁵³ Remen kaane, bo un yo no rwore o-comb à, a hoge yo un non-ho cangam, komo bo un yo no nome pegesse us-har n-me o-kuke tigushē, a ko'ot yo n-ton ur-doob de o-kuke.

Wu no he m-gyer à

(Mati 10:28-31)

⁴ "Me no m-rure, nay re ne, no hoge gyer-o un ye he m-ho o-wur á, amba yea hoks m-nom yo arge kaane á. ⁵ Man kutu no wu no he m-gyer à: Gyer no Shir, wu he m-ho à, wu ho'e komo wu ro ut-gwomo ne wu jorbute un den-o o-ra. Dek no ma-ut re, wu wu no he m-gyer!"

††† Hyen komo: Taka 4:8; 2Nom 24:20-21 † Hyen komo: Mati 16:6; Mark 8:15 †† Hyen komo: Mark 4:22; Ruka 8:17

⁶“Gorop taan yea rwuunte hwor deen á. Kap un kaane ne, ko o-gaan yo ka Shir ut-to á. ⁷ Kò hi-se un hi ut nò ogse se rò kap. Remen kaane nò hogè o-gyer á, nò jiishte gorop deen un hyan-o Shir.

**Ye ken ye gokste Yeso
ye ken ye 'yarag wu**

(Mati 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸“Mè nò m-rure, bò un ye rwuune cas ye zee ye ma re ye rò à, **Wà-wu un net** wua nòme ye kaane un co-o un Shir un yan-tòm-ye un wu ne. ⁹ Amba ka ye rwuune cas ye zee ye 'yarag me à, **Wà-wu un net** wua 'yer ye un co-o un Shir un yan-tòm-ye un wu ne.

¹⁰“Bò un wu zee gom-de ut-yage to un **Wà-wu un net**, Shir a hoks m-soks **ba'as-de** un wu. Amba ka ye zee ma-to o-yo'og un **Kukt-o Shir** à, Shir a soks **ba'as-de** un ye á. †

¹¹“Da-o ye heetu nò un kuke-to un yoos un Ma-to Shir remen ye megertu nò ko be-de un ya-o-dak un gwomo-ne, hur-ur nò wurge á, un yo nò he m-shas á, ko m-zee á. ¹² Hur un nò wurge á, remen **Kukt-o Shir** un ka da-o o yoos nò go un yo nò he m-zee à.” ††

**Sha-mò ut-ma to un
ko-ya-o-kwum ko-raag**

¹³ Wu ken net-wu un buug-de un hun-ne zeeru Yeso, “Wa-ur-Yoos, rure sek-wu re te wong saw-to tato te yaksu te à.”

¹⁴ Yeso shasuru wu, “Wan-yen de, ¿woa ya'u me m-pi-ish ut-ma ko um wong nò ut-saw nen yoor?” ¹⁵ Wu dooru ye m-zee kap mò un ye, “Gwot nò, nò 'er hi un nò, un kò yo ke cow-yo o-suyub yo. Shir nom hogog-mò un net, remen wu morogsute ut-saw á, ko-yan-kwum-o un wu.”

¹⁶ Ka da-de Yeso ruru ye ka sha-mò ut-ma mò: “A nomog wu ken net-wu ko-ya-o-kwum-wu rò o-kat ne à, o nomog ur-bon. ¹⁷ Wu taknuru us-ceker un hi un de un wu, 'Mett be-de un es un hyo re á. ¿Re ne o ka um he m-nom? ¹⁸ Yo um he m-nom à yo ka: Man bu'ug byo-ut re um meet ut-caari, be-de um he rwo un hyo re un to ken saw-to o-kat to ne à. ¹⁹ Ka da-de man zee hi un de, o reeg ur-hò! O kumug kap rii-yo ur-bon yo o cone à, har hak-se nomot deen. Dek m-hogog ceen, re o su, o hogè rere-m ru.’

²⁰ “Amba Shir zeeru wu, ‘Wò ko-raag! Un ka tet-mò um conog hogog-m ru, ¿wa un wu ne he m-dek kap ka saw-to o morogse hi un du à?’”

²¹ Yeso busuru m-zee, “Kaane to rò un ye morogse ut-saw remen hi un de un ye à, amba yan-rii ye á be-de Shir remen ye nom rii-yo Shir cone á.”

Bop Shir

(Mati 6:25-34)

²² Ka da-de Yeso zeeru yan-neke-mò un wu, “Un kaane, me nò m-rure, nò naas ut-men remen rii-yo m-re yo nò cone nò kumut hogog, ko gund-to m-cop o-wur á. ²³ Hogog-m jiishte rii-yo m-re, komo wur-o aragte ur-matuku. ²⁴ Gwot nò yege-kanwo, ye m-go á, ye ne m-ce á, ye rott ut-byo á. Shir rò ye m-reegte! Nò aragte kawon deen! ²⁵ Yatt-wu he hoks un dowè hi un de un wu o-da hiin remen rii-yo suwe wu à. ²⁶ Ko nò suwe hi un nò moa gu nò rii kò hiin be-de un rii-yo jiishe yo nò cone á untun ut-ga un saw-to m-cop ne. ²⁷ Gwot nò bò ut-darag ut-mok ne rò un m-bo'ose o-kot à. To rò m-gwow á, ko to ce'e hi un de un to ut-matuku. Amba me nò m-rure, ko ko-Gwomo **Suremanu** kap un kwum-o un wu ne, wu cop saw-to ur-bon untun o-gaan yo un ka mok-to ut-darag to á. †28 Urege Shir rò m-tupe un gwo-se o-kot ut-matuku gwo-se rò caane à, m-buk se rò kon á, se tukse. Nò aragte se, ¿remen yan o wu het-te nò m-wen un rii-yo m-cope? Nò sher be-de Shir deen á!

²⁹ “Nò zo'ore un rii-yo nò he m-re m-swò ne á. ³⁰ (Ye ye nape Shir á, hono o-dak rò m-rangse un hi un de un ye remen ka saw-to.) Tato nò nepse nò conog ka saw-to remen nò kumut hogog. ³¹ Hoob nò gwomo-to un Shir, komo wua kumu nò ka saw-to.

O-kwum n-Ton

(Mati 6:19-21)

³² “Nò hogè o-gyer á, nò kur-de un ca re, amba myet un kaane ne nò hogè o-gyer á. Tato nò rò o-zak, wu ye'et nò gwomo-to un wu. ³³ Baab nò kap yo nò rotte à, nò ya'as koob-ne hwor un ka cow-yo nò kum o-kwum n-Ton be-de Shir. Nomo nò hi un nò be-de ur-ess de ba m-ta, komo nò es kwum-o nò n-ton, be-de o heeb á, remen yatt ko-hyow-wu he m-ci á, komo ren a hoks o m-naas á. ³⁴ Remen be-de kwum-o ru rò à, káne hur un du rò.

She'et nò zongse

³⁵ “She'et nò zongse remen rii-yo he m-haan à zongse remen nò nomot, †36 untun guw-ne ye rò 'er-de un wan-hur-o un ye wu muunte be-de un biki-o ut-ge à. Da-o wu muune wu kò'ote ish, yea tikshe wu ish hor-m-hor. †37 Ya-o-zak-ye ka guw-ne ye wan-hur-o un ye 'wosse ye rò ur-'er ba m-rew, ye rò zongse da-o wu muune à! Nip-o me nò m-rure, wua pos matuku-de ut-ge, wua zee ye she'et tara, wu hantu ye ut-ga. ³⁸ Ya-o-zak-ye urege wu 'woste ye zongse, komo da-o purge wu he m-muun kò arge káne! ³⁹ Komo nò nep urege

† Hyen komo: Mati 12:32; Mark 3:29 †† Hyen komo: Mati 10:19-20; Mark 13:11; Ruka 21:14-15

‡ Hyen komo: 1Gwm 10:4-7; 2Nom 9:3-6 †† Hyen komo: Mati 25:1-13 †† Hyen komo: Mark 13:34-36

wa-o-hur nepse da-o ko-hyow he m-haan à wya yage ko-hyow-wu cōwontē n-mē o-hur á. ⁴⁰ Komo nō ma'as zongse, remen **Wà-wu un net** a haan da-o nō hwō wya haan á." †

**Ko-guw wa-m-goks kom-ut yoor
un wa-m-jore ne**
(Mati 24:45-51)

⁴¹ Bitrus zēerū, "Gos-wu, ¿ka sha-mō ut-ma mō rem tē o, ko de remen kō wu ke?"

⁴² Gos-wu shasuru, "¿Wa ne rō, ko-guw wa-m-goks kom-ut yoor us-weer ne? Wu rō wu wan-hur-o un wu rwo'e gut-de o-hur à, komo wu ya'ag ye ka guw-ne ye rii-yo m-re ye un ye da-o depe à. ⁴³ Da-o wa-o-hur muune, wu 'osse ka ko-guw-wu rō m-nom kaane, zak-o a hō ka ko-guw-wu! ⁴⁴ Kááne me nō m-rure, wan-hur-o un wu a ru wu gwot un saw-to un wu kap. ⁴⁵ Amba urege ka ko-guw-wu zēeg hi un de un wu, wan-hur-o un wya she'et un de deen. Komo urege wu takante bu un or un wu guw-ne, kap campo-ne un ne'a-ne ne, komo wu rees, wu suus har mō ho wu, ⁴⁶ da-o wan-hur-o un wu muune de ken hō-de da-o ka ko-guw-wu rwo ye o-da á, komo ba wu un nap. Wan-hur-o un wu a reese wu ur-koob deen, mosse un ka ye yage dor Yeso à.

⁴⁷ "Ko-guw-wu nepse rii-yo wan-hur-o un wu cone wu nom à, amba wu zonge wu nomot yo á, wya su ur-koob un caari-se us-sorog ne. ⁴⁸ Amba ko-guw-wu nape rii-yo wan-hur-o un wu cone á, kap un kaane ne wu nomog rii-yo wō, a bu'ut wu à, a bu wu amba deen á. Shir conog deen be-de un wu Shir ya'ase deen à. Shir conog timb komo be-de un wu Shir ya'ase timb à.

Yeso rwo'og m-wonge
(Mati 10:34-36)

⁴⁹ "Me un haan remen um ja'asutē Shir o-cow, yo wu hette m-reese un **ya-ur-ba'as** ur-koob à. Komo um conog ma a zee, wu ciriste piish un ma-to un ye un reese un ye ur-koob ne. ⁵⁰ Amba ur-takan, se um swoog ur-koob har m-mar. Um ru'usse ur-hi se um komog. ^{†51} ¿Zee-m nō me un haan o remen dak-o nomot gwugwu? Ay, ba gwugwu á, amba m-wonge. ⁵² Takan-mō m-mōka hur-o un hun-ne nen taan o'a wonge, tet us-ryaab, un yoor ne komo yoor us-ryaab, un tet ne. ⁵³ Tat-ne us-ryaab un yakar-ne, komo yakar us-ryaab un tato un ye ne. In-ne us-ryaab un yakar-ye un ye ne yan-ne'a-ne, komo yakar yan-ne'a-ne us-ryaab un in-ne un ye ne. Inu un wà us-ryaab un ne'a-wu un wà ne, ne'a-wu un wà us-ryaab un inu un campo un wu ne." ‡

† Hyen komo: Mati 24:43-44 †† Hyen komo: Mark 10:38
‡ Hyen komo: Mika 7:6

Nap o-da
(Mati 16:2-3)

⁵⁴ Yeso zēerū hun-ne, "Da-o nō hyene ke'ente-o rō m-rwun sō ur-horan, nō m-zee kem a he, komo o rō m-he. ⁵⁵ Komo da-o nō hyene yo-mō m-rwun sō ur-horim, nō m-zee hund a nom, komo o rō m-nom. ⁵⁶ Ya-o-shepe! Nō m-hoks un gwot o-dak un ton-o shir ne, komo nō rur rii-yo he m-nom à. Amba nō hoks m-nap un rii-yo me m-nom á, remen nō zēeg nō nak Shir amba o-nip nō nap wu á.

Hongse nō un wan-shoos un du ne
(Mati 5:25-26)

⁵⁷ "¿Remen yan o nō rotte a piishe hi un nō rii-yo ur-bon yo nō he m-nom á? ⁵⁸ Urege ye ken ye he'ette wō be-de un ko-Gwomo, senge nō hongse ka ma-to un ye ne ba nō un wō be-de un ko-Gwomo. Urege nō nom káane á, yea nek wō har be-de un ko-Gwomo, wya bopse yan-saw-to ut-gwomo wō, komo yea ke wō. ⁵⁹ Wōa she'et káne, me nō m-rure se o komog m-top un rii-yo ye re wō à."

Bor-us op us-tet

Nōa mer nō yage nom ur-ba'as á

13 Un ka da-o ye ken hun-ne ye rō káne, ye ruru Yeso ma-to ya-o-Gariri-ye Panti **Biratus** ho'e da-o ye haante Shir ut-seke à. ² Yeso shasuru ye, "¿Remen Panti **Biratus** hoog ka ya-o-Gariri-ye kaane, nō un zee o ye jiiishte ye ken ya-o-Gariri-ye nom **ur-ba'as** se? ³ Ayyo, kō hiin! Komo me nō m-rure, 'yar nō **ur-ba'as**, nō muun be-de Shir m-ba kaane á nōa mer bō ye mare à. ⁴ Baks nō ya-o-Sirom op un eer [18] ye kuke-o m-pipir hōme à. ¿Nō un zee **ba'as-de** un ye jiiishte de un ye ken un hun-ne ye o-Urusharima à? ⁵ Ayyo, kō hiin! Komo me nō m-rure, 'yar nō **ur-ba'as**, nō muun be-de Shir un ba kaane á nōa mer bō ye mare à."

Sha-mō un ma-to o-rum yo mate á

⁶ Yeso ruru ye ka sha-mō ut-ma mō: "Wu ken net-wu ro o-rum ne un kat-o un wu. Wu haaru hoob-o ut-rum be-de un yo, amba wu kum kō ur-gaan á. ⁷ Wu zēerū wan-gut-de o-kat, 'Gwot, hak-us tet me m-haan kanē hoob-o ut-rum be-de un ka rum-yo, komo me kum ko ur-gaan á. Kups yo ur-'wun! ¿Remen yan o yo hette m-hoge rērem-mō o-dak?' ⁸ Amba wan-gut-de o-kat shasuru, 'Gos-wu, yage yo temb, hak-o gaan a gut, man hiin riib-se un yo, um ru'e yo ut-wu. ⁹ Urege yo makt hak-ye roone à, nomog ur-bon deen, urege ne yo mat á, ka da-o wōa hoks yo m-kups.' "

**Yeso 'yonstë ne'a-wu
gom haw-se à Ho-de ur-Wuwe**

¹⁰ *Ho-de ur-Wuwe*, Yeso ro ur-yoos un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. ¹¹ Wu ken ne'a-wu ro kanë un wa-ut-kot ne, wu reese wu ur-koob à. Har hak-us op us-eer [18] wu ro haw-se, wu m-hoks m-inë tete á. ¹² Bo Yeso hyente wu à, wu agnuru wu, "Ne'a, gom ru ho'os-të wo!" ¹³ Yeso sakuru kom-to un wu n-ton un ka ne'a-wu, wu inuru tete, wu bomuru Shir.

¹⁴ Wu ken wan-co-wu un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, nomuru us-ryaab unze Yeso taaste gom *Ho-de ur-Wuwe*. Wu nomuru ut-ma wu zeeru hun-ne, "Ho-ut cind-to ro to m-senge, haan no un ka ho-ut cind-to a taaste gom-us no, ba *Ho-de ur-Wuwe* á!" †

¹⁵ Gos-wu shasuru wu, "No ya-o-shepe! Ko wu ke a morogse na-ye un wu, ko janka-ye un wu, komo wu ruut ye n-do wu ye'et ye m-ho *Ho-de ur-Wuwe*. ¹⁶ M-moka kanë *ba'as-de* á, a taase gom-o un ka ne'a-wu *Ho-de ur-Wuwe*. Ko-yan-baag-o *Ibrahi* wu, komo *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ru'ute wu gom har hak-us op us-eer [18]. Komo wu jiiشته ut-gut be-de Shir." ¹⁷ Shas-o un wu ya'ag yan-yage-to un wu m-'e, amba hun-ne ye ro kanë à nomuru o-zak remen ka hyat-to wu nome à.

**Sha-mo ut-ma to un ya'ane yo mosta
(Mati 13:31-32; Mark 4:30-32)**

¹⁸ Yeso cituru, "¿Re ne gwomo-to Shir ro? ¿Un ya ne um he to m-hongse? ¹⁹ Kaane to ro. Wu ken net-wu dek go-yo *mosta* wu gooru un kat-o un wu. Yo poturu yo warguru o-'yo, komo yegë-no ceeru ut-kur un jet-se un yo."

**Sha-mo ut-ma to m-yist
(Mati 13:33)**

²⁰ Yeso cituru komo, "¿Un ya ne um he m-hongse un gwomo-to Shir? ²¹ Kaane to ro. Ne'a dek m-yist wu wugsuru mo be-de un me'es kwooz-ut yoor [40] to m-hyò se da-o mo kutukse kap à."

**Ya o-ish o-rek yo
(Mati 7:13-14,21-23)**

²² Yeso doruru ut-bo un riib-o ut-bo ne, wu ro m-yoose un hun-ne, wu ro m-shogbe de o-Urusharima. ²³ Wu ken wu cituru wu, "Gos-wu, ¿hun-ne hiin o Shir he m-gu?"

Yeso shasuru ye, ²⁴ "Nom no m-senge no cuw ya o-ish o-rek yo, remen hun-ne deen a senge ye cuwut amba yea hoks á. ²⁵ Wa-o-hur a ine wu tigute ish, ka da-de no es n-do un ko'ot un ish no m-zee, 'teksu te ish.' Wu shes no, 'Me nap no á!' ²⁶ Ka da-de no shes,

† Hyen komo: *Rwu* 20:9-10; *Kara* 5:13-14

'Te reeg, te su un wo ne, o yooste un bo-o te!' ²⁷ Amba wua zee komo, 'Me nap no á. Ine no be un de. Kap no yan-men-ut jaas-to!' †²⁸ Kanë no he us-kan no ti-m yin da-o no he *Ibrahi* m-hyan à un *Ishaku*, *Yakubu* un kap *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne n-me un gwomo-to Shir, amba Shir a 'ye no ish-o m-cow á! ²⁹ Hun-ne a haan rwuun-mo ur-horan ur-horim ne, so o-ye'er un so o-baar ne, yea she'et be-de un biki-o un gwomo-to Shir. ³⁰ Noa hyen, ka ye hun-ne 'yare à, Shir a goks ye, komo ka ye hun-ne gokse à, Shir a 'yarag ye.' ††

**Yeso conog o-Urusharima
(Mati 23:37-39)**

³¹ Un ka da-o hond hond ye ken *Parisa*-ne ye haanuru be-ur Yeso, ye zeeru wu, "O cune, o yage, woa ru m-moka kanë o warag de ken be-de, remen *Here* [Atipas] conog wo m-ho."

³² Yeso shasuru ye, "Ha no rure *Here* ka wo-yo o-tuk-yo, 'Me un yan-se un *ya-ut-kot* komo me un ta'as us-gom caane un buk ne, ho-ur atette-de man kom senge-m re.' ³³ Kap un kaane ne, man buy o-cow caane, m-buk, n-yisho ne, un nom ur-bon hun-ne ho *wan-rwor un Ma-to Shir* de ken be-de á se o-Urusharima.

³⁴ "Ya-o-Urusharima,
ya-o-Urusharima!

O hoog *yan-Rwor un Ma-to Shir*, o hoog ye Shir tomnu wo à! Soo re o um ro conge sak un kom-ut re n-ton un hun-ne ru, bo kiit-o ro m-hok un yakar-ye un yo un kukun-to un yo à, amba no yagu me m-nomot á. ³⁵ Remen kaane Shir a 'yer pyo-o un kon-se un Shir ru. Me no m-rure, noa hyen me á, se da-o woonte o no hette m-zee, 'Shir huw wu ut-kom, wu haane un beeb-ur Yawe à.' ††† "

Bor-us op us-nass

Yeso 'yonstë wan-gom

14 De ken *Ho-de ur-Wuwe* de, Yeso haag wu reet rii-yo m-re un hur-o un wu ken caari-wu wu un *Parisa*-ne, hun-ne ro Yeso m-gwot mekse. ² Wu ken net-wu, wu na-se un wu, ut-kom ne ro huse à, haanuru be-ur Yeso. ³ Yeso cituru yan-Napse o-*karamsa* un *Parisa*-ne ne, "¿*Karamsa*-o na zee a taas gom *Ho-de ur-Wuwe* ko o zee á?"

⁴ Amba ye zee rii á. Yeso dekururu ka net-wu, wu taasuru gom-o un wu, komo Yeso zeeru wu arag. ⁵ Ka da-de wu zeeru ye, "Urege un be-ur no, wà, ko o-na yo un wan-gaan hebute ur-dù *Ho-de ur-Wuwe*, ¿noa hus-sune yo un *Ho-de ur-Wuwe* ba un naas o-da á?" ††

†† Hyen komo: *Bong* 6:8 † Hyen komo: *Mati* 22:13; 25:30

†† Hyen komo: *Mati* 8:11-12 †† Hyen komo: *Mati* 19:30; 20:16; *Mark* 10:31 ††† Hyen komo: *Bong* 118:26 ††† Hyen komo: *Mati* 12:11

⁶ Amba ye hoks wu m-shas un ka cot-o á.

M-yar un gwugwer-mo ur-hi ne

⁷ Yeso wereg bo ye ken hamat-ne ye ro m-daag un be-to jiishe ur-bon à, wu ruru ye ka sha-mo ut-ma mo:

⁸ "Wu ken wu bene no gwonge-o ut-ge, no she'et un be-to jiishe ur-bon á. A nom a banag wu jiishe no ut-gos à. ⁹ Komo wa-ur-ben, wu banu no à, wu haan wu zee wo, 'Ine, o 'ye wu ka ka be-de.' Ka da-de wo hoge m-e komo o warag m-she'et un de ken be-de n-dak.

¹⁰ Amba a bene no, ha no, no she'et pakse, remen wu banu no à wu haan be un du wu zee, 'Daan n-ton nay yo, un be-de jiishe à.' Wo re ur-ho un hyan-o ye a banè à. ¹¹ Remen kaane, cow-o o-gaan yo un wu deete hi un de un wu n-ton ne à, Shir a kergunte wu n-dak. Komo wu esse hi un de un wu n-dak à, Shir a deet wu n-ton." ††

¹² Ka da-de, Yeso zeeru wa-o-biki, "Wo band nay ru á, komo wo band hen-ne ru á ko baag-o ru á, komo wo band ya-o-kwum ko yan-bor-se un hur-o ru á, remen ya topo wo yo o nome ye à. ¹³ Amba da-o wo ine o-biki, ban koob-ne, un ryam-ne ne un po-ne ne. ¹⁴ Komo Shir a huu wo ut-kom, remen ya hoks wo m-topè á. Shir a huu wo be-de un hun-ne kashi-ye mare à, ho-de ye he m-ine à."

Sha-mo ut-ma to un caari-o o-biki

(Mati 22:1-10)

¹⁵ Bo wan-gaan be-de un ka hun-ne ye ro tara, remen ye reet rii-yo m-re hogute kaane à, wu zeeru Yeso, "Ya-o-zak-ye ka ye he m-she'et tara be-de un biki-o un gwomo-to Shir à!"

¹⁶ Yeso zeeru wu, "A nomog wu ken net-wu, wu nome caari-o o-biki à, o wu bente hun-ne deen à. ¹⁷ Bo da-o o-biki woonte à, wu tomuru guw-ne ye un wu, ye rure hamat-ne ye un wu, 'Rwun no, ko wu ke zongsute!'

¹⁸ Amba ye takuru hoob-o us-cow kap, gaan un gaan. Wu takne à zeeru ko-guw, 'Um oog o-kat, komo um conog m-ha um gwoton o, hakkure zee wu hoge kon-us re!' ¹⁹ Wu ken wu zeeru, 'Um oog na op ye ut-kerem, um conog m-ha um megerte ye, hakkure zee wu hoge kon-us re.' ²⁰ Wu ken wu zeeru, 'Um komog o ka biki-o ut-ge, remen kaane man hoks m-habe á.'

²¹ "Ka ko-guw-wu warguru wu ruru wan-hur-o un wu. Wan-hur-o un wu swooru us-ryaab. Wu zeeru ko-guw, 'M-moka ru, o dore us-cow us-by ne se o-bo, o band koob-ne, ryam-ne, un po-ne ne.' ²² Bo jimute à, ko-guw zeeru, 'Gos-wu, um hogute ma-ut ru, um nomog komo bo o zee à, amba be-ur kusse remen ye ken ye.' ²³ Wa-o-hur zeeru ko-guw, 'Ru un cow-se o-bo, us-by ne, o zee hun-ne cowon n-me remen hur-o re shiit.' ²⁴ Me no

† Hyen komo: Swog 25:6-7 †† Hyen komo: Mati 23:12; Ruka 18:14

m-rure ko-wan-gaan be-de un ye um ro bange à, wu rek rii-yo m-re yo m-nome á."

Dor Yeso ro us-nu ne

(Mati 10:37-38)

²⁵ De ken ho-de bo buug-de un hun-ne deen ro un dore un Yeso à, wu wakturu wu zeeru ye, ²⁶ "Yatt-wu he warag wan-neke-m re ye á, se wu conog me arge tato un wu, un inu un wu ne, ne'a un wu, un yakar ne, hen-ne un sek-ye ne, un hog-mo un wu ne komo. ²⁷ Ka ye 'yare dek un kan-o un ye, ye dond me á, yan-neke-m re ye á. ††

²⁸ "Urege wu ken wu be-ur no conog ut-ma, wu she'et tara wu neps yo wu he m-ho be-de un ka ma-to à, wu gut urege wu ro un hwor ne ye wu hette kom un ka ma-to à. ²⁹ Urege wu rott á, wu hoks kom un ka ma-to, to wu takne á, komo kap bon ye hyane bo wu takne à ya nemes wu. ³⁰ Ya zee, 'Wu ka net-wu takante ut-ma amba wu hoks m-kom á!'

³¹ "Urege ko-gwomo ruug un hun-ne ne dugu-us op [10,000], ye dumut un wu ken ko-gwomo-wu ne, wu heene wu m-dum à un hun-ne ne dugu ur-kwooz, [20,000] wu she'et ur-takan wu ceke, urege wu ro m-'wons ne wu dumut un wu ka ko-gwomo-wu ne.

³² Urege wu rott á, wu tom yan-tom-ye un wu be-de un wu ka ko-gwomo-wu, wu kon wu ye she'et ba ut-ween cin ba ye un 'gone. ³³ Un ka by-yo o-gaan, ko wan-gaan be-ur no wu hoks me m-dore á, se wu ya'aste kap bo un rii-yo wu rotte à."

Por-mo o-hwaa

(Mati 5:13; Mark 9:50)

³⁴ "Por-mo ur-bon ne, amba urege rere-mo un mo teeste, cow ro kon, yo a hette mo m-muut m-por komo á. ³⁵ Mo kus ur-bon ne o-dak á, ko be-de ut-wu, a mo m-uks. Hugu no, urege no ro ut-to ne."

Bor-us op us-taan

Ca-yo ege à

(Mati 18:12-14)

15 De ken ho-de *yan-goks un tar*, un ye ken *ya-ur-ba'as* ne, ye haante, ye hogute ma-ut Yeso.

² *Parisa*-ne un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne takuru us-cenene, "Ka net-wu gokste *ya-ur-ba'as*, komo wu re un ye ne!" ³ Kane Yeso ruru ye ka sha-mo ut-ma mo:

⁴ "Wu ken wu ro un ca-ne zungu-o gaan, [100] komo gaan-o eguru wu. ¿Ya ne wu he m-nom? Wu ya ye ka o-zungu ba o-gaan [99] ut-re, wu heet hoob-o un ka gaan-yo se wu hyante yo. ⁵ Da-o wu hyande yo, wu nom o-zak har wu sagbune yo ut-gar, wu jonte yo o-hur. ⁶ Wu deken yo o-hur. Ka da-de wu agan nay-ne

‡ Hyen komo: Mati 10:37 †† Hyen komo: Mati 10:38; 16:24; Mark 8:34; Ruka 9:23 †† Hyen komo: Ruka 5:29-30

un yan-bor-se un hur-o un wu ne, wu zee ye, 'Me o-zak ne, um hyante ca-yo ege me a. Gu no me o-zak!' ⁷ Me no m-rure, gon kaane, Shir a nom o-zak o jiishe o kaa n-ton, remen wan-gaan wa-ur-ba'as-wu waktune be-de Shir a, har zak-o jiishe o un hun-ne o-zungu ba o-gaan a [99], ye ro be-de Shir a.

Hwor-yo ege a

⁸ "Ko komo, ne'a-wu ro un hwor ne, ye a nome o-kwom a op, gaan-o eguru wu. zYa ne wu he m-nom? Wua su ur-pitirra, wu wishe hur-o un wu kap, wu gut ko de ke ko'so-de se wu hyanag yo. ⁹ Da-o wu hyene yo, wua agan nay un wu ne, un yan-bor-se un hur-o un wu ne be-ur gaan, wua zee ye, 'Me o-zak ne deen, um hyanag ka hwor-yo, yo ege me a. Gu no me o-zak!' ¹⁰ Kang-o gaan kané, me no m-rure, *yan-tom-ye Shir* o m-nom o-zak remen wan-gaan-wu waktune wu dore Shir a."

Wa-wu ege a

¹¹ Yeso dooru m-zee, "Wu ken net-wu ro un yakar ne yoor, yan-campo-ne. ¹² Ka wu ro rek-wu a zeeru tato un wu, 'Ya'as me yo ro yo ma re a, be-de un saw-ut ru m-moka.' Ka tato-o wonguru ye saw-to un wu be-ut yoor. ¹³ Ut-ho hiin, ka wu ro rek-wu a baburu saw-to un wu to a wonge ye a. Wu ruuru un hwor ne wu yage o-hur. Wu haaru o ken dak-o ur-hew ne, kané wu saburse hwor-ye un wu, un she'et-de ba ur-bon. ¹⁴ Wu hogoru kap yo wu rotte a. Ka da-o mer 'henuru un ka dak-o, komo wu rott rii a. ¹⁵ Wu haaru ur-guwus be-de un wu ken net-wu un ka dak-o. Ka net-wu heeturu ka wa-wu be-de un yege-arede wu ye'et ye rii-yo m-re. ¹⁶ Ka wa-wu conuru wu re wu ciig un kuk-to un yoor-to un arede, amba yatt-wu ya'e wu rii-yo m-re a. ¹⁷ Ur-kom, wu muunuru un weer-se un wu cas cas. Wu zeeru, 'Yan-nome un tato re m-senge, ye ro un rii-yo m-re ne kap, yo yea hoks m-kom a, amba me ka kané un mar-mo un mer! ¹⁸ Man ine m-warag be-ur tato re, um zee, "Tato re, um nomote Shir *ur-ba'as*, um nomo wo *ur-ba'as*. ¹⁹ Me bo'os o do me m-aag wa ru a, dek me untun wan-gaan be-de un guw-ne ru." ²⁰ Wu inuru kané wu bopuru o-cow wu ro m-warag be-ur tato un wu.

"Cin wu ro ur-hew ne o-hur ne, da-o tato un wu hyambe wu a, wu hoguru ur-'won un hur-de un wu, komo wu ruuru o-rek, wu hamturu wa un wu, wu paturu wu. ²¹ Ka wa-wu zeeru, 'Tato re, um nomote Shir *ur-ba'as*, un wo ne. Me bo'os o do me m-aag wa ru a! ²² Amba ka tato-o agnuru guw-ne ye un wu. Wu zeeru, 'Hor-m-hor! Hantu no gund-to jiishe ur-bon a no tupa wu. Tupa no wu o-kwot un jow-yo un wu, komo no tupa wu ut-ka'ante un na-se un wu. ²³ Ka da-de no gut marikki-yo m-sem, no pen yo, a nom no biki-o o-

zak! ²⁴ Remen ka wa re wu ro marag, amba m-moka wu ro un hogog ne. Wu ro egute, amba m-moka wu muunte.' Remen kaane komo ye taknuru o-biki.

²⁵ "Un ka da-o Wa-wu ro sek-wu a ro o-kat. Wu ro m-jo'on o-hur, bo wu woonte yow yow o-hur ne a, wu hoguru ut-dum us-sep ne. ²⁶ Wu agnuru ko-guw wan-gaan wu cituru wu, 'zYa a m-nom?' ²⁷ Ka ko-guw-wu shasuru wu, 'Heno ru wu jo'one, komo tato ru panag marikki-yo m-sem, remen wu muunte o-hur kerker.'

²⁸ "Ka sek-wu wu swooru us-ryaab, wua taw ka hur-o a. Tato un wu rwuunuru wu konuru wu, wu cowon n-me o-hur. ²⁹ Amba wu shasuru tato un wu, 'Gwot, ka hak-se kap, me m-senge untun ko-guw, komo me nomo wo koob-de o-dorotte a. Wo 'ya me ko ya o-gwoor um nomot o-biki un nay re ne a. ³⁰ Amba ka wa ru wu sabursute saw-ut ru kap be-de un ne'a-ne ye hwa, komo da-o wu jo'one o-hur a, o panag marikki-yo m-sem remen wu! ³¹ Ka tato-o shasuru wu, 'Wa re, wo kané ko o ke da-o un me ne, komo kap yo ma re yo ma ru yo. ³² Amba depete a nom o-zak o-biki ne, remen heno ru ro marag, amba m-moka wu ro un hogog ne, wu ro egute, amba m-moka wu muunte.'"

Bor-us op us-cind

Weer-se un wan-baab-to ut-saw

16 Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "A nomog wu ken net-wu ko-ya-o-kwum, wu ro un ko-guw ne wan-bebe un wu ut-saw. Wu ken wu rurute ka ko-ya-o-kwum-wu unze wan-bebe un wu ut-saw ro wu un saburse un hwor. ² Remen kaane wu agnuru wan-bebe un wu ut-saw. Wu zeeru wu, 'Um hogute wo me m-saburse un hwor. Remen kaane kamsundu me saw-ut re, um wongsute wo un baab-to un saw-ut re ne.' ³ Ka ko-guw-wu zeeru hi un de un wu, 'A wongse me un senge-m re ne. zYa ne um he nom? Mett m-'wons mo tom a, komo me m-hoge m-'e mo us-kon. ⁴ M-moka um nak yo um he nom a! Remen da-o senge-m re te'e, man kum nay-ne, ye he me m-barke ye gu me un hur-to un ye a.'

⁵ "Wu agnuru hun-ne kap ye ka wan-hur-o un wu ro m-dore ut-moog a. Wu cituru wu ur-takan. 'zRe ho o a wo m-dore ur-moog?' ⁶ Wu shasuru, 'Tur-to m-now o-zungu [100].' Wan-baab-to ut-saw zeeru wu, 'Takurda-ut-moog o ka, she'et, o gen kwooz-ut yoor un op [50] hor-m-hor.' ⁷ Wu dooru m-cit un wu ken wu, 'Wo komo zre ho o a wo m-dore?' Wu shasuru, 'Ut-buhu to un hyo dugu-o gaan [1,000].' Wan-baab-to ut-saw zeeru wu, 'Takurda-o ut-moog o ka, gen zungu-us eer [800].'

⁸ "Remen kaane bo ka ma-to rwuune a, ka wa-o-kwum, wu bomog wan-bebe un wu ut-saw us-weer bo wu nome ka weer-se ba ur-bon se a. Kang-o gaan, hun-ne ye dore Shir a, ye ro us-weer ne be-de un morogse ut-saw to ye hette hoge m-rerem a, ka hun-

ne ye jiiishte ka ye dore Shir à, gun hi un de un ye, un nom un rii-yo Shir hette m-nom o-zak un ye ne à."

⁹ Yeso dooru m-zee komo, "Remen kaane me no m-rure, gu no or un no un rii-yo no rotte un ka dak-o à, remen Shir barkutu no n-me un hur-o un wu, da-o yo teese à. ¹⁰ Bo un wu nome o-nip un rii hiin à, wua nom o-nip un rii caari, komo bo un wu wuke o-nip un rii rek-yo à, wua wuke o-nip un rii caari. ¹¹ Urege, no hoks m-nom o-nip un rii-yo no kume un ka dak-o á, Shir a bopsu no kashi un rii n-Ton á. ¹² Komo urege no hoks m-nom o-nip un rii-yo Shir bopsu no un ka dak-o á, wua bopsu no rii n-Ton á.

¹³ "Ko-guw wan-gaan wua hoks nome un nen yoor m-guw á. Go un ka ko-guw wua yage wan-gaan, wu cun wan-gaan, ko wu nome wan-gaan o-dorotte wu yage wan-gaan. Remen kaane noa hoks m-nome un Shir m-guw no nome hwor komo á." †

Yeso rworog to ken ma-to

(Mati 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

¹⁴ Bo *Parisa*-ne hogute kaane à, ye haguru Yeso remen ye ro un con-to un hwor ne. ¹⁵ Yeso zeeru ye, "No conog hun-ne zee no un men-ut pus-to ne, amba Shir nepse no yan-men-ut jaas-to ye. Remen rii-yo hun-ne bope kom-ut yoor à, be-de un Shir rii-yo á.

¹⁶ "*Karamsa*-o *Mosa* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne ro gwomo-to un kumu un hoog rem na un *Yahuda*-ne har da-o *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho*. Bo un da-o *Yohana*, me un yan-neke-m re ne rworog, *Ma-to m-Rerem* to un gwomo-to Shir. Komo hun-ne deen sen-gute ye gokste to. †¹⁷ Amba jiiishte busbus a porogse o-dak o-Ton ne, da a zee a jorote gom-de jiiishe us-rek à, de un *karamsa*-o Shir. ‡

¹⁸ "Ko wu ke campo wu, ho'ose ne'a un wu, wu gaaru wu ken ne'a-wu, wu nomog *ba'as-de* un m-bukkun, komo ko wu ke campo-wu ga'e ka ne'a-wu a ho'ose à, wu ma wu nomog *ba'as-de* un m-bukkun. ††

Ko-ya-o-kwum un Razarus ne

¹⁹ "A nomog wu ken net-wu ko-ya-o-kwum, wu cope ut-gund to ro pukpuk à to un hwor deen, wu ro m-hoge rerem-mo hoog-mo un wu ko de ke ho-de. ²⁰ Wu ken ko-koob-wu ro komo kane, a wu m-zee *Razarus*. Wur-o un wu kap nat-to, a wu m-hante un ish-o hur-o un ka wa-o-kwum-wu, ²¹ remen wu reet ga-to ro m-he'en un ka ko-ya-o-kwum-wu n-dak à, da-o wu ro mre à. Yege-wo masuru m-haan ye ro m-rekem un nat-to un wu.

²² "Ka ko-koob-wu maruru, *yan-tom-ye Shir* dekuru wu ye heeturu wu n-riib *Ibrahi*, be-de o-biki n-Ton un Shir. Komo ka ko-ya-o-kwum-wu maruru, hun-ne

jokuru wu. ²³ Komo n-me o-kuub o-ra, wu ro un swo ur-koob, wu dassuru ur-hi wu hyamburu *Ibrahi* ur-hew ne, un Razarus ne un riib-o un wu. ²⁴ Wu aaguru, 'Tato re *Ibrahi*, hoge 'won un de, o tomton Razarus wu ru jow-yo un wu m-ho, wu haan, wu gwu'urse rem un de, remen me m-swo ur-koob n-me o-ra!'

²⁵ "Amba *Ibrahi* zeeru, 'Baks, wa re o, da-o un hoog-m ru o hogute m-rerem, Razarus komo swoog ur-koob. Amba m-moka wu ro m-hoge rerem-mo un wu kane, wo ne, wo un swo ur-koob. ²⁶ Kane komo, caari-o o-kuub ro kon un tete na, remen ye cone m-pas be be-ur no yea hoks á, kane komo, yatt-wu he hoks m-passan be-de no ro wu haante be-de te ro á.' ²⁷ Ka ko-ya-o-kwum-wu zeeru, 'Um konog wo, tato re *Ibrahi*, tom Razarus un hur-o tato re. ²⁸ Me un hen-ne ne taan campo-ne. Wu he wu nek ye ut-to remen me con ye ma ye haan un ka be-de un swo ur-koob de á.'

²⁹ "Amba *Ibrahi* shasuru, '*Mosa* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne ro kon ye he nak un hen-ne ru ut-to à. Depete hen-ne ru hoge ma-to un ye.' ³⁰ Ka ko-ya-o-kwum-wu shasuru, 'To ka bo'os á, tato re *Ibrahi*! Amba urege wu ken wu inite be-de un margan-ne wu he be-de un ye, ka da-de yea yage nom *ur-ba'as*.' ³¹ Amba *Ibrahi* zeeru wu, 'Urege ye hoge *Mosa* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne á, yea hoge á ko wu ken wu ine be-de un margan-ne.'"

Bor-us op us-ta'oor

Ur-ba'as

(Mati 18:6-7,21-22; Mark 9:42)

17 Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, "Meger-ut ro kon to he hante *ur-ba'as* à, amba Shir a tuks ka wu hante ka meger-to à! ² A jiiish wu ur-bon a gege wu ta'ar-de ur-na un geks-de un wu a jorbe wu n-me msa, da a zee wu rwo'e wan-gaan be-de un ka yakar-ye nom *ur-ba'as*. ³ Remen kaane gwot no yo no m-nom à!

"Urege or ru wan-dor nomote wo *ur-ba'as*, ruru wu, urege wu yagute do un nom *ur-ba'as* o nome wu ur-ho. †† Urege wu nomote wo *ur-ba'as* ho-ur gaan o-ta'oor, komo ko o ke da-o wu haan wu zee wo, 'Man do á,' nome wu ur-ho."

Ess ut-ma

⁵ Yan-Tom Yeso zeeru Gos-wu, "Do te m-'wons remen te este ma-ut ru."

⁶ Yeso shasuru, "Urege no ro un ess ut-ma ne untun go-yo jiiishe us-rek à untun go-yo *mosta*, noa hoks m-zee un ka 'yo-yo, 'Muuse us-geer ne o sher hi un du n-me m-sa! Komo yo a nomo no o-dorotte.

† Hyen komo: Mati 6:24 †† Hyen komo: Mati 11:12-13 ‡ Hyen komo: Mati 5:18 †† Hyen komo: Mati 5:32; 1Kor 7:10-11

‡‡ Hyen komo: Mati 18:15

Senge-mo un ko-guw

⁷ “A zee wu ken wu be-ur no ro un ko-guw ne, wu ro wu ut-kerem à, ko gwot un ca. Da-o wu muune so o-kat, woa zee wu re ga-to un wu hor-m-hor á. ⁸ Ko hiin! Woa zee wu ma, ‘Rishnu me ga un de, o wasu me, um reet, um suus, me komse woa hoks m-re un yo ma ru rii-yo m-re yo!’ ⁹ ¿Udepe a bum ko-guw remen wu no-mog o-dorotte á, depete a bum wu? ¹⁰ Kang-o gaan un no ne, da-o no nome yo Shir zee no, no nom à, zee no, ‘Te guw-ne ye temb, te un nom senge-m te.’”

Yeso taaste gom-se un nen op ya-ut-cim

¹¹ Bo Yeso bupte cow-yo o-Urusharima à, wu doruru un te riib-se un dak-o o-Samariya un dak-o o-Gariri ne. ¹² Wu ro m-cow un yo ken ya-o-bo yo, wu gonturu hun-ne op ye ro un swo ur-koob un gom-o ut-cim. Ye esuru ur-hew ne. ¹³ Ye ‘yonsuru us-cor, “Yeso! Gos-wu! Hoge ‘won un te!’”

¹⁴ Yeso hyanuru ye, wu zeeru ye, “Ha no be-ur ko-wan-Cow un kon-se Shir wu byarag no.” †

Ye ro m-neke un cow gom-se un ye taaru. ¹⁵ Bo wangaan hyente gom-o un wu taag à, wu muunuru un bongon-de Shir un cor caari. ¹⁶ Wu soru hi un de un wu n-dak be-de un na-us Yeso, wu bomuru wu. Ka net-wu ko-Samariya-wu. ¹⁷ Yeso zeeru, “Nen op ye ka um taase gom-se un ye à, ¿kene ka jero-ye ro? ¹⁸ ¿Remen yan o bo un ka ko-hamat-wu un hon-de un wu muune wu bumut Shir?” ¹⁹ Yeso zeeru wu, “Ine eso, o arag remen o shereg hur un du be-de Shir, Shir taaste gom-o ru.”

Haan-mo ut-gwomo

(Mati 24:23-28,37-41)

²⁰ Ye ken Parisa-ne ye cituru Yeso da-o gwomo-to Shir he m-haan à. Yeso shasuru: “Gwomo-to Shir a haan bo a he to m-hyan á. ²¹ Yatt-wu he m-zee, ‘Gwot, to ka kane!’ Ko, ‘To ka reeno!’ Remen gwomo-to Shir ro be-de no ro à.”

²² Ka da-de wu zeeru yan-neke-mo un wu, “Da-o roon da-o no he m-con no hyen ho-ur gaan be-de un ho-to un Wa-wu un net à, amba noa hyen de á. ²³ Ye ken hun-ne ye he no m-zee, ‘Wa-wu un net, Wu ka reeno!’ Ko, ‘Wu ka kane!’ Amba no ru m-gwot á. ²⁴ Me no m-rure untun us-myakt n-ton komo m-cecar ne, kaane muun-mo un Wa-wu un net, he m-nom un ho-de un wu. ²⁵ Amba ur-takan Wa-wu un net wu su ur-koob deen hun-ne ye un ka da-o, yea ‘yarag wu. ²⁶ Bo hun-ne nome da-o Nuhu à kaane ye he m-nom da-o re Wa-wu un net he m-muun à. ²⁷ Ko wu ke m-re m-swo ne, campo-ne un ne’a-ne ne un senge-mo ut-ge, har un ka ho-de Nuhu tuwte o-hat à, komo ho-m haanuru mo reeru ye kap. ²⁸ Oa nom untun da-o wu ken net-wu

† Hyen komo: Rewi 14:1-32 †† Hyen komo: Taka 6:5-8

jin-de un wu Rot. Ko wu ke un senge-mo m-re m-swo ne, ut-baab, m-o ne, ur-go, ut-ma ne. ²⁹ Ho-de Rot rwuune bo-o o-Sodom à, Shir hentute o-ra un kak-to o-ra ne untun kem n-Ton un shir o hooru ye kap. ³⁰ Kaane he m-nom ho-de un muun-mo un Wa-wu un net wu ‘wos hun-ne ba m-zonge.

³¹ “Un ka ho-de wu ro n-ton ur-doo de un kuke-o un wu à, wu kergune á, wu cuw hur-o un wu á, wu deken-te yo ken rii-yo á, remen Shir a saburse ka ye cone ru-ut un saw-to un ye à, kaane komo bo un wu ro o-kat à, wu warag o-hur á. ³² Baks no ne’a Rot wu naaste o-da komo wu wakte us-ajima ne remen saw-to un wu, Shir sabursute wu. ³³ Bo un wu cone wuke un hogom un wu à, wu yage me m-dore moa ege wu, komo bo un wu hogom un wu ege rem re à, wu kum mo. ³⁴ Un ka tet-mo, me no m-rure, hun-ne yoor m-rew be-ur gaan: Shir a dek wan-gaan, wu yage wan-gaan n-jim. ³⁵ Ne’a-ne yoor ur-na be-ur gaan, Shir a dek wan-gaan, wu yage wan-gaan n-jim.” §

³⁷ Yan-neke-mo un wu cituru wu, “Gos-wu, ¿kene ka rii-yo he m-kor?”

Yeso shasuru, “Be-de u-ur ro à, kan sakra he m-morge.”

Bor-us op us-eer

Sha-mo ut-ma to un ko-gwor un wan-piish ut-ma ne

18 Yeso ruru yan-neke-mo un wu sha-mo ut-ma wu yoosutu ye bo ye he m-senge un kon-se Shir ba m-kar á. ² “Un o ken bo-o a nomog wu ken wan-piish ut-ma wu, wu ro un hoge gyer-o Shir á, wu komo m-hyan hi-de un net us-shi ne á. ³ Wu ken ko-gwor-wu ne’a, ro kan un ka bo-o wu ma’ase m-ha be-de un wu à un hoob-o un a ya’as wu yo ro yo ma un wu à, wu ro m-zee, ‘Gu me be-de un wan-ryaab-us re.’ ⁴ O-da deen, wan-piish ut-ma yage un was, amba ur-kom wu zeeru hi un de un wu, ‘Mett gyer-o Shir á, me komo m-hyan hi-de un net us-shi ne á, ⁵ amba remen ka ko-gwor-wu sytu me, man gut remen wu kumut yo ro yo ma un wu à. Urege me nom kaane á, wu ma’as m-haan har wu bo me.’”

⁶ Yeso zeeru, “Hogu no yo ka wan-piish ut-ma wu zee à, wu rotte gyer-o Shir á. ⁷ Wu hokste nome un ka ko-gwor-wu kaane, remen wu suute wu, kaane Shir a hoks nome un hun-ne ye wu daage à rii-yo ur-bon, urege ye konog wu, wu gu ye hor-m-hor. ⁸ Me no m-rure, Shir a piish ma-to un ye hor-m-hor bo ye he hoge

‡ Hyen komo: Taka 7:6-24 †† Hyen komo: Taka 18:20—19:25 ††† Hyen komo: Mati 24:17-18; Mark 13:15-16 †††† Hyen komo: Taka 19:26 †††† Hyen komo: Mati 10:39; 16:25; Mark 8:35; Ruka 9:24; Yoha 12:25 § Mo ken gen-mo un do ci-o ³⁶ Hun-ne yoor a ma’as m-senge o-kat: a dek wan-gaan, a yage wan-gaan. Hyen: Mati 24:40

m-rerem à. Amba *Wà-wu un net* ¿wua 'wos hun-ne gokste Ma-to Shir da-o wu he m-muun ne?"

**Sha-mo ut-ma to un
ko-Parisa un wan-goks un tar ne**

⁹ Yeso doog hun-ne m-rure ka sha-mo ut-ma mo, ye nepse she'et-de un ye, kashi de á, komo ye ro un muut un ye ken ye n-dak. ¹⁰ "Da-o gaan hun-ne yoor Haag un *Pyo-o Shir* ye konot Shir: Wan-gaan ko-*Parisa*-wu, wu ka komo *wan-goks un tar*. ¹¹ Ko-*Parisa* esuru un hon wu konuru, 'Shir, um bomog wo remen me ko-hyow á, me ko-wan-men-ut jaas-to wu á, me un rwor ut-bo á, me un hoob-o un ne'a-ne untun ye ken ye á. Um bo-mog wo remen me untun ka ko-*wan-goks un tar* wu reeno á. ¹² Un ho-ut ta'oor me un nom o-*swoot* ho-ut yoor, me kume rii-yo wo op à, me wo m-ya'as o-gaan.'

¹³ "Amba ko-*yan-goks un tar* esuru ur-hew ne komo wu jaks co-o un wu n-Ton á, amba wu wosuru be-de un wu. Wu zeeru, 'Shir, hoge 'won un de, me ko-wa-*ur-ba'as*! " ¹⁴ Yeso zeeru ye, "Me no m-rure, ko-*yan-goks un tar*, waragte o-hur hond hond be-de Shir, amba ko-*Parisa*-wu warag o-hur hond hond á. Remen kap ye jakse hi un de un ye n-ton à, Shir à hente ye n-dak, komo kap bo un ye hente hi un de un ye dak dak à, Shir a jaks ye n-ton." †

Yeso huute yakar nu-o ur-bon
(Mati 19:13-15; Mark 10:13-16)

¹⁵ Ye ken hun-ne ye hanturu yakar-ye un ye be-ur Yeso remen wu huute ye nu-o ur-bon. Yan-neke-m Yeso tepruru ye bo ye nome kaane à, ¹⁶ Amba Yeso agnuru ka yakar-ye be-de un wu komo wu zeeru, "Yagu no yakar rek-ye haante be un de, no wen ye á, remen gwomo-to Shir ro be-de gon ye. ¹⁷ Baks no de ka! Kap bo un wu goksé gwomo-to Shir untun wà á, wua tuw un den-o Shir á."

Ko-ya-o-kwum
(Mati 19:16-30; Mark 10:17-31)

¹⁸ Net caari-wu un *Yahuda*-ne cituru Yeso, "Wa-ur-Yoos, wo kashi-wu, ¿ya ne um he m-nom um kumut hog-o ba m-ta?"

¹⁹ Yeso cituru wu, "¿Remen yan o o zeete me 'kashi'? Yatt-wu ro kashi á se Shir cot. ²⁰ O nepse ka *karamsa*-o: 'Wo con ne'a-wu un net á, wo ho net á, wo hiw rii á, wo ce'e net ut-ma á, hyan tato ru un inu ru ne ut-gos ne.' †† "

²¹ Ka net-wu shasuru, "Cin me rek-wu um nomosse dorotte-o un o kap."

²² Bo Yeso hoge kaane à, wu zeeru wu, "Yo ken yo ro kon yo kuse o nom à: Baab rii-yo o rotte à kap, o ya'as

koob-ne ka hwor-ye, komo woa kum rii-yo ur-bon n-Ton, ka da-o, o haan, o dore me." ²³ Amba da-o ka net-wu hoge kaane à, wu hoge m-rerem ko hiin á, remen ko-ya-o-kwum-wu deen.

²⁴ Yeso hyanuru wu hoge m-rerem á, wu zeeru, "Ko-ya-o-kwum a tuw den-o un gwomo-to Shir un yish pus-ye á! ²⁵ Otte ko-ya-o-kwum-wu tuw den-o un gwomo-to Shir à, jishte ba un rem dorom-yo tuw un ish-o o-ber."

²⁶ Hun-ne ye hoge wu à cituru, "¿Wan wu un ya Shir he m-gu?"

²⁷ Yeso shasuru, "Rii-yo hun-ne a hoks m-nom á, Shir a hoks yo m-nom."

²⁸ Ka da-de Bitrus zeeru, "Gwot! Te yagnute den-ut te, te dorutu wo."

²⁹ Yeso zeeru ye, "Ee, komo um esutu no, ko wu ke wu yage hur-o un wu, ko ne'a, ko hen-ne, ko ye mate wu à, ko yakar remen con-to un den-o ut-gwomo to Shir, ³⁰ wua kum deen un ka hak-se, komo wua kum hog-o ba m-ta un hak-se roone à."

**Yeso rworog ma-to un mar-mo
un wu so o-tet komo**

(Mati 20:17-19; Mark 10:32-34)

³¹ Yeso dekururu yan-neke-mo un wu op un yoor n-riib, wu zeeru ye, "Hogu no! A he no o-Urusharima, be-de kap rii-yo yan-Rworu un Ma-to Shir gene un *Wà-wu un net* he m-shi à. ³² Wu a he'ebe un kom-to un ye ro *Isra-ne* á, ya pyapar wu, ye copse wu m-ta komo. ³³ Ya nome wu us-sorog, ye ho wu amba ho-ur atette-de, wua ine un hog ne."

³⁴ Amba yan-neke-mo un wu ye nap ko o-gaan yo wu ro m-zee á, remen a wukute ye ma-to wu ro m-rwor à, komo ye nap rii-yo Yeso ro m-rwor á.

Yeso upste yish-ye un ko-po

(Mati 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ Yeso ro yow yow o-Jeriko ne, wu ken ko-po-wu ro tara n-riib un cow, wu ro us-kon. ³⁶ Da-o wu hoge hun-ne ro m-arag à, wu cituru, "¿Yan yo ne?"

³⁷ Ye ruru wu, "Yeso ko-ya-o-Nazaret ro m-arag."

³⁸ Wu 'yonsuru us-cor, "Yeso! Baag-o *Dawuda*! Hoge 'won un de!"

³⁹ Hun-ne ye ro co à, kangsuru wu ye zeeru wu res temb. Amba wu 'yonsuru us-cor deen, "Baag-o *Dawuda* hoge 'won un de."

⁴⁰ Ka da-o Yeso esuru wu zeeru, "Hantu no ka ko-po-wu be un de." Bo wu wo'onte yow yow à, Yeso cituru wu, ⁴¹ "¿Ya ne o cone um nomo wo?"

Wu shasuru, "Gos-wu, um conog m-hyen."

⁴² Yeso zeeru wu, "Hyan! Remen sher-m ru be-de Shir rwog wo m-hyan."

⁴³ Un gyept-o un yish, wu hyanuru cas kané, wu doruru Yeso, wu ro un nome un Shir ur-bongon. Da-o

† Hyen komo: Mati 23:12; Ruka 14:11 †† Hyen komo: Rwu 20:12-16; Kara 5:16-20

buyug-de un hun-ñe hyane kaane à, ye bomuru Shir kap mo un ye.

Bor-us op us-jero

Yeso un Zakka

19 Yeso cowuru o-Jeriko wu ro m-arag. ² Ko-Gwomo-wu un *yan-goks un tar* jin-de un wu Zakka, ko-ya-o-kwum-wu. ³ Wu conog wu hyen ko wan wu ne Yeso. Amba wu hoks hyan un Yeso á, remen hun-ñe nomog deen, komo wutt m-seeb á ko hiin. ⁴ Wu arguru o-rek un co-o un hun-ñe wu daaru o-dirimi wu hyenet Yeso, wu ro m-arag ka so à. ⁵ Bo Yeso wooto un ka be-de à, wu dassuru ur-hi n-ton wu zeeru Zakka, "Kergune hor-m-hor, remen un hur-o ru um he m-she'et caane."

⁶ Zakka kergunuru hor-m-hor wu barkuru Yeso zak-o-zak. ⁷ Kap hun-ñe ye hyane kaane à, taknuru us-cenene, "Ka net-wu Haag ur-hamat un hur-o un *ko-ya-ur-ba'as!*"

⁸ Zakka inuru eso wu zeeru Yeso, "Hoge, man ya'as koob-ñe ur-purug de un rii re, urege komo um ru-muste rii-yo un wu ken wu, man tope wu ka rii-yo so o-nass."

⁹ Yeso zeeru wu, "Ka hur-o kumug gwu caane, remen ka net-wu gokste Ma-to Shir untun *Ibrahi*. ¹⁰ *Wa-wu un net* haante wu hobt, komo wu guut ye ege à." †

Sha-mo ut-ma to un hwor un guw-ñe op ne

(Mati 25:14-30)

¹¹ Bo hun-ñe ro m-hoge un to ka à, Yeso dooru ye m-rure sha-mo ut-ma. Un ka da-de, wu ro yow yow o-Urusharima ne, komo ye ro m-zee unze gwomo-to Shir ro ma-to m-rwuun. ¹² Wu zeeru, "Wu ken net caari-wu, ro m-ha un o ken bo-o ur-hew ne, a sagbute wu ut-gwomo, a komse wu muunuru o-hur. ¹³ Bo wu ine m-neke à, wu agnuru guw-ñe ye un wu nen op komo wu yasuru ko wu ke hwor. Wu ruru ye, 'Sengy no, no gut yo no he m-hoks m-kum da-o me neke.' ¹⁴ Amba hun-ñe ye un wu yagute wu, ye tomuru n-jim de un wu unze, 'Te con ka net-wu reete ut-gwomo á.'

¹⁵ "Komo haanuru a sagburu ka net-wu ut-gwomo wu muunuru. Bo m-jo'on, wu zeeru guw-ñe ye un wu ye rwuun, remen wu nept yo ye kume à. ¹⁶ Wu ur-takan haanuru wu zeeru, 'Gos-wu, um kumug so o-op n-ton un ka ye o yasu me à.' ¹⁷ Wu zeeru, 'Keregen, wo ko-guw kashi-wu! O nomog m-senge un rii hiin, man sagbe wo ut-gwomo to un bo-ut op.' ¹⁸ Ko-guw ayoore-wu, haanuru wu zeeru, 'Gos-wu, um kumug so o-taan n-ton un ka ye o yasu me à.' ¹⁹ Wu zeeru wu, 'Komo woa nom gwomo-to un bo-ut taan.'

²⁰ "Komo wu ken ko-guw-wu haanuru wu zeeru, 'Gos-wu, hwor ru ye ka, me un wuke ye ur-magund. ²¹ Me

wo o-gyer, remen wo rii-yo o-gyer yo. Wo m-dek be-de wo esse á, komo wo m-ce be-de wo go ye á.' ²² Wu zeeru wu, 'Wo ko-guw-wu o-hwaa! Man dek gom-ut ru, m-sabursute wo! O nepste me rii-yo o-gyer yo, me m-dek be-de me esse á, komo me m-ce be-de me go á.

²³ ¿Remen yan o wo heete hwor re o-benki á, be-de um roa goksune m-sakne da-o um muune á?'

²⁴ "Ka da-de wu zeeru ka ye ro eso kané à, 'Rumus no ka hwor-ye be-de un wu, no ya'as ka ko-guw-wu ro un op ne à.' ²⁵ Amba ye zeeru wu, 'Gos-wu, ay, wu ro un op ne!' ²⁶ Wu shasuru, 'Me no m-rure, kap ka ye ro un rii ne à, Shir a do ye, amba ka ye rotte rii á, ka yo ye rotte hiin à, Shir a rumus ye yo. ^{††27} M-moka, ka yan-yage-ut re ye, ka ye cone a sagbe me ut-gwomo á, hantu no ye kané, ho no ye un hyan-o re!' ‡"

Yan-bo-o o-Urusharima barkute Yeso

(Mati 21:1-11; Mark 11:1-11; Yoha 12:12-19)

²⁸ Bo Yeso komte ka ma-to à, wu takuru co wu ro m-ha o-Urusharima yan-neke-mo un wu ro wu m-dorbe n-jim. ²⁹ Bo wu woonte yow yow o-Bapaji ne o-Betanya ne à, un 'wun-de o-haag o hun-ñe m-zee, *Haag-o un 'yo-se o-Zetun* à, wu tomuru yan-neke-mo un wu nen yoor ³⁰ un ka ma-to ne: "Ha no un ka bo-de ro un co no à. Da-o no m-cow à, noa hyen wa-yo o-janka yo a cete m-da á gego. Ussundu no yo, no hante kané. ³¹ Urege wu ken wu cikt no, ¿Remen yan o no rotte yo m-us?' Zee no wu, 'Gos-wu conog yo.'"

³² Ye doruru o-cow, ye 'wossuru hond hond, bo Yeso ruru ye à. ³³ Bo ye ro m-us un ka wa-yo o-janka yo à, wan-yo zeeru ye, "¿Remen yan o no rotte yo m-us?"

³⁴ Ye shasuru, "Gos-wu conog yo." ³⁵ Ye dekuru ka wa-yo o-janka yo ye heeturu Yeso. Ka da-de, ye sakuru gund-to un ye un cin-o un ka janka-yo, ye deturu Yeso n-ton. ³⁶ Bo wu da n-ton à, hun-ñe neksuru gund-to un ye un cow.

³⁷ Bo wu woonte yow yow o-Urusharima ne à, be-de ka cow-yo dore un 'wun-de un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun* à, buyug-de un hun-ñe yan-neke-mo un wu taknuru bongon-de Shir un 'yons us-cor remen rii-yo o-made yo ye hyane kap à. ³⁸ Ye 'yonsuru us-cor, ye zeeru, "Shir ru'e ko-Gwomo o-kom wu haane un beeb-de un Yawe à, m-gwugwu n-ton kané m-sekemse be-de Shir!" ††

³⁹ Ka da-de ye ken *Parisa*-ne ye kané tepsuru Yeso. "Wa-ur-Yoos, zee yan-neke-m ru ye res temb!"

⁴⁰ Yeso shasuru, "Me no m-rure, urege ye reks temb, ta'ar-ut toa takan tep."

† Hyen komo: Mati 18:10

†† Hyen komo: Mati 13:12; Mark 4:25; Ruka 8:18 ‡ Hyen komo: Mati 25:14-30 †† Hyen komo: Bong 118:26

Yeso 'wōnōg remen o-Urusharima

⁴¹ Bō Yeso wōontē yow yow o-Urusharima nē à, komo bō wū hyentē o à, wū 'wōnūru un tuk-mō ut-mēn remen o, un hun-nē nē yē rō n-mē à. ⁴² Wū rō m-zēē, "Urege nō nak caanē rii-yo he nō m-hantē she'et-de un gwugwū-mō ur-hur à! Amba m-mōka Shir wukutē nō yo, remen nō gōks mē á! ⁴³ Da-o rōon da-o yan-yagē-ut nō he nō m-rigumse à, yē wōongsu nō komo yē hebutū nō kō o ke raag-o komo nōa ru á. ⁴⁴ Yēa ho nō un yakar nō nē, komo yē sabūrse bō-o nō, kō o-pam a yagē yo n-tōn un yo ken yo á, remen nō baks da-o Shir haanē wū guut nō á!"

Yeso yanag ya-ut-baab

(Mati 21:12-17; Mark 11:15-19; Yoha 2:13-22)

⁴⁵ Ka da-de Yeso haarū n-mē un *Pyo-o Shir*. Wū taknūru yan-se un ya-m-o un ya-ut-baab nē. ⁴⁶ Wū rō yē m-zēē, "A genēg un Ma-tō Shir, 'Hur-o re be-de us-kōn de' † amba nō muutē o be-de un hyow-nē!" ††

⁴⁷ Kō de ke hō-de Yeso yooste un *Pyo-o Shir*. Gwōmo-nē yē un kōn-se Shir, *yan-Yoos-de o-karamsa*, un sēk-yē nē cōnūru yē ho wū. ⁴⁸ Amba yē hoks m-kum o-cōw á, remen hun-nē kap rō wū m-hogē, yē cōn yē *ba'as* ur-gom á.

Bōr ur-kwōoz

Wa ya'e Yeso gwōmo-tō wū rotte un nōm un ka hyat-tō à

(Mati 21:23-27; Mark 11:27-33)

20 De ken hō-de, Yeso rō un *Pyo-o Shir*, wū rō m-yoose un hun-nē, komo wū rō un rwōr un ka Ma-tō Shir tō, *Ma-tō m-Rerem*, Gwōmo-nē yē un kōn-se Shir un *yan-Yoos-de o-karamsa* nē, mōsse un sēk-yē nē, haanūru. Yē zēerū wū, ² "Rūru tē, ¿kenē o o kumē gwōmo-tō un nōm un ka rii-yo wō m-nōm à? ¿Wa ya'e wō ka 'wōns-mō?"

³ Yeso shasūru yē, "M-mōka yagē um cit nō o ken cot-o: ⁴ Rūru nō mē, ¿wa un wū nē tōmnē *Yohana* Wan-Yo'os un hun-nē n-mē m-hō, 'hun-nē' yē, ko, 'Shir'?"

⁵ Ma-ut sūnūru yē, "¿Ya nē a he m-zēē? A ze'e, 'Shir,' wūa zee, ¿Remen yan o un ya nō gōkstē *Yohana*?" ⁶ Komo a ze'e, 'Hun-nē' yē, kap ka buug-de un hun-nē dea ho na, remen yē dekse *Yohanawan-Rwōr un Ma-tō Shir* wū." ⁷ Ka da-de yē shasūru, "Tē nap be-de o rwūunē á."

⁸ Komo Yeso zēerū yē, "Mē ma man rūru nō ko kenē um kumē 'wōns-mō um rotte un nōm kaanē á."

† Hyen komo: *Isha* 56:7 †† Hyen komo: *Irimi* 7:11 ‡ Hyen komo: *Ruka* 21:37

Sha-mō ut-ma tō un ko-ya-o-kat un ya-tōm-nē

(Mati 21:33-46; Mark 12:1-12)

⁹ Yeso rūru ka hun-nē yē ka sha-mō ut-ma mō: "Wū ken net-wū gōog o-kat, wū dekūru ya-tōm, wū war-gūru o-hur wū she'etūndūru deen. ¹⁰ Bō da-o m-ce wōontē à, wū tōmūru ko-gūw-wū un wū be-de un ka ya-tōm-yē, a ya'sūndē wū yo rō yo ma un wū à. Amba ka ya-tōm-yē bunūru ka ko-gūw-wū, komo wū muunūru ba un rii. ¹¹ Ka wa-o-kat-wū doorū m-tōm un wū ken ko-gūw-wū, amba ka ya-tōm-yē bunūru wū komo, yē ya'u wū m-'ē, wū muunūru ba un rii. ¹² Ka da-de, wū tōmūru atette-wū, ka ya-tōm-yē hogūssūru wū m-hoog, yē yandūru wū. ¹³ Ka da-de, ko-ya-o-kat zēerū, '¿Ya nē um he m-nōm? Yagē um tomot wà re wū mē m-cōn à un hi un de un wū, um nak yēa nomo wū o-dōrotte!' ¹⁴ Amba bō ka ya-tōm-yē hyambūtē wū à, yē zēerū hi un de un yē, 'Wà-wū un ko-ya-o-kat-wū ka. A ho nō wū, komo saw-tō un ko-ya-o-kat myet a warag-ut ma na!' ¹⁵ Yē ruutūru wū n-riib o-kat, yē hōorū wū."

Yeso citūru yē, "¿Ya nē ka ko-ya-o-kat-wū he ka yan-tōm-yē m-nōm? ¹⁶ Wūa haan wū ho ka yan-tōm-yē, wū ya'as yē ken ya-tōm-yē ka kat-o."

Bō hun-nē hogē kaanē à, yē zēerū, "Shir wēn gōn ka rii-yo!"

¹⁷ Yeso gwōtūru yē, wū citūru, "¿Ya nē ka Ma-tō Shir tō rō m-zēē? 'Ka pam-yo ya-ut-mà yagē à, yo jiishte yē ka m-'wōns kap.' ¹⁸ Kap bōn wū 'hebe un ka pam-yo à wūa cagmē, urege komo ka pam-yo he'entē n-tōn un net, yo à rugumse wū."

Cot-o un tōp un tar

(Mati 22:15-22; Mark 12:13-17)

¹⁹ Yan-Yoos-de o-*karamsa* un Gwōmo-nē yē un kōn-se Shir nē cōnūru yē ship Yeso kanē remen yē nepse wū rwōrog ka sha-mō ut-ma mō remen yē, amba yē rō o-gyē o un hun-nē. ²⁰ Yē rō un hoob-o o-cōw remen yē zēt Yeso rwōrog gom-de *ur-ba'as*. Yē zwōpūru yē ken yē o-nu, yē barag m-zēē kashi un hun-nē yē rō. Komo yē tōmūru ka hun-nē-yē ceeb Yeso us-cot, remen yē bōbsūtē wū, be-ur *Biratus*, ko-Gwamna-wū o-dak.

²¹ Ya-m-seger un Yeso zēerū wū, "Wa-ur-Yoos, tē nepse kap yo o zēē, un yo o yoose nē à, hond hond o. Tē nepse wō un gwōt un co á, amba rwōr o-nip o un yo Shir cōnē un hun-nē nē à. ²² Rūru tē, ¿depetē tē top tar-o un ko-Gwōmo *Sisar*, gwōmo-tō o-dak o-*Roma*, ko tē tōp á?"

²³ Amba Yeso hyanūru wēer-se un yē, wū zēerū yē, ²⁴ "Kutu nō mē ka hwōr-yo a nōmē o-kwōm à. ¿Co-o wan o, un jin-ur wan nē rō kanē?"

Yē shasūru, "O ma *Sisar*, ko-Gwōmo-wū o-*Roma*."

†† Hyen komo: *Isha* 5:1 ‡ Hyen komo: *Bōng* 118:22

²⁵ Yeso zээрү, “Remen kaane, ya'as no ko-Gwomo *Sis-aryo* ro yo ma un wu à, no ya'as Shir yo ro yo un Shir à.”

²⁶ Ka hun-ne ye hoks Yeso m-ship un ka ceeb-o á, ye resuru temb, ye ro un barag-se un shas-o un wu.

Cot-o un ine-mo un margan-ne

(Mati 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Ye ken *Saduki*-ne ye, (ye zee a ine ut-marimar á), ye haanuru be-ur Yeso. Ye cit wu, ^{†28} “Wa-ur-Yoos, *Mosa* geneg ka *karamsa*-o rem te. ‘Urege net marag wu yage ne'a ba un yakar, hen-ne un ka net-wu a ge ka ne'a-wu, remen ye kumut yakar-ye a he m-zee yakar-ye un ka wu mare à.’ ^{†29} A zee ye ken campo-ne ye ta'oor, tato un ye gaan, wu ro sek-wu à gaag ut-ge wu maruru ba wu un mat yakar. ³⁰ Wu donde wu à gaaru ka ne'a-wu, ³¹ Atette-wu kaane, ka rii gaan-yo kumuru ye kap ta'oor, ye marag ba un wu kume wà á. ³² Ur-kom kap, ka ne'a-wu maruru. ³³ M-moka, zho-de margan-ne he m-ine à, ne'a-wu waane ka ne'a-wu ro? Kap ta'oor mo un ye, ye gaag wu.”

³⁴ Yeso shasuru ye, “Hond hond o hun-ne ye m-moka ge ut-ge. ³⁵ Amba campo-ne un ne'a-ne ne ye Shir he m-yons ut-marimar à, remen ye shereg un wu, ye he de m-ga ut-ge, un ka da-o á. ³⁶ Yea warag untun *yan-tom-ye Shir*, yea mer á. Ye ro yakar-ye Shir, remen ye inute ut-marimar. ³⁷ Komo *Mosa* rworog cas cas, margan-ne a ine un hoog ne. Un ka ma-to wu gene bo Shir nome ut-ma un wu ne à, un ka be-de un tuk-mo ur-ran-de. Wu geneg unze Wan-Koyan, ak hi un de un wu, wu ro ‘Shir *Ibrahi*, Shir *Ishaku*, komo Shir *Yakubu*.’ ^{‡38} Wu ro Shir o un margan-ne á, amba Shir o un yan-hoog, remen be-de un wu kap yan-hoog ye.”

³⁹ Ye ken *yan-Yoos-de o-karamsa* ye zээрү, “Wa-ur-Yoos o, ka shas-o ro ur-bon ne!” ⁴⁰ Bo un kaane, yatt-wu hokse Yeso m-cit komo á.

Kiristi wà Dawuda wu

(Mati 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹ Yeso zээрү ye, “¿Re ne ne ye zette *Kiristi* raag-o *Dawuda* o? ⁴² *Dawuda* un hi un de un wu zeeg un takyrda-o un Sep-to ur-Bongon,

“ Yawe zeeg Gos-wu re:

“She'et un ka be-de ut-gwomo de,

⁴³ Har um ru'ut yan-yage-ut ru waragte rii-yo o he m-yawag un na-us ru à!” [†] [‡]

⁴⁴ *Dawuda* ak wu ‘Gos-wu,’ komo zre o, wu hette m-warag ‘wà un wu?’”

Yeso zeeg nom no ja un yan-Yoos-de o-karamsa ne

(Mati 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵ Bo hun-ne kap hogute wu à, Yeso zээрү yan-neke-mo un wu, ⁴⁶ “Nom no ja un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne, ye ro m-con ye ma'as m-neke un cop-to ur-bon ne, komo ye conog a gas ye, a hyen ye ut-gos ne be-de m-o m-baab ne. Ye ro m-daag be-de ur-she'et de ur-bon un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, un be-de jiishe ur-bon ne à da-o ut-biki. ⁴⁷ Ye ro m-cow un hur-to un gwor-ne ye rumus ye saw-to un ye, ka da-de komo ye barguru naas o-da deen un kon-se Shir! Koob-de Shir he ye m-'ya à dea jiish de un ko wu ke!”

Bo ur-kwooz o-gaan

Yar-mo un ko-gwor

(Mark 12:41-44)

21 Yeso riguru wu hyanuru hun-ne yan-rii ro un hwobe un yar-mo un ye un be-de ur-ess n-me un *Pyo-o Shir*. ² Komo wu hyanuru wu ken ko-koob-wu un ko-gwor-wu ne'a jorbutu nera yoor. ³ Wu zээрү, “Me no m-rure, ka ko-gwor-wu jiishte ko wu ke m-yar, ⁴ remen ye ka gasunte ye yagne yo kuse à, amba wu, ko-koob untun wu, ya'aste kap yo ro wu à.”

Yeso rworog a wuks den-o Shir

(Mati 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Ye ken ye *yan-neke-m Yeso* ro un ma-to un *Pyo-o Shir*, o ro ur-bon de o-gwot ne un ka ta'ar-to a meete o à un yar-mo a ya'e Shir ne à. Yeso zээрү, ⁶ “Kap ka yo no hyane à, da-o roon a yage ur-ta'ar n-ton un de ken de á, a wuksusse ko de ke.”

Swò ur-koob

(Mati 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷ Ye cituru wu, “Wa-ur-Yoos, zya un da-o a he m-nom kaane? Komo zya un gon napa-o te he m-hyan, te nept ka da-o woonte?”

⁸ Yeso zээрү, “She'et no zongse, no yage ko wu ke raks no á. Hun-ne deen a haan un jin un de. Yea haan, ye zee, ‘Me ro wu, wu Shir daagne à!’ Komo, ‘Ka da-o ro yow yow!’ Amba no dore ye á. ⁹ No hoge o-gyer á, da-o no hoge ma-to ur-gun, m-barme ne, se a nomog gon to ur-takan, amba yan zee kom-ur ro yow yow á.”

¹⁰ Wu dooru ye m-zee, “O-dak, o-dak ne a dum, ut-gwomo ut-gwomo ne komo kaane. ¹¹ Dak-o a nukte o ho hun-ne, mer, us-gom ne ko kene, rii-yo o-gyer yo a take m-hyan á, a hyen yo rwunte n-ton un shir. ¹² Rii-yo ka rem-se nomot kaane, a ship no a resu no ur-koob, a heet no un kuke-to un yoos un Ma-to Shir be-de un piish ut-ma, a ke no. A heet no be-de un gwomo-ne un ya-o-dak-ne remen no me m-dore. ¹³ Kane

† Hyen komo: Seng 23:8 †† Hyen komo: Kara 25:5 ‡ Hyen komo: Rwu 3:6 †† Hyen komo: Bong 110:1

nō he m-kum o-da nō rūrūtū yē ma-ūt re tō ūr-bon.
¹⁴ Zōngū nō ba da-ō ūn wōon, nō was bō nō he hi ūn
 nō m-ruut á, ūrege yē ce'ūtū nō ūt-ma. ¹⁵ Remen man
 'yē nō ūt-gom, ūs-weēr nē, bō yan-yage-ūt nō a hoks
 nō ūn wakšē ūn yo nō zee á. ¹⁶ A heet cētēntē-ūs nō
 be-de ūn yē matē nō à, hen-nē nō ūn baag-o nō nē, ūn
 nay nō nē nē, komo yēa ho yē ken yē be-ūr nō. ¹⁷ Kō
 wū ke wūa yagū nō rem re. ¹⁸ Amba kō o-hi o-gaan ūn
 hi ūn nō yoa he'ēn á. ¹⁹ Nō shērē be-de Shir nōa kum
 hōog-ō ba m-ta.

Yēsō zēeg a sabūrse o-Urusharima

(Mati 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰ "Da-o nō hyenē ya-ūr-gūn rigimsūtē o-Urusharima,
 ka da-de nōa nep da-o rō yow yow a sabūrūtē o. ²¹ Ka
 da-de ka yē rō ūn dak-ō o-Judiya yē som ūt-haag, ka yē
 rō n-mē o-bō à, yē som, komo yē rege yē ruustē n-dō
 à, yē warag n-mē o-bō á. ²² Remen ka hō-tō, 'Hō-tō ūn
 swō ūr-kōob tō,' remen a sho'ostē o-nip yo Ma-tō Shir
 zee à. ²³ Rii-yo ūr-'wōn yo ne'a-nē ya-ūt-uub ūn ka da-
 o, ūn yē rō ūn yakar rēk-yē nē à! Rii-yo o-gyēr a haan
 ūn ka dak-ō, komo Shir a hantē ryaab-se ūn wū ūn ka
 hun-nē yē remen *ba'as-de* ūn yē. ²⁴ A ho yē ken yē be-
 de ūr-gūn, komo a dek yē ken yē m-gūw hōno o-dak
 kap, komo ka yē napē Shir á yēa yawag o-Urusharima
 har da-o Shir he m-zēē yē yage kaanē à."

Mūun-m Yēsō

(Mati 24:29-31; Mark 13:24-27)

²⁵ Yēsō aragtūrū m-zēē, "A hyen saw-tō ūt-hyat n-tōn
 ūr-hō, o-rēng ūn rēgen-nē. Ūt-bō hōno o-dak a nōm o-
 zak á, hun-nē a hōge gyēr-ō ūn nukte-mō m-sa ūn
 ryaab-se ūn a hū-se m-hō nē. ²⁶ Hun-nē a bonse re-
 men gyēr-ō ūn yo he m-haan hōno o-dak à, Shir a nukt
 myet bō ūn rii-yo rō ūt-gwōmo nē n-tōn ūn shir à. ²⁷ Ka
 da-de *Wà-wū ūn net* a mūun, ūntūn o-ke'entē m-'wōns
 nē deēn, komo o-mōk nē. ²⁸ Da-ō nō hyenē ka rii-yo
 cirig m-nōm, inē nō eso nō shēr ūr-beēb nē nō jaks hi-
 ūt nō n-tōn, nō gūt Shir remen wū rō ma-tō ūn gu ūn
 nō."

Yoos nō be-de 'yo-yo o-rum

(Mati 24:32-35; Mark 13:28-31)

²⁹ Ka da-de Yēsō rūrū yē sha-mō ūt-ma: "Ceker nō
 'yo-yo o-rum ūn sē ken 'yo-se nē. ³⁰ Da-ō nō hyenē sē
 cirig m-tūpē, nō nak sho-o nōmog yow yow. ³¹ Kang-o
 gaan, da-ō nō hyenē ka rii-yo rō m-nōm, nō nep ūnze
 gwōmo-tō Shir rō ma-tō m-wōon.

³² "Mē nō m-rūrē o-nip, hun-nē yē rō ūn hōog nē m-
 mōka à yēa wo m-mar kap á, sē ka yo ūm zee mōsse

o-bō o o-Urusharima nē à shiig. ³³ O-Tōn o-dak nē a
 tees, amba ma-ūt re a te á.

Depete a wēr

³⁴ "Wēr nō! Nō shoos hi ūn nō ūt-biki á, m-swō nē ko-
 mo ūn ceker-se ūn hōog nē á. Mē ūn zee kaanē remen
 ka hō-de a 'wōs nō ba nō ūn nap ³⁵ ūntūn cēeb. Remen
 de a haan hōno o-dak kap de 'wōs kō wū ke wū rō ūn
 hōog nē n-dak à. ³⁶ Zōngū nō, komo nō kōn kō de ke
 hō-de, remen nō kumut beēb-de m-ru ūn kap yo he m-
 haan à, komo nō est ūn co-o ūn *Wà-wū ūn net*."

³⁷ Kō de ke hō-de Yēsō rō m-yoos ūn *Pyo-ō Shir*, kō
 mō ke rim-mō wū ro m-ha *Haag-ō ūn 'yo-se o-Zētun*
 taasū m-tēt wū ro ūn kōn-se Shir. ³⁸ Kō de ke hō-de n-
 sot hun-nē kap rō m-ha ūn *Pyo-ō Shir*, remen yē
 hōgūtē wū.

Bōr ūr-kwooz ūs-yoor

A gamag ūr-hi a yagūtē Yēsō

(Mati 26:1-5; Mark 14:1-2; Yoha 11:45-53)

22 Da-o rō yow yow o ūn *Biki-ō ūt-Burodi tō ba m-
 Yist* o hun-nē m-aag *Biki-ō m-Pas* à. ²² Gwōmo-
 nē yē ūn kōn-se Shir ūn *yan-Yoos-de o-karamsa* nē rō
 ūn gyēr-ō ūn hun-nē, remen kaanē yē cōwūrū hoob-ō
 ūn bū-se yē hette hō ūn Yēsō ba hun-nē ūn nap à.

Yahudas ēks wūa beeb Yēsō

(Mati 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ *Ko-Gwōmo-wū ūn ya-ūt-kōt* cōwūrū ūn hur-ūr Yahu-
 das, wū a m-zēē Iskariyoti à, wan-gaan be-de *yan-
 neke-m Yēsō* o ūn yoor [12]. ⁴ Yahudas haarū, wū nō-
 mūrū ūt-ma ūn Gwōmo-nē yē ūn kōn-se Shir ūn caari-
 nē nē yan-'er-de ūn *Pyo-ō Shir* bō wū he yē m-bōpse
 ūn Yēsō à. ⁵ Zak-o hōorū yē, yē zēerū yēa top wū hwōr.
⁶ Yahudas ēsurū kaanē, komo wū taknūrū hoob-ō ūn
 da-ō jiishē ūr-bon à, o wū hette yē m-bōpse ūn Yēsō à,
 ba hun-nē ūn nap.

Yēsō zōngūtē wū reet Biki-ō m-Pas

(Mati 26:17-25; Mark 14:12-21; Yoha 13:21-30)

⁷ Da-ō ūn *Biki-ō ūt-Burodi tō ba m-Yist* wōonūrū da-ō
 a he pan ūn ca-yo ūr-*seke* yo ūn rii-yo m-rē yo *Biki-ō
 m-Pas* à. ⁸ Yēsō tōmūrū Bitrus ūn *Yohana*, wū zēerū,
 "Ha nō zōngē nō nom rii-yo m-rē yo ūn *Biki-ō m-Pas* a
 reet nō!"

⁹ Yē citūrū wū, "¿Ke nē o, o cōnē tē nom ka rii-yo m-rē
 yo?"

¹⁰ Wū shasūrū, "Bō nō m-cōw o-bō à, nōa gontē wū
 ken net-wū deknē dedē-ō m-hō à. Dōrū nō wū ūn hur-
 o wū cūwtē à. ¹¹ Nō zee ka wa-o-hur wū: 'Wa-ūr-Yoos
 zēeg tē cit wō, ¿o ke kuke-ō yan-neke-m re ūn mē nē
 hette m-rē rii-yo m-rē yo ūn *Biki-ō m-Pas*?' ¹² Wūa kutu

† Hyen komo: Ruka 12:11-12 †† Hyen komo: Hose 9:7 † Hyen
 komo: Isha 13:10; Izik 32:7; Jowe 2:31; Hyan 6:12-13 †† Hyen ko-
 mo: Dane 7:13; Hyan 1:7

‡ Hyen komo: Ruka 19:47 ‡‡ Hyen komo: Rwūy 12:1-27

nɔ caari-ɔ o-kuke ɔ a ma'e n-ton un ɔr un ɔ à, kanɛ nɔ he na nɔmɛ un rii-yo m-rɛ.”

¹³ Yɛ ruuru komo yɛ 'wɔssuru rii hond hond bɔ Yɛso ruru yɛ à. Komo yɛ nɔmuru rii-yo m-rɛ yo *Biki-ɔ m-Pas*.

Rii-yo m-rɛ yo un Biki-ɔ m-Pas yo un Wan-Koyan

(Mati 26:26-30; Mark 14:22-26; 1Kor 11:23-25)

¹⁴ Bɔ da-o wɔntɛ à, Yɛso she'eturu be-de un rɛ rii-yo m-rɛ un yan-tom-yɛ un wu nɛ. ¹⁵ Wu zɛɛru yɛ, “Um ɔnɔg deen, um re ka rii-yo m-rɛ yo un *Biki-ɔ m-Pas* ɔ un nɔ nɛ, ka da-de um swooru ur-koob! ¹⁶ Mɛ nɔ m-ryrɛ, man re yo komo á, sɛ da-o Shir kɔmɛ gwu-ɔ un hun-nɛ yɛ un wu à.”

¹⁷ Ka da-de Yɛso dekurɛ ur-ibitte de m-mɔdi, wu bɔ-muru Shir. Wu zɛɛru, “Dek nɔ, nɔ wong. ¹⁸ Mɛ nɔ m-ryrɛ m-mɔka har ma co, man su ka 'wuur-ɔ á, sɛ gwɔ-mo-tɔ Shir wɔntɛ.”

¹⁹ Ka da-de wu dekurɛ ur-burɔdi wu bɔmuru Shir, wu caturɛ de. Wu ya'suru yɛ, wu rɔ m-zɛɛ, “Wur-o re ɔ ka ɔ um *seke*, rem nɔ à. Sengu nɔ m-nɔm kaane nɔ ma'aste mɛ m-baks.” ²⁰ Kang-o gaan, wu yasɛ yɛ ka ibitte-de da-ɔ yɛ reese rii-yo m-rɛ à. Wu rɔ m-zɛɛ, “Ka ibitte-de swɔr o-nu ɔ o-pu ɔ dea ɛs un hyó-m re, mɔ a wuuse rem nɔ à. †

²¹ “Gwɔt nɔ! Ka wu he mɛ m-bɔpsɛ be-de ya-ut-yage à, wu rɔ kanɛ un mɛ nɛ be-de un rii-yo m-rɛ! ††²² *Wà-wu un net* wua mer bɔ Shir ɛsse à. Amba ka wu yase *Wà-wu un net*, wua warag rii-yo ur-'wɔn!” ²³ Yɛ taknuru citun hi un de un yɛ, “¿Wan wu nɛ be-ur na, wu he nɔm un ka rii-yo à?”

Ma-ut sunute un wu he gos-wu à

²⁴ Ma-ut sunute be-de un *yan-neke-m Yɛso*, tɔ un wu he gos-wu à, be-de un yɛ. ²⁵ Yɛso zɛɛru yɛ, “Gwɔmo-nɛ yɛ un ya-o-dak, yɛ rɔ yɛ m-kute m-'wɔns. Komo ka gwɔmo-nɛ yɛ rɔ m-zɛɛ un hi un de un yɛ, 'Nay-nɛ yɛ un ka hun-nɛ yɛ.’ ²⁶ Kaane nɔ he m-nom, gos-wu be-ur nɔ, sɛ wu waragte rek-wu, komo wa un co, sɛ wu muute hi un de un wu untun ko-guw. ††²⁷ ¿Wa rɔ gos-wu nɛ, ka wu she'ete wu reete, ko wu nɔmɛ wu hante à? Wu she'ette wu reet à. Amba um rɔ be-ur nɔ untun wu nɔmɛ wu hante à. ††

²⁸ “Nɔ rɔ un mɛ nɛ kap bɔ un meger-ut re. ²⁹ Komo bɔ Tato re sagbu mɛ ut-gwɔmo à, kaane um sagbu nɔ. ³⁰ Nɔa rɛ nɔa su da-ɔ un gwɔmo-ut re, komo nɔa she'et ut-comos remen nɔa piish ma-tɔ un ka baag-ut ɔp ut-voor [12] tɔ, tɔ o-*Isra*. †††

† Hyen komo: Irimi 31:31-34 †† Hyen komo: Bɔng 41:9 † Hyen komo: Mati 18:1; Mark 9:34; Ruka 9:46 †† Hyen komo: Mati 20:25-27; Mark 10:42-44 †† Hyen komo: Mati 23:11; Mark 9:35 ††† Hyen komo: Yoha 13:12-15 ††† Hyen komo: Mati 19:28

Yɛso zɛɛg Bitrus a she wu

(Mati 26:31-35; Mark 14:27-31; Yoha 13:36-38)

³¹ “Bitrus, Bitrus! Hɔgɛ! *Ko-Gwɔmo-wu un ya-ut-kɔt* kɔnɔg a 'ye wu o-da wu megertɛ nɔ kap, a wongte yo ur-bon, un yo ba ur-bon nɛ, bɔ ya-tom rɔ un wong un hyo un kwa nɛ à. ³² Amba um kɔnɔg rem ru, bɔ wɔa tuku mɛ o-cin á. Komo o sher be un de, o ru ɔr ru nɛ jaab-ɔ ut-men.”

³³ Bitrus shasuru, “Gos-wu, um rɔ zɔngsɛ a ke'et me un wɔ nɛ, um meret komo un wɔ nɛ!”

³⁴ Yɛso zɛɛru, “Bitrus, mɛ wɔ m-ryrɛ, wɔa nɔm she'-m re o-tet rii-ɔ kɛɛg-yo o-kiit kenet.”

Ba-de un hwɔr, o-ba, o-magay nɛ

³⁵ Ka da-de Yɛso cituru yan-neke-mɔ un wu. “Bɔ um tomɛ nɔ ka da-de ba un ba-de un hwɔr, ba o-ba, ba ut-ka'ante, ¿ya un yo nɔ taage?”

Yɛ shasuru, “Ko rii.” §

³⁶ Yɛso zɛɛru, “Amba m-mɔka, bɔ un wu rɔ un ba-de un hwɔr nɛ à, ko o-ba, wu dek, komo bɔ un wu rɔ ba o-magay à wu beeb matuku-de un wu, wu o o-gaan.

³⁷ Nɔm nɔ yo, remen Ma-tɔ Shir tɔ zɛɛg, 'A muut wu *ko-ya-ur-ba'as*,[†] sɛ tɔ waragte o-nip, remen tɔ a gene ut-ma re à tɔa mit o-nip.”

³⁸ Yan-neke-mɔ un wu zɛɛru, “Gwɔt! Gos-wu, magay-ut yoor-tɔ ka!”

Wu shasuru, “Tɔ bɔ'osute!”

Yɛso kɔnɔg Shir

(Mati 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹ Yɛso yaguru o-bɔ wu ruuru, bɔ wu wete m-nom à, n-ton *Haag-ɔ un 'yo-se o-Zetun*, yan-neke-mɔ un wu nekuru un wu nɛ. ⁴⁰ Bɔ wu wɔ ka be-de à, wu zɛɛru yɛ, “Kɔn nɔ bɔ a meger nɔ á.”

⁴¹ Ka da-de wu arguru wu yage yɛ untun hew-de un jor-ɔ ur-ta'ar, komo wu kwukturu n-dak, wu konuru Shir. ⁴² Wu zɛɛru, “Tato re, urege ɔ ɔnɔg, wɔ yage mɛ m-suyt ka koob-de á. Anze un ɔn-m re á, amba nɔm bɔ o ɔne à.” ⁴³ Ko *wan-tom-wu Shir* haanuru be-de un wu, wu dooru wu m-'wɔns. ⁴⁴ Un tuk-mɔ ut-men, wu kɔnɛ Shir arge n-ga, sɔsamb-mɔ un wu rɔ m-he'en n-dak untun m-hyó.

⁴⁵ Bɔ wu ine be-de us-kɔn à, wu warguru be-de un yan-neke-mɔ un wu. Wu 'wɔs yɛ rɔ m-rew, yɛ karag remen hur-de un yɛ naasute. ⁴⁶ Wu zɛɛru yɛ, “¿Remen yan ɔ nɔ rotte m-rew? Inɛ nɔ, nɔ kɔn Shir bɔ a meger nɔ á.”

§ Hyen komo: Mati 10:9-10; Mark 6:8-9; Ruka 9:3; 10:4 †† Hyen komo: Isha 53:12

A shik Yešo

(Mati 26:47-56; Mark 14:43-50; Yoha 18:3-11)

⁴⁷ Yešo ro ut-ma, buug-de un hun-ne woönuru. Wangaan be-de un ka op un yoor [12] ye, jin-de un wu Yahudas teknetē ye co. Wu haanuru be-ur Yešo wu hamturu wu. ⁴⁸ Amba Yešo zeeru, "Yahudas, zur-hamat o, o he bopse un ya-ut-yage *Wà-wu un net?*"

⁴⁹ Bō *yan-neke-m Yešo* ye ro kanē à, hyanē yo he m-nom à, ye cituru Yešo, "Gos-wu, zte dum un ye ne un magay-ut te?" ⁵⁰ Wan-gaan be-de un ye, kupsuru to-o un so un kom-o ur-re o un ko-guw-wu un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir.

⁵¹ Amba Yešo zeeru, "Yagu nō kaanē!" Wu ci'uru to-o un ka net-wu, wu dapuru o.

⁵² Ka da-de Yešo zeeru ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, un caari-wu un yan-'er-de un *Pyo-o Shir* ne un sek-ye ne, ye haanē kanē ye shipt wu à. "ZRemen yan o nō haante ut-magay ne, ut-kō ne, sa o zee mē ko-hyow-wu? ⁵³ Um ro un nō ne, kō o ke da-o un *Pyo-o Shir*, komo nō meger nō shipt mē á. Amba da-o nō o ka da-o yan-men-ut jaas-to ro ut-gwomo à." †

Bitrus she'eg Yešo

(Mati 26:57-58,69-75; Mark 14:53-54,66-72; Yoha 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Ye shipuru Yešo, ye nekuru un wu ne, un hur-o un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, Bitrus ro ye m-dore n-jim ur-hew ne. ⁵⁵ Yan-hwo'ot o-ra do'og o-ra un tete-o un hur-o un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, komo Bitrus ro kanē. ⁵⁶ Da-o wan-gaan ne'a be-de un guw-ne, hyanē wu tara kanē be-de o-ra à. Ka ne'a-wu tuuru wu yish. Wu zeeru, "Ka net-wu ma *wan-neke-m Yešo* wu!"

⁵⁷ Amba Bitrus she'uru, "Ne'a, mē nap ka net-wu á!"

⁵⁸ O-da hiin, wu ken net-wu zeeru Bitrus, "Wō ma wan-gaan-wu be-de un ye!"

Amba Bitrus shasuru, "Ka net-wu, mē wu á!"

⁵⁹ Bō da-o jimitē komo à. Wu ken net-wu sheruru gung, wu zeeru. "She-m mō kon á, ka net-wu ro un dore un Yešo, remen wu ma ko-ya-o-Gariri-wu!"

⁶⁰ Amba Bitrus shasuru, "Ka net-wu, mē nap yo wō m-rwor á!"

Da-o gaan, wu ro ut-ma, kiit-o kanuru. ⁶¹ Yešo wakturu us-ajima ne wu gwotururu Bitrus, komo Bitrus baksuru Yešo zee wu, "Wōa nom she'e-m re o-tet rii-yo o-kiit yo kenet." ⁶² Bitrus joguru us-kan.

Ye nomute Yešo us-sorog,

ye yo'og wu

(Mati 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Ka hun-ne ye, ye ro un er-ur Yešo à, ye nomuru wu ur-ar, us-sorog ne, ye cōpsuru wu m-ta. ⁶⁴ Ye hōkkuru wu ur-magund un yish. Ye cituru wu, "ZWa wosu wō?"

† Hyen komo: Ruka 19:47; 21:37

Rwor!" ⁶⁵ Komo ye nomuru wu ma-to un naas ut-men.

A heete Yešo be-de un piish ut-ma

(Mati 26:59-66; Mark 14:55-64; Yoha 18:19-24)

⁶⁶ Bō ish geste à, sek-ye, un Gwomo-ne ye un kon-se Shir ne, un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne morguru be-ur gaan, komo a hanturu Yešo be-de un ka *Morog-de un Sek-ye* de. ⁶⁷ Ye zee, "Rurute, zwo 'Kiristi?'"

Wu shasuru, "Mē ruru nō, nōa dek á. ⁶⁸ Urege komo um cikt nō, nō hede mē m-shas á. ⁶⁹ Amba m-mōka, har un co, *Wà-wu un net* a she'et ur-re de un Shir be-de ut-gwomo."

⁷⁰ Ye zeeru kap, "ZWo wu ro, *Wà-wu Shir?*"

Wu shasuru ye, "Nō zee hond hond."

⁷¹ Ye zeeru komo, "Tē cōn ye he te m-su'e á! Tē un hi un te, te hogute yo wu zee à!"

Bor ur-kwooz us-tet

A hette Yešo be-ur ko-Gwamna Biratus

(Mati 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; Yoha 18:28-38)

23 Ka buug-de un hun-ne de inuru kap ye heeturu Yešo be-ur *Biratus* ko-Gwamna. ² Kanē ye takne wu sakke ut-*ba'as*. "Tē shipk ka net-wu, wu ro un egusse un hun-ne na, wu ro ye m-zee, ye top ko-Gwomo *Sisar* tar-o un hōno o-dak á, komo wu ro m-zee, wu ro ko-Gwomo te, *Kiristi*."

³ *Biratus* cituru wu, "ZWo ro ko-Gwomo-wu un *Yahu-da-ne?*"

Yešo shasuru, "O zee kanē."

⁴ Ka da-de *Biratus* zeeru Gwomo-ne ye un kon-se Shir un buug-de un hun-ne, "Mē hyan *ba'as-de* un ka net-wu á."

⁵ Amba ye eks m-'wōns ne, "Yoos-de un wu ro m-hante 'yons ur-hi be-de un hun-ne ye o-Judiya. Wu takante o-Gariri wu ka woone komo kanē."

A hette Yešo be-ur ko-Gwomo Here

⁶ Da-o ko-Gwamna *Biratus* hoge de ka à, wu cituru, "ZKo-ya-o-Gariri-wu, ka net-wu?"

Ye shasuru, "Ee."

⁷ Bō wu nepte Yešo rwounte so un dak-o un gwomo-ut *Here* [Atipas] à, wu zeeru ye heet Yešo be-ur *Here*, wu ro o-Urusharima ka da-de à. ⁸ Bō *Here* hyente Yešo à, wu nomuru o-zak remen wu hogute ma-to un wu, komo wu ro ur-'er deen wu hyenet wu. Wu hōk wu hyenet Yešo ro un nom ut-hyat. ⁹ *Here* cituru Yešo us-cot deen, amba wu shas á. ¹⁰ Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne ro co, ye hururu ut-gaag, ye zeeru Yešo nomog rii-yo depe á. ¹¹ *Here* un karma-ne un wu ne nomuru Yešo ur-ar. Ka da-de ye tupuru Yešo cōp-o ut-gwomo ye muuturu wu be-ur *Biratus*. ¹² Ka ho-de *Here* ne un *Biratus* nomuru ur-nay, n-ga ye ro m-she'et be-ur gaan á.

Hun-ñe zëeg a ho Yëso

(Mati 27:15-26; Mark 15:6-15; Yoha 18:39—19:16)

¹³ *Biratus* morogsuru Gwomo-ñe ye un kon-se Shir un caari-ye ne un hun-ñe ne. ¹⁴ Wu zëeru ye, “Nò hantute ka net-wu be un de. Nò zee wu rò un egusse un hun-ñe. M-mòka um me'este wu un co nò. Komo me hyan wu *ur-ba'as* ne de nò zëe á. ¹⁵ Komo *Here* wu hyan *ba'as-de* un wu á, wu hantute wu be un na. Ka net-wu nom rii-yo woò m-mar á. ¹⁶⁻¹⁷ Remen kaane man ru a nomu wu us-sorog, um ho'os wu.”

¹⁸ Buug-de un hun-ñe 'yonsuru us-cor kang-o gaan, “Hò wu! Hosundu te Barabas!” ¹⁹ (A un ka Barabas remen wu hantute ur-gun n-me o-bo, wu hoom komo hun-ñe.)

²⁰ *Biratus* ro conog wu ho'os Yëso, wu ruru hun-ñe komo. ²¹ Amba ye 'yonsuru us-cor, “A kem wu! A kem wu!”

²² *Biratus* zëeru ye atette-o, “Amba, zya un *ba'as-de* wu nom? Me hyan rii-yo wu nome yo woò m-mar á! Man ru a nomu wu us-sorog a ho'os wu.”

²³ Amba ye dooru 'yons us-cor n-ton a kem Yëso, komo ka yan-'yons us-cor ye reeru ur-ho. ²⁴ Remen kaane *Biratus* zëeru, a nome Yëso, yo ye cone à. ²⁵ Wu hosundu ye wu ye cone à, wu a ka'e remen gun-de wu hante o-bo à un hoom un hun-ñe ne, komo wu yasuru ye Yëso, ye nom yo ye cone à un wu ne.

A kamag Yëso o-kan

(Mati 27:32-44; Mark 15:21-32; Yoha 19:17-27)

²⁶ Karma-ñe dekuru Yëso ye ruuru un wu ne. Bo ye ro m-neke à, ye gonturu wu ken net-wu rwunte o-Kireni jin-de un wu Simon, wu rò m-cowon o-bo un ka dak-o. Ye bopuru wu, ye rwo'uru wu dek un ka *kan-o*, un jimur Yëso.

²⁷ Buug-de un hun-ñe deen doruru wu, ye ken ne'a-ñe ye ro n-me ye rò us-kan. Ye rò m-hoge 'won-ur Yëso. ²⁸ Yëso wakturu, wu gwoturu ye. Wu zëeru ye, “Ne'a-ñe ye o-Urusharima! Nò 'won rem re á, amba 'won nò rem nò, un yakar nò ne. ²⁹ Me nò m-rure ho-ur roon, da-o hun-ñe he m-zëe, 'Ne'a-ñe ye kume yakar á, ye bum Shir remen ye mat wan-yaar á.’ ³⁰ Oa nom da-o hun-ñe he m-zëe ut-haag à 'He'en nò te n-ton! Yea zee ut-dor, 'Wuke te nò!’ ³¹ Gon ka rii-yo a nom, urege hun-ñe nomote me kaane, me wu rò ba *ur-ba'as* à, zya ne Shir he nome un *ya-ur-ba'as*?”

³² Ye ken hun-ñe ye yoor, kap mò un ye hyow-ñe, a ruute ye remen karma-ñe hoot ye un Yëso ne. ³³ Bo ye woone de ken be-de a m-zëe, *Caar-o ur-hi*, ye kamuru Yëso kané o-*kan* un ka hyow-ñe ye ne yoor, wan-gaan so ur-re, wan-gaan so ur-kwanta. ³⁴ Yëso zëeru, “Tato re, soks *ba'as-de* un ye! Ye nap yo ye rò m-nom á.”

† Hyen komo: Hose 10:8; Hyan 6:16

Ka da-de karma-ñe wonguru gund-to un wu o-gwambe. ^{†35} Hun-ñe rò eso ye gut, da-o caari-ye ye un *Yahuda*-ñe nome wu ur-ar à. Ye zëeru, “Wu guug ye ken ye, urege wu rò *Kiristi* wu Shir tomne à, wu gu hi un de un wu.” †

³⁶ Karma-ñe abun ye, nomuru wu ur-ar, ye haaru be-de un wu. Ye tepburu wu ke-mò o-zambo. Ye zëeru, ^{†37} “Gu hi un du urege wò ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ñe wu!”

³⁸ Ye genuru ka gom-to ye kemuru wu to yow yow ur-hi ne: “Ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ñe wu ka.”

³⁹ Wan-gaan be-de un ka hyow-ñe ye, ye a kame kané à, ruru Yëso ma-to ba ur-bon: “ZWo wu ka rò *Kiristi* á? Gu hi un du un te ne!”

⁴⁰ Ka wan-gaan-wu, hururu wu ut-gaag, wu rò m-zëe, “ZWo un gyer un Shir á? A m-swò ur-koob hond hond un wu ne. ⁴¹ De ma na koob-de hond hond o be-ur na, remen a gokste yo depe na à, amba wu, wu nom *ur-ba'as* á.” ⁴² Komo wu zëeru Yëso, “Yëso, baks un me ne, da-o o he m-muun ut-gwomo ne à!”

⁴³ Yëso shasuru wu, “Um esute wò caane, wò tujw *be-de o-zak* un me ne.”

Mar-m Yëso

(Mati 27:45-56; Mark 15:33-41; Yoha 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ho-ur rò ur-hi, comb-o swoonuru hono o-dak har da-o de shate à. Komo gund-o m-nu o wongse *Pyo-o Shir* à caturu be-ut yoor un hi un de un o. ^{†46} Yëso 'yonsuru us-cor, “Tato re! Um ruste kukt-to re un komut ru!” Bo wu zette kaane à, wu maruru. ††

⁴⁷ Sek-wu wu un karma-ñe hyanuru yo nome à, wu bomuru Shir, wu rò m-zëe, “Nip-o ka net-wu net kashi-wu!”

⁴⁸ Da-o hun-ñe ye morgé kané à, hyane yo nome à, ye ji'uru o-hur kap. Ye rò un wos un be-de un ye un tuk-mò ut-men. ⁴⁹ Amba kap ye nape Yëso un hi un de un ye à, ye essuru ur-hew ne ye gut, mosse un ne'a-ñe ne ye donde wu so o-Gariri à. †††

A jok Yëso

(Mati 27:57-61; Mark 15:42-47; Yoha 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Wu ken net-wu, wu a m-zëe *Yusuhu* ko-ya-o-Aramatiya, un dak-o o-Judiya. Kashi un net-wu a m-hoge à, wu rò un 'er-de un haan-mò un gwomo-to Shir. Wu ma ko-caari-wu be-de un sek-ye un den-o Shir, myet un kaane wu dek ma-to un ye, un yo ye nome ne á. ⁵² Wu haaru be-ur *Biratus* wu konuru a ya'as wu u-ur Yëso. ⁵³ Wu dekuru ka u-de, wu yereru un o ken gund-o, wu russuru un saag-o a bo'e be-de o-ta'ar à, o a ro jokke net á. ⁵⁴ Ho-de ur-Jaw de, *Ho-de ur-Wuwe* rò ma-to un woön.

†† Hyen komo: Bong 22:18 † Hyen komo: Bong 22:7 †† Hyen komo: Bong 69:21 †† Hyen komo: Ruyu 26:31-33 ††† Hyen komo: Bong 31:5 ††† Hyen komo: Ruka 8:2-3

⁵⁵ Ka ne'a-ne ye, ye dōnde Yešo so o-Gariri à, nekuru un *Yusuhu* ne. Komo ye hyanuru ka saag-o, be-de a russe u-ur Yešo n-me à. ⁵⁶ Ka da-de ye warguru o-hur, ye zonguru un saw-to m-now mo m-shi'igin ne, remen wur-o Yešo. Ye wuwuru *Ho-de ur-Wuwe*, bo *karamsa*-o zee à. †

Bor ur-kwooz us-nass

Ine-m Yeso

(Mati 28:1-10; Mark 16:1-8; Yoha 20:1-10)

24 N-sot, n-sot, ho-de o-Rahadi, ka ne'a-ne ye haaru be-de o-saag, ye ro un ka saw-to m-now to ne. ² Ye 'wos a doste ka ta'ar-o, o a hokte ish-o un saag à, ³ Ye cowuru n-me, amba ye hyan u-ur Yešo Gos-wu á. ⁴ Ye esuru kané ba un nap un yo ye he m-nom á, un gyept-o un yish campo-ne nen yoor un gund-to m-kukar ne woonuru yow yow un ye ne. ⁵ Gyer-o hooru ye, ka ne'a-ne ye kwukturu n-dak. Ka campo-ne ye zeeru, "¿Yan yo no rotte un hoob-o un wan-hoog be-de un margan-ne? ⁶ Wu ro kon kané á, Shir 'yonsute wu. Baks no yo wu zee no da-o wu ro'e o-Gariri à. ⁷ A bopse ya-ur-ba'as '*Wà-wu un net* a kem wu o-kan komo ho-ut tet wua ine un hoog ne.' †"

⁸ Ka da-de ka ne'a-ne ye baksuru ma-to un wu. ⁹ Ye yaguru be-de o-saag, ye haaru, ye ruru *yan-neke-m Yeso* op o-gaan, un ye ken ye ne kap ka rii-yo. ¹⁰ Ka ne'a-ne ye ka, *Meri* Magudarin, Jonana, un komo *Meri* ne (inu *Yakubu*), un ye ken ne'a-ne ye ne, ruru *yan-Tom Yeso*. ¹¹ Amba *yan-Tom Yeso* ro m-zee ka yo ka ne'a-ne ye rwore à ye nap rii-yo ye ro m-nom á, komo ye goks ma-to un ye á. ¹² Amba Bitrus inuru wu ruuru o-rek wu haaru be-de o-saag. Wu kakturu, wu hyanuru ka gund-o a yere Yešo à, amba u-ur Yešo ro kon komo á. Ka da-de wu warguru o-hur, wu ro us-barag-se un yo nome à.

M-ha o-Emmas

(Mark 16:12-13)

¹³ Ka ho-ur gaan-de *yan-neke-m Yeso* nen yoor ro m-ha de ken bo-de a m-zee o-Emmas à, untun mer-ut ta'oor [kiromita 11] rwuun-mo o-Urusharima. ¹⁴ Ye ro ut-orum to un rii-yo nome à. ¹⁵ Bo ye ro tep ut-orum à, Yešo woonuru yow yow wu ro m-neke un ye ne. ¹⁶ Ye hyanuru wu, amba ye hoks wu m-nap á. ¹⁷ Yešo zeeru ye, "¿Yan yo no m-orome, bo no m-neke à?"

Ye esuru, co-us ro naase. ¹⁸ Wan-gaan-wu a m-zee Kurepas, cituru wu, "Wu wu cot ko-hamat kané o-Urusharima, wu nape rii-yo nome kané un ka ho-to á."

¹⁹ Yešo cituru, "¿Yo ke rii-yo?"

Ye shasuru, "Rii-yo nome Yešo ko-ya-o-Nazaret à. Koyan-Rworu un Ma-to Shir wu ka net-wu, komo Shir ya'ag wu ur-beeb be-de un hun-ne, kap yo wu zee, un yo wu nome ne à. ²⁰ Gwomo-ne ye un kon-se Shir be un te, un ya-o-dak-ne heete wu be-ur *Biratus* a ho, a kamag wu o-kan. ²¹ Komo kané te hwo ur-hur, wu he rwo un ya-o-*Isra* m-posse. A hysse to ka ma, caane ro ho-ur atette-de bo un nom un kaane. ²² Ye ken ne'a-ne ye, un buug un te rwo'og te us-barag, ye haag un gas-o ish be-de un saag. ²³ Amba ye hyan u-de un wu á. Ye muunte, ye ro m-zee ye hyanag ut-hyangan *yan-tom-ye Shir* ruru te ka ne'a-ne ye unze wu ro un hoog ne.

²⁴ Ye ken ye un buug un te haag un ka saag-o komo ye 'woste bo ka ne'a-ne ye zee à, amba ye hyan wu á."

²⁵ Ka da-de Yešo zeeru ye, "No m-raag ne, komo un ho'os o-wur ne be-de un goks un ko yo ke yo yan-Rworu un Ma-to Shir zee à! ²⁶ Amba Shir zee *Kiristi* wu su ur-koob de un ka rii-yo, ka da-de wu cowuru un sekemse-mo un wu." ²⁷ Yešo ruru ye yo Ma-to Shir zee mosse un wu ne à, wu takuru un yo takurda-o *Mosa* un kap yo yan-Rworu un Ma-to Shir ne gene à.

²⁸ Bo ye wointe yow yow un ka bo-de ye ro m-ha ne à, Yešo nomuru sa o zee o-co wu arge. ²⁹ Amba ye muuntu wu jim ye ro m-zee, "She'et be un te, ho-ur teeste tet-m mo m-nom." Wu haaru wu she'ete un ye ne. ³⁰ Wu she'eturu wu reet rii-yo m-re un ye ne, wu dekuru ur-burodi, wu huuru de nu-o ur-bon, ka da-de wu caturu de wu yasuru ye. ³¹ Ka da-de yish-ye un ye upsuru, ye napuru, unze Yešo wu, amba ye do wu m-hyan á. ³² Ye zee hi un de un ye, "A nomog o-zak deen da-o wu tepsu na un cow à, komo wu ruru na yo Ma-to Shir zee à."

³³ Ye inuru da-o gaan, ye warguru o-Urusharima. Kané ye 'wosse *yan-neke-m Yeso* nen op o-gaan kargute be-ur gaan un ye ken ye ne ³⁴ ye ro m-zee, "Nip-o Gos-wu inute! Simon hyanag wu!"

³⁵ Ka nen yoor-ye, dooru ye m-rure un yo nome un cow à, komo bo ye nape wu da-o wu caate ur-burodi à.

Yeso rwunte cas be-de un yan-neke-mo un wu

(Mati 28:16-20; Mark 16:14-18; Yoha 20:19-23; Seng 1:6-8)

³⁶ Bo ka nen yoor-ye ro ye m-rure kaane à, kané Gos-wu un hi un de un wu esuru eso be-de un ye. Wu gas-suru ye.

³⁷ Ye hoguru o-gyer, ye zee ko kukt-o un ko-marimar o. ³⁸ Amba wu zeeru ye, "¿Remen yan o no rotte o-gyer? ¿Remen yan o no rotte das das? ³⁹ Gwot no komut re un na-us re ne, noa hyen me wu un hi un de. Ci no me, no nept, remen kukt-o un ko-marimar rott to wur-o m-ap ut-caar ne á, bo no hyane um ro à."

⁴⁰ Bo wu zette kaane, komo wu kuturu ye kom-to un wu us-na ne. ⁴¹ Kap un kaane ne ye goks á, zak-o hoog ye, ut-hyat ne. Wu cituru ye, "¿No un rii-yo m-re ne

† Hyen komo: *Rwu* 20:10; *Kara* 5:14 † Hyen komo: *Mati* 16:21; 17:22-23; 20:18-19; *Mark* 8:31; 9:31; 10:33-34; *Ruka* 9:22; 18:31-33

kanē?”⁴² Ye yasuru wu bek-o o-jan hense. ⁴³ Wu dekuru yo wu ti'uru un hyan-o un ye.

⁴⁴ Ka da-de wu zeeru ye, “Ka rii-yo um ruru no à, yo ro kon da-o um ro'e un no ne à: Kap yo a gene mosse un me ne à, be-de un *karamsa-o Mosa*, gen-mo un yan-Rworu un Ma-to Shir, un takurda-o un Sep-to ur-Bongon ne komo, a shi o-nip.”

⁴⁵ Ka da-de wu upsuru ye ur-hur, ye nept ka gen-mo Shir mo. Komo wu zeeru ye, ⁴⁶ “Yo a gene à yo ka: *Kiristi* a su ur-koob, komo wua ine be-de un margan-ne un ho-ur atette-de. ⁴⁷ Komo un jin-de un wu, ka tom-mo un yage un nom *ur-ba'as* o m-waktune be-de Shir ne, un soks *ur-ba'as* ne, a rur o hono o-dak kap, ur-takan o-Urusharima. ⁴⁸ No ro ya-m-su'e un ka rii-yo un hi un no. ⁴⁹ Me komo un hi un de man tomtundu no kukt-o Shir, o Tato re esse ut-ma à. Amba wasu no n-

me o-bo har da-o ka kukt-o Shir o shoosu no un beeb-de rwuune n-Ton un shir à.”[†]

A dek Yeso n-Ton un Shir

(Mark 16:19-20; Seng 1:9-11)

⁵⁰ Ka da-de wu dekuru ye, ye ruuru o-bo ur-hew ne ha-mo o-Betanya. Kanē wu jakse kom-to un wu, wu huuru ye nu-o ur-bon. ⁵¹ Da-o wu ro ye un ru'e un nu-o ur-bon à, wu yaguru ye. Shir dekuru wu n-Ton un shir. ^{††52} Ye kwukturu, ye ya'uru wu m-sek, ye warguru o-Urusharima. Zak-o hooru ye deen. ⁵³ Komo ye hooru da-o un ye, n-me un *Pyo-o Shir*, ye ro un bongon-de Shir.

---

† Hyen komo: Seng 1:4 †† Hyen komo: Seng 1:9-11

Yohana

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

Yohana Wa-m-Yo'os un hun-nē m-hō un yan-dor Yešo nē wu ur-takan

Senge-m Yešo n-mē un hun-nē ye o-Gariri

Hō-tō ur-kōm yow yow o-Urusharima nē

M-inē ut-marimar un rwuun-mō un Wan-Koyan nē cas

Ma-tō ur-kōm: Mō ken rwuun-mō cas mō un Wan-Koyan n-mē o-Gariri

Bor-o gaan

Gom-ur waragte net

1 Cin da-de ur-takan Gom-ur ro kon. Ka Gom-de nē de ro mōsse un Shir nē. Ka Gom-de komo de rō Shir. ² Wu rō mōsse un Shir nē cin ur-takan.

³ Un ka Gom-de, Shir nomte koyan. Shir rō un nom yo ken rii-yo ba un wu á. ⁴ Wu wu rō wan-hoog, wu ya'e kō yo ke rii-yo hoog à. Ka hoog-o nē, cecas-mō un hun-nē mō. ⁵ Mō rō ye m-dosse o-comb. Mō rō cecas-mō un hun-nē. Ká comb-o hoks mō un ká cecas-mō á. †

⁶ Wu ken net-wu ro kon wu Shir tomne à, wu a m-aag *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-nē m-hō* à. ††⁷ Wu un haan wu rurute hun-nē un su'e un ká wa-m-cecas-wu, remen kō wu ke net-wu, wu sheret be-de un ka wa-m-cecas-wu. ⁸ Yanze *Yohana* wu rō ka wa-m-cecas-wu á. Wu un haan remen wu suute ma-tō un ka wa-m-cecas-wu. ⁹ Ka cecas-mō mō o-nip, mō carakse kō wu ke net-wu à, mō mō rō m-nekne n-mē un hōno o-dak.

¹⁰ Wu cōwontē n-mē un hōno o-dak o wu nōmē à, amba hōn dak un nap un wu nē á. ¹¹ Wu un haan be-de un hun-nē ye un wu, amba ka hun-nē ye 'yarū wu. ¹² Amba ye ken ye gōkste wu. Ye shereg hi un de un ye be-de un wu. Bon ye gōkse wu à, wu ya'ag ye o-cōw, ye waragte yakar-ye Shir. ¹³ A ja'aste ye m-mat. Yanze mat-o un campō un ne'a-nē, kō mat-o un cōn-mō un campō á. Ay, mat-o un Shir o, wu muute ye yakar-ye un wu à.

¹⁴ Ka Gom-de waragte net har wu she'eturū be un na. A hyanag seps-mō un wu, seps-mō un wu komo un hōn mō wan-gaan mō cot, wu rwuunē be-de o-Tato shiishe m-yar o-nip nē à.

¹⁵ Wu wu *Yohana* rwōre ma-tō un wu. Wu 'yonsuru us-cōr. Wu zee, "Wu wu um rurū nō ma-tō un wu, wu um zee, 'Wu rōn n-jim un de à, amba wu aragte mē.

† Kō: Comb-o hoks m-ryomos ka cecas-mō á. †† Hyen komo: Mati 3:1; Mark 1:4; Ruka 3:1-2

Cin n-ga nē ma wu ro kon, cin ba a un makt mē.' "

¹⁶ Be-de un mōor-tō un yar-mō un wu o wu huū na nu-o sō-o bim-o-bim. ¹⁷ Un kom-ut *Mosa* a ya'asunde o-*karamsa*, amba m-yar o-nip nē, be-ur Yešo *Kiristi* a ya'asunde na mō. ¹⁸ Yatt net-wu take hyan un Shir cas á, se Wà un wu ur-mat un hōn-de un wu. Wu rō ragaan un Shir nē. Wu rō tara un kom-o ur-rē de Shir à, wu rurū na bō Shir rō à.

Yohana Wa-m-Yo'os un hun-nē m-hō suute Yešo

(Mati 3:1-12; Mark 1:1-8; Ruka 3:1-18)

¹⁹ Swō-ūs *Yohana* se ka, da-o sek-ye be-de un *Yahuda*-nē, ye o-Urusharima tomē yan-*Cōw un kōn-se Shir* un *Rewi*-nē nē à. Ye he ye cit un *Yohana*, "¿Wō rō wan?" ²⁰ *Yohana* yage ye m-rurū á. Wu rwuunē ye cas, wu zee, "Mē wu rō *Kirist* á." †

²¹ Tō, ye citurū wu, "¿Wō rō wa? ¿Wō *Ereja* wu?" Wu zeerū, "Ay."

Ye zeerū wu, "¿Wō wu rō ka *wan-rwōr un Ma-tō Shir* wu, wu Shir zee wu 'yonsundu te untun *Mosa*?" Wu doorū m-zee, "Ay."

²² Ye zeerū wu, "Tō, ¿rurū te wō rō wa nē? Rurū te remen te rurute hun-nē ye tomne te à, ¿ya wō m-zee un hi un du?"

²³ *Yohana* zeerū ye, "Mē wu rō ko-wan-eeg o un hun-nē o-dákár, wu *Ishayawan-Rwōr un Ma-tō Shir* rwōre ma-tō un wu à. *Ishaya* rō m-zee, 'Zōngū nō remen haan-m Yawe.' † "

²⁴ Ka ye a tomē ye he, ye cit un *Yohana* à, ye rō mōsse un *Parisa*-nē nē.

²⁵ Ye zeerū wu, "¿Yan yo wotte un yo'os un hun-nē n-te m-hō, wō *Ereja* á, wō rō nē *Kiristi* á, ¿wō nē ko-*wan-rwōr un Ma-tō Shir* á?"

²⁶ *Yohana* zeerū ye, "Mē nō de m-yo'os m-hō m-hō. Wu ken rō ge be un nō, wu nō nape un wu nē á. ²⁷ Mē

‡ Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Mara 4:5; Kara 18:15-18
‡‡ Hyen komo: Isha 40:3 (ut-Girik)

un ba wu m-woon be un no. Me bo'os um us ka'ante-to un wu á."

²⁸ To ka to un kor un be-de hun-ne ro m-aag o-Betanya, o ro pesto-de so un hōran-de un Roog-o o-Joda à, be-de *Yohana* ro un yo'os un hun-ne n-te m-ho à.

Yeso Ca-yo Shir yo

²⁹ Bō ish geste à, *Yohana* hyanburu Yeso ro m-nekne be-de un wu. Wu zeeru, "Gwot no *Ca-yo Shir* yo deke *ba'as-to* un hono o-dak à! ³⁰ Wu wu um zee no wu ken wu roon n-jim un de. Wu um zee no wu ro Wan-co re à, remen wu ro kon hono o-dak cin ba a ro makt me.

³¹ Me un hi un de, m-beerte wu, amba rii-yo rwo'e um haante yo'os un hun-ne m-ho à yo ro remen a rwuntuté wu cas be-de un *Isra*-ne."

³² Ka da-o *Yohana* nomu se ka swo-se, wu zee: "Um hyanag o-Kukt m-kegunde rwun-mo n-ton untun o-gorop o ciruru un wu. ³³ Me roa nep wu á, se de untu ka wu tomnu me um yo'os hun-ne m-ho ruru me à, 'Ka wu o hyane Kukt-o kegunte o ciruru un wu à, wu he yo'os un hun-ne un *Kukt-o Shir*.' ³⁴ Um hyanag komo um nomoste suute, wu ka wu ro *Wà-wu Shir*."

Yan-neke-m Yeso ye wu ba'e m-daag cas cas à

³⁵ Bō ish geste à, *Yohana* ro ge un yan-neke-mo un wu ne nen yoor. ³⁶ Bō Yeso ro m-arag à, *Yohana* ma'asuru wu m-gwotbe. Wu zeeru ye, "Gwotbe no *Ca-yo Shir*!"

³⁷ Bō ka yan-neke-mo un wu ne nen yoor, hogute ma-to un wu à, ye doruru Yeso n-jim n-jim. ³⁸ Yeso byanduru us-ajima ne, wu hyanuru ka yan-neke-m *Yohana* ye nen yoor-ye ro wu m-dond. Wu cituru ye, wu zee, "¿Ya no cone o?"

Ye zeeru wu, "Wa-us-Nap, ¿kene o o ro ur-she'et?"

³⁹ Wu zeeru ye, "Dond no me. Man kute no be-de um ro à." Un ka da-o ne kwom-us nass-se se m-rim, ye argu wu m-dore, ye wooru be-de wu ro ur-she'et à. Ye busuru taas ur-ho un wu ne.

⁴⁰ Andarawus, heno Simōn Bitrus ne, wan-gaan-wu be-de un ka campo-ne ye hoge rii-yo *Yohana* ro m-rwor ye, dorute Yeso à. ⁴¹ Andarawus nekuru, wu ruru sek-wu un wu Simōn Bitrus. Wu zee, "Caane, te hyanag *Mesaya*, †" (Ka gom-de, de a m-zee *Kiristi*†). ⁴² Andarawus wooturu Bitrus be-ur Yeso. Yeso gwoturu Bitrus, wu zeeru wu, "Wō wu ro Simōn wà *Yohana*, amba a eeg wō Kepas." (Gaan-to un jin-ur Bitrus ne *ur-Ta'ar*.)

† *Wu Shir daagne à un rem-de ut-Ibra*. †† *Wu Shir daagne à, wu waragte wan-bees un hun-ne*.

Pirip ne un Nataniyar

⁴³ Bō ish geste à, Yeso ro un ma-to m-ha raag-o o-Gariri. Wu hyanuru Pirip, wu zeeru Pirip, "Haan, o doru me."

⁴⁴ Pirip ko-wan-bo-o o-Besayada wu. Ye ro bo-o gaan Andarawus ne, Bitrus ne. ⁴⁵ Pirip haaru rure un Nataniyar. Wu zeeru, "Te hyanag wu, wu *Mosa* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne gene ma-to un wu à. Wu ro Yeso wà *Yusuhu*, ko-ya-o-Nazaret."

⁴⁶ Nataniyar zeeru Pirip, "¿Kashi un rii a rwun un bo-o o-Nazaret?"

Pirip zeeru "Haan, o gut un hi un du."

⁴⁷ Ye nekuru. Ye woonuru be-ur Yeso. Da-o Yeso hyan Nataniyar ro m-woon be-de un wu à, wu zeeru, "Nataniyar, ko-*Isra*-wu o-nip wu ka, wu take raks un net á."

⁴⁸ Nataniyar zeeru wu, "Wuuu, ¿kene o nape me?"

Yeso zeeru wu, "Rii-yo Pirip agante wo, um hyeneste wo, da-o o ro un 'wun-de o-rum à."

⁴⁹ Nataniyar zeeru wu, "Wa-us-Nap, wō wu ro *Wà-wu Shir*, ko-Gwomo-wu un dak-o o-*Isra*."

⁵⁰ Yeso zeeru wu, "¿Remen um zee um hyanag wō un 'wun-de o-rum, o o sherte ka bo-se ne? Um ruru te wō wō hyen hyat-to jiishe to ka ut-moor à." ⁵¹ Komo wu zeeru ye, "Me no m-rure o-nip, nga hyen a tikste Ton-o Shir, *yan-tom-ye Shir* ye ro m-kegende, ye ro m-da n-ton un *Wà-wu un net*." ‡

Bor-us yoor

Ma-to ur-ge un bo-o o-Kana

2 Bō a rewute ho-ut yoor à, ho-ur atette-de, a gak ur-ge o-Kana un dak-o o-Gariri. Reksute inu-o Yeso ro kane. ² A bandte Yeso un yan-neke-mo un wu ne un ka ge-de. ³ Bō ye woobute à, modi-mo, ye ro m-swo à, ye swooru mo, mo kenduru. Bō mo kendute à, inu-o Yeso haaru be-de un wu, wu zeeru, "Ka modi-mo o-biki mo teeste. Yet m-modi komo ne á."

⁴ Yeso zeeru wu, "Inu, ¿ya nu'usu wō un me ne? Da-o re, o ungo wō á."

⁵ Inu Yeso haaru be-de un ya-m-senge-mo ur-ge, wu ruru ye, "Kō yo ke rii-yo Yeso zee no, no nom, nom no yo."

⁶ Kane ne, *Yahuda*-ne este tur-ut cind-to a shabe ut-ta'ar à. To ye rotte ut-sapt bō *karamsa*-o zee à. Ka tur-to kō o ke ro m-re ut-dede ur-kwooz [20] ha-mo ur-kwooz ut-op [30].

⁷ Yeso zeeru ya-m-senge, "Doorunde no m-ho, no shoos ka tur-to." Ye doorunduru m-ho. Ye shoosuru to un ish un ish.

⁸ Ká da-de ne Yeso zeeru ye, "Iib no ka ho-mo, no heete gos-wu, wu ur-ge." Ye iburu m-ho, ye heeturu

‡ *Hyen komo: Taka 28:12*

gos-wu wu ur-ge. ⁹ Ká gos-wu, wu ur-ge wu swooru ka ho-mo, mo warge m-modi à. Wu hyanuru ka modi-mo jiishte mo ur-takan m-rwuun. Wu napu ne be-de ka ho-mo rwuune á. Amba ka ya-m-guw-ye, ye ibne ka ho-mo à ye nepse. Wu agnuru wu a gege ur-ge à.

¹⁰ Wu zeeru wu, “Ko wu ke net-wu de wu ro un rwunte un modi-mo m-rerem ur-takan. Da-o hamat-ne suuse ye ciks, wu busturu un mo ba m-rwuun kyak, amba wo ne, o essundurú ká mo jiishe à se m-moka o hante mo.”

¹¹ To kà to ro hyat-to ur-takan, to Yeso nome o-Kana o un dak-o o-Gariri à. O wu rwuntute seps-mo un wu, yan-neke-mo un wu sheret un wu. ¹² Bo ye caagute be-de ur-ge à, wu arguru m-neke bo-o o-Kapanahum un inu un wu ne, un hen-ne ye un wu ne, un yan-neke-mo un wu ne. Ye rewuru ut-ho ka co-se ne hiin. †

Yeso yanag ya-ut-baab un Pyo-o Shir

(Mati 21:12-13; Mark 11:15-17; Ruka 19:45-46)

¹³ **Biki-o m-Pas**† o un **Yahuda**-ne o ro yow yow, Yeso nekuru o-Urusharima. ¹⁴ Bo wu woobute o-Urusharima à, wu cowuru un **Pyo-o Shir**. Wu oss yan-baab-to un na, un ca-ne, un tantabara-ne. Komo wu hyanuru yan-shas-o un hwor ur-she'et tara tara. ¹⁵ Yeso gaaru rak-yo o-hu, wu yanuru kap mo un ye un **Pyo-o Shir** un ca-ye un ye ne, un na-ye un ye ne. Wu cakarsuru hwor-ye un ya-o-shas. Wu tuturu tebur-to un ye. ¹⁶ Wu zeeru yan-baab-to un tantabara, “Dos no saw-ut no, no ruut to m-moka m-moka. No muut hur-o Tato re be-de ut-baab á!”

¹⁷ Yan-neke-m Yeso baksuru unze gense to ro rem **Kiristi** be-de un Ma-to Shir unze, “Shir, me m-hoge un reeb-o un hur-o ru deen.” †

¹⁸ Sek-ye be-de un **Yahuda**-ne shasuru wu, ye zee, “To, zo te hyat-to to o he te m-kute, te nept unze Shir-ye zee wo o nom ka rem-se?”

¹⁹ Yeso shasuru, wu zeeru ye, “Hees no ka **Pyo-o Shir** o, ho-ut tet man 'yons o.” †

²⁰ Sek-ye be-de un **Yahuda**-ne zeeru, “Se da-o a nome us-hak kwooz-ut yoor us-cind [46] à, a un ma-to un o, zo o he m-zee un ya ne wqa 'yons o un ho-ut tet?”

²¹ Ye napu ne ma-to Yeso rotte á. Amba da-o Yeso tane **Pyo-o Shir** à, wur-o un wu wu rotte ut-ma. ²² Remen kaane da-de a 'yonse wu ut-marimar à, yan-neke-mo un wu baksuru unze wu zee kaane. Ye sheruru un Ma-to Shir ne to a gene à un ma-ut Yeso ne to wu rure ye à.

²³ To, da-o wu ro'e o-Urusharima à, da-o un **Biki-o m-Pas**, hun-ne deen sheruru un jin-de un wu remen ye hyanag rem-se ut-hyat se wu ro m-nom à. ²⁴ Wu ne un

hi un de un wu, Yeso, wu ho'os o-wur un ye ne á, remen wu nepste hur-de un ko wu ke net-wu. ²⁵ Yanze se a rurutu wu bo hur-de un net ro á. Wu nepste bo hur-de un hun-ne ro à.

Bo-ur tet

Yeso un Nekodimu ne

3 Wu ken ko-caari-wu ro kon be-de un **Yahuda**-ne, wu ro un kur-de un **Parisa**-ne à, a wu m-zee Nekodimu. ² Wu wu ha'e be-ur Yeso m-tet. Wu zeeru Yeso, “Wa-us-Nap, te nepste, wo un rwuun be-de Shir, o yoosute hun-ne Ma-to Shir, remen yatt-wu he hoksm nom un rem-se ut-hyat bo o ro se m-nom á, se de wu ro mosse un Shir ne à.”

³ Yeso shasuru wu, “Me wo m-rure o-nip, o hogute. Un ya a ja'aste mat un net á, wua hyen gwomo-to Shir á.”

⁴ Nekodimu zeeru, “¿Re ka ma-to he m-nome, a ja'aste net m-mat wu mongse à? ¿Wua hoks m-warag un men-ut inu un wu, wu ja'aste wu m-mat?”

⁵ Yeso zeeru wu, “Me wo m-rure o-nip. Un ba a makt net mat-o m-ho o-Kukt ne á, wu rott cow-yo wu hette m-cow un gwomo-to Shir á. ⁶ Net-wu a mate un wur-o un ne'a un campo ne à, net-wu temb. Amba Kukt-o ro m-mat o-kykt. ⁷ Remen kaane taase o hyen hyat-to um zette wo kaane á, ‘Se a ja'aste mat-o ru.’ ⁸ Yo-m ro m-hur be-de mo cone à. Wo m-hoge ras-o un mo temb, amba wo nap be-de mo rwuune á, yagunte o nept be-de mo ro m-ha à. Kaane o komo be-de un kap net-wu **Kukt-o Shir** ja'ase mat-o un wu à.”

⁹ Nekodimu shasuru, wu zeeru, “To ka ma-to, ¿re o to he m-nome?”

¹⁰ Yeso shasuru wu, “Wo wu ro m-yoose un **Isra**-ne à, to ka ma-to komo, ¿wo nap un to ne á? ¹¹ Me wo m-rure o-nip. Se rii-yo te nape à, un yo te hyane ne à, yo yo te no m-rure un ma-to un yo. No ne, no m-goks un rii-yo te no m-rure á. ¹² ¿Re o un ya? Me no m-rure rem-se ro n-dak à, no goks ma-to un se á. Yagunte rem-se ro un Ton-o shir à, se se um he no m-rure ma-to un se, no gokste? ¹³ Yatt-wu take m-da n-Ton un shir á, wu hyenet bo ka rem-se n-Ton se ro á, se me **Wà-wu un net**, wu Shir tomne à. ¹⁴ Bo **Mosa** jakse hwo-yo o-kwom n-ton o-ce n-te o-dakar à, †† se a jakste me **Wà-wu un net** kaane n-ton. ¹⁵ Yea jaks me n-ton o-kan, remen kap wu shere hur-de un wu be un de à, wu kumut hog-mo ba m-ta.

¹⁶ “Remen was-mo Shir wasse un hono o-dak ne à, o hante wu tomonte mat-de un Wà un wu wan-gaan cot. Wu un nom kaane, remen bo un net-wu shere hur-de un wu be-de un wu à, taase wu sabre, amba wu kumut hog-mo ba m-ta. ¹⁷ Shir un tomon Wà un wu hono o-dak, remen wu piishite hun-ne ut-ma á, amba remen

† Hyen komo: Mati 4:13 †† Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar à. ‡ Hyen komo: Rwu 12:1-27 †† Hyen komo: Bong 69:9 †† Hyen komo: Mati 26:61; 27:40; Mark 14:58; 15:29

†† Hyen komo: Oog 21:9

hun-ñe possuté hō-de un piish ut-ma un by-yo un wu.
¹⁸ Kap bō un net-wu shere hur-de un wu un **Wà-wu Shir** à, a piishi wu ut-ma á. Amba wu shere hur-de un wu un **Wà-wu Shir** á, a regusute a komsute wu piishe ut-ma o ka, remen wu sher hur-de un wu un **Wà-wu Shir** wan-gaan cot á. ¹⁹ Ká piish-de ut-ma de de kà: Cecas-mō Shir cōwōnte un hōno o-dak, amba hun-ñe yaguru m-was un ka cecas-mō ne. Ye jiiishte m-con o-comb, remen rem-se ye rō m-nom à, rem-ūs yo-se se. ²⁰ Kap wu rō m-nom un rem-ūs yo-se à, wan-yage tō m-cecas wu. Wan-yage tō m-cecas ne, wu rō m-es m-ha be-de m-cecas á, un taase **ba'as-tō** un wu rwuun cas, hun-ñe hyen tō. ²¹ Wu rō m-nom un rii-yo Shir cōne à, wu rō m-ma'as m-ha be-de m-cecas, remen a rwuntute rem-se un wu ūs-sō-se cas. Da-o wu ro be-de m-cecas, hun-ñe a nep unze un gwu-o Shir o wu nomte se.”

Yeso un Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ñe m-hō

²² Bō Yeso komte ut-ma un Nekodimu ne à, wu ar-guru m-ha un dak-o o-Judiya un yan-neke-mō un wu ne. Wu she'etundurū ka cō se ne yan-hō hiin, wu rō m-yo'os un hun-ñe n-me m-hō. ²³ Un ka da-o **Yohana** ro m-yo'os un hun-ñe m-hō un de ken be-de de hun-ñe rō m-aag o-Enon à yow yow un bō-o o-Sarim ne. Wu rō un yo'os un hun-ñe un Rōog-o o-Joda remen hō-m rō kōn ka cō-se ne deen mō bō'ose yo'os un hun-ñe à. Hun-ñe ma'asuru m-ha káne, a ro ye m-yo'os. ²⁴ (Yo ka un kōr rii-yo a ke'et **Yohana** o-kur o m-ke'et.) ^{†25} Tō, ma-ut sunuru yan-neke-m **Yohana** un wu ken ko-**Yahu-da**-wu ne, ma-tō un so'os ūs-rem bō **karamsa**-o zee à. ²⁶ Yan-neke-m **Yohana** haarū be-ur **Yohana**. Ye zeeru wu, “Wa-ūs-Nap, te un haan, te rurutu wō ka net-wu, wu nō rotte pesto-de o-Joda à, wu o ruru te ma-tō un wu à, wu ka un yo'os un hun-ñe n-te m-hō. Hun-ñe deen ye rō m-ha be-de un wu.”

²⁷ **Yohana** shasuru, “Yatt net-wu he kum un rii á, se yo Shir ya'anū wu rwuun-mō n-Tōn à. ²⁸ Nō un hi un nō yan-swo-ūs re ye, remen um zee, ‘Mē wu rō **Kiristi** á, amba a un tōmōn mē um ja'asutē wu o-cōw.’ ^{††29} Be-de un biki-o ur-ge, wa-ur-ge-wu rō wan-ne'a un wu. Kōnay-wu un wa-ur-ge-wu haane biki-o ur-ge à wu rō m-wase temb wu hogute cōr-o un wa-ur-ge. Komo men-tō un wu rō yaw yaw wu hōge wa-ur-ge teperte. Kaane o ka men-ut re shie m-yeyaw. ³⁰ Wu ne, gakte-mō wu waragte gōs-wu, mē ne gakte-mō um waragte rek-wu.”

³¹ “Wu rwuune n-Tōn à, wu jiiishe ut-gōs kap. Bō un wu rwuune n-dak à ko-ya-n-dak-wu, rem-se rō n-dak à, se se wu rō m-rwōr. Amba wu rwuune n-Tōn à, ³² wu rō

m-rwōr un ma-tō un ka rem-se wu hyandē n-Tōn à, un yo wu hogne ne à. Yatt-wu gokse ne ka ma-tō á. ³³ Wu gokse ne ma-tō un wu à, wu ka este Shir nip-o. ³⁴ Wu Shir tōmne à, Ma-tō Shir tō wu rō m-rwōr, remen Shir rō wu m-'ya un Kukt-o un wu ba ur-me'et. ³⁵ Tato-o waste un Wà un wu ne. Wu bopsute wu kō yo ke rii-yo un kom-tō un wu. ^{‡36} Wu shere hur-de un wu un **Wà-wu Shir** à, wu kum hogō-o Shir o ba m-ta. Ye nōmē ne o-dōrotte un ka Wà-wu ne á, ye hyen hogō á, ryaab-se Shir rō be-de un ye.”

Bōr-ūs nass

Yeso un ne'a-wu un ko-Samariya-ne

4 ¹⁻³ **Parisa**-ne hogute wu rō m-kum un hun-ñe yandor komo wu rō m-yo'os un hun-ñe n-te m-hō, arge **Yohana**. (Myet un kaane ne, Yeso wu yo'os ye m-hō un hi un de un wu á, yan-neke-mō un wu ne ye). Bō Yeso hogute yo hun-ñe rō m-rwōr à, wu yaguru dak-o o-Judiya, wu warguru dak-o o-Gariri un yan-neke-mō un wu ne.

⁴ Se wu dōrute cōw-yo caate dak-o o-**Samariya** à. ⁵ Bō wu woote un o ken bō-o o a m-zee o-Sekar un dak-o o-**Samariya** à, yow yow un ma-de un dak-o **Yakubu** ne, o wu ya'ase wà un wu **Yusuhu** à, ^{††6-8} káne du-ur rowe de ma **Yakubu**. Yan-neke-mō un wu ne haarū o un rii-yo m-re o-bō. Bō hew-ur bo'oste Yeso à, wu she'eturu n-riib ur-du, n-nōonhō, hō-ur ro ur-hi ge. Da-de wu ro kanē tara à, se wu ken ne'a-wu ko-**Samariya**, wu wōonuru o-tur ne. Wu haante iib m-hō. Yeso zeeru ka ne'a-wu, “Ya mē m-hō um su.”

⁹ Ká ne'a-wu zeeru, “¿Ya mōssu na cen na, wōtte me un kōn-se un hō-mō m-swō? Wō ko-**Yahuda**-wu, mē ne ko-**Samariya**-wu.” (Ka ne'a-wu zee Yeso kaane remen **Samariya**-ne ye rō m-mōsse ut-kom un **Yahuda**-ne á.) ^{‡‡}

¹⁰ Yeso zeeru ka ne'a-wu, “Wō ro nakke yar-mō Shir, un wu wu tōmne ne à, o roa cit ka wu rō wō ūs-kōn o 'ye wu m-hō wu su à, wu roa 'ye wō ne hō-mō un hogō o su.”

¹¹ Ka ne'a-wu zeeru wu, “Gōs-wu, wōtt rii-o m-iib m-hō á, du-de ka ne ur-dūw ne. ¿Ke ne o o he kum un ká hō-mō mō rō un ya'u un hogō à, mō o he mē m-'ya um suut? ¹² ¿Wō un jiiish o tato na **Yakubu**, wu ūbū na ka du-de, yakar-ye un wu su, komo un gut-tō un wu ne kap tō su?”

¹³ Yeso zeeru ka ne'a-wu, “Bōn net-wu rō m-swō un ka du-de à, wu do m-hōge o-**swōot** komo. ¹⁴ Amba net-wu he m-swō hō-mō um he wu m-'ya à, wu do m-hōge o-**swōot** á, har da-o ba m-ta. Remen hō-mō um he wu m-'ya à, mōa warag untun yish-tō m-hō un men-tō un wu. Mōa 'ye wu hogō-mō ba m-ta.”

† Hyen komo: Mati 14:3; Mark 6:17; Ruka 3:19-20 †† Hyen komo: Yoha 1:20

‡ Hyen komo: Mati 11:27; Ruka 10:22 †† Hyen komo: Taka 33:19; Josu 24:32 †† Hyen komo: Ezra 4:1-5; Nehe 4:1-2

¹⁵ Ka ne'a-wu zëerü, "Gos-wu, 'ya me ka ho-mo um su un taase um ma'as m-hogë o-*swoot*, um ma'as m-haan iib m-ho."

¹⁶ Yeso zëerü wu, "Ha o agan campo ru, no haan."

¹⁷ Kä ne'a-wu zëerü Yeso, "Meti campo á."

Yeso zëerü wu, "O rworog o Shir, ¹⁸ remen campo-ne taan gaag wo, ka wu o rotte ne m-moka o-hur à campo ru wu o-jip wu á."

¹⁹ Ka ne'a-wu zëerü Yeso, "Gos-wu, um nak m-moka wo ko-*wan-rwor un Ma-to Shir* o ro. ²⁰ Un ka Haag-o, tat-ne te ne ro m-nome Shir m-guw. Amba no ne, *Yahuda*-ne no zee, udepe a nome Shir m-guw kane á, se o-Urusharima."

²¹ Yeso zëerü wu, "Ne'a, goks ma-ut re, da-o roon, o atte a do nome un Shir m-guw un ka Haag-o á, ko ne o-Urusharima á. ²² No *Samariya*-ne, no nap Shir ye no m-nome m-guw á. Te ne, *Yahuda*-ne te nepste Shir ye te m-nome m-guw à, remen cow-yo un gwu be-de un *Yahuda*-ne o yo rwuune. ²³ Amba da-o roon, ko m-moka ma o nomoste, da-o a hette nome un Shir m-guw bo *Kukt-o Shir* dorutte à, komo un bu-yo un nip-o Shir. Remen gon ka hun-ne ye, ye he nome un Shir m-guw o-nip ne n-me o-Kukt à, gon un ye Shir o-Tato cone ye nome wu m-guw. ²⁴ Shir Kukt-o. Kap bo un wu ro wu m-nome m-guw à, se wu nomo wu m-guw un kukt-o o-nip ne."

²⁵ Ka ne'a-wu zëerü Yeso, "Um nepste *Mesaya*[†] roon, da-o wu woone, wu ruru na ko yo ke rii-yo kap."

²⁶ Yeso zëerü wu, "Me ro wu, me wu ro ut-ma un wo ne à."

²⁷ A kane, ka *yan-neke-m Yeso* ye muunuru. Ye woon, ye 'wos ka ne'a-wu ro ut-orum un Yeso ne. Ye hyanuru hyat-to un kane. Amba, yatt-wu hokse hak o-nu, wu cit wu, wu zet wu, "¿Ya wo o-hoob?" Ko, "¿Ya o cone be-de un wu?"

²⁸ Ka ne'a-wu ho'osuru o-tur n-riib ur-du. Wu arguru m-warag o-hur un ka bo-o o-rek o-rek. Wu wobe, wu zëerü hun-ne, ²⁹ "Rwuun no, haan no gut net-wu ruru me kap bo un rem-se um wete m-nom à! ¿Ko wu ro *Kiristi*?" ³⁰ Hun-ne rwuunuru, ye ro wu un ha m-gwot.

³¹ Bo ka ne'a-wu heeste aag un hun-ne o-bo à, ka da-o *yan-neke-m Yeso* ye zëerü wu, "Wa-us-Nap, re rii-yo m-re."

³² Amba Yeso zëerü ye, "Um ro un rii-yo m-re ne, go un yo no nape á."

³³ Amba *yan-neke-m Yeso* ye ma'asuru ut-ma un hi un de un ye. Ye ro m-zee, "¿Ko wu ken net-wu un hante wu rii-yo m-re o?"

³⁴ Yeso zëerü ye, "Rii-yo m-re re yo ka, um nom o-dorotte un ma-to un wu tomnu me à, um komot senge-mo wu yasü me à. ³⁵ ¿No ka m-ma'as m-zee 'Kuks reng-us nass a ceet m-ce'? Um zëeg no, das no

ut-hi, no gut ut-kat, no hyen to neneste. To conog m-ce. ³⁶ Bo ko-wa-m-ce ro m-karagse un hyo à, kane o komo wu he woot un hun-ne be-de Shir ye kumut hogog-o ba m-ta. Wa-ur-go un wa-m-ce ne ye nom o-zak be-ur gaan. ³⁷ Ka ma-to ro o-nip ne, wu ken ro ur-go, wu ken ro m-ce. ³⁸ Um tomog no be-de un kat-o no go ur-go un o á, no ce. Ye ken ye gwowog, no ceerü ka go-de un ye de."

Samariya-ne deen shereg

³⁹ To, *Samariya*-ne deen un ka bo-o ye sheruru hur-de un ye be-de un wu remen ma-to ka ne'a-wu rwore à. Wu zee, "Ka net-wu rurutu me kap rii-yo um nome à." ⁴⁰ Remen kane bo *Samariya*-ne woonte be-ur Yeso à, ye konuru wu, wu he wu rewë be-de un ye. Yeso rewuru kane ho-ut yoor. ⁴¹ Ye ken ye dooru sher un hur-de un ye be-de un wu deen remen ma-to wu rwore à.

⁴² Ka da-de ye zëerü ka ne'a-wu, "M-moka te hyanag wu un hi un te, te hogute ma-to un wu. Te ro m-sher hur un te be-de un wu, yanze remen rwor-m ru á. Nip-o, wu ka *Wan-Gwu*-o un hono o-dak wu!"

Yeso dossute wà Gajem gom

⁴³ To, ka rew-mo un ho-ut yoor mo, mo wu rewë kane à, wu inuru. Wu ro m-ha dak-o o-Gariri. ⁴⁴ (Remen Yeso rworog un hi un de un wu, wu zee, "Wan-rwor un Ma-to Shir, rott m-sek un bo-o un wu á.") ^{†45} Bo wu woote o-Gariri à, hun-ne goksuru wu ur-bon ne. Ye nomog kane remen ye heeste ka *Biki-o m-Pas* o o-Urusharima, komo ye hyanag kap rem-se ut-hyat se Yeso nome à. ‡

⁴⁶ Wu dooru m-ha o-Kana un dak-o o-Gariri be-de wu muute m-ho, m-modi à. Wu ken ko-Gajem wu ro kon kane wu wà un wu ro un gom à un bo-o o-Kapanahum. ^{†47} Bo wu hogute Yeso rwuunte dak-o o-Judiya à, Yeso muunte dak-o o-Gariri, wu haaru be-ur Yeso. Wu ro wu us-kon unze wu haan wu dosse wà un wu gom, wu ro un ma-to m-mar à.

⁴⁸ Yeso zëerü wu, "Nott m-sher un hur-ur no á ko wan-gaan, se no hyanag rem-se ut-hyat."

⁴⁹ Ka Gajem-wu zëerü, "Gos-wu, hakkure haan rii-yo wà re meret."

⁵⁰ Yeso zëerü wu, "Jo'obe, gom wà ru teeste."

Ka net-wu sheruru un ma-ut Yeso ne to wu rwore à, wu arguru jo. ⁵¹ Bo wu rotte un jo à, ba wu un goshi wo o-hur, guw-ne ye un wu gonturu wu. Ye ruru wu, ye zee, "Wà ro un hogog ne. Gom teeste."

⁵² Wu cituru ye da-o ka gom-o ho'ose wà hond hond à. Ye zëerü wu, "M-ryo hond hond kwom-o gaan yo n-noonho gom ho'ose wu."

† Wu Shir daagne à un rem-de ut-Ibra.

†† Hyen komo: Mati 13:57; Mark 6:4; Ruka 4:24 ‡ Hyen komo: Yoha 2:23 †† Hyen komo: Yoha 2:1-11

⁵³ Ka tato-ŋ napuru unze un ka da-ŋ Yeso zee wu, “Wà ru rŋ un hoog ne. Gom teeste wu.” Remen kááne, wu un yan-hur-ŋ un wu ne ke'ke sheruru unze Yeso wu rŋ *Kiristi*.

⁵⁴ Hyat-ut ayoore-to ka to Yeso nome un dak-ŋ o-Gariri, da-de wu rwuune dak-ŋ o-Judiya.

Bor-ys taan

Yeso taasute wu ken net-wu gom un kaw-ŋ o-Basayada

5 Bŋ un káne, Yeso haaru ŋ ken biki-ŋ un *Yahuda-ne* ŋ o-Urusharima. Yeso haaru ŋ.

² ŋ ken ish-ŋ ro kon ŋ a m-zee *Ish-ŋ un Ca* à. ŋ ken kaw-ŋ rŋ kon kane yow yow un ŋ ne a ŋ m-zee o-Basayada à, un rem-de un *ut-Ibra*. † A rigimshite ŋ un sak-ut taan. ³ Ya-ys-gom ro kon káne po-ne, un ryam-ne ne, un yan gom-ŋ us-hwo ne. Ye rŋ domb domb. ††⁵ Wu ken net-wu be-de un ye wu nomog hak-ur kwooz un op us-eer [38] wu rŋ un ka gom-ŋ. ⁶ Bŋ Yeso hyente wu à, wu nepste wu she'ete un ka gom-ŋ ne. Yeso cituru wu, “¿Ko o conog a dossu wo ka gom-ŋ?”

⁷ Ka wan-gom wu shasuru, “Gos-wu, ai, mett net-wu he me m-he'edbe m-hŋ, da-ŋ *wan-tom-wu Shir* bure mo á. Da-ŋ kap *wan-tom-wu Shir* he'ebe, wu bure m-hŋ, da-ŋ me ine m-he'ebe, wu ken ba'uru me m-he'ebe.”

⁸ Yeso zeeru wu, “Ine ge! Mos rii-ŋ ur-rut ŋ ru, o neke.” ⁹ Un gyept-ŋ un yish, ka gom-ŋ arguru wu m-ho'os. Wu mossuru rii-ŋ rut-ŋ un wu. Wu arguru jo.

To, un ka Ho-de ne *Ho-de ur-Wuwe* de. ¹⁰ Remen kááne, sek-ye ye un *Yahuda-ne* zeeru wu a taase gom à, “*Ho-de ur-Wuwe* de. Udepe o mos rii-ŋ ur-rut ŋ ru á.” ‡

¹¹ Wu shasuru ye, “Wu taasu me gom à, wu wu zee um mos rii-ŋ ur-rut ŋ re, um arag jo.”

¹² Ye cituru wu, “¿Wan wu ne zee wo o mos rii-ŋ ur-rut ŋ ru, o neke?”

¹³ Amba wu a taase ka gom-ŋ à, wu nap wu á, remen Yeso be'essute wu yagusute ka be-de remen moor-to un hun-ne.

¹⁴ Bŋ jimite à, Yeso hyanuru wu un *Pyo-o Shir*. Yeso zeeru, “A taasutu wo ka gom-ŋ, o kumuste m-keker. Taase o do nom *ur-ba'as* á, untaase yo ken rii-yo yo jishe yo ka à yo do wo m-kor.”

¹⁵ Ka wu a taase gom à, wu haaru, wu ruru *Yahuda-ne*. Wu zee Yeso wu taasu wu ka gom-ŋ.

† Ko: rem-de ut-Arameki. †† Mo ken gen-mŋ un do: Ye rŋ un 'er-de ⁴ un wan-tom-wu Wan-Koyan wu he'ente. Wu burut m-hŋ, remen wan-tom-wu Wan-Koyan ro m-ma'as m-he'en o-da o-da. Da-ŋ wu he'ene, wu bure m-hŋ, net-wu ba'e m-he'ebe n-me m-hŋ à, gom taaru wu. Koyan gon gom-ŋ rotte wu ŋ ho'osuru wu. ‡ Hyen komo: Nehe 13:19; Irimi 17:21

Beeb-de un Wà-wu Shir

¹⁶ Bŋ wu ruru ye kááne à, *Yahuda-ne* inuru Yeso tep, ye zee, “¿Ya hante o taasute wu ka gom-ŋ un *Ho-de ur-Wuwe*?”

¹⁷ Yeso shasuru ye, “Tato re rŋ m-senge ko da un ke. Me un ce re me m-senge ko da un ke.” ¹⁸ Ka da-de ne, *Yahuda-ne* inuru hoob-ŋ un cow-yo ye bypt Yeso, ye hoot wu, remen ye hogute wu rworog kááne, ye hyanag wu yo'ogte *Ho-de ur-Wuwe*. Komo wu zeeg Shir Tato un wu. Wu muutte hi un de un wu hond hond un Shir ne.

¹⁹ Yeso zeeru ye, “Me no m-rure o-nip, me wu rŋ Wà be-de Shir o-Tato à, man hoks nom un rii á, se rii-yo um hyané Tato-o rŋ m-nom à. Remen kap mo un rii-yo Shir o-Tato rŋ m-nom à, ka bo-se ne Wà rŋ m-nom un ce un wu. ²⁰ Tato-o rŋ m-was un Wà ne. Kap mo un rii-yo Tato-o rŋ m-nom à, wu kute yo Wà har rem-se jishe se ka rem-se ut-hyat à se no hyan à, remen no hun-ne no hyenet ut-hyat. ²¹ Remen bo Tato-o rŋ m-'yons un margan-ne un hoog ne à, ka bo-se ne ŋ komo Wà rŋ m-'yons be-de un ye wu daage à. ²² Tato-o rŋ un piishe un net ut-ma un hi un de un wu á. Amba wu bobsute Wà un wu beeb-de un piish ut-ma, ²³ remen kap ŋ un hun-ne ye'et Wà m-sek bo a un 'ya o-Tato à. Amba bo un wu yage 'ya un Wà m-sek à wu 'ya ŋ ka o-Tato m-sek wu tomne Wà á. ²⁴ Me no m-rure o-nip, kap net-wu rŋ m-hoge ma-ut re à, wu rŋ m-sher un hur-de un wu, un wu tomne me komo ne à, wu rŋ un hoog-ŋ un ba m-ta ne. A piishe wu ut-ma á, remen wu be'essute, wu possussute m-mar, wu woog be-de un kum un hoog.

²⁵ “Me no m-rure o-nip, da-o roon, m-moka ne ma ŋ nomoste, ŋ margan-ne hette hoge un cor-ŋ un *Wà-wu Shir* à. Ya-m-hoge ne ye nom hoog. ²⁶ Remen bo Tato-o rŋ wan-hoog à, wan-'ya un hun-ne hoog, ka bo-se ne ŋ ne Tato-o zee Wà un wu he m-warag wan-hoog wu rŋ un 'ya un hun-ne hoog komo à. ²⁷ Wu ya'ag wu komo ne ur-beeb de un piish ut-ma, remen wu rŋ *Wà-wu un net*.

²⁸ “Taase no hyen hyat-to un ka ma-to á, remen da-o roon da-ŋ margan-ne ye rŋ n-me us-saag he hoge un cor-ŋ un *Wà-wu Shir* à. ²⁹ Ye hoge komo, ye rwuun. Ye nome yo ur-bon à, ye ine ha-mŋ un hoog. Ye nome ne yo-o à, ye ine ha-mŋ un piish ut-ma. ††³⁰ Yatt-yo um he hoks m-nom un beeb un de á. Me de m-piish ut-ma temb bo Shir zee me à. No nak piish un ma-ut re hond hond ŋ, yanze senge-m re mo um nomot yo um cone á, amba um nomot ŋ rii-yo wu tomne cone à.

†† Hyen komo: Dane 12:2

Ye su'e Yeso à

³¹ "Urege me su'e hi un de, to swo-ys se se o-nip se á. ³² Amba wu ken wu ro me m-su'e. Bo wu ro me m-su'e à, um nepste un ka tor-se ne, se o-nip se. ³³ No tomog hun-ne be-ur *Yohana Wa-m-Yo'os un hun-ne m-ho*, *Yohana* ne, wu wukunte no á. Wu runduru no o-nip mosse un ma-ut re ne. ³⁴ Amba kap un kaáne ne, swo-se um rotte m-ya'as m-'wons un se ne à, swo-se un net se á. Men rwor kaáne remen no bakste un ma-ut *Yohana* ne to wu rwore à, no kumut gwu be un de. ³⁵ *Yohana* ne sha-mo ur-pitirra mo, de un 'ya un no m-cecas ur-bon ne à. No un reeb-o un ma-to un wu un ya o-da hiin.

³⁶ "Amba swo-se um rotte à, se aragte se ma *Yohana* m-'wons remen senge-mo Tato-o ya'sunde me um nom à, mo mo me m-nom. Ka senge-mo ne mo me m-nom à, mo mo suu me a hette m-nap unze Shir o-Tato wu tomne me. ³⁷ O-Tato komo o tomne me à, wu su'e me un hi un de un wu. No ne, no tak m-hoge un cor-o un wu á har no hyenet sha-mo un wu á. ^{†38} Ma-to un wu komo, to ro kon un hur-ur no á, remen no sher hur-ur no un me wu Shir tomne be un no á. ³⁹ No ne komo un m-byarag un Ma-to Shir to a gene à. No m-hyan sa o zee noa kum hogog-o ba m-ta kan n-me. Ka takurda-to ne to ro me m-su'e. ⁴⁰ Amba kap un kaane ne, no haan be un de, no kumut hogog á.

⁴¹ "Me was un bongon-de un ko-hun-ne á. ⁴² No ne, um nepste no was un Shir ne un hur-ur no á. ⁴³ Rii-yo hante um zet kaáne à, un beeb-de un wu de um haante, no goks me á. Wu ken wu haane un beeb-de un hi un de un wu, noa goks wu o-zak o-zak. ⁴⁴ ¿Noa sher hur-ut no un me ne? No m-hoge zak-o un bongon-de or no ne ro no m-nome à. Amba no was un bongon-de rwuune be-de Shir ne un hon-de un wu á.

⁴⁵ "No hyan no zee me wu he m-heet un gyekt-ys no be-de Shir á. Wu he gyekt-ys no à wu ro kon, wu ro *Mosa*, wu no ro o-saktog no zee wu he no m-bees à. ⁴⁶ No ro bokke ma-ut *Mosa*, no roa sher hur-ur no be un de, remen ma-ut re to *Mosa* gene. ⁴⁷ No sher hur-ur no un ma-ut *Mosa* ne á, ¿ke o no he hoks m-sher un hur-ur no un ma-ut re ne?"

Bor-ys cind

Yeso reegtute campo-ne dugu-ys taan [5,000]

(Mati 14:13-21; Mark 6:30-44; Ruka 9:10-17)

6 Bo Yeso komte ut-ma un *Yahuda*-ne ne à, wu inuru, wu haaru pesto-de un Mar-o o-Gariri, (mo a m-aag *Mar-o o-Tiberiyos* à). ² Hun-ne ut-moor ne arguru wu m-dore remen ye hyanag rem-se ut-hyat se

† Hyen komo: Yoha 1:19-27; 3:27-30 †† Hyen komo: Mati 3:17; Mark 1:11; Ruka 3:22

wu nome be-de un ya-ys-gom à. ³ Yeso ne, wu daaru n-ton o-haag un yan-neke-mo un wu ne. Wu she'eturu n-ton un ye ne. ⁴ Ye ro kane, da-o un *Biki-o m-Pas* o un *Yahuda*-ne wosontu yow yow.

⁵ Yeso dassuru ur-hi, wu hyanburu hun-ne ut-moor ne ye ro wu m-kawan. Wu zeeru Pirip, "¿Ke ne o a he oon un rii-yo m-re yo a he m-ya'as un ka hun-ne ye, ye reet?" ⁶ Wu un zee kaáne remen wu megerte Pirip. Wu un hi un de un wu, wu nepste rii-yo wu he m-nom à.

⁷ Pirip shasuru wu, "Ko a oon rii-yo m-re yo un guwus-de un reng-ys eer, yoa bo'os ko wu ke net-wu kumut, wu re á."

⁸ Wu ken wu ro kon be-de un *yan-neke-m Yeso*, jin-de un wu Andarawus (heno Simon Bitrus ne). Wu ruru ye, ⁹ "Wu ken wan-campog wu ro kon kane un bos-to ut-burodi ne ut-taan un jan ne yoor. ¿Amba yan ye a bo'os hun-ne o-hakt bo ye ro ut-moor ne?"

¹⁰ Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, ye rure hun-ne ko wu ke net-wu, wu she'et. Ka be-de ne de ro un gwo-ut yar-to ne deen. Hun-ne she'eturu. Campo-ne wooste be-de un dugu-ys taan [5,000]. ¹¹ Bo ye she'ette à, Yeso dekuru ka bos-to ut-burodi to. Wu nomuru ur-bongon be-de Shir. Bo wu nomte ur-bongon à, wu wonguru ka hun-ne ye kap. Wu wonguru ye ka jan-ye komo. Ye reeru, kowan wu ciig.

¹² Bo ye cikste à, Yeso zeeru yan-neke-mo un wu, ye karagse ka to kwange ye à, taase to naase. ¹³ Ye karag-suru to koor-ut op ut-yoor [12] be-de un ka bos-to ut-burodi ut-taan to ye re, to kwange à.

¹⁴ Bo hun-ne hyente ka rem-se ut-hyat se se Yeso nome à, ye zeeru, "Nip-o, wu ka wu ro ka *wan-rwor un Ma-to Shir* wu, wu he m-haan hono o-dak à!" ¹⁵ Yeso ne, bo wu nepste ye ro ut-zonge ye dekentu wu ur-beeb, ye sagbutu wu ut-gwomo à, wu inuru kane. Wu arguru ja'as m-da o-haag un hi un de un wu.

Yeso hewete n-ton m-ho

(Mati 14:22-33; Mark 6:45-52)

¹⁶ Bo rim-m woonte à, *yan-neke-m Yeso* arguru m-neke, ye ro m-he'ebe o-mar. ¹⁷ Bo comb-o nomoste à, Yeso muun á. Ye cowuru o-hat. Ye conog m-pas de o-Kapanahum. Yeso ne wu cow o-hat un ye ne á. ¹⁸ Mar-o taknuru o-zungo remen mo ken caari-mo m-yo mo ro m-dussunde à. ¹⁹ Ye nak hat-o m-ho be-de un hew-de un mer-ut tet ko ut-nass [kiromita 5 ko 6]. Ye hyanuru Yeso wu ro ur-hew n-te m-ho. Wu ro m-nekne yow yow o-hat ne. Hur-ur huksuru yan-neke-mo un wu. ²⁰ Ka da-de ne, Yeso zeeru ye, "No hoge o-gyer á, me wu." ²¹ Bo Yeso zette ye yage o-gyer, wu wu à, ka da-de ne ye esuru, ye dekuru wu o-hat. Bo wu cuwte o-hat à, ye gut, ye 'wos ye wooste n-riib n-dak o ye ro m-ha à.

Hun-ñe deen hok Yeso

²² Bò ish geste à, ka moor-to ùn hun-ñe ye ye Yeso reegte à, ye rewe káne à, ye ma'assuru ùn hoob-o Yeso. Ye hyan wu ñe á. Ye nepste hat-o gaan-o ro'e káne. Yan-neke-m Yeso ñe, ye cowe ùn ka hat-o ùn hon-de ùn ye. Yeso cow be-de ùn ka hat-o á. ²³ Bò ye rotte ùn hoob-o Yeso à, tò ken hat-to woönuru tò rwuune o-Tiberiyos à. Tò woönuru yow yow ùn be-de Yeso nome Wan-Koyan ur-bongon ùn reegte hun-ñe dugu-ús taan [5,000] à. ²⁴ Bò ka moor-to ùn hun-ñe tò hyente Yeso á, ye hyanu ñe *yan-neke-m Yeso* á, ye cowuru ka hat-to ye argu m-neke o-Kapanahum. Ye ro ùn hoob-o Yeso.

Yeso burodi-to ùn hoog

²⁵ Da-o ye pasne pesto-de o-mar à, ye woönuru, ye 'wossuru Yeso reeno. Ye zeeru wu, "Wa-ús-Nap, ¿da ùn ke o woone káne?"

²⁶ Yeso shasuru ye, "Me ño m-rure o-nip, ùm nak rii-yo hante ño rotte me m-hoob à, remen ño reeg ut-burodi, ño ciig. Yanze remen ño nak yo rem-se ut-hyat se m-nome à ro ño m-kute wu ùm ro á. ²⁷ Yagu ño hoob-o ùn rii-yo m-re yo o-wur ùn hon-de ùn yo. Yo ro m-tees à. Se de ño hoob rii-yo m-re yo ba m-ta, yo he 'ya ùn hun-ñe hoog à, yo *Wà-wu un net* he ño m-'ya à. Remen káne o Shir o-Tato tomonte me."

²⁸ Ka da-o ye cituru Yeso, "¿Re o ùn ya te he m-nom, te nomot senge-mo Shir cone à?"

²⁹ Yeso shasuru ye, "Senge-mo Shir mo ka: ño sher be-de ùn wu Shir tomne à."

³⁰ Ka da-de ye cituru wu, "¿Yan gon rem-se ut-hyat se o he te m-nome, te hyenet se, te sheret be ùn du? ¿Ya o he m-nom? ³¹ N-ga n-ga, da-o tat te ñe ro ur-hew o-kot à, ye reeru burodi-to rwuune n-Ton ùn shir à, tò ye aage o-Mana à. A geneg ka ma-to be-de ùn Ma-to Shir, a zee, 'Wu ya'aste ut-burodi tò rwuune n-Ton ùn shir à, ye re.' † "

³² Yeso zeeru ye, "Me ño m-rure o-nip, burodi-to *Mosa* ya'e tat ño ñe à, ba *Mosa* wu ya'e tat-ñe ño ñe ka burodi-to á. Tò ùn rwuun n-Ton be-ur Tato re, wu ro ùn 'ya ùn hun-ñe burodi-to o-nip tò rwuune n-Ton o-shir à. ³³ Remen burodi-de Shir, de ro wu rwuune n-Ton shir wu ye'et hono o-dak hoog à."

³⁴ Ye zeeru wu, "Gos-wu, senge te m-'ya ùn ka burodi-to kò da ùn ke, te re."

³⁵ Yeso zeeru ye, "Me ro burodi-to ùn hoog. Kowan wu haane be ùn de, wu arag ùn mer á. Wu shere ùn me à, wu do hoge o-*swoot* á. ³⁶ Ño hyeneste me de, ùm ruru te ño ñe, amba kap ùn káne ñe, ño sher ùn me á. ³⁷ Kap ye Tato-o ya'e me à yea haan be ùn de. Komo bò ùn wu haane be ùn de à, man yen wu á. ³⁸ Me ùn kergene n-Ton ùn shir, ba remen ùm dorute barag-

se ùn hi ùn de á, se de barag-se ùn wu tomne me à.

³⁹ Barag-se ùn wu tomne me ñe à, se ka, taase kò wangaan be-de ùn ka hun-ñe ye wu ya'asu me à ege á. Se de ùm 'yons ye ho-de ur-kom ùn hoog ñe. ⁴⁰ Remen barag-ús Tato re se ro, kap bò ùn net-wu gwote Wà komo wu sher ùn wu à, wu kum hoog-o ba m-ta. Komo man 'yons wu ho-de ur-kom ùn hoog ñe."

⁴¹ Sek-ye ye ùn *Yahuda*-ñe nomuru wu us-hwumug remen wu zee, "Me ro burodi-to ùn hoog tò kergene n-Ton shir à." ⁴² Ye zeeru, "Yeso wu ka, ¿wà *Yusuhu* á? ¿Kò wu wu á? ¿A nepse ñe tato ùn wu ùn inu ùn wu ñe á? ¿Re o hante wu rotte m-zee m-moka, 'Me ùn kergene n-Ton ùn shir'?"

⁴³ Yeso zeeru ye, "Yagu ño us-hwumug ùn hi ùn ño ùn rii-yo ùm zee á. ⁴⁴ Remen yatt-wu he hoks m-haan be ùn de á, se de Tato-o tomne me à wu nakne wu be ùn de. Me ñe komo, man 'yons wu ho-de ur-kom. ⁴⁵ N-me Ma-to Shir, *wan-Rwor un Ma-to Shir* zee, 'Kap mo ùn ye Shir he ye m-yoose.' † Bón net-wu hoge Shir o-Tato ùn yoos-de ùn wu ñe à, wu haan be ùn de.

⁴⁶ Yanze net ro kon wu hyane Shir o-Tato á, se wu wu rwuune be-de Shir o-Tato à. Wu wu cot, hyane o-Tato.

⁴⁷ Me ño m-rure o-nip, kò wu ke net-wu, wu shere hurde ùn wu be ùn de à, wu ro ùn hoog ñe o ùn ba m-ta.

⁴⁸ Me wu ro burodi-to ùn hoog. ⁴⁹ Tato ño ñe reeg burodi-to *o-Mana* o-kot, amba ye marag. ⁵⁰ Burodi-to ka tò rwuune n-Ton ùn shir à, remen kap mo ùn hun-ñe ye reet tò ùn taase ye mer. ⁵¹ Me wu ro ka burodi-to ùn hoog-to tò rwuune n-Ton ùn shir à. Bón net-wu re ka burodi-to à, wu nom hoog-mo ba m-ta. Ka burodi-to komo wur-o re o, o ùm he m-ya'as à, remen hono o-dak o nomot hoog."

⁵² Ma-ut sunuru n-hon n-hon be-de ùn *Yahuda*-ñe ùn hi ùn de ùn ye. Ye zee, "¿Re o ka net-wu hette na hoks m-ya'as ùn ap-mo ùn wur-o ùn wu a ti?"

⁵³ Yeso zeeru, "Me ño m-rure o-nip, ùn ba ño ti'ig ap-m re, ño su hyó-mo ùn wur-o re á, me *Wà-wu un net*, ño kum hoog á. ⁵⁴ Kap bò ùn wu ti'e ap-mo ùn wur-o re à, wu su hyó-mo ùn wur-o re, wu ro ùn hoog ñe o ùn ba m-ta. Me komo, man 'yons wu ùn ho-de ur-kom ùn hoog ñe. ⁵⁵ Me ùn zee kaane, remen ap-m re ùn hyó-m re ñe, mo ro m-'ya ùn kukt-o ño rii-yo m-re ùn hoog-o ba m-ta ñe. Nip-o o ka. ⁵⁶ Kap bò ùn net-wu ti'e ap-mo ùn wur-o re wu su hyó-m re komo ñe à, man nom mosse ùn wu ñe, wu komo mosse ùn me ñe.

⁵⁷ Wò hyange bò Shir o-Tato wan-hoog tomne me à, ùm rotte ùn hoog ñe remen wu à. Ka bò-o komo, wu ti'e ap-mo ùn wur-o re à, wu kum hoog rem re.

⁵⁸ Burodi-to rwuune n-Ton à tò ka. Yanze gon burodi-to tat ño ñe re á. Remen bò ye reete tò à, ye maruru. Amba wu re ga-ut re à, wu nom hoog-o ùn ba m-ta." ⁵⁹ Tò

† Hyen komo: *Rwu* 16:4,15; *Nehe* 9:15; *Bong* 78:24-25

†† Hyen komo: *Isha* 54:13

ka ma-to ne kap, wu un rwor to n-me un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, n-me un bo-o o-Kapanahum.

Ye ken yan-neke-m Yeso ye somog wu

⁶⁰ Bo m-hoge kááne, deen be-de un yan-neke-mo un wu zeeru, "Ka yoos-de ro un rem ne. ¿Wa he de hoks m-goks?"

⁶¹ Yeso nepste yan-neke-mo un wu ro us-hwumug remen yoos-de un wu. Wu zeeru ye, "Ka ma-to, ¿to un naas no o ut-men? ⁶² ¿Ka da-de ne, ya no he us-barag urege no hyanag me *Wà-wu un net*, m-warag n-Ton un shir komo? ⁶³ Ai, *Kukt-o Shir* o ro un 'ya un hoog. Beeb-de ma-hun yo ken rii-yo yo á. Ma-to um ruru no à toa hoks m-'ya un kukt-o no hoog-o ba m-ta. ⁶⁴ Amba ye ken ye ro kon be un no, ye shere hur-de un ye un ma-ut re á." (Amba cin n-ga ne, Yeso nepste ka ye shere un Ma-to un wu á. Komo wu neps ka wu he wu m-ya'as un kom-to un ya-ut-yage à.) ⁶⁵ Wu dooru m-zee, "O um zette no, yatt-wu he hoks m-haan be un de à, se de wu Shir o-Tato ya'e cow-yo wu haante be un de à."

⁶⁶ Remen kááne, *yan-neke-m Yeso* ut-moor ne, ye yaguru wu. Ye do m-neke un Yeso ne komo á.

⁶⁷ Yeso zeeru ka nen op yoor-ye [12], "¿No ma no un con no yagu me m-dore?"

⁶⁸ Simon Bitrus shasuru wu, "Gos-wu, ¿be-ur wan o te he m-warag? Ma-ut ru to ro un 'ya un hoog-o ba m-ta!

⁶⁹ Te shereg hur un te be un du. Wo wu cot wu Shir, wu ba m-kukop." †

⁷⁰ Yeso zeeru ye, "¿Me daage no ka nen op un yoor [12] á? To, wan-gaan be un no *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu!" ⁷¹ Un Yahudas (wà Simon Iskariyoti), Yeso ro ut-ma remen wu nepste wu wu he wu m-ya'as ko de wu rotte be-de un ka nen op un yoor-ye à [12].

Bor-us ta'yoor

Yeso un hen-ne un wu ne

7 Bo Yeso komte ut-ma o-Kapanahum à, wu ma'asuru ur-hew un dak-o o-Gariri. Wu do m-pa so un dak-o o-Judiya á remen *Yahuda*-ne ye ro un hoob-o ye hoot wu. ² Biki-o un *Yahuda*-ne *Biki-o ut-Depi* o ye ro m-nom à, o wosonte yow yow. †³ Hen-ne ye un wu ne zeeru wu, "Ine me, o neke dak-o o-Judiya be-de un *Biki-o ut-Depi* remen ka rem-se ut-hyat se se wo m-nom à, ka ye ro wo m-dore ka co-se à, ye hyenet se! ⁴ Ai, yatt-wu ro un nom un rem-se ur-bon wukusse á, urege unze o conog jin un du ru be-de un hun-ne kap. To, depete, bo wo m-nom un ka rem-se ut-hyat se à, o rwunte hi un du be-de un hun-ne." ⁵ Hen-ne ye un wu, ye un zee kááne remen un ka da-o, ye ro shereg hur-de un ye be-de wu á.

⁶ Yeso shasuru ye, "Da-o re, o un goshi nom to kon á. No ne, ko o ke da-o hond hond o be-ur no. ⁷ Cow-o ro kon hono o-dak u yagute no á. Me wu de hono o-dak ro ut-yage remen me m-rwor un rem-se o ro m-nom à, se un ba ur-bon. ⁸ No de, neke no be-de un biki-o no. Me ne, man he m-moka á, remen da-o re, o un goshi nom á tokon." ⁹ Bo wu ruru ye kaane à, ka da-de wu she'essuru un dak-o o-Gariri tokon.

Yeso Haag Biki-o ut-Depi o-Urusharima

¹⁰ Bo hen un wu ne nekese be-de un ka *Biki-o ut-Depi* o à, ka da-o wu arguru ye m-dore us-ajima ne. Amba, wukusse. ¹¹ Ye ken sek-ye un *Yahuda*-ne ye ma'asuru un senge-mo un hoob-o un wu. Ye ro m-zee, "¿Ke ne o wu ro?"

¹² Ka da-o moor-to un hun-ne ma'asuru us-har un ma-to un wu. Ye ken ye ro m-zee, "Ka net-wu kashi un net-wu."

Ye ken ye zee, "Ai, ka net-wu, wu ro m-egusse un hun-ne." ¹³ Amba yatt net-wu hokse rwunte un ma-to un wu to ur-bon cas á, remen gye-ro un sek-ye ye un *Yahuda*-ne.

¹⁴ To, se da-de a rewusse ut-ho à, n-tete o o-biki, ka da-de Yeso cowuru un *Pyo-o Shir*. Wu yoosuru hun-ne Ma-to Shir. ¹⁵ *Yahuda*-ne hyanuru hyat-to un ka yoos-de. Ye zeeru, "¿Ya hante ka net-wu nept us-nap ka bo-se ne, ba a un wet wu m-yoose ne?"

¹⁶ Ka da-de Yeso zeeru ye, "Ka yoos-de de no hoge me m-yoose un hun-ne à, de ma re de á. Amba de un wu tomne me à de de. ¹⁷ Kap wu daage wu nomot rii-yo Shir cone à, wu nep urege be-de Shir yoos un de rwuune. Urege ne de un hi un de de, komo wu nep. ¹⁸ Ai, net-wu ro un nom ut-ma remen hi un de un wu à, ai, gos-to un hi un de un wu to wu ro o-hoob. Amba kap net-wu ro un rwunte un jin-de un wu tomne wu à, gos-to un wu tomne wu à, to wu ro o-hoob komo. Kowan-tom-wu o-nip wu ka, komo kashi un net-wu.

¹⁹ ¿*Mosa* wu ka ya'asu no o-*karamsa* á? Amba myet un kááne ne yatt-wu ro un nom un dorotte-o un ka *karamsa*-o be-ur no á. ¿Ya hante notte me o-hoob no hoot?"

²⁰ Ka da-o ka moor-to un hun-ne to shasuru wu. Ye zeeru, "Zungo-o bok wo! ‡ ¿Wan wu o hoge wu ro wo un hoob-o m-ho ne?"

²¹ Yeso zeeru ye, "Um nomog saw-to ut-hyat o-gaan, no kap, no hyanag ut-hyat. ²² To, *Mosa* rwo'og no de no *koot* yan-campo no ne. Wu zee, 'A meete wan-campo, ho-ur aeere-de a ko wu.' (*Mosa* wu ne, takne no kute un ka cow-yo á, amba *Ibrahi*, *Ishaku*, un *Yakubu* ne. †) †²³ To, urege ho-de m-ko un yakar no regete un *Ho-de ur-Wuwe* de, no m-ko un yakar no remen un-

† Hyen komo: *Mati* 16:16; *Mark* 8:29; *Ruka* 9:20 †† Hyen komo: *Rewi* 23:34; *Kara* 16:13

‡ *ut-Girik*: *Ko-ya-o-kot* daag hi un du! †† *ut-Girik*: *tat* no ne ye n-ga n-ga. †† Hyen komo: *Rewi* 12:3; *Taka* 17:10

taase nɔ jet *karamsa*-o *Mosa* o ʊr-kɔ de ʊn yan-cam-pɔ-nɛ hɔ-ʊr aeere-de. ʒRemen yan nɔtte ʊs-ryaab ʊn mɛ nɛ remen ʊm dossʊtɛ nɛt gom *Ho-de ʊr-Wuwe*? †²⁴ Nɔ piish ʊt-ma bɔ ʊn hyan-o ʊn yish á, amba piish nɔ ʊt-ma ʊn rii-yo rɔ hond hond à.”

ʒWu rɔ ka Kiristi o?

²⁵ Ye ken hun-nɛ ye ya-o-Urusharima, ye zɛɛrʊ, “ʒKa nɛt-wu wu ka, gwɔmo-nɛ rɔ o-hoob ye hoot á? ²⁶ Wu ka nɛ kàne cas be-de ʊn hun-nɛ, wu rɔ ʊn tɛp ba ye ʊn zɛɛ wu rii! ʒKɔ sɛk-ye be-de ʊn *Yahuda*-nɛ ʊn dɛk wu rɔ *Kiristi*? ²⁷ Wu ka dɛ jip tɛ nepstɛ be-de wu rwuʊnɛ à, amba da-o *Kiristi* he m-haan à, yatt-wu he m-nap be-de wu he m-rwuʊn á.”

²⁸ Tɔ, Yeso 'yonsurʊ ʊs-cɔr dɛɛn be-de wu rɔ ʊn yoosɛ ʊn hun-nɛ ʊn *Pyo-o Shir* à, wu zɛɛrʊ, “Nɔ m-hyan sa o zee nɔ nepstɛ mɛ, nɔ neps komo be-de ʊm rwuʊnɛ à. Amba, mɛ haanʊ nɛ remen hi ʊn de á. Sɛ dɛ ʊm haantɛ rem wu tɔmnɛ mɛ à, wu nɛ ko-ya-o-nip-wu. Amba, nɔ nap wu á. ²⁹ Mɛ nɛ, ʊm nepstɛ wu remen be-de ʊn wu o ʊm rwuʊnɛ. Wu wu tɔmnɛ mɛ.”

³⁰ Bɔ Yeso rurte ka ma-tɔ à, ye hooburʊ, ye bupt wu. Amba, yatt-wu hokse wu m-ci á, remen da-o ʊn wu o ʊn gɔ shi á. ³¹ Ye ken ye nɛ dɛɛn be-de ʊn moor-to ʊn hun-nɛ ye sherɛstɛ ʊn wu. Ye zɛɛrʊ, “Da-de *Kiristi* haane, wu a nom rem-se ʊt-hyat se arɛ se ka nɛt-wu nom á!”

A tɔmog ya-ʊr-'er ye shipt Yeso

³² Bɔ *Parisa*-nɛ hogutɛ moor-to ʊn hun-nɛ rɔ ʊs-har remen ka hyat-to tɔ Yeso nɔmɛ à. Gwɔmo-nɛ ye ʊn kɔn-se Shir ʊn *Parisa*-nɛ ye tɔmurʊ yan-'er-de ʊn *Pyo-o Shir* ye ship ʊn wu.

³³ Yeso zɛɛrʊ ye, “Ya o-da yo kusu mɛ hiin ʊn nɔ nɛ, rii-yo ʊm waragtɛ be-de ʊn wu tɔmnɛ mɛ à. ³⁴ Nɔa hoob mɛ, nɔ taage ʊn hyan-o re. Remen be-de ʊm he m-ha à, nɔa hoks m-ha kàne á.”

³⁵ *Yahuda*-nɛ zɛɛrʊ hi ʊn de ʊn ye, “ʒKe cɔ-o nɛ wu he'e, har attɛ à hoks wu m-hyan á? ʒWu rɔ m-ha be-de ʊn *Yahuda*-nɛ ye rɔ cakarsɛ ʊn bɔ-ʊt hɔr-to, wu yoosutɛ ya-o-*Girik*† ká cɔ-se?” ³⁶ Ye zɛɛrʊ, “ʒSa-de ʊn wu ya nɛ da-o wu zɛɛ, a hoob wu a taage ʊn hyan-o ʊn wu, komo a hoks m-ha be-de wu he'e á?”

Yeso hɔ-mo ʊn hoog

³⁷ Hɔ-de ʊr-kɔm de o-biki, hɔ-ʊr gɔs-de, Yeso rwuʊnurʊ, wu esurʊ, wu 'yonsurʊ ʊs-cɔr. Wu zɛɛrʊ, “Kap bɔ ʊn wu rɔ ʊn hogɛ ʊn *swoot*-o m-hɔ à, wu haan be ʊn de wu sʊ. †³⁸ Kap wu shɛrɛ ʊn mɛ à, bɔ Ma-tɔ Shir rwɔrɛ à, 'Be-de ʊn wu o hɔ-mo ʊn hoog he m-rwuʊn bɔ roog-o rɔ m-ja à.' ††” ³⁹ *Kykt-o Shir* o, wu

† Hyen komo: Yoha 5:9 †† ya-o-Girik
‡ Hyen komo: Rewi 23:36 †† Hyen komo: Izik 47:1; Zɛka 14:8

rɔ ʊn ma-tɔ ʊn o, o yan-shɛr ʊn hur-de ʊn ye be-de ʊn wu he m-gɔks be-de ʊn wu à. Amba ʊn ka da-o, a rɔ ya'astɛ o á, remen Shir o ʊn goshi sɛps Yeso á.

Hun-nɛ wongutɛ be-ʊt yoor rem Yeso

⁴⁰ Bɔ ʊn hogɛ ʊn ka ma-tɔ ye ken ye be-de ʊn moor-to ʊn ye zɛɛrʊ, “Nip-o, wu ka *wan-rwɔr ʊn Ma-tɔ Shir* wu!”

⁴¹ Ye ken ye zɛɛrʊ, “*Kiristi* wu.”

Ye ken ye zɛɛrʊ, “ʒRe nɛ *Kiristi* he m-nɔm wu rwuʊn-tɛ dak-o o-Gariri? ⁴² ʒMa-tɔ Shir ʊn zee ka ʊnze *Kiristi*, ʊn baag-o *Dawuda* wu he m-rwuʊn à? ʒCir-mɔ ʊn bɔ-o o-Bɛtarami a he wu m-mat ʊn bɔ-o ko-Gwɔmo *Dawuda* rotte ʊr-she'et à?” ††⁴³ Hun-nɛ wongurʊ be-ʊt yoor rem Yeso. ⁴⁴ Ye ken ye cɔnurʊ wu m-ship amba, yatt nɛt-wu ci'e wu á.

Yan-co be-de ʊn Yahuda-nɛ ye shɛr be-ʊr Yeso á

⁴⁵ A kàne yan-'er-de ʊn *Pyo-o Shir* muʊnurʊ be-de ʊn Gwɔmo-nɛ ye ʊn kɔn-se Shir ʊn *Parisa*-nɛ nɛ. Gwɔmo-nɛ ye ʊn kɔn-se Shir ʊn *Parisa*-nɛ zɛɛrʊ ka yan-'er ye, “ʒRemen yan o, nɔ bɔpɔntɛ wu á?”

⁴⁶ Yan-'er-de ʊn *Pyo-o Shir* shasurʊ. Ye zee, “Ai, yatt-wu takɛ ʊn rwɔr ʊt-ma ʊntʊn ka nɛt-wu á.”

⁴⁷ *Parisa*-nɛ shasurʊ, “Ap, ʒhar ʊn nɔ nɛ, wu egusse? ⁴⁸ ʒNɔ tak ʊn nap ʊn wan-gaan be-de ʊn Mɔrog-de Sɛk-ye kɔ ko-*Parisa*-wu shɛrɛ ʊn wu? ⁴⁹ Amba tɔ ka moor-to ʊn hun-nɛ tɔ, ye nap *karamsa*-o ʊn ma-ʊt *Mosa* á. Remen kàane ai ryaab-se Shir rɔ ye ʊn dor!”

⁵⁰ Nekɔdimu, wu ha'e be-ʊr Yeso n-ga à, wu rɔ wan-gaan be-de ʊn Mɔrog-de Sɛk-ye, wu zɛɛrʊ ye, ††⁵¹ “Ai, *karamsa*-o na o rɔ m-bɔp ʊn nɛt cin ba a ʊn hogɛ nu-o ʊn wu, a nep yo wu rɔ m-nɔm á.”

⁵² Ye shasurʊ Nekɔdimu, “ʒWɔ ma, ko-ya-o-Gariri-wu? Ceker Ma-tɔ Shir ʊr-bon nɛ. Ay, *wan-rwɔr ʊn Ma-tɔ Shir* rɔ kɔn wu he m-rwuʊn ʊn dak-o o-Gariri á.”

[Tɔ ken takurda-to m-gen mɔ mɔ Ma-tɔ Shir tɔ to a genɛ ʊt-Girik à tɔ ʊn n-ga tɔ rott Yoha 7:53—8:11]

⁵³ Kɔ wu ke ji'urʊ ʊn hur-o ʊn wu.

Bɔr-ʊs eer

Ne'a wu a bɔpɛ m-bykkun à

8 Yeso daarʊ ʊn *Haag-o ʊn 'yo-se o-Zetun*. ² N-sot n-sot wu doorʊ m-cɔw ʊn *Pyo-o Shir*. Kap moor-to ʊn hun-nɛ haanurʊ be-de ʊn wu. Wu she'eturʊ, wu cirʊ ye m-yoose. ³ Ye ken yan-Yoos-de ʊn *karamsa*-o *Mosa* ʊn *Parisa*-nɛ nɛ ye hanturʊ wu, wu ken ne'a-wu, wu a bɔpɛ m-bykkun ʊn wu ken campɔ-wu nɛ à. Ye

†† Hyen komo: 2Sam 7:12; Mika 5:2 ††† Hyen komo: Yoha 3:1-2

essuru ka ne'a-wu n-tete. ⁴ Ye zeeru Yeso, "Wa-ur-Yoos, ka ne'a-wu, te un bopon wu m-bykkun un wu ken cam-po-wu ne. ⁵ To, be-de un *karamsa*-o *Mosa* a zeeq te, te ho gon ka net-wu us-jor us-jor. Wo ne un ce ru, zya o zeeq?" ⁶ Ye un rwor kaane, remen ye cept wu remen ye kumut o-cow yo ye hette wu m-bop a.

Amba Yeso kakturu, wu genuru m-gen un jow-yo un wu n-dak. ⁷ Bo ye sengute cot-se un wu a, wu indunuru eso. Wu zeeru ye, "Bon net-wu rotte *ur-ba'as* be un no a, wu takan ka ne'a-wu m-jir ur-ta'ar." ⁸ Yeso dooru m-kakt n-dak. Wu genuru m-gen n-dak.

⁹ Ye ne, bo ye hogute ma-ut Yeso a, ye arguru m-arag n-gaan n-gaan. Shi'in-mo un sek-ye ha-mo un yakar, har ye yaguru Yeso un ka ne'a-wu ne eso. ¹⁰ Yeso indunuru eso. Wu cituru ka ne'a-wu, "Ne'a, zke co ye ro? zYatt-wu piishe wo ma-to m-mar a?"

¹¹ Wu shasuru, "Gos-wu, ko wan-gaan."

Yeso zeeru wu, "Me un ce re, man piishe wo ma-to m-mar a. Neke neke-m ru. Amba taase o do nom *ur-ba'as* a."

Yeso cecas-mo un hono o-dak

¹² Yeso dooru ye m-zee, "Me wu ro cecas-mo un hono o-dak. Bon net-wu ro me m-dore a, wua do m-hewe ur-hew n-me o-comb a, amba wua kum cecas-mo un hogq." ††

¹³ Bo Yeso rurutu ye kaane a, *Parisa*-ne zeeru wu, "Hi un du de wo m-su'e. Swo-us ru ne se o-nip se a." †‡

¹⁴ Yeso shasuru ye, "Ai, ko um su'e hi un de, swo-us re se o-nip se um nepste be-de um rwuune a un be-de um he'e ne a. Amba no, no nap be-de um rwuune a, ko be-de um he'e a. ¹⁵ Piish un ma-ut no, to ma-hun to. Me ne, me un piishe ko wan-gaan ut-ma a. ¹⁶ Amba ko man piishe net ut-ma, piish un ma-ut re to ur-bon to. Yanze me wu ro m-nom un hon-de a. Te ye, te Tato re wu tomne me a. ¹⁷ Be-de un *karamsa*-o no gensa to ro unze swo-se un nen yoor nip-o. †††¹⁸ Me wu ro un su'e un hi un de. Tato re komo ne wu tomne me a, wu ro me m-su'e."

¹⁹ Ye zeeru, "zKe ne o tato ru ro?"

Yeso shasuru, "Ko me ko Tato re, yatt-wu no nape a. No ro nepse me, no roa nep Tato re komo." ²⁰ Yeso un rwor ka ma-to da-o wu ro ur-yoos un *Pyo-o Shir* yow yow un be-de hun-ne rotte m-ya m-yar remen *Pyo-o Shir* a. Kap un kaane ne, yatt-wu hokse wu m-bop a, remen da-o un wu o un goshi wo a.

Yeso zeeq, "Be-de um he'e a, noa hoks m-ha kane a"

²¹ Yeso dooru ye m-zee, "Men neke ur-hew, amba noa hoob me no taage un hyan-o re. Amba noa mer un *ba'as*-ut no ne. Be-de um he'e ne a, noa hoks m-ha a."

²² Remen ka ma-to wu rwore kaane a, sek-ye be-de un *Yahuda*-ne zeeru, "zWua ho o hi un de un wu? zO wu zette 'Be-de um he'e a, yatt-wu de hoks m-ha a?"

²³ Wu zeeru ye, "No, un dak-o no ro'e. Me ne, n-Ton o um rwuune. No yan-hono-o-dak ye, me ne wan-hono-o-dak wu a. ²⁴ O hante um zet noa merme un *ba'as*-ut no ne. Un ba de no shereg hur-ur no unze me wu ro, wu um ro a, noa merme un *ba'as*-ut no ne."

²⁵ Ye zeeru wu, "zWo ro wan?"

Yeso zeeru ye, "Bo um ruru no a, hond hond o bo um ruru no a. ²⁶ Rem-us ro kon ut-moor ne, se um he m-rwor rem no komo se depe um piishi no ut-ma a. Amba man nom a. Remen wu tomne me a, wa-o-nip-wu. Rii-yo um hogne be-de un wu a, yo me un rure un hono o-dak."

²⁷ Ye nap unze ma-ut Tato un wu, to wu ro ye m-rure a.

²⁸ Yeso zeeru ye, "Da-de no jakse *Wa-wu un net*, ka da-de ne, noa nep me ro wu um zee um ro a. Komo noa nep men nom un rii un hon-de a, amba me m-rwor un yo Tato re yoosu me a. ²⁹ Tato re wu tomne me ne a, wu ro mosse un me ne. Wu yage me un hon-de a, remen ko de ke da-de me un nom un rii-yo wu cone a."

³⁰ Da-de Yeso rwore ka ma-to a, hun-ne ut-moor ne ye sheruru hur-de un ye be-de un wu.

Bo a he posse m-guw a

³¹ Yeso zeeru *Yahuda*-ne ye shere be-de un wu a, "Urege no sengute bop un ma-ut re, o-nip, noa she'et yan-neke-m re. ³² Noa nep o-nip, komo un ka nip-o no he m-posse."

³³ Ye shasuru wu, "Ai, baag-o *Ibrahi* o te ro. Te tak nome un net m-guw a. zRe o un ya o zette te, 'Noa posse m-guw?'" ††

³⁴ Yeso shasuru ye, "Me no m-rure o-nip, bo un net-wu ro un nom *ur-ba'as* a, ko-guw-wu *ur-ba'as* wu.

³⁵ Ko-guw ba wan-gaan wu ro be-de un ya-o-hur a, amba wa-wu hur, ko-ya-o-hur-wu koyanda. ³⁶ *Wa-wu Shir*, u ruutu no, no possute o ka. ³⁷ Um nepste no de baag-o *Ibrahi* o, amba no un hoob-o no hoot me remen ma-ut re, to cow no a. ³⁸ Me ne m-rwor un rii-yo um hyan-de be-ur Tato re a. No ne un cin no, no un nom un rii-yo no hoga be-ur tato no a."

³⁹ Ye shasuru wu, "Ai, *Ibrahi* wu ro tato te."

† Hyen komo: Rewi 20:10; Kara 22:22-24 †† Hyen komo: Mati 5:14; Yoha 9:5 †‡ Hyen komo: Yoha 5:31 ††† Hyen komo: Kara 19:15

‡‡ Hyen komo: Mati 3:9; Ruka 3:8

Yeso shasuru ye, "No rotte yakar *Ibrahi*, no roa nom rem-se *Ibrahi* nome à. ⁴⁰ Un hek-o un kááne, no war-guru hoob-o no hoot me remen um rurutu no o-nip, o um hogne be-de Shir à. Ba kaane *Ibrahi* nome rem-se un wu á. ⁴¹ No, no un nom un senge-mo tato no ro m-nom à."

Ye shasuru wu, "Te mat-ye ut-ran ye á. Tato-o te gaan-o, Shir."

Yakar-ye un ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot

⁴² Yeso zeeru ye, "U rotte Shir tato no wu, no roa was un me ne remen be-de o-Tato o um rwuune. Me ka ne, men haan remen hi un de á. Wu wu tomne me. ⁴³ Re-men yan o no nepte ye me m-rwor á? No nap á, remen no con no dek ma-ut re á. ⁴⁴ No, tato no *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu. Con-m no ne komo no nom rii-yo tato no cone à. Wu, cin ur-takan wan-ho de un net-wu. Wu ro m-es un o-nip á, remen ho-mo un wu ro kon be-de un o shir á. Bo-to wu rotte m-'wons, remen wu wa-ut-bo-wu, tato-o un ya-ut-bo. ⁴⁵ Remen me no m-rure o-nip, o hante, no gokste á. ⁴⁶ Un be un no zwan wu ne he me m-rure *ba'as* un de? Bo no nepsé nip-o me no m-rure à, zremen yan o ne, no sherte un me á? ⁴⁷ Wu rwuune be-de Shir à wu ro m-raks un Ma-to Shir. Rii-yo hante notte un raks ut-to un Ma-to Shir ne á, remen no ye Shir ye á."

Rii-yo a met Ibrahi Yeso ro kon

⁴⁸ Ye ken sek-ye ye be-de un *Yahuda*-ne ye shasuru wu, "Ashi, nip-o ka te zee wo ko-*Samariya*, † komo ne *ya-ut-kot* daag wo ur-hi."

⁴⁹ Yeso shasuru ye, "Ya-ut-kot ye da me ur-hi á. Tato re wu me m-seps. No ne, no yagu me m-seps. ⁵⁰ Me wu ro un sepsé un hi un de á. Wu he me m-seps à wu ro kon. Wu ro tomso ne wan-piish ut-ma. ⁵¹ Me no m-rure o-nip, kowan wu ro m-nom o-dorotte un ma-ut re ne, wua mer á har da-o ba m-ta."

⁵² Sek-ye be-de un *Yahuda*-ne zeeru, "O'o, te nak m-moka unze *ya-ut-kot* daag wo ur-hi. Ai, *Ibrahi* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne mereste. Wo ne komo, o zee bo un wu nome o-dorotte un ma-ut ru ne à, wua mer á har da-o ba m-ta. ⁵³ zWo un jiish tato na *Ibrahi* o? Wu un *yan-Rwor un ma-to Shir* ne, ye marag, yagunte wo. zWan wu ne o musse hi un du?"

⁵⁴ Yeso shasuru ye, "Me con seps un hi un de á. Seps-mo un hi un de, a gu koyan á. Tato re, wu ro wan-seps-m re, wu no m-zee unze Shir no à. ⁵⁵ No nap wu á. Me ne, um nepsé wu. Me ro zeege unze me nap wu á, um roa warag wa-ut-bo untun no. Amba um nepste wu. Me ne tomso un nom o-dorotte un ma-to un wu ne.

† *Yahuda-ne ye ro n-me un Judiya à, ye con ya-o-Samariya á. Ye m-hyan unze ya-o-Samariya peneg men-ut jaas-to, ye hun-ne 'yare à, ye nap bo a m-guw mo Shir á. Kap to ka reeb-to.*

⁵⁶ Ko-ya-n-ga no *Ibrahi* wu nomog o-zak deen da-o Shir rure wu rii-yo um he m-nom à da-o me haane. Nomog sa o zee wu hyanag yo ne komo, wu nomuru o-zak."

⁵⁷ Sek-ye be-de un *Yahuda*-ne shasuru wu, "Har m-moka, wo un goshi wo us-hak kwooz-ut yoor us-op [50] á, zwoa zee o hyanag *Ibrahi*?"

⁵⁸ Yeso zeeru ye, "Me no m-rure o-nip, cin ba a un makt *Ibrahi*, 'Um ro kon.' ††" ⁵⁹ Bo Yeso zette kááne à, ye ruuru, ye motrunté ut-ta'ar, ye jirit wu. Yeso wukuru, wu arguru m-ru un *Pyo-o Shir*.

Bor-us jero

Yeso upste yish-ye un net wu a mate ko-po à

⁹ Yeso ro m-arag, wu hyanuru net-wu a mate ko-po à. ² Yan-neke-mo un wu cituru wu, "Wa-us-Nap, zwan wu ne nome *ur-ba'as* a met ka net-wu ko-po? zWu wu o? zKo yan-mat-o un wu?"

³ Yeso shasuru, "Remen ka net-wu, ko tato un wu ye nom *ur-ba'as* á, se de remen a kututé hun-ne nom-mo Shir be-de un wu. ⁴ Se um nomog yo Tato re tomne me m-nom à, cin ur-ho ne. Tet-m roon, da-o net a hoks nom un rii á. ⁵ Bo um ro un hono o-dak à, me wu ro ce-cas-mo un hono o-dak." ‡

⁶ Bo wu rure kááne à, wu copsuru m-ta n-dak. Wu wurguru m-hu, wu sukuru mo ko-po un yish. ⁷ Wu zeeru wu, "Neke, o sapt un kaw-o o-Sirom." (Ka jin-de, de ro a un "tomonte.") Kom-de ka, wu nekuru, wu sapturu, wu muunuru, wu ro un hyan-o un wu cas cas.

⁸ Yan-bor-se un wu, un ye nape wu ne n-ga, wu zee us-kon à, ye zeeru, "zKa net-wu wu ka ro'e m-she'et un cow, wu ro us-kon á?"

⁹ Ye ken ye zeeru, "Wu wu."

Ye ken ye zee, "Ay, se de wu sha'ag wu."

Wu ne, wu senguru m-zee, "Me wu."

¹⁰ Ye zeeru, "zRe o nome yish ru upsute?"

¹¹ Wu shasuru, "Ka net-wu, wu a m-zee Yeso à, wu wu wurge hu-mo n-dak, wu sukuru me un yish. Wu zee um neke reeng kaw-o o-Sirom um sapt. Um nekuru, um sapturu, um kumuru o-hyan."

¹² Ye zeeru wu, "zKe ne o wu ro?"

Wu zeeru ye, "Me nap á."

Parisa-ne cekerte ma-to un net-wu a upse yish à

¹³ Ye heeturu *Parisa*-ne net-wu a upse yish à. ¹⁴ Un *Ho-de ur-Wuwe* de komo Yeso wurge m-hu, wu upsute wu yish. ¹⁵ *Parisa*-ne cituru wu bo a nome wu kumut o-hyan à. Wu zeeru ye, "Hu-mo n-dak mo wu wurge à, mo mo wu suke me un yish. Um sapturu, um hyanuru cas."

†† *Hyen komo: Rwu 3:14 ‡ Hyen komo: Mati 5:14; Yoha 8:12*

¹⁶ Remen kááne, ye ken *Parisa*-ne ye zeeru, "Ka net-wu, be-de Shir o wu ro á, remen wu ku ho-de Shir zette a wuwe un de á."

Ye ken ye zeeru, "¿Re ne o ko-wa-ur-ba'as he nap un nom un rem-se ut-hyat kááne?"

Ma-ut sunutu ye o ka.

¹⁷ Ye ja'asuru m-cit un ko-po, "Wo ne, ¿ya o hyane mosse un wu ne wo wu a upse yish à?"

Wu zeeru, "Wan-rwor un Ma-to Shir wu."

¹⁸ Sek-ye be-de un *Yahuda*-ne, ye sher hur-de un ye unze ko-po-wu ro'e n-ga á, komo ne wu kumuru o-hyan m-moka á, har ye agburu tat-ne ye un wu. ¹⁹ Ye cituru ye mate wu à, "¿Wu ka wa no wu, wu a zee unze a un mat wu ko-po? ¿To, re o ka un ya wu hyente m-moka?"

²⁰ Tat-ne ye un wu shasuru, "Te nak wu ka wa te wu komo ko-po-wu a mate wu. ²¹ Amba bo a nome wu kumut o-hyan à, te nap á. Te nap ma wu upse yish-ye un wu á. Cit no wu. Ai, wu bo'ossute m-rwor un hi un de un wu." ²² Tat-ne un wu un rwor kaane remen gye-o un Sek-ye be-de un *Yahuda*-ne. Remen n-ga ne, Sek-ye be-de un *Yahuda*-ne ye gekse unze kap bon net-wu zee, "Yeso ro *Kiristi* wu Shir tomne à," a ruut wu un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, wua do m-muun á. ²³ O hante tato un wu ne zet, "Wu bo'ossute. Cit no wu."

²⁴ Sek-ye un *Parisa*-ne ja'asuru agbe un ka net-wu wu ro ut-po n-ga à. Ye zeeru wu, "Ya Shir m-seps, o rur o-nip. † Te de te nepste ka net-wu *ko-ya-ur-ba'as-wu*."

²⁵ Wu zeeru ye, "Ko *ko-ya-ur-ba'as-wu*, me de me nap á. Rii gaan-yo um nape à, n-ga me ko-po-wu, m-moka komo me m-hyan."

²⁶ Ye zeeru wu, "¿Ya wu nomu wo ne? ¿Re o wu nome wu upsutu wo yish?"

²⁷ Ko-po shasuru ye, "Um russyte no. No hoge á. ¿Remen yan o no cunte m-hoge tomso? ¿Ko no un cen no, no un con o no warag yan-neke-mo un wu?"

²⁸ Ye he'enuru wu ut-reeb. Ye ro wu m-zee, "Wo wu de ro wan-dor-o un ka net-wu, te yan-dor *Mosa* ye.

²⁹ Te nepse Shir nomog ut-ma un *Mosa* ne, amba wu ka, te nap be-de wu rwuune á."

³⁰ Ka net-wu shasuru ye, "Caane hyat-to ka! No nap be-de wu rwuune á, amba ne wu upsussute me yish!

³¹ A nepste, Shir ro un rege un ya-ut-*ba'as* ut-to á. Amba kap wu hoge gye-o Shir à, wu ro un nom un rii-yo Shir zee à, Shir ro wu m-hoge. ³² Cin da-o Shir takne nom un hono o-dak à, a tak m-hoge net-wu upse yish-ye un net-wu a mate ko-po á. ³³ A rotte unze ka net-wu, be-de Shir o wu rwuune á, yatt-yo wu roa hoks m-nom á."

³⁴ Ye shasuru wu, "Wo wu a mate n-me un comb-o ut-*ba'as* à, ¿yan yo ne o he na m-rure?" Ye yanuru wu be-de un ye.

Po-to un yish-ye o-kukt

³⁵ Bo Yeso hogute unze ye yanag ka wu a upse yish à, wu hyanuru wu. Wu zeeru, "¿O shereg hur un du un *Wà-wu un net* ko?"

³⁶ Wu shasuru wu, "Gos-wu, ruru me wu, wu ro à, um sheret hur un de be-de un wu."

³⁷ Yeso zeeru wu, "Ai, o hyanag wu. Wu wu ro ut-ma un wo ne."

³⁸ Wu zeeru, "Wan-Koyan, um shereg hur un de be-de un du." Wu kwukturu un co-o un wu.

³⁹ Yeso zeeru, "Me un cowon un hono o-dak, remen um piishté hun-ne ye un hono o-dak ut-ma. Um haante remen ye ro m-hyan á, ye hyenet, komo ye ro m-hyanu ne à, ye waragte po-ne."

⁴⁰ Ye ken *Parisa*-ne ye ro mosse un wu ne. Bo ye hogute kááne à, ye zeeru, "¿Wata po-ne ye te ro'e?"

⁴¹ Yeso zeeru ye, "Ai, u rotte unze po-ne ye no ro, *ba'as*-ut no roa ma'as be-ur no á. Amba bo no zee no m-hyan à to, *ba'as*-ut no ro kané timb."

Bor-us op

Sha-mo ut-ma mo un wa-ur-gut un kur-o un ca-ne

10 "Me no m-rure o-nip, net-wu cuwe so un ish-o un kuke-o un ca á, wu daanuru raag-o ur-hek, ka net-wu ko-hyow-wu, ko-wa-ur-kwup. ² Net-wu cowne ne so un ish à, wan-gut-de un ca wu. ³ Wan-er-de un ish wu ro wu m-tikse. Yege-ca komo ne ye ro un raag ut-to un cor-o un wu. Wu ro un aag un jin-to un ca-ye un wu, wu ruut ye n-do. ⁴ Wu ruuse kap ye ma un wu n-do, wu gaaru co-o un ye. Komo ca ro un dond un jim-de un wu remen ye nepste cor-o un wu. ⁵ Yea dore wu ro ko-hamat á. Se songon-mo un wu ye hette, remen, ye nap cor-o un wu á."

⁶ Yeso nomute ye sha-mo ut-ma, amba ye nap ka ma-to á.

Yeso wu ro wa-ur-gut-wu o-nip

⁷ Remen kááne Yeso zeeru ye, "Me no m-rure o-nip me wu ro ish-o un kur-o un ca. ⁸ Kap wu ba'e me m-woon be-de un ca à, ko-hyow-wu, wan-kwup-de un hun-ne. Amba, ca ro m-was un wu ne á. ⁹ Me wu ro ish. Kowan net-wu cowne be un de, man gu wu. Wua she'et sasa, wu kum ut-re. ¹⁰ Ko-hyow ro m-haan temb rem ur-hyow, ur-ho ne m-naas ne. Me un haan, remen hun-ne kumut hog-m shiishe.

¹¹ "Me wu ro wa-ur-gut-wu o-nip. Wa-ur-gut-wu o-nip komo wu ro un ya'as un hog-o un wu remen ca-ye un wu. ¹² Wa-ur-guwus wan-gut-de ur-bon wu á. Ca tomso, ye ma un wu ye á. Da-o wu hyene o-dur, wu ho'osuru ca. Wu arguru m-som, wu guut hog-o un wu.

† *Ya Shir m-seps = Ruru o-nip! Hyen: Josu 7:19*

Dur-o shipurū yē ken be-de un yē. Yē kuse à, yē cakkurū un hon un hon. ¹³ Wu wa-ur-guwus, wu rō m-was un ca ne á.

¹⁴ "Mē wu rō wa-ur-gut-wu ur-bon. Um nak yē ma re. Yē ma re komo ne, yē nepse mē. ¹⁵ Bō Tato-o napē mē à, ka bō-se ne o um napē wu. Mēn ya'as un hogō re remen ca re. ¹⁶ Mē un yē ken ca-yē ne yē rō un o ka kur-o á. Sē um hantutē yē. Yēa hogē cōr re. Ka da-de, yēa she'et kur-o gaan, wa-ur-gut wan-gaan. ¹⁷ Remen kááne o, Tato re wastē un mē ne remen mar-mō um he'e, remen um inetē komo à. ¹⁸ Yatt-wu he rumus un hogō re á, amba un cōn-m re o um hette mō m-ya'as. Mē o-cōw ne, um ya'astē mō. Mē o-cōw ne komo yo um hette mō m-dēken à. Tato re zēē um nom kááne."

¹⁹ Komo ma-ut sunurū be-de un sek-yē un *Yahuda*-ne remen ma-ut Yēso. ²⁰ Hun-nē ut-mōor ne be-de un yē zēerū, "Ai, wu rō un *ya-ut-kōt* ne. Ko-wa-o-zungō wu. ¿Remen yan o notte wu m-ke'e ut-to?"

²¹ Yē ken yē zēerū, "Ka ma-to hwa, ma-to un *ya-ut-kōt* tō á. ¿Ya-ut-kōt rō ur-beeb ne, yē upstē yish-yē un ko-pō?"

Sek-yē be-de Yahuda-nē yagutē Yēso

²² Da-o o-huw o, *Yahuda*-nē rō un *Biki-o m-Baks un da-o a dotte tiks un Pyo-o Shir* o-Urusharima à. ²³ Yēso ro m-arag un sak-o *Suremanu* un *Pyo-o Shir*. ²⁴ Sek-yē be-de un *Yahuda*-nē rigumsurū wu. Yē zēerū wu, "¿Har de ke hō-de o tē he yagē o ryegen? Uregē wō wu *Kiristi*, o rurū tē o-nip cas."

²⁵ Yēso shasurū yē, "Um rūsutū nō, amba nō sher á. Rem-se ut-hyat se mē m-nōm à, mē m-nōm un beeb-ur Tato re. Se rō mē m-sū'e. ²⁶ Amba nō, nō dēk ma-ut re á, remen nō n-mē un ca re á. ²⁷ Ca re yē rō un raks un cōr re. Um nepstē yē. Yē rō mē tomso ne m-dōre. ²⁸ Mē yē m-'ya un hogō-o ba m-ta. Yēa sabre á, har da-o ba m-ta. Wan-rumus-mō un yē rō kōn un kom-ut re á. ²⁹ Tato re wu ya'asē mē ka ca-yē à, wu jiište kowan kap ut-gōs. Yatt-wu he hoks m-rumus un yē un kom-ut Tato re á. ³⁰ Un mē un Tato re, gaan tē rō."

³¹ Sek-yē be-de un *Yahuda*-nē doorū mōt ut-ta'ar, yē jirit wu. ³² Yēso zēerū, "Um kututē nō rem-se ur-bon dēen se un Tato re. ¿Be-de un se ke rem-se, se ne nō hette mē m-jir?"

³³ Yē zēerū, "Yanze remen rem-ūs ru se ur-bon se tē hette wō m-jir á, sē dē remen o yo'ogtē Shir. Wō ka ne net-wu, amba wō m-mus un hi un du Shir." †

³⁴ Yēso zēerū yē, "Gense tō rō n-mē un *karamsa*-o nō. A zee Shir nōmog ut-ma un yē ken sek-yē yē un hun-nē yē ne, wu aagurū yē 'yēge-shir.' ³⁵ Tō, a nepstē Ma-tō Shir tō rō o-nip ba m-ta. Komo Shir ak ka hun-nē yē 'yēge-shir,' ka hun-nē yē wu ya'asē Ma-tō un wu à.

³⁶ Mē wu Shir daage à, wu tōmon un hōno o-dak à, ¿Ya nō hette m-zēē um yo'ogtē Shir remen um ak hi un de '*Wà-wu Shir*'? ³⁷ Uregē mē m-nōm bō Tato re rō m-nōm á, tō, nō jar nō sher hur-ut nō un mē á. ³⁸ Amba uregē ne nō hyanag mē m-nōm bō Tato re rō m-nōm à, ¿remen yan o nō shertē hur-ut nō un mē ne á? Kō gōn sēngē-mō mē m-nōm à, mō bō'ossutē nō nept m-sōk ne, unze Tato re rō be un de, mē komo ne be-de o-Tato." ³⁹ Yē ja'asurū m-sēngē, yē shipt wu. Wu possurū un kom-tō un yē. Yē hoks wu m-bōp á.

⁴⁰ Ka da-de ne, wu doorū m-warag un pesto-de un Rōōg-o o-Joda be-de *Yohana* taknē yo'os un hun-nē n-mē m-hō à. Wu she'eturū kanē. ⁴¹ Hun-nē haanurū be-de un wu ut-mōor ne. Yē dēkurū m-zēē, "Nip-o, *Yohana*, wu nōm se ken rem-se ut-hyat se har wu kututū na Shir yē tōmnē wu á, amba ma-tō wu ro m-rwōr mōsse un ka net-wu ne à, nip-o." ⁴² Káne o hun-nē ut-mōor ne shere hur-de un yē be-de un wu.

Bōr-ūs op o-gaan

Yēso 'yonstē Razarus

11 Wu ken net-wu jin-de un wu Razarus rukt gōm. Wu she'ette un bō-o o-Betanya, mōsse un *Meri* ne un hen un wu Marta. ² Ka *Meri*-wu, wu wu hokmē Gōs-wu m-nōw mō m-shi'igin ūs-na. Wu sokmurū mō un hi-se un hi-de un wu. Tō, de ken hō-de Razarus rūt-urū gōm. ³ Ka ne'a-nē yē, sek-yē ne un wu ne tō-murū be-ur Yēso, yē zēerū, "Gōs-wu, ka net-wu, wu o rō m-was un wu ne à, wu hogē m-rērem á."

⁴ Bō Yēso hogutē kááne à, wu zēerū, "Ka gōm-o, gōm-o m-mar o á, remen a sekemsutē Shir o, a sekem-se tomso ne *Wà-wu Shir*." ⁵ Yēso ro un was un Marta ne un *Meri* ne, Razarus wu. ⁶ Tō, bō wu hogutē Razarus ū hogē m-rērem á, wu rewurū hō-ut yoor.

⁷ Ka da-de, wu zēerū yan-neke-mō un wu, "A warag nō dak-o o-Judiya."

⁸ Yan-neke-mō un wu yē zēerū, "Wa-ūs-Nap, un ka hō-tō sek-yē ⁹ rō un hoob-o yē jirit wō, ¿o doorū m-warag rēenō komo?"

⁹ Yēso shasurū, "¿Rwūun-mō ur-hō un 'hebe-mō un de ne taase ur-hō o ka ka? Bōn wu rō ur-hew m-hōw à wu rō m-ma'as ut-pukse á, remen wu rō m-hyan cas.

¹⁰ Amba bōn wu rō ur-hew m-tēt à wu ma'as ut-pukse remen cecas-m rō kōn á."

¹¹ Bō wu rurtē kááne à, wu doorū m-zēē, "Wan-yen na Razarus rō m-rew, amba mē m-ha m-'yons wu."

¹² Yan-neke-mō un wu zēerū wu, "Gōs-wu tē, uregē dē unze rew-mō kwōsū wu, ai, mōa pyesse." ¹³ Yē napu ne unze, ma-tō un mar-m Razarus Yēso rotte á. Yē dēkurū unze rew-mō wu rotte.

† Hyen komo: *Mati* 11:27; *Ruka* 10:22 †† Hyen komo: *Rewi* 24:16 ‡ Hyen komo: *Bong* 82:6

†† Hyen komo: *Yoha* 1:28 ‡† Hyen komo: *Ruka* 10:38-39 ‡†† Hyen komo: *Yoha* 12:3 ‡††† *Yahuda*-nē.

¹⁴ Remen kaane Yeso ruru ye cas, "Razarus mereste.
¹⁵ Me o-zak bo me rokne kane be-de un wu a, remen no sheret. Amba a neke no be-de un wu."

¹⁶ Se Toma, wu a m-zee ko-Pese a, wu zeeru or un wu ne, "A neke no un cen na no a meret no mosse un wu ne."

Yeso ya'ag ka ne'a-ne ye jaab-o ut-men

¹⁷ Bo Yeso woote a, wu 'woss Razarus nomoste ho-ut nass un saag. ¹⁸ O-Betanya yow yow o-Urusharima ne o, o ro untun mer-ut yoor [kiromita 3]. ¹⁹ *Yahuda*-ne haanuru ut-moor ne. Ye haante remen ye gasté Marta ne un *Meri* gas-de un mar-m hen un ye. ²⁰ Bo Marta hogute unze Yeso roon a, wu haaru wu m-gonte. *Meri* daaguru wu she'et o-hur.

²¹ Bo wu go'one un Yeso ne a, Marta zeeru Yeso, "Gos-wu, wo rokote, heno te Razarus wu roa mer a."

²² Amba ko m-moka um nepste koyan o kone be-de Shir, wu nomo wo."

²³ Yeso zeeru wu, "Heno ru a inusse komo."

²⁴ Marta zeeru wu, "Um nepste wu inusse ine-mo m-margan ne ho-de ur-kom."

²⁵ Yeso zeeru wu, "Ai, me wu ro ine-mo un margan ne. Me wu ro hoog. Net-wu shere hur-de un wu un me a, ko wu mer, wu inusse. ²⁶ Net-wu ro ne un hoog ne a, wu shere hur-de un wu be un de a, wu he de m-mar a har da-o ba m-ta. ¿Wo Marta wo m-sheer un ma-ut re?"

Yeso 'wonog

²⁷ Marta zeeru wu, "Oho, Gos-wu, um sheruste hur un de, wo ro *Kiristi*, *Wa-wu Shir* wu a tomne un hono o-dak a."

²⁸ Bo Marta rute kaane a, wu haaru, wu agnuru sek-wu un wu *Meri*. Wu ruru wu us-har, wu zeeru, "Wa-ur-Yoos na haante. Wu ro un eeg-us ru." ²⁹ *Meri* ne komo, bo wu hogute kaane a, wu inuru hor-m-hor, wu kawuru be-de Yeso ro a. ³⁰ Yeso un go woon o-bo tokon a. Har m-moka wu ro be-de Marta gonte wu a.

³¹ Hun-ne ro be-ur *Meri*, o-hur ye ro wu ur-gas a, ye hyanuru wu inute hor-m-hor, wu ruuru. Ye doruru wu, ye ro o-gwot ye zee un saag o wu heye wu unut.

³² *Meri* wooru be-de Yeso ro a. Bo wu hyente Yeso a, wu heeru un na-se un wu. Wu zeeru Yeso, "Gos-wu, u rotte unze o rokon kane hen te roa mer a."

³³ Bo Yeso hyente wu ro us-'won a, *Yahuda*-ne tomso ne ye haane mosse un wu ne a, ye ro us-'won. Men-ut naasuru wu. ³⁴ Yeso zeeru ye, "¿Ke ne o no joku wu?"

Ye zeeru Yeso, "Gos-wu, haan o gut."

³⁵ Yeso 'wonuru.

³⁶ Remen kaane hun-ne zeeru, "Gwot bo wu wasse un wu ne a!"

³⁷ Ye ken ye be-de un ka hun-ne ye zeeru, "¿U nom te ka, ka net-wu, wu ka upse yish-ye un ko-po a? ¿Wu roa hoks wen un Razarus m-mar a?"

Yeso 'yonste Razarus ut-marimar

³⁸ Yeso dooru hyan ur-'won un men-to un wu. Wu woonoru un saag. Ka saag-o ne pak-o ut-ta'ar o un o ken ta'ar-o a tige un ish-o un o. ³⁹ Yeso zeeru, "Dos no ka ta'ar-o."

Marta, wu sek-wu un wu mare a, wu zeeru, "Gos-wu re, wu nomos wus m-moka, remen ho-ut nass to ka wu caane bo m-mar."

⁴⁰ Yeso zeeru, "¿Me ruru wo o a, um zee wo sher hur un du un me ne, wo hyen seps-mo Shir a?"

⁴¹ Ye dossuru o-ta'ar. Yeso dassuru ur-hi n-ton. Wu zeeru, "Tato re, um bomog wo remen o regute me ut-to. ⁴² Um nepste ko da un ke o ro me un ke'e ut-to. Amba me un rwor remen hun-ne ye ro kane eso eso a, remen ye sheret hur-de un ye unze wo wu tomnu me."

⁴³ Bo wu rute kaane a, wu 'yonuru us-cor deen, wu zeeru, "Razarus, ruun!" ⁴⁴ Wu mare a wu argu m-rwuun, na-se un wu ut-kom ne gegurse un wa-de o-gund, co-o un wu yeresse un gund-de un duk.

Yeso zeeru, "Us no wu, wu arag!"

A nomute Yeso geeg-de ut-yage

(Mati 26:1-5; Mark 14:1-2; Ruka 22:1-2)

⁴⁵ Ka *Yahuda*-ne ye dore *Meri* be-de un saag a, ye hyang rii-yo Yeso nome a, moor-to un ye sheru hur-de un ye un wu. ⁴⁶ Amba ye ken ye be-de un ye arguru m-ha be-de un *Parisa*-ne, ye ruru ye rii-yo Yeso nome a.

⁴⁷ Remen kaane Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *Parisa*-ne ne ye aaguru *Morog-de un Sek-ye* remen ye piisté ut-ma.

Ye zeeru, "¿Ya un yo ne a no m-nom? Gwot no saw-to ut-hyat to wu ro m-nom a! ⁴⁸ A yage wu kaane, kowan wu sher ur-hur un wu. *Roma*-ne a haan, ye sabarse hun-ne na un *Pyo-o Shir* ne un dak-o na ne."

⁴⁹ Amba wan-gaan be-de un ye, wu a m-zee Kepas a, wu wu ro ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ka hak-o, wu zeeru, "No de no nap to no m-rwor a ⁵⁰ ¿No m-gwot a? Ai, jiihtu no wan-gaan mer otte kap mo un hun-ne merme a."

⁵¹ Yanze remen con-mo un wu o wu rute kaane a, se de untun wu ro ko-Gwomo-wu un kon-se Shir a, Shir un kute wu, wu rur ka ma-to wu zee Yeso a mer remen *Yahuda*-ne. ⁵² Yanze ne remen *Yahuda*-ne un hon-de un ye a, amba remen wu morgunsute yakar-ye Shir ye ro cakarse ko kene a, ye she'ete kang-o gaan.

⁵³ Bo un ka ma-to un ka ho-de, ye tooru ut-hun remen ye hoot Yeso. ⁵⁴ Remen kaane, Yeso do m-rwuun ur-buk cas be-de un *Yahuda*-ne a. Amba wu inuru kane, wu nekuru un dak-o ro o-zang a. Wu cowuru un

o ken bo-o o a m-zee o-Eparam à. Wu she'eturu káne un yan-neke-mo un wu ne.

⁵⁵ A kané, *Biki-o m-Pas*^t o un he de m-woon. Hun-ne ut-moor ne ye haaru o-Urusharima remen ye koosté hi un de un ye ye she'eté ba m-kukop rii-yo *Biki-o m-Pas* woonte. ⁵⁶ Ye zeeru hoob-o Yeso, ye ro eso eso un *Pyo-o Shir*. Ye m-zee, "¿Ya un yo ne no hyane? ¿Wu roon o-biki?" ⁵⁷ Hun-ne ma'asu hoob-o Yeso, remen Gwomo-ne ye un kon-se Shir un *Parisa*-ne ne ye rwo'og unze bo un wu hyane be-de Yeso ro à, wu haan, wu rur, ye shipt wu.

Bor-us op us-yoor

Meri hokmote Yeso now-mo m-shi'igin un bo-o o-Betanya

(Mati 26:6-13; Mark 14:3-9)

12 *Biki-o m-Pas*^{††} kuks ho-ut cind, Yeso haanuru bo-o o-Betanya be-de Razarus ro'e à, wu Yeso 'yonse ut-marimar à. ² Ye nomuru rii-yo m-re yo m-tet remen ye hwoog Yeso ur-keer. Marta wu nome rii-yo m-re. Razarus ne ye ro m-re be-ur gaan un Yeso ne. ³ Ka da-de ne, *Meri* dekuru batta-de un now-mo m-shi'igin. Ka now-mo woog purug-de o-rita, mo o-*nardi*, komo a mosse mo un rii ne á, mo un hwor mo deen. Wu hokmuru mo Yeso us-na, wu pe'egurur ka now-mo un hi-se un hi-de un wu. Kur-o kutuksuru un m-shi'igin. †

⁴ Amba Yahudas Iskariyoti, wu ro wan-gaan be-de un *yan-neke-m* Yeso wu he m-ya'as un Yeso a ho à. Wu zeeru, ⁵ "¿Ya un yo ne wene *Meri* beeb ka now-mo, a wonge koob-ne ka hwor-ye? Ai, ka hwor-ye ro wooste guwus-de un hak." ††† Yahudas Iskariyoti un rwor káne yanze remen wu ro m-was un koob-ne ne o á, se de wu ko-hyow-wu. Komo ne wu ro wan-bop-to un ba-de un hwor, wu ro ye m-ma'as m-hiw.

⁷ Yeso zeeru, "A yage *Meri*, wu un hokmo me m-now remen ho-de a he me jok à. ⁸ Ai, ko de ke da-de no mosse un koob-ne ne, amba ba ko da un ke o no he m-ma'as un me ne á." ††

A nomute Razarus geeg-de ut-yage

⁹ Da-o hun-ne hogute unze Yeso ro un bo-o o-Betanya, *Yahuda*-ne ut-moor ne ye haanuru be-de un wu. Yanze rem Yeso un hon-de un wu á, har remen ye hyenet un Razarus ne wu Yeso 'yonse be-de m-mar à. ¹⁰ Gwomo-ne ye un kon-se Shir ye gamuru ut-hi ye hoot Razarus un ce un wu, ¹¹ remen un wu o *Yahuda*-ne ut-moor ne yagute dore un gwomo-ne ye un kon-se Shir. Ye shere hur-de un ye be-ur Yeso.

† *Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar* à. †† *Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar* à. † Hyen komo: Ruka 7:37-38 †† ut-Girik: denari 300. †† Hyen komo: Kara 15:11

Hun-ne ye o-Urusharima barkute Yeso

(Mati 21:1-11; Mark 11:1-11; Ruka 19:28-40)

¹² Bo ish geste à, caari-de ur-morog de un ye ha ka *Biki-o m-Pas* à, hoguru unze Yeso roon o-Urusharima. ¹³ Ye deknuru jet-se o-kerem. Ye zeeru m-ru ye gontute wu, ye ro un 'yons us-cor, ye ro m-zee, "Ur-bongon be-de Shir! ††† Shir huute wu nu-o so-o wu, wu haane un beeb-ur Yawe à. †††

Shir huute wu nu-o so-o

wu ro ko-Gwomo-wu un *Isra*-ne à!"

¹⁴ Yeso ro m-nekne n-ton un ya o-janka bo ro gense be-de un Ma-to Shir à unze,

¹⁵ "No ya-o-Urusharima † taase no hoge o-gyer á, Ko-Gwomo no wu ka roone n-ton un ya o-janka." ††

¹⁶ Ur-takan, yan-neke-mo un wu ro nak un ka rem-se ne á, se da-o a sepse Yeso à. Ka da-o, ye bakse unze gense ma-to un wu ro, komo to koruru káne hond hond bo a gene to à.

¹⁷ Da-de wu aage Razarus wu rwuun un saag à, komo wu 'yonstu wu un hogge ne à, buug-de un hun-ne de ro mosse un wu ne à, ye ye rure hun-ne ka ma-to.

¹⁸ Rii-yo hante morog-ur heet gonté de un wu à yo ro, remen ye hogute wu nomog ka rii-yo ut-hyat yo. ¹⁹ Bo *Parisa*-ne hogute ya-o-Urusharima Haag ye gontute Yeso à, ye zeeru hi un de un ye, "Yatt-yo a hokse m-nom á! Ai, hono o-dak dorussute wu!"

Ye ken Girik-ne ye hok Yeso

²⁰ Káne, be-de un ye haane ka biki-o à *Girik*-ne ro kon. Ye un haan remen ye nomote Shir ur-bongon.

²¹ Ye haanuru be-ur Pirip (wu ko-wa-o-Besayada un dak-o o-Gariri). Ye konuru wu, ye zeeru, "Gos-wu, te conog hyan-o Yeso." ²² Pirip haaru, wu rurur An-darawus. Andarawus un Pirip ne haanuru, ye rurur Ye-so.

²³ Yeso zeeru ye, "Da-o nomoste o a hette me m-seps à, me *Wa-wu un net*. ²⁴ Me no m-rure o-nip, go-yo o-hyo hene n-dak se yo mereste, go-o gaan-yo ro m-ma'as. Amba da-o yo potne, yo maturu deen. ²⁵ Wan-con-to un hogge o un kane un hono o-dak, wu taage un hogge o ro be-de Shir à. Net-wu yage ne hogge o un kane un hono o-dak à, wu kum hogge o Shir o ba ma-ta. †††† Kap wu he me nome m-guw à, wu doru me be-de um ro à, kane o wu he m-she'et un cen wu. Kowan wu nomo me m-guw, Tato re a seps wu."

††† ut-Girik: "Hosanna!" Gom-o ut-Ibra gaan-to ut-Hun "Gu te!" Hun-ne zeeru káne da-o ye cone m-ya'as Shir ur-bongon. ††† Hyen komo: Bong 118:25-26 † ut-Girik: Sihiyona. † Hyen komo: Zeka 9:9 †† Hyen komo: Mati 10:39; 16:25; Mark 8:35; Ruka 9:24; 17:33

Yeso rwoꝛog ma-to un mar-mo un wu

²⁷ “M-moka me un hogē un nū-se un hoog re. ¿Ya um he m-zee? ¿Um zee ‘Tato re dossu me ka swo ur-koob de?’ Ay, ko n-ga, me un haan remen ka da-o. ²⁸ O-Tato, yage a hyenet sekemse-m ru.” Bō Yeso rurte kaane à, a hoguru o ken cor-o n-Ton shir, o ro m-zee, “Um be’essute, um sekemsussute hi un de. Man do hi un de m-sekemse komo ne.”

²⁹ Moor-to un hun-ne ye ro kanē eso eso à, ye hoguru ka cor-o. Ye zee, “Ai, dākàr-o.”

Ye ken ye zee, “Wu ken ko-wan-tom-wu Shir wu wu teꝛsu wu.”

³⁰ Yeso zee, “Rem re o no hogute ka cor-o á, se de rem no. ³¹ M-moka o Shir he piishe un hono o-dak ut-ma. M-moka o Shir he m-ruut un beeb-de un gwomo-to *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu ro gwomo-to un ka hono o-dak à. ³² Amba me, da-o a kame me n-ton o-kan à, remen kááne man ru hun-ne m-haan be un de.” ³³ Rwoꝛ-mo un wu kááne mo mo kute gon mar-mo wu hette à.

³⁴ Moor-to un hun-ne shasuru wu, “Ro gense be-de un Takurda-o un Ma-to Shir, a zee *Kiristi* a she’et ko da un ke. To, ¿re o un ya o zet ‘A kem *Wà-wu un net o-kan?*’ ¿Wan wu ne ka *Wà-wu un net* wu?” †

³⁵ Yeso zee, “M-moka ya o-da hiin kanē un co, cecas-m ro mosse un no ne. Nom no ur-hew cin cecas-m ro mosse un no ne, taasū tet-mo rew no n-cow. Wu tet-m rewē à, wua hyen cow-yo m-dore á. ³⁶ Sher no m-cecas ne da-de no ro un mo ne à, remen no waragtē hun-ne ye m-cecas.” Bō Yeso rurte kááne à, wu arguru m-neke, wu wukuru ye.

Koob-de m-sher

³⁷ Ko de rotte wu swoog ye kute un rem-se ut-hyat ut-moor ne un yish-ye un ye à, kap un kaane ne, ye sher unze wu wu ro *Kiristi* á. ³⁸ Káne o, a shoosē rwoꝛ-m *Ishayawan-Rwoꝛ un Ma-to Shir*. Wu zee, “Yawe, ¿wan wu ne shere un ma-ut te ne?”

¿Be-ur wan o ne Yawe rwunte beeb-de un wu?” ††

³⁹ O hante, ye hokste m-sher á remen *Ishaya* doog m-zee, un de ken be-de.

⁴⁰ “Shir pooste yish-ye un ye, komo wu hoog hur-de un ye, taasū ye hyen un yish-de un ye, ye nept komo un hur-de un ye, har ye muunte be un de, um dossutu ye po-to ur-hur.” ‡

⁴¹ *Ishaya* un rwoꝛ kááne remen wu hyanag sekemse-m Yeso, wu rwoꝛog ma-to un wu.

† Hyen komo: *Bong* 110:4; *Isha* 9:7; *Izik* 37:25; *Dane* 7:14

†† Hyen komo: *Isha* 53:1 (ut-Girik) ‡ Hyen komo: *Isha* 6:10 (ut-Girik)

⁴² Kap un koob-de un sher un hur-de un ye un wu ne, ut-moor ne be-de gos-ye ye un *Yahuda*-ne, ye shere un wu. Amba ye es m-rwunte á, un gyer-o un taase *Parisa*-ne ruut ye un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*.

⁴³ Ye jiište m-con hun-ne bum ye otte Shir bum ye à.

Gom-ur Yeso de a hette piishe un hun-ne ut-ma

⁴⁴ Yeso 'yonsuru us-cor deen, wu zee, “Wu shere be un de à, me wu un hon-de wu sherte á. Amba wu ro m-sher un wu tomnu me ne à. ⁴⁵ Net-wu ro me m-hyan à, wu ro m-hyan un Tato re wu tomne me un hono o-dak à. ⁴⁶ Me un haan hono o-dak remen um ye’et hun-ne m-cecas. Wu shere un me ne à, taase wu she’et o-comb á.

⁴⁷ “Bōn wu hogē ma-ut re, wu dore to á, man piishe wu ut-ma á. Yanze remen um piishte hono o-dak ut-ma o um haante á, se de remen um guut hono o-dak. ⁴⁸ Net-wu yage me à, wu goks komo ne ma-ut re á, wan-piish un wu ut-ma ro kon. Ma-ut re to um rwoꝛē à, to a hette net piishe ut-ma un ho-de ur-kom. ⁴⁹ Yanze ka ma-to, ma-to un hi un de to á. Tato re wu tomne me à, un hi un de un wu, wu ya’e me cow-yo un to, un bo um he to m-rwoꝛ ne à. ⁵⁰ Um nepste ka *karamsa*-o ro na m-woot un hoog-o ba m-ta. Remen kááne, kap bo un rii-yo um rwoꝛē à, Tato re zee me um rur yo.”

Bor-us op us-tet

Yeso saptē na-se un yan-neke-mo un wu

13 A káne, da-o *Biki-o m-Pas*^{††} ro un he de m-woon à, Yeso nepste ne da-o wooste o wu hette m-ine un ka hono o-dak o wu waragte be-ur Tato un wu, wu n-Ton à. Wu waste ye, ye ro ye ma un wu n-me un hono o-dak à, m-moka wu kutute ye bo wu wasse un ye ne à har da-o ur-kom.

² Bō ho-ur he’ebute à, Yeso ne un yan-neke-mo un wu ne ye morguru remen ye reet rii-yo m-re. *Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* be’essute wu cuwuste un hur-ur Yahudas Iskariyoti wà Simōn, wu ya’aste Yeso un komto un yan-yage-to un wu. ³ Yeso nepste Tato un wu be’essute wu ya’assute wu gwomo-to un ko yo ke rii-yo. Wu nepste ne be-de Shir o wu rwuune, be-de Shir o tomso ne wu he m-warag. ⁴ Wu inuru be-de wu ro tara à, wu possuru cor-o un wu. Wu deknuru ur-bojo, wu yapuru de un byon. ⁵ Ka da-de ne, wu duusuru m-ho o-jaw. Wu ma’asuru un saptē un yan-neke-mo un wu us-na. Bō wu saptute ye us-na à, wu usuru bojo-de ro yepo un byon-o un wu à, wu sokmuru ye us-na un de.

†† *Biki-o Yahuda*-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar à.

⁶ Bò wu wootè be-ur Simòn Bitrus à, Simòn Bitrus zèerü wu, "Wò, Gòs-wu, ashi, ¿wò wu he mē saptè us-na?"

⁷ Yèso zèerü wu, "M-mòka wò nap rii-yo mē m-nom á, amba ujimè wò neps."

⁸ Simòn Bitrus zèerü, "Ay, wò cèt mē un saptè us-na á."

Yèso zèerü wu, "Mē saptè wò nē us-na á, yatt-yo nu'usè mē un wò nē á."

⁹ Ka da-de nē, Simòn Bitrus zèerü wu, "Gòs-wu, uregè kaanè o, na-se un hõn-de un se o he mē m-saptè á, saptè mē ut-kom ur-hi nē."

¹⁰ Yèso zèerü wu, "Zorse-o rò un hoob-o m-zõr komo nē á, sè dè sapt us-na temb, remen wu be'essutè wu ja'assutè cas cas. Nò nē ja'assè nē yè, amba kap-m nò o á." ¹¹ Yèso nepstè wu he wu m-ya'as à, de de wu zettè kap-m nò o nò rò ja'assè á.

¹² Bò wu komtè sapt un na-se un yè à, wu cõpuru cõp-o un wu. Wu warguru be-de wu ro'e tara à, wu zèerü, "¿Nò nepstè rii-yo um nomu nò? ¹³ Nò mē maag 'Wa-ur-Yoos,' komo 'Gòs-wu' nò. Hond hond o nē komo. Ka bõ-se o um rò. ¹⁴ Bò mē Gòs-wu, un Wa-ur-Yoos nē à, har um saptutè nò us-na à, depetè un cen nò nē nò sapt na-us or nò nē. ¹⁵ Nòm nò kaanè remen um nomutu nò o-bu remen nò nomot bõ um nomu nò à. ¹⁶ Mē nò m-rurè o-nip, guw-nè rò m-jiish un gòs-yè yè un yè nē á. Wan-tõm komo wu rò m-jiish un net-wu tõmnu wu á. ¹⁷ Uregè nò nepstè un kaanè nē, nò tomso nē m-nòm o-dõrotte, Shir a huü nò nu sò-o.

¹⁸ Kap-m nò o mètte á. Um nepstè yè um degre à. Kap remen a shoostè ma-tò rò gense n-mè un Ma-tò Shir à, 'Net-wu rò m-rè mossè un mē nē à, wu rò mē ut-yage.' †

¹⁹ "Mē nò m-rurè m-mòka cin ba ka rii-yo un nòm, remen da-o yo nome, nò sheret mē wu rò *Kiristi, Wan-Gwu* wu Shir tõmne hõno o-dak à. ²⁰ Mē nò m-rurè o-nip, bõ un net-wu gòksè wu um tõmbè à, wu gòkstè mē o ka. Wu gòksè mē nē à, wu gòkstè Shir o ka wu tõmne mē à." ††

**Yèso rworog unze a ya'as wu
un kom-tò un yan-yage-tò un wu**
(Mati 26:20-25; Mark 14:17-21; Ruka 22:21-23)

²¹ Bò Yèso rurte káané à, wu hoguru us-nu un hur-de un wu. Wu rurü yan-neke-mò un wu cas, wu zèerü, "Mē nò m-rurè o-nip, wan-gaan be un nò, wu ya'as mē un kom-tò un yan-yage-ut re."

²² Yan-neke-mò un wu gutruru hi un de un yè, yè nap wu Yèso rotte á. ²³ Wu ken be-de un yan-neke-mò un wu, wu Yèso wassè un wu nē deen à, wu ro un her-o

Yèso. ²⁴ Simòn Bitrus zèerü wu us-har, "Citü na Yèso unze, ¿Wan wu nē wu rotte?"

²⁵ Ka wu ro un her-o Yèso à, wu kaksunuru, wu zèerü, "Gòs-wu, ¿wan wu nē?"

²⁶ Yèso shasuru, "Wu ka, wu um he m-huwe ur-buro-di um ya'as wu à." Bò wu huute nē hwu-de ur-burodi à, wu ya'asuru Yahudas Iskariyoti wà Simòn. ²⁷ Bò wu gòkstè ka hwu-de à, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* cõwuru un hur-de un wu.

Yèso zèerü wu, "Nòm yo o cõnè à kyak." ²⁸ Amba yè ka yè rò un rē un rii-yo m-rè à yatt-wu nape rii-yo hantè Yèso zeet wu káané á. ²⁹ Yè essuru unze Yèso un tõm Yahudas on rem-se o-biki, kò nē wu ya'as koob-nè yo ken rii-yo, remen Yahudas wu ro un ba-de un hwor-yè un yè nē. ³⁰ Tet-mò nē komo, bõ wu gòkstè hwu-de ur-burodi à, wu arguru m-ru but.

Karamsa-o pu-o

³¹ Bò Yahudas ruute à, Yèso zèerü, "Da-o woostè o *Wà-wu un net* hette cõw un seps-mò un wu à. Komo a seps Shir remen wu. ³² Uregè a sèkemsètè Shir un mē, Shir a sèkemsè mē tomso nē ha-mò un be-de un wu. Hõr-m-hõr o nē wu he mē m-sèkemsè.

³³ "Nò yakar re røk-yè røk-yè, o-da hiin o um rò mossè un nò nē. Nõa hoob mē, amba bõ um rure Sèk-yè be-de un *Yahuda*-nè unze be-de um he'e à nõa hoks m-ha kánè á, ka o mē nò m-rurè m-mòka. †

³⁴ "*Karamsa*-o pu-o o mē nò m-rurè. Was nò un or nò nē. Bõ um wassè un nò nē à, ka bõ-se nē o un cen nò nē nò was un or nò nē. ††³⁵ Káané o kowan he m-nap unze yan-neke-m re yè nò rò, uregè dè unze nò m-was un or nò nē nē."

**Yèso rurutè Bitrus wu a nom
she-mò un nap-o un wu**
(Mati 26:31-35; Mark 14:27-31; Ruka 22:31-34)

³⁶ Simòn Bitrus zèerü wu, "Gòs-wu tē, ¿ke cõ-o o he?" Yèso shasuru wu, "Be-de um he'e à, wò hoks mē m-dõrè m-mòka á. Amba ujimè kanè un co hiin, wò doru mē."

³⁷ Bitrus zèerü wu, "Gòs-wu, ¿remen yan o mètte à hoks wò m-dõrè m-mòka á? Ai, man ya'as hoog re rem ru."

³⁸ Yèso zèerü, "¿Har wò ya'as hoog ru rem re? Mē nò m-rurè o-nip, rii-yo keeg-o kiit-yo kenet, wò nom she-mò un nap-o re har sò o-tet."

Bõr-us op us-nass

Yèso wu rò cõw-yo m-ha be-de Shir

14 Yèso zèerü yè. "Taase hur-ur nò naasè á. Sher nò be-de Shir. Nò sher be un de tomso nē. ² Un

† Hyen komo: Ruka 22:27 †† Hyen komo: Mati 10:24; Ruka 6:40; Yoha 15:20 ‡ Hyen komo: Bõng 41:9 †† Hyen komo: Mati 10:40; Mark 9:37; Ruka 9:48; 10:16

‡† Hyen komo: Yoha 7:34 ††† Hyen komo: Yoha 15:12,17; 1Yoh 3:23; 2Yoh 5

hur-o Tato re kuke-ut ro kon deen. U rotte kááne o á, um roa ruru no á. Komo neke-mo um he'e reeno um ja'asuté no ur-be. ³ Men neke, me ja'asunse no ur-be tomso ne, um dooru m-muun um degbuté no un be-de un hi un de remen no she'ette be-de um ro à. ⁴ Be-de um he'e à, tomso ne no nepste o-cow."

⁵ Tomas zeeru wu, "Gos-wu, te nap be-de o he'e á. ¿Re o te he m-nom te nept o-cow?"

⁶ Yeso zeeru wu, "Me wu ro o-cow, me wu ro o-nip, me wu ro hogog. Wa m-ha be-ur Tato re ro kon á, se wu donte be un de remen me wu ro o-cow yo m-ha be-ur Tato re. ⁷ No ro nepstu me, no roa nep Tato re tomso ne. Amba kané un co, noa neps wu har no hyen wu tomso."

⁸ Pirip zeeru wu, "Gos-wu, kutu te o-Tato. Bo'ossutu te."

⁹ Yeso zeeru wu, "Pirip, honu a she'ete no cen no ne à, zo zeeru har m-moka wo nap me á? Ai, kap net-wu hyane me à, ai wu hyanag o-Tato. ¿Re o un ya o zette, 'Kute te o-Tato?' ¹⁰ ¿Wo sher unze me n-me o-Tato, o-Tato tomso ne n-me un me á? Ma-to um ruru no à, be un de o to rwuune á, se de be-de o-Tato o to rwuune, o ro mosse n-me ne à, o ro m-nom m-senge be un de à. ¹¹ Sher unze un me un Tato re, gaan-to te ro. Urege ne no hoks m-she, remen ma-ut re á, sher no remen senge-mo ut-hyat mo um nome à. ¹² Me no m-rure o-nip, kap wu shere un me à, senge-mo me m-nom à, mo mo wu he m-nom. Har ma wu arag me, remen hamo um hette be-ur Tato re. ¹³ Tomso ne kap bon yo no kone un jin un de à, man nomo no yo remen a sekem-suté Tato re be un de. ¹⁴ Koyan yo no kone un jin un de, man nomo no yo."

Ess ut-ma to un haan-mo un Kukt-o Shir

¹⁵ "Urege de no waste un me ne, noa dore *karamsa*-ut re. ¹⁶ Me ne, man kon o-Tato, wu 'ye no wu ken Wa-ut-Orom wu wu he m-she'et be un no har da-o ba m-ta à. ¹⁷ Wu wu ro *Kukt-o Shir* wu he no m-kute nip-o Shir. Hun-ne ye un hono o-dak, ye hoks wu m-goks á, remen ye hoks wu m-hyan, har ye nept wu á. No ne, no nepste wu remen no be-ur gaan un wu ne. Wu she'et tomso ne n-me un no. ¹⁸ Remen kááne, no nep unze me hede no m-yage untun koobi-ne á. Man heesune be un no. ¹⁹ Ya o-da yo kuse hiin, hono o-dak o wongute un hyan-o re ne. Amba no ne, noa hyen me, remen me un hogog ne, no komo, noa nom hogog. ²⁰ Ho-de, no he kum un *Kukt-o Shir* à, ka ho-de o no he m-nap unze me un Tato re ne gaan-to te ro. Ka ho-de a warag no gaan. ²¹ Kap bon net-wu hogog *karamsa*-ut re, wu doru to à, wu ro wan-m-was un me ne. Wan-m-was un me ne ne, Shir a was un wu ne. Me tomso ne, man was un wu ne. Wu hyen me cas, te she'ette un wu ne."

²² Ka da-de Yahudas (amba yanze Yahudas Iskariyoti á) wu shasuru wu. Wu zeeru, "Gos-wu, zya hante ne o hette rwunte un hi un du cas be un te cot, amba wo kute hono o-dak á?"

²³ Yeso zeeru wu, "Bon wu wasse un me ne à, wu dore ma-ut re. Tato re a was un wu ne. Tea haan, te Tato re be-de un wu te she'et mosse un wu ne. ²⁴ Net-wu ro un bon un ma-ut re á, wu ro m-was un me ne o ka á. Ma-to no hogog un nu-o re à, ma-ut re to á. Ma-ut Tato re to, wu tomnu me à.

²⁵ "Me no m-rure un to ka myet, un ka da-o me be-ur gaan un no ne. ²⁶ Amba Wa-ut-Orom, *Kukt-o Shir* wu Tato re he m-tomon un jin un de à, wu he no yoose un koyan, wu baksu no rii-yo um ruru no à. ²⁷ Um yaksutu no gwugwu-mo ur-hur. Gwugwu-mo ur-hur mo um yaksu no à, yar-m re mo untun yar-mo un hono o-dak á. Taasu men-ut no naase á, taasu tomso ne no hogog o-gyer á.

²⁸ "No hogussute de um zee men neke um dott m-muun be un no. No wasse un me ne, noa nom o-zak remen me m-ha be-ur Tato re wu jishé me à. ²⁹ To, m-moka um rurutu no cin ba da-o un woon remen da-o woon no sheret. ³⁰ Me hede no m-rure ut-ma deen á, remen wan-gwomo-to un hono o-dak roon, *ko-Gwo-mo-wu un ya-ut-kot*. Yatt-yo wu he ne hoks m-dos be un de á. ³¹ Amba remen hono o-dak nept unze um waste o-Tato ne, me un nom un kap rii-yo Tato re zee à.

"A ine no kané, da-o wooste o a hette no m-neke à."

Bor-us op us-taan

Yeso wu ro 'wun-o o-jo

15 Yeso dooru m-zee yan-neke-mo un wu, "Me ro 'wun-de o-jo yo o-nip. Tato re wu ro yo m-ma'as m-ja'as. ² Ko yo ke jet-yo be-de un yo, yo mate á, Tato re a kups yo. Ko yo ke yo ro ur-mat à, a ro yo m-ja'as remen yo ja'asté ur-mat deen. ³ No ne, bo an ja'as un ka 'yo-yo à, ka bo-se ne o ma-ut re ja'ase hur-ut no. ⁴ She'et no kang-o gaan un me ne, me ne man she'et be un no. Bo o-jet ro m-mat un yakar un hon-de un yo á, se de yo ro mosse o-jo ne. Kááne o un cen no, noa hoks nom un rii á, se no she'ette mosse un me ne.

⁵ "Me ro 'wun-de o-jo. No ro us-jet. Bo un net-wu she'ete be un de à, man she'et be-de un wu, wu met yakar deen. Un ya mosse un me ne á, noa hoks nom un koyan á. ⁶ Kap net-wu she'ete be un de á, a ruut wu untun bo a m-kups un jet-yo ba ur-mat á. A jore, a kamas gon ka jet-se be-ur gaan. Se hu'use, a su se o-ra. ⁷ Amba urege unze no she'ete be un de, ma-ut re komo, no gokste to, to, kon no koyan, a nomu no yo. ⁸ Ka bo-se ne o ka an sekemse un Tato re urege no ur-mat deen. Ka bo-o tomso no he m-kute unze yan-neke-m re no ro.

⁹“Bò Tato re wasse un me ne à, ka bō-se ne o um wasse un nō ne. Tō, she'et nō be-de un was-m re. ¹⁰ Urege de unze nō o-dōrotte un *karamsa*-us re ne, man kutu nō was-m re, bō um dōre ma-ut Tato re à, komo um she'ete n-me un was-mō un wu. ¹¹ Me un rure nō ká rem-se remen zak-o re she'eté un nō ne, komo zak-o nō waragté shiishe. ¹² *Karamsa*-o re o unze nō was un or nō ne, bō um wasse un nō ne à. ¹³ Was-mō jiiishe be-de un hun-ne à, mō rō: net ya'as hōog-o un wu remen nay-ne ye un wu. ¹⁴ Nō nay re ne ye nō rō urege nō nomog o-dōrotte un ma-ut re ne tō um ruru nō à. ¹⁵ Man do nō m-aag guw-ne á, remen ko-guw-wu nap men-tō un wan-hur-o wu á. Amba me nō m-aag nay-ne re, remen um ruru nō kap rii-yo um hogne be-ur Tato re à. ¹⁶ Nō ye daage me á, me daage nō. Um rwō'og nō he nō met yakar rem re, yakar-ye he komo m-she'et har da-o ba m-ta à. Ka da-o a 'ye nō kap o un rii-yo nō kōne n-me un jin un de à. ¹⁷ Remen kááne, um zēeg: Was nō un or nō ne!”

Yage-tō un hōno o-dak he yan-dor à

¹⁸“Urege hōno o-dak yagutu nō, nō baks unze me wu o ba'e m-yage rii-yo o yagutu nō. ¹⁹ Nō rotte yan-hōno-o-dak, ye roa cun nō. Amba remen nō yan-hōno-o-dak ye á, tomso ne me daage nō un hōno o-dak, o hante yan-hōno-o-dak yagutu nō. ²⁰ Baks nō ma-tō um rure nō à, unze ko-guw rō m-jiish un wan-hur-o un wu á. [†] Ye rangsute me, ka bō-se ne o ye he nō m-rangse un cen nō ne. Ye ro dōrute ma-ut re, ye roa dōre ut-ma nō. [‡] Ye rangsu nō kááne remen jin un de, remen ye nap net-wu tomne me á. ²² Me ro haante, um nome ye ut-ma á, ye roa nep *ba'as-tō* un ye á. Amba un haan-m re yett be-de m-possē be-de un *ba'as-tō* un ye á. ²³ Wu yage me à, wu yagute Tato re ma. ²⁴ A ro zēege me nom ka rem-se ut-hyat se, se net take m-hyan á, *ba'as-ur* rō roa bup ye á. Amba m-mōka ye hyeneste rem-se um nome à, amba myet un kááne ne, ye yagutu me ye yage komo Tato re. ²⁵ Tō, tō un nom kááne remen a shoosté ma-tō rō gense n-me un Ma-tō Shir à unze, 'Ye un yage me ba ut-ma.' ^{††}

²⁶“Baks nō unze Wa-ut-Orom a haan, wu um he nō m-tōmne, rwuun-mō un be-de o-Tato à. *Kukt-o Shir* wu he m-rwuun be-de o-Tato à, wu he nō m-kute o-nip à, wu he nō wan-swō-us. ²⁷ Nō un cen nō ne, ya yan-swō-us re ye, remen cin ur-takan un senge-m re kàne, nō mōsse un me ne.

Bor-us op us-cind

16 “Men ruru nō ka ma-tō remen taase nō nō egé á. ² Ye ruut nō un kuke-tō un yoos un Ma-tō Shir. Nip-o da-o roon o ye hette nō m-hō à, ye hyene

† Hyen komo: Yoha 13:34; 15:17; 1Yoh 3:23; 2Yoh 5 †† Hyen komo: Yoha 13:16 ‡ Hyen komo: Mati 10:24; Ruka 6:40; Yoha 13:16 ‡† Hyen komo: Bong 35:19; 69:4

ye zee Shir-o ye rō m-nome ur-*seke*. ³ Ye nom kááne komo remen ye nap o-Tato kō me á. ⁴ Men ruru nō kááne remen da-o ka rem-se kore, nō baksté unze um be'esté um neksté nō ut-tō.

Senge-mō un Kukt-o Shir

“Me ruru nō ka rem-se cin n-ga ne á, remen me mōsse un nō ne. ⁵ M-mōka ne, men warag be-de un wu tomne me à. Kap un kááne ne, n-me un nō yatt net-wu citu me be-de um he'e á. ⁶ Amba men-ut naa-sutu nō deen remen um ruru nō ka rem-se. ⁷ Kap un kááne ne, me nō m-rure, nip-o: jiiishte nō ne komo um neke. Me neke á, ka Wa-ut-Orom wu a haan be-ur nō á. Me neke ne, man tomōn wu be un nō. ⁸ Da-o ka Wa-ut-Orom wu haane, wu kute hun-ne ye hōno o-dak unze barag-se un ye mōsse *ur-ba'as* ne hond hond se rō á. Komo Shir wu rō kashi. Wu baksu ye ma-tō un piish ut-ma tō Shir tomso ne. ⁹ Wu kutu ye unze ye nomog *ur-ba'as* remen ye yagute m-she' be un de. ¹⁰ Barag-se un ye hond hond o se rō mōsse un kashi ur-she'et ne á, remen me m-warag be-ur Tato re. Nōa hyen me komo á. ¹¹ Wu kute ye unze barag-se un ye hond hond o be-de un ma-tō un piish ut-ma á, remen a komoste piishe un *ko-Gwōmo-wu un ya-ut-kot* ut-ma. Ka ko-Gwōmo-wu wu rō wan-gwōmo tō un ka hōno o-dak o.

¹²“Um rō'suru ut-ma ne deen tō um he nō m-rure à tokon, amba nōa hoks tō m-dēk m-mōka á. ¹³ Da-de *Kukt-o Shir* haane, Wa-ur-Yoos de o-nip, wu dōrutu nō be-de o-nip. Wu rō un he de nō rure ut-ma be-de ut-gwōmo á. Wu rō un he-de m-zēe kō rii, se de kap tō wu hogē be-de Shir à, tō tō wu he m-rwōr. Wu ruru nō rem-se he m-takan à. ¹⁴ Wu sēkemse me, remen ma-ut re tō wu he nō m-hi'e à. ¹⁵ Kap yo rō be-de o-Tato à, yo ma re yo. O hante um zeet *Kukt-o Shir* wu gōksune yo um ruru wu à, wu ruru nō un ce nō.”

Naase-mō ut-men a warag o-zak

¹⁶“Man nekusse tokon, amba ujime kanē un co hiin nōa hyenes me.”

¹⁷Ye ken yan-neke-mō un wu ne ye cituru hi un de un ye, ye zee, “¿Yan yo ne rō barag-se un wu, wu zeet, 'Man nekusse tokon, amba ujime nōa hyenes me'? ¿Ya hante komo wu zeet um rō m-ha be-de o-Tato?”

¹⁸Ye ma'asuru m-zēe, “¿Yan yo ne wu barage wu zeet kanē un co hiin? Ay, a nap ma-tō wu rō m-rwōr á.”

¹⁹Yeso nepste ye conog wu m-cit, wu zēeru ye, “¿Nō o hoob-o m-nap un ma-ut re be-ur or nō ne remen um zēeg unze, 'Man nekusse tokon amba ujime kanē un co hiin nōa hyenes me'? ²⁰ Me nō m-rure o-nip, nōa unus, amba hōno o-dak a nom o-zak. Nō ne, nōa nom naase-mō ut-men, se de naase-mō un men-ut nō mōa warag o-zak. ²¹ Da-de ne'a ro un 'yong-se o-mat, wu rō

un hyan ur-koob deen remen da-o o-mat woosunte wu. Amba da-de wu messe wan-yaar-wu un wu à, wua do m-baks unze wu swoog ur-koob á, remen o-zak o wu mette wan-yaar un hono o-dak à. ²² Ka bo-se o, no un cen no ne, m-moka no un naase-mo ut-men ne. Amba a dos no m-hyende. Ka da-de ne o men-ut no he nom o-mok puu untun ut-gwere o-zak. Yattu ne wu he rumus un zak-o no á. ²³ Ho-de no he kum un *Kykt-o Shir* à, ka ho-de ne no he m-wuwe un cot-us re ne remen koyan a kutu no yo cas un co-o no. Me no m-rure o-nip, koyan yo no kone o-Tato un beeb-de un jin un de, wua 'ye no yo. ²⁴ Har m-moka no un goshi kon rii un beeb un de á. Kon no, noa kum remen zak-o no shi-it cengceng."

Yeso reeg ur-ho hono o-dak

²⁵ Yeso dooru ut-ma un yan-neke-mo un wu ne ne. Wu zeeru ye, "Kap ka ma-to men ruru no to riig-m-riig un sha-mo ut-ma ne. Da-o roon o mette a ruru no ut-ma riig-m-riig á, se de um ruru no ma-to o-Tato cas cas. ²⁶ Ho-de me neke, ka ho-de ne o no he m-kon o-Tato un jin un de. Se um konutu no un nu-o re tomso ne á, ²⁷ remen Tato-o ro un was un no ne remen no waste un me ne, no shereg unze be-de o-Tato o um rwuune. ²⁸ Ka o ne komo, be-de o-Tato um rwuune, um cowonte hono o-dak. M-moka ne komo me un hede o m-yage um waragte reeno be-de o-Tato."

²⁹ Yan-neke-mo un wu zeeru, "M-moka wo un rwor ut-ma cas cas, yanze m-riig ne á. ³⁰ M-moka o te nape unze o nak koyan, ko te citu wo á, o rurutu te cas cas. De de te sherte unze be-de Shir-o o rwuune."

³¹ Yeso zeeru ye, "Ashi, no ro shereg á, se m-moka! ³² To, ai, da-o roon, ko m-moka ma o nomoste, o a het-te no m-cakarse à. Ko wu ke wua warag un hur-o un wu, no yage me un hon-de. Me hede m-she'etu ne un hon-de á, remen Tato re ro mosse un me ne. ³³ Me un ruru no ka ma-to remen hur un no gwu'uruté bo no dape me à. Noa su ur-koob be-de un hun-ne ye un hono o-dak amba 'mo no ur-hur! Um reeg ur-ho un hono o-dak ne!"

Bor-us op us-ta'yoor

Kon-us Yeso remen hi un de un wu

17 Bo Yeso rurté kaáne à, wu dassuru ur-hi n-Ton shir. Wu zeeru, "Tato re, da-o wooste o o hette me m-sekemse à, remen me un cere um sekemsuté wo. ² O ya'ag me ut-gwomo un hi-de un kowan, remen um ye'et hoog-o ba m-ta be-de un yan-dor-ye o ya'asu me á. ³ Cow-yo hun-ne hette m-kum hoog-o ba m-ta à, yo ro, ye nep unze wo wu ro Shir gaan, o-nip, komo ye nep unze me, Yeso, me ro *Kiristi*, wu o tomne à. ⁴ Um kussute hun-ne gos-ut ru kane un hono o-dak remen um shooste senge-mo o zee me um nom à. ⁵ M-moka

komo ne, Tato re, do me m-sekemse, un ka sekemse-mo ne mo um rotte mosse un wo ne à, rii-yo a nomot hono o-dak.

Kon-us Yeso remen yan-neke-mo un wu

⁶ "Um rwuntute jin un du be-de un hun-ne ye o ya'asu me un ka hono o-dak o à. Ye ma ru ye. O ya'ag me ye ne, ye dorute ne ma-ut ru. ⁷ M-moka ye nepste kap bo un yo o ya'asu me à, be un du o yo ro. ⁸ Ma-to o ruru me ne à, um rurute ye to. Ye goksusse, ye nepse ne unze be un du o um rwuune, ye shereg unze wo tomnu me."

⁹ "Me ne kon-se mette remen ye, yanze hun-ne ye un hono o-dak o me m-kone á, se de remen ye o ya'asu me à, remen ye ma ru ye. ¹⁰ Kap ye ma re, ye ma ru ye. Ye ma ru komo ne ye ma re ye. A me m-sekemse komo ne remen ye. ¹¹ M-moka tomso ne um robe be un du, me kus ur-she'et ne kane hono o-dak á. Amba ye ka, hono o-dak o ye ro. Tato-o ba m-Kukop, o 'er ye un beeb-de un jin un du, beeb-de un jin-de o ya'asu me à, remen ye she'ette kang-o gaan bo a gaan à. ¹² Kap da-de te ro mosse be-ur gaan à, um ereg ye un bu-yo un beeb-de un jin un du de o ya'as me à. Um ereg ye. Yatt net-wu nebe be-de un ye á, se de ka ko-nebese wu, remen a shooste Ma-to Shir to ro gense à. †

¹³ "M-moka, um robe be un du. Men rwor un ka ma-to cin um ro un hono o-dak remen zak-o re nomot deen bo o he shoos un hur-de un ye à. ¹⁴ Um rurute ye ma-ut ru. Hun-ne ye un hono o-dak yaguru ye, remen ye ba ye ma hono o-dak ye á, untun bo um ro wu ma hono o-dak á. ¹⁵ Me un kon-us ru, o dos ye n-me un hono o-dak á, se de o 'er ye be-de un ka wan-men-ut jaas-to wu. ¹⁶ Ye, yan un hono o-dak ye á, bo um ro wu un hono o-dak wu á. ¹⁷ Yoos ye ma-ut ru, ro to nip-o. Muut ye hun-ne ye ba m-kukop un bu-yo un nip-o ru. ¹⁸ Bo o tomnu me hono o-dak à, ka bo-se ne o, un ce re, um tome ye be-de un hun-ne ye rurute ye ma-ut ru. ¹⁹ Um ya'aste hi un de untun kashi ur-seke de ba m-kukop remen ye. Um nomog kaane remen ye waragte ba m-kukop remen nip-o ru.

Kon-us Yeso

remen yan-dor o un wu kap

²⁰ "Yanze remen ye ka un hon-de un ye mette un kon-us ru á. Me wo us-kon remen myet un ye ka ne, ye shere me ne à. Ka ye, shere remen ye hogute ma-ut re be-de un yan-neke-m re à. ²¹ Tato re, um conog kap mo un ye, ye warag gaan, bo a gaan à. Um conog ye warag gaan un na ne, bo wo n-me re, komo me n-me ru à. Ka da-de o hono o-dak he m-goks ma-ut re unze wo tomnu me. ²² Bo o sekemse me à, ka bo-se ne o, um sekemse yan-dor re, remen ye she'ette gaan bo a

† Hyen komo: Bong 41:9; Yoha 13:18

gaan à. ²³ Mē be-de un ye, wō tomso nē be un de, remen a she'etté kang-o gaan. Nōm kaanē remen hun-nē ye un hōno o-dak nepstē unze wō tōmnū mē un hōno o-dak, komo unze o wastū ye bō o wassē un mē nē à.

²⁴ "Tato re, um cōnōg ka hun-nē ye o ya'asū mē à, ye un cen ye, ye she'et mōsse un mē nē kō de ke be-de um rō. Ka da-de ye hyenet sēkemse-m re mō o sēkemse mē à, remen o cōnōg mē cin ba a un nōm hōno o-dak.

²⁵ "Kashi o-Tato, hun-nē ye un hōno o-dak, ye nap wō á, amba um nepstē wō. Yan-dor re komo, ye nepstē unze wō tōmnū mē. ²⁶ Um rwuntūtē jin un du be-de un ye, komo man re co m-nōm káánē. Mēn nōm káánē remen bō o wassē un mē nē à, ye ma'asté, un cen ye nē, m-was nē, komo remen um she'etté be-de un ye."

Bōr-ūs op ūs-eer

A ya'astē Yēso, a ship wū

(Mati 26:47-56; Mark 14:43-50; Ruka 22:47-53)

18 Bō Yēso komtē kōn-se Shir à, wū argurū m-nekē un yan-nekē-mō un wū nē ha-mō un pesto-de un būr-yo o-Kidurun be-de ye rō m-rwūun yettē m-hur m-yo à. Un o ka riib-o tuk-o un 'yo-se o-zetun rō kōn. Wū cōwūrū kanē un yan-nekē-mō un wū nē.

² Yahudas nē, wū he wū m-ya'as à, wū nepstē ka be-de, remen Yēso westē m-go'onē un yan-nekē-mō un wū nē kanē. ³ Yahudas haarū be-de un Gwōmo-nē ye un kōn-se Shir un *Parisa*-nē nē. Wū dēknūrū kur-de un karma-nē un ye ken yan-'er-de un *Pyo-o Shir* ye nē. Wū haanūrū un ye nē, be-de Yēso ro un yan-nekē-mō un wū nē à. Ye wōonūrū un ka be-de ut-pitirra nē, un gwō-tō o-ra nē, ut-magay nē ut-kom.

⁴ Yēso nē, wū nepstē kap bō un rii-yo he wū m-kum à. Wū gaanūrū co, wū zeerū ye, "¿Wan wū nē nō o-hoob?"

⁵ Ye zeerū, "Yēso ko-ya-o-Nazaret-wū."

Yēso zeerū ye, "Mē ka."

Yahudas nē, wū ya'asū wū à, wū ro eso mōsse un ye nē. ⁶ Bō Yēso zettē ye, "Mē ka" à, ye wargurū jim jim, ye hēerū n-dak.

⁷ Yēso ja'asūrū ye m-cit, "¿Wan wū nē nō o-hoob?"

Ye zeerū, "Yēso ko-ya-o-Nazaret-wū."

⁸ Yēso zeerū, "Um rūsūtū nō, um zee, 'Mē ka.' Urege mē wū nō o-hoob, nō yagē ye ka aragtē." ⁹ Yēso un rwōr káánē remen ma-tō wū rwōr à tō shiit unze, "Shir be-de un ye o ya'asū mē à, mē ho'os kō wan-gaan á." †

¹⁰ Simōn Bitrus ro o-magay nē. Wū mu'usūrū o, wū cētūrū ko-gūw-wū un ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir. Wū kupsūrū wū tō-o un sō ūr-rē. Jin-de un ka ko-gūw-wū Marūkus.

† Hyen komo: Yoha 6:39

¹¹ Bō Bitrus cētē tō-o Marūkus à, Yēso zeerū Bitrus, "Muut ka magay-o o-rwōpōntē. ¿Wō m-hyan man sū ūr-kōōb de Tato re zēē mē um sū á?" ††

Yēso un hēr-o Annas

¹² Tō, ka buug-de un karma-nē de un wan-co o un ye nē un yan-'er-de un *Yahuda*-nē, ye shipirū Yēso. Ye gagurū wū. ¹³ Ye nekūrū un wū nē be-ūr Annas ūr-takan. Wū nē ko-mōon Kepas wū. Kepas nē wū ro ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir be-de un kōn-se Shir un ka hak-o. ¹⁴ Wū Kepas komo nē, wū wū nome *Yahuda*-nē ut-ma unze, "Jiishtū nō wan-gaan mer remen hun-nē kap." ‡

Bitrus nōmog she-mō m-nap un Yēso

(Mati 26:69-70; Mark 14:66-68; Ruka 22:55-57)

¹⁵ Bō ye nekētē un Yēso nē be-ūr Annas à, Simōn Bitrus un wū ken nē *wan-nekē-m Yēso* dorūrū jim-ūr Yēso. Bō ye woote un hur-o un ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir à, wū Bitrus ro mōsse un wū nē à, wū cōwūrū har o-'wōōg mōsse un Yēso nē remen ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir nepstē un wū nē. ¹⁶ Bitrus ēsūrū un ish o-hur n-dō. Sē wū ka *wan-nekē-m Yēso* wū, untūn nepse yo wū ro'ē be-de un ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir à, wū ruurū n-dō, wū nōmūrū ut-ma un wan-ne'a nē wū ro un 'er-de un ish à. Ka da-de nē, wū cōwōnūrū un Bitrus nē.

¹⁷ Ká wan-ne'a-wū ro un 'er-de un ish à, wū zeerū Bitrus, "Ashi, ¿un ce ru, be-de un yan-nekē-mō un ka net-wū o rō á?"

Bitrus zeerū wū, "Ay, mē be-de un ye á."

¹⁸ Gūw-nē ye un ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir un yan-'er-de un *Pyo-o Shir* nē, ye dapsūrū o-ra remen da-de o-hūw o. Ye ro eso eso, ye ro m-hwō'ōt o-ra mōsse un Bitrus nē.

Annas cikt Yēso ūs-cot

(Mati 26:59-66; Mark 14:55-64; Ruka 22:66-71)

¹⁹ Ko-Gwōmo-wū un kōn-se Shir citūrū Yēso ma-tō un yan-nekē-mō un wū un yo yoos-de un wū ro ye nē m-nome à.

²⁰ Yēso shasūrū Annas, "Ai, um rurūtē hun-nē ye un hōno o-dak ut-ma cas. Um yooste komo nē un kuke-tō attē m-yoos un Ma-tō Shir à un *Pyo-o Shir* nē, be-de *Yahuda*-nē rō m-mōrgē kap à. Yatt-yo um rwōrē wukusse á. ²¹ ¿Remen yan o wōttē mē ūs-cot? Cit ye hōgē ma-tō um rurū ye à cit yo um rurū ye à. Ye nape ma-tō um rurū ye à."

²² Bō Yēso rurtē káánē à, sē wū ken ko-wa-'er-de un *Pyo-o Shir* wū, wū ro kánē eso un Yēso nē à, wū

†† Hyen komo: Mati 26:39; Mark 14:36; Ruka 22:42 ‡ Hyen komo: Yoha 11:49-50

kanuru Yeso o-raag. Wu zeeru, "¿Ka bo-se ne o ka o he m-shasu un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir?"

²³ Yeso zeeru wu, "Urege um rurutu no ma-ut yo-to, o cit ye be-de m-ba'ase a. Urege ne unze hond hond o, me *ba'as* a. ¿Ya hante un ya o kenet me o-raag?"

²⁴ Annas zeeru, "A neke un wu ne ka bo-se ne gekse be-ur Kepas ko-Gwomo-wu un kon-se Shir."

Bitrus doog nom-m she-mo un nap-m Yeso

(Mati 26:71-75; Mark 14:69-72; Ruka 22:58-62)

²⁵ Simon Bitrus ro eso, un hwo'ot o-ra. Ye zeeru wu, "¿Wo un ce ru, ba be-de un yan-dor ye un wu o ka o ro a?"

Wu zeeru, "Ay, me be-de un ye a."

²⁶ Se wu ken be-de un guw-ne ye un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, baag-o un wu Bitrus kupse o-to a. Wu zeeru, "Ashi ka, ¿me hyan wo mosse un wu ne reeno be-de un *Haag-o un 'yo-se o-Zetun* a?"

²⁷ Bitrus dooru nom m-she, wu zeeru, "Me wu a." Bo wu zette kaane a, keeg-o o-kiit kanuru.

Yeso un her-o Biratus

(Mati 27:1-2,11-14; Mark 15:1-5; Ruka 23:1-5)

²⁸ Ye inuru n-sot n-sot, ye ruuturu Yeso un hur-o Kepas komo ye heeturu Yeso un ish un hur-o *Biratus* ko-Gwamna-wu o-*Roma* wu a ya'ase gwomo-to un *Yahuda*-ne a. Ye *Yahuda*-ne un hi un de un ye, ye cow a, remen ye o-gyer taase ye kokkussa hi un de un ye, taase rii-yo m-re yo un *Biki-o m-Pas*, † yo kwangu ye m-re.

²⁹ Remen kaane, *Biratus* un rwuun un co-o un ye, wu zeeru, "¿Ya un *ba'as-de* no bupte ka net-wu?"

³⁰ Ye zeeru, "U rotte unze ma-to *ur-ba'as* to a, te roa hante wu be un du a."

³¹ *Biratus* zeeru ye, "Neke no un wu ne un hi un no, no he no piishe wu ut-ma un hi un no bo *karamsa*-o zee a."

Yahuda-ne zeeru wu, "Ay, tett gwomo-to un piishe un net ut-ma a hoot wu a." ³² Ka ma-to ne remen a shooste o Ma-to Yeso rwore a, to kute gon mar-mo wu he m-mar a. ††

³³ *Biratus* warguru n-me o-hur. Wu agburu Yeso, wu zeeru, "¿Wo ro ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ne?"

³⁴ Yeso shasuru wu, "¿Ka cot-o o un hi un du o? ¿Ko ye ken ye ruru wo ma-ut re?"

³⁵ *Biratus* shasuru wu, "¿Ap, me ko-*Yahuda*-wu o? Ai, hun-ne ru un Gwomo-ne ye un kon-se Shir ne ye hante wo be un de. ¿Ya o nom?"

³⁶ Yeso zeeru, "Gwomo-ut re to un hon dak-o to a. U rotte unze to un hono o-dak to, yan-neke-m re roa nom ur-gun taase a ya'as me be-de un *Yahuda*-ne, yan-yage-ut re. Amba gwomo-ut re kane o to ro a."

† *Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar*
à †† *Hyen komo: Yoha 3:14; 12:32*

³⁷ *Biratus* zeeru wu, "¿Ko-Gwomo-wu o ro?"

Yeso zeeru wu, "Bo o zee a, me ko-Gwomo-wu. Remen kaane o a mette me. Remen kaane o komo ne, um cowonte hono o-dak remen um rurut o-nip. Koyan con-to o-nip ne, wu ro un raag un cor re."

³⁸ *Biratus* zeeru wu, "¿Ya un yo ne a m-zee o-nip?"

A kupsute Yeso ut-ma a kemet wu

(Mati 27:15-31; Mark 15:6-20; Ruka 23:13-25)

Bo wu zette kaane a, wu ja'asuru m-rwuun be-de un *Yahuda*-ne, wu zeeru ye, "Me de, me hyan *ba'as-de* wu nome a. ³⁹ Amba no un o ken jor-o ne, a nome *Biki-o m-Pas*, me no m-ho'osbe un net wan-gaan wu ro gego a. ¿Ko no conog um ho'osbu no ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ne?"

⁴⁰ Ye 'yonsuru us-cor yokoko, ye zee, "Ay, wu ka wu a! Se de Barabas!" (Barabas ne wan-kwup-de un hun-ne wu rowe.)

Bor-us op us-jero

19 Ka da-de ne, *Biratus* zeeru, "A neke un Yeso ne. A bu'uru wu us-sorog deen." ² Karma-ne yeruru wu gond-o un yokor ur-hi. Ye cupuru wu cop-o jaas-o o ut-gwomo. ³ Ye zeeru m-ha be-de un wu, ye ro m-zee, "Hog ru she'et, ko-Gwomo-wu un *Yahuda*-ne!" Ye ro wu un hwooge ut-raag.

⁴ *Biratus* dooru m-rwuun, wu zeeru ye, "Gwot no, wu ka um he no m-rwunte remen no nept unze me kum wu un de ken *ba'as-de* ne a." ⁵ Ka da-de ne Yeso rwuunuru eso un gond-o un yokor ne un cop-o jaas-o ne. *Biratus* zeeru ye, "To, wu ka."

⁶ Bo Gwomo-ne ye un kon-se Shir un dorog-ne ne yan'er-de un *Pyo-o Shir* hyente wu a, ye 'yonsuru us-cor yokoko. Ye ro m-zee, "A kem wu o-*kan!* A kem wu o-*kan!*"

Biratus zeeru ye, "Neke no un hi un no, no he no kem wu. Amba me hyan wu un de ken *ba'as-de* ne a!"

⁷ *Yahuda*-ne shasuru, "Ai, te ro o-*karamsa* ne. Ka *karamsa*-o ne depete a ho wu remen wu muute hi un de un wu *Wa-wu Shir*."

⁸ Bo *Biratus* hogute ka ma-to a, wu ja'asuru hoge o-gyer. ⁹ Wu warguru m-cow un pyo un Yeso ne. Wu zeeru Yeso, "¿Ke ne o ne o rwuun?" Amba Yeso shas wu a. ¹⁰ Remen Yeso yagute wu m-shas, *Biratus* zeeru Yeso, "¿Wo shes me ut-ma a? ¿Wo nap unze me ur-beeb ne de un ho'os-m ru a, me tomso ne ur-beeb ne de un kam-m ru o-*kan* a?"

¹¹ Yeso zeeru wu, "Wott de ken beeb-de be un de a, yade urege unze Shir-ye ya'anu wo de rwuun-mo n-ton a. Remen kaane net-wu hante me be un du a, *ba'as-de* un wu jiiishte *ba'as* un du."

¹² Bo *Biratus*, hoge kaane a, wu hogburu cow-yo wu ho'oste wu. *Yahuda*-ne ja'asuru 'yons us-cor yokoko. Ye ro m-zee, "Urege de o ho'oste wu ka, wo con ko-Gwo-

mo *Sisar* o ka á. Ai, bọ ụn wụ musse hi ụn de ụn wụ ko-Gwomo à, wụ yagute *Sisar* ụt-yage o ka."

¹³ Bọ *Biratus* hogute ka ma-to à, wụ rwuunuru ụn Ye-so ne. Wụ she'eturu ụn kwuur-o ụn piish ụt-ma. Ka kwuur-o ro n-ton ụn "Gon o a gone ụt-ta'ar à," o ye ro m-zee o-Gabbata à, ụn rem-de *ut-Ibra* à. ¹⁴ Ka ho-de ne, ho-de m-zongge de remen *Biki-o m-Pas*. ^{††}

Ho-ur ro ur-hi, wụ zeeru *Yahuda*-ne, "Ko-Gwomo no wụ ka!"

¹⁵ Ye ja'asuru 'yons us-kan yokoko. Ye ro m-zee, "A nom ụn wụ ne! A nom ụn wụ ne! A kem wụ o-kan!"

Biratus zeeru, "¿A kem ko-Gwomo no o-kan?"

Gwomo-ne ye ụn kon-se Shir ye zeeru wụ, "Ai, tette ko-Gwomo á, se *Sisar*."

¹⁶ Ka da-de ne, wụ ya'asuru Yeso be-de ụn ye, ye kemet wụ o-kan.

A kamag Yeso o-kan

(Mati 27:32-44; Mark 15:21-32; Ruka 23:26-43)

¹⁷ Ye nekuru ụn Yeso ne. Yeso dekuru *kan*-o a hette wụ m-kam à, ha-mo ụn be-de a m-zee *Caar-o ut-hi* à (*ut-Ibra*[‡] ne ye ro o m-zee, o-Gorogota). ¹⁸ Kane o, ye kame wụ o-kan. A kamag nen yoor tomso ne, Yeso dooru ye tet, wan-gaan ụn kom-o ur-kwanta, wan-gaan ụn kom-o ur-re. Yeso ro ụn tete-o ụn ye.

¹⁹ *Biratus* genuru m-gen, wụ kamuru n-te o-kan o a kemte Yeso à. Rii-yo wụ gene à, yo ka unze, "Yeso wụ o-Nazaret, ko-Gwomo-wu ụn *Yahuda*-ne." ²⁰ Ka gen-mo a kemte Yeso à, *Yahuda*-ne karantute mo deen remen be-de a kame Yeso à, yow yow o-bo ne o. A geneg to *ut-Ibra*^{††}, ụt-Roma ne, *ut-Girik* ne. ²¹ Gwomo-ne ye ụn kon-se Shir haaru be-ur *Biratus*. Ye zeeru *Biratus*, "Tasse o gen 'Ko-Gwomo-wu ụn *Yahuda*-ne' á, se de o gen 'Kà net-wu zee hi ụn de ụn wụ ko-Gwomo-wu ụn *Yahuda*-ne.'" ^{‡‡}

²² *Biratus* shasuru, "Ai, rii-yo um gene à, um geneg o ka."

²³ Bọ karma-ne komte kam ụn Yeso o-kan à, ye wonguru cop-to ụn wur-o ụn wụ. Ye cooguru to kwukur-ut nass. Kọ wụ ke ko-karma-wu, wụ dekuru kwukur-ur gaan. Ye dekuru matuku-de ụn wụ. Ka matuku-de ne komo, de ụn wa-ur-gaan de ụn hon-de ụn de.

²⁴ Ye zeeru hi ụn de ụn ye, "Taase a yoog-de, se de a nom no o-gwambe, a gut net-wu he de m-re à. Wụ re ne à, wụ wụ ro wa-ur-matuku." An nom káane remen a shoosté rii-yo a gene n-me Ma-to Shir à, unze, "Ye wongute hi ụn de ụn ye cop-ut re.

Matuku ụn de ne, ye nomuru o-gwambe ụn de." ^{‡‡} Ka bo-se ne ka karma-ne ye nome.

† Kọ: ụt-Arameki. †† *Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks ụn ho-de Shir ruute ye o-Masar* à. ‡ Kọ: ụt-Arameki. †† Kọ: ụt-Arameki. ‡‡ Hyen komo: *Bong* 22:18

²⁵ To, yow yow ụn be-de a kame Yeso o-kan à, inu Ye-so ụn hen-ne inu ụn wụ ne, *Meri* ne ne'a Kirogog, *Meri* Magudarin wụ, ye ro eso eso. ²⁶ Bọ Yeso hyente inu ụn wụ káne à, ụn wan-gaan ne be-de yan-neke-mo ụn wụ, ụn wụ wụ ro m-con ne à, yow yow ụn wụ ne. Wụ zeeru inu-o ụn wụ, "Inu, wụ ka waragte caane wà ru." ²⁷ Ka da-de ne, wụ zeeru wan-neke-mo ụn wụ, "Wụ ro inu ru." Cin bọ ụn ka da-de ne, ka wan-neke-mo ụn wụ wụ dekuru wụ, wụ jituru wụ ụn hur-o ụn wụ.

Mar-m Yeso

(Mati 27:45-56; Mark 15:33-41; Ruka 23:44-49)

²⁸ Bọ ụn rwor ụn ka ma-to Yeso nepse a komoste koyan, se de remen a shoosté ma-to a gene be-de ụn Ma-to Shir à, ka da-de ne, wụ zeeru, "Me ụn hoge o-*swoot* o m-ho." ^{††29} De ken gora-de ro kon shoosse ụn ho-mo o-zambo ne káne. Ye musuru o-poog ụn ho-mo o-zambo, ye copuru ka poog-o n-te o-kang, ye tab-buru ụn nu-o ụn wụ. ³⁰ Bọ Yeso suute ka ho-mo o-zambo mo à, wụ zeeru, "A komoste koyan." Ka da-de ne, wụ kwumsuru ur-hi n-dak, wụ argu m-mar.

A duug Yeso n-te o-tak

³¹ Untu ro ka ho-de, ho-de m-zongge remen *Biki-o m-Pas* de komo ne taase a yage u-to ụn ye n-te o-kan ke-mo *Ho-de ur-Wuwe* à, remen ka *Ho-de ur-Wuwe* de ho-ur gos-de de. *Yahuda*-ne konuru *Biratus* a jetem na-se ụn ye, ye meret hor-m-hor a jukt ye. ³² Karma-ne haanuru, ye jetemsuru na-se ụn ka nen yoor-ye ye a kame ụn Yeso ne à. ³³ Bọ ye wogonte be-ur Yeso à, ye 'woss wụ be'essute wụ mereste. Ye jet na-se ụn wụ á. ³⁴ Se de wan-gaan be-de ụn ka karma-ne ye, wụ duuru wụ o-tak n-te n-gen. Hyó-m rwuunuru m-ho ne.

³⁵ (Net-wu hyane à, wụ nomuru swo-se ụn ka ma-to remen no sheret ụn ce ụn no ne. Ka swo-se ne nip-o. Wụ nepste komo ne nip-o wụ ro m-rwor.) ³⁶ An nom káane, remen a shoosté Ma-to Shir unze, "Kọ caar-yo ụn wụ o-gaan a he de yo m-jet á." ^{††37} N-me ụn de ken be-de ụn Ma-to Shir to zee, "Ka net-wu wụ ye duu à, yea gwot wụ." [§]

Juk Yeso

(Mati 27:57-61; Mark 15:42-47; Ruka 23:50-56)

³⁸ Ka da-de ne, *Yusuhu* wụ o-Aramatiya wụ ro *wan-neke-m Yeso* wukusse remen gyer-o ụn *Yahuda*-ne à, wụ konuru *Biratus* cow-yo wụ dekt u-ur Yeso. *Biratus* ya'uru wụ o-cow. Wụ dekuru u-ur Yeso. ³⁹ Nekodimu komo ne, net-wu haane haan-mo ur-takan m-tet be-ur Yeso à. Wụ haanuru ụt-po'og ne to ụn 'yo-se m-shi'igin se a m-aag us-*mur* à, ụn to ken to ne to a m-aag *arro* à, kutukse ụn rigiza-o gaan. ^{†††40} Ye dekuru u-ur Yeso,

††† Hyen komo: *Bong* 69:21; 22:15 ††† Hyen komo: *Rwu* 12:46; *Oog* 9:12; *Bong* 34:20 § Hyen komo: *Zeka* 12:10; *Hyen* 1:7

ye yeruru de un gund-ur pus-de mosse un ka rii-yo m-shi'igin to ne bo *Yahuda*-ne ro m-nom da-o un duk a.
⁴¹ Be-de a kame Yeso o-*kan* a, de ken wak-de us-'yo de ro kon, yo hun-ne rotte m-hur m-yo a. Ka wak-de ne saag ro kon kane o-pu o, o a take he'edbe un net un o a. Pak-o o-ta'ar o. O wooste kuke-ur rek-de de o-kur.
⁴² Untu ro ho-de ut-zonge de remen *Biki-o m-Pas* o un *Yahuda*-ne de a, komo ne saag ro yow yow un kane ne un ka be-de a kemte Yeso ne o-*kan* a, ye neksuru Yeso kane.

Bor ur-kwooz

Ine-m Yeso ut-marimar

(Mati 28:1-8; Mark 16:1-8; Ruka 24:1-12)

20 Ho-de o-Rahadi, *Meri* Magudarin haaru un saag tet-m-tet. Wu hyanuru a dosste o-ta'ar un ish un saag. ² Wu somnuru o-rek be-ur Simon Bitrus un ka *wan-neke-m Yeso* wu ne, wu Yeso ro m-was un wu ne a. Wu zeeru, "A dekste u-ur Gos-wu un saag. Te napu ne be-de a heete de a."

³ Se Bitrus un ka *wan-neke-m Yeso* wu ne, wu Yeso ro m-was un wu ne a, ye ruuru, ye ro un kaw un saag. ⁴ Kap mo un ye yoor-ye ruuru us-rek. Ka wan-gaan-wu, wu Yeso ro m-was un wu ne a, wu takuru Bitrus co. Wu ba'uru wu m-wa be-de un saag. ⁵ Wu kakturu, wu ro m-segbe n-me. Wu hyanuru ka gund-o pus-o o, o a hokke u-ur Yeso a, o ro esse. Wu ne wu cow a. ⁶ Ka da-de ne, Simon Bitrus woonuru un n-jim de un wu, wu cowuru un saag. Wu hyanuru ka gund-o pus-o o esse. ⁷ O ro mosse un ka gund-ur pus-de de ne de a ro yerute Yeso ur-hi a. Ka gund-de pussuru un hi un de un de, de yage ka gund-o un juk-o un hon. ⁸ Se ka wu Yeso ro un was a, wu ba'e m-wa un saag a, wu cowuru un ce un wu ne. Wu hyanuru, wu sheruru unze Yeso inute un hoog ne. ⁹ Ye ro nak unze Ma-to Shir ro gense unze wua ine un hoog ne a.

Yeso rwuntute hi un de un wu be-ur Meri Magudarin

(Mati 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹⁰ Ka *yan-neke-m Yeso* ye nen yoor-ye argu jo o-hur. ¹¹ *Meri* ro eso un ish un saag us-'won. Wu ro un ka 'won-se, wu kakturu, wu segburu ish un saag. ¹² Wu 'wossuru *yan-tom-ye Shir* nen yoor un cup-to un gund-ut pus-to ne tara be-de u-ur Yeso ro'e russe a, wan-gaan so ur-hi, wan-gaanu ne so us-na.

¹³ Ka *yan-tom-ye Shir* ye, ye cituru *Meri*, "iRemen yan o wotte us-'won?"

Wu zeeru ye, "Ai, a dekste Gos-wu re, me napu ne be-de a heete wu a." ¹⁴ Bo wu rurte kane a, wu byan-

† ut-Girik: Nu-se un ka rigiza-o woose kiroguram-ut ur-kwooz un op-ut taan [35]. †† Hyen komo: Yoha 3:1-2

duru, wu 'wos Yeso wu ka eso. Amba wu nap unze Yeso wu a.

¹⁵ Yeso cituru wu, "iNe'a, remen yan o wotte us-'won? iWan wu ne wo o-hoob?"

Meri ro o-gwot wu hyene wu zee wa-o-kat-wu cite wu, wu zeeru wu. "Gyer Shir, urege wo deke wu, o ruru me be-de o esse wu a, um dekt wu."

¹⁶ Yeso zeeru wu, "*Meri*."

Wu zeeru *ut-Ibra*, † "Rabboni!" (Unze Wa-ur-Yoos).

¹⁷ Yeso zeeru wu, "Wo bop me a, har m-moka me un go da be-ur Tato re a tokon. Se de o neke be-ur or re ne, o ruru ye unze man de be-ur Tato re, komo ne Tat no, Shir re wu ro, komo ne Shir no."

¹⁸ Se *Meri* Magudarin wu haaru, wu zeeru *yan-neke-m Yeso*, "Um hyanag Gos-wu!" Komo wu ruru ye ma-to Yeso ruru wu a.

Yeso rwuntute hi un de un wu be-de yan-neke-mo un wu

(Mati 28:16-20; Mark 16:14-18; Ruka 24:36-49)

¹⁹ Ka de ur-ryot, ka ho-de o-Rahadi de, ish-se ut-kuke se un *yan-neke-m Yeso*, ro tigusse, remen un gyer-o un yan-co o un *Yahuda*-ne. Se Yeso wu woonuru, wu esuru n-tete o un ye, wu zeeru, "M-gwugwu be un no!"

²⁰ Bo wu zette kane a, wu kuturu ye ut-kom un gen-yo un wu ne. Yan-neke-mo un wu nomuru zak-o un hyan-mo un wu.

²¹ Yeso dooru m-zee, "M-gwugwu be un no! Bo Tato re tomne me a, ka bo-se ne, o um tome no." ²² Bo wu rurte kane a, wu hururu ye *Kukt-o Shir*. Wu zeeru ye, "Goks no Yo-mo un *Kukt-o Shir*. ²³ Kap bo un ye no sokse *ba'as-to* un ye a, Shir sokste ye to. Ye no sokse ne *ba'as-to* un ye a, Shir sokse ye to a." ††

Yeso un Tomas ne

²⁴ Da-de Yeso haane be-de yan-neke-mo un wu a, Tomas ro mosse un ye ne a. Tomas ro wan-gaan be-de un ka nen op un yoor-ye, (wu a m-aag *ko-Pese* a). ²⁵ Ye ken *yan-neke-m Yeso* ye, ye zeeru wu. "Te hyanag Gos-wu na!"

Amba wu zeeru, "Un ya um hyanag wu-yo o-kusa un kom-to un wu, um ru o-jow un yo a, um ru tomso ne kom-o re un riib-o un gen-ye un wu a, man sher a."

²⁶ Bo a rewute ho-ut eer a, yan-neke-mo un wu ro o-hur mosse un Tomas ne. Ye tigusse us-ish. Yeso haanuru, wu esuru n-tete o un ye. Wu zeeru, "Sarru-ma-o no!" ²⁷ Wu zeeru Tomas, "Rwo jow-o ru kane, o gut kom-o re. Tapan kom-o ru kane komo ne o ci gen-o re. Taase o she'et wan-koob-de m-sher a, amba sher unze me m-hoog ne komo."

²⁸ Tomas shasuru, wu zeeru, "Gos-wu re! Shir re!"

† Ko: ut-Arameki. †† Hyen komo: Mati 16:19; 18:18

²⁹ Ka da-de ne, Yeso zeeru wu, “¿Remen o hyanag me o hante o sherte? Ya-o-kwum-ye, ye hyane me á, amba ye shereg.”

Yo hante a genet ka takurda-o à

³⁰ Yeso nomog rem-se ut-hyat deen un hon-n-hon un yish-ye un yan-neke-mo un wu se a gene un ka takurda-o á. ³¹ Amba men gen to ka remen no sheret Yeso wu ro *Kiristi, Wà-wu Shir*, no kumut hoog no shere un jin-de un wu.

Bor ur-kwooz o-gaan

Yeso un ship un jan-ye ut-hyat ne

21 Ka da-de ne, Yeso rwuunuru be-de yan-neke-mo un wu komo, n-riib un Mar-o o-Gariri. † Ka bo-se ne, o wu rwunte hi un de un wu. ² Simon Bitrus ne un Tomas (wu a m-zee *ko-Pese* à), un Nataniyar ne (ko-wa-o-Kana dak-o o-Gariri), un yakar ne ye ma Zebedi, un ye ken yan-neke-mo un wu ye ne nen yoor, kap mo un ye ye ro mosse. ³ Simon Bitrus zeeru ye, “Men ha ship un jan.”

Ye zeeru wu, “Ko te tea doru wo.” Ye ruuru. Ye heburu m-ho o-hat ne. Amba ye hoks ship un rii un ka tet-mo á. ††

⁴ So un gas-o un ish, ye ro n-me o-mar, ye hyanburu net-wu ka eso n-riib, amba ye nap unze Yeso wu á.

⁵ Yeso zeeru ye, “Yan-yen-de ne, ¿ko no hoog jan?”

Ye shasuru wu, “Ay.”

⁶ Wu zeeru ye, “Jorbu no o-yo un kom-o ur-re de o-hat. Nya kum jan.” Ye jorburu o-yo n-te m-ho har ye hoks m-nakan á, remen moor-to un jan. ‡

⁷ Se ka wan-neke-mo un wu mo wu, wu Yeso ro m-was un wu ne à, wu zeeru Bitrus, “Gos-wu na wu hwaal!” Bo Simon Bitrus hogute unze Gos-wu wu un ye wu à, wu copuru cop-o un wu remen wu ro possussute cop-o un wu da-de wu ro'e m-senge, wu hebutu o-mar à. ⁸ Ye ka yan-neke-mo un wu ye, ye kuse n-me o-hat à, ye ro n-me un jan ne doro doro remen yett ur-hew o-riib ne á. Hew-de un ye n-riib m-ho ne us-na zungu-us tet-se. ⁹ Bo un rwuun-mo un ye o-zang, ye 'wossuru eng-to o-ra o-jan ne n-ton kanu, komo burodi-ur ro kon kanu.

¹⁰ Yeso zeeru ye, “Hante no ye ken jan-ye be-de un ye no bopne m-moka à.”

¹¹ Simon Bitrus cowuru o-hat, wu nakuru o-yo shoosse un jan-ne nu-ye nu-ye zungu-o gaan un kwooz-ut yoor un op un tet [153]. Amba kap un nu-se un ka jan-ye ne ka yo-o o yooge á. ¹² Yeso zeeru ye, “Haan no, no beks.” Be-de yan-neke-mo un wu ne komo ba un wu nome jaab-o ut-men, wu cit wu kowan wu wu ro à remen ye nepste Gos-wu un ye wu. ¹³ Yeso

† ut-Girik: Mar-o o-Tiberiyos. †† Hyen komo: Ruka 5:5 ‡ Hyen komo: Ruka 5:6

haaru, wu deknuru ka burodi-o, wu ya'asuru ye o o-jan ne. ¹⁴ Haan-m atette-mo ka Yeso rwuntute hi un de un wu be-de un yan-neke-mo un wu cin da-de a 'yonse wu ut-marimar à.

Yeso ne un Bitrus

¹⁵ Bo ye komte ur-beks à, Yeso zeeru Simon Bitrus, “Simon, wa *Yohana*, ¿wo jiishe or ru ne un con-ut re?”

Simon Bitrus zeeru wu, “Oho, Gos-wu re oho, ko wo de, o nepste um conog wo.”

Yeso zeeru wu, “Nom gut-de un yan-dor re bo a un gut-de un ca à.”

¹⁶ Wu dooru wu m-zee ayoore-o, “Simon, wa *Yohana*, ¿o conog me, ko?”

Wu zee, “Oho, Gos-wu re oho, ko wo, o nepste um conog wo.”

Yeso zeeru wu, “To, nom gut-de un yan-dor re.”

¹⁷ Yeso dooru wu m-cit kaane har atette-o, “Simon, wa *Yohana*, ¿wo me m-con?”

Bitrus naasuru ut-men remen ka rwor-m atette-mo mo Yeso zee, “¿Wo me con?”

Wu ne, wu zeeru, “Gos-wu re, ai, o nepste koyan kap. O nepste ne unze me wo m-con.”

Yeso zeeru wu, “To, nom gut-de un yan-dor re. ¹⁸ Me no m-rye o-nip, da-de un yakar-ut ru o ro un cuye un hi un du ut-matuku, o arguru co-o o cone à. Amba wo mongse, se wo tabbe ut-kom wu ken wu cuyu wo, wu nek wo be-de wo cone á.” ¹⁹ (Wu un rwor kaane remen wu ro m-me'es un gon mar-mo Bitrus hette wu sekemste Shir à). Bo Yeso komte m-rwor kaane à, wu zeeru Bitrus, “Dond me.”

Yeso un ye ken yan-neke-mo un wu ye ne

²⁰ Bitrus byanduru, wu 'woss ka *wan-neke-m Yeso* wu, wu Yeso ro m-was à. (Ka net-wu ro tosse un her-o Yeso un ka biki-o à. Komo ka net-wu cituru Yeso, “Gos-wu, ¿wan-wu ne he wu m-ya'as?”) ‡²¹ Bo Bitrus hyente wu à, wu zeeru Yeso, “Gos-wu re, ¿wu ka net-wu ne? ¿Ya he wu m-kor?”

²² Yeso zeeru wu, “Ko me zee wu a nom hoog har um muunté, ¿ya daaru wo? Wo de, dond me.” ²³ Remen kaane ka ma-to yasuru be-de un or un ye ne unze ka *wan-neke-m Yeso* wu, wu he de m-mar á. Amba Yeso zee kaane wu he de m-mar á. Wu un zee, “Ko men zee wu a nom hoog har um muunté, ¿ya daaru wo?”

²⁴ Wu, ka *wan-neke-m Yeso* wu, wu ro Yeso m-su ye un ka ma-to. Wu gene to tomso ne. Te nepste ne unze su'e-mo un wu hond hond o.

‡† Hyen komo: Yoha 13:25

Se ken rem-se ʉt-moor ne

²⁵ Se ken rem-se ro kon ʉt-moor ne se Yeso nome à.
ʉ rotte ʉnze a geneg ma-to ʉn se ʉn gaan ʉn gaan,

me ʉm hyan ko hono o-dak ʉn hi ʉn de ʉn o, o roa
hoks dek ʉn ka takurda-to a he m-gen á.

Senge-mo

Rem-se ro n-me à:

Ut-zongē remen ko'ot-m Ma-to Shir

a. Karamsa-o Yeso o ur-kom un swor o-nu ne

b. Wu sūge Yahudas à

Ko'ot-m Ma-to Shir o-Urusharima

Ko'ot un Ma-to Shir n-me o-Judiya, o-Samariya ne

Senge-m Burus

a. Hew-ur Burus de un remen takan ko'ot un Ma-to m-Rerem

b. Mōrog-de un sek-ye yan-dor n-me o-Urusharima

c. Hew-ur Burus o-ayoore-o remen ko'ot un Ma-to m-Rerem

d. Hew-ur Burus o-atette-o remen ko'ot un Ma-to m-Rerem

e. Burus wu a ka'e à n-me o-Urusharima, o-Kaseriya, o-Roma ne

Bor-o gaan

Yeso daag n-Ton o-shir

(Mark 16:19; Ruka 24:49-51)

1 Tiaporus, un takurda-o re o ur-takan, um genu-tu wo ma-to un kap o un bo un rem-se Yeso ba'e m-nom à, komo un se wu ba'e m-yoos ne à, ^{†2} har ha-mo un ho-de a deke wu ha-mo n-Ton shir à. Rii-yo a dekt wu n-Ton, wu nomsute yan-Tom-ye un wu ut-ma, ye wu daage à. Beeb-de un **Kukt-o Shir** guuru ye m-sher un nap un ka rem-se Yeso ruru ye à. ³ Bo wu suute ur-koob, wu meret n-ton o-kan à, wu rwunuru un hogg ne be-de un ye. Wu nomog ut-ho kwooz-ut yoor [40], wu kutu ye us-rem go-us-go unze ma-to un ine-mo un wu nip-o. Wu ro m-rwor un ma-to un **Gwo-mo-to Shir**. ⁴ Da-o wu ro be-ur gaan un ye ne à, wu nomo ye ut-ma. Wu zee, "No jar no yage o-Urusharima á. Wasu no se nu-o Tato re swore à shiig o-nip, ka o um ruru no un nu-o re à, unze, ^{††5} **Yohana** yo'oste hun-ne m-ho, amba kané ut-ho ha-mo co, a yo'os no un **Kukt-o Shir**." ‡

A dek Yeso n-Ton shir

⁶ Bo **yan-Tom Yeso** mōrgute à, ye citu Yeso. Ye zee, "Wan-Koyan, im-moka o o he muute un **Isra**-ne ut-gwomo?"

⁷ Yeso zeeru ye, "Tato-o cot wu ro wan-gwomo to un hongse o-da, amba no a 'ya no beeb-de un nap un to ka á. ⁸ Amba noa kumus ur-beeb da-o **Kukt-o Shir** o ky-ergundu no. Noa warag yan-swō-se un ma-ut re o-

† Hyen komo: Ruka 1:1-4 †† Hyen komo: Ruka 24:49 ‡ Hyen komo: Mati 3:11; Mark 1:8; Ruka 3:16; Yoha 1:33

Urusharima, un kap o n-me un dak-o o-Judiya ne, o-**Samariya** ne, har ha-mo un ma-de un hono o-dak." ††

⁹ Bo wu rure kaane à, ye o-gwot, a argu wu m-dek n-Ton shir. O ken ke'ente-o hokkuru wu. Ye do wu m-hyan á. ††

¹⁰ Bo ye rotte un hor un yish n-ton à, wu komo wu ro m-arag, un gyept-o yish. Ye gwoturu ye 'wos **yan-tom-ye Shir** yoor eso un her-o un ye, ye cupste matuku-ut pus-to. ¹¹ Ye zeeru, "No hun-ne ye o-Gariri, zremen yan o notte eso eso un gwot-o n-Ton shir? Ka Yeso wu a deke be un no ha-mo n-Ton à, wu do m-muun bo no hyane arag-mo un wu à."

A dak Matiyas wu dek con-ur Yahudas

¹² Yan-Tom Yeso yagute "**Haag-o un 'yo-se o-Zetun**," ye argu m-warag o-Urusharima, un hew-de un hond-mo un purug-de ur-mer [kiromita 1]. ¹³ Bo ye cywte o-bo à, ye daaru kuke-o a ma'e n-ton un or un o be-de ye ur-she'et à. Ye ro'e kané à, ye ro, Bitrus ne, **Yohana** ne, **Yakubu** ne, Andarawus ne, Pirip ne, Tomas ne, Bataromi ne, Matiyos ne, **Yakubu** ne (wà Aru-payes), Simon ne (wu a m-aag **ya'as ur-hi** à), komo un Yahudas ne (wà **Yakubu**). ^{††14} Kap ye ka ye hwogog ur-hi un nom us-kon, barag-se un ye us-gaan mosse un ye ken ne'a-ne ye ne, un **Meri** ne inu Yeso, komo un hen-ne Yeso ne.

¹⁵ Un ka da-o, **yan-dor Yeso** mōrgute (be-de un hun-ne zungu-o gaan ur-kwooz ne [120]). Bitrus inuru eso, wu zee, ¹⁶ "Or re ne, se Ma-to Shir shiig o-nip to **Kukt-o Shir** rwore n-ga un nu-o ko-Gwomo **Dawuda** mosse un

†† Hyen komo: Mati 28:19; Mark 16:15; Ruka 24:47-48 †† Hyen komo: Mark 16:19; Ruka 24:50-51 ††† Hyen komo: Mati 10:2-4; Mark 3:16-19; Ruka 6:14-16

Yahudas ne à, wu hante bu-se a shipte Yeso à. ¹⁷ Remen Yahudas n-ga wan-gaan wu be-ur na yan-ko'ot un Ma-to Shir, a ya'assutu wu komo gwuug-de un wu n-me un ka senge-mo."

¹⁸ (Un 'yons-de un senge-mo un wu ne m-yo mo, Yahudas oorū o ken pup-o. Wu heeru ur-boog, men-o un wu nupsury, saw-to ut-men to un wu kap to rwuunū n-do. ¹⁹ Kap ya-ur-she'et o-Urusharima ko wu ke nepste rii-yo kore à, har atte m-aag un ka pup-o "Akardama" un rem-de un ye, o ro Pup-o m-Hyó.) †

²⁰ Bitrus zeeru, "Remen gense to ro n-me un takurda o un Sep-to ur-Bongon unze,

"A ginim hur-o un wu,

taase netu she'et n-me á." ††

A zeste komo,

'Con-de un wu, wu ken net-wu dek.' ‡

²¹ Remen kaane, se a deeg wu ken wu be-de un ka hun-ne ye, wu ro be-ur gaan un na ne à, kap un ho-to Wan-Koyan Yeso ro m-ma'as ur-hew un na ne à. ²² Depete wu ka net-wu warag wa-us-swō be-ur gaan un na ne cin da-o *Yohana* ro m-yo'os un Yeso m-ho à har hamo un ho-de a deke Yeso be-ur na hamo n-Ton shir à. Dore-o wan-gaan n-me un ka hun-ne ye est be-de un rwor un ma-to un ine-mo un wu ut-marimar be-ur gaan un na ne." ††

²³ Ye hanturu hun-ne yoor:

Yusuhu wu a m-aag Barusabas à

(wu a komo m-aag Justus à),

komo un Matiyas ne.

²⁴ Ye nomu us-kon: Ye zee, "Wan-Koyan, o nepste hurde un ko wu ke. Kutu te wu o daage be-de un ka hun-ne yoor-ye à, ²⁵ remen wu waragte ko-*yan-Tom Yeso*, un ka senge-mo Yahudas yage wu nekyte ka be-de Shir daage remen wu à." ²⁶ Ye nom ur-barag. Barag-ur he'enuru Matiyas. A rwor'u wu komo wu wargu ko-*yan-Tom Yeso* mosse un ka nen op o-gaan ye ne.

Bor-us yoor

Haan-mo un Kukt-o Shir

2 Bo ho-de un *Biki-o o-Pentekos* woonte à, myet *yan-dor Yeso* ro be-ur gaan. †† Da-o gaan, a hoguru o ken zaaz-o n-ton untun o un caari-mo m-yo, o shoosuru kap o un ka hur-o ye rotte ur-morog n-me à. ³ Ye hanyuru to ken rii-to sa o zee rem-to o-ra. To comsuru be-de un ye, to ro m-cire un hi-de un ko wu ke.

Ho-to un haan-mo un Kukt-o Shir

⁴ A shoosu ye kap un *Kukt-o Shir*. Ye ciru m-teper un rem-ut hor-to bo Kukt-o ya'u ye cow-yo m-teper à. ⁵ To, un ka ho-to, *Yahuda*-ne deen ro ur-she'et o-Urusharima. Ye ro un dor-o o-*karamsa* m-sok ne ne. Ye un haan rwuun-mo un ko kene un hono o-dak remen ye nomot *Biki-o o-Pentekos*. ⁶ Bo ye hogute zaaz-o un ka yo-mo à, hun-ne morguru deen. Kap mo un ye ye bopuru onu, remen kap mo un ye hogute morog-de *yan-dor Ye-so* ro m-teper un rem-de un dak-o un ye. ⁷ Ye bopu onu m-sok ne, ye zeeru, "Ashi, zmyet-o un ka ye ro tep à, ya-o-Gariri-ye ka á? ⁸ zNomu un ya re ne ko wu ke be-ur na rotte m-hoge ye ro m-teper un rem-ut na?"

⁹ Myet-m na ro m-hoge. Ye ken ye be-ur na:

Ya-o-Patiya-ye, un

Ya-o-Madi-ne, un

Ya-o-Eram-ne, un

Ya-o-Mesopotami-ne, un

Ya-o-Judiya-ne, un

Ya-o-Kapadoki-ne, un

Ya-o-Pantus-ne, un

Ya-o-Asiya-ne, un

¹⁰ Ya-o-Pirijiya-ne, un

Ya-o-Bampiriya-ne, un

Ya-o-*Masar*-ne, un

Ya-o-Kireni-ne so un dak-o o-Ribiya, un

Ya-o-*Roma*-ne, ye ro haante ur-hamat o-Urusharima

¹¹ (Ka ye ro m-hoge un rem-de *ut-Ibra* un *ut-Girik* ne

à, ye a mate n-me un jor-se *Yahuda*-ne un ye wak-tune ye cuw gon jor-us na ne à).

Un ya-o-Kirit-ne, un

Ya-o-Raraba-ne.

Kap a m-hoge ye ro m-teper un rem-ut na caari-se us-rem se Shir nome à!" ¹² Myet ye bopu nu-se un ye, ye nap yo m-nom á, ye zeeru hi-de un ye, "zYa un yo ne yo ka?"

¹³ Amba ye ken ye nomo ye ur-ar ye zee, "Ke-mo ye swō'e mo bopu ye."

Rwor un ma-ut Bitrus

to wu rwore Biki-o o-Pentekos à

¹⁴ Bitrus inu eso un ka op un wan-gaan ye ne, wu 'yonsu us-cor. Wu zeeru ka buug-de un hun-ne de, "No or re ne, *Yahuda*-ne un kap o un ya-ur-she'et o-Urusharima ne, hogu no m-sok ne. Komo no was un rii-yo um he no m-rure ne à. ¹⁵ Ka hun-ne ye ye swō m-ke bo no us-barag á. No nak m-moka kwom-us jero se cot se n-sot. Komo kane a m-swō n-sot á. ¹⁶ To ka, ai, to to Jower *wan-Rwor un Ma-to Shir* rwore unze,

¹⁷ "Shir zee: Un ho-to ur-kom,

man duusunye myet o un hun-ne Kukt-o re.

Yakar no yan-campo-ne un yan-ne'a-ne ne

† Hyen komo: *Mati* 27:3-8 †† Hyen komo: *Bong* 69:25 ‡ Hyen komo: *Bong* 109:8 †† Hyen komo: *Mati* 3:16; *Mark* 1:9; *Ruka* 3:21; *Mark* 16:19; *Ruka* 24:51 †† Hyen komo: *Rewi* 23:15-21; *Kara* 16:9-11

yea ko'ot ma-ut re,
hyangan-ut a haan yan-campo no ne,
mong-ne ye un campo-ne no bo-us a re ye.

¹⁸ O-nip, har ma un ka ho-to man duusuné Kukt-o re
be-de un guw-ne re campo-ne un ne'a-ne ne,
yea ko'ot ma-ut re.

¹⁹ Man rwunte saw-to ut-hyat un kus-o n-ton,
un saw-to o-made ne kané n-dak,
to ro m-hyó, o-ra ne, un hye-ur rim-de ne.

²⁰ A mus ur-ho o-comb,
o-reng komo yoa wakte o-jaas yo untun m-hyó,
rii-yo ho-de un muun-m Yawe de woonte,
ka caari-de ur-ho de, de m-sekemse.

²¹ Komo kowan wu aage un jin-ur Yawe, wua kum
gwu.' †

²² "No or re ne *Isra*-ne, hogu no to ka ma-to. Yeso ko-
ya-o-Nazaret net-wu, wu Shir ruru no o-nip unze wu
gokste wu à. Shir rwuntute to ka be-de un rem-se o-
made, un rem-se ut-hyat ne, us-napa ne se wu kutu na
be-ur Yeso à, untun bo, kap no nepste un to ka ne.

²³ Ka net-wu, a un ya'as no wu un bo Shir ro este à. Ko-
mo un nap-o un wu ne, no kamu wu, no hoot wu un
kom-to *ya-ur-ba'as* n-ton o-kan. ††²⁴ Amba Shir rurug
wu be-de un gwomo-to m-mar. Wu 'yonstu wu ut-
marimar remen yatt-yo he m-nome komo mar-mo
bupt wu á. ††²⁵ Remen ko-Gwomo *Dawuda* nomog ma-
to un wu, wu zee,

"Ur-ho bi me m-hyan un Yawe
wu ro be-ur gaan un me ne.
Remen wu ro un kom-o un re un de,
yatt rii-yo he me 'ya o-gyer á.

²⁶ Remen kaane hur un de ro o-zak,
me un men-ut pus-to puu,
myet un kaane ne me net-wu ko-ya-m-mar,
man she'et o-sakto ne.

²⁷ Remen woa yage hogog-m re un saag á,
woa yage ne wu ro Wu ba m-Kukop à,
wu meret wu wumut á.

²⁸ O yoosutu me cow-yo un hogog.
Woa shoos me o-zak be-de m-she'et
be-ur gaan un me ne.' ††

²⁹ "Or re ne *Isra*-ne, man hoks no nome un ma-ut
tato na ko-yan-ga'e *Dawuda*. *Dawuda* mereste, a juks
wu, saag-o un wu komo o ro kon be-ur na har caane.
³⁰ *Dawudawan-Rwor un Ma-to Shir* wu, komo wu nep-
ste Shir essusute ut-ma un wu ne mosse us-tond ne,
unze wua sagbe wu ken wu ut-gwomo n-te baag-o un
wu, bo wu sagbu to *Dawuda* à. ††³¹ Bo *Dawuda* hyente
yo ro co à, wu nomu ut-ma to un iné-m *Kiristi*††† ut-
marimar, unze a yagu wu un saag á, wur-o un wu ko-

mo o a wum á. ³² Shir 'yonste ka Yeso wu ut-marimar,
na komo ya-us-tor-ye kap un to ka. ³³ A ya'ag Yeso m-
sek wu she'et un kom-o ur-re o Shir. Komo wu gokste
Kukt-o Shir be-de o-Tato, bo a swore o-nu à. Wu duusu
na Kukt-o un wu, o hante rii-yo no m-hyan à, un yo no
m-hoge ne à. ³⁴ Ba *Dawuda* wu da'e n-Ton á, amba wu
un hi un de un wu, wu zee,

"Yawe zee Wan-Koyan re,
"She'et so un kom-o re o ur-re,

³⁵ har um ru'ut yan-yage-ut ru waragte rii-yo
o he m-yawag un na-us ru à." †††

³⁶ "Remen kaane, kap o un hun-ne ye o-*Isra* ye nep
unze ka Yeso-wu a kame o-kan à, Shir muutu wu Wan-
Koyan, komo un *Kiristi*."

³⁷ Bo hun-ne hogute kaane à, ka ma-to do'uru ye ut-
men, ye zeeru Bitrus un ye ka yan-Tom-ye Yeso ye ne,
"Or re ne *Isra*-ne, zya a he no m-nom?"

³⁸ Bitrus zeeru ye, "Waktun no be-de Shir, a yo'os no
m-ho n-me un jin-ur Yeso *Kiristi* remen a soksutu no
ba'as-ut no. Noa kum yar-mo un *Kukt-o Shir*. ³⁹ Remen
Shir un ess ka swor o-nu o rem no un yakar no ne, ko-
mo un ye ro *Yahuda*-ne á, kap o un ye Wan-Koyan Shir
na he m-aag be-de un wu à."

⁴⁰ Wu ma'asuru ye un rure ut-ma deen to ye hette
bop o-nip à, wu nakuru ye ut-to wu ro m-zee, "Ruut no
hi un no be-de un swor ur-koob o ro un hi-de un ka
yan-men-ut jaas-to ye, ka ye 'yare Yeso à." ⁴¹ Ye deke
ma-ut Bitrus à, a yo'osuru ye m-ho. Un ka ho-de komo
ye dooru ut-moor be-de un hun-ne dugu-us tet
[3,000].

Bo she'et-de yan-dor Yeso ro à

⁴² Ye essu ur-hi kap o un ye be-de un yoos-de yan-
Tom-ye Yeso ro m-yoos à. Ye ro m-re Rii-yo m-Re yo m-
Pas yo un Wan-Koyan, un kon-se Shir ne. ⁴³ Ko wu ke
bopuru o-nu, remen Shir ro un nom un rem-se o-made
us-napa ne deen be-de un *yan-Tom Yeso*. ⁴⁴ Myet o
yan-dor Yeso she'eturu be-ur gaan ba m-koos, koyan
yo ye rotte à ye wonguru. ⁴⁵ Ye baburu rii-yo ye rotte
à, ye wongu ka ye rotte á. ⁴⁶ Ko de ke ho-de komo ye
ro morge un *Pyo-o Shir*. Ye ro m-re Rii-yo m-Re yo m-
Pas yo un Wan-Koyan un hur-to un ye, ye ro m-re m-
swor ne un men-ut pus-to, un hur-ur gaan ne. ⁴⁷ Ye ro
un bongon-de Shir. Ye ro komo un jin-ur so-de ne be-
de un hun-ne kap. Ko de ke ho-de komo Wan-Koyan ro
ye m-do'e un ye ro un kum un gwu à.

Bor-us tet

A taasute ko-ryam gom-o un
ryam-to un wu un ish-o un Pyo-o Shir

3 De ken ho-de Bitrus ne un *Yohana* ye ro m-neke
un *Pyo-o Shir* un da-o un kon-se Shir, so un

† Hyen komo: Jowe 2:28-32 (ut-Girik) †† Hyen komo: Mati 27:35;
Mark 15:24; Ruka 23:33; Yoha 19:18 † Hyen komo: Mati 28:5-6;
Mark 16:6; Ruka 24:5 †† Hyen komo: Bong 16:8-11 (ut-Girik)

‡ Hyen komo: Bong 132:11; 2Sam 7:12-13 ††† Wu Shir daagne à.

‡‡ Hyen komo: Bong 110:1 § Hyen komo: Seng 4:32-35

kwom-us tet-se m-rim. ² Un ish-o a m-zee *Ish-o ut-Ay-owé* à, wu ken net-wu ro kon wu cin bo un mat-o un wu ryam-to wu rotte. Ko de ke ho-de a wu m-hante un ish-o un *Pyo-o Shir*, remen wu konot hwor be-de un ya-m-cow.

³ Bo wu hyente Bitrus ne un *Yohana* ro m-cow un *Pyo-o Shir* à, wu argu ye m-kon un hwor. ⁴ Bitrus ne un *Yohana* tuuru wu yish, Bitrus zeeru wu, "Gwot te."

⁵ Hur-de un ko-ryam argu m-warag be-de un ye, wu ro o-dish yea ya'as wu hwor.

⁶ Amba Bitrus zeeru, "Me rott hwor á. Amba rii-yo um rotte à, yo um he wo m-'ya. N-me jin-ur Yeso *Kiristi* wu o-Nazaret, ine eso, o hewe ur-hew!" ⁷ Bitrus shipuru kom-o un wu o ur-re, wu jaksu wu. Ba un rem, da-to us-na se un wu un yish-to un na-se un wu ne nomu m-'wons. ⁸ Wu gurgu kagat! Wu inuru eso, wu ciru ur-hew, un cowu un *Pyo-o Shir* da-o gaan un ye ne. Wu ro ur-hew, wu ro ut-nosse, wu ro komo un bongon-de Shir. ⁹ Bo hun-ne myet hyane wu ro ur-hew un bongon-de Shir ne à, ¹⁰ ye nape komo unze wu wu ro ur-she'et n-riib un *Ish-o ut-Ayowé* un *Pyo-o Shir* us-kon à. Ye bopu o-nu m-sok ne remen rii-yo ut-hyat yo ye hyane yo nomog mosse un wu ne à.

Rwor un Ma-to Shir to ma Bitrus ayoore-o

¹¹ Bo ka wa-ut-ryam-wu gamte Bitrus ne un *Yohana* à, kap o un hun-ne haanuru be-de un ye us-rek n-me un sak-o *Suremanu* à, ye ro un bopu un nu-se un ye. ¹² Bo Bitrus hyente kaane à, wu nomu hun-ne o-ko'ot. Wu zeeru, "No hun-ne ye o-*Isra*, z remen ya un o no bypte us-nu un to ka? Komo z remen ya un notte te o-gwot, sa o zee un beeb-de un hi un te o, ko remen senge-m te be-de un dor-o Shir o te ru'ute ka net-wu hewute ur-hew? ¹³ Shir *Ibrahi*, un *Ishaku*, un *Yakubu* ne, Shir tat-ne te, wu sepse ko-guw-wu un wu Yeso. *Biratus* ko-Gwamna nomu sakt-o wu ho'ostu wu. Amba un hek-o un kaane, no yo'ogte Yeso, no yagu wu komo ut-yage un co Biratus. ¹⁴ Amba no yagu ka wan-ba-m-kukop wu ut-yage, Kashi un Net, no kon a ho'osundu no ka wan-ho un hun-ne wu. ¹⁵ No hooru wu ro shi'it-de un hooq-o un ba m-ta à. Amba Shir 'yonstu wu ut-marimar, te komo te un swo-se un wu un to ka. ¹⁶ To, un beeb-de un jin-ur Yeso o, be-de m-sher un wu, o ya'e ka net-wu m-'wons. Net-wu ka, no nepstu wu. Be-de un m-sher be-ur Yeso, ka net-wu waragte kerker. Myet-m no, no hyeneste.

¹⁷ "Or re ne, un nepste un koob-de us-nap no nome to ka, kaane sek-ye no nome. ¹⁸ Amba un kaane Shir shooste rii-yo wu rwore un nu-o un yan-rwor un ma-to un wu à kap unze, *Kiristi*, wua su ur-koob. ¹⁹ Un remen kaane se, no yage *ur-ba'as*, no waktune be-de Shir re-

men a so'osté *ba'as*-ut no, ²⁰ komo remen Wan-Koyan wu he no do ye un jaab-o ut-men. Wua tomon no *Kiristi* dagan-mo un cin n-ga, wu ro Yeso. ²¹ Depete se Yeso she'essute n-Ton shir, har da-o a he muut us-rem us-pu se kap à, bo Shir rwore cin un n-ga à, un nu-o un yan-rwor un Ma-to Shir ye un ba m-kukop. ²² Remen *Mosa* zeeg, 'Yawe Shir no wua tomon no wu ken wan-rwor un Ma-to Shir wu kané be-ur or no, untun me. Raks no kap o un rii-yo wu he no m-rure à. ²³ Komo bon wu yage raks un ka wan-rwor un Ma-to Shir wu à, a ruut wu n-me un buug-de un hun-ne ye Shir.' †

²⁴ "O-nip, bo un yan-rwor un Ma-to Shir ye nome ut-hyangan à, cin un Sama'era, un ye donde ne n-jim à, myet ye nomoste ma-to un ka ho-to. ²⁵ Hyangan-to a nome be-de un yan-rwor un Ma-to Shir à, rem no o, no ye komo he re un cim-yo tat-ne no, yo Shir swore o-nu un ye ne à. Ka to wu zette *Ibrahi*, 'Un baag-o ru a hette 'ya un baag-to un hun-ne ye un hono o-dak o-kwum.' †²⁶ Bo Shir daage ko-guw-wu un wu à, wu ciru wu m-tomon be-ur no remen wu ye'et no o-kwum, wu rwuntute ko wu ke be-de un cow-se un men-ut jaas-to."

Bor-us nass

Bitrus ne un Yohana un co-o un Morog-de un Sek-ye

4 Da-o Bitrus ne un *Yohana* ro ut-ma un hun-ne ne à, yan-*Cow un kon-se Shir* un ko-caari-wu un yan-'er-de un *Pyo-o Shir* ne, un *Saduki*-ne ne haanuru be-de un ye. ² Ye hogute us-ryaab remen *yan-neke-m Yeso* ro un yoose un buug-de un hun-ne unze marimarine a ine un hooq ne bo Yeso ine à. ³ Ye argu m-ship un Bitrus un *Yohana*. Ye tigi ye se gas-o ish, bo rim-m ro nomoste à. ⁴ Amba hun-ne deen be-de un ye hoge ma-ut Yeso à ye sheru o-nip. Kap moor-to *yan-dor Yeso* wooru untun campo-ne dugu-us taan [5,000].

⁵ Gas-o ish, gwomo-ne un sek-ye ne un ye ne, un yan-yoos-de un *karamsa*-to un ye ne, ye morguru o-Urusharima. ⁶ Annas, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, wu ro kané be-ur gaan un Kepas, *Yohana* ne, un Arekanda, komo un ye ro ne baag-o un Gwomo-ne ye un kon-se Shir à. ⁷ Ye rwor'u Bitrus ne un *Yohana* m-es un tete-de un ye. Ye cituru ye, ye zee, "Zun to ke gwomo-to o, ko ne un de ke jin-de no nomte ka senge-mo?"

⁸ Bitrus shiishe un *Kukt-o Shir* ne, wu citu ye. Wu zee, "No gwomo-ne un sek-ye ne ye un hun-ne! ⁹ Caane sok-mo a nome ka ko-ryam-wu à, zmo mo no te us-cot o? zKomo no un con no nep wu dosse wu ka gom-o?"

¹⁰ Te conog no nep un kap o un hun-ne ye o-*Isra*-ne o-nip. Yo hante ka net-wu rotte eso kerker un co-o no à,

† Hyen komo: *Rwu* 3:15 †† Hyen komo: *Mati* 27:15-23; *Mark* 15:6-14; *Ruka* 23:13-23; *Yoha* 19:12-15

‡ Hyen komo: *Kara* 18:15,18 (*ut-Girik*) †† Hyen komo: *Kara* 18:19 †† Hyen komo: *Taka* 22:18; 26:4

n-me un jin-ur Yeso *Kiristi* ko-Nazaret o, wu no kame à, wu Shir 'yonse ut-marimar à. ¹¹ Ka Yeso-wu, wu ro:

“Ka pam-yo, yo ya-ut-mà yage à,
amba m-moka yo yo komo arge ur-bon
be-de un pam-ye ut-mà.” †

¹² Yatt komo be-de a he kum un gwu á, be-de un jin-to a ya'e hun-ne ye un hono o-dak kap à. Yatt jin-de a ya'ase de a zee se be-de un de a he kum un gwu á, se be-ur Yeso.”

¹³ To, bo sek-ye hyente jaab-o un men-ut Bitrus un *Yohana* ne à, komo ye napuru unze ye ya-us-nap-ye deen á, koob-ne ye komo, ye bopu o-nu, ye napuru ye she'ete un Yeso ne. ¹⁴ Amba bo sek-ye hyente ka net-wu a taase ut-ryam à, wu ro eso be-ur gaan un *yan-Tom Yeso* ne, ye taagu gom-de m-cep. ¹⁵ Ye zeeru *yan-Tom Yeso* ye ru un ka be-de un *Morog-de un Sek-ye* de, ye nomuru ut-orom un or un ye ne ne. ¹⁶ Ye zeeru, “¿Re o a he no m-nom un ka hun-ne ye ne? Remen un cen o bo un kap o un ya-ur-she'et o-Urusharima nepste unze a nomog yo ken rii-yo o-made yo be-de un ka hun-ne ye. Yatt komo bo a he m-zee 'Ba kaane o á.’

¹⁷ Amba un cen o taase ka rii-yo senge-m wo n-me un hun-ne, se a nek ye ut-to, taase ba'asu ye, ye do nome un net ut-ma n-me un ka jin-de.”

¹⁸ Ye dooru agbe un *yan-Tom Yeso*, ye naku ye ut-to, taase ba'asu ye, ye nome net ut-ma, ko ye do ur-yoos n-me un jin-ur Yeso. ¹⁹ Amba Bitrus ne un *Yohana* shasuru, ye zee, “To, ¿ko hond hond o be-de Shir te jiish m-hoge un ma-ut no arge Ma-to Shir? Ceker no ur-bon ne. ²⁰ Tea hoks m-she'et temb un rii-yo te hogusse, komo te hyenes á.”

²¹ Bo ye dotte ye nak ut-to à, ye argu ye m-ho'os. Ye taaguru bo ye he m-nom ye ye'et ye ur-koob à, remen kap o un hun-ne ro un sekemse un jin-de Shir remen rii-yo kore à. ²² Ye bomog Shir remen ka net-wu a taase gom, o-made à, wu aragte us-hak kwooz-ut yoor [40] bo o-mat.

**Yan-dor Yeso konog ye kumut
jaab-o ut-men o un
kotot ut-ma ba o-gyer**

²³ Bo a ho'oste Bitrus ne un *Yohana* à, ye argu m-neke be-de un hun-ne ye un ye. Ye argu ye m-rure kap o un bo un rii-yo Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un ye ro sek-ye ne ruru ye à. ²⁴ Bo ye hoge kaane à, ye daku cor-se un ye n-ton Shir. Ye zeeru, “Wan-Koyan, Wa-ut-Gwomo kap, wo wu nome o-Ton o-dak ne, m-sa ne, komo un kap o un rem-se ro n-me un to à. ^{†25} Un *Kukt-o Shir* o nome ut-ma un ko-guw ru ne wu ro, tato te *Dawuda* à, o zee,

“¿Remen ya un o ye ro *Yahuda*-ne á ye nomte us-ryaab?

¿Hun-ne komo ye nom barag-se un cow-se o-hwaa?
²⁶ Gwomo-ne ye un hono o-dak dek zonge-to m-dum,
sek-ye ye un ye komo ye mossu ut-hi,
us-ryaab un Yawe ne, komo un *Kiristi*.” ‡

²⁷ Nip-o, un bo-o Urusharima ko-Gwomo *Here* [Atipas] un Panti *Biratus* ne ye mossute ut-hi un ye ro *Yahuda*-ne á, un hun-ne ye o-*Isra*-ne, ye ro us-ryaab un ko-guw ru ne Yeso, wu ba m-kukop, wu o daagne à. ^{‡28} Ye un nom un yo beeb un du un hur un du ne esse m-nom à cin n-ga ne ne. ²⁹ M-moka komo, Wan-Koyan, gwot bo ye ro un senge-mo ye ye'et te ur-koob à, 'ya guw-ne ru beeb-de us-rwun de un rwor un ma-ut ru ba o-gyer. ³⁰ Senge tapan un kom-o ru o un taas us-gom, nom komo rem-se o-made, un rem-se ut-hyat ne un jin-ur ko-guw ru Yeso wu ro ba m-kukop à.”

³¹ Bo ye nomte kon-se Shir à, ka be-de ye rotte ur-morog à, de nukturu. Kap mo un ye argu m-shi un *Kukt-o Shir*, ye sengu rwor un ma-to Shir ba o-gyer.

Koyan yo un yan-dor Yeso ye ro m-wong

³² Myet *yan-dor Yeso* hur-to un ye ro kang-o gaan un barag-se un ye ne. Yatt-wu zee rii-yo wu rotte à, yo ma un wu yo un hon du un wu á, amba ye ro m-wong un or un ye ne myet yo ye rotte à. ^{‡33} Un beeb-de un *Kukt-o Shiryan-Tom Yeso* senguru rwor un ma-to un ine-m Wan-Koyan Yeso ut-marimar. Yar-mo Shir hokuru *yan-dor Yeso* myet-mo un ye. ³⁴ Har yatt-wu taage un yo ken rii-yo be-de un ye á. Remen kap ya-ut-kat ko ya-ut-hur ye sengutu to m-baab, ye un hante hwor. ³⁵ Ye ro m-ess be-de un *yan-Tom Yeso*, komo a ma'asu m-wong a ya'as kowan wu taage un yo ken rii-yo ur-she'et yo à.

³⁶ Kaane wu ken wu nome jin-de un wu *Yusuhu*. Wu ko-*Rewi*-wu, takan-de un wu ko-ya-o-Sayipurus-wu, wu *yan-Tom Yeso* ro m-aag Barnabas à, (Unze, *Wan-do'e ur-hur jaab-o ut-men*.) ³⁷ Wu komo wu bak o ken kat-o un wu o, wu hanturu hwor, wu essuru be-de *yan-Tom Yeso*.

Bor-us taan

Hananiya ne un Sapiratu

5 Amba wu ken net-wu jin-de un wu Hananiya un ne'a un wu ne Sapiratu, bak rii-yo ye rotte à. ² Wu wukuru ye ken hwor-ye be-de un ka hwor-ye un nap-o ne'a un wu ne. Wu hanturu o-gyes cot, wu ya'asuru *yan-Tom Yeso*.

³ Bitrus zeeru, “Wo Hananiya, ¿re nome o yagute *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* cuwut un hur un du, har o

† Hyen komo: *Bong* 118:22 †† Hyen komo: *Rwu* 20:11; *Nehe* 9:6; *Bong* 146:6

‡ Hyen komo: *Bong* 2:1-2 (ut-Girik) ‡† Hyen komo: *Ruka* 23:7-11; *Mati* 27:1-2; *Mark* 15:1; *Ruka* 23:1; *Yoha* 18:28-29 ‡‡ Hyen komo: *Seng* 2:44-45

nomote *Kukt-o Shir* ut-bo, komo o wukute ye ken ye be-de un ka hwor-ye o-kat ye? ⁴ Rii-yo o bept o, zo ma ru o ka? Bo o bepse à, za un mo wo us-cor o hante hwor? Ze o nome o nomot se ka barag-se un hur un du ne? Ay, net-wu o nome ut-bo á, Shir-o o nome.”

⁵ Bo un hoge un ka ma-to, Hananiya heeru n-dak, wu maruru. Hun-ne ye hoge ka ma-to à, gyer-o hooru ye deen. ⁶ Beeb-ye inuru ye yeru u-de un wu o-gund. Ye ruutu wu n-do, ye jokuru.

⁷ Hohond-mo un awa-us tet se arge à, ne'a Hananiya cownuru. Wu nap yo kore á. ⁸ Bitrus zeeru wu, “Ze Ruru me kom-de ka rii-yo a topu no un ka kat-o?”

Wu zeeru, “Ee, ta-de un ye de ka.”

⁹ Amba Bitrus zeeru wu, “Ze nome no mossute o-nu no megerte Kukt-o Wan-Koyan? Ka hun-ne ye joke campo ru à, ye un her-o un ish, dek-mo ye he wo komo ye ruut wo.”

¹⁰ Ba un naas o-da, wu heeru un na-se un wu, wu maruru. Bo beeb-ye cowonte à, ye 'wos wu mereste. Ye argu wu m-keps, ye ruutu wu, ye joku wu n-riib campo un wu. ¹¹ Gyer-o hooru kap o un hun-ne *yan-dor Yeso* un bo un ye hoge ka ma-to un ka rem-se ne à.

Yan-Tom Yeso nomog rem-se o-made ut-moor ne

¹² Yan-Tom Yeso nomog us-napa un rem-se o-made ne ut-moor ne be-de un hun-ne. Myet-mo *yan-dor Yeso* ro wetse m-morge un sak-o *Suremanu* un be-de un *Pyo-o Shir*. ¹³ Amba n-me gyes-o un hun-ne, yatt-wu nome jaab-o ut-men o wu mossute ur-hi un *yan-dor Yeso* ne á. Myet un kaane ne, komo hun-ne ro ye un 'ya m-sek.

¹⁴ Myet un kaane ne, ya-m-sheer o-nip be-de un Wan-Koyan ye sengu m-do ut-moor, campo-ne un ne'a-ne ne. ¹⁵ Har wooru hun-ne ro m-rwuun un ya-us-gom ne us-cow, ye ro ye m-neks n-te ut-put, ut-karanga ne. Ye o-sakto ye zee Bitrus wu arge, horomte-o un wu a ci ye ken ye. ¹⁶ Hun-ne ut-moor ne ma'asuru m-morge un ka bo-to ro un her-o o-Urusharima à. Ye ro un hante un ya-us-gom un ye *ya-ut-kot* ro ne un ya-ur-koob à, myet-mo un ye, a taas ye gom-se un ye.

Yan-Tom Yeso swoog ur-koob remen sher-mo un ye be-ur Yeso

¹⁷ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ka ye wu rotte ne be-ur gaan à, (a ye m-zee, buug-de un *Saduki-ne*), ye shiiru un shoob-de un *yan-Tom Yeso* deen. ¹⁸ Remen kaane, ye shipuru *yan-Tom Yeso*, ye rwo'uru ye n-me un kur-o m-ke'et. ¹⁹ Amba bo tet-m wootte à, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu tikshiru ish-o un kur-o a ke'ete ye à. Wu rwuntu ye, wu zeeru, ²⁰ “Neke no, no es

n-me un *Pyo-o Shir* no rure hun-ne ma-to un ka hoog-m pu-mo mo.”

²¹ Bo ye hogute kaane à, ye cowuru *Pyo-o Shir* n-sot, ye ro m-yoose un hun-ne.

Bo ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ye ro be-ur gaan un wu ne morgute à, ye agnuru *Morog-de un Sek-ye*, un kap o un sek-ye ye o-*Isra*-ne, ye tomuru un kur-o m-ke'et a haante *yan-Tom Yeso*. ²² Amba bo yan-'er-de un *Pyo-o Shir* heete à, ye 'wos ye un kur-o m-ke'et á. Ye muunuru. Ye rworuru, ye zeeru, ²³ “Te un 'wos a tigu-sute ish deen deen, yan-'er-de o-kur komo ye ro un 'er-de us-ish. Amba bo te tikshe à, te 'wos ko net n-me á.”

²⁴ Bo caari-wu un yan-'er-de un *Pyo-o Shir* un Gwomo-ne ye un kon-se Shir ne hogute kaane à, hur-ur do'uru ye deen. Ye ro un barag-se un rii-yo to ka he m-hante à.

²⁵ Wu ken wu haanuru, wu zeeru ye, “Ai, ka hun-ne ye ka reen ka ye no tige un kur-o m-ke'et à, ye eso eso n-me un *Pyo-o Shir*, ye ro m-yoose un hun-ne.”

²⁶ Caari-wu un yan-'er-de un *Pyo-o Shir* un ya-ur-'er ne, ye haaru ye deknu *yan-Tom Yeso*, amba yanze ur-beeb á, un remen ye ro o-gyer taase hun-ne jir ye ut-ta'ar.

²⁷ Bo ye dekenye *yan-Tom Yeso* à, ye rwo'uru ye m-es un co-o un *Morog-de un Sek-ye*. Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir cituru ye. ²⁸ Wu zeeru, “Te nak no ut-to deen deen taase no do ur-yoos un ka jin-ur Yeso de. Amba kowan o-Urusharima nepste rii-yo no ur-yoos à, har ma hoob-o notte no duusutu te ra-o un hyo-mo un ka net-wu.” †

²⁹ Amba Bitrus un *yan-Tom Yeso* ne shasuru, ye zee, “Jip o te nomote Shir o-dorotte arge bo te he nome un net à! ³⁰ Shir tat-ne na 'yonste Yeso ut-marimar, ka wu no ho'e kunkam un ogo-kan o-ce à. ³¹ Shir deete wu un re-de un wu, Yeso waragte Sek-wu komo ko-*Wan-Gwu*, remen wu tiksute *Isra*-ne cow-yo m-waktune be-de Shir, komo ye kumut a soks ye *ba'as-to* un ye. ³² Te komo te ro yan-swose un to ka, *Kukt-o Shir* komo kaane, o Shir ya'ase yan-dorotte-o un wu à.”

³³ Bo sek-ye hogute kaane à, ye hogu us-ryaab deen, har ye cun ye ho *yan-Tom Yeso*. ³⁴ Amba wu ken ko-*Parisa*-wu ro kon. Jin-de un wu Gamariyer. Wan-Yoos-de o-*karamsa*, hon un hun-ne ye ro wu un ya'as m-sek. Wu inu eso n-me un ka *Morog-de un Sek-ye* de, wu zeeru a ruut ka hun-ne ye n-do un ya o-da hiin.

³⁵ Ka da-o wu zeeru ka *Morog-de un Sek-ye* de, “No or re *Isra*-ne, nom no ja un rii-yo no cone nome un ka hun-ne ye à. ³⁶ Hak-se n-jim se arge à, wu ken net-wu ru ur-jin à, jin-de un wu Tudas. Wu hwoog hi un de un wu ur-keer. Be-de un hun-ne zungu-us nass [400] ye doruru wu, amba a hooru wu. Komo a caas yan-dor-o un wu, to ka komo to nome kom-de un ye. ³⁷ Bo un nom un to ka komo, wu ken wu ru ur-jin, jin-de un wu

† Hyen komo: *Mati 27:25*

Yahudas, ko-ya-o-Gariri. Da-o a ro un oog-de un hun-ne à, wu rwo'uru hun-ne ye doru wu. Wu ma a hoo ru wu, yan-dor-o un wu komo a caastu ye kap. ³⁸ To, ko m-moka me no m-rure, yagu no ma-to un ka hun-ne ye, yagu no ye. Urege de sakto-o un ye, ko senge-mo un ye mo un net o, ai, moa saburse. ³⁹ Amba urege ka senge-mo mo Shir mo, noa hoks mo, ka hun-ne ye m-wen á. A 'wos na hi un na ut-ween un Shir ne á!" Ye argu dek un ma-to un wu.

⁴⁰ Ye agbu *yan-Tom Yeso* ye nomu ye us-sorog. Ye nakuru ye ut-to taase ye do nom ut-ma n-me un jin-ur Yeso á. Ka da-o ye argu ye m-ho'os.

⁴¹ Yan-Tom Yeso inuru un ka *Morog-de un Sek-ye* de, ye ro o-zak remen a hyanag ye, ye bo'ose ye dek o-yo'og un remen un jin-ur Yeso. ⁴² Ko de ke ho-de, ko un *Pyo-o Shir*, ko o-hur, ye yage ur-yoos un ko'ot un *Ma-to m-Rerem* ne á. Ye senge m-zee Yeso wu ro *Kiristi*.

Bor-us cind

A dak yan-m-Senge nen ta'voor

6 To, un ka ho-to, hun-ne ut-moor ne warguru *yan-dor Yeso*. *Yahuda*-ne yan-hoge ut-Girik nomuru *Yahuda*-ne us-hwumug ye ro un hoge un rem-de *ut-Ibra* à. [†] Ye un nom kaane remen a m-was un ye man ye gwor-ne ye un ne'a-ne da-o un wong un rii-yo m-re yo un ko de ke ho-de á. ² Ka op un nen yoor-ye agburu hun-ne kap *yan-neke-m Yeso*. Ye zee ru, "Ai, u nom ur-bon a yage ko'ot-m un Ma-to Shir a ma'aste ma-to un rii-yo m-re á. ³ Remen kaane, or re ne daag no hun-ne nen ta'voor be un no, ye ro un kashi ur-hur ne de ur-bon à, ye shiishe un *Kukt-o Shir* komo us-weer ne à, ye a he m-ya'as un ka senge-mo à. ⁴ Te komo tea muut ur-hi un nom un kon-se Shir un yoos un Ma-to Shir ne."

⁵ Hun-ne kap hoguru rere-mo un ma-to ye rwore à. Ye daagu Istipanus (wu ken net-wu wu shereg un Yeso ur-beeb ne, komo *Kukt-o Shir* garamsute wu), un Pirip ne, un Burokoras ne, Nikano ne, un Timon ne, Barminas ne, Nikoras (ko-ya-o-Antakiya, n-ga wu ba ko-*Yahuda*-wu á amba wu waragte ko-*Yahuda*). ⁶ Ye ka ye a daage un co-o *yan-Tom Yeso*. Bo ye nomoste kon-se Shir à, ye sekuru ye ut-kom.

⁷ Ma-to Shir komo to senguru m-bo'ose. Moor-to *yan-dor Yeso* komo n-me o-Urusharima sengu m-do hor-m-hor, yan-*Cow un kon-se Shir* ut-moor ne komo ye goksuru ka sher-mo un ma-to o-nip mo.

A shik Istipanus

⁸ To, Istipanus, wu net-wu shiishe un yar-mo Shir ne ur-beeb ne. Wu ro m-nom un rem-se o-made ut-hyat ne n-me un hun-ne. ⁹ Ye ken ye be-de un kuke-o ur-morog o a m-zee *Kuke-o un ye Possusse* à, ye

† Ko: ut-Arameki.

he'eburu Istipanus ut-ween. Ye ka komo *Yahuda*-ne ye ye o-Kireni un ye o-Arekzandiriya ne, komo un ye un dak-o o-Kirikiya ne, un ye o-Asiya ne. ¹⁰ Amba, ye bo'os ut-ween un wu ne á, remen ma-to un wu to us-nap to, *Kukt-o Shir* ciriru un hi-de un wu.

¹¹ Ye swowuru ye ken hun-ne ye wukusse un remen ye zeet, "Te hogute wu un reeb-ut *Mosa*, komo wu ro Shir un nome un ma-to o-yo'og."

¹² Un kaane, ye 'yonsu hur-de un hun-ne, un sek-ye ne, un *yan-Yoos-de o-karamsa* ne. Ye komo ye daaru wu, ye shipu wu. Ye heeturu wu be-de un *Morog-de un Sek-ye*. ¹³ Ye ken sek-ye be-de un hun-ne haaru ye deknuru yan-swose ut-bo, ye ken ye zee ru, "Ka net-wu ko de ke ho-de wu ro un hun-to o-saa n-te un ka be-de ba m-kukop de komo un *karamsa-o Mosa* ne. ¹⁴ Te hogute wu m-zee unze ka Yeso-wu o-Nazaret-wu wua wurumse ka be-de, komo wu wakse kap o un jor-se *Mosa, wan-Rwor un Ma-to Shir*, yaksu na à."

¹⁵ Myet bo un ye ro tara tara be-de un *Morog-de un Sek-ye* à, ye ro wu un tu un yish-ye hyanu co-o un wu waksute untun *wan-tom-wu Shir*.

Bor-us ta'voor

Ma-ut Istipanus

7 Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir cituru Istipanus wu zee, "¿Ka rem-se, nip-o?"

² Istipanus zee ru, "No or re ne un tat-ne ne, raks me no. Shir wan-seps-mo ut-gwomo wu rwuunte be-ur tato na *Ibrahi* da-o wu ro'e un dak-o o-Mesopotami à, cin ba wu ro she'ette bo-o o-Haran. ³ Shir zee ru wu, 'In-e un dak-o ru, o yage hen-ne ru ne, o neke dak-o um he wo m-ya'as à.' ^{††}

⁴ "Tato na *Ibrahi* argu m-inē un dak-o o-Kardiya, wu argu m-she'et un bo-o o-Haran. Bon kanē komo, bo tato un wu mereste à, Shir hanturu wu un ka dak-o notte ur-she'et m-moka à. ⁵ Amba ne Shir 'ya *Ibrahi* ko rii gaan-yo un ka dak-o á, ko o-gaan. Amba wu sworog o-nu un *Ibrahi* wua 'ye wu ka dak-o wu un baag-o he m-dond un jim-de un wu ne à. Shir sworog o-nu ko de nomte à *Ibrahi* rott wà un ka da-o á. ^{†††6} Shir komo wu rwore unze baag-o *Ibrahi* a nom ur-hamat un o ken dak-o, hun-ne ye un ka dak-o komo yea mus ye guw-ne, yea 'ye ye ur-koob har us-hak zungu-us nass [400]. ⁷ Shir zee ru wua 'ye ka dak-o ye hette m-guw à ur-koob, kaane nomse komo baag-o *Ibrahi* a rwuun ye nome Shir m-guw un ka be-de. ^{††††8} Shir komo wu esste ut-ma un *Ibrahi* ne, ma-to ur-ko. O rwo'e bo *Ibrahi* mate *Ishaku* à, wu koot wu ur-ko un ho-ur aeere-de. *Ishaku* matu *Yakubu*, komo wu matu tat-ne na ka op un nen yoor-ye. ^{†††}

†† Hyen komo: Taka 12:1 † Hyen komo: Taka 11:31; 12:4

†† Hyen komo: Taka 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 †† Hyen komo: Taka

⁹“Remen ka ya-n-ga-ye ro un shoob-ur heno un ye *Yusuhu*, ye babu wu. A heetu wu dak-o o-*Masar*. Amba Shir ro mosse un wu ne. ¹⁰Komo wu ruutu wu be-de un kap o un swo ur-koob o un wu. Shir rwo'uru komo wu wakturu ko-ya-us-nap. Wu reeg ur-ho be-ur ko-Gwomo-wu o-*Masar*. Ko-Gwomo-wu o-*Masar* ya'asu wu gwomo-to o-*Masar*. Komo wu rwo'uru kap o un hun-ne ye un hur-o un wu un kom-ut *Yusuhu*. ^{††}

¹¹“A kaner mer he'enuru un myet o un dak-o o-*Masar* un o-*Kan'ana*-ne, mosse un swo ur-koob ne de m-yo, har tat-ne na taage un rii-yo m-re. ^{†12} Amba bo *Yakubu* hogute yege-hyo ro kon o-*Masar* a, wu tomuru yakar-ye un wu, tat-ne na ha-mo o-*Masar*. De ka de ro hew-de un ye de ur-takan. ¹³ Un hew-de un ye de o ayoore-de, *Yusuhu* rwuntu hi un de un wu cas be-ur sek-ye ne ye un wu ne, ka da-o ko-Gwomo-wu o-*Masar* napuru baag-o *Yusuhu*. ^{††14} *Yusuhu* tomuru tato un wu *Yakubu* wu haan, komo un kap o un sekke-ne ye un wu ne. War war-mo un ye komo hun-ne kwooz-ut tet un op un taan ye [75]. ^{††15} *Yakubu* argu m-neke o-*Masar*, reeno wu mare un tat na ne. ^{††16} A kamsunu ye a muutu ye o-Shekem, a rwo'uru ye un saag-o *Ibrahi* o'e un hwor-ye o-azorpa a, be-ur yakar Hamor kaner o-Shekem. ^{†††}

¹⁷“Amba bo da-o nomte yow yow o Shir hette shoos un ka ma-to wu esse un *Ibrahi* ne a, hun-ne na dooru. Ye nomu ut-moor deen un dak-o o-*Masar*. ¹⁸ Ka da-de a nomu wu ken ko-Gwomo-wu o-*Masar*, wu nape net-wu a m-zee *Yusuhu* a. ¹⁹ Ka ko-Gwomo-wu reeg ra-o un hun-ne na. Wu rangsute tat-ne na. Wu ro m-rwo a jorog yan-yakar-ye un ye un remen ye meret. [†]

²⁰“Un ka da-o o ka, a mate *Mosa*, wa-wu ut-campo. A nomu gut-de un wu reng-us tet un hur-o tato un wu. ^{††21} Bo a ruutu wu n-do a, wa wan-ne'a ko-Gwomo-wu o-*Masar* deku wu, wu gwotu wu untun wa un wu. ^{††22} A yoosuru *Mosa* kap o un nap-se un ya-o-*Masar*. Wu komo net-wu ur-beeb ne be-de rwo ut-ma, un rii-yo wu ro m-nom ne a.

²³“Bo wu woose hak-us kwooz-ut yoor [40] a, wu nomu us-barag wu he wu gas or un wu un *Isra*-ne. ²⁴ Bo wu hyente wu ken ko-ya-o-*Masar*-wu, wu ro un dum-mo un ko-*Isra* a, wu haaru, wu guut ko-*Isra*, wu topotu wu, wu wosu ko-ya-o-*Masar*. Wu hoguru wu. ²⁵ Wu hwooru o-saktu wu zee or un wu ne a neps unze Shir daage wu remen wu guut ye. Amba hun-ne ye nap a. ²⁶ Bo ish geste komo a, wu hyanuru ye ken *Isra*-ne ye m-dum, wu conu ye m-hongse. Wu zeeru, 'Campo-ne,

no hun-ne gaan-ye no ro, zyan yo notte hi un no m-dum?

²⁷“Amba ka wu ro or un wu m-dum a, wu tudbu *Mosa* n-riib, wu zeeru, 'zWa sagbu wo ut-gwomo be un te o piishitu te ut-ma? ²⁸ Ashi, zwu un con o hoot me bo o ho'e ka net-wu wu m-ryo?' ^{††29} Bo *Mosa* hogute kaane a, wu somuru wu she'eturu she'et-de ur-hamat un dak-o o-Midiyan. Reeno wu mate yakar yoor yan-campo-ne. ^{††}

³⁰“To, bo a nomte us-hak kwooz-ut yoor [40] a, wu ken *wan-tom-wu Shir* wu haanuru be-ur *Mosa* un remde o-ra, un ya-o yo ken 'yo-yo un o ken kot-o yow yow un Haag-o o-Sinay ne. ³¹ Bo *Mosa* hyente kaane a, wu bopu o-nu un rii-yo wu hyane a. Bo wu hyoknute yow yow wu gut a, wu hoguru cor. Yawe zee, ³² 'Me wu ro Shir tat-ne ru ne, Shir *Ibrahi* un *Ishaku*, un *Yakubu* ne.' Wuro *Mosa* ciru us-zap, ko m-gwot ken wu hoks a.

³³“Yawe zeeru wu, 'Pos ka'ante-ut ru, un remen ka be-de wotte eso a, be-de ba m-kuop de. ³⁴ O-nip, um hyanag koob-de a un 'ya un hun-ne re ye ro o-*Masar* a. Um hogute 'won-se un ye, komo me un kergune um guut ye. To, m-moka se o zonge um tomot wo ha-mo o-*Masar*.' ^{†††}

³⁵“To, ka Mosa-wu, wu ye yage, ye zee, 'zWa sagbu wo ut-gwomo be-ur na o piishitu na ut-ma?' Wu Shir tomne wu re co, wan-ruut-wu, un bu-yo un *wan-tom-wu Shir* wu rwunne be-de un wu un ka ya o-yo yo a. ^{†††36} Da-o wu komse nom un rem-se o-made un dak-o o-*Masar* a, wu rwuntu ye. Komo un saw-to ut-hyat ne un dak-o o-*Masar*, un Roog-o Jaas-o ne komo n-me o-kot ne har us-hak kwooz-ut yoor [40]. ^{†††}

³⁷“Ka Mosa-wu, wu zee *Isra*-ne, 'Shir a deeg wu ken *wan-rwor un Ma-to Shir* wu be-de un hun-ne no, untun me.' ¹⁸³⁸ *Mosa* wu, wu karakse hun-ne ye o-*Isra* o-kot. Wu ro kane un tat-ne na ne komo un ka *wan-tom-wu Shir* wu ne wu nome ut-ma un wu ne un Haag-o o-Sinay a. Wu wu komo goksune ma-to yan-hoog be-de Shir wu hantu na. ¹⁹

³⁹“Amba tat-ne na yagu wu nome o-dorotte, ye 'yarag wu. Ye hogu gop-de m-warag un dak-o o-*Masar*. ⁴⁰ Ye zeeru *Haruna*, 'Nomo na shir-ye he na teke co a. O nak ka Mosa-wu, wu rwuntu na es-mo un dak-o o-*Masar* a, a nap rii-yo koru wu a.' ²⁰⁴¹ Un ka da-o, ye zworu ye ken shir-ye untun wur-o o-na. Ye seku ka gir-mo ur-*seke*, ye bopu o-zak un senge-mo ye nome un kom-to un ye a. ²¹⁴² Remen kaane Shir tuku ye ur-jim, wu mussu ye yan-guw-mo un yege-regen. To ka nomog hond hond un rii-yo ro gense ne un takurda-o un *yan-Rwor un Ma-to Shir* a unze,

15:13-14 ††† Hyen komo: *Rwuu* 3:12 ††† Hyen komo: *Taka* 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31—35:18 † Hyen komo: *Taka* 37:11; 37:28; 39:2,21 †† Hyen komo: *Taka* 41:39-41 † Hyen komo: *Taka* 42:1-2 †† Hyen komo: *Taka* 45:1,16 †† Hyen komo: *Taka* 45:9,10,17,18; *Taka* 46:27 (ut-Girik) ††† Hyen komo: *Taka* 46:1-7; 49:33 ††† Hyen komo: *Taka* 23:3-16; 33:19; 50:7-13; *Josu* 24:32 † Hyen komo: *Rwuu* 1:7-8 †† Hyen komo: *Rwuu* 1:10,11,22 ††† Hyen komo: *Rwuu* 2:2 †† Hyen komo: *Rwuu* 2:3-10

††† Hyen komo: *Rwuu* 2:14 †† Hyen komo: *Rwuu* 2:11-15 †† Hyen komo: *Rwuu* 18:3-4 ††† Hyen komo: *Rwuu* 3:1-10 ††† Hyen komo: *Rwuu* 2:14 ††† Hyen komo: *Rwuu* 7:3; 14:21; *Oog* 14:33 18 Hyen komo: *Kara* 18:15,18 19 Hyen komo: *Rwuu* 19:1—20:17; *Kara* 5:1-33 20 Hyen komo: *Rwuu* 32:1 21 Hyen komo: *Rwuu* 32:2-6

“Nò hun-nē yē o-*Isra*,
 z̄mē wū nò penē ut-gūt nò *seke* ur-sakē,
 har us-hak kwōoz-ut yoor [40] n-mē o-kōt?
⁴³ Ay, kō kenē nò ha nò ut-tūw un depi-ō un toog-o
 Morek,
 un regen-yo toog-o Ripan,
 ka toog-se nò nōmē à remen nò kwūktūtē se.
 Remen kaanē, man rū a dek nò m-guw ur-hew nē
 co-ō o-*Babira*.’ †
⁴⁴ “N-ga, tat-nē na ro ur-depi de ro un kutē un hun-nē
 unze Shir rō mōsse un yē nē o-dákár à. A un nōm de
 bō Shir rūrē *Mosa* wū nōm de à, hond hond bō Shir
 kutē *Mosa* à. ††⁴⁵ Da-ō Josuwa rumse o-dak un kom-tō
 ka hun-nē ro ur-she’et un ka dak-ō à, Shir yanē yē un
 yish-yē un *Yahuda*-nē. Ka depi-de tat-nē na ‘woose be-
 de un ya-n-ga-yē na à, yē hantūru de un ka dak-ō. Ka
 depi-de komo de ro kōn har haan-mō un da-o ko-Gwō-
 mo *Dawuda*. ††⁴⁶ *Dawuda* komo wū kumug ur-hō be-de
 Shir, har wū nōmog us-kōn be-de Shir remen wū meet
Pyo-ō Shir rem Shir *Yakubu*. ††⁴⁷ Amba *Suremanu* wū
 me’ē Shir ut-ma. ††

⁴⁸ “Myet un kaanē nē, Wa-ut-Gwōmo kap wū rō m-
 she’et un hur-tō hun-nē ma’ē á. Bō *wan-Rwōr un Ma-tō*
Shir zēē à,

⁴⁹ “Yawe zēeg, “O-Tōn o rō deeg-ō un gwōmo-ut re,
 o-dak nē o rō rii-ō un es un na-us re.
 z̄Yan gon hur-ō nò he mē m-me’ē?
 Kō komo z̄yan gon be-de nē rō be-de un wūwē un
 de?

⁵⁰ z̄Mē wū ka nōmē kap se ká rem-se á?” ’ ††
⁵¹ “Nò ya-o-cimi, yan-hur-ur hwo’og-de, yan-tō-tō un
 caar. Ur-hō bi, nò un yagē o-dōrotte un *Kukt-ō Shir*, bō
 tato nò nē nōmē à, ka nò m-nōm un ce nò. ⁵² z̄N-mē un
yan-rwōr un Ma-tō Shir, wū tato nò nē yagē m-rangse
 à, wū rō kōn? Yē hoog ka yē nōmē ut-ma un haan-mō
 un ka wan-Kashi ur-she’et wū nē à. Nò komo, nò
 ya’aste wū un kom-tō un ya-o-*Roma*, bō nò hō wū à.
⁵³ Nò yē nē gōkse o-*karamsa* be-de un *yan-tōm-yē*
Shir, amba nò dōrū o á.”

A jirig Istipanus us-jor har wū mer

⁵⁴ Bō yē hogutē kaanē à, yē nōmū us-ryaab deen har
 yē hew us-jow remen us-ryaab. ⁵⁵ Amba Istipanus ro
 shiishē ceng un *Kukt-ō Shir*. Wū tuuru yish, wū ro un
 gwōt o-Tōn shir, wū hyanūru seps-mō Shir, komo un
 Yēso nē eso un kom-ō ur-rē o Shir. ⁵⁶ Istipanus zēerū,
 “Gwōt nò, mē un hyan o-Tōn tikshishē, komo un *Wā-
 wū un net* nē eso un kom-ō ur-rē o Shir.”

⁵⁷ Amba yē cirū kan-se o-zaaz deen deen, yē zwōpū
 tō-tō un yē, yē morū wū da-o gaan. ⁵⁸ Yē ruutu wū so

† Hyen komo: *Emos* 5:25-27 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Rwū*
 25:9,40 † Hyen komo: *Josu* 3:14-17 †† Hyen komo: *2Sam* 7:1-16;
 1Nom 17:1-14 †† Hyen komo: *1Gwm* 6:1-38; *2Nom* 3:1-17
 ††† Hyen komo: *Isha* 66:1-2

n-jim de o-bō. Yē sengū wū us-jor ut-ta’ar. Ya-us-tōr ko-
 mo yē essū matuku-tō un yē be-de un wū ken ko-
 beeb-wū, jin-de un wū Shawuru.

⁵⁹ Yē ro un jor-us Istipanus, wū nē, wū nōmū us-kōn
 wū zee, “Yēso Wan-Koyan, dek kukt-o re.” ⁶⁰ Wū kwūk-
 tūru, wū damū cōr m-’wōns nē wū zee, “Wan-Koyan,
 taase o piishē yē ut-ma un de ka *ba’as-de* á.” Bō wū
 rūrte kaanē à, wū argū m-mar.

Bōr-us eer

8 Shawuru komo wū shesū ka yē hō’ē Istipanus à.

Shawuru rangsutē yan-dor Yēso

Un ka hō-tō, a ro un rangse un *yan-dor Yēso* yē ro o-
 Urusharima à ur-kōob. Yē argū m-caagē sō un dak-tō
 o-Judiya un o o-*Samariya* nē, *yan-Tōm Yēso* kuse cot.
² Yē ken yan-guw-mō Shir yē, yē jōkē Istipanus. Yē
 ‘wōn us-’wōn deen remen mar-mō un wū.

³ Amba Shawuru sengū rangse un hun-nē *yan-dor*
Yēso ba m-sōk. Wū ro m-cōw ut-hur, wū rō un ship un
 campō-nē un ne’a-nē nē, wū ro yē m-ka un kur-tō m-
 ke’et. †††

Pirip kō’otte Ma-tō m-Rerem un bō-ō o-Samariya

⁴ Ka *yan-dor Yēso* yē a cakarse à, sengū m-pa, yē
 ro un senge-mō un kō’ot un *Ma-tō m-Rerem* kō kenē
 yē ha’ē. ⁵ Pirip nekūru bō-ō o-*Samariya*, wū ro yē un
 kō’otte ma-ut *Kiristi*. ⁶ Bō hun-nē deen hogutē ma-ut
 Pirip à, yē hyanūru komo rem-se o-made se wū rō m-
 nōm à, un gōp-de yē muutē ur-hi n-tē un rii-yo wū
 rūrū yē à. ⁷ Ya-ut-kōt komo ut-moor nē yē sengū m-
 rwūun un wūr-tō un hun-nē un jōog us-kan. Yē rō un
 hoks ur-hew un na-se yē á un ryam-nē nē, a taasū yē
 gōm-se un yē myet. ⁸ Remen kaanē, hun-nē yē un ka
 bō-ō nōmū o-zak deen.

Sima ko-wa-o-gwōt

⁹ Wū ken net-wū ro kon jin-de un wū Sima. N-ga wū
 ro yē un nōmē un rem-se ut-hyat un ka bō-ō, har wū
 rū *Samariya*-nē bōp us-nu. Wū ma’asurū m-zēē wū
 caari-wū un net-wū. ¹⁰ Hun-nē kap komo yē muutūru
 ur-hi be-de un wū, yakar ha-mō un mōng-nē, yē rō m-
 zēē, “Ka net-wū, ai, beeb-de Shir de, wū a m-zēē ‘Wa-
 ut-gos’ à.” ¹¹ Yē muutū ur-hi be-de un wū m-sōk nē, un
 remen wū rewesutē wū ro yē un nōmē o-made o ro m-
 rwō yē bōp o-nu à. ¹² Amba bō yē dekte ka *Ma-tō m-
 Rerem* tō Pirip nōmē tō un gwōmo-tō Shir à, komo un
 jin-ur Yēso *Kiristi* nē, kap mō un yē a yo’osurū yē m-hō,
 ne’a-nē un campō-nē nē. ¹³ Har Sima un hi un de un
 wū, wū shereg be-de Shir. Bō a yo’osū wū m-hō à ko-
 mo wū mōmsū Pirip o-wūr. Bō wū hyente Pirip rō un

††† Hyen komo: *Seng* 22:4-5; 26:9-11

nòm ut-hyat un caari-to us-saw to o-madé ne à, wu bopy o-nu.

¹⁴ Bò *yan-Tòm Yeso* ye ro o-Urusharima hogute *Samariya*-ne gokste Ma-to Shir à, ye tomuru Bitrus ne un *Yohana* be-de un ye. ¹⁵ Bò Bitrus ne woote o-*Samariya* à, ye nomuru hun-ne us-kon ye gokste *Kukt-o Shir*. ¹⁶ Remen *Kukt-o Shir* un ro cirite be-de un ye kò wan-gaan á, a yo'oste ye m-hò cot un jin-ur Yeso Wan-Koyan. ¹⁷ Bitrus ne un *Yohana*, *seke* ye kom-to o-kwum, ye gokste *Kukt-o Shir*.

¹⁸ Bò Sima hyente, ashi un rwo un kom-to un *yan-Tòm Yeso* atte un kum o-Kukt à, wu zonguru wu ya'as-tu ye hwor. ¹⁹ Wu zeeru, "Mè un cere, 'ya mè nò ka beeb-de, remen bò un net-wu mè *seke* kom-ut re, wu kumut *Kukt-o Shir*."

²⁰ Amba Bitrus zeeru wu, "Wò un hwor ru ne nò sabre! ¿Wò m-hyan o o zee un hwor-o o he kum un yar-mò Shir? ²¹ Hò-m ru rò kon un to ka ma-to á kò hi-in, un remen hur un du rò hond hond be-de Shir á. ²² Se o wonge un ka saktò-o yo-o o ne o wotte à, kon Wan-Koyan kò wu soksù wò *ba'as-de* un ka rii-yo o nòmè barag-se m-nòm un hur un du à. ²³ Remen um hyanag wò un shoob-ur yo-de ne, wò gekse n-mè *ur-ba'as*."

²⁴ Sima shasuru wu zee, "Kono no mè nò Wan-Koyan taase kò o-gaan be-de un ka saw-to nò ogme à yo kum mè."

²⁵ Bò Bitrus ne un *Yohana* nòmè us-swò rem Yeso un kò'ot un ma-ut Wan-Koyan à, ye argu m-warag o-Urusharima. Bò ye waragte o-Urusharima à, ye sengu m-kò'ot *Ma-to m-Rerem* un kòt-to o-*Samariya* ut-moor ne.

Pirip un ko-ya-o-Itiyopiya ne

²⁶ A kane, wu ken wan-tòm Wan-Koyan, wu zeeru Pirip, "Ine, o dore sò o-baar, ka cow-yo rwuune o-Urusharima à, ha-mò o-Gaza, cow-yo o-dákár." ²⁷ Wu argu m-inè wu nekuru. Wu hyanuru wu ken net-wu o-Itiyopiya wu. Wu ro un caari-de ur-con ne † un gwomo-to o-Kandis, †† wu un dak-o o-Itiyopiya. Wu ro komo wa-ur-es un ka Gwomo-to. Wu un haan o-Urusharima remen wu sekemsuté Shir. ²⁸ Bò wu rotte un jo o-hur à, tara n-tè un keke-de un jok-yo un wu, wu upsuru takurda-o *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir* wu ma'asuru m-karante. ²⁹ Kukt-o zeeru Pirip, "Hyogbe o wo yow yow un ka keke-de o-jok de ne."

³⁰ Pirip bu'ugu o-rek, wu wooru un her-o un wu, wu hoguru wu m-karante un takurda-o *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir*. Pirip cituru wu, "¿O nepste rii-yo wò m-karante?"

† ut-Girik: Wu a mate ba m-campo à kò ne wu a pesme à.
†† Kandis ne'a-wu komo ko-gwomo-wu.

³¹ Wu shasuru, "Ay, mè hoks m-nap á, se mè kume wu ruru mè à." Wu zeeru Pirip wu de keke-de un jok wu she'et un her-o un wu.

³² Ka Ma-to Shir to komo to wu ro m-karante à to ro: "A naku wu untun o-ca a neketè be-de m-pan.

Bò ya o-rwuug o-ca rò m-ma'as temb un kom-to un wan-or-o un can-se un wur-o un yo à, kaane kò nu-o un wu, wu hak á.

³³ A nomotu wu rem-se ba ur-bon

har a wen wu yo rò yo ma un wu à.

¿Wan wu ne he hoks un cep un ma-to un baag-o un wu?

Remen a dossussute hogog-mò un wu un ka dak-o." ‡

³⁴ Ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu zeeru Pirip, "¿Wan wu ne ka *wan-Rwor un Ma-to Shir* wu rotte ut-ma? ¿Wu un hi-de un wu, kò net hor-wu?" ³⁵ Pirip haku nu-o un wu, wu shi'nuru raag-o un ka gen-mò un Ma-to Shir, wu ro wu un rure *Ma-to m-Rerem* to ma Yeso.

³⁶ Bò ye rotte ur-hew à, ye wooru be-de m-hò, ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu zeeru, "Gwot, m-hò! ¿Yan yo ne he m-wen a yo'os mè n-mè m-hò?" ††

³⁸ Wu zeeru a ess ka keke-de un jok de. Kap mò un ye yoor-ye kergunduru ye he'ebu m-hò, Pirip yo'osuru ka net-wu m-hò. ³⁹ Bò ye rwuunte m-hò à, Kukt-o Wan-Koyan deku Pirip. Ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu do Pirip m-hyan á. Wu argu arag-mò un wu o-zak. ⁴⁰ Amba Pirip hyanu hi un de un wu un bò-o o-Azotus. Wu rigu kap o ut-bò, wu rò m-rwor un *Ma-to m-Rerem*, har wu wooru o-Kaseriya.

Bor-us jero

Waktune-m Shawuru be-de Shir

(Seng 22:6-16; 26:12-18)

9 Shawuru sengute re co un rangse un yan-neke-m Wan-Koyan deen, har m-zee wu ho ye. Wu argu m-ha be-de un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir. ² Wu konu wu genu wu ut-takurda wu heet un kuke-to un yoos un Ma-to Shir to ya-o-Damaskus, remen urege wu kumug *yan-dor Yeso* un Ka Cow-yo, campo-ne kò ne'a-ne, wu hantu ye un bò-o o-Urusharima a ke'et ye. ³ Wu rò ur-hew, wu wooru yow yow o-Damaskus ne. Da-o gaan, wu hyanuru m-cecar n-ton mò caragsuru un wu. ⁴ Wu argu m-he n-dak, komo wu hoguru o ken cor-o rò wu m-zee, "Shawuru, Shawuru ¿ya wotte mè m-rangse?"

⁵ Shawuru zeeru, "¿Wan wu ne o rò Wa-ut-Gos?"

Cor-o shasuru o zee, "Mè rò Yeso ka wu wò m-rangse à. ⁶ Ine m-moka, o cuw n-mè o-bò, reeno a he wò m-rure rii-yo o he m-nòm à."

‡ Hyen komo: *Isha 53:7-8 (ut-Girik)* †† Mò ken gen-mò un do ci-o ³⁷ Pirip zeeru, "Urege o shereg hur-ur gaan, ay, a argu wò m-nòmè." *Wan-ba-m-campo zeeru*, "Um shereg Yeso Kiristi Wà-wu Shir wu."

⁷ Yan-ur-hew de un wu komo ye hoks tep á, cor-o ka ye hogusse amba ye hyan net á. ⁸ Shawuru argu m-ine n-dak, amba bo wu upste yish à, wu do m-hyan á. Ye shipu wu o-kom, ye hantu wu o-Damaskus. ⁹ Wu nomu ho-ut tet, ba m-hyan, ba m-re, ba m-swo, komo.

¹⁰ Wu ken **wan-neke-m Yeso** wu ro kon o-Damaskus, jin-de un wu Hananiya. Wan-Koyan nomo wu ut-ma n-te ut-hyangan, wu zee, "Hananiya!"

Wu komo wu shasuru, "Me ka, Wan-Koyan o."

¹¹ Wan-Koyan zeeru wu, "Ine, o dore ka cow-yo a m-zee *Cow-o Te'te* à. O neke un hur-o Yahudas, o cit wu ken net-wu un bo-o o-Tarsus wu, wu ro kane à, jin-de un wu Shawuru. Wu ro kane us-kon un ka be-de. ¹² Har n-me ut-hyangan wu hyanu wu ken net-wu jin-de un wu Hananiya cowonte, wu sekuru wu kom-to o-kwum remen wu doot kumun hyan-o o-bo."

¹³ Amba Hananiya shasuru, "Wan-Koyan, um suuste hoge un ma-to un ka net-wu be-de un hun-ne deen, n-te un moor-to un men-ut jaas-to to wu nome yan-dor ru o-Urusharima à. ¹⁴ Wu ka komo Gwomo-ne ye un kon-se Shir ya'ag wu ur-beeb wu ship un bo un wu ro un nom us-kon un jin un du à."

¹⁵ Amba Wan-Koyan zeeru Hananiya, "Neke remen wu net-wu, wu um daagne wu nomot senge-m re remen wu ko'otte jin un de be-de un ye ro **Yahuda**-ne á, un gwomo-ne un ye ne, komo un **Isra**-ne ne. ¹⁶ Me un hi un de, man kussu wu koob-de wu he m-swo ba wu un con un remen jin un de à."

¹⁷ Hananiya haaru, wu cowu o-hur. Wu tabbu o-kom wu ci'uru Shawuru. Wu zeeru, "Wan-yen de Shawuru, Wan-Koyan wu tomnu me. Yeso ka wu rwuune be un du un ka cow-yo o donde à. Wu conog o do m-hyan, remen komo **Kukt-o Shir** gamsute wo." ¹⁸ Ba un naas o-da, yo ken rii-yo untun kuk-o o-jan he'enuru Shawuru un yish, wu jamsu m-hyan. Ka da-o wu inuru a yo'osuru wu m-ho. ¹⁹ Wu reeru rii-yo m-re wu jamsu kum m-'wons.

Shawuru ko'ote Ma-to Shir un bo-o o-Damaskus

Shawuru nomuru ut-ho hiin un **yan-neke-m Yeso** ne o-Damaskus. ²⁰ Ba m-jime, Shawuru ciru ko'ot un ma-ut Yeso un kuke-to un yoos un Ma-to Shir. Wu ro m-zee Yeso wu ro **Wa-wu Shir**. ²¹ Myet bon ye hogu wu à, ye bopu nu-se un ye. Ye zeeru, "Ashi, zwu wu ka hoome hun-ne komo wu caas yan-nom us-kon un ka jin-de o-Urusharima á? zwu un nekne kane ka un sakt-o un heet-mo un ye be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir a ke'et ye á?"

²² Amba Shawuru dooru ko'ot un Ma-to Shir ur-beeb ne. Wu senguru 'yons un hur-de un **Yahuda**-ne ye ro ur-she'et o-Damaskus à, wu ro ye m-rure o-nip unze Yeso wu ro **Kiristi**.

Shawuru possote Yahuda-ne

²³ Bo a nomte ut-ho hiin à, **Yahuda**-ne zonguru ye hoot Shawuru. ²⁴ Amba wu hoguru ma-to un yo ye cone m-nom à. M-tet, m-how ne ye ro un tu un yish un ish-se o-bo remen ye hoot wu. ²⁵ Amba m-tet yan-neke-mo un wu deku wu, ye kerguntu wu un o ken ish-o un wur-o un o-bo n-me un caari-o o-koor. †

Shawuru waragte o-Urusharima

²⁶ Bo Shawuru woonte o-Urusharima à, wu ma'asuru m-senge wu cuwut n-me un morge-de un **yan-dor Yeso**, amba kap mo un ye hogu o-gyer un remen ye dek wu untun ko-**yan-neke-m Yeso** á. ²⁷ Amba Barnabas deku Shawuru wu heet be-de un **yan-Tom Yeso**. Wu ruru ye bo Shawuru hyan Wan-Koyan un cow à, un bo Wan-Koyan nomo wu ut-ma ne à, komo un bo Shawuru ko'ote jin-ur Yeso o-Damaskus à, ba o-gyer. ²⁸ Bo un kane, Shawuru sengu neke-mo un wu sak un **yan-dor Yeso** ne o-Urusharima. Wu ro m-ko'ot un jin-ur Wan-Koyan ba o-gyer. ²⁹ Komo ma-ut sengu wu m-suyune un **Yahuda**-ne yan-hoge ut-Girik, wu ma'asuru ut-ma un ye ne, amba ye sengu hoob-o ur-taab ye hoot wu.

³⁰ Bo or un wu ne nepte kaane à, ye argu wu m-heet o-Kaseriya. Ka da-de, ye tomu wu ha-mo un bo-o o-Tarsus.

³¹ Bo un ka da-o hun-ne kap **yan-dor Yeso** ye ro un dak-to o-Judiya à, o-Gariri ne, o-**Samariya** ne, ye kumu she'et-de un gwugwu-mo ur-hur. Hun-ne **yan-dor Yeso** kumu ur-beeb, un jaab-o ut-men ne, ye dooru ut-moor un bu-yo un **Kukt-o Shir**, da-o ye senge ur-she'et n-me un gyer-o Wan-Koyan à.

Bitrus taasute Iniyas gom

³² Bo Bitrus dorokte ut-dak kap à, komo wu haaru be-de un ka **yan-dor Yeso** ye, ye ro ur-she'et un bo-o o-Ridda à. ³³ Un ka be-de, wu go'onuru un wu ken net-wu ne jin-de un wu Iniyas, wu ro domb hak-us eer un gom-o us-ryam. ³⁴ Bitrus zeeru wu, "Iniyas, Yeso **Kiristi** taaste gom ru. Ine, o pus rii-o ur-rut o ru." Ba un rem, Iniyas argu m-ine. ³⁵ Kap hun-ne ye ro ur-she'et n-me un bo-to o-Ridda un Sharon ne hyanu ka wu a taase gom à. Ka da-o ye waktunu be-ur Wan-Koyan.

Bitrus 'yonste Tabita ut-marimar

³⁶ Un bo-o o-Jopa, wu ken ne'a-wu ro kon **wan-neke-m Yeso** jin-de un wu Tabita, wu a m-zee Dorkas à. Ka Dorkas wu ya'aste hi un de un wu sak n-me un nom un rii-yo ur-bon, komo wu ro un gu un koob-ne. ³⁷ Un ka da-o, wu rukt o-wur, wu maruru. Bo ye zorte wu à, ye neksu u-de un wu un kuke-o n-ton. ³⁸ Komo bo-o o-Ridda ro yow yow un bo-o o-Jopa ne. Bo **yan-dor Yeso**

† Hyen komo: 2Kor 11:32-33

hogute Bitrus ro kon o-Ridda à, ye tomuru hun-ne yoor be-de un wu, ye kon wu wu haan be-de un ye hqr-m-hqr.

³⁹ Bitrus argu m-ine wu nekuru un ye ne. Bo wu woonte à, ye heetu wu un kuke-o n-ton. Myet-mo un ne'a-ne ye campo un ye ne merme à, ye esuru yow yow un wu ne, ye ro us-'won, ye ro Bitrus m-kute ut-matuku, ut-gund ne to Dorkas cee ye cin da-o wu rokne un hogg à.

⁴⁰ Bitrus ruutu ye n-do kap un ka kuke-o, wu kwuk-turu wu kon us-kon. Wu byanduru be-de ur-u, wu zeeru, "Tabita, ine." Wu argu ups un yish. Bo wu hyente Bitrus à, wu argu m-ine wu she'eturu. ⁴¹ Bitrus tebu wu o-kom wu guuru wu, wu inute. Wu agbu **yan-dor Yeso**, un ne'a-ne ye campo un ye ne merme ne à, wu tebbu ye Tabita un hogg ne. ⁴² Ka ma-to semuru kap o o-Jopa, hun-ne komo deen ye argu m-she be-ur Wan-Koyan. ⁴³ Bitrus rewu ut-ho deen o-Jopa, un hur-o un wu ken ko-yan-swom-to ut-ka to ut-gut wu, wu a m-zeu Simon à.

Bor-us op

Bitrus ne un Koneriyus

10 Wu ken net-wu ro kon un bo-o o-Kaseriya jin-de un wu Koneriyus. Wu ro ko-caari-wu un karma-ne wu un **Roma**-ne wu un buug-de un karma-ne de a m-aag **Buug-de o-Itariya** à. ² Wu conog Shir un hur-ur gaan, komo wu ro "Wan-seps un Shir," † kap un yakare ye un wu ne. Wu ro m-senge deen be-de un gwu-o un **Yahuda**-ne ye ro koob-ne à, komo ko de ke ho-de wu ro us-kon be-de Shir. ³ De ken ho-de, hohond-mo un kwom-us tet-se m-rim, wu hyanuru **wan-tom-wu Shir** cas n-te ut-hyangan. **Wan-tom-wu Shir** haante be-de un wu, wu zeeru, "Koneriyus!"

⁴ Koneriyus tuuru wu yish gye-o-gye, wu zeeru, "Wa-ut-Gos, zyan yo ne?"

Wan-tom-wu Shir zeeru wu, "Kon-us ru se un gwu-o un koob-ne ne se wo m-nom à, se woog be-de Shir, rem-se m-baks se komo be-de un Shir. ⁵ Tom hun-ne m-moka ha-mo o-Jopa ye agante Simon, wu a m-aag Bitrus à. ⁶ Bitrus she'ete un hur-o un wu ken net-wu jin-de un wu komo Simon, wan-swom-to ut-ka. Hur-o un wu ro n-riib m-sa à."

⁷ Bo **wan-tom-wu Shir** ka wu nomo wu ut-ma aragte à, Koneriyus agnu guw-ne ye un wu nen yoor, un wu ken ko-karma-wu ne wu shere un Shir n-me un ka ye ro wu un nome m-senge ur-ho bi à. ⁸ Bo wu komoste ye m-rure un koyan kap à, wu tomuru ye ha-mo o-Jopa.

† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.*

⁹ Bo ish geste à, ho-ur ro yow yow ur-hi ne, guw-ne Koneriyus ro ur-hew. Da-o ye woone yow yow un bo-o o-Jopa ne à, Bitrus daaru n-ton o-kuke, wu nomot us-kon. ¹⁰ Mer shipi wu, har wu cun wu re yo ken rii-yo. Amba bo a ro un ma-to un nom un rii-yo m-re à, wu hyanu ut-hyangan. ¹¹ Wu hyanu Ton-o shir tiksute, o ken rii-o o ro m-kergunu untun un caari-o o-gwod. A o m-kyergunte n-dak un pa'aso-to un o ne ut-nass. ¹² N-me un o, koyan gon gut-de, de ro kon. Ye un na-us nass ro kon, un ye ro m-nak o-uub ne à, un yege-no ye ut-kot ne. ¹³ Wu hoguru o ken cor-o zeeg wu, "Bitrus, ine, o pen, o ti."

¹⁴ Amba Bitrus zeeru, "Ay! Wan-Koyan o, me wet m-ti m-ap mo **karamsa**-o **Mosa** zeu a ti á."

¹⁵ Wu dooru hoge un cor-o ayoore-o, o zeeg, "Rii-yo Shir nome ba m-kukop à, taase o eeg yo rii-yo m-kukop."

¹⁶ Bo korte kaane so-o o-tet à, da-o gaan ka saw-to argu m-da n-Ton shir ba m-rem.

¹⁷ Bitrus ro o-ryegen deen, wu ro m-zeu koyan yo ka hyangan-to kute wu. Ka hun-ne ye Koneriyus tomne à woonyuru. Ye cituru hun-ne be-de hur-o Simon ro à. Ye hyanuru o-hur, ye ro eso eso un ish. ¹⁸ Ye ro m-ko'ot o-ish, ye ro o-cot, "zKo Simon wu a m-aag Bitrus à comsute kane?"

¹⁹ Cin Bitrus ro un barag-se un ka hyangan-to, **Kukt-o Shir** zeeru wu, "Hun-ne nen tet ye ka kane un hoob-oru. ²⁰ Ine, o kerge hqr-m-hqr, o doru ye. Taase o hoge o-gye á, remen me tombu ye."

²¹ Bitrus kyerguru, wu nekuru be-de un ka hun-ne ye. Wu zeeru ye, "Me wu no o-hoob. zYan yo hantu no?"

²² Ye zeeru, "Wu ken ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu, jin-de un wu Koneriyus, wu tomnu te. Wu kashi un net-wu, 'Wan-seps un Shir.' †† Ka wu kap o un hun-ne ye o-**Yahuda** ro m-rwor un ma-to un wu ut-kashi à. Wu wu, wu ken **wan-tom-wu Shir** wu ba m-kukop wu rwo'e wu tomonte o habe un hur-o un wu, wu hogute to o he m-cep à." ²³ Bitrus agnuru ye, wu ya'aru ye be-de m-rew.

Bitrus un hur-o Koneriyus

Bo ish geste à, Bitrus inuru, wu nekuru un ye ne. Ye ken **yan-dor Yeso** ye komo yan-bo-o o-Jopa ye shiuru wu. ²⁴ Gas-o ish komo ye cowuru o-Kaseriya. Ko n-ga ma Koneriyus hwoog yea heesune, har wu agburu or un wu ne kap un nay-ne ye un wu ne. ²⁵ Bitrus ro m-cow o-hur, Koneriyus 'wossuru wu. Wu heeru un na-se un Bitrus, wu kwuktu wu. ²⁶ Amba Bitrus zeeru wu ine, wu zeeru, "Ine! Ai, me ma net-wu."

²⁷ Bitrus ro ut-ma un wu ne, wu cowuru wu 'wossuru hun-ne deen morgute. ²⁸ Wu zeeru ye, "No un hi un

†† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.*

nɔ, nɔ nepstɛ ɔnze ɔdepe ko-*Yahuda* mɔsse ɔr-hi ko nɛ wɔ gas, ko ha ɔr-hamat be-de ɔn nɛt-wɔ ro ko-*Yahuda* á. Amba Shir zɛɛg taase ɔm zee nɛt, ‘Shir a gɔks wɔ á.’²⁹ Remen kaane, bɔ a tɔmbɛ ɔm haan à, mɛ zee ay á. Tɔ, m-mɔka ɔm ɔnɔg ɔm nep rii-yo rwɔ’e nɔ agantɔ mɛ à.”

³⁰ Kɔneriyus zɛɛrɔ, “Hɔ-ɔt nass-tɔ arɛ à, gɔn ka da-o, kwɔm-ɔs tet-se m-rim mɛ ɔn kɔn-se Shir ɔn hur-o re. Wɔ ken nɛt-wɔ wɔɔnɔrɔ wɔ esɔ ɔn co re. Saw-tɔ wɔ ɔpɛ à, tɔ m-cɔcas tɔ m-sɔk nɛ.”³¹ Ka nɛt-wɔ zɛɛrɔ, ‘Kɔneriyus, a gɔkstɛ kɔn-ɔs ru, ka kɔɔb-nɛ yɛ wɔ m-gu komo à, ka ma-tɔ a waktɛ rii-yo m-baks be-de Shir.³² Remen kaane, tɔm ha-mɔ o-Jopa a agan Simɔn, wɔ a m-aag Bitrus à, wɔ comɛ ɔn hur-o Simɔn wan-swɔm-tɔ ɔt-ka, wɔ hur-o ɔn wɔ ro n-riib m-sa à.’³³ O rwɔ’e, ɔm tɔmbɛtɛ a agan wɔ, komo nɔmɔg ɔr-bon bɔ o haane à. Tɔ, tɛ myet tɛ mɔrgɔtɛ ɔn co-o Shir, remen tɛ rakstɛ kap o ɔn yo Shir Wan-Kɔyan zɛɛ wɔ à.”

Bitrus kɔ’ɔtte ɔt-ma ɔn hur-o Kɔneriyus

³⁴ Bitrus cirɔ yɛ nomɛ ɔt-ma, wɔ zee, “O-nip, m-mɔka ɔm cire m-nap Shir ro ɔn kutɛ ɔn hun-nɛ m-koos á.^{†35} Amba wɔ ro m-gɔks ɔn hun-nɛ yɛ ɔn ko o ke dak-o bɔ ɔn wɔ ro ɔn hogɛ ɔn gɔyɔ-o ɔn wɔ à, komo ɔn kɔwan wɔ nomɛ kashi rii nɛ à.³⁶ Nɔ nepstɛ tɔm-o wɔ tɔmnɔntɛ hun-nɛ yɛ o-*Isra* à. Shir ya’ag tɛ *Ma-tɔ m-Rerem* tɔ rwo’e na she’et-de ba ɔt-ween ɔn Shir nɛ à. Wɔ ɔn nɔm kaane ɔn bu-o *Yeso Kiristi*, komo wɔ ro Wan-Kɔyan be-de ɔn ko wɔ ke nɛt-wɔ.³⁷ Nɔ nepstɛ bɔ ka ma-tɔ semɛ kap o n-mɛ de ɔn dak-o o-Judiya à, cir-mɔ n-mɛ o-Gariri wɔ shi’ine, da-o *Yohana* kɔ’ɔtɛ ma-tɔ ɔn yo’os-de hun-nɛ m-hɔ à.³⁸ Nɔ nepstɛ Shir daage *Yeso* wɔ o-Nazaret, bɔ Shir ya’ase wɔ *Kukt-o Shir* à, komo ɔr-beɛb nɛ. Remen Shir ro mɔsse ɔn wɔ nɛ, wɔ sengɔ m-pa wɔ ro ɔn nɔm ɔn senge-mɔ m-sɔk, wɔ ro ɔn taase ɔn kap yɛ *ko-Gwɔmo-wɔ ɔn ya-ɔt-kɔt* shipe à, gɔm-se ɔn yɛ.

³⁹ “Tɛ ro yan-swɔ-se ɔn wɔ komo tɛ hyanag ɔn yish tɛ kap o ɔn rii-yo *Yeso* nɔmɛ n-dak o o-Judiya à, komo o-Urusharima nɛ. O yɛ hootɔ wɔ n-tɛ ɔn tɔn-o cik-o o-*kan*.⁴⁰ Amba Shir ‘yonsɔ wɔ ɔn hɔ-ɔr atette-de, komo wɔ rwo’urɔ yɛ ken hun-nɛ yɛ hyenet wɔ.⁴¹ Wɔ rwɔɔn be-de ɔn myet o ɔn hun-nɛ á, sɛ be ɔn tɛ yɛ Shir daage cin n-ga remen tɛ waktɔtɛ ya-o-sɔrɔg à. Tɛ rɛɛg, tɛ sɔ be-ɔr gaan ɔn wɔ nɛ, da-o wɔ ine ɔt-marimar à.⁴² Shir rwɔ’og tɛ komo tɛ kɔ’ɔtɛ hun-nɛ *Ma-tɔ m-Rerem*, komo tɛ rɔr ɔnze *Yeso* wɔ Shir rwɔ’e wɔ waktɛ wan-piishɛ ɔn yan-hɔg ɔn margan-nɛ nɛ ɔt-ma.⁴³ Kap o ɔn *yan-Rwɔr ɔn Ma-tɔ Shir* yɛ nomostɛ ɔt-ma ɔn wɔ ɔnze ɔn jin-de ɔn wɔ o kap o ɔn wɔ shɛrɛ be-de ɔn wɔ à, he kum ɔn soks ɔt-*ba’as*.”

Yɛ ro ya-Yahuda-nɛ á, a ya’ag yɛ Kukt-o Shir

⁴⁴ Bitrus ro ɔn rwɔr ɔt-ma, *Kukt-o Shir* argɔ m-cire ɔn hi-de ɔn kap o ɔn bɔ ɔn yɛ ro m-hogɛ ɔn ma-tɔ ɔn wɔ à.⁴⁵ *Yahuda-nɛ* yɛ a kɔɛ à, *yan-dor Yeso*, yɛ nekne ɔn Bitrus nɛ à, yɛ bɔpɔ nu-se ɔn yɛ ɔn hyan-o ɔn yɛ ro *Yahuda-nɛ* á, yɛ ma yɛ kumug yar-mɔ ɔn *Kukt-o Shir*.⁴⁶ Remen yɛ hogɔtɛ yɛ m-tɛpɛr ɔn rem-ɔt hɔr-tɔ, komo yɛ ro ɔn sɛkɛmsɛ ɔn Shir.

Ka da-de Bitrus zɛɛrɔ,⁴⁷ “¿Wɔ ken wɔ ro kɔn wɔ he m-wɛn a yo’os ka hun-nɛ yɛ m-hɔ? Ai, yɛ ma yɛ kumustɛ *Kukt-o Shir* bɔ tɛ kumɛ à.”⁴⁸ Bitrus rwɔ’urɔ a yo’os yɛ m-hɔ n-mɛ ɔn jin-ɔr *Yeso Kiristi*. Ka da-de nɛ, yɛ kɔnɔ wɔ wɔ dɔɔbɛ ya ɔn hɔ hiin be-de ɔn yɛ.

Bɔr-ɔs ɔp o-gaan

Bitrus nomostɛ yan-dor Yeso ɔt-ma

11 O-da hiin ka ma-tɔ wɔɔrɔ *yan-Tɔm Yeso* ɔn yɛ ken *yan-dor Yeso* yɛ nɛ ɔn dak-o o-Judiya ɔnze yɛ ro *Yahuda-nɛ* á gɔkstɛ Ma-tɔ Shir.² Bɔ Bitrus heetɛ o-Urusharima à, yɛ ken sɛk-yɛ yɛ ɔn *Yahuda-nɛ* yɛ *yan-dor Yeso*, yɛ esɛ be-de ɔn jor-se ɔr-kɔ à, yɛ tɛprɔrɔ wɔ.³ Yɛ zɛɛrɔ, “¿Remen yan o o wɔtɛ be-de yan-ba-ɔt-kɔ, har o reet rii-yo m-rɛ be-ɔr gaan ɔn yɛ nɛ?”

⁴ Bitrus cirɔ yɛ nomɛ ɔt-ma cas cas, wɔ zee:⁵ “Mɛ ɔn bɔ-o o-Jopa mɛ ɔs-kɔn, ɔm hyanɔ ɔt-hyangan. ɔm hyanɔ o ken rii-o m-kyergɔnɛ ɔntɔn caari-o o-gwɔdɔ. A kyergɔntɔtɛ o n-Tɔn shir, pa’aso-tɔ ɔn o ɔt-nass, o wɔɔnɔ yow yow ɔn mɛ nɛ.⁶ Bɔ ɔm guttɔ o m-sɔk nɛ à, ɔm hyanɔ gut-tɔ ɔn na-ɔs nass, ɔn rii-yɛ ɔt-kɔt nɛ, ɔn yɛ ro m-ja nɛ à, komo ɔn yege-no yɛ ɔt-kɔt nɛ n-mɛ.⁷ ɔm hogɔrɔ o ken ɔr-o zɛɛg mɛ, ‘Bitrus, ine, o pen, o ti.’

⁸ “Amba ɔm zɛɛrɔ, ‘Ay! Wan-Kɔyan o, yo *karamsa-o Mosa* zɛɛ a ti á, mɛ wɛt yo m-he’ɛdbɛ ɔn nu re á!’

⁹ “Ka ɔr-o shasɔrɔ n-Tɔn shir o nɔmɔ ɔt-ma ayoɔrɔ-o, o zee, ‘Rii-yo Shir nɔmɛ a reet à, taase o zee yo rii-yo m-kyɔp.’¹⁰ Bɔ kortɛ kaane sɔ-o tet à, ka da-de, a deky ka rii-o n-Tɔn shir.

¹¹ “ɔn hohond-mɔ ɔn ka da-o, hun-nɛ tet esɔrɔ ɔn ish-o ɔn hur-o ɔm rotte à, a ɔn tɔmɔn yɛ be ɔn de rwɔɔn-mɔ o-Kaseriya.¹² *Kukt-o Shir* zɛɛrɔ mɛ ɔm doorɔ yɛ, taase ɔm kutu yɛ m-koos á. Kà ɔr re nɛ yɛ nɛn cind yɛ, komo yɛ shinɔ mɛ, har tɛ cowɔ ɔn hur-o ɔn ka nɛt-wɔ.¹³ Wɔ argɔ tɛ m-rɔrɛ bɔ wɔ hyane *wan-tɔm-wɔ Shir* ɛks ɔn hur-o ɔn wɔ à. Wɔ zɛɛrɔ, ‘Tɔm ha-mɔ o-Jopa a agan Simɔn, wɔ a m-aag Bitrus à.¹⁴ Wɔ he wɔ hantɛ ɔn tɔm-o o hette kum ɔn gwɔ à, wɔ ɔn hun-nɛ yɛ ɔn hur-o ru nɛ kap.’

¹⁵ “Cir-mɔ ka ɔm cire yɛ nomɛ ɔt-ma. *Kukt-o Shir* argɔ yɛ m-he’ɛn, hond hond bɔ o he’ɛnɔ na ɔr-takan à.

† Hyen komo: Kara 10:17

¹⁶ Um baksu ma-ut Wan-Koyan, bo wu zee, 'Yohana yo'oste hun-ne m-ho, amba no un *Kykt-o Shir* a he no m-yo'os.' ^{†17} To, urege Shir ya'ag ye m-yar hond hond un mo ma na ne, da-de a shere un Wan-Koyan Yeso *Kiristi*, me bo'os um wen Shir a!"

¹⁸ Bo *Yahuda*-ne *yan-dor Yeso* hogute kaane a, ye taagu bo ye he m-zee a, ye bomu Shir. Ye ma'asuru m-zee, "Ashi, har un ye ro *Yahuda*-ne a, Shir nomsute ye cow-yo m-waktune be-de un wu un yo un kum m-hogge ne."

Hun-ne yan-dor Yeso un bo-o o-Antakiya

¹⁹ Da-o mar-m Istipanus kore a, ye ken *yan-dor Yeso* ye deen ye arguru m-caage remen ka range-o ine a. Ye ken ye nekuru har ha-mo un dak-to o-Pinikiya o-Sayipurus ^{††} ne, un bo-o o-Antakiya ne. Ye ro un yoos-de un *Ma-to m-Rerem*, amba be-de un *Yahuda*-ne cot. ^{‡20} Amba ye ken *yan-dor Yeso* ye ro kon so o-Sayipurus, o-Kireni ne, ye neke bo-o o-Antakiya ye nomote ye ro *Yahuda*-ne a ut-ma, ye ro ye un nome un *Ma-to m-Rerem* to ma Yeso Wan-Koyan. ²¹ Beeb-de Shir ro mosse un ye ne, har hun-ne deen shereg be-de Shir. Ye argu m-warag ye ma Wan-Koyan.

²² Ma-to un rii-yo kore o-Antakiya a, to wooru un to to un hun-ne *yan-dor Yeso* ye ro o-Urusharima a. Hun-ne *yan-dor Yeso* komo ye tomuru Barnabas ha-mo un reeno o-Antakiya.

²³ Bo wu woonte a, wu hyanuru komo sog-mo Shir nomo ye a. Wu nomuru o-zak. Wu doo ye kap jaab-o ut-men unze ye ma'as m-sher ne n-me un Wan-Koyan un hur-ur gaan. ²⁴ Barnabas komo kashi un net-wu, shiishe un *Kykt-o Shir* m-sher ne. Hun-ne ut-moor ne argu m-waktune be-ur Wan-Koyan.

²⁵ Bo un kan Barnabas argu m-neke o-Tarsus remen wu hobonte Shawuru. ²⁶ Bo wu hyantu wu a, wu hanturu wu o-Antakiya. Hak ur-bir, ye m-morge un hun-ne ne *yan-dor Yeso*, ye ro un yoose un hun-ne ut-moor ne. Kaane un bo-o o-Antakiya o a cete m-aag un *yan-neke-m Yeso* un ka jin-de "*Kiristi*-ne."

²⁷ To, un ka da-o ye ken *yan-rwor un Ma-to Shir* ye haante o-Antakiya rwun-mo o-Urusharima. ²⁸ Wangaan be-de un ye, jin-de un wu Agabus, wu inuru eso. Wu nomuru ut-ma un beeb-de o-Kykt unze a nom o ken caari-o un mer-o un hono o-dak kap (To ka komo to nomog un da-o ko-Gwomo *Sisar* Karadiyos nome gwomo-to un dak-to o-*Roma* kap a). ^{‡29} Yan-neke-m Yeso kupsu ut-ma unze ye tomte or re un ye ne gwu ye ro n-me dak-o o-Judiya a, ko wu ke hon un 'wons-mo un wu. ³⁰ Ye nomu kaane, ye tomuru yar-mo m-gu un

hun-ne *yan-dor Yeso* o-Judiya un bu-yo un kom-ut sekye Barnabas ne un Shawuru.

Bo-ur op us-voor

A doog rangse un hun-ne yan-dor Yeso

¹² Un ka da-o ko-Gwomo *Here* [Agirippa] wu ciru rangse un ye ken ye be-de un hun-ne *yan-dor Yeso*. ² *Here* rwo'og a ho *Yakubu*, (heno *Yohana*), o-ma-gay. ³ Bo wu hyente *Yahuda*-ne hogute rerem-mo un rii-yo wu nome a, wu shipi Bitrus un cen wu. A un nom to ka un da-o un *Biki-o ut-Burqdi to ba m-Yist*. ⁴ Bo *Here* shipte Bitrus a, wu cwtu wu un kur-o m-ke'et un kom-to un karma-ne op un cind [16] ye eret wu. Wu ro o-sakto wu hantutu wu n-me un hun-ne wu piishitu Bitrus ut-ma a komse *Biki-o m-Pas*. ^{‡‡‡}

⁵ Bo Bitrus rotte n-me un kur-o m-ke'et a, *yan-dor Yeso* sengu us-kon be-de Shir remen wu.

Bitrus possute be-de un kur-o m-ke'et

⁶ Un ka tet-mo rii-yo *Here* piishite Bitrus ut-ma, Bitrus komo wu ro gego n-te kwom-ut yoor. Wu ro mrew n-tete o un karma-ne nen yoor. Yan-'er-de un kur-o m-ke'et komo ye zupste ish ye ro ur-'er. ⁷ Da-o gaan, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu rwunuru, mo ken cecar-mo caraksu ka kuke-o. Ka da-de ka *wan-tom-wu Shir* wu ci'uru Bitrus n-riib wu 'yonsuru wu. Wu zeeru, "Ine kusse." Komo ka kwom-to argu m-porme un kom-ut Bitrus.

⁸ *Wan-tom-wu Shir* zeeru Bitrus, "Cop matuku un du, komo o cup ka'ante-ut ru." Wu nomuru kaane. *Wan-tom-wu Shir* zeeru wu, "Yap gwodo-o ru, o dond me."

⁹ Bitrus argu m-rwun wu doru wu. Wu nap unze ka rii-yo *wan-tom-wu Shir* ro m-nom a, nip-o a, wu hyene wu zee bo-o re wu. ¹⁰ Bo ye arge yan-'er-de ye ur-takan un ye ur-buste ne a, ye wooru ish-o o-kwom o un cow-mo o-bo. Ka ish-o komo o tikshiru un hi un de un o. Ye argu m-ru. Woon-mo ka ye woone un yo ken cow-yo bo ye ro m-neke a, da-o gaan *wan-tom-wu Shir* argu m-ege.

¹¹ Ka da-de Bitrus muunuru un weer-se un wu. Wu zeeru, "O-nip, m-moka um nak unze Wan-Koyan-wu tomne wan-tom-wu gu me un kom-ut *Here*, komo un kap o un men-ut jaas-to ne, to *Yahuda*-ne ro o-sakto ye nomotu me a."

¹² Bo Bitrus nepte un kaane ne a, wu haaru un hur-o *Meri*, inu *Yohana* Markus, ^{‡‡‡} be-de hun-ne morge deen ye ro us-kon a. ¹³ Bo Bitrus raste ish-o un pyo a, wu ken wan-ne'a-wu, wu ro m-senge un ka hur-o a, jin-de un wu Roda wu haanuru wu hyenet ko wan wu a. ¹⁴ Bo

† Hyen komo: Seng 1:5 †† o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa a. ‡ Hyen komo: Seng 8:1-4 ‡† Hyen komo: Seng 21:10

‡‡ *Biki-o Yahuda*-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar a. ‡‡† Hyen komo: Rwu 12:1-27 ‡‡‡ ut-Girik: *Yohana* wu a m-zee Markus a.

wu hogute cor Bitrus à, wu warguru n-me o-rek remen wu ruru ye. Amba wu baks m-tiks un ish á remen o-zak. Wu ruru ye unze Bitrus wu ka un ish-o un pyo eso. ¹⁵ Ye zeeru wu, "Zungo-o wotte!"

Wu ne wu sengu m-zee, "Bitrus wu ge."

Ye ne ye zeeru, "*Wan-tom-wu Shir*-wu un wu wu o!"

¹⁶ Bitrus sengu m-ko'ot un ish. Bo ye tikshte à, ye hyanuru wu, ye bopu nu-se un ye. ¹⁷ Wu nomu ye o-na pa o-kom ye rest temb. Ka da-de wu ruru ye bo Wan-Koyan rwuntu wu n-me un kur-o m-ke'et à. Komo wu zeeru, "Ruru no *Yakubu* un hen-ne ne ye kuse à ka ma-to." Ka da-de wu inuru wu nekuru de ken be-de.

¹⁸ Bo ish geste à, rwuk-mo ur-hur mo ine be-de un karma-ne à, ba hiin o á, un remen rii-yo kume Bitrus à.

¹⁹ Bo *Here* hobtu wu à, wu kum wu á. Wu senguru ye m-cit us-cot remen wu hyenet o-nip, wu zeeru a hoom ye.

Mar-m Here

Bo un to *Here* inuru dak-o o-Judiya, wu nekuru o-Kaseriya, wu nomuru yan-ho reeno. ²⁰ Un ka da-o, *Here* ro un ryaab-se un hun-ne ye o-Taya un ye o-Sidon ne deen. Ye haanuru be-ur *Here* un hur-de un ye ur-gaan, komo ye hooburu o-sorog be-ur Birastus wan-co-o pyo-o ko-Gwomo, wu ne wu deku ma-to un ye wya gu ye. Ka da-de ye haaru be-ur *Here*, ye hoobu wu she'et-de ba ut-ween, remen dak-o un ka ko-Gwo-mo-wu ye rotte ur-beeb, remen o yette un kum un rii-yo m-re.

²¹ Ho-de a hongse à, *Here* copu saw-to un wu to ut-gwomo, wu she'eturu un deeg-o ut-gwomo, wu nomu ye ut-ma. ²² Bo buug-de hun-ne hogute wu à, ye 'yonsu us-cor. Ye ma'asuru m-zee, "Hogu no wu ka ha! Cor o un o ken shir-o o, o un net o á!" ²³ Da-o gaan, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu wosu *Here*, remen wu yagute sekemse un Shir. Yege-zwo sengu wu m-re har wu maruru.

²⁴ Ma-to Shir sengu re co komo, to sengu m-nom deen.

²⁵ Da-o Barnabas ne un Shawuru komse senge-mo a rwo'u ye m-nom à, ye jo'onuru so o-Urusharima. Bo ye jo'onte à, ye neknuru un *Yohana* Markus.

Bor-us op us-tet

A dak komo a tom Barnabas ne, un Shawuru

13 To, be-de un hun-ne *yan-dor Yeso* ye ro o-Antakiya à, ye ken *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye ro kon un yan-Yoos-de un Ma-to Shir ne. Ye ro:

Barnabas, un

Simon ne (wu a m-aag *Rim-wu* à), un

Rushiyos ne (ko-ya-o-Kireni), un

Manayen ne (wu bo'ose be-ur gaan un *Here* [Atipas] ne à), komo un Shawuru ne.

² Da-de ye ro Wan-Koyan un nome ur-bongon à, komo ye ro un nom o-*swoot*. *Kukt-o Shir* zeeru, "Hussu me no Barnabas ne, un Shawuru remen senge-mo um agu ye ye nom à." ³ Bo ye nomoste o-*swoot* us-kon ne à, ye ru'uru Barnabas ne, un Shawuru kom-to o-kwum, ye sarrumsu ye.

Barnabas ne, un Shawuru o-Sayipurus

⁴ Barnabas ne, un Shawuru komo, *Kukt-o Shir* to-muru ye. Ye nekuru o-Sarukiya, komo reeno ye cowe hat-o m-ho ha-mo o-Sayipurus. ⁵ Bo ye wote o-Saramis à, ye ko'ote Ma-to Shir un kuke-to *Yahuda*-ne to un yoos un Ma-to Shir. *Yohana* komo wu ro mosse un ye ne, wu ro ye m-gu.

⁶ Bo ye tuwusute ut-bo un ka dak-o ho-m rigimse kap à, ye wooru bo-o o-Bapos. Ye go'onuru un wu ken ko-*Yahuda*-wu ne ko-ya-o-gwot, wan-rwor un ma-to shir ye ut-bo, jin-de un wu Bar-Yeso. ⁷ Wu ro ko-nay ko-Gwamna Sarjiyus Burus. Gwamna Sarjiyus Burus komo net-wu ko-ya-us-weer. Ko-Gwamna agburu Barnabas ne, un Shawuru remen wu conog wu hoge Ma-to Shir. ⁸ Amba ka ko-ya-o-gwot-wu Arimos (jin-de un wu de ka un rem-de ut-Girik), wu shesu ye á, wu ro un o-hoob wu miktute hi-de un ka ko-Gwamna-wu taase wu dek ka ma-to o-nip. ⁹ Amba Shawuru, ka wu a m-zee Burus à, wu shiiste un *Kukt-o Shir*, wu tuuru Arimos yish. ¹⁰ Wu zeeru, "Wo wa-wu un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-ko!* Ko de ke ho-de wo hun-ne un nome ut-bo, un rem-us yo-se ne. Yage m-muut nip-o Wan-Koyan ut-bo. ¹¹ M-moka ha, ryaab-se un Wan-Koyan ro un hi un du, woa warag ko-po. A dek ya o-da, ba wo un hyan cucas-mo ur-ho."

Da-o gaan, o ken rar-o o-comb ne biti yish-ye un wu. Wu sengu ut-tagab wu un hoob-o un wu he wu m-nak à. ¹² Bo ko-Gwamna hyente rii-yo nome à, wu argu m-sher o-nip. Wu hyanag made-o un yoos-ur Wan-Koyan.

Burus ne un Barnabas n-me o-Antakiya (o-Bisidiya)

¹³ Burus un ya-ur-hew de un wu ne ye inuru o-Bapos n-me un hat-o m-ho. Ye nekuru o-Perga so un dak-o o-Bampiriya. *Yohana*[†] yaguru ye, wu warguru o-Urusharima. ¹⁴ Ye ne ye inuru cir-mo o-Perga o-Antakiya ne so un dak-o o-Bisidiya. *Ho-de ur-Wuwe* de, ye cowuru un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, ye she'eturu. ¹⁵ Bo a karante takurda-to un Ma-to Shir [‡] à, sek-ye ye un ka *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* o wooturu ye tom

† o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à. †† ut-Girik: *Yohana Markus*. ‡ ut-Girik: "o-karamsa un yan-Rwor un Ma-to Shir ne" = kap takurda-to Mosa un yan-Rwor un Ma-to Shir ne gene à.

unze, “Nò or tẹ ne, urrege nò ut-ma ne tọ nò hette tẹ do ye un jaab-o ut-men à, nò nom.”

¹⁶ Burus inu eso, wu jaksu o-kom a resuru ceen. Wu zeeru, “Nò or re un *Isra*-ne, komo nò ye rọ un ‘Wan-seps un Shir,’ † raks nò! ¹⁷ Shir ye un hun-ne o-*Isra* dagante tat-ne tẹ, wu muute ka hun-ne ye caari-o o-dak un da-o ye ro'e un dak-o o-*Masar* à. Komo wu rwuntu ye un ka dak-o ur-beeb ut-gwomo ne. ¹⁸ Wu mo'og ur-hur un ye ne be-de us-hak kwooz-ut yoor [40] n-me o-kot. ¹⁹ Da-o wu sabarse dak-ut ta'oor un dak-o o-*Kan'ana* à, wu ya'asuru hun-ne ye o-*Isra* saw-to o-dak. ²⁰ Tọ ka dek be-de us-hak zungu-us nass un kwooz-ut yoor us-op [450].

“Bọ un kaane komo Shir sagbu ye con-ne yan-piish ut-ma har ha-mo un da-o Sama'era *wan-Rwor un Ma-to Shir*. ²¹ Ka da-de, ye konuru a sagbu ye ko-Gwomo, Shir argu ye m-ya'as un Shawuru wa Kish, net-wu un baag-o *Banyamin*, wu nome ye ut-gwomo har us-hak kwooz-ut yoor [40]. ²² Bọ Shir ruute Shawuru à, wu rwo'u *Dawuda* wu warag ko-Gwomo-wu un ye. Un tor-se Shir nome *Dawuda* ne à, wu zeeru, ‘Um kumug *Dawuda* wa *Jesse*, net-wu, wu um cone m-sok ne à. Wu he m-nom kap o un bọ un yo um cone à.’ ²³

²³ “Raag-o un baag-o un ka net-wu Shir hantute *Isra*-ne *Wan-Gwu*, Yeso, bọ wu esse ut-ma à. ²⁴ Rii-yo Yeso haante, *Yohana* Wa-m-*Yo'os un hun-ne m-ho* ko'otute hun-ne ye o-*Isra* Ma-to Shir, kap ye waktune be-de Shir komo a yo'os ye m-ho. ²⁵ Bọ *Yohana* nomte ma-to m-kom un senge-mo un wu à, wu zeeru, ‘Wan wu ne nò esse um rọ? Me wu ha rọ ka wu ka wu á. Amba wu ken wu rọ kon wu he m-haan un jim un de à, wu rọ ko rii-se m-gaag un ka'ante-to un wu me bo'os m-us á.’ ²⁶

²⁶ “Nò or re ne, baag-o *Ibrahi*, komo un ye rọ *Yahuda*-ne á ‘Wan-seps un Shir’ ²⁷ be un nò, na ye ha a tom-ne ma-to un ka gwu-o. ²⁷ Remen ya-ur-she'et o-Urusharima un sek-ye ye un ye ne, ye nap unze wu rọ *Wan-Gwu* á. Komo ye nap ma-to un *yan-Rwor un Ma-to Shir* to a m-karante un ko de ke *Ho-de ur-Wuwe* de á. Amba ye shooste ka ma-to *yan-Rwor un Ma-to Shir* to be-de un 'ya un Yeso ur-koob. ²⁸ Ko de nomte ye ship wu un *ba'as-de* wo'e a hoot wu á, myet un kaane ne ye konu *Biratus* a ho wu. ²⁹ Bọ ye shoosute kap o un bọ un rii-yo a gene mosse un wu ne à, ye kergun-

† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.*

†† Hyen komo: *Rwu* 1:7; 12:51 † Hyen komo: *Oog* 14:34; *Kara* 1:31 †† Hyen komo: *Kara* 7:1; *Josu* 14:1 †† Hyen komo: *Piis* 2:16; *1Sam* 3:20 ††† Hyen komo: *1Sam* 8:5; 10:21 ††† Hyen komo: *1Sam* 13:14; 16:12; *Bong* 89:20 † Hyen komo: *Mark* 1:4; *Ruka* 3:3 † Hyen komo: *Yoha* 1:20; *Mati* 3:11; *Mark* 1:7; *Ruka* 3:16; *Yoha* 1:27 ††† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.*
 † Hyen komo: *Mati* 27:22-23; *Mark* 15:13-14; *Ruka* 23:21-23; *Yoha* 19:15

turu wu n-dak un cik-o o-ce, ye rwo'u wu n-me un saag. ³⁰ Amba Shir 'yonstu wu ut-marimar. ³¹ Ut-ho komo deen wu ro m-rwuun cas be-de un ka ye doru wu ha-mo o-Urusharima à, so o-Gariri. Ye rọ m-moka yan-swō-se un ma-to un wu be-de un hun-ne na. ³²

³² “Tẹ ma tẹ hantutu nò *Ma-to m-Rerem*, unze ka Ma-to Shir swore o-nu un tat-ne na ne à. ³³ Da-de wu 'yonse Yeso ut-marimar à, wu shoosutu na ka swor o-nu o, na ye rọ yakar-ye un ye à. Untun bọ to rọ gense be-de un sep-o ayoore-o n-me Sep-to ur-Bongon à unze,

“Wọ Wà re wu,

Caane um waragte Tato ru.’ ³⁴

³⁴ Shir 'yonste Yeso ut-marimar, Shir essussute Yeso a mer har wu wumut á. O-nip ge, Shir shooste to ka ma-to mosse un ine-mo un wu ne unze,

‘Man ya'as wo ka kwum-o, o ba m-kukop o um nome *Dawuda* ma-to un o à.’ ³⁵

³⁵ Remen n-me un o ken Sep-to ur-Bongon to wu zeeg, ‘Wọ yage Wan-ba-m-kukop ru wumut á.’ ³⁶

³⁶ “Bọ un da-o *Dawuda* komse m-shoos un senge-mo Shir ya'asu wu un da-o un wu à, wu argu m-mar. A jokü wu un tat-ne ye un wu ne, wur-o un wu wumuru komo. ³⁷ Amba Yeso wu Shir 'yonse ut-marimar à wu wum un saag á.

³⁸ “Remen kaane, or re ne, um conog nò nep unze n-me Yeso o a m-soks *ur-ba'as* bọ me nò m-rure à. ³⁹ Komo be-de un wu o kap bọ un wu shere o-nip à, wu waragte kashi un net un hyan-mo Shir, rii-yo *karamsa*-o *Mosa* kuse ba o un pya keer-de un to à. ⁴⁰ Remen kaane muut nò ur-hi, taase ka rii-yo Shir rwo're nu à, n-me un takurda-to un *yan-Rwor un Ma-to Shir* à, yo nom un nò ne:

⁴¹ “Raks nò, nò yan-nom ur-ar,

made-o a ruk nò, nò mer!

Remen man nom mo ken senge-mo,

un ho-ut nò, senge-m nò a sher un mo ne á,

ko wu ken wu ruru nò!’ ⁴²

⁴² Bọ Burus ne, un Barnabas ro m-rwuun un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* à, hun-ne konuru, ye do ye nome ut-ma n-te un ka rem-se komo un *Ho-de ur-Wuwe* de roone à. ⁴³ Bọ hun-ne caagute à, *Yahuda*-ne ut-moor ne, komo un *Girik*-ne ye muute hi un de un ye *Yahuda*-ne à, un ye doru Burus ne, un Barnabas. Ye komo ye nome ye ut-ma ye dooru m-'wons remen ye reet co ur-she'et n-me un yar-mo Shir.

⁴⁴ Bọ *Ho-de ur-Wuwe* riginte à, sa o zee hono o-bọ karguru be-ur gaan remen ye hogute Ma-ut Wan-Koyan. ⁴⁵ Amba bọ *Yahuda*-ne hyente morog-de un hun-ne deen à, shoob-ur hooru ye. Ye dek ma-to Burus rwo're á, ye ro un reeb-to un wu.

† Hyen komo: *Mati* 27:57-61; *Mark* 15:42-47; *Ruka* 23:50-56; *Yoha* 19:38-42 † Hyen komo: *Seng* 1:3 † Hyen komo: *Bong* 2:7 †† Hyen komo: *Isha* 55:3 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Bong* 16:10 ††† Hyen komo: *Haba* 1:5 (ut-Girik)

⁴⁶ Amba Burus ne, un Barnabas ye nomu ut-ma ba o-gyer. Ye zeyeru. "No *Yahuda*-ne no depe a cire nome un Ma-to Shir. Amba bo no yagu to a, no rwuntute o ka no depe no kum hog-mo ba m-ta a. To, te un neke be-de un ye ro *Yahuda*-ne a. ⁴⁷ Remen Wan-Koyan be'esute wu ru'uste te bo wu zee a,

"Um rwo'og wo o wakte m-cecas be-de un ye ro *Yahuda*-ne a.

Remen o hantute gwu o un hono o-dak.' †"

⁴⁸ Bo ye ro *Yahuda*-ne a hogute kaane a, ye hogu m-rerem deen. Ye bomu ma-ut Wan-Koyan. Kap ye Shir daage remen ye kumut hog-mo ba m-ta komo ye sheru o-nip.

⁴⁹ Ma-ut Wan-Koyan komo to semuru un ka dak-o kap. ⁵⁰ Amba *Yahuda*-ne swowuru ye ken ne'a-ne ye "Yan-seps un Shir," †† ye a m-'ya ut-gos a, komo un ye ken campo-ne ye ne un caari-ye un hun-ne ne ye un bo-o un ye ne. Ye 'yonsu ut-ween un Burus ne, un Barnabas, ye yanu ye un bo-o un ye. ⁵¹ Ye kukturu hu-mo un na-se un ye un rem o-napa be-de un hun-ne ye o-bo, ye nekuru bo-o o-Ikoniya. ⁵² Yan-neke-m Yeso ye o-zak deen, komo ye ro shiishe ceng un *Kukt-o Shir*.

Bor-us op us-nass

Burus ne, un Barnabas haag bo-o o-Ikoniya

14 Komo, un bo-o o-Ikoniya, Burus ne, un Barnabas ye cowuru kuke-o *Yahuda*-ne o un yoos un Ma-to Shir bo ye wete a. Ye ko'oturu Ma-to Shir un beeb-de *Kukt-o Shir*, har hun-ne deen *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne a, ye shereg be-de Shir. ² Amba *Yahuda*-ne ye yage m-sher be-de Shir a, ye argu m-swowog un ye ro *Yahuda*-ne a, ye naasu she'et-de un ye un *yan-dor Yeso* ne.

³ Myet un kaane ne, Burus un Barnabas ye she'etu kan deen, ye ro un ko'ot un Ma-to Shir ba o-gyer bo Wan-Koyan zee ye a. Wan-Koyan komo wu suute ma-to un wu m-yar, a nomot us-napa un saw-to o-made ne un kom-to un ye. ⁴ Amba hun-ne ye un bo-o o-Ikoniya wongu be-ut yoor, ye ken ye ro un shas-o *Yahuda*-ne, ye ken ye komo un shas-o un *yan-Tom Yeso*.

⁵ Ye ro *Yahuda*-ne a un *Yahuda*-ne ne mosse un sek-ye ye un ye ne, ye argu m-zonge ye yo'ogte *yan-Tom Yeso*, ye jirit ye ut-ta'ar. ⁶ Bo *yan-Tom Yeso* hogute kaane a, ye somuru ha-mo un bo-to o-Risiya o-Darbe ne, un bo-to ro o-her a. Ka to ro un dak-o o-Rikoniya. ⁷ Un ka be-to ye ro ko'otte *Ma-to m-Rerem*.

† Hyen komo: Isha 42:6; 49:6 †† *Yahuda*-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un *Yahuda*-ne a, amba ba ur-ko. Remen a ko wu a, *Yahuda*-ne dek wu ko-*Yahuda* a. ‡ Hyen komo: Mati 10:14; Mark 6:11; Ruka 9:5; 10:11

Burus ko'otte Ma-to Shir un bo-o o-Risiya

⁸ Un bo-o o-Risiya, komo wu ken net-wu ro kon ko-ryam, wu wet ur-hew a cin bo a matu wu a. Wu ro tara, ⁹ wu ro un raks un ko'ot-o Burus. Burus tuuru wu yish. Bo Burus hyente wu ro m-sher ne mo woo'e a taaste gom-o un wu a, ¹⁰ wu 'yonsu cor m-'wons ne. Wu zee, "Ine, o es un na-us ru!" Ka net-wu argu m-inet ut-nosse komo wu taknu ur-hew.

¹¹ Bo buug-de un hun-ne hyente rii-yo Burus nome a, ye 'yonsu us-cor. Da-o gaan ye ma'asu m-zee un rem-de ut-Rikoniya, "O-nip, yege-shir haantu na un sha-mo un hun-ne!" ¹² Ye egu Barnabas ur-jin *Zeyus*, Burus ne, ye egu wu *Hermes*, remen wu ro co-o ut-ma. ¹³ Wan-cow un kon-se shir *Zeyus*, wu pyo-o un wu ro un jim-de o-bo a. Wan-cow-wu un kon-se shir *Zeyus*, wu hanturu yege-na, ut-mok ne un ish-o o-bo. Ka wan-cow-wu un kon-se shir *Zeyus* wu mosse un hun-ne ne, ye conog ye nome *yan-Tom Yeso* ut-seke.

¹⁴ Amba bo ka *yan-Tom Yeso* ye, Barnabas ne un Burus, hogute kaane a, ye yoogu matuku-to un ye. Ye haaru un buug-de un hun-ne us-rek, ye un 'yons us-cor m-'wons ne ye ro m-zee, ¹⁵ "Remen ya notte m-nom kaane? Ai, te ma hun-ne ye untun no, *Ma-to m-Rerem* te hantu no, remen no tukute ka rem-se o-hwa se o-cin, komo no waktunte be-de Shir wan-hog, wu nome o-Ton, o-dak ne a, m-sa ne, komo un kap o un rii-yo ro ne n-me un to a. ¹⁶ Un da-o n-ga, wu yagute kap o un hun-ne ye nom bo ye hyane m-sok a. ¹⁷ Kap un kaane ne komo, wu wet un yage un hi un de un wu ba o-napa a. Wu wu ro no un 'ya un kem, o-gos un rem-se o-kat ne. Wu ro no m-coks un rii-yo mre, wu ro no komo un rwo un zak-o ut-men." ¹⁸ Myet un to ka ma-to ne, ba un yish pus-se ye hokse ka hun-ne ye m-wen un nom ut-seke remen ye a.

¹⁹ Amba ye ken *Yahuda*-ne ye haanuru rwuun-mo o-Antakiya o-Ikoniya ne, ye hoksuru hun-ne ye jiruru Burus ut-ta'ar ye naku wu ha-mo un jim-de o-bo, ye hyene ye zee wu mereste. ²⁰ Amba bo *yan-neke-m Yeso* morge ye raktu wu a, wu inuru wu warguru n-me o-bo. Gas-o ish komo wu neku bo-o o-Darbe un Barnabas ne.

M-warag o-Antakiya n-me dak-o o-Siriya

²¹ Bo Burus ne un Barnabas ko'otte *Ma-to m-Rerem* o-Darbe a, komo ye kumuru *yan-neke-m Yeso* ut-moor ne, ye warguru o-Risiya, o-Ikoniya ne, komo o-Antakiya ne, ²² ye ro m-do'e un *yan-neke-m Yeso* ur-beeb, ye ro ye m-'ya m-'wons be-de m-sher be-de Shir. Ye ro m-zee, "Se mosse un swo ur-koob ne deen a het-

†† Hyen komo: *Rwuu* 20:11; *Bong* 146:6 †† o-Antakiya n-me dak-o o-Bisidiya.

te cōw un gwomo-to Shir." ²³ Komo bo ye degursute ye sek-ye un ko de ke buug-de un *yan-dor Yeso* de à, mosse us-kon ne o-*swoot* ne à, ye tabbu ye be-ur Wan-Koyan, wu ye shere be-de un wu à. ²⁴ Ye doruru so un dak-o o-Bisidiya ha-mo o-Bampiriya. ²⁵ Komo bo ye rurte Ma-to Shir un bo-o o-Perga à, ye argu m-neke bo-o o-Attariya.

²⁶ Bo un kané komo ye daaru hat-o m-ho ye wargu o-Antakiya. Yan-dor Yeso sekuru ye ut-kom remen ka senge-mo Shir ya'u ye à. Un bu-yo un yar-mo Shir, ye komoste ka senge-mo. ²⁷ Bo ye woonte à, ye morogsu hun-ne *yan-dor Yeso* ye rworu kap rii-yo Shir nome be-de un ye à, komo un bo wu tikshe ye ro *Yahuda*-ne á ish-o m-sher o-nip à. ²⁸ Ye she'etundurur reeno o-da ne deen mosse un *yan-neke-m Yeso* ne.

Bor-us op us-taan

Morog-de un Sek-ye yan-dor n-me o-Urusharima

15 Ye ken hun-ne ye haanuru komo o-Antakiya rwun-mo dak-o o-Judiya. Ye ro m-yoose un *yan-dor Yeso*, ye m-zee, "Urege a ko no ur-ko bo jind-o *Mosa* zee á, noa hoks kum un gwu á." ¹² Ma-ut sunuru Burus un Barnabas ne un ka hun-ne ye ne remen un ka ma-to. Amba a rwo'u Burus ne un Barnabas komo un ye ken ye ne, ye neke o-Urusharima be-de un *yan-Tom Yeso* un sek-ye ye un hun-ne ne *yan-dor Yeso* remen ye oromtè un ka ma-to.

³ Hun-ne *yan-dor Yeso* o-Antakiya shiiru ye, ye nekuru ye doruru so un dak-o o-Pinikiya o-*Samariya* ne, ye ro m-rwor bo ye ro *Yahuda*-ne á shere o-nip à. To ka rwo'u kap *yan-dor Yeso* nom un zak-o ut-men deen.

⁴ Bo ye woote o-Urusharima à, kap o un hun-ne *yan-dor Yeso*, un *yan-Tom Yeso* ne, un sek-ye ye un hun-ne *yan-dor Yeso* ne, ye barku ye. Burus ne un Barnabas ruru ye kap rii-yo Shir nome be-de un ye à.

⁵ Amba ye ken *Parisa*-ne ye waragte *yan-dor Yeso*, ye inu eso, ye zee ru, "Depete ye ro *yan-Yahuda*-ne á m-dore *karamsa*-o *Mosa* komo se a koog ye."

⁶ Yan-Tom Yeso un sek-ye ne be-de un hun-ne *yan-dor Yeso* ye morguru remen ye pu'ustè ut-rom n-te un ka ma-to. ⁷ Bo ma-ut sunute ye m-sok ne o-da ne deen à, Bitrus inu eso. Wu zee ru ye, "Or re ne, no nepste cin o-da ne Shir daagu me be un no, unze ye ro *Yahuda*-ne á he hoge un *Ma-to m-Rerem*, komo ye sher o-nip. ^{††8} Shir komo wu nape hur-de un kowan à, wu rwuntute unze wu gokstu ye bo wu ya'u ye *Kukt-o Shir* à, bo wu ya'u na à. ^{††9} Komo wu kutu na m-koos un ye ne á, un remen wu muute hur-to un ye cas cas be-de m-sher o un ye. ^{††10} Yan yo ne notte un meger-to

† Hyen komo: Rewi 12:3 †† Hyen komo: Seng 10:1-43 ‡ Hyen komo: Seng 10:44; Seng 2:4

Shir? A m-meger un Shir urege a gaktute ye ken ye dorotte-o o-*karamsa*. Ko na un tat na ne, a jesusute ka *karamsa*-o koyanda! ¹¹ Amba a shereg unze be-de un yar-m Wan-Koyan Yeso a kum gwu, untun ye ma bo ye kume à."

¹² Myet o un morog-de un hun-ne reesu ceen, ye raksuru Barnabas ne un Burus. Ka da-de, Barnabas ne un Burus rwo're ma-to us-napa, un rem-se o-made ne se Shir nome be-de un ye à, n-me un ye ro *Yahuda*-ne á.

¹³ Bo ye komoste ut-ma à, *Yakubu* shasuru. Wu zee, "Or re ne, raag no me. ¹⁴ Simon rwo'rog bo Shir cire con-to un ye ro *Yahuda*-ne á, be-de un dek un ye ken hun-ne ye be-de un ye, ye waragte ye ma un wu. ¹⁵ To ka komo to nomog ur-hond un ma-to *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne. Bo to ro gense à unze,

¹⁶ "A nomse kaane man muun

un ja'as ma un hur-o *Dawuda* o bu'uge à,

Ko de nomte o bu'ugsute à, man ja'assu o m-ma,

komo um 'yons o.

¹⁷ Kaane ges-o un hun-ne hette me m-hoob me Yawe, ye ro *Yahuda*-ne á ye um daage ye waragte ye ma re à.

Kaane Yawe rwo're, wu rwo're bo un se,

¹⁸ um rwo'og hun-ne re ye nep ka rem-se cin n-ga.' ††

¹⁹ "Remen kaane um hyanag udepe a su'e ye ro *Yahuda*-ne á ye ro un waktune be-de Shir à. ²⁰ Un suge-de un kaane ma a genu ye o-takurda a ruru ye taase ye re rii-yo m-re yo a tebbe pyo-o m-gir á, taase ye nom o-ás, ko ye ti ap-mo un gut-de a pane á, komo m-hyo ne. ^{††21} Remen hun-ne ko'ote *karamsa*-o *Mosa* un ko o ke bo-o. Cin un zaman-yo n-ga, ye nomoste kaane un kuke-to un yoos un Ma-to Shir un ko de ke *Ho-de ur-Wuwe* de."

Shas-o un sek-ye yan-dor

²² Yan-Tom Yeso un sek-ye ne, mosse un kap o un hun-ne ne yan-dor, ye hyanuru depete ye deeg ye ken ye be-de un ye, ye tomot ye ha-mo o-Antakiya mosse un Burus ne un Barnabas. Ye dagnu Yahudas (wu a m-zee Barusabas à), komo un Siras ne, ye ro gos-ye be-de yan-dor à. ²³ Ye ya'asuru takurda-o ro m-zee à:

"Be-de un or no ne, *yan-Tom Yeso* un sek-ye ne ye un hun-ne yan-dor, ha-mo un yan-dor ye ro baag-o un ye, *Yahuda*-ne ye á, un bo-o o-Antakiya, komo un dak-to o-Siriya ne un o o-Kirikiya ne, te ur-gas.

²⁴ A kumug m-hoge unze ye ken be un na ye ya'ag no ur-koob un ma-to un ye. Ye zo'ogsutu no, ko de nomte à a rwo ye m-nom kaane á. ²⁵ Remen kaane, bo te pu'ustè ut-rom à, te hyanuru nomog ur-bon te deger ye ken ye te tombu no ye, un or na ne, ye ro, Barnabas ne un Burus. ²⁶ Ye ya'ase hoog-mo un ye remen jin-ur

†† Hyen komo: Emos 9:11-12 (ut-Girik); Isha 45:21 †† Hyen komo: Rwo'u 34:15-17; Rewi 18:6-23; 17:10-16

Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*.²⁷ Remen kaane, te tom-bute Yahudas un Siras. Ye un hi un de un ye ya rwun-tu no nip-o un ka rem-se un nu-o un ye.²⁸ *Kukt-o Shir* hyanag nomog ur-bon, kaane komo te hyane nomog ur-bon, taase a ru'u no se ken nu-se arge se ka rem-se se a ya'asu no a.²⁹ Taase no re rii-yo a tebbe pyo-o m-gir a, m-ap mo a *seke* a, mosse m-hyo ne, un ti-m ap-mo ur-gut ne de a miggre ur-geks a, komo o-as ne. Urege no ereg hi un no be-de un se ka rem-se, no no-mog o ka rii-yo ur-bon. She'et no gwugwu."

³⁰ A tomuru ye, ye nekuru o-Antakiya. Bo ye karak-sute hun-ne *yan-dor Yeso* a, ye ya'asuru o-takurda.

³¹ Bo hun-ne karantute o-takurda komo a, ye nomuru zak-o ut-men un remen sorog-yo ye kume a.

³² Yahudas un Siras komo, remen ye hi un de un ye *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye, ye nakuru or un ye ne ut-to ut-ma ne deen, ye dooru ye m-'wons.³³ Bo ye nomoste ut-ho hiin un ka be-de a, a argu ye m-'yons gwugwu, ye warguru be-de un ye tomnu ye a.³⁵ Burus ne un Barnabas rewuru ut-ho hiin o-Antakiya. Ye ro un ye ken hun-ne ye ne deen, ye ro ur-yoos, ye ro komo un rwor un *Ma-to m-Rerem* to ma Wan-Koyan.

Burus wongute un Barnabas ne

³⁶ Bo a nomte ut-ho hiin a, Burus zeeru Barnabas, "Haan a dore kap bo-to a rurte *Ma-to m-Rerem* to ma Wan-Koyan n-ga a, a gasté or na ne, a hyenet bo ye ro a."³⁷ Barnabas conuru ye dek *Yohana* Markus ye nekuté un wu ne.³⁸ Amba Burus hyanuru u nom ur-bon ye neke un Markus ne a remen n-ga wu ro yagusu ye un dak-o o-Bampiriya, komo wu yagute re co m-senge be-ur gaan un ye ne.³⁹ Koob-de o-acunde nomog ye deen har wooru ye m-wonge. Barnabas deuru Markus, ye cowuru hat-o m-ho ha-mo o-Sayipurus.⁴⁰ Amba Burus daagu Siras. Da-o yan-dor ru'usu ye n-me un yar-m Wan-Koyan mo eret ye a, ye inuru.⁴¹ Ye doruru so un dak-to o-Siriya o-Kirikiya ne, ye ro hun-ne *yan-dor Yeso* un do ye ur-beeb.

Bor-us op us-cind

Timoti dorute Burus ne un Siras

16 Burus haaru o-Darbe, o-Ristira ne. Wu ken ko-ya-neke-m Yeso wu ro n-me o-Risiya a, jin-de un wu *Timoti*, wa-wu un wu ken ne'a-wu ko-*Yahuda* ko-yan-dor. Tato un wu komo ko-*Girik*-wu.² Yan-dor ye ro un bo-to o-Risiya o-Ikoniya ne a, komo ye un bongon-ur *Timoti*.³ Burus conuru *Timoti* shii wu. Remen kaane, wu deku wu, wu koru wu ur-ko. Wu un nom kaane remen ka *Yahuda*-ne ye ro un to ka be-to a, kap ye nepste tato un wu ko-*Girik*-wu.

† To ken takurda-to: Ci-o³⁴ Amba Siras daaguru m-she'et kane.
†† Hyen komo: Seng 13:13 † o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa a.

⁴ Da-o Burus ne un Siras ro ur-hew a, ye ro m-dorog bo-ut-bo, ye sengu m-rure un hun-ne ko'ot-o *yan-Tom Yeso* un sek-ye ne be-de un hun-ne yan-dor cone o-Urusharima a, ye ruru yan-dor-ye dore ka ko'ot-o.⁵ Un kaane hun-ne yan-dor doote m-'wons be-de m-sheer o-nip, ye ro m-do ut-moor ko de ke ho-de.

N-me ut-hyangan, net konog Burus wu haan un dak-o o-Makidoniya

⁶ Ye pa'uru dak-to o-Pirijiya o-Garatiya ne, remen *Kukt-o Shir* weneg ye nom un ma-ut Wan-Koyan dak-o o-Asiya.⁷ Bo ye wote dak-o o-Misiya a, ye nomu m-senge ye heet dak-o o-Bitaniya, amba *Kukt-o Yeso* o 'ya ye a.⁸ Ye doruru riib-se un dak-o o-Misiya ye yir-guru ha-mo o-Toruwat.⁹ M-Tet, Burus hyanu ut-hyangan. Be-de un ka hyangan-to komo wu hyanuru wu ken net-wu un dak-o o-Makidoniya wu ro eso, wu ro wu us-kon wu ro m-zee, "Haan o-Makidoniya, o gu te."¹⁰ Bo Burus hyente ka hyangan-to a, da-o gaan, te nomu m-senge te pest ha-mo o-Makidoniya. Te un nom kaane, remen te nepste unze Shir agu te, remen te ko'otte *Ma-to m-Rerem*.

Ridiya shereg be-ur Wan-Koyan

¹¹ Te argu m-ine n-me un hat-o m-ho o-Toruwat te in-uru se o-Samutarkiya.¹¹ Gas o-ish, komo se o-Niyaporis.¹² Bo un kane komo te argu m-arag ha-mo o-Piripi o ro un kus-o un gwomo-to o-*Roma* a, komo o ro caari-o o-bo un raag-o o-Makidoniya. Te nomu kane ut-ho.

¹³ *Ho-de ur-Wuwe*, te ruuru un ish-o o-bo, te nekuru n-riib o-roog be-de te ro hwooge te zee be-de un nom us-kon ro kon remen *Yahuda*-ne a. Te she'eturu te nomuru ne'a-ne ut-ma ye morge un ka be-de a.¹⁴ Wu ken ne'a-wu ro kon jin-de un wu Ridiya, "Wan-seps un Shir,"¹¹ wu ro te m-hoge. Wu ko-yan-bo-o o-Tiyatira wu, wu ro m-baab un gund-ut jaas-to to un hwor. Wan-Koyan tikshte hur-de un wu, har wu este ur-hi wu raks rii-yo Burus wore a.¹⁵ Bo a yo'ostu wu m-ho un hun-ne ye un hur-o un wu ne a, wu konuru te. Wu zeeru, "Urege no dek me wan-sheer o-nip be-ur Wan-Koyan to, haan no un hur-o re, no she'et." Wu kokorsuru te, te argu m-dek un ma-to un wu.

A ka'ag Burus ne un Siras

¹⁶ De ken ho-de, te m-neke be-de un nom us-kon, te go'onuru un wu ken wan-ne'a-wu ne ko-guw, ko-ya-o-gwot-wu ro un wa-ut-kot ne. Yan ka ko-guw-wu komo ye ro un kum un hwor deen be-de un ka gwot-o wu

†† o-Samutarkiya dak-o o ro n-tete o m-sa a. †† *Yahuda*-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorot-te-o un yoos-de un *Yahuda*-ne a, amba ba ur-ko. Remen a ko wu a, *Yahuda*-ne dek wu ko-*Yahuda* a.

rotte à. ¹⁷ Wú sengu te m-dore, te Burus ne, wu ro o-zaaz. Wú ma'asuru m-zee, "Ka hun-ne ye guw-ne Shir ye wu ro Wa-ur-Beeb Kap à, ye ro no un kute un cow-yo un gwu!"

¹⁸ Wú senguru m-nom kaane ut-ho deen. Men-ut naasuru Burus deen, wu wakturu. Wú zee ru wa-ut-kot, "Um zee wu n-me un jin-ur Yeso *Kiristi*, wonge un wu ne." Un gyept-o un yish, wa-ut-kot wonge un wu ne.

¹⁹ Bo yan-wan-ne'a hyente cow-yo ye rotte un kum un hwor kessute ye à, ye shipuru Burus ne un Siras. Ye naku ye har n-me un be-de ut-baab un co-o un yan-piish ut-ma. ²⁰ Bo ye wootu ye un co-o un yan-piish ut-ma à, ye zee ru, "Ka *Yahuda*-ne ye suute bo-o na. ²¹ Ye m-yoos un jind-se depe a goks ko a dore á, remen te *Roma*-ne ye."

²² Hun-ne karguru be-de un ye da-o gaan. Yan-piish ut-ma yooguru matuku-ut Burus ne komo ye rwo'uru a bu ye us-rak. ²³ Bo a bu'ute ye deen à, a ka'uru ye be-de un kur-o m-ke'et. A zee ru wa-ur-'er de un ka kur-o wu 'er ye m-sok ne. ²⁴ Wú komo bo wu gokste to ka ma-to à, wu rwo'u ye reeno n-me n-me de o-kur, wu kamturu na-se un ye un caari-to ut-ce.

²⁵ Da-o purge, Burus ne un Siras ro us-kon ye ro us-sep to un bongon-de Shir. Ye ken yan-m-ke'et ye komo ye ro ye m-hoge. ²⁶ Da-o gaan, dak-o nukturu deen, har hwuk-o un ka kuke-o nukte. Da-o gaan ish-se un o kap argu m-tikshe, bo un ye a ka'e à, ka rii-se a ke'etu ye à ussuru. ²⁷ Bo wan-'er-de un ka kur-o zutute be-de m-rew à, wu hyanuru ish-se o-kuke tikshishe, wu mu'usunu magay-o un wu, wu ro un zonge-to wu hoot hi un de un wu, un remen wu hyanag sa o zee ye a ka'e à ye un som. ²⁸ Amba Burus 'yonsu cor m-'wons ne. Wú zee ru, "Taase o hogusse hi un du m-hoog á. Ai, myet-m te te ro kon!"

²⁹ Wan-'er-de un ye a ka'e à zee ru unze a hante ut-pitirra. Wú cowuru n-me, wu heeru un co Burus ne un Siras. Wur-o un wu ro us-zap se o-gyer. ³⁰ Ka da-o, wu rwunturu ye n-do. Wú zee ru, "Sek-ye, zre um he m-nom um kumut gwu ne?"

³¹ Ye komo ye zee ru, "Sher un Wan-Koyan Yeso, wo un yakar ru ne, noa kum gwu." ³² Ka da-de, ye ruru wu ma-ut Wan-Koyan, wu, un hun-ne ye ro un hur-o un wu ne kap à. ³³ N-me un ka tet-mo, wu deku ye, wu so-suru ye nat-to un ye. Ba m-jime, a yo'osuru wu m-ho un yan-hur-o un wu ne kap. ³⁴ Ka da-de, wu tuwturu ye un hur-o un wu, wu hantu ye rii-yo m-re. Wú un yan-hur-o un wu ne kap zak-o hooru ye remen kap mo un ye ye shereg be-de Shir.

³⁵ Bo ish geste à, yan-piish ut-ma tomnuru yan-tom-ye un ye. Ye ruru ko-wan-ur-'er, "A ho'os ka hun-ne ye." ³⁶ Wan-'er-de un ye a ka'e à wontu Burus ka tom-o, wu zee, "Yan-piish ut-ma tomonte a ho'os no. Remen kaane m-moka, rwuun no, no arag keez keez."

³⁷ Amba Burus zee ru ye, "Ai, be-de un hun-ne ye nomo te us-sorog, ba a m-piishi te ut-ma, ko de nomte te *Roma*-ne ye à. Ye jorbu te komo n-me un kur-o m-ke'et, m-moka komo zyea ruut te wukusse? Ay! Se de ye haan un hi un de un ye, ye ruut te."

³⁸ Yan-toob-ut rim-to nekuru. Ye ruru yan-piish ut-ma to ka ma-to. Yan-piish ut-ma komo hoguru o-gyer bo ye hoge unze Burus ne un Siras *Roma*-ne ye à. ³⁹ Ka da-de, ye haanuru ye konuru Burus ne un Siras ye soks *ba'as-de* un ye. Bo un kaane, ye ruutu ye ye konuru ye yage ka bo-o. ⁴⁰ Bo Burus ne un Siras ru-usunte un kur-o m-ke'et à, ye argu m-neke hur-o Ridiya. Bo ye hyenuste yan-dor à, komo ye dooru hur-de un ye jaab-o ut-men, ye arguru.

Bor-us op us-ta'yoor

A 'yonste hun-ne ur-hur o-Tasaronika

17 Burus ne un Siras ye doruru so un bo-to o-Ampiboris o-Aporoniya ne. Ye wooru bo-o o-Tasaronika, be-de ro un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* ne à o un *Yahuda*-ne. ² Bo wu wete à, Burus cowu *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Ho-to ur-Wuwe ut-tet, wu ro ut-ma n-me un gen-mo un Ma-to Shir. ³ Wú ro ye m-kute cas, wu ro ye komo un rure o-nip be-de Ma-to Shir zee *Kiristi* a su ur-koob, komo wu ina ut-mari-mar. Komo Burus zee ru, "Ka Yeso-wu um ruru no à, wu ro ka *Kiristi*-wu." ⁴ Ye ken hun-ne ye un *Yahuda*-ne komo un *Girik*-ne ne "Yan-seps un Shir" † mossu un caari-ye un ne'a-ne ne ut-moor ne deen, kap ye deku ma-ut Burus ne un Siras, komo ye mossuru ut-hi un ye ne.

⁵ Amba *Yahuda*-ne nomu ur-shoob, ye karagsuru ye ken hun-ne ye o-saa ye be-de a ut-baab à m-o ne. Bo ye kargute kap o un ye à, ye 'yonsuru hur-de un hun-ne ye o-bo. Ye ruuru us-rek n-me un hur-o Jason. Ye ro un hoob-o Burus ne un Siras remen ye hantutu ye be-de un hun-ne. ⁶ Bo ye hyente ye 'wos ye á, ye nakuru Jason un ye ken yan-dor-ye ne, ye wooturu ye har un her-o un yan-piish ut-ma. Ye o-zaaz, ye m-zee, "Ka hun-ne ye, ye ro m-'yons un hur-de un hun-ne ko kene hono o-dak à, ye ka haane har kanu. ⁷ Har ma Jason 'ye ye be-de ur-she'et. Myet-mo un ye ne komo ye ro m-jetem un *karamsa*-o ko-Gwomo *Sisar*. Ye ro m-zee wu ken ko-Gwomo-wu ro kon, unze jin-de un wu Yeso." ⁸ Bo hun-ne ya-o-bo un yan-piish ut-ma ne hogute to ka à, hur-de un ye inuru. ⁹ Ye ho'os Jason un ye ka ne á, se da-o ye gokse hwor-ye o-beri un kom-to un ye à.

Burus ne un Siras o-Biriya

¹⁰ Bo tet-m rewte à, yan-dor shiiru Burus ne un Siras ye neke bo-o o-Biriya. Bo ye wootu reeno à, ye cowuru

† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á.*

kuke-o un *Yahuda*-ne o un yoos un Ma-to Shir. ¹¹ To ye ka *Yahuda*-ne ye, ye aragte ye o-Tasaronika us-weer, un remen ye gokste ut-ma kom-ut yoor-ut-yoor. Ye ro un ceke-se un gen-mo un Ma-to Shir ko de ke ho-de, ye hyenet ko rii-yo Burus rwore, ko nip-o a. ¹² Remen kaane hun-ne deen be-de un *Yahuda*-ne bopuru o-nip, har un ye ken ne'a-ne ye ne ye un *Girik*-ne gos-ye, gos-ye komo un campo-ne ne ye un *Girik*-ne deen.

¹³ Amba bo *Yahuda*-ne ye ro o-Tasaronika hogute unze Burus ro un rwor un Ma-to o-Shir o-Biriya a, ye haaru ma ye swowu hun-ne un ye reeno, ye ro un 'yons un hur-de un ye. ¹⁴ Da-o gaan, komo yan-dor rwo'uru Burus wu neke n-riib m-sa. Amba Siras ne un *Timoti* ye esuru kané to kon. ¹⁵ Ka yan-dor-ye shie Burus a, ye wootu wu har o-Atina. Bo ye inite m-muun a, Burus tomnu ye be-ur Siras ne un *Timoti* unze ye haan ye hyen wu hor-m-hor, ye argu m-neke.

Burus un bo-o o-Atina

¹⁶ Bo Burus rotte un 'er-ur Siras ne un *Timoti* un bo-o o-Atina a, men-to un wu tukuru deen bo wu hyane bo o shiig un pyo-se m-gir a. ¹⁷ Remen kaane wu ro ut-ma n-me un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* un *Yahuda*-ne, un ye ken ye ne "Yan-seps un Shir. [†] Ko de ke ho-de wu ro ut-ma un ye wu ro m-kum ne be-de ut-baab a. ¹⁸ Kaane komo ye ken Abikuri-ne ye un Sitokiya-ne ya us-nap nomog ut-ma un wu ne. Ye ken ye zeeru, "¿Yan yo ne ka wa-o-zaaz-wu cone m-zee?" Ye ken ye zeeru, "Yo ro sa o zee unze ka net-wu ro un ko'ot shir-ye un un be-ut hor-to." Ye un rwor kaane remen Burus ro un rwor un Ma-ut Yeso to m-Rerem, komo m-iné ne be-de ut-marimar. ¹⁹ Remen kaane, ye heeturu wu un dor-de o-Arepagus. Buug-de yan-co un ka bo-o zeeru wu, "¿Ko woa ruru te ka yoos-ur pu-de de o wotte?" ²⁰ Remen te wet m-hoge un gon to ka ma-to a. Te conog te nep bo to ro a." ²¹ (Myet Atina-ne un hamat-ne ne ye ro ur-she'et o-Atina a, ye jiište m-con ye hoge rii pu-yo komo ye cep ma-to un yo, arge koyan.)

²² Burus inu eso un her-o un morog-de un ya-us-nap, ^{††} wu zeeru, "No hun-ne ye o-Atina, un nak unze no yan-con-to un dor-o shir-ye m-sok ne un ko yo ke riiby. ²³ Remen da-o um m-pa'e n-me o-bo a, um gwot rem-se no un nome m-guw a, har ma um hyanag un o ken *hana*-o o ur-*seke* m-gen ne n-ton un o a geneg unze, 'Remen Shir ye a nape a.' To, ka wu no m-kwykte ba no un nap wu a, ma-to un wu me no m-rwuunte cas.

²⁴ "Shir ye nome hono o-dak un kap o un rii-yo ro ne n-me un o a, wu wu ro Wan-Koyan wu o-Ton o-dak ne. Wu ro m-she'et un pyo-o net ma'e a. ²⁵ Kaane komo wu

† *Yahuda*-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un *Yahuda*-ne a, amba ba ur-ko. Remen a ko wu a, *Yahuda*-ne dek wu ko-*Yahuda* a. ^{††} ut-*Girik*: o-Arepagus.

ro un hoob-o un gwu be-de un net a. Wu ro un hoob-o un yo ken rii-yo a, remen wu ro un 'ya un kap o un hun-ne hogog, m-shik ne un kap o un rii-yo ye ro ne o-hoob a. ²⁶ Wu wu komo nome kap o ut-dak be-de un net wan-gaan, remen ye she'ette un kap o un hek-o un hono o-dak. Cin un n-ga ne wu essusute o-da, un da-o ye he m-nom m-hogog m-mar ne a, un bo un be-to hun-ne ye un ko o ke dak-o hette m-she'et ne a. ²⁷ Shir un nom kaane remen ye hobt wu, ko a nap a. O-da ye kum wu, ko de nomte wu nom ur-hew un ko wu ke ne be un na a. ²⁸ Ai, 'Be-de un wu a ro no un nom m-hogog, atte m-nukte, atte komo un m-neke un nom un rii-yo a m-nom ne,' bo ye ken yan-sep-ut no ye rwore a unze, 'O-nip, na ma yakar-ye un wu ye.'

²⁹ "To, bo a ro no baag-o Shir o a, ai, udepe a nom us-barag a zee Shir ro m-sha ne untun mo o-zinariya, ko mo o-azorpa, ko mo ur-ta'ar a, de net zwote un weer-se un hi un de un wu a. ³⁰ N-ga Shir ro m-was un *ba'as-to* un hun-ne ne a, remen koob-de un nap-o un ye. Amba m-moka, wu zee kap o un hun-ne ye un ko kené ye yage *ba'as-to* un ye, ye waktune be-de Shir. ³¹ Remen wu essusute ur-ho de wu he m-haan wu pi-ishite hun-ne hono o-dak ut-ma to o-nip be-de un wu ken wu, wu wu daage a. Shir rwuntute nip-o un nom-mo un to ka cas be-de un 'yons un ka net-wu ut-marimar."

³² Bo ye hogute ma-to m-iné ut-marimar a, ye ken ye argu wu nome ur-ar. Amba ye ken ye zeeru, "Te conog te do m-hoge rii-yo o he m-rwor mosse un ka ma-to ne a." ³³ Kane o ka Burus wonge un ye ne. ³⁴ Amba ye ken ye warguru be-ur Burus ye sheru un ma-to un wu, n-me un ye har un Diyonisiyus ne, wan-gaan be-de un ka morog-de un ya-us-nap de, un wu ken ne'a-wu ne jin-de un wu Damaris, un ye ken ye ne komo.

Bor-us op us-eer

Burus un bo-o o-Korinti

18 Bo un to ka, Burus yagu bo-o o-Atina wu neku bo-o o-Korinti. ² Reeno wu 'wosse wu ken ko-*Yahuda*-wu jin-de un wu Akira, ko-yan-bo-o o-Pantus. Akira un ne'a un wu ne Biskira, ye she'et m-haan ne un bo-o o-Korinti a, ye un rwuun dak-o o-Itariya. Ye un yage o-Itariya remen ko-Gwomo *Sisar* Karadiyos nong o-*karamsa*, wu zee kap o un *Yahuda*-ne ye ru n-me bo-o o-*Roma*. Burus argu m-ha be-de un ye o-Korinti. ³ Hongsuru senge-mo un ye ragaan mo un mo ma Burus ne, ye ro un jor-o ut-depi, wu she'etu be-ur gaan un ye ne. Ye senguru senge-mo un ye be-ur gaan. ⁴ Ko de ke *Ho-de ur-Wuwe* de komo, Burus ma'asuru ut-ma un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* wu ro m-senge wu nakante *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne a.

‡ Hyen komo: 1 Gwm 8:27; Isha 42:5; Seng 7:48

⁵ Da-o Siras ne un *Timoti* woone rwuun-mo o-Makidoniya à, Burus ya'ur kap o un da-o un wu un ko'ot un Ma-to Shir. Wu ro *Yahuda*-ne m-rure o-nip unze, Yeso wu ro *Kiristi*. ⁶ Amba ye esuru wu un sun-mo ut-ma ye ma'asu wu ut-reeb. Remen kaane, wu kukturu matuku-to un wu, wu zeeru ye, "Ra-o no ro un hi-ut no! Me mett *ur-ba'as* á. Shi-mo un caane be-de un ye ro *Yahuda*-ne á um he'e."

⁷ Wu argu m-ine un ka be-de, wu nekuru un hur-o un wu ken net-wu jin-de un wu Titus Justus, wu ro "Wan-seps un Shir." † Hur-o un wu komo o ro m-yow yow ne deen un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* ne. ⁸ Kiribus, wu ro wan-co-o un ka morog-de à, sheruru be-ur Wan-Koyan, wu un hun-ne ye un hur-o un wu ne kap. Ye ken Korinti-ne ye komo deen ye hoge ma-ut Burus à, ye sheruru un to, a yo'osu ye m-ho.

⁹ De ken ho-de m-tet, Wan-Koyan kutu Burus ut-hyangan. Wu zeeru wu, "Wo hoge o-gyer á, senge m-rure un hun-ne ma-ut re. Wo she'et temb á, ¹⁰ remen me be-ur gaan un wo ne. Yatt-wu he wo m-ru'e ut-kom wu nomotu wo yo ken rii-yo á, remen me un hun-ne ne deen un ka bo-o." ¹¹ Burus she'eturu un ka be-de har hak-o gaan un reng-us cind. Wu ro ye m-yoose un Ma-to Shir.

¹² Amba da-o Gariyo ro ko-Gwamna un dak-o o-Akaya à, *Yahuda*-ne gamu ut-hi ye katu Burus, ye heetu wu be-de yan-piish ut-ma. ¹³ Ye zeeru, "Wu ka net-wu wu ro m-senge wu ru'ut hun-ne guw-mo Shir unte un cow-yo *karamsa*-o te wene à."

¹⁴ Bo Burus rotte un ma-to un cept ut-ma à, Gariyo zeeru *Yahuda*-ne, "A ro zeeg ma de ken *ba'as-de* wu nome, ko caari-de *ur-ba'as*, um roa hoge ma-ut no.

¹⁵ Amba nomog un ya unze ma-to sunu no un hon-de un to be-de ut-gom, ut-jin ne, komo un *karamsa*-o no ne, ai se no hongse hi un no. Me kam, me nom sakt-o um piishite wu ut-ma un gon se ka rem-se á." ¹⁶ Wu yanu ye n-me un *kuke-o* m-piish ut-ma. ¹⁷ Kap o un ye, ye shipuru Sostanus wu ro co be-de un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* à. Ye nomu wu us-sorog un her-o un *kuke-o* m-piish ut-ma. Amba Gariyo ko m-was wu was á.

Burus waragte o-Antakiya (o o-Siriya)

¹⁸ Burus dooburu ut-ho hiin un bo-o o-Korinti. Ka da-o, wu zeeru yan-dor se de ken ho-de. Biskira ne, un Akira shiiru Burus. Ye conog m-dek hat-o m-ho ha-mo un dak-o o-Siriya. Remen kaane, ye nekuru bo-o o-Kakiriya remen ye cowut o-hat. Amba rii-yo ye inute o-Kakiriya, Burus oroste hi-de un wu remen wu sworog o-nu. Ye daaru hat-o m-ho. ††¹⁹ Bo ye wote o-Apisu à,

† *Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á. †† Hyen komo: Oog 6:18*

reeno Burus ho'ose Biskira ne un Akira. Wu ne, wu cowuru un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*, wu nomot ut-ma un *Yahuda*-ne. ²⁰ Ye konuru wu, wu do m-doobe ut-ho be-de un ye, amba wu dek ma-to un ye á. ²¹ Amba bo wu inu ye m-yage à, wu zeeru, "Man muusune be un no urege Shir zeeg." Ka da-de, wu inuru o-Apisu un hat-o m-ho.

²² Bo wu kergunte bo-o o-Kaseriya à, wu nekuru wu gassuru hun-ne yan-dor. Ka da-o wu arguru so o-Antakiya.

²³ Bo wu she'ete hiin o-Antakiya à, wu inuru wu pa'uru dak-o o-Garatiya un dak-o o-Pirijiya ne. Wu ro m-dore bo-ut ut-bo, wu ro m-do'e un kap o un *yan-neke-m Yeso* m-'wons.

Aporos ko'ote Ma-to Shir o-Apisu

²⁴ A kane wu ken ko-*Yahuda*-wu haanuru o-Apisu, jin-de un wu Aporos. Wu ko-yan-bo-o o-Arekzandiriya. Wu wan-nap ut-ma, wu nepste gen-mo un Ma-to Shir m-sok ne. ²⁵ A yoosute wu n-me un cow-yo un Wan-Koyan. Wu reeg ur-ho be-de un nome un ye ken ye ut-ma, komo wu ro m-yoos o-nip be-de un ma-ut Yeso. Amba myet un kaane ne, wu nap war war ma-ut Yeso á, remen myet wu nepste ma-to yo'os un hun-ne m-ho, wu nape be-de un nu-o *Yohana* Wa-m-Yo'os cot. ²⁶ Wu taknu m-ko'ot ba o-gyer, un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Bo Biskira ne un Akira hogute wu à, ye naku wu n-riib. Ye jamsu wu m-rure Cow-yo Shir m-sok ne, m-sok ne.

²⁷ Bo Aporos cunte wu pes ha-mo un dak-o o-Akaya à, *yan-dor Yeso* dooru wu jaab-o ut-men. Ye genuru *yan-neke-m Yeso* o-Akaya o-takurda remen ye gokstu wu kom-ut yoor-ut-yoor. Bo wu wote reeno à, wu ro un do ye un yan-m-sheer jaab-o ut-men. Ye ma'asuru m-nap yar-mo Shir remen wu ro kon kane. ²⁸ Aporos ro ye m-rure o-nip n-me un Ma-to Shir unze Yeso ro *Kiristi*. Wu rurute ye ut-ma m-'wons ne komo wu kapste *Yahuda*-ne deen un yish-de un hun-ne.

Bo-ur op us-jero

Ha-m Burus un bo-o o-Apisu atette-o

19 Da-o Aporos ro'e o-Korinti à, Burus pa'uru n-me un ka dak-o. Ur-kom wu wooru bo-o o-Apisu, be-de wu 'wosse *yan-neke-m Yeso* deen à. ² Wu zeeru ye, "¿No goksusute *Kukt-o Shir* da-o no shere un ma-to o-nip?"

Ye zeeru wu, "Ay, yatt-wu rurute ma-to un *Kukt-o Shir* á."

³ Wu zeeru, "¿Yan gon yo'os-de m-ho de ne a yo'osu no?"

Ye shasuru "Gon de ma *Yohana*."

⁴ Burus zeeru, "*Yohana* un yo'os hun-ne m-ho remen ye yagute nom *ur-ba'as* ye waktune be-de Shir. *Yohana*

un hi un de un wu rurute hun-ne ye sher un Yeso, wu *Yohana* zee 'Wu roon' à." ¹⁵ Bø m-hoge kaane, a argu ye m-*yo'os m-ho* n-me un jin-ur Wan-Koyan Yeso. ⁶ Ka da-de, Burus sake kom-to un wu un ye, *Kukt-o Shir* ciriru un ye. Ye tepruru un rem-ut hor-to, ye ro m-rwor komo ma-to *Kukt-o Shir* kutu ye, ye rur à. ⁷ Kap mo un ye untun nen op un yoor-ye [12].

Burus ko'otte un bo-o o-Apisu

⁸ Burus cowuru un *kuke-o un yoos un Ma-to Shir*. Wu ro m-ko'ote un Ma-to Shir un beeb-de ur-hur har reng-ut tet. Komo wu ro ye m-nakan us-weer be-de un ma-to un *Gwomo-to Shir*. ⁹ Amba ye ken ye essu cikt-de ur-hur, ye yage m-sheer o-nip. Har ye nomuru yan-dore un ka Cow-yo Shir yo hun-to o-saa n-me un hun-ne. Remen kaane Burus wongu un ye ne. Wu arguru un *yan-neke-m Yeso* ne, wu ro ur-yoos ko de ke ho-de un be-de ur-yoos de o-Tiranus. ¹⁰ Kaane wu senge m-nom har hak-us yoor, har kap o un ya-ur-she'et un dak-o o-Asiya hoguru ma-ut Wan-Koyan, *Yahuda*-ne un kap ye ro *Yahuda*-ne ne á.

Yakar Siba

¹¹ Un kom-ut Burus komo Shir nomuru se ken rem-se ut-hyat se, us-caari se a wete m-hyan á. ¹² Har ma ko magund-de un soks un susamb-mo un wu, ko matuku-de un wur-o un wu ci'e wur-o un ya-us-gom ka gom-o taaru, komo a wongsu ye un *ya-ut-kot* ne.

¹³ Ye ken *Yahuda*-ne ye ya-m-pa'ag ut-tuw bo-ut-bo m-ruut un *ya-ut-kot* ye nomu m-senge un jin-ur Wan-Koyan Yeso be-de un ye ro un *ya-ut-kot* ne à. Ye ro m-zee, "Um ruutu no un jin-ur Yeso wu Burus ro m-ko'ot un wu à." ¹⁴ Yakar Siba ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu un *Yahuda*-ne nen ta'yoor, kap mo un ye, ye ro m-nom kaane.

¹⁵ De ken ho-de, wa-ut-kot shasu ye, wu zee, "Yeso de um nepstu wu, komo um neps Burus, to, no komo zwan ne ye ne?"

¹⁶ Ka wan-*ya-ut-kot*-wu nossuru, wu mo'uru ye. Wu reeru 'wons-mo un ye kap, har ye ruuru ka hur-o us-rek ut-kor, kap o un wur-to un ye hoog-mo.

¹⁷ Bø kap o un ye ro ur-she'et o-Apisu à, *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne á, hogute ma-to un ka rii-yo kore à. Gyer-o hoguru ye, ye sekemsuru jin-ur Wan-Koyan Yeso. ¹⁸ Ut-moor ne be-de un ka ye shere o-nip à, ye haanuru ye ro m-rwor un senge-mo un ye mo un men-ut jaas-to cas. ¹⁹ Hun-ne deen komo, yan-gute un hun-ne o-gwot, ye morogsuru takurda-to un ye to mor, ye tüksuru to hun-ne gut ye kap. Bø ye nomte ceker-se un ka hwor-ye un ka takurda-to à, ye wooste hwor-ye ko-ya-ur-guwus he m-kum un senge-mo ut-ho dugu-us kwooz-ut yoor un op à [50,000]. ²⁰ Un kaane ma-ut

Wan-Koyan rige hono o-dak kap komo to ci'uru hun-ne m-sok ne.

²¹ Bø un nom-mo un se ka rem-se, Burus zongsuru hur-de un wu unze wua he o-Urusharima, amba se wu dorute so un dak-to o-Makidoniya o-Akaya ne. Wu zeeru, "Komo me heese reeno, man gage hi un de m-ha um hyante bo-o o-Roma." ²² Wu tomuru yan-gwu-o un wu nen yoor, ye ro, *Timoti* ne un Erastus, ha-mo o-Makidoniya, wu ne wu dooburu ya o-da un dak-o o-Asiya.

'Yons un hur-de un hun-ne o-Apisu

²³ Un ka da-o, a nomog rii-yo 'yonse hun-ne ur-hur deen à, remen un Cow-o un Wan-Koyan. ²⁴ Ka ma-to un cir be-de un wu ken ko-ya-o-pyap-wu jin-de un wu Dumituriyas. Wu ro un zwø un azorpa à, wu ro m-zwo un sha-mo un pyo-o un toog-o Artemis. Wu un yan-senge-mo o-pyap ne ro un kum un hwor deen.

²⁵ Wu karagsuru ye kap yan-nom un gon ka senge-mo. Wu zeeru, "No hun-ne, no nepste un ka senge-mo ne atte no m-kum un hwor. ²⁶ Komo no hyanag no hogusse, ba kanè o-Apisu cot á, se um zee kap dak-o o-Asiya ma. Ka Burus-wu ro hun-ne m-nakbe ut-moor ne deen. Wu waksute hur-de un ye, wu ro m-zee ka shir-o a nome ut-kom à, ba shir o á. ²⁷ Ma-ut a nom m-yo. A naas jin-de un senge-m na, komo har un pyo-o un caari-wu un shir Artemis. A mus o hwaa, har komo a wongse ka shir-o un con-de un o ne. Wu myet dak-o o-Asiya har un hono o-dak ne ro wu m-kwukte à."

²⁸ Bø ye hogute kaane à, ye swooru us-ryaab deen, ye 'yonsu us-cor da-o gaan ye ro m-zee, "Artemis ko-caari-wu, shir-wu un Apisu-ne!" ²⁹ Ba un naas o-da, bo-o argu m-rukre. Hun-ne nupuru us-rek ha-mo un ka be-de atte m-morge à. Ye ro m-huk un Gayas ne un Aristarkus, hun-ne ye o-Makidoniya, ye ro nay-ne un yan-hew-ur Burus ne à. ³⁰ Burus conu m-cow un ka morog-de, amba *yan-dor Yeso* wenu wu. ³¹ Ye ken caari-ne ye un sek-ye un gwomo-ne ye un dak-o o-Asiya, ye ro ur-nay un wu ne à. Ye ma ye tomturu wu ut-ma, ye konuru wu taase wu cuw be-de un ka morog-de á.

³² Ka morog-de un hun-ne de ro zo'ogse, remen ye nap ma rii-yo rwo'e ye morgute á. Ye ken ye ro un 'yons us-cor ye ro m-rwor un yo ken rii-yo, ye ken komo ye ro m-rwor un yo ken rii-yo un hon. ³³ Ye ken *Yahuda*-ne ye tudburu wu ken wu un co, jin-de un wu Arekanda. Wu senguru ut-ma un jaksu un kom-o wu, remen hun-ne rest temb, wu nomute ye ut-ma. Wu conog wu rurutu ye unze *Yahuda*-ne ye hante 'yons ur-hi á. ³⁴ Amba bo ye nepte unze ko-*Yahuda*-wu à, ye 'yonsu us-cor. Da-o gaan ye ro m-zee, "Gos-ut kumute be-ur Artemis un Apisu-ne!" Ye nomog kaane har awa us-yoor.

† Hyen komo: *Mati* 3:11; *Mark* 1:4,7,8; *Ruka* 3:4,16; *Yoha* 1:26-27

³⁵ Amba ko-ya-m-gen-wu un ka bo-o rwo'u ye m-res ceen. Wu zeeru, "No hun-ne ye o-Apisu! Ai, ko wu ke nepste unze bo-o o-Apisu o ro m-was un pyo-o Artemis ne wa-ut-gos, komo un ka ta'ar-de ne de he'ene es-mo n-ton a. ³⁶ M-moka yatt-wu he m-she un to ka a, remen kaane ess no ur-hi be-ur gaan, no nom rem-se o-saa a. ³⁷ No hantute ka hun-ne ye kaane. Ye hiw ur-hyow un kuke-o un shir na a, komo ye yo'og Artemis a. ³⁸ Amba, urege Dumituriyas un yan-senge-mo un wu ne ye ro un o ken ryegen-o ne mosse un wu ken wu ne, ai, kuke-to un piish ut-ma to ka, ye hoks heet ur-gyekt. ³⁹ Amba urege yo ken rii-yo ro kon un hon, yo no cone m-hante a, ai a argu m-hongse un yo be-de un piish ut-ma. ⁴⁰ Remen ka morog-de ro depete a. Ye ken gwomo-ne piishite na ut-ma remen ka gunde. Komo a hoks m-shas yan-piish ut-ma a."

⁴¹ Bo wu rurte kaane a, wu yaguru kowan wu neke hur-o un wu.

Bor ur-kwooz

Burus waragte dak-to
o-Makidoniya o-Girik ne

20 Bo ka ween-to hebusute a, Burus agnu *yan-dor Yeso*, wu dooru ye jaab-o ut-men. Wu zeeru ye se ho-ur hor-de, wu arguru dak-o o-Makidoniya. ² Bo wu pa'agsute ka raag-o a, wu sengu do ye un yan-dor jaab-o ut-men un bo-to wu dore a. Ka da-de, wu argu m-wo dak-o o-Girik. ³ Wu nomu reng-us tet kanu. Wu ro ut-zonge wu deet hat-o m-ho wu waragte dak-o o-Siriya. Ka da-de, wu nape unze *Yahuda*-ne rewesute wu rew-ur yo-de. Remen kaane, wu gwoturu wu zee warag-mo un bu-yo o-Makidoniya a jiish wu. ⁴ Hun-ne deen ro m-neke un wu ne. Ye ro Supata (wa Pirus ko-ya-o-Biriya), mosse un Aristarkus ne un Secundus ne (hun-ne ye o-Tasaronika), un Gayas ne (ko-ya-o-Darbe), un *Timoti* ne, har ma un Tikokos ne un Taropimus ne (hun-ne ye o-Asiya), ye shiiru wu. ⁵ Ye be'estu te marag. Ye waasuru te o-Toruwas. ⁶ Bo un kom-mo un *Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist*, te komo te inuru o-Piripi un hat-o m-ho. Bo un rew-mo un ho-ut taan, te 'wossu ye o-Toruwas. O-Toruwas te nomu ho-ut ta'oor.

Gas-ur Burus de ur-buste o-Toruwas

⁷ Un ho-de ur-takan de un ho-ut ta'oor, te morguru remen te reet Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan. Burus nomo ye ut-ma. Wu sengu ye ut-ma har da-o purge, remen wu ro un zonge-to marag gas-o ish. ⁸ Pitirra-ut ro kon komo deen un kuke-o n-ton o ut-dokor o te morgute a. ⁹ Wu ken wan-campo-wu jin-de un wu Yutikus wu ro tara n-te ur-hek. Rew-m reeru wu deen remen Burus ro un kot-o un wu nomog m-seeb. Har rew-m kwosuru Yutikus, wu argu m-he'en es-mo un reeno n-ton, cin un da-m atette-mo. Komo a

kepsuru wu merse. ¹⁰ Amba Burus kergunduru n-dak, wu kakturu, wu kuusunuru wu un kom-to un wu. Wu zeeru, "No ryegen a, ai, wu ro un hogog ne." ¹¹ Burus argu m-warag n-ton. Ka da-de, kap mo un ye warguru un kuke-o n-ton. Ye reeru Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan. Wu reeru co un nom ut-ma har ish gasuru. Ka da-de ne, wu arguru. ¹² Ye warguru un ka wan-campo-wu ne o-hur un hogog ne, ye nomuru o-zak deen.

¹³ Burus argu ha-mo un bo-o o-Asus us-na, be-de wu zonge te go'one un wu ne a, te nekuru un hat-o m-ho. ¹⁴ Bo wu 'wostu te o-Asus a, te deku wu o-hat te wooru bo-o o-Mitirin. ¹⁵ Bo un kanu komo te sengu ur-hew n-me un hat-o m-ho. Gas-o ish komo te wooru n-riib o o-Kiyos. † Gas-o ish komo te wooru o-Samos. †† Gas-o ish komo se o-Miritus. ¹⁶ Ko n-ga Burus ru'uste ur-hi wu kergune o-Apisu a, untaase wu naas o-da o-Asiya. Wu ro m-hor, urege a nome wu woot o-Urusharima rii-yo un ho-de un *Biki-o o-Pentekos* woonte.

Burus go'onute un sek-ye ne
yan-dor Yeso ye un bo-o o-Apisu

¹⁷ Amba bo te woote o-Miritus a, Burus tomuru ha-mo o-Apisu a egnu wu sek-ye ye un hun-ne yan-dor. Ye haan ye go'onute un wu ne. ¹⁸ Bo ye woonte be-de un wu a, wu zeeru ye, "No un hi un no no nepste me cin ho-de um rwo'e na-us re un dak-o o-Asiya a har ca. ¹⁹ Me m-nom un senge-m Wan-Koyan un gwugwer-mo ur-hi deen har m-yish ne. Um mo'og ur-hur be-de un meger-to haanu me a be-de un rew-ur yo-de de *Yahuda*-ne swo me m-nome a. ²⁰ Me wuku no o-nip a, ko be-de yish-de un hun-ne, komo un yoos un de un hur-ut no. ²¹ Um nak *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne a ut-to kap ma-to m-waktune be-de Shir, komo ye m-sheer o-nip be-ur Wan-Koyan na Yeso.

²² "M-moka *Kukt-o Shir* garamsute me, um he o-Urusharima. Man he ba un nap un yo he me um kor kanu a. ²³ Se de *Kukt-o Shir* ro me m-rwunte ut-ma cas un ko o ke bo-o unze m-ke'et, un swo ur-koob ne ro me ur'er. ²⁴ Amba me dek hogog-m re untun yo ken rii-yo a, urege de man hoksosse kom un senge-mo Wan-Koyan Yeso yasu me a, um rur *Ma-to m-Rerem* to un yar-mo Shir. ‡

²⁵ "To, m-moka um nepste myet-m no noa do me m-hyan a, no ye um pa'e hur-ut no me no m-rure *Ma-to m-Rerem* to un *Gwomo-to Shir* a. ²⁶ Remen kaane me no caane m-rure cas cas, urege net hogute kot-o un ma-ut re wu mere ba wu un sheer be-ur Yeso ho-m re ro kon a. ²⁷ Remen um russutu no kap o un yo Shir cone a. ²⁸ Gwot no hi un no, komo kap o un hun-ne ye *Kukt-o Shir* rwo'u no m-gwot a. Ye ro untun kur-o un

† o-Kiyos dak-o o ro n-tete o m-sa a. †† o-Samos dak-o o ro n-tete o m-sa a. ‡ Hyen komo: 2Tim 4:7

ca. Komo nō he yan-gut-de un hun-ne yan-dor ye Shir kumne hi un de un wu un hyo-m Wa un wu à.

²⁹ "Um nepste me aragse, ye ken yan-yoos-de ut-bo ye, yea cowon be un nō. Ye ro untun yege-dur, ye cone m-ho kur-o un ca à. ³⁰ Har ma un be-ur nō, ye ken yea indune ye cep ma-to ut-bo, remen ye nakante **yan-neke-m Yeso** un her-o un ye. ³¹ Remen kaane, nō she'et zongse. Baks nō ha, me yagu nō m-nak ut-to kap-m nō á, m-tet m-how ne, har m-yish. Um nomog kaane hak-ut tet.

³² "M-moka komo um bopstu nō be-de Shir yage ma-to un yar-mo un wu eret nō. To he nō m-'yons, komo to 'ye nō o-cim be-ur gaan un yan-ba-m-kukop ne.

³³ Me nom gwop-de un hwor ko matuku-to un hun-ne á. ³⁴ Nō un hi un nō nepste um nomog m-senge un kom-ut re remen um nomote hi un de rii-yo um cone à un yo ye ro be-ur gaan un me ne ne cone ne à. ³⁵ Myet rem-se um nome à, um kututu nō unze un gon ka senge-mo a he nō gu un yan-ba-m-wons. Nō komo m-baks un ma-ut Wan-Koyan Yeso, to wu zee, 'Shir a ya'as ur-ho be-de un wan-ya'as m-yar, jiishe wan-goks m-yar.' "

³⁶ Bō Burus komte m-rwor kaane à, wu argu m-kwukt, wu nomuru us-kon mosse un ye ne kap. ³⁷ Ye argu wusse us-kan kap mo un ye, ye masu wu m-hamat. ³⁸ Ye ro un tuk-mo ut-men remen ka ma-to wu zette unze yea do wu m-hyan á. Bō un kan ye shiiru wu har be-de o-hat.

Bor ur-kwooz o-gaan

Hew-ur Burus ha-mo o-Urusharima

21 Bō te yagutu ye à, te daaru hat-o m-ho te arguru se o-Kos. [†] Gas-o ish komo te arguru se o-Rodus, ^{††} bō un kan komo se bo-o o-Patara. ² Bō te kumte hat-o ro m-ha dak-o o-Pinikiya à, te daaru te arguru. ³ Bō te cirtē hyanbe o-Sayipurus [‡] à, te muutu o kwanta un te. Te sengu ur-hew dak-o o-Siriya, te wooru bo-o o-Taya, remen ka be-de hat-o he m-ker-gunte un saw-to un o. ⁴ Bō te kergunte o-hat à, te 'wossuru **yan-neke-m Yeso** kane. Te she'eturu kane ho ut ta'oor. **Kukt-o Shir** ruru te ka **yan-neke-m Yeso** ye unze Burus a su ur-koob n-me o-Urusharima. Remen kaane, ye nakuru Burus ut-to taase wu neke kane. ⁵ Da-o te warge be-de un hat-o m-ho à, un kom-de un ho-ut ta'oor, morog-de un hun-ne kap ne'a-ne un yakar-ye un ye ne shiiru te har jim-de o-bo. Ka da-o te kwukturu n-riib m-ho, te nomuru us-kon. ⁶ Te zeeru or te ne, se ho-ur hor-de. Ka da-o, te daaru o-hat, ye komo ye ji'uru o-hur.

⁷ Bō un rwuun-m te un bo-o o-Taya, te es ko kene á, se bo-o o-Putoremayas. Kanē, te gasse or te ne, komo

[†] o-Kos dak-o o ro n-tete o m-sa à. ^{††} o-Rodus dak-o o ro n-tete o m-sa à. [‡] o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

te rewu ho-ur gaan be-de un ye. ⁸ Gas-o ish, te inuru te haaru bo-o o-Kaseriya. Te cowuru hur-o Pirip ko-ya-m-Rwor un **Ma-to m-Rerem**. Wu wan-gaan-wu be-de un ka nen ta'oor-ye a daage remen ye wongte rii-yo m-re be-de un senge-mo un hun-ne yan-dor o-Urusharima. Te comsuru be-de un wu. ^{†9} Wu ro un yakar-ne nass yan-ne'a-ne, ye a jiite ut-ge á. Ye **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye.

¹⁰ To, bō te rewete ut-ho kane à, wu ken ko-**yan-Rwor un Ma-to Shir** wu jin-de un wu Agabus. Wu haanuru rwuun-mo un dak-o o-Judiya. ^{†11} Da-o Agabus haane ur-hamat be un te à, wu dekururu hap-yo un byon-yo ma Burus. Agabus gagu to ma un wu kom-to un na-se un wu ne. Ka da-de wu zeeru, "Rii-yo **Kukt-o Shir** zee à yo ka, 'Kaane **Yahuda**-ne ye o-Urusharima he m-ka un wan ka hap-yo, komo ye bopsu wu un kom-to un ye ro **Yahuda**-ne á.' "

¹² Bō te hogute yo ka à, te un hun-ne ye un ka be-de ne, te konuru Burus taase wu he o-Urusharima á.

¹³ Burus shasuru, "¿Ya notte m-nom kaane? ¿Ya rwo'e nō us-'won nqtu me un naas ur-hur? Ai, zongse um ro yanze ma a ke'et me cot á, har ma a hoot me o-Urusharima remen jin-ur Wan-Koyan Yeso."

¹⁴ Bō te nepte tea hoks wu á, te ho'osuru komo te zeeru, "Yage Wan-Koyan wu nomot bō wu cone à."

¹⁵ Ya o-da hiin, te zonguru bo m-wo, te nekuru o-Urusharima. ¹⁶ Ye ken **yan-neke-m Yeso** ye, ya-o-Kaseriya, ye shiiru te. Ye wootu te hur-o Munason. Munason ko-ya-o-Sayipurus-wu, wan-gaan-wu be-de un **yan-neke-m Yeso** ur-takan.

Burus woonte o-Urusharima

¹⁷ Bō te woonte o-Urusharima à, or te ne goksu te o-zak o-zak. ¹⁸ Bō ish geste à, Burus un te ne haaru be-ur **Yakubu**. Sek-ye ye un hun-ne yan-dor ro kane kap.

¹⁹ Bō ye gassunsute à, Burus ruru ye cas cas rem-se Shir nome n-me un ye ro **Yahuda**-ne á be-de un senge-mo Burus nome à.

²⁰ Bō ye hogute kaane à, ye nomuru Shir ur-bongon. Ye zeeru Burus, "To, wo or te, o hyenuste dugu-se un hun-ne n-me un **Yahuda**-ne ye shereste o-nip, myet-mo un ye ne komo ya-m-senge-ye be-de un dor-o **karamsa-o Mosa**. ²¹ A russutu **Yahuda**-ne kane yan-dor unze wo m-yoose un kap **Yahuda**-ne, ye ro n-me un ye ro **Yahuda**-ne á unze ye jore **karamsa-o Mosa**. Unze wo **Yahuda**-ne m-yoose taase ko yakar-ye un ye ur-ko, ko komo ye dore ges-o un jind-se un **Yahuda**-ne. ²² To, ¿re te he m-nome? O nak ko re nome yea hogusse ma-to un haan-m ru. ²³ Remen kaane, se o nom rii-yo te he wo m-rure à. Te un hun-ne nass ne kane ye esse ut-ma à, komo ye ro zongse ye orot hi-to un ye. ²⁴ Dek ye nō neke un **Pyo-o Shir**, nom nō ka rem-se un ye ne, nōa

^{††} Hyen komo: Seng 6:5; 8:5 ^{‡‡} Hyen komo: Seng 11:28

warag ba m-kykōp remen nō bymūt Shir, komo o topo ye hwōr remen a orot ye. Un kaane kō wu ke a nep unze kap ma-to a ruru ye mōsse un wō ne à bō-to, a hyen a zee wō un dōre *karamsa*-o *Yahuda*-ne. ^{†25} Amba ma-to un ye rō *Yahuda*-ne á ye shere o-nip à, te regus-sute te tomoste o-takurda. Te kupsu ye ut-ma unze, taase ye ti rii-yo a penē pyo-o m-gir à, taase ye ti m-hyó, taase ye ti ap-mō un gut-de a miggre us-cōr à, taase ye nom o-ás.” ^{††}

²⁶ Burus hoguru kōn-se un ye. Bō ish geste à, Burus un ka campo-ne nass-ye ne sapturu hi un de un ye bō *karamsa*-o *Mosa* zee à. Ka da-de ne, wu cōwuru un *Pyo-o Shir* remen wu ruru hō-de un swōr o-nu o un ye he m-ta à. Hō-de a he *seke* ur-*seke* remen kō wu ke be-de un ye kap à.

A shik Burus n-mē un Pyo-o Shir

²⁷ Bō ka hō-ut ta'yoor-to nomte ma-to m-wōon à, ye ken *Yahuda*-ne ye ya-o-Asiya hyanuru Burus un *Pyo-o Shir*. Ye swōwuru mōrog-de un hun-ne. Ye shipuru wu. ²⁸ Ye rō us-kan o-zaaz ne, ye ma'asu m-zee, “Nō hun-ne ye o-*Isra!* Haan nō gwu! Ka net-wu wu ka wu rō m-dōrog kō kene wu rō un reeb-to un hun-ne kap à, un *karamsa*-ut na ne, komo un pyap un *Pyo-o Shir* na. Har ma wu hantute ye rō *Yahuda*-ne á n-mē un *Pyo-o Shir* wu naasté ka be-de ba m-kykōp de.” ²⁹ Ye un zee kaane remen n-ga, ye hyanag Burus ne un Tarōpimus, net-wu o-Apisu, n-mē o-bō. Tō ka tō rwo'e ye zee sa o zee Burus un cōwōn un *Pyo-o Shir* un wu ne. [‡]

³⁰ Bō-o argu m-rukre kap remen ka ma-to, hun-ne argu m-indune. Us-rek, ye shipu Burus, ye ruutu wu un ka *Pyo-o Shir* o, komo a tigurū us-ish hōr-m-hōr. ³¹ Bō ye rotte m-senge ye hoot wu à, ma-ut wōoru be-de un gōs-wu wu un buug-de un karma-ne ye o-*Roma* à, unze Urusharima-o nuktute ba m-sōk. ³² Bō m-hōge un kaane, wu gasu ya-ur-gun un caari-ye un karma-ne ne ye o-*Roma*. Ye nekuru us-rek un ka be-de. Bō hun-ne hyambute wu rō gōs-wu à, rōon o-rek un karma-ne à, ye yaguru wosor-ut Burus.

³³ Ka gōs-wu wu wōonuru, wu shipu Burus. Wu zee ru a ke wu un kwōm-ut yoor. Ka da-de, wu citu buug-de un hun-ne o-cot kō wan wu, komo un rii-yo wu nōme ne à. ³⁴ Mōrog-ur ma'asu o-zaaz, ye ken ye zee yo ka, ye ken ye yo ken yo un hon. Remen o-zaaz un mōor-to ut-ma ne ka gōs-wu wu hōks m-da hi-de un shi'it-de ut-ma á. Wu rwo'uru a heet Burus un bariki-o un karma-ne. ³⁵ Bō Burus wōonte yow yow un bōn-de ish ne à, se da-o karma-ne kepsu wu à remen ween-to un ka mōrog-de nōmog deen. ³⁶ Buug-de un hun-ne, ye rō m-dōnd à, senguru us-kan o-zaaz ne, ye ma'asuru m-zee, “Hō nō wu, hō nō wu!”

† Hyen komo: Oog 6:13-21 †† Hyen komo: Seng 15:29 ‡ Hyen komo: Seng 20:4

Burus nomote ur-mōrog ut-ma

³⁷ A wu un he-de m-cuwut o-bariki o un karma-ne, Burus zee ru ka gōs-wu wu, “¿Kō man un hōks wō m-cepe ut-ma?”

Gōs-wu zee ru, “Ashi! ¿O nepste ut-Girik? ³⁸ ¿Wō wu ka ká net-wu o-*Masar*-wu wu hante hun-ne 'yons ut-hi un hak-se n-jim á, har wu nek ka yan-ho-m un hun-ne ye dugu-us nass [4,000] n-te o-dákár?”

³⁹ Burus shasuru wu, “Ay, mē ko-*Yahuda*-wu wu o-Tarsus un dak-o o-Kirikiya. Mē wā-wu un ká kashi bō-o o, o nepse. Mē wō us-kōn, yagu mē um nomoté ká hun-ne ye ut-ma.”

⁴⁰ Wu ya'u wu ur-beeb, ka gōs-wu, wu un karma-ne wu ya'uru wu o-cōw. Burus esuru n-te un rii-o m-yawag ur-dōob, wu jaksuru hun-ne o-kom, ye res ceen. Bō ye rešte zot à, wu nomorū ye ut-ma un remde ye de *ut-Ibra*. ^{††}

Bōr ur-kwōoz us-yoor

22 Burus zee ru, “Nō or re ne un tat-ne ne, raks nō ut-to, um ruru nō yo nōme à, remen um kututu nō unze mett *ur-ba'as* á.” ² Bō ye hogute wu cepute ye ut-ma un rem-de *ut-Ibra* à, ye jamsuru m-rest temb.

Ka da-o, Burus zee ru: ³ “Mē ko-*Yahuda*-wu. Tarsus-o a matu mē, un dak-o o-Kirikiya, amba un ka bō-o o-Urusharima um bō'ose. Um yooste m-karante un kus-o Gamariyer, wu yoosu mē koyan be-de un ma-to un *karamsa*-ut tat na ne. Mē m-senge ne be-de un guw-mō Shir, bō nō m-nōm kap-m nō caane à. ^{††4} Har um rangsute yan-dōre un ka Cōw-yo a hoomtū ye deen. Um ka'ag hun-ne campo-ne un ne'a-ne ne, un kur-o m-ke'et. ⁵ Har ma ko-Gwōmo-wu un kōn-se Shir ma un kap o un *Mōrog-de un Sek-ye* ne, yea hōks mē m-su'e. Be-de un ye um gōkse ut-takurda haan-mō un or na ne *Yahuda*-ne n-mē bō-o o-Damaskus. Mē m-ha un ka be-de remen um shipt yan-dōre un ka cōw-yo ye rō reeno à, um hantutu ye o-Urusharima remen a piishité ye ut-ma, a 'ye ye ur-kōob. ^{†††}

Burus rwōrog bō wu nome wu waktunte be-de un dor-o Shir à

(Seng 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “Mē m-neke, um ro yow yow um woot o-Damaskus, hō-ur rō ur-hi. Mō ken caari-mō m-cecar mō cir-mō n-Tōn mō caragsuru be-de um ro'e à. ⁷ Um argu m-he n-dak, komo um hoguru o ken cōr-o, o rō mē m-zee, ‘Shawuru, Shawuru, ¿remen yan o wōttu mē m-rangse?’

⁸ “Um cituru, ‘Wa-ut-Gōs, ¿Wō wu wa ne?’

“Wu zee ru mē, ‘Mē rō Yeso ko-ya-o-Nazaret ka wu wō m-rangse à.’ ⁹ Tō, ka yan-hew un de ye, ye hyenuste ka

†† Kō: ut-Arameki. †† Hyen komo: Mati 22:2 ††† Hyen komo: Seng 5:34-39 ††† Hyen komo: Seng 8:3; 26:9-11

cecar-mo, amba ye nap cor-o un wu ro un tep un me ne á.

¹⁰ "Um cituru, 'Wa-ut-Gos, zya um he m-nomu ne?'

"Wan-Koyan zeeru me, 'Ine, o cuw o-Damaskus, reeno a he wo m-rure rii-yo a esse wo o nom à.' ¹¹ Yan-hew un de naku me ut-kom. Ye tuwtu me o-Damaskus, remen me ro m-hoks m-hyan á remen ka cecar-mo no-mog deen.

¹² "Wu ken net-wu jin-de un wu Hananiya, wu haanuru wu hyenet me. Wan-dor-o o-karamsa m-sok ne, kap *Yahuda*-ne ro wu m-ya m-sek deen. ¹³ Wu es-suru un riib-o re, wu zeeru me, 'Or re Shawuru, goks o-hyan.' Da-o gaan, yish re upsuru, um hyanu wu komo.

¹⁴ "Wu zeeru, 'Shir o un Tat na ne dagantu wo o nep yo wu cone à, o hyenet ka Kashi un Net-wu, komo o hogute ma-to un nu-o un wu. ¹⁵ Remen woa wakte wan-su'e un wu be-de un hun-ne un kap mosse un riio o hyan ne à, komo un yo o hoge ne à. ¹⁶ To, m-mo-ka zya wo ur-er? Ine, a yo'os wo m-ho a so'oste *ba'as*-ut ru be-de un aag un jin-ur Wan-Koyan.'

Eeg Burus ha-mo un be-de un ye ro Yahuda-ne á

¹⁷ "Bo um musunte o-Urusharima à, me us-kon n-me un *Pyo-o Shir*, um hyanu ut-hyangan. ¹⁸ N-me un ka hyangan-to komo um hyanu Yeso. Wu ma'asu me m-zee, 'Nom kusse! Ine, o yage o-Urusharima hor-m-hor. Me un zee kaane, remen ka hun-ne ye kane, yea dek ma-to o he me m-su'e á.'

¹⁹ "Me komo um zee, 'Wan-Koyan, ai ka hun-ne ye ma un hi un de un ye, ye nepste unze un ko o ke *kuke-o un yoos un Ma-to Shir* o um ka'ag ye shere un wo ne à. Komo um bu ka ye shere be un du à. ²⁰ Da-o a wuuse hyo-m Istipanus wu ro wo m-su'e à, me un hi un de, um ro kon kane eso, me un swo-se un rii-yo a nome à, har ma me ro un 'er-de un matuku-to un ka ye ho wu à. †

²¹ "Ka da-o, Wan-Koyan zeeru me, 'Ine o arag, man tom wo reeno ur-hew ne be-de un hun-ne ye ro *Yahuda*-ne á.' "

²² Morog-ur senguru regen Burus ut-to har wu zeeru yo ka. Ye daku us-cor, ye zeeru, "A ho wu! A wongse gon ka net-wu un hono o-dak ne, udepe wu nom hog á!" ²³ Bo ye ro un dak us-cor ye un jore un cop-to un ye, ye un aas m-hu n-ton m-yo. ²⁴ Remen kaane ka gos-wu wu un karma-ne wu rwo'uru a woot Burus un bariki-o un karma-ne. Wu rwo'uru a nome wu us-sorog, remen wu nept rii-yo rwo'e hun-ne rottu wu un deke us-cor kaane à. ²⁵ Amba bo ye gage wu remen ye bu'ut wu à, Burus zeeru caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne wu ro eso yow yow à, "Ashi, zhond hond o n-te o-karamsa

a nome mat-de un ko-*Roma* us-sorog ba a un piishi wu ut-ma?"

²⁶ Bo caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne hogute kaane à, wu nekuru be-de un gos-wu wu karma-ne. Wu zeeru wu, "Zya wo un sakt-o m-nom o? Ka net-wu ha mat-de un ko-*Roma*-wu."

²⁷ Gos-wu un karma-ne woonuru wu cituru Burus, "Ruru me o-nip, zwo ko-*Roma*-wu?"

Burus shasuru, "Eba."

²⁸ Gos-wu un karma-ne zeeru, "Me un ya'as hwor deen um kumut ka rii-yo, yo zee me ko-o-*Roma* um ro à."

Burus zeeru, "Me ne mat-de jip un to ne a matu me."

²⁹ Remen kaane ye ro o-sakt-o ye cit wu à, da-o gaan ye wargu jim. Wu ma gos-wu wu un karma-ne bo wu nepte unze Burus mat-de un ko-*Roma*-de à wu hoguru o-gyer, wu ka ne rege wu ke'estu wu.

Burus be-de yan-piish ut-ma

³⁰ Bo ish geste à, gos-wu wu un karma-ne conu wu nep urege nip-o gyekt-se *Yahuda*-ne ro m-hante un Burus à. Wu ussuru wu, wu rwo'uru Gwomo-ne ye un kon-se Shir un kap *Morog-de un Sek-ye* ne ye morge. Ka da-de wu deknuru Burus, wu zeeru Burus wu es un co-o un ye.

Bor ur-kwooz us-tet

23 Burus tuuru *Morog-de un Sek-ye* yish, wu zeeru, "No or re ne, um komoste senge-mo Shir yaksu me à komo hur un de kaps me á har de ka hode." ² Bo m-hoge kaane, Hananiya, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, rwo'uru ye ro eso eso yow yow un Burus ne à ye wos nu-o un wu. ³ Ka da-de, Burus zeeru wu, "Wo ma Shir a wos wo, wo wur-o tem o o-hwaa, o a suke jojo-o o-pus-o à, wa-o-shepe! O she'ette wo me m-piishe ut-ma bo *karamsa*-o zee à, amba wo ka rwo'e a wos me, bo nome hond hond be-de o-*karamsa* á." ††

⁴ Ye ro kane yow yow un Burus ne à zeeru, "Zko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu o he m-pyap?"

⁵ Burus shasuru, "Or re ne, me nap unze wu ro ko-Gwomo-wu un kon-se Shir á. Remen a genuste unze, 'Taase o rure wu ro co be-de un hun-ne à ma-ut yo-to.' ‡"

⁶ Bo Burus nepte unze ye ken ye *Saduki*-ne ye à, ye ken ye komo *Parisa*-ne ye, wu 'yonsu us-cor be-de un *Morog-de un Sek-ye*. Wu zee, "Or re ne, me ma un cere ko-*Parisa*-wu, wa-wu un *Parisa*-ne. Gwot komo remen um este ur-hur be-de un ine-mo un margan-ne, o ka rwo'e attu me m-piishe ut-ma." ††

⁷ Bo wu rurte kaane à ma-ut sunuru *Parisa*-ne un *Saduki*-ne, har morog-ur wonguru be-ut yoor. ⁸ Remen *Saduki*-ne zee in-mo un margan-ne ro kon á, *yan-*

† Hyen komo: Seng 7:58

†† Hyen komo: Mati 23:27-28 ‡ Hyen komo: Rwu 22:28

‡† Hyen komo: Seng 26:5; Piri 3:5

tom-ye Shir ro kon á, ko to ken kukt-to. Amba *Parisa*-ne ne ye este to ro kon kap ut-tet. †

⁹ Caari-to ut-ween argu m-inē. Ye ken *yan-Yoos-de o-karamsa* ye un buug-de un *Parisa*-ne inuru eso, ye sengu ut-ween. Ye zeeru, “Te te bop ka net-wu un *ba'as-de* un rii á. O ken da-o o ken kukt-o, ko *wan-tom-wu Shir* wu nomo wu ut-ma.”

¹⁰ Bo ma-ut sunute ye deen à, gos-wu, wu karma-ne hogu o-gyer taase ye setem Burus. Wu rwò'uru karma-ne kergune ye rumus Burus ur-beeb be-de un ye, ye heet wu un bariki-o un karma-ne.

¹¹ Bo tet-m nomte à, Wan-Koyan esuru yow yow un Burus ne, wu zeeru, “Senge nom un jaab-o men-ut ru, remen bo o rwore ma-ut re ba o-gyer o-Urusharima à, komo se o rworog to kaane o-*Roma*.”

A toog ut-hun a hoot Burus

¹² Bo ish geste à, *Yahuda*-ne zonguru ye hoot Burus. Ye tonduru us-tond unze yea re á, yea su á, se ye hogu Burus. ¹³ Ye rewesse de ka rew-ur yo-de de à, ye aragte hun-ne kwooz-ut yoor [40]. ¹⁴ Ye haaru be-de un Gwo-mo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye un gwomo-ne ne. Ye zeeru, “Te tonte caari-se us-tond unze tea re á, tea su á se te hogu Burus. ¹⁵ Remen kaane m-moka, no un *Morog-de un Sek-ye* ne, zee no gos-wu wu un karma-ne hantu no wu, untun no un con no do byarag un ma-to un wu m-sok ne. Te komo zongse te ro te hoot wu rii-yo wu woonte.”

¹⁶ To, bo wa heno †† Burus ne hogute ma-to un yo ye rewesse wu à, wu argu m-neke. Wu cowuru o-bariki, wu ruru Burus.

¹⁷ Burus komo wu agnuru wu ken caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne wu, wu zeeru, “Woot ka wan-campo-wu be-ur gos-wu wu un karma-ne, wu ro un to ken ma-to ne to wu he wu m-rwor à.” ¹⁸ Ko-caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne deku ka wan-campo-wu, wu heete be-ur gos-wu wu un karma-ne.

Ko-caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne zeeru, “Burus wu ro ke'o à konog me, um hante ka wan-campo-wu kanē be un du, remen ka wan-campo-wu ro un yo wu he wo m-rure ne à.”

¹⁹ Gos-wu un karma-ne shipuru kom-o un wan-campo-wu naku wu riib-o gaan. Wu cituru wu, un hond un wu, “¿Ya o he me m-rure?”

²⁰ Wan-campo zeeru, “Gwomo-ne un *Yahuda*-ne este yea kon wo, o heet Burus be-de un *Morog-de un Sek-ye* m-buk, untun ye un con m-jamas byarag un ma-to un wu m-sok ne. ²¹ Amba taase o deke ye to á. Me un ruru wo to ka remen arge hun-ne kwooz-ut yoor [40] be-de un ye ro o-hoob ye hoot wu. Komo ye tondsute us-tond unze yea re á, yea su ne á se ye hogu wu. M-

moka komo zongse ye ro temb, ye ro un 'er-de un da-o o hette wu m-heet be-de un *Morog-de un Sek-ye* à.”

²² Gos-wu un karma-ne naku wu ut-to. Wu zeeru, “Taase o rure net unze o rurutu me to ka ma-to.” Wu zeeru wan-campo arag arag-mo un wu.

A tomog Burus be-ur Gwamna Peris

²³ Ka da-de, gos-wu wu un karma-ne agburu caari-ye un karma-ne ye un *Roma*-ne nen yoor. Wu zeeru ye, “Zongsu no karma-ne zungu-us yoor [200], un karma-ne kwooz-ut tet un op [70] ya-m-da un jok, un karma-ne ne zungu-us yoor [200] yan-dum-mo us-tak, ye heet bo-o o-Kaseriya kwom-us jero se m-tet. ²⁴ No kumne komo Burus jok-ye wu he m-da à. No wottu wu be-ur ko-Gwamna Peris ba ut-ween.”

²⁵ Gos-wu un karma-ne genuru o-takurda kaane komo:

²⁶ Cir-mo o-Karadiyos Risiyas, ha-mo un Wa-ut-gos Gwamna Peris.

Ur-Gas!

²⁷ Ka net-wu, *Yahuda*-ne shik wu. Ye ro wu un ma-to mh. Um nomu hor-m-hor un karma-ne re ne, um rum-suntu wu, remen um hogute wu mat-de un ko-*Roma*-wu. ²⁸ Remen um conog um nep yo ye shipte wu à, um heeturu wu be-de un *Morog-de un Sek-ye* de un *Yahuda*-ne. ²⁹ Um 'wossuru rii-yo ye shipte wu à ro mosse o-*karamsa* o un ye ne. Amba *ba'as*-ur ro kon be-de un wu de wo a hoot wu, ko a ke'et wu á. ³⁰ Bo a rurutu me unze rew-ur yo-de ro kon de ye rewesse wu à, da-o gaan, um tombu wu be un du. Um zee yan-gyekt-se un wu, ye rur be un du *ba'as-de* ye hyane wu nomog à.

³¹ Remen kaane, karma-ne deku Burus, bo a zee ye à. Ye wooturu wu bo-o o-Antipatiris tet-m-tet. ³² Bo un gas-o ish, ye yaguru karma-ne yan-da-se un jok, ye tek co un wu ne, ye ne, ye warguru un bariki-o un ye. ³³ Bo karma-ne yan-da-se un jok wooto o-Kaseriya à, ye ya'asuru ko-Gwamna o-takurda, komo ye yaguru Burus un kom-to un wu.

³⁴ Ko-Gwamna karanturu o-takurda, wu cituru Burus ko o ke raag-o wu rwuune. Bo wu hogute unze Kirikiya-o wu rwuune à, ³⁵ wu zeeru, “Da-o yan-gyekt-ys ru woone, man raks ma-ut ru.” Ka da-de, ko-Gwamna komo wu zeeru a 'er wu n-me hur-o un ko-Gwamna, o ko-Gwomo *Here* ma'e à.

Bor ur-kwooz us-nass

Yahuda-ne heete us-gyekt be-de un ko-Gwamna Peris

24 Bo a nomte ho-ut taan à, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, Hananiya, wu haaru o-Kaseriya mosse un ye ken sek-ye ye ne, komo un wu ken wa-us-nap-wu ne se un piish ut-ma, jin-de un wu Tarturus, re-

† Hyen komo: *Mati* 22:23; *Mark* 12:18; *Ruka* 20:27 †† Heno Burus ne'a wu.

men ye heeté gyekt-ús Burus be-ur ko-Gwamna. ² Da-o a cōwontē Burus à, Tarturus ciru heet un geeg-ur Burus be-de un ko-Gwamna. Wu zee, "Wa-ut-gos, rem ru a kumte she'et-de ba ut-ween m-sok ne, remen hyanbe o ru komo she'et-de un ka dak-o jamsute. ³ Ko kene komo un ko yo ke cōw-yo, wo Peris, wo jiišhe kap, komo te gokste yo wo m-nom à ur-bongon. ⁴ Amba taase um naas wo o-da, me wo us-kon, n-me un senge-m ru m-kashi raks hiin rii-yo te he wo m-rure à.

⁵ "Komo te 'woste ka net-wu ko-ya-o-a-gegense-wu. Wu ro un haante m-dum n-me un *Yahuda*-ne, ko kene n-me un hono o-dak. Komo wu ro co be-de un derika-o un Nazaret-ne yan-dore un Yeso. ⁶⁻⁷ Har ma hoob-o wu rotte wu yo'ogte *Pyo-o Shir*, amba te shik wu. ⁸ Urege † komo o byaraktu wu un hi un du, woa hoks m-nap be-de un wu bo un ka rem-se a zee wu ro m-nom à."

⁹ *Yahuda*-ne ma ye daaru cin-o un wu. Ye esuru ye zee kaane to ro.

Ma-ut Burus be-ur ko-Gwamna Peris

¹⁰ Bo ko-Gwamna pyeete Burus keer-de un rwor ut-ma à, Burus shasuru. Wu zee ru, "Um nepste o nomoste us-hak deen wo m-piishē un *Yahuda*-ne ut-ma. Remen kaane me o-zak um muute ma-to he me m-ruut à be un du. ¹¹ Ai, wo gute woa hyen u arag ho-ut op ut-voor ho-de um neke o-Urusharima um kwuk-tute Shir á. ¹² Ka yan-gyekt-ús re ye komo ye wet me m-wos ut-ween un net ne un *Pyo-o Shir* á, ko ne gaag un hun-ne m-dum un kuke-to un yoos un Ma-to Shir á, ko be-to ye m-morge à, ko n-me o-bo á. ¹³ Bon rem-se ye zee me m-nom à m-moka ma yea hoks wo m-rwun-te unze nip-o á. ¹⁴ Amba, me un con m-ruru wo o-nip. Me m-kwukte un Shir wu un tat na ne. Nip-o komo me m-dore un ka cōw-yo yo ka hun-ne ye ro m-zee nip-o á. Komo me m-sher o-nip un rii-yo ro gense à kap bo *karamsa*-o zee à, komo un takurda-to *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne. ¹⁵ Me un ka saktō-o ne be-de Shir, bo ka ye ka ye ro m-nom à, unze, Shir a 'yons marimar-ne, kashi un ye ro kashi ne á. ¹⁶ O rwo'e ur-ho bi mette m-senge un hur-ur gaan be-de un Shir un hun-ne ne.

¹⁷ "To, bo a nomte us-hak hiin à, um muunuru o-Urusharima remen um hantute hun-ne re koob-ne m-yar komo um seketē ut-seke. ¹⁸ Da-o ye 'wossu me un *Pyo-o Shir* à, um dorutte jind-se un hun-ne re remen um kwukttē ba un hu. Mōrog-de un hun-ne ro kon be un de á, komo me 'yons hur-de un hun-ne á. ¹⁹ Amba ye ken *Yahuda*-ne ro kon so un dak-o o-Asiya, ye ro de-pete ye haan kane be un du ye hantē gyekt-ús re urege ye ro un to ken ma-to ne un me ne. ²⁰ Ko ne yage ye ro kane à, ye rur rii yo-yo yo ye hyane be un

† Mō ken gen-mō m-zee: wu wu conuru a piishē wu ut-ma bo *karamsa*-o na zee à. ⁷ Amba gos-wu, Risiyas, haanuru wu kutu te ur-beeb deen ne wu rumsuru wu un kom-ut te ⁸ wu rwo'uru yan-ceten-te-se un wu ye haan be un du. †† Hyen komo: *Seng* 21:17-28

de à, da-o um ine eso be-de un *Mōrog-de un Sek-ye* à. ²¹ Se de remen ka ma-to ut-gaan cot to um rwore da-o um ro eso be-de un ye à, to um 'yonste cor à um zee, 'Remen ma-to un ine-mō un margan-ne to rwo'e attu me un piishē ut-ma be un no caane.' ‡

A ereg Burus o-Kaseriya

²² Peris komo wu nepste se ken rem-se m-mahun mosse un Cōw-o Yeso ne. Wu esuru ye, wu zee ru, "Da-o Risiyas gos-wu wu un buug-de un karma-ne wu haane kane, man kupsu no ut-ma." ²³ Peris zee ru ko-caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne, wu gut Burus, amba taase wu suu wu deen, taase komo wu wen nay-ne ye un wu m-ha be-de un wu ye nomotu wu yo wu cone à.

²⁴ Bo a nomte ut-ho hiin à, Peris un ne'a un wu ne Durusira, wu ken ko-*Yahuda*-wu wu, ye haanuru. Wu tomuru a hante Burus, wu hogute wu un rwor un ma-to m-sher be-ur Yeso *Kiristi*. ²⁵ Bo Burus takante rwor un ma-to un kashi un hun-ne, un garamse ur-hi ne, komo un piish ut-ma ne da-o roone à, Peris hoguru o-gyer. Wu zee ru Burus, "Wooste kaane! M-moka de warag. Urege um kumug ur-keer, man agbu wo." ²⁶ Wu hwoog ur-hur Burus a 'ye wu m-re mo un hwor, o rwo'e Peris sengutu wu us-eeg deen, wu rotte ut-orom un wu ne.

²⁷ Amba bo hak-ús yoor aragsute à, Pokiyus Pestus reeru ut-Gwamna to ma Peris. Peris ne remen wu ro un hoob-o un jin-ur so-de be-de un *Yahuda*-ne, wu yagu Burus ke'o.

Bor ur-kwooz us-taan

Burus heete ut-ma un co be-ur ko-Gwomo Sisar

25 To, bo a nomte ho-ut tet à, da-o Pestus haane wu dekt senge-mo ut-Gwamna à, wu inuru o-Kaseriya wu nekuru o-Urusharima. ² Kaane Gwomo-ne ye un kon-se Shir un ya-ut-con-ne be-de un *Yahuda*-ne, ye heetu Burus us-gyekt be-de un wu. Ye konu wu. ³ Ye konuru Pestus hor-m-hor wu 'ye ye ur-ho, wu zee a muut Burus o-Urusharima. Ye un kon wu kaane remen ye tooste ut-hun, ye eret wu, ye hoot wu un cōw. ⁴ Pestus shasuru, "A 'er Burus o-Kaseriya, me un hi un de me he m-ha reeno ba m-jime. ⁵ Remen kaane daag no sek-ye no remen ye haante un me ne. Urege komo ka net-wu ro un de ken *ba'as-de* ne, kane yea hoks hante gyekt-se un ka net-wu."

⁶ Wu pas ho-ut eer ko ut-op be-de un ye á, wu muunuru o-Kaseriya. Bo ish geste komo à, wu she'etu un deeg-o un piish ut-ma, wu rwo'u a hante Burus un her-o un wu. ⁷ Bo Burus haante à, *Yahuda*-ne ye haane es-mō o-Urusharima à, ye inuru, ye rigimsuru wu. Ye

‡ Hyen komo: *Seng* 23:6

sengu hante us-gyekt deen, se ba ur-bon mosse un wu ne. Ye hoks m-kute Pestus unze gyekt-se un ye se o-nip se a.

⁸ Amba Burus un muut un ma-to wu, wu zee "Me, me nome *karamsa*-o un *Yahuda*-ne *ur-ba'as* a, me nome komo *Pyo-o Shir*, ko ko-Gwomo *Sisarur-ba'as* a ko hi-in." ⁹ Amba Pestus conog wu gwu'urse *Yahuda*-ne ur-hur, wu cituru Burus, "Zko o eks woa neke o-Urusharima a piishitu wo ut-ma reenog mosse un se ka rem-se ne?"

¹⁰ Amba Burus shasuru, "Ai, be-de un piish un ma-ut ko-Gwomo *Sisar*, um ro eso, kan depe a piishi me ut-ma. Me nome ne *Yahuda*-ne de ken *ba'as-de* a, wo ma, o nepste un kaane ne m-sok ne. ¹¹ Urege me *ko-ya-ur-ba'as*-wu, har um nomog *ba'as-de* wog a hoot me a, ay, man som a ho me a. Amba urege nip-o ro kon n-me un ka gyekt-se ye m-hante a, to, yatt-wu he me mhoks m-bopse un kom-to un ye a. Um konog a heet ma-ut re co be-ur ko-Gwomo *Sisar*."

¹² Bo Pestus tooste ut-hun un yan-guw-mo un wu ne a, wu shasuru. Wu zee, "Kon a heet ma-ut ru un co be-ur ko-Gwomo *Sisar*, be-ur *Sisar* komo o he m-neke."

Agirippa ne un Banis

¹³ Bo a nomte yan-ho a, ko-Gwomo Agirippa ne un Banis haanuru o-Kaseriya ye barkute Pestus. ¹⁴ Cin da yea rewesse ut-ho reenog deen a, Pestus hanturu ma-ut Burus be-de un ko-Gwomo. Pestus zeeru, "Wu ken net-wu ro kon wu Peris yaksu me ke'o a. ¹⁵ Da-o um ro o-Urusharima a, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne ye un *Yahuda*-ne hantu me ma-to un ka net-wu. Ye konu me, um kupsutu wu ut-ma.

¹⁶ "Amba um ruru ye unze, te *Roma*-ne te wet m-pi-ise un *ur-ba'as* ut-ma a se a hantutu wu un co-o yan-hantu un wu m-ke'et, komo se a peesutu wu ur-keer wu muusute ma-to un wu remen ka gyekt-se a heetu wu a. ¹⁷ Remen kaane, bo ye woonte kan un me ne a, me naas o-da a. Bo ish geste a, um daaru deeg-o un piish ut-ma temb, komo um zeeru a hante ka net-wu. ¹⁸ Bo ye hante wu us-gyekt inite a, ye hante de ken caari-de *ur-ba'as* de, de um hyane wu nomog a. ¹⁹ Un suge-de un kaane ma, ye ro un suno-mo ut-ma remen jind-se mosse un Shir o un ye ne a. Komo ye zee wu ken Yeso wu wu mare a, wu Burus senge m-zee wu ro un hooq ne a. ²⁰ Me komo bo um taagute bo um he m-nom um byaragte ka rem-se. Um cituru Burus ko wu eks wu neke o-Urusharima a piishitu wu ut-ma reenog mosse un ka rem-se ne. ²¹ Amba bo Burus konte a yage ma-to un wu remen caari-wu un ko-Gwomo *Sisar* wu kupsutu wu ut-ma a. Um rwo'uru a 'er wu har ha-mo un da-o um he wu m-tomte be-ur ko-Gwomo *Sisar* a."

²² Ko-Gwomo Agirippa zeeru Pestus, "Me ma um conog um raks ma-to un ka net-wu un hi un de." Pestus zeeru, "Woa hogussu wu komo m-buk."

Burus un co Agirippa ne un Banis

²³ To, bo ish geste a, Agirippa ne un Banis ye cownuru gon cowno-mo ut-gwomo. Ye cownuru mosse un ye ro gos-ye ne be-de ya-ur-gun a komo un sek-ye ye o-bo ne. Pestus rwo'uru a conte Burus.

²⁴ Pestus zeeru, "Ko-Gwomo Agirippa, un kap o un hun-ne ne ye ro kan be-ur gaan un te ne a, net-wu ka wu kap o un hun-ne un *Yahuda*-ne hantu me gyekt-se un wu o-Urusharima a, komo un kan ne, har ma ye ro m-senge o-zaaz ne unze udepe a yagu wu un hooq ne a. ²⁵ Amba me, me hyan yo ken rii-yo wu nome yo wog a hoot wu a, amba remen wu konog komo wu un hi un de un wu, wu hobe a heet ma-to un wu be-ur ko-Gwomo *Sisar*, um zeeru to man tom a heet wu. ²⁶ Amba mett ma-to o-nip to um he gene un ko-Gwomo *Sisar* mosse un ka net-wu ne a. Remen kaane, um hantutu wu be un no har un co-o ru, ko-Gwomo Agirippa, remen da-o a komsu wu m-byarag, ko man kum rii-yo um he m-gen a. ²⁷ Remen me un hyan-o re, koob-de us-weer de a heet net be-ur *Sisar* ba an rwunte *ba'as-de* wu nome a."

Bor ur-kwooz us-cind

Burus muute ma-to un wu

26 Ka da-de Agirippa zeeru Burus, "A ya'ag wo o-da o muute ma-ut ru un hi un du."

Ka da-o Burus jaksu o-kom, wu ciru ut-ma: ² "Ko-Gwomo Agirippa, um kumug ur-ho caane, bo a zee um muut ma-ut re be un du to *Yahuda*-ne cetu me a. ³ Remen wo keeg-yo be-de un nap un jind-o un *Yahuda*-ne un ka rem-se ma-ut sunute ye a. Remen kaane, um konog wo, 'mo ur-hur, o raks ma-ut re.

⁴ "Kap o un *Yahuda*-ne ye nepste gon she'et-de um she'ete cin me wan-campo a, de ro cin ur-takan un dak-o re komo o-Urusharima ne har haan-mo un caane. ⁵ Ye nepste me cin un ga'ane, har ma urege ye conog yea hoks me m-su'e unze o-nip me ko-*Parisa*-wu be-de ka derika-o o jiishe us-cenene a n-me un hun-ne te, yan-dor Yawe. ⁶ M-moka, um ro eso un her-o no a piishite me ut-ma remen um hwoog ur-hur n-te un shoos ut-ma to Shir nome tat na ne a. ⁷ Ka ma-to to baag-ut na op ut-voor [12] hwo ur-hur yea hyen shi-mo un to, har ye ro m-senge, ye ro un guw-mo Shir m-tet m-how ne. Kwog ut-gwomo, remen um hwoog ur-hur un ka shoos ut-ma o, o rwo'e *Yahuda*-ne hyenet *ba'as* un de! ⁸ No hun-ne shereg unze Shir a hoks m-'yons un ye mare a, ye ine un hooq ne komo.

† Hyen komo: *Seng* 23:6; *Piri* 3:5

Remen kaane, no yage m-sher unze wu 'yonste Yeso ut-marimar á!

⁹“To, me un hi un de ma n-ga, um ro hyanag untun bo sek-ye ye un *Yahuda*-ne ro hyange à. Um nom us-rem ut-moor ne, um wenet ma-ut Yeso ko-wa-o-Nazaret re co. ¹⁰Rii-yo um nome o-Urusharima à yo ka. Har Gwomo-ne ye un kon-se Shir pye me ur-keer remen um ke'et yan-ba-m-kykop ut-moor ne. Har ma da o a ro ye m-hom à, me un sorog-o un kaane. ¹¹O-da deen, um dorogte komo kap o un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, me ye un ya-ur-koob, me m-senge um ru'ut ye yo'og jin-ur Yeso. Me un nom kaane remen komo um ro us-ryaab un ye ne deen. Um sengu ye m-dore har ha-mo ut-bo to un to ken dak-to um ye'et ye ur-koob.” †

Ma-to un waktune-m Burus be-ur Yeso

(Seng 9:1-19; 22:6-16)

¹²“De ken ho-de me ur-hew ha-mo o-Damaskus, un beeb-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir, ye ya'asu me o-takurda o zee ye ya'aste me ut-gwomo m-hoob *yan-dor Yeso*. ¹³Shir do wo m-hoog! Ho-ur ro ur-hi n-cow, me ur-hew un cow. Um hyanuru mo ken cecar-mo arge cecar-mo ur-ho mo cargunsute cir-mo n-ton, mo rigimsuru te un yan-ur-hew un de ne. ¹⁴Bo te hyeete n-dak kap-m te à, um hoguru o ken cor-o o zee me un rem-de *ut-Ibra*, 'Shawuru, Shawuru, zremen yan o wottu me m-rangse? Hi un du wo un ya-ur-koob un ka yage-to wottu me à.’

¹⁵“Ka da-de, um cituru, ‘¿Wo wu ro wa ne Wa-ut-Gos?’ “Wan-Koyan shasuru me, ‘Me wu ro Yeso ka wu wo m-rangse à. ¹⁶Amba m-moka ine eso. Me un rwuun be un du cas o nept Shir ye daagu wo o waragte ko-wanguw un ko-wan-swq-se un wu ne. Komo o rurut ma-to un rem-se o hyane mosse un me ne à ba o-gyer, komo un rem-se, um he wo m-rure ne kané co à. ¹⁷Man gu wo be-de un hun-ne ru, komo un ye ro *Yahuda*-ne á. Me wo m-tom be-de un ye ro *Yahuda*-ne á. ¹⁸Woa up-su ye yish-ye un ye, ye yagne be-de o-comb ye muun be-de m-cucas, ye yagne komo gwomo-to un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ye muun be-de un *Gwomo-to Shir*. Un kaane ye hette m-kum a soksu ye ut-*ba'as*, komo o-*cim* ne mosse un ye warge ba m-kykop ne à kap remen ye shereg be un de.’

Burus rworog ma-to senge-mo un wu

¹⁹“Remen kaane, ko-Gwomo Agirippa, me yage sher o-nip un ka hyangan-to haanu me es-mo n-Ton Shir á. ²⁰Um cirig nome un hun-ne ye o-Damaskus o-ko'ot. Ka da-de um nomuru hun-ne ye o-Urusharima un myet-o un yan-her-o un dak-o o-Judiya ne. Ka da-de, komo um nomuru ye ro *Yahuda*-ne á um zeeru ye yage *ur-ba'as*

† Hyen komo: Seng 8:3; 22:4-5

ye muun be-de Shir, komo ye nom rem-se a hette m-
nap ye yagute *ur-ba'as* à. †²¹ O rwo'e *Yahuda*-ne shipt
me n-me un *Pyo-o Shir* ye m-senge ye hoot me. ²²Amba
Shir guuru me har m-moka. O rwo'e mette kané un
rwor un ma-ut re ba o-gyer be-de un sek-ye un yakar-
ne. Ba yo ken rii-yo me m-rwor un hon á se de rii-yo
yan-Rwor un Ma-to Shir un *Mosa* ne zee yoa kor à.
²³Ye geneg unze, hun-ne a rangse *Kiristi*. Wu warag
wu ur-takan wu he m-ine ut-marimar à. Un kaane wu
he hante m-cecas be-de un kap o un hun-ne, *Yahu-
da*-ne un ye ro *Yahuda*-ne á.” ‡

²⁴Burus ro n-me un su'e hi un de un wu, ka da-de
Pestus 'yonsuru us-cor ur-beeb ne wu zee, “Burus, o
zungute! Moor-to un karante-m ru waksute wo ur-hi!”

²⁵Amba Burus zeeru, “Pestus, Wa-ut-Gos, me zunge
á. Nip-o me m-rwor cas. ²⁶Ai, ko-Gwomo nepste ka rii-
yo, me wu komo un nome ut-ma ba o-gyer. Um nepste
wu nepste to ka saw-to kap, o nak yo ka rii-yo ba
wukusse o a nomu yo á. ²⁷Ko-Gwomo Agirippa, zo
shereg un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne? Um nepste o
shereg un ye.”

²⁸Ka da-de, Agirippa zeeru Burus, “¿Un ka ya o-da yo
hiin o cone me m-hoks dore un *Kiristi*?”

²⁹Burus zeeru, “Ko ya o-da hiin, ko deen, Shir zee ba
wo un hon du á, har ma un ye ro me m-rege ut-to ne à
kap caane, ye barme bo um ro à, se de ba ke'o á.”

³⁰Ko-Gwomo inuru, kaane komo ko-Gwamna un Ba-
nis ne, un ye ro ne tara tara be-ur gaan un ye ne á.

³¹Bo ye ruute be-de un piish ut-ma à, ye zeeru or re un
ye ne, “Ai, ka net-wu nom yo ken rii-yo woe'a a ke'et wu
ko a hoot wu á.”

³²Agirippa zeeru Pestus, “Ka net-wu ro heete ma-to
un wu be-ur ko-Gwomo *Sisar* á, a roa ho'ose wu.”

Bor ur-kwooz us-ta'yoor

Burus cowog hat-o m-ho ha-mo o-Roma

27 Bo a hongsite da-o m-neke à, te zonguru ha-
mo n-dak o o-Itariya n-me o-hat o m-ho. Ko-
Gwamna Agirippa rwo'uru Burus un kom-to un wu ken
caari-wu un ko-karma-wu un *Roma*-ne wu. Jin-de un
wu Juriyos. Wu ro wan-gaan be-de un karma-ne ye un
Buug-ur ko-Gwomo *Sisar*. Komo ko-Gwomo Agirippa
ya'asuru Juriyos ye ken hun-ne ye a ka'e à. ²Bo te
cuyte o ken hat-o à o o-Adiramiyum, o ro ma-to m-ha
to ken bo-to to ro n-riib o-Asiya à, te ciri m-neke. Aris-
tarkus, wu ken net-wu ko-ya-o-Tasaronika-wu so n-dak
o o-Makidoniya, wu ro be-ur gaan un te ne.

³Bo ish geste à, te wooru bo-o o-Sidon, komo Juriyos
ya'u Burus ur-'won, Burus yagu wu, wu he wu hyenet
nay-ne ye un wu, ye nomotu wu yo wu cone à. ⁴Bo te
inute kané un hat-o m-ho à, yo-m ro te m-muunte n-

†† Hyen komo: Seng 9:20,28,29 ‡ Hyen komo: 1Kor 15:20; Isha
42:6; 49:6

jim n-co te. Remen kaane, te pa'uru so o-ye'er o o-Sayipurus † so yo-m rotte m-'wons á. ⁵ Bó te peste samo ro yow yow n-dak o o-Kirikiya ne à, o-Bampiriya ne, te wooru bo-o o-Mira un dak-o o-Rikiya. ⁶ Kane, caari-wu un ko-karma kume o ken hat-o o-Arekszandiriya o ro m-ha o-Itariya à, wu rwo'u te n-me. ⁷ Te nomuru ho-ut ut-ho te ur-hew ceen ceen, un yish jaas-ye te woo yow yow o-Kinidusa ne. Bó yo-m wentu te m-ha co à, te pa'uru riib-o un ba m-yo, so un jim-de un o-Kirit †† yow yow o-Sarmoni ne. ⁸ Te pasu o un yish jaas-ye, har te wooru de ken be-de a m-aag be-de ur-Wuke de ur-Bon yow yow un bo-o o-Rasiya ne.

⁹ Te hooste o-da un ka be-de deen, hew-ur mossu te m-yo ne, remen da-o o-**swoot**‡ aragsute. Burus ya'u ye ut-ma. ¹⁰ Wu zeeru ye, "Hun-ne, um hyanag ka hew-de a nom na m-yo ne, komo naase-m a kor na deen, ba naase-mo us-saw o-hat ne cot á, har un hoog-m na ne." ¹¹ Amba Juriyos wu dek rii-yo Burus rwo'e á. Un hek-o un kaane, wu raksu ma-to un wan-nak-o-hat komo un to un wa-o-hat ne. ¹² Ye un nom kaane remen ka be-de ur-wuke de o-Rikiya de nom ur-bon hat-to re o-gos kane á. Ye ken ye deen be-de un ye zeeru a senge ur-hew, a senge komo a woot o-Pinikiya, urege a nome, remen ye reet o-gos reeno. O-Pinikiya ne be-de un es ut-hat to o-Kirit, o gwote so un baar-o ur-horim à, komo un raag-o ye'er-o ur-horim ne.

Ur-pigip n-te m-sa

¹³ Bó yo-mo o-baar cirte m-dusune à hun-ne hyanuru ye zee con-mo un ye kumute, ye nakuru kwom-o ro un bop o-hat à, ye doruru riib-yo o-Kirit, yow yow un riib m-sa ne. ¹⁴ Ba m-jime yo-mo ur-pigip indunduru deen so o-ye'er un so ur-horan ne mo wosnu raag-o o-Kirit. ¹⁵ Bó yo-m wosonte o-hat à, har o hoks kwange m-yo á. Te argu m-yage temb yo-m sengu te m-huk. ¹⁶ Bó te dorute un jim-de un o ken dak-o o ro n-tete m-sa à, te naknu hat-o rek-o n-ton un hat-o o-caari un yish jaas-ye. Jin-de un ka dak-o o-Kawuda. Te un dore jim-de un ka dak-o remen yo-m mott m-'wons ka raag-o á. ¹⁷ Bó ye nakante hat-o rek-o ye he'edburu n-me o-caari à, ye nomu us-weer, ye gegru us-hu, ye rigum-suru ka caari-o o-hat o, taase o bu'uge. Ye he'eburu us-gegette. Ye yaguru yo-mo tutute o-hat remen ye hoks o m-nak á. Ye un nom kaane remen ye un gye-o un a jorbe ye un hyereg-mo o-Sirtis mo ro un saburse o-hat à. ¹⁸ Remen ho-m doog o-zungo, mo ro te m-nukt deen deen. Bó ish geste à, ye ciru kamas un saw-to ro n-me o-hat à, ye jorburu n-me m-ho. ¹⁹ Ho-ur atette-de komo, ye un kom-to un ye, ye jorburu to ken saw-to m-senge mo o-hat to. ²⁰ Bó te nomte ut-ho m-mahun à,

† o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à. †† o-Kirit dak-o o ro n-tete o m-sa à. ‡ O ka ho-de m-Pas (Yom Kippur).

te hyan ur-ho ko o-regen á, komo caari-o un kem m-yo ne ro te us-by. Te hussuru o-sakto unze tea ru.

²¹ Remen ye she'essute ba ye un re rii-yo m-re, Burus inuru eso un tete-de un ye. Wu zeeru, "Hun-ne, no ro hogute ma-ut re to um zee no cin o-Kirit à, to ka remse naase un ka yo-mo ne roa kor no á. ²² Amba m-mo-ka, me no m-kewes nom no jaab-o ut-men, remen yatt-wu he m-nebe be un no á, se de a taage o-hat. ²³ Me un zee kaane remen tet-mo m-ryo wu ken **wantom-wu Shir** wu, wu um ro un kom-o un wu à, wu me komo un guw-mo un wu à, wu eks un her-o re. ²⁴ Wu zeeru, 'Burus, wo hoge o-gyer á. O-nip woa es be-ur ko-Gwomo **Sisar**. Gwot un rem ru komo Shir un sok-mo un wu ne, wua gu myet yan-hew un du.' ²⁵ Remen kaane nom no jaab-o ut-men, no hun-ne, um shereg be-de Shir bo a ruru me à, kaane he m-nom. ²⁶ Amba kap un kaane ne, ka yo-mo a jorbe o-hat un hyereg-mo un de ken dor-de, o sabre."

Hat-o naasute

²⁷ Un tet-mo un op ut-nass [14], yan-se a rottu na un Sa-mo o-Adiriya. O-da da purge, ya-m-nak-o-hat essu us-barag ye zee a nomoste yow yow o-dak ne. ²⁸ Ye ma'uru duw-de m-ho ye hyanuru de wooste us-na o-zungu ur-kwooz [120]. Bó te tekte co hiin à, ye dooru m-ma, ye hyanuru us-na kwooz-ut nass us-op [90]. ²⁹ Remen un gye-o taase hat-o te cemne un ta'ar-ut caari-ne, ye ho'osburu kwom-to us-nu ut-nass un jim-de o-hat remen a wenet o-hat m-arag. Ye tuuru yish, ye konu Shir ish-o ges. ³⁰ Amba ya-m-nak-o-hat ma'asuru un senge-mo ye somot. Ye kergunturu hat-o rek-o us-weer sa o zee kwom-o us-nu ye he m-kergun-te un co-o un caari-o o-hat. ³¹ Burus zeeru ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne un ye ka karma-ne ye ne komo, "Urege ka hun-ne ye, ye es n-me un ka hat-o á, yatt bo no he m-nom no ruut á." ³² Bó m-hoge kaane, karma-ne kupuru hu-se un hat-o rek-o, ye yaguru o doruru m-ho.

³³ Bó ish nomte un hede m-gas à, Burus konu ye, ye reebe rii-yo m-re. Wu zeeru, "Caane, ho-ut op-ut nass-to ka no un she'et-de o-regen, no re rii á. ³⁴ Remen kaane, me no us-kon re no rii-yo m-re remen no nomot hoog ko hi-o gaan-yo a huse un hi-ut no á." ³⁵ Bó wu rurte kaane à, wu argu mos ur-burodi, wu no-muru ur-bongon be-de Shir un her-o un ye kap, wu wonguru wu ciri m-re. ³⁶ A dooru rwun-se un ye ur-beeb ko wu ke reeru rii-yo m-re. ³⁷ Te kap n-me o-hat hun-ne zungu-us yoor un kwooz-ut tet un op un cind [276]. ³⁸ Bó ye reeste ye ciks à, ye haburu nu-se o-hat be-de un jorogbe un saw-to un ye n-me m-ho.

Jok-ye m-ho bu'ugte o-hat

³⁹ Bò ish geste à, ya-m-nak-o-hat ye hoks m-nap dak-o ye rotte á, amba ye hyanag o ken riib-o dak-o, o m-hyereg. Ye zonguru ye wotte o-hat be-de m-hyereg urege a nome. ⁴⁰ Ye kupru us-hu se un kap o un ka kwom-to us-nu to, ye yagu to n-me m-ho. Hohond-mo un ka da-o komo ye usse gegette-yo un gaag un rii-yo un kwus o-hat. Ka da-de, komo ye 'yonse pirapira-to o-hat to ro o-co à hond hond bo yo-m he o m-tute o-co à. Ye rwo'u ur-hi ha-mo n-riib yo m-sa. ⁴¹ Amba bo te wote de ken be-de ho-m mo m-karge à, hat-o tamu m-hyereg, har hi-o o-hat cowu n-me m-hyereg o hoks m-nukte á. Hat-o ciri m-bu'uge so n-jim un remen zun-go-o un jok-ye m-ho.

⁴² Karma-ne zonguru, ye hoomte ye a ka'e a taase wu ken wu nom us-waag wu som. ⁴³ Amba haanuru ka caari-wu un ko-karma-wu o-Roma wu conog gu un Burus, wu wenuru ye. Wu zeeru komo kap o un bo un ye nape m-ho à, ye me'es m-nosse, ye he'ebe n-me m-ho ye nom us-waag ha-mo n-riib o m-sa, ⁴⁴ ka ye kuse à, ye de ce-se o-hat, ko ne ye de kep-to o-hat. Un kaane kap mo un ye woo riib-yo m-sa pee.

Bor ur-kwooz us-eer

Burus un dak-o o-Marta

28 Bò te possute à te hoguru, ashi, jin-de un ka dak-o † o-Marta. ² Hun-ne ye un ka be-de nomo te ur-ho deen. Ye goksu te kap, ye dapsu te o-ra remen kem-o ro ut-he à, komo o-huw ne. ³ Burus kamsundurur ut-ce wu ma'asu m-toob o-ra. Yo ken hwo-yo m-raab yo argu m-rwuun remen hund-o o-ra, yo kamturu kom-o Burus. ⁴ Bò hun-ne ye un ka be-de hyente o-hwo depo un kom-ut Burus à, ye zeeru or un ye ne, "Onip ka net-wu ko-yan-hom un hun-ne wu. Nò hyanag myet bo wu possune be-de m-sa à, kap un kaane ne, ra-o ro wu un dor se wu marag." ⁵ Amba myet un kaane ne, Burus wishuru kom-o un wu, wu jorburu ka hwo-yo n-me o-ra, ko m-hoog, wu hoge á. ⁶ Ye ro us-barag ye zee ka kom-o a hu ko wua hye ba m-jime wu mer. Amba bo ye she'ete à, ye hyan rii-yo nome wu á. Ye warguru barag-us hor-se, ye zeeru unze wu o ken shir-o o.

⁷ Kane yow yow kat-ut ro kon, to un ko-Gwomo-wu un ka dak-o †† jin-de un wu Pubiriyu. Wu goksu te, wu ya'u te be-de ur-she'et de ur-bon, har ho-ut tet. ⁸ Tato-o Pubiriyu wu ro domb wur-o un wu piishe á, o-wur o-ra un ryam-o ut-men ne. Burus cowuru be-de un wu, wu konuru Shir remen wu. Burus saku ut-kom un hi-de un ko-wan-gom, net pyeesuru cas. ⁹ Bò a nomte kaane à, kap o un ye kuse ya-us-gom à un ka dak-o n-

† o-Marta dak-o o ro n-tete o m-sa à. †† o-Marta dak-o o ro n-tete o m-sa à.

tete o m-sa sengu m-haan a ye m-taase us-gom. ¹⁰ Ye ya'u te m-yar deen. Bò da-o m-ine wootu te komo à un hat-o m-ho, ye kamsundurur te kap o un bo un saw-to te cone à.

Burus woog un bo-o o-Roma

¹¹ Bò a nomte reng-us tet à, te inuru n-me un hat-o rwuune bo-o o-Arekzandiriya. Ka hat-o reeg o-gos un ka dak-o o ro n-tete o m-sa à. A nomsutu o komo o-na-pa untun sha-mo un shir yoor pese-ne Kasto un Porus ne. ¹² Bò te woonte bo-o o-Sirakus à, te rewu ho-ut tet kane. ¹³ Bò un kane komo te arguru te wooru bo-o o-Rigiyum. Rew-mo un ho-ur gaan, yo-m indundurur so o-baar, un gas-o ish komo te wooru bo-o o-Puteyori. ¹⁴ Kane o ka te go'one un ye ken yan-dor-ye ne. Ye konu te te nom ho-ut ta'voor un ye ne. Un kaane te wooru o-Roma. ¹⁵ Bò yan-dor kane hogute unze te robe à, ye haanuru, ye barkutu te har un be-de a ut-baab à o-Appiyus, komo un ka be-de ne de a m-zee Kur-ut Tet-to un Hamat-ne à. Bò Burus hyente ka hun-ne ye à, wu bomuru Shir. Komo wu dooru kum un beeb-de us-rwun. ¹⁶ Bò te cuwte o-Roma à, a ya'u Burus wu neke un hi un de un wu, wu she'et un o ken hur-o, komo wu ken ko-karma-wu ro wu ur'er.

Ko'ot-o Burus o-Roma

¹⁷ Bò a rewete ho-ut tet à, Burus agu sek-ye ye un Yahuda-ne. Bò ye karaksute à, wu zeeru ye, "Nò or re ne, ko de nomte me nome hun-ne na ur-ba'as á, ko ur-ba'as mosse un jind-o un tat na ne. Myet un kaane ne a shik me o-Urusharima a ya'asu me un kom-to un Roma-ne ye ke'e me. ¹⁸ Ye komo bo ye byaraktu me à, ye conog me m-ho'os, remen ye hyan me un de ken ba'as-de ne de wote a hoot me á. ¹⁹ Amba bo Yahuda-ne kwangute dek un ka ma-to à, a gaktu me, um heet ma-ut re be-ur ko-Gwomo Sisar, ko de me ro conog m-hante us-gyekt be-de un hun-ne na á. ²⁰ O rwo'e um hobe um hyen no. Um conog no nep rii-yo rwo'e me un ka be-de ke'o un ka kwom-to. Me ka kane remen um dek unze Kiristi heesunte. Wu ro sakt-o na."

²¹ Ye zeeru wu, "Te de te kum o ken takurda-o o rwuune so dak-o o-Judiya mosse un ma-ut ru ne á. Yatt or na komo wu haane kane wu rur ma-ut ru á, ko wu rur ma-to ba ur-bon mosse un wo ne á. ²² Amba te cong te hoge yo o cone à un nu-o ru, remen bo un rii-yo te nape de à yo ro, ka derika-o pu-o o ko kene a m-cep un ma-to un o ut-yo to."

²³ Ye rwo'uru ho-de ye hette m-gone un Burus ne à. Ye haanuru be-de wu ro ur-she'et à, komo ye haante deen ut-moor ne. Cir-mo n-sot har m-rim, wu senguru ye nome ut-ma wu ro ye m-rure ma-to un Gwomo-to

‡ Hyen komo: Seng 25:11

Shir. Wu ro m-senge, wu nakantu ye be-ur Yeso un bu-yo un Ma-to Shir. Wu un nom kaane, remen wu kututu ye *Kiristi* bo wu karante ka rem-se *Mosa* un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne gene a. ²⁴ Ye ken ye argu dek un ma-to un wu, amba ye ken ye dek a. ²⁵ Remen kaane, ye ho'ose or un ye ne o-wur a. Rii-yo ye yagute ka be-de Burus nomo ye ma-ut gaan, wu zee, "Ashi, *Kukt-o Shir* rworog o-nip, bo o nome tat no ne ut-ma a un nu-o *Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir* o zee,

²⁶ " 'Neke be-de un ka hun-ne ye, o zee, "Noa senge m-hoge un yo me m-zee koyanda a, amba no hoks m-nap a.

Noa ma'as m-hyan un yo me m-nom a, amba no hoks m-nap un yo um cone a."

²⁷ Remen hur-de un ka hun-ne ye nomoste m-hwogon,

ye zupste to-to un ye,
ye bitisse yish-ye un ye,
Taase ye hyen un yish-ye un ye,
ye hoge un to-to un ye,
ye kergute komo un hur-de un ye,
har ye waktunte be un de um sokutu ye *ur-ba'as*.[†]

²⁸ "To, nap no, Shir tomsunte ma-to un gwu har hamo un ye ro *Yahuda*-ne a. Ye komo ye a raks ut-to!"^{††}

³⁰ Burus she'etu un ka hur-o wu moge a har hak-ys yoor, wu ro un goks un kap o un ye ro m-haan be-de un wu a. ³¹ Yanze a wen wu m-ko'ot a, wu senguru ko'ot un *Gwomo-to Shir*. Wu ro ur-yoos mosse un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi* ba o-gyer.

[†] Hyen komo: *Isha* 6:9-10 (*ut-Girik*) ^{††} Mo ken gen-mo un do ci-o ²⁹ Bo to ka ma-to ro a, *Yahuda-ne inuru*, ye arguru, ma-ut sunuru ye deen un hi un de un ye.

Roma-ne

Rem-se rə n-me à:

M-zante ʊn hi-de ʊt-ma ne
 Hun-ne ye ʊn hono o-dak conog gwu
 Cəw-yo Shir yo ʊn gwu
 Hoog-m pu-mo n-me ʊn Kiristi
 Zongə-to Shir mosse ʊn Ya-o-Isra ne
 She'et-de ʊn ko-yan-dor Yeso
 M-tige ʊn gas-ur Burus ne de ʊn hi ʊn de ʊn wu

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Me, Burus, wan-guw-m *Kiristi*[†] Yeso, genbe ka takurda-o. Shir ak me ko-yan-Tom Yeso remen ʊm ko'otté *Ma-to m-Rerem* to ʊn wu. ² Ka *Ma-to m-Rerem* to, to Shir surte o-nu cin n-ga à, to yan-rwor ʊn Ma-to Shir zee ʊn Takurda-o Shir o ʊn ba m-kykop à. ³ Ka *Ma-to m-Rerem* to, to ʊn Wà ʊn wu to, wu rwuune so ʊn baag-o ko-Gwomo *Dawuda* à, be-de ʊn mat-o o-wur. ⁴ Amba ʊn koob-de ʊn kykop-mo ʊn wu, *Kukt-o Shir* kututu na ur-beeb ne unze, Yeso *Wà-wu Shir* wu remen wu inute ʊt-marimar. Yeso *Kiristi*, wu ro Wan-Koyan na. ⁵ Remen yo Yeso nome me à, Shir ya'ag me m-yar ʊn o-cow yo ʊm waragte ko-yan-Tom Yeso, wan-ko'ot ʊn Ma-to ʊn wu. Wu ʊn nom kaane remen hun-ne kap ye ʊn dak-ut-dak, hono o-dak ye sheret ʊn wu, komo ye nome wu o-dorotte. ⁶ No ma, no mosse ʊn hun-ne ye ʊn Shir daagne à ye she'ete kang-o gaan ʊn Yeso *Kiristi* ne.

⁷ Ka takurda-o, o ma no o myet yan-dor-ye ro ʊn bo-o *Roma* à:

Shir waste ʊn no ne. Wu degsu no, no waragte hun-ne ye ʊn wu. Me us-kon Shir Tato na ʊn Yeso *Kiristi*, Wan-Koyan na wu 'ye no gwugwu-mo ur-hur ʊn yarmo ʊn wu ne.

Kon-se ur-bongon

⁸ Ur-takan, ʊm bomog Shir re ʊn jin-ur Yeso *Kiristi* rem no kap, remen hono o-dak hun-ne ro ʊn m-hoge ʊn ma-to ʊn sher-m no. ⁹ Shir, wu me ʊn guw-mo ʊn wu ʊn hur-ur gaan ʊn ko'ot ʊn *Ma-to m-Rerem* to ʊn Wà ʊn wu Yeso à, wu ro wan-swo-us re, wu hyeneste bo me us-kon koyanda rem no à. ¹⁰ Me us-kon koyan-

da, Shir 'ye me o-cow ʊm habute be-ur no, urege Shir conog.

¹¹ Me ʊn reeb-o ʊm hyenet no, bo ʊm he no m-gu ʊn yar-mo Shir ya'asu me à, remen no bo'osute ʊn yo no shere à. ¹² Rii-yo ʊm cone m-zee à, ʊm conog ʊm do no jaab-o ut-men ʊn sher-m no, komo ʊm conog no do me jaab-o ut-men be-de ʊn sher-m re. ¹³ Or re ne, ʊm conog no nep ʊm sengute deen ʊm habute be-ur no. Amba me kum o-cow á. ʊm ro conog ʊm guut no bo sher-m no he m-do m-'wons be-ur *Kiristi* à. ʊm ro conog m-gu no, ʊm bo'ose ʊn rem-se Shir, bo ʊm gu'e hun-ne ʊn to ken be-to à. ††

¹⁴ Me m-hoge ʊn hur ʊn de nu-se ʊn hun-ne kap ro ʊn hi ʊn de, ya-n-me ut-bo ʊn ya-us-riib ne, ya-us-nap ʊn ya-ba-us-nap ne. ¹⁵ O rwo'e ʊm ro cunte m-ko'otu no *Ma-to m-Rerem* no yan-bo-o o-*Roma*.

Beeb-de ʊn ma-ut Yeso

¹⁶ Me ʊn hoge ʊn 'e-mo ʊn rwor ʊn *Ma-to m-Rerem* á. Me ʊn zee kaane remen to ro na m-kute ʊn beeb-de Shir. Ka beeb-de de ro ʊn gwu-o ʊn myet ye shere be-de ʊn wu à, *Yahuda*-ne ur-takan, ka da-de ye ro *Yahuda*-ne á. ¹⁷ Ka *Ma-to m-Rerem* to kututu na bo hun-ne he m-warag kashi be-de ʊn Shir à. A cire m-sheer be-de Shir, a komuru komo m-sheer be-de ʊn Shir. Bo Ma-to Shir zee à, "Net kashi wu kum hoog remen wu shereg be-de ʊn Shir." ††

Hun-ne myet ba'asute

¹⁸ Ryaab-se Shir rwunte cas cir-mo n-ton remen yan-men-ut jaas-to ʊn rii-to ʊn ba ur-bon to hun-ne ro m-nom ne à. Ye hokte o-nip ʊn men-ut jaas-to to ʊn ye. ¹⁹ Depete ye nep myet rii-yo ro yo Shir à, remen Shir kututu ye yo cas. ²⁰ Cin da-o Shir nome hono o-dak à, rem-se Shir, se a m-hyan ʊn yish á, beeb-de ʊn wu de

† Wu Shir daagne à.

†† Hyen komo: Seng 19:21 ‡ Hyen komo: Mark 8:38 †† Hyen komo: Haba 2:4

ba m-ta, un bō wu rō ñe à, cas a rō se m-hyan be-de un rii-tō Shir ñome à a tō m-nap. Net rōtt be-de m-ru á.

²¹ Ye nepste Shir, amba ye ro wu m-'ya un sek-mō de-pe á, ye ro wu m-bōm á. Remen ye ñomog kaane, barag-se un ye warag o-hwaa, hur-de un ye, komo shi-ishe de rowe o-comb. ^{†22} Ye ro m-hyan un hi un de un ye ya-ūs-weer amba ñe raag-mō ye rotte. ²³ Otte ye ya'as m-seps be-de Shir wu un ba ur-kōm à, ye senguru ūs-toog un rii-tō net ñome à. Ka rem-se net shabe à, untun sha-mō un net, un sha-mō un yege-no ñe, ut-gūt ñe, un rii-ye rō ut-kurub ñe à. Myet ka rem-se rō m-ta. ^{††}

²⁴ Remen kaane, Shir yaguru ye, ye ñomuru rii-yo hur-de un ye cone à, ye ñomuru saw-tō m-'e un wur-ut or un ye ñe. ²⁵ Ye yaguru Shir wu o-nip, ye bopuru ut-bō. Ye ma'asu m-kwukte un ya'asu m-guw ñe be-de un rii-tō Shir ñome à, amba ye yage Shir wu ñome koyan à, wu a he ur-bongon de un ba m-ta à, *amin*.

²⁶ Remen kaane, Shir yaguru ye. Ye nomot rii-yo ye cone à yo m-'e. Ne'a-ñe ye un ye yaguru rew-mō ut-ge bō a wete à. Ye senguru ñom un rii-yo a 'wosse á. Ne'a-ñe rō m-rew un or un ye ñe ne'a-ñe. ²⁷ Campo-ñe komo ye yaguru rew-mō ut-ge un ne'a-ñe ñe bō a wete à. Ye senguru con-tō un hi un de un ye, campo-ñe rō m-rew un or un ye ñe campo-ñe. Remen kaane o hante a ye'et ye ur-koob de rekse hond hond un *ba'as-de* un ye ñe à.

²⁸ Bō ye yage nap un Shir à, Shir yaguru ye, ye he'eburu un barag-se o-hwaa, ye sengute ñom un rii-yo depe á.

²⁹ Ye shiishe un ñom un men-ut jaas-tō koyanda.

Ye rō un ñome hun-ñe rem-ūs yo-se.

Ye peneg o-suyub.

Ye m-ñom un rem-se he naas un hur-de un net à.

Ye peneg ur-shoob.

Ye rō un hoom un hun-ñe.

Ye peneg ut-ween.

Ye m-raks un hun-ñe.

Ye rō un ess un net ur-hur.

Ye rō ut-we.

³⁰ Ye rō un m-ti un jin-tō un hun-ñe.

Ye yaguru Shir.

Ye jiite yo'og-o un hun-ñe.

Ye jiite m-gwon.

Ye peneg ūs-ses.

Barag-se un ye yo-se se.

Ye rō un koob-de o-dorotte o un ye mate ye á.

³¹ Ye rōtt ur-hi á.

Ye m-shoos un ma-tō ye surte o-nu á.

Ye m-was kō hyan un 'won-de un hun-ñe á.

³² Ye nepste jind-o Shir zeeg myet net-wu ñome gon ka saw-tō à, wu woog m-mar. Amba ye rō senge-mō un ñom un rii-yo ba ur-bon, ka ye rō m-ñom kaane komo à, ye rō ye m-do'e jaab-o ut-men un rii-yo ba ur-bon.

Bor-ūs yoor

Shir rō un m-piish ut-ma hond hond

2 ¿Or re, wō un hyan un *ba'as-ur* or ru ñe? Wōtt be-de m-ru á. Wō un piishe un hun-ñe ut-ma komo wō m-ñom un rii-yo ká hun-ñe ye rō m-nom à, hi un du wō m-hō. ^{†2} Te nepste piish ut-ma tō Shir hond hond o be-de un ye rō m-ñom un gon ká rem-se o-saa se à.

³ Wō un piishe hun-ñe ut-ma. Wō mat-de un net, wō wu rō m-ñom un gon ká rem-se wu ken wu rō m-ñom à, ¿Wō m-hyan o zee Shir a 'ye wō ur-koob á? ⁴ ¿Kō de wō un gini un caari-mō un yar-mō Shir un 'won-de un wu ñe, un mō un hur-de un wu ñe? Nap unze Shir un kute wō 'won-de un wu remen o waktunté o muun be-de un wu.

⁵ Amba remen cikt un du un koob-de un waktune-m ru ñe be-de Shir, wō un egne un hi un du ryaab-se Shir. Un hō-de ryaab-se Shir, wu kute hun-ñe kashi un piish ut-ma cas cas. ⁶ Shir "a top kō wu ke net-wu hond hond un gon senge-mō wu ñome à." ^{†7} Shir a 'ye hun-ñe hoog-o un ba m-ta ye mō'e ur-hur un senge-mō un ñom un rii-yo ur-bon à, ye rō un saktō-o un kum m-seps, m-sek ñe, un hoog-o ba m-ta ñe. ⁸ Un cen o ye ken hun-ñe ye rō un con-tō ur-hi ñe, ye yage o-nip à, ye rō un ñom un rem-se un ba ur-bon, ryaab-se Shir rō un hi-de un ye, komo yea sū ur-koob deen. ⁹ Swō ur-koob un tuk-mō ut-men ñe rō un 'er-de un kō wu ke net-wu wan-ñom un men-ut jaas-tō, ur-takan be-de un *Yahuda-ñe*, ka da-de, ye rō *Yahuda-ñe* á. ¹⁰ Amba Shir a 'ye kō wu ke wu rō m-ñom un senge-mō ur-bon à, m-seps, m-sek ñe, un gwugwu-mō ur-hur ñe. Wu ñom yo ka, ur-takan *Yahuda-ñe*, ka da-de, ye rō *Yahuda-ñe* á. ¹¹ Remen Shir rōtt m-koos á. ^{††}

¹² Kap ye ñome *ur-ba'as* rii-yo *karamsa*-o *Mosa* woonte à, Shir a piishe ye ut-ma ba o-*karamsa*. Ye ñome komo *ur-ba'as* un neps un *karamsa*-o *Mosa* à, n-te un *karamsa*-o *Mosa*, Shir he ye piishe ut-ma. ¹³ Shir a hyen hun-ñe kashi remen ye hogute o-*karamsa* á, amba se ye ñomog o-dorotte o un yo *karamsa*-o zee à.

¹⁴ Ye rō *Yahuda-ñe* á, ye rott o-*karamsa* á, amba da-o ye ñome yo *karamsa*-o zee à, barag-se un hur-de un ye rō ye m-kute rii-yo ur-bon un yo un ba ur-bon ñe, kō de yette *karamsa*-o *Mosa* á. ¹⁵ Senge-mō un ye kutute ye unze ye rō o-*karamsa* ñe gense un hur-de un ye. Da-o ye ñome rii-yo un ba ur-bon, hur-de un ye naasuru, amba ye ñome rii-yo ur-bon ye rō un hōge o-zak. ¹⁶ Remen kaane, bō ka *Ma-tō m-Rerem* tō me m-

† Hyen komo: Apis 4:17-18 †† Hyen komo: Kara 4:16-18

‡ Hyen komo: Mati 7:1; Ruka 6:37 †† Hyen komo: Bong 62:12; Swog 24:12 †† Hyen komo: Kara 10:17

rwor zee à, kaane he m-warag un ho-de Shir he piishe un hun-ṅe ut-ma à, n-me un Yeso *Kiristi*. Shir a piishe hun-ṅe ut-ma, myet un barag-se ye nome wukusse à.

Yahuda-ṅe un karamsa-o Mosa ne

¹⁷ M-moka me un yo ken rii-yo ne yo me wo m-gene à. Wo m-aag un hi un du ko-*Yahuda*. Wo m-'wons un *karamsa*-o *Mosa*. Wo komo m-gwon un she'et un du un Shir ne. ¹⁸ Wo m-zee o nepste yo Shir cone à. Komo wo m-daag un yo ro hond hond à remen o nepste o-*karamsa*. ¹⁹ O nepste jip unze wo he neken po-ṅe o-ko, wo m-dek untun wo ro m-cucas be-de un ye ro o-comb à. ²⁰ Wo m-dek wo ro wan-yoose un raag-ṅe, un yakar-ṅe, remen o nepse *karamsa*-o *Mosa* shiishe o ro us-nap ne, o-nip ne. ²¹ Wo wan un yoose un ye ken ye, zwora yoose hi un du? Wo wu ro m-ko'ot unze hun-ṅe hiw ur-hyow á. Wo, zwora ur-hyow á? ²² Wo wu ro m-zee net nom o-ás á, wo, zwora m-nom un rii-yo o-ás á? Wo wu cone m-gir á. Wo, zwora m-hiw ur-hyow un pyo-o m-gir? ²³ Wo wu ro m-gwon un *karamsa*-o *Mosa* à. Amba wo m-naas un jin-de Shir be-de un koob-de o-dorotte o o-*karamsa*. ²⁴ Ma-to Shir zeeḡ, "Hun-ṅe ro un yo'og un jin-de Shir ko kene remen she'et-de un men-ut jaas-to-ut no." †

²⁵ Urege o dorute o-*karamsa*, ko-ur a gu wo, amba urege wo m-dore yo *karamsa*-o zee á, ko de a ko wo à, Shir a hyen wo ba ur-ko. ²⁶ Urege ye ro ba ur-ko á, ro m-dore un yo *karamsa*-o zee à, Shir a dek ye untun ye ro ur-ko ne à. ²⁷ Ye ro ba ur-ko o-wur á, amba ye ro m-dore un yo *karamsa*-o zee a nom à, yea piishe wo ut-ma. Wo wu ro o-*karamsa* ne gense à, wu ro ur-ko ne à, amba wo un koob-de o-dorotte un *karamsa*-o Shir.

²⁸ Remen ko-*Yahuda* jip ba net-wu, wu ro ko-*Yahuda* o-wur cot á. Komo ko-de o-nip ba de o-wur de á, ko kups o-ka á. ²⁹ Ko-*Yahuda*-wu o-nip hur-de un wu ro tete un Shir ne. *Kukt-o Shir* o ro un m-ja'as un hur-de un net. Shir-ye ro wu m-bom, yanze net á. *Karamsa*-o ro m-ja'as un hur-de un net á. ††

Bor-us tet

Koyanda Shir ro un nom un yo wu zee wua nom à

3 ¿Un yan-*Yahuda*-ṅe jiishe ye ro *Yahuda*-ṅe á? ¿Yan yo net he m-kum urege a *koog* wu? ² Rii ro kon hun-ṅe un ko yo ke bu-yo! Ur-takan, be-de un *Yahuda*-ṅe Shir bopse Ma-to un wu.

³ Amba ye ken *Yahuda*-ṅe ye, ye sher un Ma-to un wu á. Myet un kaane ne, o ru Shir yagute ess un swor o-nu o un wu á. ⁴ Cow-yo un kaane ro kon á! Shir wa-o-nip-wu ko hun-ṅe myet warag ya-ut-bo, bo ko-Gwomo *Dawuda* rure Shir un Ma-to Shir á:

† Hyen komo: *Isha* 52:5 (ut-Girik); *Izik* 36:22 †† Hyen komo: *Kara* 30:6

"Hun-ṅe a hyan o ka, ma-ut ru shiig o-nip, o warag komo o-keeg a piishe ma-ut ru." ‡

⁵ Amba, ye ken ye a zee, "Ba'as-ut na nomog ur-bon, remen to rwog'og hun-ṅe hyenet bo Shir ro kashi à m-moka. ¿Ba'as-de Shir nome us-ryaab un na ne wu 'ye na ur-koob?" Raag-mo a cite kaane. ⁶ Kaane o á ko hiin! Urege Shir ro kashi á ¿re ne wu he m-nom wu piishite hun-ṅe ut-ma hono o-dak? ⁷ Wu ken wua hoks m-zee, "Urege bo-ut re mosse *ur-ba'as* ne rwog'og a nept nip-o Shir cas, ka *ba'as-de* warag komo rii-yo un 'ya un Shir m-seps, ¿remen yan o ne har m-moka Shir hette me piishe ut-ma unze me ko-wa-*ur-ba'as* wu?" ⁸ Ye ken hun-ṅe ye weeg na, ye rurute ko wu ke unze a zeeḡ, "Do no ut-*ba'as* remen Shir kumut m-sek ut-moor ne!" Amba Shir kashi-wu, wua piishi ye ut-ma hond hond.

Yatt-wu ro kashi un net be-de Shir á

⁹ ¿Yan to ne a he m-zee? ¿Na *Yahuda*-ṅe a un jiish o ka ye ro *Yahuda*-ṅe á? Ay! Ko hiin! Un *Yahuda*-ṅe un ye ro *Yahuda*-ṅe á, myet ragaan ye ro remen beeb-de *ur-ba'as* ro un gwomo-ut na. ¹⁰ Gense to ro bo Ma-to Shir zee à:

"Kashi un net ro kon á, ko wan-gaan,

¹¹ yatt-wu ro us-nap ne á.

Yatt-wu ro un hoob-o un Shir á.

¹² Hun-ṅe myet yagute bu-yo Shir, ye waragte hwa.

Yatt-wu ro un nom un kashi un rii á, ko wan-gaan." ††

¹³ "Nu-o un ye ya o ro sa o zee saag-o ro tikshisse à,

Rem-de un ye shiig ut-bo zak zak," †††

"Ma-to un ye sa o zee raab-mo un hwo," ††††

¹⁴ "Nu-se un ye shiig un ma-ut yo-to, ut-reeb ne." †††††

¹⁵ "Ye un jime m-ho un net á.

¹⁶ Ko kene ye neke se ye sabursute rii, komo ye ru hun-ṅe tuk-mo ut-men.

¹⁷ Ye nap bo a he m-she'et un

gwugwu-mo ur-hur ne á." §

¹⁸ "Ye un gyer-o un Shir á, ko hiin." §†

¹⁹ M-moka a nepste myet yo *karamsa*-o zee à, a un gen rem na *Yahuda*-ṅe ye Shir ya'ase o-*karamsa* à. Wu un ya'as o bo hun-ṅe a kum keer-de m-ru ye nome rii-yo un ba ur-bon á. Un kaane o Shir he piishe un hun-ṅe hon o-da ut-ma. ²⁰ Remen yatt-wu Shir he m-hyan kashi ba *ur-ba'as* un co-o un wu á, remen dorotte-o un yo *karamsa*-o zee à. Yo *karamsa*-o wo m-nom à yo ro kute un hun-ṅe *ba'as-de* un ye. §††

‡ Hyen komo: *Bong* 51:4 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Bong* 14:1-3; 53:1-3 (ut-Girik); *Ko'o* 7:20 †† Hyen komo: *Bong* 5:9 (ut-Girik) ††† Hyen komo: *Bong* 140:3 ††† Hyen komo: *Bong* 10:7 (ut-Girik) § Hyen komo: *Isha* 59:7-8 §† Hyen komo: *Bong* 36:1 §†† Hyen komo: *Bong* 143:2; *Gara* 2:16

Cow-yo Shir rō un hongse
un hun-ne be-de un wu à

²¹ Amba m-mōka a kututū na yo ken cow-yo a hette m-warag kashi un hun-ne be-de Shir à. Bō ma-tō Shir kutu na gense un *karamsa*-o *Mosa*, un yo yan-rwor un ma-tō Shir rworē ne à. Cow-yo o-*karamsa* yo á. ²² Shir sokstē *ba'as-tō* un kō wu ke wu shere un yo Yeso *Kiristi* nōmē remen wu à. Shir rott m-koos á. ²³ Hun-ne myet ba'asutē, ye nōmog m-pupa un seps-mō Shir ne.

²⁴ Amba myet un kaane ne Shir ya'ag na yar-mō un wu hur-ur gaan. Wu un nōm kaane un bu-o *Kiristi* Yeso, bō wu rure na be-de swor ur-koob un na de ut-*ba'as*.

²⁵ Shir un ya'as Yeso ur-*seke* remen ur-*ba'as*. A muutte hun-ne ba ur-*ba'as* be-de Shir da-o ye shere unze Yeso seketē hoog-o un wu un bu-yo un wuus un hyó-mō † un wu à. Ka *seke*-de kututē unze Shir rott m-koos á da-o wu yage ka ye nōmē ur-*ba'as* n-ga piishe ut-ma á, ²⁶ remen wu kututē na kashi-wu rō. Un kaane, a nep Shir kashi-wu komo myet wu shere un Yeso à, wu warag kashi un net.

²⁷ Yatt-yo a hette us-ses á! ¿A nōm us-ses remen a nomotē o-*karamsa* o-dorotē? Ay! Amba Shir so'oste *ba'as-ut* na remen a shereg. ²⁸ A nep Shir rō m-hyan un hun-ne untun kashi-ye remen sher-mō un ye cot, yanze remen dorotē-o o-*karamsa* á. ²⁹ Shir-o un *Yahuda*-ne ye cot á. ¿Wu rō ka Shir o un hun-ne kap? Eba, wu rō Shir ye un hun-ne kap. ³⁰ Shir gaan ye, wu rō un muut un *Yahuda*-ne tete be-de un wu remen sher-mō un ye. Wu rō komo m-muut un ye rō *Yahuda*-ne á tete be-de un wu remen sher-mō un ye. ³¹ ¿A muut o-*karamsa* hwa a remen a shereg o-nip? Kō hiin, un sugē-de un kaane ma, te nepstē jip unze *karamsa*-o rō ur-bon ne.

Bor-us nass

Sher-m Ibrahi

4 ¿Ya a he m-zee ne mōsse un *Ibrahi* ne, ko-yanga'e na, un ma-tō m-sher? ² Urege Shir hyanag *Ibrahi* kashi un net-wu, *Ibrahi* kumug rii-yo un uk o-cin, amba yanze be-de Shir á. ³ Ma-tō Shir zeege, "*Ibrahi* shereg be-de Shir, o rwo'e Shir egt wu kashi un net." †

⁴ Wu rō un nōm un senge-mō un hwor-ye a tope wu à, yar-mō á. Kaane rō remen senge-mō un wu mō.

⁵ Amba Shir rō muut un *ya-ur-ba'as* kashi be-de un wu remen sher-mō un ye, yanze remen senge-mō un ye á.

⁶ Un Ma-tō Shir, *Dawuda* rworog ma-tō un kwum-o rō

be-de un net-wu rō kashi be-de Shir à, yanze remen senge-mō net nōmē mō á. *Dawuda* zeeerū:

⁷ "Ya-o-kwum-ye, ye a sokse *ba'as-tō* un ye à, Shir a baks un *ba'as-tō* un ye ne á.

⁸ Wa-o-kwum-wu, wu Yawe a do m-baks un rii-tō un ba ur-bon ne, tō wu nōmē á." †

⁹ ¿Yan ka kwum-o, o un *Yahuda*-ne o, ye a kōe à cot? ¿Kō myet un ye rō *Yahuda*-ne á, ye a kōe á? Yo te m-zee à, yo rō, "*Ibrahi* shereg be-de Shir," o rwo'e a zett "wu kashi un net be-de Shir." ††¹⁰ ¿O ke da-o ne a zee *Ibrahi* kashi un net be-de Shir? ¿Rii-yo a koot wu o kō se da-o a koose wu à? Ma-tō o-nip tō rō rii-yo a koot wu o. ¹¹ Cin ba a ro *koog* wu, Shir gostē wu kashi un net remen *Ibrahi* shereg un wu. Ka *kō*-de ro m-sha, o-napa ne sa o zee sher-mō un wu. Remen kaane, *Ibrahi* waragte tato-o ya-m-sher be-de Shir, ye a esse untun kashi un hun-ne à, kō de nomtē à a kō ye á. ††¹² Un kaane, komo *Ibrahi* waragte tato-o un ye a kōe, ye shere be-de Shir à. Ba remen kō-de a kō ye un hond un de á. Amba bō *Ibrahi* nōmē cin ba a un kō wu à, ye dekuru sha-mō un sher-m *Ibrahi* mō wu rotte à.

Swor o-nu o Shir be-de un
hun-ne ye shere à

¹³ Shir sworog o-nu un *Ibrahi* ne un baag-o un wu ne unze wu ya'as ye hono o-dak. Ka swooru nu-o Shir un nōm o ba remen *Ibrahi* nōmog o-dorotē o o-*karamsa* á, amba remen sher-mō un wu be-de Shir. Shir hyanag wu kashi un net. ¹⁴ Urege yan-dore o-*karamsa* ye a he m-ya un hono o-dak, ai sher-mō un net waktutē o ka hwa, komo nu-o Shir swore à o m-zar o. ¹⁵ Shir rō un nōm us-ryaab a pesse *karamsa*-o un wu. Amba be-de rō ba o-*karamsa* à, yatt bō a he m-nōm a nomot koob-de o-dorotē kané á.

¹⁶ Remen kaane, sher-mō rō 'wun-de ut-ma kap. Shir un ya'as na swor o-nu o un wu m-yar, hur-ur gaan. A gokstē o, yanze remen a nōmog o-dorotē o o-*karamsa* á, amba remen sher-m na untun sher-m *Ibrahi*.

Ibrahi wu rō tato na kap. ††¹⁷ Ma-tō Shir zeege, "*Ibrahi* a warag tato-o un hun-ne ye ut-dak deen." † Ka swooru nu-o a hyenuste o cas be-de Shir wu *Ibrahi* shere un wu à. Wu rō un 'ya un margan-ne hoog à, gom-tō un wu komo tō rō ur-beeb ne de un nōm un rii-yo rokne á, a hyen yo.

¹⁸ Kō de nomtē saktō-o *Ibrahi* waragte sa o zee hwa, kap un kaane ne wu reeg co un saktō-o un wu, komo wu sher har wu warguru tato-o un hun-ne ye ut-dak deen. Tō ka komo kaane Shir ruru wu, unze, "Baag-o ru a nom ut-moor deen." ††¹⁹ Sher-m *Ibrahi* mō muun jim á, kō da-o wu woose us-hak o-zungu à [100], wu

† Hyen komo: Gara 2:16 †† Ka gom-tō tō rō na muut m-jim remen a bakstē unze n-tōn o-akwati o swor o-nu o Shir. Yan-Cow be-de un kōn-se Shir rō wuus m-hyó n-tōn o-gaan cot kō o ke hak-o.

‡ Hyen komo: Kara 6:4; Gara 3:20 †† Hyen komo: Taka 15:6; Gara 3:6

‡ Hyen komo: Bong 32:1-2 †† Hyen komo: Taka 15:6

‡‡ Hyen komo: Taka 17:10 ‡ Hyen komo: Taka 17:4-6; 22:17-18;

Gara 3:29 † Hyen komo: Gara 3:18 †† Hyen komo: Gara 3:7

‡‡ Hyen komo: Taka 17:5 ‡† Hyen komo: Taka 15:5

nepstę beeb-de un wu teestę, *Saratu*, ne'a un wu, komo da-o o-mat aragsutu wu. ¹²⁰ Amba be-de un swor o-nu o Shir, *Ibrahi* wong hur-de un wu be-ut yoor á. Wu dooru m-sher be-de Shir, wu ya'asuru Shir m-seps. ²¹ *Ibrahi* shereg un hur-de un wu, unze, Shir a hoks m-shoos un sworu nu-o un wu. ²² Remen sher-mo un wu, wu warguru kashi un net be-de Shir. ²³ Bo a gene un Ma-to Shir à, "A zęeru wu kashi un net be-de Shir." Rem *Ibrahi* o cot a gente á. ²⁴ Amba a un gen to ka rem na, na ye Shir he m-muut kashi un hun-ŋe be-de un wu à, na ye shere un wu 'yonse Yeso Wan-Koyan be-de ut-marimar à. ²⁵ Remen *ba'as*-ut na o rwo'e Shir ya'aste Yeso wu meret a 'yons wu un hoog ne remen a waragtę ba *ur-ba'as* be-de Shir. ††

Bor-ųs taan

Tęte un Shir ne

5 Remen kaane, bo a warge kashi remen a shereg be-ur Yeso à, m-moka a kumug gwugwu-mo ur-hur be-de Shir. Mo haane be-ur na remen ka rii-yo Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na nome à. ² Remen a shereg un wu, *Kiristi* ya'ag na keer-de un kum un yar-mo Shir. A she'et un cow-yo un ka yar-mo komo a nom o-zak un sakt-o un seps-mo Shir. ³ Amba ka o cot á, a o-zak un koob-ur na, remen a nepstę koob-ur a do na ur-joose. ⁴ Joose-ur ro m-hante un kashi ur-she'et, kashi ur-she'et komo de ro m-hante o-sakt-o. ⁵ Ka sakt-o komo o 'ye na m-'e á ko hiin, remen Shir kutute na was-mo un wu wasse un na ne à deen, un beeb-de un *Kukt-o Shir* o wu ya'u na à.

⁶ A hoks m-gu hi un na á. Bo da-o Shir esse nome à, *Kiristi* marag remen *ba'as*-ut na. ⁷ Ro rem ne wu ken wu mer remen wu ro kashi un net à, amba a taage un wu ken wu, wu he m-mar remen net-wu ro un nom un rii-yo ur-bon à. ⁸ Amba Shir kututu na wu wastę un na ne, cin da-o a ro ya-ut-*ba'as* à, *Kiristi* marag rem na.

⁹ M-moka bo a warage kashi un hun-ŋe be-de Shir remen mar-m Yeso à, Yeso a ruut na be-de un ryaab-se Shir. ¹⁰ Urege cir-mo un n-ga da-o a ro un yage-to Shir à, Shir hongsu na un wu ne, un mar-m Wà un wu. Yagunte m-moka bo a ro nay-ŋe ye un wu à, a kum gwu be-de un hoog-m Yeso. ¹¹ Amba arge kaane, komo a o-zak un rii-yo Wan-Koyan Yeso *Kiristi* nome wu hongsutu na un Shir ne à.

Ba'as-ur Adamu hantute m-mar, mar-m Kiristi hantute m-hoog

¹² Bo *ba'as*-ur cownę un hono o-dak remen wan-gaan *Adamu* à, ka *ba'as-de* hante m-mar. Mar-m ro un hi-de un ko wu ke net-wu, remen myet a ba'asute. †¹³ Ba'as-ur ro kon un hono o-dak rii-yo *karamsa-o Mosa* woon-

† Hyen komo: Taka 17:17 †† Hyen komo: Isha 53:4-5 ‡ Hyen komo: Taka 3:6

te, amba a m-oog *ur-ba'as* be-de *karamsa*-o rokne á.

¹⁴ Myet un kaane ne, mar-m nomog ut-gwomo to un hun-ŋe myet cir-mo un da-o *Adamu* har da-o *Mosa*. Mar-m ro ut-gwomo to un hun-ŋe kap, un myet un ye jesse ka jin-o Shir bo *Adamu* jesse o à. Un yo ken cow-yo *Adamu* sha-m *Kiristi* mo, wu he hante un yar-mo Shir à.

¹⁵ Amba yar-mo Shir ya'e na à ro un hon un *ba'as-ur Adamu* ne. Remen *ba'as-de* un ka wan-gaan-wu rwo'og hun-ŋe deen marag. Amba yar-mo Shir nomog deen, un ka wan-gaan-wu, Yeso *Kiristi*, wu Shir ya'ase m-yar à. Yeso sokstę *ba'as-to* un hun-ŋe deen. ¹⁶ Komo yar-mo Shir un hon mo ro un *ba'as-ur Adamu* ne. Ka *ba'as-ur* gaan-de hantute m-sabre, amba yar-mo Shir muutu na ba *ur-ba'as* ko de a nomte ut-*ba'as* deen à. ¹⁷ Mar-m nomog ut-gwomo to un hun-ŋe remen *ba'as-ur Adamu*. Amba a hongse mo un hongse-mo Yeso *Kiristi* hongse na un Shir ne á. Shir ya'aste na yar-mo un wu. Wu gokstę na rem Yeso, a waragtę kashi un hun-ŋe be-de Shir. A nom ut-gwomo m-hoog ne un Yeso *Kiristi* ne.

¹⁸ Ur-kom, bo *ba'as-de* un wan-gaan hante o-sabre un hono o-dak kap à, kaane ka rii gaan-yo kashi, yo *Kiristi* nome à, yo hante gwu remen kowan, bo Shir muute hun-ŋe kashi un hoog pu-o à. ¹⁹ Bo hun-ŋe deen warge ya-ut-*ba'as* remen koob-de o-dorotte o un wan-gaan à, kaane komo hun-ŋe deen he m-warag kashi remen dorotte-o un wan-gaan.

²⁰ Shir un ya'as *Mosa* o-*karamsa* remen *ba'as-de* rwuunte cas. Amba da-o *ba'as-ut* do ut-moor à, yar-mo Shir dooru ut-moor deen. ²¹ Wu un nom kaane, remen bo *ba'as-ur* nome ut-gwomo m-mar à, kaane yar-mo Shir ro ut-gwomo m-moka. Mo he na m-hante un hoog-o ba m-ta remen kashi m-hoog, un bu-o Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na.

Bor-ųs cind

Kiristi jetemte beeb-de ur-ba'as

6 ¿Ya a he m-zee ne? ¿A senge nom *ur-ba'as* remen Shir ma'astu na un sokse *ur-ba'as* komo wu dootu na m-yar? ² Ay! A mereste *ur-ba'as*, ¿re he m-nom a sengute nom *ur-ba'as*? ³⁻⁴ Bo a yo'ose na n-me m-ho à, a marag komo a bish na un *Kiristi*. A un yo'os na n-me m-ho remen a she'ette she'et-de un hoog pu-o, bo a 'yonse Yeso ut-marimar à, un seps-mo Shir Tato na. Kaane a kume no hoog. ††

⁵ Bo a warge gaan un mar-mo un wu à, kaane a he m-warag gaan un wu ne un ine-mo un wu ut-marimar. ⁶ Remen a nepstę unze wur-ut na, ut-ut a kamag to n-ton o-ce un wu ne, remen a dosstę wur-to *ur-ba'as*. A un nom kaane, untaase a senge guw-mo *ur-ba'as*.

†† Hyen komo: Koro 2:12

⁷ Ūrege net marag un *Kiristi* ne, wu possute be-de un beeb-de *ur-ba'as*.

⁸ Bō a mare un *Yeso Kiristi* à, a shereg a she'et un *Kiristi* ne komo. ⁹ A nepste Shir 'yonste *Kiristi* ut-mari-mar, komo wua do m-mar á. Mar-m mo kus ur-beeb ne be-de un wu á. ¹⁰ Ka mar-mo wu mare à, wu un mar so-o gaan cot remen wu jeste beeb-de *ur-ba'as*. Amba m-mōka wu dek hoog-mo un 'ya un Shir m-seps.

¹¹ Un bu-o gaan, hyan nō hi un nō merse bō *ba'as*-ur a garamse nō á, amba hyan nō hi un nō m-hoog ne be-de Shir n-me un *Kiristi* *Yeso*. ¹² Remen kaane, nō yage *ba'as-de* nomot ut-gwomo un wur-ut nō tō he m-mar á, har nō dorute ayewe-tō un rii 'yo-yo un cōn-tō o-wur á. ¹³ Nō yage dōk-tō un wur-ut nō nomot *ur-ba'as*, har tō waktute rem-se men-ut jaas-tō á. Amba ya'as nō Shir wur-ut nō, sa o zee ye a rwunte be-de m-mar ye kumuru hoog à, komo nō ya'as wur-ut nō myet remen kashi m-senge. ¹⁴ Nō jar *ba'as-de* nom ut-gwomo be-ur nō á, remen *karamsa*-o rott ur-beeb be-ur nō á, se yar-mō Shir.

Guw-ņe be-de Shir remen a nomotu wu kashi m-senge

¹⁵ ¿Re o ka ne? ¿A senge nom *ur-ba'as* remen a un kus-o o-*karamsa* á, se yar-mō Shir? Ay! Kō hiin! ¹⁶ ¿Nō nap unze nō ya'aste hi un nō be-de un wu ken, wu nō he m-nome o-dorotte untun guw-ņe? Nō guw-ņe ye nō rō be-de un wu nō m-nome o-dorotte à. Nō guw-ņe ye be-de *ur-ba'as*, de rō m-woot un net be-de m-mar à, kō ne be-de o-dorotte o rō m-woot un net be-de un kashi ur-she'et be-de Shir. ¹⁷ Amba ur-bongon be-de Shir, remen n-ga nō guw-ņe ye *ur-ba'as* ye, amba m-mōka, hur un nō rō un nom o-dorotte o un myet gon yoos-de nō kume à. ¹⁸ M-mōka Shir uste nō be-de guw-mō *ur-ba'as*, nō waragte guw-ņe ye Shir be-de un nom un kashi m-senge.

¹⁹ Mē un kutu nō sha-mō guw-ņe remen nō nept, remen kende-ur nō. N-ga nō weste m-ya'as un dōk-tō un wur-ut nō un nom un rii-yo un ergen un yo ba ur-bon ne. M-mōka ya'as nō wur-ut nō myet un guw-mō un kashi m-senge be-de Shir, remen Shir muutu nō ba *ur-ba'as*. ²⁰ Da-o nō ro un guw-mō *ur-ba'as* à, hō-m nō ro kon un kashi m-senge á. ²¹ ¿Ya nō kume ne un rem-se nō nome se warge nō se m-ē à? Ur-'yons de un ka rem-se mar-mō. ²² Amba m-mōka, nō possute be-de *ur-ba'as*, nō waragte guw-ņe ye Shir. Kwum-o nō he m-kum kanē à o rō hoog-mō ba m-kukop, o he nō m-rwo nō kumut hoog-mō ba m-ta. ²³ 'Yons-de *ur-ba'as* mar-mō, amba yar-mō Shir hoog-mō ba m-ta mo rō be-ur *Kiristi* *Yeso* Wan-Koyan na.

Bor-ys ta'voor

Untun sha-mō ut-ge a rō nō un Kiristi ne à

7 Or re ne, bō nō nese yo *karamsa*-o rō à, nōa jish m-nap yo um he m-rwor à, *karamsa*-o rō m-nom ut-gwomo tō un net-wu rō un hoog ne à cot. ² A gute m-sha be-de un ne'a-wu ut-ge, wu rō un kus-o un *karamsa*-o campo un wu, wu ro un hoog ne. Amba urege campo un wu marag, wu possute un *karamsa*-o gagu wu be-ur campo un wu à. ³ Remen kaane, urege wu gaag wu ken campo-wu, ba campo un wu un mar, a zee wu ko-wa-o-ás. Amba urege campo un wu mereste, wu rō ur-keer ne be-de o-*karamsa* hor-wu geet wu, wu ken wu ge'e wu a eeg wu "Ko-wa-o-ás" á.

⁴ Kaane nō rō or re ne, mar-m *Kiristi* n-ton o-*kan* mo rwo'og nō waragte margan-ņe be-de o-*karamsa*. Un kaane nō waragte kang-o gaan, un ka wu Shir 'yonse ne ut-marimar à remen a nomotē Shir senge-mō ur-bon. ⁵ Remen da-o a ro un she'et-de un cōn-tō o-wur, *karamsa*-o senguru na ut-swow be-de un saw-tō un rerem-mō o-wur cōne à, a senguru nom un yo he na hante m-mar à. ⁶ Amba m-mōka Shir ruutu na o-*karamsa*, remen a mereste un yo ro gaku na à. M-mōka a hoks nome un Shir m-senge un cōw-yo un hoog-m pu-mō mo un Kukt-o un wu. Senge-m 'wutum mo a gene o-*karamsa* n-ga à mo aragsute.

Karamsa-o Mosa un beeb-de ur-ba'as ne

⁷ Tō, ¿ya a he m-zee ne? ¿*Karamsa*-o waragte o ka *ba'as-de*? Ay! Mē roa nep yo *ba'as*-ur rō á, se da-o *karamsa*-o Shir ruru mē à. *Karamsa*-o ro zeege mē, mē nom shoob-de un rii-yo un net á. Mē roa nep yo shoob-de un rii-yo un net rō á. ¹⁸ Amba remen ka *karamsa*-o Shir o, o hante *ba'as*-ur kumut o-cōw yo un 'yons un gop un de un kap ka yo Shir wene be un de à! A ro zeege *karamsa* rō kon á, *ba'as*-ur rōa kum ur-beeb á. ⁹ Um ro un hoog ne n-ga, mē ro nak yo *karamsa*-o rō á, amba da-o um nape un o ne à, *ba'as*-ur in-uru un hoog ne, ¹⁰ um maruru. *Karamsa*-o depe o hante hoog à, o hanturu mē m-mar mo wongsu mē un Shir ne à.

¹¹ Ba'as-ur kumuru ka keer-de, de raksu mē un bu-yo o-*karamsa* de hooru mē. ¹² Remen kaane, o-*karamsa* un hi un de un o ba m-kukop o rō, ka *karamsa*-o kashi-o komo o rō ur-bon ne. ¹³ ¿A zee o ká, ka *karamsa*-o, o ur-bon o, o hantu mē m-mar? Ay, kō hiin! Ba'as-de hantu mē tō ka. Be-de un ka *karamsa*-o ur-bon o *ba'as*-ur hantu mē m-mar, remen a nept 'wun-de *ur-ba'as*. Kaane o ka *ba'as*-ur rwuune cas un kom-de un yo-mō un de ne.

† Hyen komo: Rwu 20:17; Kara 5:21 †† Hyen komo: Taka 3:13

Gun-de rō be-de un net
remen ba'as-de un wu à

¹⁴ A nepste unze *karamsa*-o Shir ya'ase *Mosa* à, o un rwuun un *Kukt-o Shir*. Amba me net-wu temb, komo a bak me untun ko-guw-wu *ur-ba'as*. ¹⁵ Me nap yo me m-nom á, remen yo hoog-m re cone um nom à, yo yo me m-nom á. Komo yo me cone um nom á, yo me m-nom. ¹⁶ Urege me m-nom yo me cone m-nom á, um gokste ma-to o-*karamsa* nip-o. ¹⁷ Me wu un hi un de rō un nom un ka rii-yo á, amba *ba'as-de*, de rō be un de à. ¹⁸ Um nepste, me m-nom un rii-yo ur-bon á, un barag-ys re se un ko-hun. Remen me un zak-o un nom un rii-yo ur-bon, amba me hoks yo m-nom á. ¹⁹ Me o-saktō ne um nomot rii-yo ur-bon, amba me m-nom un men-ut jaas-to, to me cone um nom á. ²⁰ Urege um nomog yo me cone m-nom á, waragte o ka me wu rō yo m-nom un hi un de á, ka *ba'as-de* de rō ur-she'et be un de à, de de rō yo m-nom.

²¹ Um hyanuru yo waragte me ur-wet me cune m-nom un rii-yo ur-bon, amba um hyanuru yo me hoks m-nom à men-ut jaas-to to temb. ²² N-me un duw-de un hur un de me m-hyan un bon-de un *karamsa*-o Shir. ²³ Amba un wur-o re me m-hyan un yo ken rii-yo rō ut-mur un hur un de. Yo gamsute me, yo muutu me ko-guw-wu *ur-ba'as*. ²⁴ Um tuk! Um waragte rii-yo ur-'won! ¿Wa he me m-gu un ka wur-o he me rwo m-mar à? ²⁵ Um bomog Shir wu gu me à un beeb-ur Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na!

Amba m-moka ka um rō, n-me barag-ys re um conog m-nome *karamsa*-o Shir o-dorotte, amba wur-o ma-hun rwo'og me guw-mo *ur-ba'as*.

Bor-us eer

Ur-she'et un beeb-de un Kukt-o Shir

8 Remen kaane m-moka, piish ut-ma to m-mar to kus á, be-de un ye rō un gam-o ur-hi un *Kiristi* Ye-so ne à. ² Remen be-ur *Kiristi* Yeso, *karamsa*-o o-Kukt ka o rō un 'ya un hoog à, o rwo'og me ^{††} m-posse be-de un beeb-de *ur-ba'as* m-mar ne. ³ Yo *karamsa*-o wō hokse m-nom á remen kende-de un wur-o ma-hun, yo yo Shir nome. Shir tomonte Wà un wu wan-gaan cot un sha-mo un wur-ut na to *ur-ba'as* remen wu waragte rii-yo ur-*seke* rem *ur-ba'as*, Yeso dostē komo beeb-de *ur-ba'as* un wur-ut na. ⁴ Shir un nom kaane, remen myet kashi un rii-yo *karamsa*-o zee a nom à, Shir shoostē yo un na, ye rō ur-she'et un beeb-de un *Kukt-o Shir* à, yanze un barag-se ma-hun á.

⁵ Ye rō ur-she'et bō barag-se un ye se ma-hun zee ye à, hur-de un ye shiishē un yo barag-se un ye se ma-hun cone à. Amba ye rō ur-she'et bō *Kukt-o Shir* zee ye

† Hyen komo: Gara 5:17 †† Tō ken takurda-to un ut-Girik zee wō.

à, hur-de un ye shiig un yo *Kukt-o Shir* cone à. ⁶ Muut ur-hi un barag-se ma-hun rō un hante m-mar, amba muut ur-hi un rem-se *Kukt-o Shir* rō un hante un hoog, un gwugwu-mō ur-hur ne. ⁷ Myet wu muute hi-de un wu un barag-se ma-hun ne à, wu waragte wa-ut-yage to Shir o ká. Remen wu nome *karamsa*-o Shir o-dorotte á, komo wya hoks á. ⁸ Ye rō m-nom o-dorotte un yo barag-se ma-hun ye zee à, Shir a hoge rerem-mō un gon ka hun-ņe ye á.

⁹ Myet un kaane ne, *ba'as-de* ma-hun de gamsu no á. Amba *Kukt-o Shir* o gamsu no, urege *Kukt-o Shir* rō ur-she'et n-me hur un no. Myet wu rotte *Kukt-o Kiristi* á, *Kiristi* nap wu á. ¹⁰ Urege *Kiristi* rō ur-she'et be-ur no, kō de wur-ut no rō un cow-yo m-mar remen *ur-ba'as* à, *Kukt-o Shir* a 'ye no hoog remen Shir gokste no kashi un hun-ņe. ¹¹ *Kukt-o Shir*, o 'yonse Yeso ut-marimar, rō un hur-ur no. Wu wu 'yonse *Kiristi* ut-marimar à, wya 'ye no hoog un wur-ut no to m-mar un bu-yo un *Kukt-o* un wu o rō un wur-ut no à. ‡

¹² Remen kaane, or re ne, a us-nu ne a sew, a dorē yo barag-se ma-hun na cone a nom á. ¹³ Urege un she'et-ur no, yo barag-se ma-hun zee no no nom à, yo no m-nom, noa mer. Amba urege no un she'et-de o-dorotte o un yo *Kukt-o Shir* zee à, no yage komo nom *ur-ba'as*, noa nom hoog. ¹⁴ Ye *Kukt-o Shir* rō un teke co à, yakar-ye Shir ye. ¹⁵ *Kukt-o Shir* o a ya'u no à, o un guw-ņe o á, remen kaane no she'et o-gyer ne á. Amba ka *Kukt-o* o he na m-rwo a waragte yakar-ye Shir, un beeb-de un ka *Kukt-o* a hette aag un Shir a zee, "Abba! †† Tato na." ^{†††} *Kukt-o Shir* un o ma na *kukt-o* ne rō na m-rure cas unze na yakar-ye Shir ye. ¹⁷ Bō a rō yakar-ye Shir à, a waragte ya-ur-gwuug o ka. Yan-re un gwuug-de un kwum-o Shir, un nay-ņe ne ye un re ur-gwuug mosse un *Kiristi* ne. A su'e ur-koob un *Kiristi* ne, a sekemsu na mosse un wu ne. †††

Shir a 'ye yakar-ye un wu m-seps

¹⁸ Um nepste o-nip, a hongse seps-mō Shir he na m-'ya kanē n-co un koob-de a m-swō ne m-moka á. ¹⁹ Myet yo Shir nome à, rō un o-dish ne o m-hyan un da-o Shir he m-rwunte un ye rō yakar-ye un wu à. ²⁰ Yo Shir nome à, yo hyanag ra-o ut-men, yanze un con-mō un yo á, amba remen kaane Shir cone, a nom yo o-saktō ne. ^{††††} Yo Shir nome à un hi un de un yo a posse un guw-mō ur-wum, yoa kum ur-keer de m-posse m-seps ne mō a he m-'ya un yakar-ye Shir à.

²² A nepste har kaane yo Shir hwoone à rō us-'yong sa o zee ne'a-wu rō un ma-to o-mat à. ²³ Ba yo Shir hwoone à rō us-'yong un hon-de un yo á, har un na ne. Na ye gokse *Kukt-o Shir* o a takne na m-ya'a a us-'yong un hoog-m na, a ur-'er ur-gop ne deen remen Shir

‡ Hyen komo: 1Kor 3:16 †† ut-Arameki: Abba. †† Hyen komo: Mark 14:36; Gara 4:6 ††† Hyen komo: Gara 4:5-7 ††† Hyen komo: Taka 3:17-19

muutú na yakar-ye un wu hond hond komo wu rur wur-ut na, wu 'ye na komo keer-de m-posse. ¹²⁴ Remen ka saktō-ō o a kumtē gwu na. Amba a hyense yo a o-saktō un yo à, ai, saktō-ō o kuse á. ¿Wan wu ne rō saktō-ō un yo wu kumse à? ²⁵ Amba a rō un saktō un rii-yo a kumē á, a m-'er un yo un jaab-ō ut-mēn.

²⁶ Un kaane *Kykt-ō Shir* rō na m-gu un koob-de un beeb-ur na. A nap bō depe a kōn á, *Kykt-ō Shir* rō us-kōn be-de Shir rem na us-'yong ne se ba un hoks m-rwuntē ut-gom. ²⁷ Shir komo, wu nape hur-de un net á, nepstē barag-se o-Kykt, remen Kykt-o rō m-kōn remen yakar-ye Shir un bu-yo Shir cone à.

A aragte ye re na ur-gun

²⁸ A nepstē un hōn un rii kap Shir rō un nōm un rii-yo ur-bon, remen ye wasse un wu ne à. Wua nōm komo kaane un bu-yo un zonge-tō un wu. ²⁹ Remen ye Shir ekse à, ye wu m-hys ye waragtē untun Wà un wu, remen Wà un wu waragtē mat-de co wu o-hur be-de un hen-ne ye ut-moor. ³⁰ Remen ye Shir daage à, ye wu aage. Ye wu aage à, ye wu rō m-muut yan-ba-ur-ba'as be-de un wu. Ye kumē she'et-de un ba ur-ba'as be-de un wu à, ye ye komo wu sepe.

Was-mō Shir n-mē un Yeso Kiristi

³¹ Un gwot-ō un ka ma-tō, ¿ya a he m-zee ne? ¿Urege Shir rō na m-tose wa he nōm ur-hwu'us un na ne?

³² Shir wen na Wà un wu à, amba wu ya'astu wu rem na kap. ¿Wua hoks na ya'as un koyan kom-ut yoor á?

³³ ¿Wa he m-heet us-cetente se un ye Shir daage à? Kō net! Shir un hi un de un wu muute ye yan-ba-ur-ba'as be-de un wu. ³⁴ ¿Wa bō'ose na m-kaps? Kō net! Yeso *Kiristi* marag, kō a zee, Shir 'yonstē wu ut-marimar, m-mōka wu rō tara ur-re de Shir. Wu rō us-kōn be-de Shir rem na. ³⁵ ¿Ya he na m-wongse un was-m *Kiristi* ne? ¿Range-ō? ¿Kō swō ur-koob, kō mer, kō koob-de un rii, kō o-ra, kō m-mar? Kō rii! ³⁶ Bō Ma-tō Shir zee à, "Rem ru tē m-swō ur-koob de m-mar koyanda.

A na m-nak untun ca-yo a heete be-de un pan à." ^{††} ³⁷ Un ka rem-se a argute hun-ne zee na, a reeg ur-hō cot remen was-mō *Kiristi* wasse na à. ³⁸⁻³⁹ Um nepstē kō hiin sea woongsu na un was-mō Shir rō na m-was un *Kiristi* Yeso Wan-Koyan na á:

kō m-mar,
kō hōog,
kō yan-tōm-ye Shir,
kō ko-Gwōmo-wu un ya-ut-kot,
kō m-mōka,
kō da-ō rōone à,
kō yan-gō un gwōmo-tō,
kō m-pipir,
kō ur-duw,

† Hyen komo: 2Kor 5:2-4 †† Hyen komo: Bong 44:22

kō yo ken rii-yo un hōn,
myet se bo'os se wongse na un was-mō Shir ne á.

Bor-us jero

Shir dak hun-ne ye o-Isra

9 Un essente un de wu ma *Kiristi*, yage um rurutu nō yo ken rii-yo, komo *Kiristi* Yeso wu rō mē m-su'e, unze ka ma-tō nip-ō. Komo hur un de un *Kykt-ō Shir* ne nepstē kaane o. ² Hur un de rō m-naase, un tuk-mō ut-mēn ne deen, ba ur-me'et. ³ Mē m-hyan remen or re ne yan-baag-o re *Isra*-ne yan-campō-ne un yan-ne'a-ne ne, man hoks m-ess Shir wu wongsu mē be-ur *Kiristi*, wu hūy mē nu-o yo-ō urege o he m-rwō ye kumut gwu. ⁴ Ye *Isra*-ne, ye Shir muute yakar-ye un wu à, wu kutute ye seps-mō un wu. Wu sworog us-nu un ye ne. Wu ya'asuru ye *karamsa*-o *Mosa*. Wu kutu ye bu-yo ye hette wu m-kwukt mō, o-nip à. Wu dooru ye sure us-nu. ⁵ *Ibrahi*, *Ishaku*, un *Yakubu* ne rō mong-ne un ye ne ya-n-ga-ye, *Kiristi* un ce un wu ko-*Isra*-wu un mat-de un ko-hun. Komo, wu Shir wu. Wu rō gwōmo-tō un koyan à, komo wu wooste a 'ye wu ur-bongon har da-ō ba m-ta, *amin!*

⁶ Yanze swōr o-nu o Shir un warag hwaá á, remen myet o un hun-ne ye o-*Isra* ye rō hun-ne ye Shir á.

⁷ Komo yanze myet yan-baag-o *Ibrahi* ye rō yakar-ye Shir á. Remen kaane, Shir zee *Ibrahi*, "Be-ur *Ishaku*† o o he m-kum un ka yakar-ye um surute wō nu à."

^{††} Yakar-ye a mate o-wur à, ye rō yakar-ye Shir á, amba ye a m-kum un bu-yo un swōr o-nu à, ye rō yakar-ye Shir ye o-nip. ⁹ Baks nō yo Shir zee à, da-ō wu sure *Ibrahi* o-nu à, "Da-ō wo'e, man muusune, *Saratu* komo a met wan-campō." ^{†††}

¹⁰ Mō ken sha-mō rō kōn komo. Yakar *Rebeka* tato-o gaan ye rō, wu rō tato na *Ishaku*. ¹¹⁻¹² Amba rii-yo a met ka pese-ne ye, Shir russute *Rebeka* unze, "Sēk-wu a nōmē wà m-guw." ^{†††} Kaane tō nōmē rii-yo ye nomot rii-yo ur-bon kō yo un ba ur-bon. Shir un zee kaane a nept wu rō un daag un net bō wu cone à yanze remen senge-mō un net á. ¹³ Bō Ma-tō Shir zee à, "Um conog *Yakubu*, um ginumtē *Iso*." [§]

¹⁴ ¿Ya a he m-zee ne? ¿A zee o Shir rō m-koos ne? Ay! Kō hiin! ¹⁵ Remen Shir zee *Mosa*,

"Wu um cone um hyen 'wōn-de un wu à,
man kutu wu ur-'wōn,
Wu um cone um nōmē wu ur-hō à,
man nōmē wu ur-hō." ^{§†}

¹⁶ Yanze remen con-mō un net kō senge-mō un wu á, amba un 'wōn-de Shir cot. ¹⁷ Ma-tō Shir zee ko-Gwōmo-wu o-*Masar*, "Mē un sagbu wō ut-gwōmo remen

‡ Hyen komo: Rwuy 4:22 †† *Ibrahi* rōog un ye ken yakar-ye amba *Ishaku* wu wà-wu Shir surte o-nu wua 'ye *Ibrahi* à. †† Hyen komo: Taka 21:12 ††† Hyen komo: Taka 18:10,14 ††† Hyen komo: Taka 25:23 § Hyen komo: Mara 1:2-3 §† Hyen komo: Rwuy 33:19

um kututé hun-ņe beeb un de be un du, komo a ko'ote jin un de ko kené un hono o-dak." ^{†18} Un kaane Shir ro un hogé ur-'wón de un wu wu cone à, wu ro un rwo ur-cikt un hur-de un wu cone nom ur-cikt à.

Ryaab-se Shir un 'wón-de un wu ne

¹⁹ Wu ken wua hoks me m-zee, "Urege kaane o, zremen yan o Shir hette hyan un *ba'as*-ur na? zWa he mwen un yo Shir cone à?" ²⁰ zAmba wo ro wa ne mat-de un net har ma-to sunutu wo un Shir ne? Rii-yo a nome à, yo wet m-zee wu nome yo à, "zYa o nomte me kaane?" ^{†21} Wu ro un ma-to ut-tur à wua hoks m-nom ut-ba bo wu cone à. Wua hoks m-nom un ba-ut gaan wu nom to ken tur-to remen ho-de o-biki, komo wu nom to ken tur-to remen duus ut-gwo.

²² Kaane gwomo-to Shir ro, wua cun wu rwuunte ryaab-se un wu, un beeb-de un wu ne cas. Amba wu ro ur-joose, komo wu 'mo ur-hur be-de un ye depe wu nom us-ryaab un ye ne à. Ye Shir ro ur-'er wu saburse à. ²³ Kaane wu cone komo wu rwuunte seps-mo un wu be-de un ye wu hogé 'wón-de un ye à, ye wu esse cin ur-takan remen ye kumut seps-mo un wu à. ²⁴ Na ye Shir aage à, yanze be-de un *Yahuda*-ne cot á, amba myet un ye ro *Yahuda*-ne á. ²⁵ Bo a rwoře un takurda-o Hoseya à unze:

"Ye ro hun-ņe re á, man zee ye 'Hun-ņe re.'
Komo baag-o um ro ginumte n-ga à,
man zee o 'Baag-o me m-con à.'" [‡]

²⁶ Komo,

"Un ka be-de a zee ye: 'No hun-ņe re ye á,
un ka be-de a he ye m-zee,
'Yakar-ye Shir wu un hogé.'" ^{††}

²⁷ *Ishaya* rwořog ma-ut *Isra* un caari-o o-çor, wu zee,
"*Isra*-ne ro ut-moor ne
sa o zee hyereg-mo un riib-o m-sa,
amba un be-de un ye kusse à,
hun-ņe hiin cot a he m-gu.

²⁸ Yawe a piishe hono o-dak ut-ma,
kap ba un naas o-da." ^{††}

²⁹ Bo *Ishaya* ko-wan-Rwoř un Ma-to Shir n-ga zee à:
"A ro zeege Yawe wu jiishe ur-beeb à
yaksutu na ye ken ye n-me un baag-o na á,
A roa wishe na untun bo-o o-*Sodom*,
a roa sabarse na untun bo-o o-*Gomora*." ^{†††}

Isra-ņe sher be-de Shir á

³⁰ To, zre o ka un ya? Ka ye ro *Yahuda*-ne á, ye ro m-senge ye kumut ur-keer de un warag kashi hun-ņe be-de Shir á, amba m-moka ye kumug, ka keer-de ye kume komo à, gon de a m-kum be-de m-sher à de de.

† Hyen komo: *Rwu* 9:16 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Isha* 29:16; 45:9 ‡ Hyen komo: *Hose* 2:23 †† Hyen komo: *Hose* 1:10 †† Hyen komo: *Isha* 10:22-23 (ut-Girik) ††† Hyen komo: *Isha* 1:9 (ut-Girik)

³¹ Amba *Isra*-ne ye ro cone, ye warag kashi un bu-yo o-*karamsa* à, ye kum de á. ³² zYa rwo'e kaane? Yo ro remen un bu-yo m-sher yo ye kume á, se senge-mo un hi un de un ye. Ye puksuru un "ka ta'ar-de ro m-'rwo ur-pukse à." ³³ Bo ro gense un Ma-to Shir à unze:

"Gwot um rwo'og ta'ar-de ur-pukse
n-me o-Urusharima. ^{†††}

Dea kaps hun-ņe deen.

Amba myet wu shere un wu à, wua nom m-'e á." [§]

Boř-us op

10 Or re ne, yo hur un de jiishe m-con à, un kon-us re ne be-de Shir yo ro, *Isra*-ne ye kum gwu. ² Um nepste ye ya'aste hi un de un ye deen remen guw-mo Shir. Amba mo ka guw-mo un ye mo ba un bu-yo un nap-o nip-o á. ³ Remen ye nap bu-yo Shir rotte un muut un hun-ņe kashi be-de un wu á, o rwo'e ye dorute barag-se un hi un de un ye. Ye senguru m-dore un bu-yo o-*karamsa*. ⁴ *Kiristi*, wu ro kom-de o-*karamsa*, remen a waragte kashi be-de Shir, se a shereg be-de un wu.

Gwu remen hun-ņe o myet

⁵ *Mosa* zeege unze net a hoks m-warag kashi be-de Shir n-me un dorotte o-*karamsa*. Wu un nom kaane da-o wu gene à, "Urege o conog o nom m-hogog, se o nomog kap yo *karamsa*-o zee à." ^{††6} Amba yo Ma-to Shir zee à yo ka, un bu-yo m-sher net he m-warag kashi. "Wo zee un hur un du á, 'zWa he m-da n-Ton?'" (Remen wu kyerguntute *Kiristi*) ⁷ ko ne o zee, "zWa he m-cow un kus-o o-dak?" (Wu 'yonsunte *Kiristi* ut-mari-mar). ⁸ Yo Ma-to Shir zee à, yo ka:

"Ma-to Shir ro yow yow un wo ne,
to ro un nu ru, un hur un du ne." ^{†††}

Ka ma-to ro tom-o m-sher o te m-ko'ot à. ⁹ Urege o rwořog un nu-o ru unze Yeso wu ro Wan-Koyan, o shereg komo un hur un du unze Shir 'yonste wu ut-marimar, wqa kum gwu. ¹⁰ Nip-o ka ma-to remen n-te ur-hur net ro m-sher wu waragte ba *ur-ba'as* be-de Shir, komo o-nu net ro m-cep unze Yeso wu ro Wan-Koyan wu kumut gwu. ¹¹ Bo Ma-to Shir zee à, "Myet wu shere un wu à, wua nom m-'e á." ^{††12} Shir rotte m-koos á. Wu ro m-hyan ko-*Yahuda* un wu ro ko-*Yahuda* á, gaan-to. Wu ro Wan-Koyan be-de un hun-ņe myet. Shir ro m-'ya o-kwum deen un myet ye ha be-de un wu à. ¹³ Me un zee kaane remen, "Myet wu aage un jin-ur Yawe á, wua kum gwu." ^{†††}

¹⁴ zAmba re ye he m-aag un wu ye shere be-de un wu á? zRe ye he m-sher un wu ye hogé ma-to un wu á? zRe ye he m-hoge urege a kum wu he ye m-ko'ote á? ¹⁵ zRe yan-ko'ot un Ma-to Shir he m-ko'ot a tom ye á?

††† ut-Girik: o-Sihiyona. § Hyen komo: *Isha* 8:14; *Isha* 28:16 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Rewi* 18:5 ††† Hyen komo: *Kara* 30:12-14 †† Hyen komo: *Isha* 28:16 (ut-Girik) ††† Hyen komo: *Jowe* 2:32

Bō tō rō gense ūn Ma-tō Shir à ūnze, “Wōon-mō ūn yan-kō'ot ūn **Ma-tō m-Rerem** rii-yo ūr-bon yo deen.” †

¹⁶ Amba yanze myet hun-ņe ye o-**Isra** gōkse ka **Ma-tō m-Rerem** tō á. Bō **Ishaya** zee à, “Yawe, ¿wa gōkse ma-ut na?” ††¹⁷ Remen kaane, sher-m rō m-haan be ūn na ūn bŭ-yo ūn hōge ūn Ma-tō Shir, komo a m-hōge ūn Ma-tō Shir ūn bŭ-yo ūn yan-kō'ot ūn ma-ut **Kiristi**.

¹⁸ Amba me o-cot ne, “¿Nip-o ye hōge á?” Ye hōgusute. Bō tō rō gense ūn Ma-tō Shir à:

“A hōgusute cor-se ūn ye hōno o-dak, Ma-tō ūn ye woose komo kom-de o-dak.” ‡

¹⁹ Man do m-cit, “¿Hun-ņe ye o-**Isra** ye nap o á?” **Mosa** ba'e m-shas, wu zee, Shir zee:

“Man ru **Isra**-ņe nom ūr-shoob de ūn hun-ņe ye o-hwaa.

Man ru nō nōm ūs-ryaab remen hun-ņe ye ūn ba ūs-weer, ye rō **Yahuda**-ņe á.” ‡

²⁰ **Ishaya** rworog Ma-tō Shir ūn jaab ne:

“Hun-ņe ye hōobu me á, ye kumug me. Ūm rwuntute hi ūn de cas be-de ūn ye cite bō ye he me m-kum á.” ‡

²¹ Amba mōsse o-**Isra**-ņe, Shir dooru m-zee, “Ūr-hō bi, ūm cōnog ye m-hongse ūn me ne, ūm barkute yan-kōob-de o-dōrotte ūn ya-ur-cikt ne.” ‡‡

Bor-ŭs op o-gaan

Shir hyanag 'won-de ūn hun-ņe ye o-Isra

11 Urege wu ken wua cit me: ¿Shir ūn yage hun-ņe ye ūn wu o ka? Ay! Kaane o á, me ūn hi ūn de ko-**Isra**-wu, baag-o **Ibrahi**, me ko-wan-jit-o **Banyamin** wu. ‡‡² Shir 'yar hun-ņe ye ūn wu á, ye wu daage ūr-takan à. Baks nō yo Ma-tō Shir zee, mōsse ūn **Ereja** ne à, bō wu heete cetente-se ūn **Isra**-ņe be-de Shir à, wu zee, ³ “Yawe, ye hoomsute yan-Rwor ūn Ma-ut ru. Ye wurumse **hana**-o ru. Me wu cot kuse, komo ye rō me o-hoob ye hoot.” ⁵⁴ ¿Yan gō ūn shas-o Shir shasu wu? Wu shaks wu zee, “Ūm essute hi ūn de hun-ņe dugu-ŭs ta'oor [7,000] ye yage kwukte ūn ka shir-o wa-ur-jin **Ba'ar** á.” ⁵¹⁵ Kō m-mōka kaane rō. Hun-ņe kuks ye Shir daage remen yar-mō ūn wu à. ⁶ Ka daag-mō Shir daage à remen yar-mō ūn wu o, yanze remen senge-mō ye nōme á. A ro zeege kaane á, yar-mō Shir roa warag kashi m-yar á.

⁷ ¿Yan yo ka ne? Hun-ņe ye o-**Isra** ū kume yo ye o-hoob á. Ye a daage be-de ūn ye à, ye kume yo ye ro o-hoob à. Amba ye kuse à, ye peneg ūr-cikt. Kaane tō rō, hun-ņe ye o-**Isra** ye hōk ūr-she'et tete ūn Shir ne. Amba ye kum á, kō de nomte à, ye hōk ūn hur-ur gaan. Ye

† Hyen komo: *Isha* 52:7 †† Hyen komo: *Isha* 53:1 (ut-Girik)

‡ Hyen komo: *Bong* 19:4 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Kara* 32:21

‡‡ Hyen komo: *Isha* 65:1 (ut-Girik) ‡‡† Hyen komo: *Isha* 65:2 (ut-Girik) ‡‡‡ Hyen komo: *Piri* 3:5 § Hyen komo: *IGwm* 19:10,14

§† Hyen komo: *IGwm* 19:18

ken hun-ņe ye hiin, Shir ya'ag ye ūr-hō, ka ye Shir daage à. Amba ye kuse à, ye peneg ūr-cikt. ⁸ Bō tō rō gense ūn Ma-tō Shir à: Ūnze

“Shir muute ye raag-ņe ūn kōob-de m-nap ne.

Wu ya'ag ye yish amba ye m-hyan á,

ut-tō ne tō m-hōge, ye m-hōge á,

kaane ha co har ca.” ^{51†}

⁹ Komo **Dawuda** zee ru,

“Yage biki-tō ūn ye waktute ye ceeb, ūr-teeb ne.

Yage ye nomot ut-pukre,

tō he ye m-hante ūn swō ūr-kōob à.

¹⁰ Yage yish-ye ūn ye rimit,

ye senge komo swō ūr-kōob deen ba m-ta.” ^{5†}

Ye rō Yahuda-ņe á yea kum gwu

¹¹ Me o-cot ne har m-mōka. Bō **Isra**-ņe pukse à, ¿ye ūn he he-de o-caks? Ay! Yea hoks m-ine. Remen **ba'as-tō** ūn **Isra**-ņe, o hante gwu woot be-de ūn ye rō **Yahuda**-ņe á, remen a ru'ut **Isra**-ņe hōge ūn shoob-de ūn ye. ¹² Ba'as-de ūn **Isra**-ņe hantute caari-o o-kwum hōno o-dak. Komo kōob-de o-dōrotte de ūn ye hantute o-kwum be-de ūn ye rō **Isra**-ņe á. Ūr-kom, da-o **Isra**-ņe shere be-de Shir, myet-m na a she'et be-ur gaan remen a nomot o-zak ūn caari-o kwum-o Shir.

¹³ Me ut-ma ūn nō ne m-mōka nō ye rō **Yahuda**-ņe á. Kō yan-tōm wu ūn be-de ye rō **Yahuda**-ņe á, man nōm m-gwōn ūn senge-m re. ¹⁴ N-me ūn kaane, hun-ņe ye ūn baag-o re **Isra**-ņe he m-hōge ūr-shoob, ūn kaane man hoks gu ūn ye ken ye. ¹⁵ Da-o a jore ye à, cōw-o tiksuru a hongsuru hun-ņe ūn Shir ne. Da-o a he ye m-goks à, a nōm o ka sa o zee margan-ņe muunte ūn hōog ne! ¹⁶ Urege a hūste rwop-ur gaan-de ūn hyo be-de ūn jir-de ūn hyo, a sekuru Shir, de waraguru ba m-kukop. Myet o ka ka jir-de waragte ba m-kukop. Kang-o gaan, urege a **seketē** Shir geer-yo o-'yo, yo waragte ba m-kukop. Myet ūn jet-se ūn ka 'yo-yo ne waragte ba m-kukop.

¹⁷ A kupuru se ken jet-se ūn 'yo-se o-**zetun** se a m-go à, a dekuru jet-yo ūn 'yo-yo o-**zetun** yo o-kōt, a geeru se ut-ge. Nō ye rō **Yahuda**-ņe á, sa o zee 'yo-se o-**zetun** se o-kōt nō rō, nō a mōsse ūr-'wun ne, **Yahuda**-ņe, ye nō kume kwum-o Shir remen ye. ¹⁸ Remen kaane, taase nō nōm m-gwōn ūn ka jet-se a kupre à. Urege ne nō m-gwōn, nō baks ūnze, ka 'wun-de de muut ūr-beeb be-ur nō á, amba nō rō muut ūr-beeb be-de ūr-'wun.

¹⁹ Amba nōa hoks m-zee, “Shir ūn kupur ka jet-se se ūn **Yahuda**-ņe se remen wu dapansutu te ūr-'wun ne.”

²⁰ Nip-o, amba remen kōob-de m-sher ūn **Yahuda**-ņe o rwō'e Shir kupurte se ūn ka 'wun-de, nō komo remen m-sher o nō kumte ūr-keer nō hette m-she'et ūn ka

§†† Hyen komo: *Kara* 29:4; *Isha* 29:10 §† Hyen komo: *Bong* 69:22-23 (ut-Girik)

'wun-de. Remen kaane, nŋ nŋm m-gwŋn á, amba un sũge-de un kaane hogę o-gyer. ²¹ Urege Shir wũ yage *Yahuda*-ne ye rŋ takan-de us-jet á, nŋ ma wũa yagu nŋ á.

²² Kaane Shir a hoks m-kute was-mŋ un wũ, un ryaab-se un wũ ne. Wũ kutute ye nŋme *ur-ba'as* à ryaab-se un wũ, amba wũ ya'uru wŋ yar-mŋ un wũ. Amba se o gokste kom-ut yoor. Urege wŋ gŋks kom-ut yoor á, wŋ ma a kups wŋ un ka 'wun-de. ²³ Urege *Isra*-ne ye senge un koŋb-de m-sher mŋ un ye á, a moŋse ye un ka 'wun-de ne, remen Shir a hoks ye m-muut un ka 'wun-de. ²⁴ Nŋ ye *Yahuda*-ne á, ya nŋ rŋ sa o zee 'yo-yo o-zetun yo o-kŋt yo a kupsune, Shir gege yo ut-ge un 'yo-yo o-zetun ne yo a gŋe à. *Yahuda*-ne ye rŋ sha-mŋ un 'yo-yo a gŋe ye à, Shir a sũ ur-koŋb un muut un jet-se Shir ro kupste un 'wun-de un se á.

Shir rŋ un hogę un 'wŋn-de un hun-ne kap

²⁵ Or re ne, um conŋg nŋ nep ka ka rii-yo rŋ wukusse à. Taase nŋ warag yan-uku-cin. Cikt-de ur-hur korŋg be-de un *Isra*-ne har myet moŋr-tŋ un ye rŋ *Yahuda*-ne á, ye a kum m-cŋw be-de Shir. ²⁶ Kaane a he m-gu un *Isra*-ne myet. Bŋ Ma-tŋ Shir zee à:

“Wan-gwũ roŋn rwũun-mŋ o-Urusharima, †
wũ dostę koŋb-de o-dŋrotte be-de un baag-o
Yakubu. ††

²⁷ O ka o rŋ swŋr nu-o re un ye ne,
da-o um he soks *ba'as-de* un ye à.” †

²⁸ *Yahuda*-ne rŋ ur-hwũ'us un Shir ne remen *Ma-tŋ m-Rerem* tŋ ye ginę à, myet remen rerem-m nŋ mŋ. Amba remen Shir dak ye, hun-ne ye wũ rŋ m-was à. Wũ un nŋm kaane remen ya-n-ga-ye, ye un ye. ²⁹ A nepste Shir sengute m-was un ye ne remen wũ rŋ un rumus un yar-mŋ wũ á, kŋ ne tŋ-ut ke wũ hun-ne ye wũ daage à. ³⁰ N-ga nŋ ye rŋ *Yahuda*-ne á, nŋ yan-koŋb-de o-dŋrotte o Shir ye; amba m-mŋka, nŋ kumug 'wŋn-de Shir remen koŋb-de o-dŋrotte o un *Yahuda*-ne. ³¹ M-mŋka *Yahuda*-ne un cen ye, ye waragte yan-koŋb-de o-dŋrotte o Shir, remen ye kumut ur-'wŋn un 'wŋn-de Shir rŋ nŋ m-kute à. ³² Shir muute hun-ne myet sa o zee ye rŋ ke'o à remen koŋb-de o-dŋrotte. Wũ un nŋm kaane remen wũ kutute hun-ne kap 'wŋn-de un wũ.

Ur-bŋngŋn be-de Shir

³³ Nip-o dũw-de un weer-se Shir
un nap-se un wũ ne rott ur-ma á,
piish ut-ma tŋ un wũ argute m-cit.
Rii-yo wũ rŋ m-nŋm à peste nap-se un net. ††

† ut-Girik: o-Sihiyona. †† Hyen komo: Isha 59:20-21 (ut-Girik)
‡ Hyen komo: Isha 27:9 (ut-Girik); Irimi 31:33-34 †† Hyen komo:
Isha 55:8

³⁴ Bŋ Ma-tŋ Shir zee à:

“¿Wan wũ nape hur-ur Yawe?

¿Wa rŋ nay un wũ, wũ cęte wũ m-heete ut-ma?” †

³⁵ “Yatt-wũ take m-'ya un Shir yo ken rii-yo
ka yo wũ wette m-kum be-de Shir á.

Remen kaane, yatt-wũ he m-gakte un Shir
wũ topŋte wũ yo ken rii-yo á.” ††

³⁶ Remen seps-mŋ un wũ, wũ nŋme kŋ yo ke rii-yo.
Komo kŋ yo ke rii-yo rŋ un kom-tŋ un wũ,
komo remen wũ.

Yage seps-mŋ waragte be-de Shir ba m-ta, *amin*. ††

Bŋr-us ŋp us-yoor

She'et-de m-hoŋg un senge-mŋ Shir

12 Remen kaane, or re ne, me nŋ us-kŋn remen ka 'wŋn-de Shir de, ya'as nŋ wur-ut nŋ ut-seke, tŋ rŋ tŋ un hoŋg à, tŋ un ba m-kukop, tŋ Shir conę à. Kaane rŋ cŋw-yo o-nip yo nŋ hette m-sekemse un Shir à. ² Nŋ dŋre ma-tŋ un hun-ne ye m-mŋka ye un baragse un ye ne á. Amba yagu nŋ Shir muutu nŋ yo wũ conę à, wũ 'ye nŋ hur-ur pu-de. Ka da-de nŋ he m-nap un yo Shir conę à, rii-yo ur-bŋn, yo Shir conę à un yo rŋ shiishe cas cas à.

³ Remen yar-mŋ Shir nomu me à, myet-m nŋ, me nŋ un nak ut-tŋ, nŋ woot hi un nŋ un be-de nŋ wŋ á. Amba muut nŋ ur-hi un bŋ nŋ un gwŋt un hi un nŋ à, kŋ wũ ke gũt hi un de un wũ un beeb-de un sher-mŋ Shir ya'e wũ à. ⁴ Dŋk-ut rŋ kŋn deen un wur-o gaan, komo kŋ de ke dŋk-de un senge-mŋ un de ne un hon. ⁵ Kŋ de atte ut-moŋr ne à, na dŋk-tŋ un wur-o o-gaan tŋ n-me un *Kiristi*, kŋ de ke dŋk-de komo gaan-tŋ de rŋ un or un de ne. ⁶ Remen kaane, depete a nŋm m-senge un yar-mŋ Shir ya'ũ na à, gŋ-us-gŋ, hond hond un gŋn ka yar-mŋ ne mŋ Shir ya'a na à. Urege yar-m ru rwŋr un Ma-tŋ Shir tŋ, o rŋr Ma-tŋ Shir bŋ un sher-m ru.

⁷ Urege yar-m ru mŋ m-gũw mŋ, o nŋm m-gũw. Urege mŋ ur-yoos mŋ, o yoos ur-yoos. ⁸ Urege yar-m ru mŋ un do un hun-ne jaab-o ut-men mŋ, o warag yan-do'e un hun-ne jaab-o ut-men. Urege ne yar-m ru mŋ un 'ya un hun-ne us-rem mŋ, remen koŋb-de un ye o, o nŋm kaane hur-ur gaan. Urege mŋ ut-gwŋmo mŋ, o nŋm tŋ hur-ur gaan. Urege mŋ un hyan ur-'wŋn mŋ, o nŋm kaane un men-ut pus-tŋ. ††

Bŋ a he nap un yan-dor-ye o-nip à

⁹ Was nŋ un or nŋ ne o-nip. Nŋ ginim myet rii yo-yo, amba bŋp nŋ rii-yo rŋ ur-bŋn ne à kom-ut yoor. ¹⁰ Was nŋ un or nŋ ne sa o zee yan-hur-o gaan, nŋ hyen ye ken jiiishty nŋ. ¹¹ Taase nŋ taage m-senge á, amba muut nŋ ur-hi be-de un gũw-mŋ Wan-Kŋyan. ¹² Nŋm

†† Hyen komo: Isha 40:13 (ut-Girik) ††† Hyen komo: Ayub 41:11
††† Hyen komo: 1Kor 8:6 § Hyen komo: 1Kor 12:12 †† Hyen ko-
mo: 1Kor 12:4-11

nō o-zak bō nō m-rwō ūr-hur à. 'Mō nō ūr-hur ūn koōb ūn nō. Nō senģe ūs-kōn koyanda. ¹³ Wong nō yo nōtte à ūn hun-ņe ye Shir nē ye rō o-hoob à. Nō senģe barke ūn hamat-ņe hur-ūr gaan.

¹⁴ Ye rō nō ūn ya-ūr-koōb à, hūu nō ye nu-o ūr-bon. Taase nō hūu ye nu yō-ō. ¹⁵ Nōm nō o-zak ūn ye rō o-zak nē à, 'wōn nō ūn ye rō ūs-'wōn nē à. ¹⁶ She'et nō ba ūt-ween ūn ōr nō nē nē. Nō nōm m-gwōn á, amba nōm nō ūr-nay ūn ye a wasse nē á. Taase nō hyen nō zee nō nepstē koyan kap. ††

¹⁷ Ūreģe wū ken wū nomotē nō mēn-ūt jaas-tō, nō muutē wū mēn-ūt jaas-tō á. Senģe nō nom yo hun-ņe he m-hyan sō-yo à. ¹⁸ Nōm nō yo nō he m-hoks à, nō she'et ba ūt-ween ūn kōwan nē. ¹⁹ Nō top yo ōr nō nē nōmū nō á, amba yagū nō Shir topotū nō ūn ryaab-se ūn wū. Mē ūn zēē kaane remen genģe tō rō ūn Takur-da-ō Shir unze,

"Mē wū Yawe, man tope kō wū ke hond hond bō ūn rii-yo wū nōmē à." ‡

²⁰ Ma-tō Shir doorū m-zēē,

"Ūreģe wan-yage-ūt ru rō ūn mer, 'ya wū rii-yo m-re.

Wū rō m-hogē o-*swōot*, 'ya wū m-hō wū sū.

Wō nōmē kaane waragte sa o zee

wō ūn karakse ūn eng-tō o-ra ūn hi-de ūn wū.

Ūn ka cōw-yo, wōa rū wū hogē m-'e

remen wū yagūte wō." ‡†

²¹ Nō yage rem-ūs yō-se re ūr-hō be-ūr nō á, amba re nō ūr-hō ūn rem-ūs yō-se be-de ūn nōm ūn rii sō-yo.

Bōr-ūs ōp ūs-tet

Nōmē ūt-gwōmo o-dōrotte

13 A gaktūtē kō wū ke wū nōmē ye rō ūt-gwōmo à o-dōrotte. Yatt-wū he re ūt-gwōmo á, se wū Shir daage à. Komo myet ye rō ūt-gwōmo à, Shir ye sagbū ye. ² Remen kaane, myet wū nōmē koōb-de o-dōrotte ō ūn ye rō ūt-gwōmo à, wū nōmog koōb-de o-dōrotte ō ka ūn yo Shir shere nē à. Ye rō m-nōm kaane à, yea egne hi ūn de ūn ye caari-ō ūn piish ūt-ma. ³ Be-de ūn ye rō m-nōm ūn ūn rii sō-yo nē à, ye m-hogē gyer-ō ūn gwōmo-ņe á, se de ka hun-ņe ye rō ūn m-nōm ūn rii 'yō-yo à. ¿O cōnōg o dos gyer-ō ūn ko-Gwōmo? Nōm rii-yo ūr-bon, wū bōmūru wō. ⁴ Wū bōmūru wō remen wū ko-gūw-wū Shir wū rem ru. Amba ūreģe wō ko-yan-mēn-ūt jaas-tō wū, wōa hogē o-gyer, remen hwa-ō ka ko-gwōmo-wū rō o-magay nē ūt-kom á. Wū ko-gūw-wū Shir wū, komo be-de ūn wū Shir rō m-rwūntē ūn ryaab-se wū remen yan-mēn-ūt jaas-tō. ⁵ Remen kaane a gaktūtē nō nōmē gwōmo-ņe o-dōrotte. Yanze remen nō pōssūtē ryaab-se Shir cot á, amba taase hur ūn nō kapstē nō.

⁶ Ō rwō'e notte ūn top ūn tar, remen ye rō ūt-gwōmo à, guw-ņe ye Shir ye. Ye rō ūn ya'as ūn da-ō ūn ye myet remen senģe-mō ūt-gwōmo. ⁷ Top nō yo a nō n-dor à. Top nō tar ō depe à. Ūreģe nē ō ūn saw-ūt nō ō, top nō. Hogū nō gyer-ō ūn wū depe a hogē gyer-ō ūn wū à. Nō 'ye m-sek be-de ūn wū depe a 'ye wū m-sek à. ‡

Senģe-mō depe a nōmē ōr na à

⁸ Taase net dōrū nō ūr-mōog á. Se de ka yo a gaktū nō m-nom à, yo rō nō was ūn ōr nō nē nē. Mē ūn zēē kaane remen wū rō m-was ūn ōr ūn wū nē à, wū nō-mōg ō ká dōrotte o-*karamsa*. ⁹ Ka *karamsa*-tō zēēg, "Nō jar nō hoob ne'a-wū ūn net á. Nō jar nō ho net á. Nō jar nō hiw ūr-hyow á. Nō jar nō nōm shoob-de rii-yo ūn net á." ‡† Ūn myet *karamsa*-tō atte à, a ūn kum tō m-shoos n-mē ūn ka ma-tō zēē, "Was ōr ru ūntūn hi ūn du à." ‡†¹⁰ Ūreģe wō m-was ūn net nē, wōa nōmē wū rii 'yō-yo á. Waragte ō ka, wō m-was ūn ōr ru nē, o shooste yo o-*karamsa* zēē à.

Hō-de Kiristi he m-mūūn à

¹¹ Da-ō *Kiristi* he m-haan remen wū gokstū na à, ō wosontē yow yow arģe ūn da-ō a takne m-sher à. Remen kaane, muut nō ūr-hi be-de yo he m-kōr ūn bō nō she'et à. Ō nō hette inē m-rew à. ¹² Tet-m rō ūn ma-tō m-ta, ish rō ūn ma-tō m-gas. Remen kaane, a yagū nō senģe-mō o-comb. Amba she'et nō hond hond ūn cecac-mō Shir remen kaane nō hette kwange *ko-Gwōmo-wū ūn ya-ūt-kōt*. ¹³ A she'et nō she'et-de ūr-bon bō hun-ņe rō m-she'et da-ō m-cecar à. Taase nō he'ēbe ūn karge de ya-m-swō á, kō de ya-o-ás á, kō ya-m-dum, ūr-shoob nē á. ¹⁴ Amba 'ya nō Wan-Koyan Yešo *Kiristi* ūr-be wū wōontē yow yow ūn nō nē sa o zee saw-tō nō m-cōp à. Taase nō 'ye gōp-de ma-hun ūr-hek.

Bōr-ūs ōp ūs-nass

Nō piishe ōr nō ūt-ma á

14 Gōks nō yan-dor ye sher-mō ūn ye rotte ūr-beeb á. Nō jar ma-tō sūnū nō ūreģe barag-se ūn ye nōmog ūn hōn ūn se ma nō nē á. ² Sha-mō ka, ūn raag-o gaan, wū ken ko-wan-dor-wū rō m-hyan, wūa hoks m-re ūn kō yo ke rii-yo m-re yo. Ō ken raag-ō komo ko-wan-dor-wū rotte m-sher ūn hur-ūr gaan be-de ūn rem-se Shir cōnē á, rō m-hyan Shir wēnēg na m-ti m-ap. ³ Wū rō m-hoks m-re ūn kō yo ke rii-yo m-re yo à, mōsse m-ap nē, taase wū muut wū a hoks m-re á hwa. Komo wū rō m-hoks m-re ūn kō yo ke rii-yo m-re yo á, taase wū piishe wū rō m-hoks m-re à ūt-ma, remen Shir gokstē wū. ⁴ ¿Wō rō wa nē o piishite wan-gūw-mō ūn wū ken wū ūt-ma? Kō wū nōmog kashi m-

† Hyen komo: Mati 5:44; Ruka 6:28 †† Hyen komo: Swōg 3:7

‡ Hyen komo: Kara 32:35 ‡† Hyen komo: Swōg 25:21-22 (ūt-Girik)

‡† Hyen komo: Mati 22:21; Mark 12:17; Ruka 20:25 ‡†† Hyen komo: Rwūy 20:13-15,17; Kara 5:17-19,21 ‡††† Hyen komo: Rewi 19:18

senge be-de Shir, kɔ wu nɔm á tɔ ma un ko-ya-o-hur tɔ ka wu piishité wu ut-ma. Wya hoks m-ɛs, Wan-Koyan 'ye wu ur-hɔ.

⁵ Mɔ ken sha-mɔ mɔ ka, wu ken wu rɔ m-hyan un de ken hɔ-de ur-bon ne arge de ken hɔ-de. Un hyan o un wu ken wu ne ut-hɔ myet gaan tɔ. Kɔ wu ke wu sher un yo rɔ un hur-de un wu à. Nɔm nɔ kaane ba un piishe ye ken ut-ma. ⁶ Ye rɔ m-zee de ken hɔ-de jiiشته de ken à, ye rɔ m-nɔm kaane ye ye'et Wan-Koyan m-sek. Ye rɔ m-re un koyan à, rɔ m-nɔm kaane ye ye'et Wan-Koyan m-sek, remen ye ur-bongon de Shir un ka rii-tɔ m-re tɔ. Ye rɔ m-re un koyan á, rɔ m-nɔm kaane ye ye'et Wan-Koyan m-sek, ye rɔ komo un bongon-de Shir. ¹⁷ Yanze remen hi un na cot a rotte m-hoog á, komo yanze remen morya-o un hi un na cot a rotte m-mar á. ⁸ Urege a m-hoog ne, a un nɔm mɔ remen a ye'et Wan-Koyan m-sek. Urege ne mar-mɔ, a mer remen a ye'et Wan-Koyan m-sek. Remen kaane, kɔ a un hoog ne, kɔ ba un hoog, na ye ma Wan-Koyan ye.

⁹ *Kiristi* marag, wu ine komo un hoog ne remen wu waragté Wan-Koyan be-de un ye rɔ margan-ŋe à un ye rɔ un hoog ne à. ¹⁰ Nɔ piishe net ut-ma á. Nɔ komo, taase kɔ wan-gaan be-ur nɔ, wu rɔ m-ti m-ap á, wu piishe or un wu ut-ma wu rɔ un ti m-ap à. Remen myet-m na a es be-de Shir wu he na m-piishe ut-ma à.

††† Ma-tɔ Shir zeeɔ:

“Mɛ rɔ Yawe, um tɔnte,
kɔ se ke rwun-se a kwukt be un de,
kɔ de ke rem-de, a rur un nu-o un de
unze mɛ rɔ Shir.” †

¹² Cas ma-ut rɔ, kowan be-ur na a rure Shir rii-yo wu nɔmɛ à. A yaksuru Shir piish ut-ma.

Wɔ rwɔ or ru ur-ba'as á

¹³ Remen kaane, bɔ rɔ Shir wu cot, wu he un piishe un kowan ut-ma à. A yagu nɔ saburse un or na ne yandor. Amba hwɔ nɔ hur-ut nɔ unze nɔa nɔm rii-yo he rwɔ un or nɔ ne nɔm *ur-ba'as* á. ¹⁴ Bɔ um rɔ wu ma Yeso Wan-Koyan à, mɛ nɔ m-rure un ka rem-se. Um nak un hur un de kɔ yo ke rii-yo m-re yo, rɔ ur-bon ne. Amba urege wu ken wu zeeɔ, “Mɛ re'e ka rii-yo m-re yo, man nɔm rii-yo ba ur-bon be-de Shir.” Ba'as-de wu re'e ka rii-yo. ¹⁵ Urege wɔ un naas un hur-de un wu ken wu remen rii-yo wɔ m-re à, wɔ was un wu ne o ka á. Taase rii-yo wɔ m-re à yo warag wɔ cɔw-yo un saburse un or ru, wu *Kiristi* marɛ remen un wu à. ¹⁶ Taase nɔ yage rii-yo nɔ o-hyan yo ur-bon yo à, a cept ma-ut yo-tɔ tɔ un yo. ¹⁷ *Gwomo-tɔ Shir* ba ma-tɔ m-re m-swɔ ne tɔ á, ma-tɔ un kashi ur-she'et de, un gwugwu-mɔ ur-hur ne, un men-ut pus-tɔ ne tɔ *Kukt-o Shir* rɔ m-'ya à. ¹⁸ Myet wu rɔ m-nɔmɛ un *Kiristi* m-senge un ka bu-yo à, wu rɔ

m-gwu'urse un Shir ur-hur, komo hun-ŋe a ho'os ur-hur un wu ne.

¹⁹ Remen kaane, a nom nɔ senge-mɔ un rii-yo he m-hante she'et-de un ba ut-ween à. A nom nɔ senge-mɔ un rii-yo he m-hante or na ne jaab-o ut-men à. ²⁰ Nɔ naas yo Shir nɔmɛ remen rii-yo m-re á. A hoks m-re un koyan, amba wɔ nepse rii-yo o he m-re à, yoa warag rii-yo ur-pukse *ur-ba'as* ne be-de un wu ken yagu yo. ²¹ A jiiش ur-bon wɔ yage ti m-ap, un swɔ m-ke ne, kɔ nɔm un yo ken rii-yo yo he m-rwɔ un or ru *ur-ba'as* à.

²² Myet bɔ un yo sher-m ru rɔ mɔsse un ka rem-se ne à, ess un hur un du cot se Shir. Ko-ya-o-zak-wu hur-de un wu kapse wu á, mɔsse un rem-se wu dekke ba'as-tɔ á. ²³ Amba net-wu hur-de un wu rɔ ho'ose sak un yo wu rɔ m-re ne á, wu rɔ un egne un hi un de un wu o-sabre be-de Shir. Mɛ un zee kaane remen rii-yo wu rɔ m-nɔm à wu es be-de m-she'et á. Komo myet rii-yo ese be-de m-she'et á, *ba'as-de*.

Bɔr-us op us-taan

Gwu'urse ye ken ye ur-hur yanze hi un du á

15 Na ye rɔ ur-beeb ne un sher-m na à, depete a gu ye rotte ur-beeb á un dek un nu-se un ye.

Taase a nɔm cɔn-tɔ un hi un na cot á. ² Yage kowan wu gwu'uste or ru un wu ur-hur remen wu ye'et wu jaab-o ut-men n-mɛ m-she'et. ³ Remen kɔ *Kiristi*, wu nɔm cɔn-tɔ ur-hi á. Bɔ Ma-tɔ Shir zee à, “Shir, reeb-tɔ a pyapuru wɔ à, mɛ m-hyan sa o zee mɛ a pyapre.” ⁴ Myet yo a gene un Ma-tɔ Shir n-ga à, a un gen remen tɔ yoosú na ur-joose un dɔ un jaab-o ut-men ne remen a kumut o-saktɔ.

⁵ Men kɔn-se Shir wu rɔ m-'ya un 'mɔ ur-hur un jaab-o ut-men ne à, remen nɔ she'ette be-ur gaan un barag-us gaan ne, bɔ depe hun-ŋe she'et ye dore bu-o *Kiristi* Yeso à. ⁶ Nɔ nɔmɛ kaane, ma-ut nɔ un barag-us nɔ ne a warag ragaan remen nɔ bumut Shir wu rɔ Tato-o Wan-Koyan na, Yeso *Kiristi* à.

Ma-tɔ m-Rerem tɔ un Yahuda-ŋe ye un ye rɔ Yahuda-ŋe á

⁷ Bɔ *Kiristi* goksɔ nɔ kom-ut yoor à, goks nɔ or nɔ ne kom-ut yoor. Nɔm nɔ kaane remen nɔ hantuté Shir m-seps. ⁸ Mɛ nɔ m-rure unze yo rwɔ'e *Kiristi* nomot m-senge be-de un *Yahuda-ŋe* à, yo rɔ a kututú ye nip-o un Ma-tɔ Shir. Komo, un kɔr kaane, remen Shir shoosutú ye swɔru nu-o a nɔmɛ tat-ne ye un ye n-ga à. ⁹ Wu un haan komo remen ye rɔ *Yahuda-ŋe* á, remen ye ye'et Shir m-seps remen 'wɔn-de un wu. Bɔ Ma-tɔ Shir zee à:

“Remen kaane, man bum wɔ
be-de un ye rɔ *Yahuda-ŋe* á.

† Hyen komo: Koro 2:16 †† Hyen komo: 2Kor 5:10 † Hyen komo: Isha 45:23 (ut-Girik)

†† Hyen komo: Bong 69:9

Man hu sep-to ʋn bongon-de ʋn jin ʋn du." †

¹⁰ Komo Ma-to Shir dooru m-zee:

"Nom no o-zak, no ye ro *Yahuda*-ne á,
ʋn hun-ŋe ye Shir ne." ††

¹¹ A dooru m-zee:

"Bom no Yawe no ye ro *Yahuda*-ne á myet,
bom no wu hun-ŋe kap." ‡

¹² Komo *Ishaya* zee ru:

"Wu ken wu a rwuun ʋn hur-o *Jesse*,
wua haan wu nom gwomo-to ʋn ye ro *Yahuda*-ne á.
Komo yea hu sakt-o ʋn ye be-de ʋn wu." ††

¹³ Me ʋs-kon, Shir wu ro 'ya o-sakt-o à, wu ye'et no o-
zak ʋn gwugwu-mo ʋr-hur ne, no ye ro m-sher ʋn wu
à. Da-o Shir nome kaane, sakt-o no he m-bo'ose ʋn
beeb-de ʋn *Kukt-o Shir*.

Senge-m Burus be-de ʋn ye ro *Yahuda*-ne á

¹⁴ Or re ne, me ʋn hi ʋn de ʋm nepste unze no ʋn hi
ʋn no, no shiig ʋn nom ʋn rem-se ʋr-bon, komo no
ʋs-nap ne deen, se bo'ose no yoose or no ne à. ¹⁵ Am-
ba ʋn ka takurda-o me ʋn rwuntu no ma-ut re cas. ʋn
se ken rem-se, se ʋm cone no m-bakse à. Me ʋn nom
kaane remen yar-mo Shir ya'u me à. ¹⁶ ʋm waragte
wan-senge-m *Kiristi* Yeso be-de ʋn ye ro *Yahuda*-ne á.
Me ʋn senge-mo ʋn kon-se Shir ʋn bu-yo m-ko'ot ʋn
Ma-to m-Rerem to Shir remen ye ro *Yahuda*-ne á, ye
waragte rii-yo ʋr-seke yo Shir he m-goks à. Yea warag
ba m-kukop ʋn bu-yo ʋn *Kukt-o Shir*.

¹⁷ Remen kaane, man hoks nom m-gwon mosse ʋn
Kiristi Yeso ne ʋn senge-mo me ʋn nome ʋn Shir à.

¹⁸ Man hoks nom ʋn jaab ʋm nomot ut-ma ʋn yo ken
rii-yo á, se de yo *Kiristi* nome be ʋn de à. Yo ka rii-yo
komo yo ro bo a hante ye ro *Yahuda*-ne á ye nomot
dorutte-o Shir, ʋn bu-yo ʋn ma-ut re ʋn senge-m re
ne. ¹⁹ Shir ʋn nom ka senge-mo, ʋn beeb-de ʋn nom
ut-hyat, o-made ne, ʋn beeb-de ʋn *Kukt-o Shir* ne. Cir-
mo ʋn bo-o o-Urusharima ʋm riguru ha-mo ʋn raag-o
o-Iirikum, ʋm ko'ote *Ma-to m-Rerem* to mo ʋn *Kiristi*,
har ʋm komog ka senge-mo kap. ²⁰ Duw-de ʋn con-m
re koyanda, mo ro, ʋm ko'ot ka *Ma-to m-Rerem* to Shir
to myet be-de hun-ŋe ye hoge ma-ut *Kiristi* á. Me ʋn
nom kaane, taase ʋm me ut-ma ʋn 'wun-de wu ken
wu shere à. ²¹ Bo Ma-to Shir zee à:

"Ye a ro nomote ma-to ʋn wu á, yea hyen.

Komo ye ro hogute ma-to ʋn wu á, yea nep." †

²² Yo ka yo rwo'e o-da deen a wenet me m-haan be-ur
no à. ††

Zonge-ut Burus to wu heet ʋr-hamat ʋn bo-o o-Roma

²³ M-moka ʋm komoste senge-mo me m-nom à re-
men hun-ŋe hogussute ka *Ma-to m-Rerem* to ʋn so ʋn
ka jit-o ʋm ro à. Komo ʋs-hak deen ʋm ro ʋr-gop ʋm
habute be-ur no remen ʋm hyenet no. ²⁴ M-moka me
o-sakt-o, ʋm habute ʋr-hamat be-ur no. Da-o me ro m-
ha raag-o o-Asbaniya, man dond raag-o no ʋr-hamat.
Me hoge rerem-mo ʋr-she'et be-ur no ʋn ya o-da. Me
o-sakt-o komo, man senge m-neke mosse ʋn gwu no
ne. ²⁵ Amba rii-yo ʋm habute, man hees bo-o o-
Urusharima ʋm heetute hun-ŋe ye Shir ye ro reeno à
gwu. ²⁶ Ye gokse Yeso *Kiristi* ye ro ʋn raag-o o-Maki-
doniya ʋn ye ro ʋn raag-o o-Akaya ne à, hogute rerem-
mo ʋn 'ya m-yar ye guut koob-ne be-de ʋn hun-ŋe ye
Shir ye ro ʋn bo-o o-Urusharima à. ††²⁷ Ye hogute
rerem-mo m-nom ʋn kaane, ko de nomte yo ka sa o
zee nu-se, ʋn hi-to ʋn ye. Remen ye ro *Yahuda*-ne á
kumug o ma ʋn ye kwum-o n-me ʋn *Kukt-o Shir* be-de
ʋn *Yahuda*-ne, nomog ye sa o zee ʋr-moog o ka, ye
nom m-senge ʋn kwum-o ʋn ye ʋn ka bo-o remen ye
guut *Yahuda*-ne ʋn koob-de ʋn ye. ²⁸ Da-o me komse
ka senge-mo, komo ʋm boobsusse ye ka hwor-ye a
kume remen ye à, man buy cow-yo ʋn raag-o o-As-
baniya. Da-o me ro m-neke o-Asbaniya, ʋm hesburu,
ʋm gastu no. ²⁹ ʋm nepste unze me habe be-ur no,
man wobe shiishe ʋn caari-o o-kwum ne o ma *Kiristi*.
³⁰ Or re ne, rem Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na ʋn was-
mo *Kukt-o* ro na m-'ya ne à, hakkure no gu me no ʋn
kon-ʋs no be-de Shir. ³¹ Kon no bo ʋm he m-posse ʋn
kom-to ʋn ye yage goks ʋn Yeso à, ye ro ʋn dak-o o-
Judiya. No kon komo bo gwu-o ʋm he m-heet o-
Urusharima à, he m-warag rii-yo m-goks be-de ʋn *yan-*
dor Yeso, ye ro ʋn ka be-de à. ³² Kaane urege Shir
zee, man wobe be-ur no ʋn men-ut pus-to, komo
man kum ʋr-wuwe ʋn no ne. ³³ Me ʋn kon-se Shir, wu
ye'et na gwugwu-mo ʋr-hur. Shir ro ʋn no ne! *Amin*.

Bor-ʋs op ʋs-cind

Ur-gas

16 Wu ken ne'a-wu robe, jin-de ʋn wu Pibi. ʋm
ho'oste ʋr-hur ʋn wu ne. Wa-m-senge-wu be-de
ʋn *yan-dor* Yeso ʋn bo-o o-Kakiriya. ² Goks no wu ʋn
jin-ur Wan-Koyan, bo depe a goks hun-ŋe ye Shir à.
No 'ye wu myet gwu-o wu hobe be-ur no à, remen
wu ʋn hi ʋn de ʋn wu, wu guug hun-ŋe deen myet
ʋn me ne.

³ Gassu me no Biskira ʋn Akira or re ne be-de ʋn
senge-m *Kiristi* Yeso. ⁴ Ye ya'aste hi ʋn de ʋn ye,

† Hyen komo: 2Sam 22:50; Bong 18:49 †† Hyen komo: Kara
32:43 ‡ Hyen komo: Bong 117:1 †† Hyen komo: Isha 11:10 (ut-
Girik) †† Hyen komo: Isha 52:15 (ut-Girik) ††† Hyen komo: Roma
1:13

††† Hyen komo: 1Kor 16:1-4 § Hyen komo: 1Kor 9:11 † Hyen
komo: Seng 18:2

har un ma-to m-mar rem re. Me wu cot ro ye ur-bongon á, myet un *yan-dor Yeso* ne, ye ro *Yahuda*-ne á.

⁵ Gas no *yan-dor Yeso* ye ro ur-morog un hur-o un ye à.

Gas no nay re Apanitus, wu ba'e goks un *Kiristi* un raag-o un dak-o o-Asiya.

⁶ Gas no *Meri* wu nome m-senge deen rem no à.

⁷ Gas no Andaronikus un Yuniya, ye *Yahuda*-ne ye bo um ro à, ye ro ke'o un me ne à. Yan-dor Yeso ro ye m-'ya ut-gos deen, a nepstu ye be-de un *yan-Tom Yeso*, ye ba'ag me goks un *Kiristi*.

⁸ Gassu me no nay re Ampiriyatus, wu me m-was n-me un Wan-Koyan à.

⁹ Gas no Urbanus or na wu ro un senge-m *Kiristi* à, un or re ne Sitakis.

¹⁰ Gas no Apiris, kashi un ko-guw-wu *Kiristi* hose ur-hur be-de un wu à.

Gas no Aristoburus un yan-hur o un wu ne.

¹¹ Gas no Hirudiyen or re ko-*Yahuda*.

No gas ye gokse Wan-Koyan un hur-o Narkisus à.

¹² Gas no Tirayipina un Tirayipusa ne. Ka ne'a-ne ye, ye ro un senge-m Wan-Koyan à.

No gas ka ne'a-wu Porosi, or re be-de m-senge, wu me m-was un wu ne à. Wu nomog m-senge deen mo un Wan-Koyan.

¹³ Gas no Rupus, wu Wan-Koyan daage be-de un wu à. Komo no gas inu un wu, wu deku me sa o zee wa un wu à. †

¹⁴ Gas no Asinikiritus, un Pirigona, un Hermes, un Paturubas, un Haramasa un or un na ne ye ro be-ur gaan à.

¹⁵ Gas no Pikorogus, un Juriya ne ne'a, un Niriyus ne un heno un wu ne wan-ne'a, un Orimpas ne un myet o un ye gokse Yeso ne ye ro kane à.

¹⁶ Gas no or no ne m-was ne.

Myet yan-dor *Kiristi* ro no m-gas.

Burus nak ya-o-Roma ut-to

¹⁷ Or re ne, um conog m-nek no ut-to un ye he no hante m-koos ne à. Nom no ja un ye ro no m-rwo ut-

† Hyen komo: Mark 15:21

pukse ne à, ye ro komo ut-yage un yoos-de no kume ne à. ¹⁸ Ye ro m-nom un ka rem-se à, senge-m *Kiristi* Wan-Koyan ye ro m-nom á, amba gop-de un wur-to un ye. Un bu-yo un reren-mo nu-o un ye, un bongon-de ut-bo ne, ye ro un raks un ye ke'e ye ut-to à. Ye ro ye un ke'e ut-to à, yan-barag-se un yakar se. ¹⁹ Hun-ne myet hogute bo no o-dorotte un ka *Ma-to m-Rerem* to à. Me o-zak rem no remen kaane. Amba um conog no warag ya-us-weer un rii-yo ro ur-bon ne à. No warag komo yan-koob-de *ur-ba'as* un myet yo ro rii yo-yo à.

²⁰ Shir wan-ya un gwugwu-mo ur-hur wu kaps *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*. Wu 'ye no ur-beeb de jiishe wu à, ba m-jime. Yar-m Yeso Wan-Koyan ro un no ne!

²¹ *Timoti* or re be-de m-senge ro no m-gas. Kaane komo Rushiyos, un Jason ne, un Sosipata ne ro no m-gas, myet-mo un ye or re un *Yahuda*-ne ye. ††

²² Me Tertiyus, wu gene Burus ka takurda-o à, me no ur-gas ye ma Wan-Koyan.

²³ Gayas ro no m-gas. Wu barkutu me un hur-o un wu, komo *yan-dor Yeso* ro ur-morog un hur-o un wu.

Erastus, wan-ess-de un hwor un ka bo-o, un or na Kwartus ne ro no m-gas. ‡

²⁴ Yar-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* ro un no ne kap! *Amin.* ‡†

Ur-bongon be-de Shir

²⁵ Yage a ye'et Shir m-seps! Wu ro ur-beeb ne de no hette m-es eso n-te m-she à, remen ka *Ma-to m-Rerem* to me m-ko'ot à, to ma Yeso *Kiristi*. Ka *Ma-to m-Rerem* to a un wuke to cin n-ga. ²⁶ Amba m-moka a rwuntutu to cas un bu-yo un gen-mo un *yan-Rwor un Ma-to Shir*. Bo Shir ba m-ta ko'ote à, komo a rwuntutu to cas be-de un hun-ne kap, remen ye ro *Yahuda*-ne á ye gokste Yeso, komo ye nom o-dorotte. ²⁷ Shir wu ro wa-us-nap-wu un hon-de un wu. A seps no wu ba m-ta un bu-o Yeso *Kiristi! Amin.*

†† Hyen komo: Seng 16:1 ‡ Hyen komo: Seng 19:29; 1Kor 1:14; 2Tim 4:20 ‡† Deen be-de un takurda-ut ut a gen ka ci-yo á.

1 Korinti-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Ur-wong n-me un kur-o yan-dor Yeso

Ma-to o-ás un she'et-de o-den ne

Yan-dor Yeso un ye yage wu m-goks ne á

Ur-she'et be-de un yan-dor Yeso un kwukte un Shir ne

Ine-m Yeso ut-marimar un mō un yan-dor Yeso ne

Yar-mō yan-dor Yeso o-Judiya

Ma-ut Burus to un hi un de un wu m-tige ne

Bor-o gaan

Ur-gas

¹ Mē Burus mōsse un Sastanis ne or na, genbe ka takurda-o. Mē wu Yeso *Kiristi* daage, um waragtē ko-yan-Tōm-o un wu à, remen kaane Shir cone.

² Te nō m-gas hun-ne yan-dor-o un Shir ye rō o-Korinti à. Shir ak nō hun-ne ye un wu ye ba m-kukop. Wu un muut nō ba m-kukop un bu-o Yeso *Kiristi*, mōsse un hun-ne ye un kō ke sō ne bō un ye rō us-eeg un jin-ur Yeso *Kiristi* Wan-Koyan à. Wan-Koyan wu un ye wu, Wan-Koyan na wu komo. †

³ Um konog Shir Tato na un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*, wu 'ye nō m-yar un gwugwu-mō ur-hur ne.

Burus bōmog Shir

⁴ Mē m-bōm un Shir kō de ke hō-de rem nō, remen yar-mō wu nomo nō n-me un *Kiristi* Yeso à. ⁵ Nō nak a ya'ag nō o-kwum un kō yo ke cōw-yo remen nō gamag ur-hi un Yeso ne. Wu rwo'og nō, nō hokste rure un ye ken ye Ma-to Shir cōw us-cōw. Komo wu ya'aste nō us-nap kap remen nō nept yo Kukt-o un wu rō nō m-kute à. ⁶ Yo ka kututu na unze ma-to te ruru nō mōsse un *Kiristi* ne à, nip-o. Komo nō dek to m-'wons ne. ⁷ Remen kaane, kō mō ke yar-mō o-Kukt mō, mō nō cone nō nomote Shir m-guw à, nō rō un mō ne. Komo nō sher yish un 'er-de un muun-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*. ⁸ Wu da dowe kukt-o nō ur-beeb har kom-de o-da, remen nō waragtē ba *ur-ba'as* da-de Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* he m-muun à. ⁹ Shir un daag nō. Nō gemet ur-hi un Wà un wu ne, Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*. Komo Shir rō m-shoos un yo wu rwo're à.

† Hyen komo: Seng 18:1

Koob-de ur-she'et kang-o gaan n-me hun-ne yan-dor

¹⁰ M-mōka or re ne, yan-dor, Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*, ya'ag mē gwomo-to un nom ut-ma. Remen kaane, um conog nō hogu mē m-mōka. Um konog nō nō warag kang-o gaan. Mē con nō wonge be-ut-be á. Um konog nō, she'et nō be-ur gaan un or nō ne barag-us gaan un yo nō he m-nom ne à gaan. ¹¹ Or re ne, um nepse yo wongsu nō à, remen hun-ne ye un hur-o Kuruwi rurutu mē unze nō ut-ween un hi un nō yan-dor. ¹² Rii-yo mē m-rwor à yo rō, kō wu ke be un nō wu rō un rwor ut-ma un hon un to un or un wu ne. Wu ken wu rō m-zee, "Mē wu ma Burus wu." Wu ken wu rō m-zee, "Mē wu ma Apōros wu." Wu ken wu komo wu rō m-zee, "Mē wu ma Bitrus †† wu." Wu ken wu zee, "Mē wu ma *Kiristi* wu." ‡

¹³ Ashi, nō wongte o ka *Kiristi* ciw-ut-ciw. Mē Burus, mē mar n-ton o-*kan* rem nō á. Kō de a yo'osu nō m-hō à un jin un de Burus o á. ¹⁴ Um bōmog Shir, mē yo'os wu ken wu m-hō be un nō á, se Kiribus ne un Gayas, ^{††15} Mē un nom kaane, remen yatt-wu he hoks m-zee un jin un de a yo'osu wu m-hō, har wu waragtē wandor re á. ¹⁶ (Um bakste komo um yo'oste yan-hur-o Istipanus m-hō, amba huse ka hun-ne ye mē baks kō um yo'oste net m-hō komo á.) ^{††17} Ai, *Kiristi* tomon mē remen um yo'oste hun-ne m-hō á, se de um nom senge-mō un kō'ot un Ma-to un wu to m-Rerem. Mē rwor Ma-to Shir mōsse un nap-se un ko-hun ne á remen hun-ne dekt yo mē m-rwor á. Mē nome kaane, a warag o ka sa o zee mar-m Yeso n-ton o-*kan* rott o ka ur-beeb á.

†† ut-Girik: Kepas. ‡ Hyen komo: Seng 18:24 †† Hyen komo: Seng 18:8; 19:29; Roma 16:23 †† Hyen komo: 1Kor 16:15

Yešo Kiristi beeb-de Shir de
un nap-se un wu ne

¹⁸ Da-o hun-ņe hogē ka ma-to unze Shir so'oste *ba'as*-ūt na remen Yešo marag n-ton o-*kan* à, ye ken ye ro m-zēē to ka ma-to o-hwaa to. Ka ye ro us-barag kaane à, ye ro m-yirigbe n-me un den-o o-ra. Amba na ye shere un ka ma-to à Shir guug na un beeb-de un wu. ¹⁹ Remen a genuste a zee:

“Man naas nap-se un ye ro m-hyan ye zee ye ro us-nap ne à.

Komo man durumse weer-se un ye ro m-hyan ye zee weer-se ye rotte à.” †

²⁰ Yatt-wu he nap un Shir remen weer-se un wu á. ¿Kenē yan-nap-se un *karamsa-o Mosa* ro? ¿Kenē ye ro ne ye ro m-hyan ye zee ye nepste us-rem kap à? Shir kututu na unze ye ro us-nap ne se ma-hun à, raag-ņe ye. ²¹ Shir ro us-weer ne komo zonge-to un wu to ka. Ko ya-us-weer be-de un hun-ņe ye ro m-zēē ko'ot un Ma-to Shir na raag-mo, yea hoks nap un Shir be-de un se man ye nap-se á. Un hek-o un kaane Shir daaguru wu gu hun-ņe ya-ut-*ba'as* urege ye shereg be-ur Yešo *Kiristi*. ²² *Yahuda*-ņe conog ye hyen rem-se ut-hyat to kutu ye unze ka ma-to be-de Shir to rwuune à. Ye ro *Yahuda*-ņe á komo ye un hoob-o us-nap. ²³ Amba na a m-ko'ot un ka ma-to unze *Kiristi* marag n-ton o-*kan* remen wu topt *ba'as-to* un hun-ņe. *Yahuda*-ņe 'yarag Yešo remen un hyan-o un ye *Kiristi* a mer á. Komo ye ro *Yahuda*-ņe á ye ro m-hyan sa o zee ko'ot-m ma-ut na raag-mo atte. ²⁴ Amba ma-to te m-rwor à to ro, *Kiristi* beeb-de Shir de un nap-se un wu ne be-de un ye a aage à, ko *Yahuda*-ņe, ko ye ro *Yahuda*-ņe á. ²⁵ Ye ken hun-ņe ye ro m-zēē yo Shir nome à da-o wu yage Yešo meret n-ton o-*kan* à raag-mo. Amba yo Shir nome à aragte nap-se un net. Komo yo a m-hyan sa o zee kende-de be-de Shir à, aragte kap 'wons-mo un net.

²⁶ Or re ne, baks no bo no ro'e da-o Shir agu no à, no waragte hun-ņe ye un wu à. Un hyan-o ma-hun, ye ro us-nap ne à, hiin o be-ur no. Komo ye ro bokke caari-to ut-con à ye ro deen á. Ye tat-ņe un ye ro gwomo-ņe à ye deen á. ²⁷ Shir un daag hun-ņe ye hono o-dak ro m-hyan raag-ņe à. Wu un nom kaane remen wu ye'et ka ye ro m-hyan ye ro us-nap ne à m-'e. Shir un daag ye hun-ņe ye un hono o-dak ro m-hyan ye rott m-'wons á, remen wu ye'et ko-ya-m-'wons m-'e. ²⁸ Ka hun-ņe ye Shir daage à, ye waragte hun-ņe ye un wu à ye un rwuun un hur-to un koob-ņe. Ka hun-ņe ye a musse hwaa à, ko komo ye a nape unze rii-yo á. Wu un nom kaane remen wu kutute hun-ņe unze rii-yo ye hwō ur-hi be-de un yo à, yoa hoks ye m-gu be-de *ur-ba'as* á. ²⁹ Shir un nom kaane taase net jaks ur-hi unze remen con-de un wu, Shir degt wu. ³⁰ Ba rii-yo us-sēs yo á,

† Hyen komo: *Isha* 29:14 (ut-Girik)

Shir o gu no bo wu mossu no un Yešo *Kiristi* ne à. Be-ur Yešo o, un yo wu nome ne à o rwōe Shir guut na. Un bu-o Yešo Shir muute na kashi, yan-ba-m-kykop, un hun-ņe ye wu ruute be-de un *ba'as-to* un ye à. ³¹ Un sugē-de un kaane, se a nom yo a gene un takurda-o Shir à. “Urege net ro m-nom m-gwon, yo depe wu nom à, wu nom m-gwon un rii-yo Yawe nomu wu à.” ††

Bor-us yoor

Tom n-me un Yešo
wu a kame n-ton o-kan à

2 Or re ne yan-dor, da-o um habe o-Korinti à, um pe'esute Ma-to Shir ruru na à. Me hwō caari-to ut-gom n-me un ka ma-to á, me kutu no us-nap á. ² Remen um nomog o-sakto un hur un de, um zee da-o me she'ete un no ne man yoosu no rii hor-yo á se ma-ut Yešo *Kiristi*, wu a kame n-ton o-*kan* à. ³ Da-o um habe be un no à, mett m-'wons á. Wur-o re ro us-zap, rem o-gyer. ⁴ Da-o um nomo no ut-ma à, um ruru to no yo haadbu me à, ba un weer-us re á. Me kweemsu no remen no gokste ma-ut re á. Un sugē-de un kaane da-o um ruru no Ma-to Shir à, *Kukt-o Shir* un gwomo-to un o kututu no unze nip-o, ⁵ taase sher un nip-o no ya'as m-'wons be-de un nap-se un net á, se de remen un beeb-de Shir.

Nap-se Shir

⁶ Da-o te ya-m-senge-mo Shir te ro'e un ye sher-se us-geer be-de un dor Yešo à, te ye m-rure ma-to us-nap. Amba ba gon nap-se un ka zaman-yo á, ba komo gon nap-se un yan-gwomo-to un ka zaman-yo m-ta yo á. Kap ka gwomo-ņe ye a taage un gwomo-to un ye. ⁷ Amba te ut-ma un nap-se Shir wukusse, se hun-ņe ro nakke á, se ro nap-se Shir se wu daage remen seps-m na cin ba a ro nomog hono o-dak à. N-ga Shir kute ko wan-gaan ka napse á. ⁸ Be-de un yan-gwomo-to m-moka to yatt-wu nape zonge-to Shir á, remen ye ro nakke yo Shir zonge m-nom à ye roa kem Wa-ut-Hyat Wan-Koyan o-*kan* ye hoot wu á. ⁹ Amba ka to ro gense un takurda-o Shir unze:

“Rii-yo Shir he nome yan-con-to un wu à
yatt-wu taku yo m-hyan á,
yatt-wu take m-hoge á,
yatt komo wu take barag-se un yo á.” ††

¹⁰ Amba Shir kututu na se ká rem-se remen na yan-senge-mo un wu ye be-de un *Kukt-o* un wu o ruru na. *Kukt-o Shir* a hoks na rure un ka rem-se remen *Kukt-o* ro m-byarag o nep rem-se Shir se a hoks m-nap á.

¹¹ ¿Wan wu ne he hoks m-nap un ma-to un hur-de un net un ba kukt-o un net o ro n-me un net á? Kang-o gaan yatt-wu nape barag-se ro un hur-de Shir á, se

†† Hyen komo: *Irimi* 9:24 ‡ Hyen komo: *Seng* 18:9 †† Hyen komo: *Isha* 64:4

Kukt-o Shir. ¹² Na komo ba kukt-o un kà hono dak-o o a goksune á, se de Kukt-o rwuune be-de Shir à. Wu ya'ag na Kukt-o un wu remen a nept rii-yo Shir ya'asu na hur-ur gaan à. ¹³ Remen kaane te rotte un rure un ye ken ye. Da-o te rure hun-ne ka **Ma-to m-Rerem** to, te m-rwor un gom-to us-nap se te yoose un nap-se un net á, se de un gom-to Kukt-o ruru te à, se o-nip mosse un Shir ne. ¹⁴ Bon net-wu rotte o-Kukt á wua tun wu hoge rem-se **Kukt-o Shir** rure hun-ne á, remen be-de un wu se ka rem-se o-hwaa se. Wua hoks m-nap bo ka rem-se ro á, remen **Kukt-o Shir** o ro un hante un nap-se Shir. ¹⁵ Net-wu ro un **Kukt-o Shir** ne à, wua hoks nap un me'es un ko yo ke rii-yo ne, yo **Kukt-o Shir** ro wu m-yoose à. Amba hun-ne ye rotte **Kukt-o Shir** á yea hoks m-nap un me'es un yo Kukt ro na m-yoose á.

¹⁶ "¿Wa nape barag-us Yawe?

¿Har wu hokstu wu m-yoose?" †

Amba na yan-dor ro m-nap un yo ro n-me un hur-ur **Kiristi** à.

Bor-us tet

Yan-guw-mo Shir

3 Or re ne, da-o um ro o-Korinti à, me nomo no ut-ma bo um nome ye Kukt-o ro m-dorutte á, se de me un nomo no ut-ma untun hun-ne ye un hono o-dak. Ya no ro untun yakar yan-yaar un ka da-o, be-de un dor **Kiristi**. ² Um reegtutu no m-yow m-yow yanze un rii-yo m-re yo m-hwogon á, remen no bo'os re un rii-yo m-re yo m-hwogon á. Har m-moka ma no un go woo á. ^{†3} Remen har m-moka no un hur-de ma-hun ne. Remen no un shoob-de un or no ne yan-dor, komo no m-dum un hi un no un hi un no. Da-o no nome gon ka rem-se, ai har m-moka no rosuru un hur-de ma-hun ne o ka. Nip-o no ro m-nom untun hun-ne ye nape Shir á. ⁴ ¿Re nome um nept yo ka? Remen urege wu ken wu zee, "Me wu ma Burus wu," wu ken wu komo wu zee, "Me wu ma Aporos wu." ¿No ro m-nom o ka untun hun-ne ye nape Shir á? ‡

⁵ ¿Wan wu ro Aporos? ¿Wan wu Burus? Myet te guw- ne te ro be-de Shir temb. Te un gu no no sheret o-nip be-ur Wan-Koyan Yeso. Ko wu ke un rii-yo Wan-Koyan ya'asu wu m-nom ne à. ⁶ Me go ur-go, Aporos ya'u m-ho, amba Shir o rwote ka go-de m-bo'ose, te ye á. ^{††7} Remen kaane wu go ur-go à, un wu ya'e m-ho ne à ye un keer-de un rii á, se Shir cot wu rwote ka ur-go m-bo'ose à. ⁸ Wa-ur-go un wan-ya m-ho ne barag-se un ye gaan-se. Ko wu ke wua kum 'yons-de un senge-mo un wu be-de Shir. ⁹ Remen te yan-guw-mo Shir ye, komo no yan-dor un bo-o o-Korinti kat-o Shir o. Ma-to Shir no ro komo.

¹⁰ Be-de un yar-mo Shir nomo me à, wu ya'ag me us-nap um nomot senge-mo un wu. Um huk hwuk-o ut-ma untun keeg-yo ut-ma, cin un ka da-o ye ken ya-ut-ma ye ro ut-ma un ka hwuk-o um huke à. Se ko wu ke ko-ya-ut-ma wu nom ceen un go un ma-to wu he m-ma n-te un ka hwuk-o à. ¹¹ Remen yatt-wu he hoks un huk un hwuk hor-o arge o a hukse á, o ro Yeso **Kiristi**. ¹² Ye ken ya-ut-ma ye ro un ma ut-ma un saw-to ur-bon un to un hwor ne to ro m-tuk un ka yish-ye á untun zinariya, ko azorpa, ko kashi ut-ta'ar, ye ken ye, ut-ce ne, ko us-gwo, ut-kang ne ye ro to ma un ye ma-to. ¹³ De ken ho-de a hyen senge-mo un ko wu ke ko-ya-ut-ma wu. Remen da-o Yeso he m-mun à, wua rwunte ko yo ke rii-yo cas. Remen o-ra o-ra a he rwunte un senge-mo un kowan, komo ra-o he meger un go un ko mo ke senge-mo kowan nome à. ¹⁴ Urege ma-to a ma'e un ka hwuk-o à to tuk á, to, wu ma ka ma-to à wua kum ur-'yons. ¹⁵ Urege ne ka ma-to tuk, wu ma ka ma-to à wu taagute un to, amba wua kumus gwu, amba sa o zee n-me o-ra wu zwon-de.

¹⁶ ¿No nap unze no un hi un no **Pyo-o Shir** o no ro á, be-de Shir ro m-shelet? ^{††17} Urege wu ken net-wu naaste **Pyo-o Shir** o ro ba m-kukop à, Shir a naas ka net-wu. Remen **Pyo-o Shir** ott m-kukop á, komo no ye ro ka Pyo-o. ¹⁸ Taase ko wu ke net-wu raks hi un de un wu, wu ro m-zee wu ko-ya-us-weer wu m-moka, se wu muss hi un de un wu untun ko-raag remen wu waragte ko-ya-us-weer. ¹⁹ Remen kaane weer-se un hono o-dak raag-mo un co-o Shir. Me un zee kaane, remen gense to ro unze, "Wu ro un bor un ya-us-weer be-de un weer-se un ye." ^{††20} Komo gense to ro unze, "Yawe nepste unze barag-se un ya-us-weer hwaa-se ro." ^{††21} Remen kaane, taase wu ken wu ma'as m-gwon un rii-yo net he hoks m-nom à! Remen hon un rii kap yo ma no yo: ²² Ko Burus, ko Aporos, ko Bitrus §, ko hono o-dak, ko m-hoog, ko m-mar, ko rem-se m-moka se, ko un se roone u-co à, ai myet se ma no se, ²³ no komo ye ma **Kiristi** ye, **Kiristi** komo wu Shir wu.

Bor-us nass

Yan-senge-m Kiristi

4 Hun-ne dek, Aporos un me ne yan-guw-m **Kiristi** te ro. Shir ya'astu te senge-mo un rwor un ma-to un wu, to o-nip to ro wukusse à. ² Rii gaan-yo a cone be-de un go un ka guw-ne ye, ye nom yo wan-co-o ye cone à, hur-ur gaan. ³ Yatt-yo da me ko no, ko yan-pi-ish ut-ma be un no, zee unze um nomog senge-m re me un Shir ne, ko me nom á. Nip-o, me un piish un hi un de ut-ma mosse un kaane ne á. ⁴ Me nap ko me un de ken **ba'as-de** ne á, myet un kaane ne, man zee um taagute **ur-ba'as** ko hiin á. Wan-Koyan wu he gwot un

† Hyen komo: Isha 40:13 (ut-Girik) †† Hyen komo: Yahu 5:12-13
‡ Hyen komo: 1Kor 1:12 †† Hyen komo: Seng 18:4-11,24-28

‡‡ Hyen komo: 1Kor 6:19; 2Kor 6:16 ‡‡‡ Hyen komo: Ayub 5:13
‡‡‡ Hyen komo: Bong 94:11 § ut-Girik: Kepas (jin-ur Bitrus de).

senge-m re à wu he m-zee um nomog ur-bon ne ko ba ur-bon. ⁵ Remen kaane, taase no kupse wu ken wu ut-ma ba da-o un wo. Ka da-o roon, da-o Wan-Koyan he muun à. Wu he rwuunte un rem-se ro wukusse o-comb à, komo wu rwunte sakt-o ro un hur-de un net à. Ka da-o o ka kowan he goks ur-bongon be-de Shir hond hond Shir nepste ka rii-yo ro n-me hur-de un net à.

⁶ To, or re ne, be-de un rure un no ka rem-se un ya-ur-yoos se, um rwo'og no us-barag n-me un Aporos ne remen ka sha-mo guut no un ka bu-yo. No yoos be-de un ka yoor-m te mo um conog no nep yo ka: "Taase no pes rii-yo a gene à un takurda-o Shir." Taase wu ken wu nom m-gwon remen wu ro wu m-yoose à, har wu yo'og wu ken wu. ⁷ ¿Wan wu zee o aragte ye ken ye? ¿Yan yo ne o rotte yo un hi un du husse rii-yo Shir ya'u wo à? To, urege har kaa o, ¿ya hante o rotte un jaks ur-hi sa o zee ba yar-mo a ya'u wo á?

⁸ No m-nom sa o zee no nepse kap. Yatt-wu he no m-yoose á. No m-nom sa o zee no kumuste yar-mo o-Kukt. No ur-she'et sa o zee gwomo-ne no ro un *Kiristi* ne amba te ye ro no m-yoose à te ur-she'et kaane á. A ro zeege ma no gwomo-ne ye, te argu nom ut-gwomo be-ur gaan un no ne! ⁹ Remen un hyan-o re, Shir rwuntute na *yan-Tom Yeso* cas. Te ro kom-de un koyan, untun ye a kupse ma-to m-mar à. Remen te waragte rii-yo hono o-dak kap, un yan-tom ye Shir ne, un hun-ne ne he shere un yish à. ¹⁰ Hun-ne ye un hono o-dak ro m-hyan sa o zee tett us-weer á remen te ro m-nome un *Kiristi* m-guw. Amba no, no m-gwon sa o zee no us-weer ne n-me un *Kiristi!* Hun-ne ye un hono o-dak ro te m-hyan tett beeb-de m-nom un rii á. Amba no, no ur-beeb ne de m-nom un rii. Hun-ne ye un hono o-dak ro no un 'ya m-sek, amba te ne ye ro te m-yo'og! ¹¹ M-moka kaane te un hoge un mer un *swoot-o* m-ho ne, te un cop un kashi ut-saw á, a te m-dum tett o-hur á. ¹² Se te rangute te kumut rii-yo un hi un te. Ye pyepe te, te ru'uru ye nu-o so-o, a ye'e te ur-koob te m-'mo ur-hur. ¹³ Hun-ne re ra-o te, te nomo ye ut-ma un hur-de m-gwuwu. Te waragte sa o zee buse-o un hono o-dak, rii-yo kowan ro m-'yar à, ka ro ho-ur bi.

¹⁴ Me un gene no to ka yanze remen um ru'ut no hoge m-'e á, se de remen um kyewestú no remen no yakar re ye, ye me m-con komo à. ¹⁵ Man rees no m-dek untun yakar re. Ko no nom un ya-ur-yoos ne n-me un Wan-Koyan har ye wo dugu-us op [10,000] à, wangaan wu cot he m-nom untu o-tato. O shir n-me Yeso *Kiristi* me ro tato no be-de un hante un *Ma-to m-Rerem*. ¹⁶ Remen kaane me us-kon nom no bo um nome à. ¹⁷ Remen um guut no m-nom kaane o rwo'e um tombute *Timoti* wà re wu me m-con à. Ko-yan-ess ut-ma wu un Wan-Koyan. Komo wua baksu no bo me

un dor Yeso *Kiristi* à bo me ur-yoos n-me un ko ye ke hun-ne ye yan-dor à.

¹⁸ Amba ye ken ye hyanag sa o zee man habe be un no um tepertu ye un rem-se ye á, har ye un wos ur-be us-ses sa o zee ye nepse koyan. ¹⁹ Amba um rwo'be o-Korinti un beeb-de un Wan-Koyan un ka ho-to be un no. Da-o me habe man hyen un hi un de yo ka ya-us-ses ye ro m-nom à. Man nep komo urege ye kumug ur-beeb be-de Shir, ko ne ma-to o-hwaa ye ro m-nom. ²⁰ Baks no unze Shir ro m-piishe hun-ne ut-ma un bo ye yage wu nomte ut-gwomo un hur-de un ye á, ba n-me raks un bo ye ro tep á, amba n-me m-gwot ko beeb-de un wu ro n-me hur-to ye à. ²¹ To, ¿ya no husse um nomo no da-o me wobe, um negbe o-sorog ne ko de um kutu no ut-con un gwugwer-mo ur-hi ne?

Bor-us taan

Ruut no ya-o-ás be un no

5 Um hogute hun-ne ro un ma-ut no. Ye zee wu ken campo-wu ro kon be un no. Wu ro un nom un yo depe á, un wu ken ne'a-wu ne. Ko be-de un ye nape Shir á, ye ro m-nom un go un ka rem-se ka net-wu nome á. Wu ken wu muute ne'a tato un wu untun ne'a un wu. ² Har rii-yo m-gwon yo ká no kume! Ashi, ¿udepe men-to tuk no, no ruut ká wu nome go un ká remse be un no á? Depete no ruut wu be un no. ³ Ko de nomte à, me be-ur gaan un no ne o-wur á, me be-ur gaan un no ne n-me o-kukt. Um kupsussute net-wu nome go un ká rem-se à ut-ma sa o zee be-ur gaan um ro un no ne. ⁴ Be-de no morgé kukt-o re ro m-she'et káne, komo un beeb-ur Yeso Wan-Koyan, um conog no nom ko yo ke rii-yo sa o zee me kaane be un no. ⁵ Ya'as no *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ká campo-wu. Nom no kaane remen *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* naaste wur-o un wu o ma-hun, amba Wan-Koyan a guus hogog-mo un wu ho-de wu muune.

⁶ Gwon-mo notte à rii-yo ur-bon yo á, remen no yagute net-wu depe á be-ur no. Ashi, ¿no nap unze, ya o-*yist* o-rek yo ro un hundunse un hon ur-burodi á? ⁷ Ruut no ká *yist*-m 'wutum-mo remen no waragte burodi-ur pu-de ba m-*yist* bo no ro à. Nom no kaane remen Shir so'ostu no, be un no a peneste rwuug o-ca yo un *Biki-o m-Pas*. *Kiristi* ro rwuug-o ca-o na. ⁸ Cinda nip-o à, ma'as no m-baks unze na hun-ne ye Shir ye. A joro no bu-us na us-ut se n-ga. A ginim no ut-yage. A nom no dorotte-o un Ma-to Shir a yage men-ut jaas-to bo *Yahuda*-ne yage burodi-to m-*yist* à da-o un *Biki-o m-Pas*. A doru no *Kiristi* hur-ur gaan un nom o-shir ne. ⁹

⁹ Um genutu no n-me un takurda-o re, um zee taase no mosse ur-hi un ya-o-ás ne. ¹⁰ Ba hun-ne ye nape

† Hyen komo: Seng 18:3 †† Hyen komo: 1Kor 11:1; Piri 3:17

‡ Hyen komo: Kara 22:30 †† Hyen komo: Gara 5:9 †† Hyen komo: Rwu 12:5 ††† Hyen komo: Rwu 13:7; Kara 16:3

Shir á ūm zēe nō á, kō ya-o-sūub, kō ya-ur-hyow, kō yan-gūw-mō ūs-tōog. Kō dē nomtē yē nap Shir á nō sōm yē á. Remen ūrege kaanē o sē nō ruug ūn kà hōno o-dak o war war. ¹¹ Yo ka yo mē nō m-rūrē: taase nō mōsse ūr-hi ūn kap o ūn bōn wū zēe or nō wū ko-yan-dor à, ūrege wū rō ūn hur-de o-ás nē, kō ko-ya-o-sūub, kō ko-yan-gūw-mō ūs-tōog, kō wa-ūt-reēb, kō ko-ya-m-swō, kō ko-hyow. Nō jar nō re rii-yo m-rē ūn gō ūn yē nē á.

¹² Mett gwōmo-tō ūn piishe ūn hun-nē yē rō ūn dor o ūn Shir á ūt-ma á. Amba nōa hoks piishe ūn yan-dor o Shir ūt-ma. ¿Kō nō hoks á? ¹³ Shir o ūn hi ūn de ūn o he piish ūn ma-tō ūn yē yage wū m-dorē á. "Ruut nō ko-yan-mēn-ūt jaas-tō be-ur nō" † bō Ma-tō Shir zēe à.

Bor-ūs cind

Taase yan-dor Yešo heet or ūn yē nē be-de ūt-gwōmo

6 Ūrege wū ken wū rō ūt-ma nē ūn or ūn wū nē ko-yan-dor, wū jar wū heet tō be-de ūn ko-yan-piish ūt-ma wū rō ko-yan-dor á. Yo depe à, ko-yan-napse Shir wū hongsu nō ka ma-tō. Nō heete yan-ba ūn dor á. ² ¿Nō nap ūnze yan-ba-m-kūkop yē he piishe ūn hōno o-dak ūt-ma á? Ūrege har nō yē he piishe ūn hōno o-dak ūt-ma, depete nō yoos hongse ūn ma-ūt rek-tō ba nō ūn band yē ken yē, yē rō yan-dor á. ³ ¿Nō nap ūnze a he nō piishe ūn *yan-tōm-yē Shir* ūt-ma á? ¿Yagunte rem-se haanē mōsse ūn she'et-de ūn kà hōno dak-o nē? ⁴ ¿Ūrege yan-dor kumug ūt-ma mōsse ūn or re ūn yē nē, ya hante notte ha be-de yē rō yan-dor á yē piishe nō ūt-ma? ⁵ Mē ūn rwōr tō kaanē remen nō hogute m-'ē. ¿M-mōka kō net wan-gaan wū rō kōn o ká be ūn nō ko-ya-ūs-weer wū he nō hoks caas ūr-hoon á? ⁶ Gwōt nō yo nō m-nōm à. Wū ken wū be-ur nō rō m-heet ūn or re ūn wū be-de ūt-gwōmo a piishtē wū ūt-ma. Har ma be-de ūn yan-ba ūn dor! Rōtt ūr-bon kaanē á.

⁷ Da-o nō heete or nō ko-yan-dor be-de ūn ko-gwōmo, *ko-Gwōmo-wū ūn ya-ūt-kōt* reeg nō. Jjishte o 'mo ūr-hur kō a wēn wō sūsamb-m ru. ⁸ Amba nō wargū hi ūn nō m-nongon, nō ūn core ūn sūsamb-m or nō nē, har ma or nō nē yan-dor!

⁹ ¿Ashi, nō nap ūnze hun-nē yē nomē rii-yo ūn ba ūr-bon à, yēa cūw ūn *Gwōmo-tō Shir* á? Taase a egussū nō, be-de ūn rūrē ūn nō yo ken rii-yo ūn hon. Mē nō m-rūrē, ko-ya-o-ás, kō ko-yan-gūw-mō ūs-tōog, kō ko-yan-hoob-o ūn ne'a-nē, kō campō-nē yan-baramsē ūn wūr-o ūn yē, kō campō-nē yan-m-rewe ūn or ūn yē campō-nē nē, ¹⁰ kō hyow-nē, kō ya-o-sūub, kō ya-m-swō, kō yan-naas ūn jin-tō ūn hun-nē, kō ya-ūt-rum, be-de ūn yē yatt-wū he m-cōw ūn *Gwōmo-tō Shir* á.

† Hyen komo: Kara 13:5; 17:7; 19:19; 21:21; 22:21,24; 24:7 (ūt-Girik)

¹¹ Kaanē yē ken rowē be ūn nō n-ga, da-o nō ro nakke *Kiristi* á. Amba m-mōka, Shir sokstē *ba'as*-ūt nō, komo a muutu nō yan-ba-*ur-ba'as* komo wū hongsutū nō ūn wū nē. Wan-Koyan Yešo *Kiristi*, wū nomē kaanē ūn beēb-de ūn *Kukt-o Shir*.

Sekemsū nō Shir ūn wūr-ūt nō

¹² Yē ken yē rō m-zēe, "Shir ya'ag na nom ūn koyan remen na yan-dor yē ūn wū yē." Eē, man hoks nōm ūn yo ūm cone à, amba ba koyan yo Shir ya'ū na keer-de m-nōm à yo rō na m-gu á. Yē ken yē rō m-zēe, "A ya'ag mē nom ūn koyan," amba mē man yage yo ken rii-yo muut mē wan-gūw-mō ūn yo á. ^{†13} Wū ken a hoks m-zēe, "A ūn nōm rii-yo m-rē remen ūt-mēn, ūt-mēn komo remen rii-yo m-rē," Nip-o, amba kanē ūn co Shir a saburse rii-yo m-rē ūt-mēn nē. Amba rii-yo ūr-bon yo a naas wūr-ūt na be-de ūn hoob-o ūn ne'a-nē á. Wūr-ūt na tō ūn Wan-Koyan tō Wan-Koyan komo wū ūn wūr-ūt na wū. ¹⁴ Shir 'yonstē Wan-Koyan ūt-marimar, kaanē komo wū he na m-'yons ūn beēb-de ūn wū. ¹⁵ ¿Ashi, nō nap ūnze myet dōk-tō ūn wūr-ūt nō tō ma *Kiristi* tō á? Cinda kaanē o à, man dek dōk-ūt Wan-Koyan ūm muutu tō dōk-tō ūn ko-kaar á. Kō hiin! ¹⁶ ¿Nō nap ūnze kap bōn wū mōsse wūr-o ūn wū ūn ko-kaar nē à, yē waragte wūr-o o-gaan ūn wū nē á? Remen a zeste, be-de ūn takūrda-o Shir, "Yoor-mō ūn yē, yē waragte wūr-o o-gaan." ^{†17} Amba kap wū mōsse hi ūn du ūn wū ūn Wan-Koyan nē à, yēa warag gaan n-mē o-kukt.

¹⁸ Nōm nō já ūn cōw-yo o-ás nē! Da-o hun-nē nomē *ba'as*-ur hōr-de, ba wūr-o ūn yē, yē nomē *ur-ba'as* á. Ko-ya-o-ás wū rewe ūn ne'a-nē à ba ne'a ūn wū á, wū nomote wūr-o ūn wū *ur-ba'as*. ¹⁹ ¿Kō nō nap ūnze wūr-ūt nō pyo-o ūn *Kukt-o Shir* o, o rō be ūn nō, komo o rwūnē be-de wū á? Komo nō yē yan-beēb-de ūn hi ūn nō á, amba Shir. ^{†20} Shir ūn o nō. Wū tops, remen kaanē sekemsū nō Shir ūn wūr-ūt nō.

Bor-ūs ta'yoor

Yoos-ur Burus mōsse ūt-ge nē

7 Ma-tō ūn rii-yo nō gende mē à, ūr-bon nē, net she'et ba ūn ne'a. ^{†2} Amba remen nō wongute o-ás nē, kō wū ke net-wū, ge ne'a ūn wū. Komo ko wū ke ne'a-wū ūn campō ūn wū nē. ³ Hond hond o campō rewe ūn ne'a ūn wū nē, wū nōm ne'a ūn wū rii-yo depe wū nom à. Ne'a komo wū nomē campō ūn wū kaanē. ⁴ Remen ne'a rōtt beēb-de ūn wū zeet campō ūn wū, "Mē wū cot he m-nōm yo wūr-o re cone à." Kaanē komo campō rōtt beēb-de ūn wūr-o ūn wū á sē dē ne'a ūn wū. ⁵ Nō yē geese ūt-ge à, taase wan-gaan wēn or re ūn wū á, sē dē ūrege kaanē nō orme nō nom ūt-ho

†† Hyen komo: 1Kor 10:23 † Hyen komo: Taka 2:24 †† Hyen komo: 1Kor 3:16; 2Kor 6:16 †† ūt-Girik: Rō ūr-bon nē campō yagute ci ūn ne'a.

m-ooģ remen nō nomot ūs-kōn be-de Shir. Ka da-de, nō doot m-go'one. Taase *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu durumsu nō, remen nōa hoks m-garamsē wur-ūt nō á. ⁶ Ma-tō mē nō m-'ya ba *karamsa-o* á. ⁷ Ūm ro cōng a zee yan-dor ye ga ut-ge á bō ūm rō à ba ut-ge. Amba Shir ya'ag ye ken yan-dor ye beeb-de m-she'et ba ut-ge. Komo wu 'ye ye ken yan-dor ye mō ken yar-mō. Kō wu ke ko-yan-dor-wu rō m-yar nē mō Shir ya'u wu à, komo wu 'ye ye ken yan-dor-ye mō ken yar-mō un hōn bō ye he wu nomē m-senge à.

⁸ Ma-tō un ye ga ut-ge á un ye campō un nē mare nē à, mē m-hyan a jiish ūr-bon ye she'et ba ut-ge untun bō ūm rō à. ⁹ Amba ureģe nō hoks garamsē un hi un nō á, depete kō wu ke wu kum campō un wu kō ne'a un wu. Remen jiishte a ge ut-ge otte ás-o re beeb un du.

¹⁰ Nō yan-dor ye rō un campō-ne kō ne'a-ne nē à, *karamsa-o* ka ūm ruru nō (Komo mē wu á, amba Wan-Koyan wu jip, ruru na ka *karamsa-o*): Taase ne'a caas ut-ge un campō un wu nē á. ¹¹ Komo ureģe ye caagute un campō un wu, taase wu ge ut-ge á, sē dē ye jamas ge-tō un ye un campō un wu nē. Campō komo taase wu ho'os ne'a un wu á. †

¹² M-mōka, ūm zēeg tō ka be-de nō ye kuse à, (mē wu yanze Wan-Koyan á), ureģe wu ken wu rō un ne'a nē ko-yan-ba un dor, ureģe wu ēks ye she'et she'et-de ut-ge un wu nē taase campō ho'os wu á. ¹³ Komo ureģe wu ken ne'a-wu rō un campō nē ko-yan-ba un dor, amba wu ēks ye she'et she'et-de ut-ge un wu nē, tō, taase ká ne'a-wu ho'os wu á. ¹⁴ Mē un zēē kaane, remen campō wu shere be-ur Yešo á, Shir a so'os wu rem ne'a un wu, wu shere be-ur Yešo à. Kaane komo, ne'a wu shere be-ur Yešo á, Shir a so'os wu rem campō un wu, wu shere be-ur Yešo à. Un ya kaane á, Shir a gōks yakar un ye á. Amba remen Shir so'oste tato un ye nē, m-mōka Shir gōkste yakar un ye.

¹⁵ Ureģe komo wu yage m-sher á cōnōg m-wonge un wu shere à, yea hoks m-wonge. N-mē un kaane, campō kō ne'a wu shere à, a gakte wu ūr-she'et un wu yage m-sher nē á. Shir wu un aag na remen she'et-de ba ut-ween. ¹⁶ Wō ne'a, zo nepste kō wōa gu campō ru? ŹWu sheret be-ur Wan-Koyan bō o shere? Wō campō, zo nepste kō wōa gu ne'a ru wu sheret be-ur Wan-Koyan bō o shere?

Gō un she'et-de Wan-Koyan cōne a she'et à

¹⁷ Cin da-o Shir daage ye yan-dor à, depete kō wu ke ko-yan-dor-wu she'et gō un she'et-de Wan-Koyan cōne wu she'et à. Ka rii gaan-yo yo mē m-rurē un yan-dor kō kenē ūm ha be-de un ye. ¹⁸ Kap bōn wu Shir aage à, wu ro kō n-ga ūr-kō nē à, tō taase wu hoob she'et-de

un ba ūr-kō á. Wu Shir aage komo ba ūr-kō à, wu warag ko-yan-dor Yešo à, tō, taase wu hoob sē a koog wu á. ¹⁹ Ūr-kō, kō ba ūr-kō, ba rii-yo á. Amba nōm o-dōrotte un *karamsa-o* Shir jiishte ūr-bon. ²⁰ Ko wu ke wu she'et bō Shir 'wōssu wu a ekt wu ko-yan-dor à. ²¹ Ureģe wō ko-guw-wu o rowē da-o Shir agu wō o waragte ko-yan-dor o un wu à, taase o ryegen á. Ureģe komo wu ēssu wō à ho'ostu wō, tō arag. ²² Kap wu rō ko-guw à, da-o Wan-Koyan aage wu à, Wan-Koyan poste wu un kom-tō *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*. Kaane komo wu ro sak à da-o a aage wu à, ko-guw *Kiristi* wu. ²³ A un o nō, komo a tops, taase nō warag guw-mō un hun-ne á. ²⁴ Tō, or re nē, yan-dor myet bō a 'wōsse net da-o a agu wu à, wu she'et kaane un Shir nē.

Yan-ba-ut-ge un ye campō un ye nē mare nē à

²⁵ Ma-tō un yan-ne'a-ne ye ga ut-ge á, yo ye he m-nōm à, Wan-Koyan Yešo wu ruru na yo ye he m-nōm á. Amba mē un 'ya un tō ma re ma-tō, ūm nak mē net-wu, wu hun-nē rō m-dēk un ma-tō un wu à, remen Wan-Koyan hogute 'wōn un de wu ya'ag mē ūs-nap. ²⁶ Mē m-hyan a jiish ūr-bon net she'et bō wu rō à, remen a ciriste m-cow un da-o un rē ūr-koob. ²⁷ Ureģe o geeste ut-ge, taase o caas tō á. Ureģe nē wō un gō ga ut-ge á, taase o ge ut-ge. ²⁸ Amba ureģe o geeste ut-ge, *ba'as-de* á, komo wan-ne'a ge'e ut-ge, *ba'as-de* á. Amba dē ye ga ut-ge à yea su ūr-koob de un nekette un hoog-mō un ye. Komo ūm cōnōg ūm hebe nō swō un ka koob-de.

²⁹ Or re nē yan-dor, rii-yo mē ut-ma à, yo ka: A kus o-da nē un ka hōno o-dak o á. Cin un m-mōka, ya-ut-ge ye nōmē Wan-Koyan m-guw sa o zee ye ga ut-ge á. ³⁰ Yan-dor ye rō un tuk-mō ut-mēn à, ye warag sa o zee yett tuk-mō ut-mēn á, ye rō o-zak à ye warag sa o zee yan-tuk-mō ut-mēn. Komo yan-dor yan o ut-saw ye warag ye rott rii á. ³¹ Yan-dor ye rō m-senge mō mōrogse saw-tō un hōno o-dak à, taase ye she'et un 'wōns-mō un tō á, remen ka hōno o-dak o a rō n-mē un o à, o m-ta o.

³² Ūm cōnōg nō yage regen-o un bō nō he m-she'et à. Wu ga ut-ge á wu rō un ess ūr-hi be-de un Ma-tō Shir ūr-bon nē, bō wu he rwo un Wan-Koyan hoge m-rerem à. ³³ Amba wu rō nē ut-ge nē à, wu un ess ūr-hi un saw-tō un hōn un ka dak-o, bō wu he rwo un ne'a un wu hoge m-rerem à. ³⁴ Barag-se un wu purgute o ka be-ut yoor. Komo ne'a wan-ba-ut-ge kō wan-ne'a, wu rō un ess ūr-hi be-de un ma-ut Wan-Koyan ūr-bon nē remen wu waragte ba m-kuƙop n-mē o-wur o-kuƙt nē. Ne'a-wu ut-ge nē wu rō un ess ūr-hi kō de ke hō-de be-de un saw-tō un hōno o-dak, bō wu he m-nōm campō un wu hogute m-rerem à. ³⁵ Mē un cōn nō m-

† Hyen komo: *Mati* 5:32; 19:9; *Mark* 10:11-12; *Ruka* 16:18

gu, remen nō she'ettē bō Wan-Koyan cōņe hun-ņe ye un wu she'et à, ye nom wu m-guw un hur-ur gaan à. Mē cōņ nō m-gakte be-de un nom un yo ken rii-yo kō yo ken yo á.

³⁶ Amba ūrege net nōmog ūs-barag unze wu rō un nōm un yo depe á be-de un wan-ne'a-wu wu rō ūr-ryap à, komo cōņ-tō un wu rō m-bose, yage wu geet wu, *ba'as-de* á. ³⁷ Amba ūrege net zōngsūtē ba wu ken wu un zēē wu nom kaane, ba se wu gaag ūt-ge á. Wu rō o-cōw ne wu nomot yo wu cōņe à. Komo ūrege de wu hoksusse bōp un hi un de un wu, har wu dēk un hur-de un wu, wu ge wu á, tō, tō ka hond hond o tō rō. ³⁸ Remen kaane, kaane ka cōw-se ūs-yoor se rō ūr-bon ne ūrege net zōngsūtē wu ge wan-ne'a-wu wu rō ūr-ryap à, wu nōmog rii-yo ūr-bon. Amba ūrege wu dēk un hur-de un wu wu ge ūt-ge á, wu nōmog rii-yo jiishe à. ³⁹ Taase ne'a-wu ūt-ge wonge un campo un wu ne á, ūrege campo un wu rō un hōog ne. Amba ūrege campo un wu marag, wu rō o-cōw ne, wu hur-de un wu cōņe à, wu geet wu. Amba ko-yan-dor, he wu m-ga cot. ⁴⁰ Amba un hyan-o re, wu jiish un hōge m-rerem wu she'etē kaane ba wu un ga ūt-ge. Mē gwot-o kaane *Kukt-o Shir* zēē mē um zee.

Bor-us eer

Rii-yo m-re yo a seke pyo-o m-gir à

8 Tō, ma-tō un rii-yo m-re yo a *seke* pyo-o m-gir à, a nepstē kap-m na ya-ūs-nap-ye. Nap-ūs na rō un hantē ūs-sēs, amba was-m rō m-rwō *yan-dor Yeso* m-bo'ose. ² Kap wu rō m-hyan wu zee wu nepstē rii à, tō har m-mōka wu nap yo depe wu nep á. ³ Amba myet bōņ net-wu rō un cōņ-tō Shir à, Shir nepstē un wu ne. ⁴ M-mōka ma-tō un rē un rii-yo m-re yo a *seke* pyo-o m-gir à, a nepstē unze, m-gir mō rō un hō-mō rii á. Komo shir o o-nip o á, a nepstē komo unze Shir gaan-o cot. ⁵ Un hyan-o un ye ken ye, rem-ūs rō kōņ dēē se ye rō m-aag "shir-ye" à un "yan-koyan-ne" n-tōņ kō n-dak. ⁶ Amba na a nepse Shir gaan-o. Wu rō o-Tato, wu nōmē kōyan komo remen un wu attē un hōog ne. Wan-Koyan, wan-gaan wu, komo Yeso *Kiristi*. Be-de un wu o komo Shir nōmē kōyan, be-de un wu o komo a ya'u na hōog.

⁷ Amba de ba kap yan-dor ye nape kaane á. Har m-mōka ye ken ye rō hyan m-gir nip-o, remen kaane da-o ye re'e yo a *seke* m-gir à, ye rō m-hyan sa o zee guw-mō shir-ye o-nip ye rō m-nōm. Barag-se un ye un hur-de un ye kapsuru ye unze ye nōmog ūr-ba'as. ⁸ Rii-yo a m-re à yoa hyokontu nō yow yow un Shir ne á. A taage un kōyan remen a yagutē yo m-re á. Komo a kum rii, remen a reeg yo á.

⁹ Amba nōm nō cēē taase de ka keer-de ko-*yan-dor Yeso* warag cōw-yo rwō un wu ken wu rotte ūr-beeb be-de m-sher á wu nōm rii-yo wu nap kō Shir cōņog yo

á. ¹⁰ Remen ye ken ye ye rotte ūr-beeb be-de m-sher á hyene wō, wō wu rō ūr-beeb ne be-de m-sher à, wō un rē un rii n-mē un pyo-o m-gir, tō ka ma tōa ru ye har ye reet rii-yo m-re yo a *seke* m-gir à, komo yeā sabre un hur-de un ye. ¹¹ Remen kaane ka nap-ūs ru se, se a wakte shi'it-de un kaps un wu ken ko-yan-dor-wu, wu Yeso *Kiristi* mare remen wu à. ¹² Da-o nō ye rō m-rwō mēn-tō un ye m-naase un barag-se un ye ne à, nō nomtē un or nō ne ūt-*ba'as*, kaane nō un nome un *Kiristiur-ba'as*. ¹³ Remen kaane, ūrege rē un rii-yo m-re a ru or re ko-yan-dor nōm *ur-ba'as*, man do ti ūr-ap komo á, taasū um ru or re nōm *ur-ba'as*.

Bor-us jero

Ur-beeb un senge-mō un ko-yan-Tōm Yeso ne

9 ¿Mē un ya mett ūr-beeb á? ¿Mē ko-*yan-Tōm Yeso* wu ka á? ¿Mē hyan o Yeso Wan-Koyan á. Ba remen senge-m re o ka nō waragte ye ma Wan-Koyan?

² Ūrege mē ko-*yan-Tōm Yeso* wu be-de un ye ken hun-ne á, ko-*yan-Tōm Yeso* um rō be un nō remen nō un dōre Wan-Koyan un bu-yo ma-ūt re. Remen kaane, depetē kōwan wu nep cas ko-*yan-Tōm Yeso* wu um rō.

³ Shas-o re o ka be-de un ye rō m-cōņ ye nep kō mē ko-*yan-Tōm Yeso* wu à. ⁴ ¿Tett keer-de un a ye'et tē m-re m-swō ne un den-ūt nō á? ⁵ ¿Tett keer-de m-neke un ne'a tē ne yan-dor ye rō ūt-ge ne à, untun bō ye ka yan-Tōm-ye Yeso ye, Bitrus † un hen-ne Wan-Koyan ne nōmē á? ⁶ ¿Kō de mē un Barnabas ne, tē ye he senge-mō un reegte un hi un tē?

⁷ ¿Wan wu ne he guw-mō ūt-karma, ká da-de ne wu waragte reegte un hi un de un wu? Ka ye go o-kat à, rō m-re un hyo-ye ye go à da-o ka hyo-ye nene. Ka ye rō gut-de un ca à, rō m-swō m-yow mō un ka ca-ye. ⁸ Tō ka ma-tō un net tō á. *Karamsa*-o o Shir o zee kaane.

⁹ Remen a genestē un *karamsa*-o *Mosa* a zee, "Taase o bite nu-o un na-yo ūt-kerem da-o yo door-mō un hyo á." †† ¿Na-ye un ya Shir he m-was un ye ne un hōņ-de un ye cot bō wu zēē kaane? ¹⁰ ¿Ká ma-tō na ye ka Shir rotte á? Rem na o Shir zette kaane. Remen depetē ko-ya-tōm un ko-ya-m-dor ne ye nom dish-o un gwuug-de un rii-yo o-kat. Yan-kō'ot un Ma-tō Shir depetē ye re ye sū be-de un senge-mō un ye. ¹¹ Ūrege tē goog Ma-tō Shir un hur-ur nō, tō, ¿yo ken caari-yo un rii-yo ka tē cite bō tē zee nō 'ye tē rii-yo m-re un saw-tō m-cōp ne bō ko-ya-o-kat rō ce-mō un hyo-ye un wu? ¹² Ūrege nō tōroņ ye ruru nō Ma-tō Shir à, ¿tē jiish ye un keer-de un nō nomotu tē kaane á?

Kap un kaane ne, tē gaktu nō á. Amba tē dungutē be-de un kōyan otte ma-tō un rii-yo he wen un senge-mō un *Ma-tō m-Rerem* tō ma *Kiristi* à. ¹³ ¿Nō nap ka

† ūt-Girik: *Kepas*. †† Hyen komo: *Kara 25:4; 1Tim 5:18* ‡ Hyen komo: *Roma 15:27*

unze ya-m-senge un *Pyo-o Shir* káne ye he kum un rii-yo un re-mo un ye be-de un saw-to a m-hante á? ¿Ya-m-senge komo un o-*hana* o ur-*seke*, káne o ka ye he kum un gwuug-de un ye be-de un rii-yo a hante ur-*seke* á? ^{††}14 Kaane to ro komo, Wan-Koyan rworog wu zee yan-senge-mo un ko'ot un *Ma-to m-Rerem* ye kum rii-yo un reegte un hog-mo un ye káne. ^{††}

¹⁵ Amba ko o-gaan me hwō ur-yish a nomotu me yo *karamsa*-o zee á. Komo me gen to ka remen no nomotu me kaane m-moka á. Ay, jiishte um mer, otte um taage un ka gwōn-mo. ¹⁶ Da-o me m-ko'ot à, me un hoks m-gwōn á, remen Shir gaktu me m-nom ká senge-mo un ko'ot un *Ma-to m-Rerem*. Komo man warag rii-yo ur-'wōn me yagu mo m-nom! ¹⁷ A ro zeege un cōn-m re me m-nom un ka rii-yo, um zeeru se Shir topk me. Amba remen Shir daagu me wu bōpsu me ka senge-mo, remen kaane mett yo m-daag á. ¹⁸ To, ¿ya un yo ne ro top-o re? Ka zak-o me m-kum be-de un rwōr un *Ma-to m-Rerem* à ba wu ken wu un top á. Cip me cōn m-gakte yan-dor á, ye nak yo depe m-top un ko-yan-ko'ot un Ma-to Shir à. ¹⁹ Ko de nomte me koguw be-de un hun-ne á, amba um muste hi un de koguw be-de un hun-ne, remen um wōntutú ye be-ur *Kiristi*. ²⁰ Da-o me ro be-de un *Yahuda*-ne, um warguru untun ko-*Yahuda* remen um wōntutú ye be-ur *Kiristi*. Da-o me ro be-de un ye ro m-dore un *karamsa*-o un *Yahuda*-ne à, kaane me m-nom, (ko de nomte a gakte me un dor-o ka *karamsa*-o á), amba remen um wōntutú ye be-ur *Kiristi*. ²¹ Da-o me ro be-de un ye ro *Yahuda*-ne á, ye rotte *karamsa*-o un *Yahuda*-ne á um rwō'uru hi un de be-de un ye. Un ka cōw-yo um re hi-de un ye, har um wōntuté ye be-de un *Kiristi*. Amba me jore *karamsa*-o Shir á. Um dorute *karamsa*-o *Kiristi*. ²² Be-de un ye rotte m-'wōns un sher-mo un ye á, um waraguru untun ko-yan-ba-m-'wōns remen um wōntutú ye be-ur *Kiristi*. Ee, um sengute um waragte ko yo ke rii-yo be-de un ko wu ke net-wu remen um guut ye † um wōntuté ye be-ur *Kiristi*. ²³ Myet me un nom kaane remen ko'ot un *Ma-to m-Rerem*, komo remen me un yan-dor ne kumut rem-se ur-bon se Shir surte o-nu wu ya'as na à.

²⁴ ¿Ashi no baks be-de un se'er-mo us-rek, ya-us-rek ro m-nom m-senge ye aragte or un ye ne, amba wangaan wu cot ro un kum m-yar? No ma sengu no us-rek bo no he re ur-ho à.

²⁵ Kap ya-m-se'er, ye ro un yoose un hi un de un ye bo ye he garamse un hi un de un ye à. Ye ro m-nom kaane remen ye reet m-yar mo he m-tees à, amba mo ma na yar-mo mo m-ta mo á. ²⁶ Remen kaane rek-o re o o-hwaa o á. Ba untun ko-ya-m-dum wu ro m-wosor m-yo á. ²⁷ Amba wur-o re o me m-pu'us, um muutu o untun o un ko-ya-o-rek, remen o nomot yo depe à. Un

† Hyen komo: Kara 18:1 †† Hyen komo: Mati 10:10; Ruka 10:7 ‡ ut-Girik: guug ye ken hun-ne ye.

ba kaane á, me o-gyer taase me komse rure un ye ken ye *Ma-to m-Rerem* to Shir me ne a mussu me hwaa.

Bor-us op

Nak ut-to mosse us-toog ne

¹⁰ Or re ne, me cōn to-to ke no rii-yo kore ya-n-ga-ye na o-ko't reeno n-ga á. Shir ereg ye un kus-o o-ke'ente. Wu ro un co-o un ye. Komo wu rwuntute ye un ho-mo m-sa har un dak-o hwō'og-o rii-yo ci ye á. ^{††2} N-me ut-ke'ente m-sa ne a yo'osu ye kap yan-dor *Mosa*. ³ Myet-mo un ye komo ye reeru ká rii-yo m-re yo Shir ya'ase ye un bu-yo ut-hyat à. ^{††4} Myet-mo un ye swōoru ká ho-mo Shir ya'ase ye un bu-yo ut-hyat à. Kap mo un ye swōog be-de un ká ta'ar-o, mo Shir ya'ase ye un bu-yo ut-hyat à. Ká ta'ar-o ne sha-m *Kiristi* mo. ^{††5} Myet un kaane ne, Shir hoge rerem-mo un ye ken ye deen n-me un ye á, wu homuru ye o-ko't. ^{†††}

⁶ To, se kà rem-se un kor remen a nekt na ut-to, taase a nom rem-us yo-se bo ye nome à, ^{††7} ko komo a nome pyo-se m-gir m-guw bo ye ken ye nome à. Remen Ma-to Shir zeege, "Ka hun-ne ye nomog biki-o m-re m-swō ne, komo ye inuru ye hewuru us-hew m-jiib." ^{††8} Taase a nom no o-ás bo ye ken ye be-de un ye nome à, har hun-ne dugu ur-kwōoz us-tet [23,000] maruru ho-ur gaan. ^{††9} Taase komo a taks *Kiristi* bo ye ken ye nome, har yege-hwo hoomte ye à. ^{††10} Taase a nom us-hwumug bo ye ken ye nome, har *wan-tom-wu Shir* wan-ho un hun-ne eestu ye à. ^{†††}

¹¹ Ká rem-se koru ye à sha-mo ut-ma mo komo a un gen-to remen a kewestú na, na ye kom-de un ta-mo o-dak 'wōsse à. ¹² Remen kaane urege o hyanag o eks m-'wōns ne, to, nom ceen taase o hye. ¹³ Yatt meger-to wetu no m-kum to kuse ba a un nomo to net á. Shir ko-ya-o-nip-wu, wua yage a megertu no arge 'wōns-m no á, amba be-de un ká meger-to, wua kutu no cōw-yo m-posse remen no hokste m-dungune.

Biki-o m-gir un Biki-o m-Pas mo ma Wan-Koyan ne

¹⁴ Remen kaane no nay-ne re, nom no já un guw-mo m-gir ne. ¹⁵ Me no m-gwōt, gwōt-o un ya-us-nap. Dege no hi un no urege rii-yo me m-rwōr à nip-o. ¹⁶ Ká ibitte-de a rure o-kwum be-de un re-mo un Wan-Koyan à, ashi, ¿de de ka ro m-hante atte m-warag gaan n-me un hyó-m *Kiristi* mo a wuuse ur-*seke* un mar-mo un wu rem na à? Burōdi-de a m-yotor komo à, ¿de de ka ro na m-rwō a waragte gaan n-me un wur-o un *Kiristi* á? ^{††17} A reeg no ka burōdi-de ur-gaan na ye ro ut-moor

†† Hyen komo: Rwu 13:21-22; 14:22-29 †† Hyen komo: Rwu 16:35 ††† Hyen komo: Rwu 17:6; Qog 20:11 ††† Hyen komo: Qog 14:29-30 † Hyen komo: Qog 11:4 †† Hyen komo: Rwu 32:6 ††† Hyen komo: Qog 25:1-18 †† Hyen komo: Qog 21:5-6 ††† Hyen komo: Qog 16:41-49 †† Hyen komo: Mati 26:26-28; Mark 14:22-24; Ruka 22:19-20

ne à. Kaane kutute na wur-o gaan a ro, remen burodi-ur gaan-de a re myet-m na.

¹⁸ Gwot no hun-ne ye o-Isra. Kap ka ye re yo a *seke* à, gaan-ye ro un or un ye ne be-de un re un *seke* to a *seke* Shir un *hana*-o ur-*seke* à. ¹⁹ Ya un yo ne um cone m-rwor kane? Me un zee o rii-yo a *seke* m-gir à kashi un rii-yo? Ko m-gir yo ken rii-yo? ²⁰ Ay, ko hiin, yo me m-zee à yo ro, ka rem-se *ya-ut-kot* ye a *seke* ba Shir á. Komo, me con no warag gaan un *ya-ut-kot* ne á. ²¹ Keer-ur ro kon no suut un ibitte-ur Wan-Koyan, komo un ibitte-de *ya-ut-kot* ne á. Keer-ur ro kon no reet rii-yo m-re yo ma Wan-Koyan komo un yo un *ya-ut-kot* ne á. ²² Ko de sugum-yo atte Wan-Koyan Wu hogute ur-shoob bo *Isra*-ne nome? A un arag wu m-wons o? †

Nom no koyan remen seps un Shir

²³ No m-zee, "Shir ya'ag yan-dor ye un wu beeb-de m-nom koyan" amba ba ko yo ke rii-yo ro ur-bon ne á. "Shir ya'ag yan-dor ye un wu beeb-de m-nom koyan" amba ba koyan o ro m-gu hun-ne á. ²⁴ Taase o was un hi un du ne cot á, amba o was un or ru ne yan-dor komo.

²⁵ Nom no yo ka: Ti no kap bo un rii-yo a m-baab be-de a m-baab m-ap à, ba se no cit á, taase no boog be-de ka ap-de rwuune à, bo hur un noa kaps no á. ²⁶ Remen Ma-to Shir zee, "Hono o-dak un rii-yo ro n-me un o ne à myet to ma Wan-Koyan to." †

²⁷ Urege ko-yan-ba un dor banag no re un rii-yo m-re, no zee noa he, re no myet bo a ya'u no à, ba se no cikt á, remen taase no boog un ma-to un so ka rii-yo rwuune à, bo hur un noa kaps no á. ²⁸ Amba urege wu ken wu zee no, "Ka rii-yo gir-mo a peno yo." To, taase no ti á, remen nu-se un ka wu ruu no à, komo taase hur un no kapste no. ²⁹ Barag-se un hur-de un wu met-te se ma no se á. To, wu ken wu a hoks m-zee "Remen ya un o barag-se un hur-de un wu ken wu hette me m-kaps un rii-yo um cunse un men-ut re?" ³⁰ Urege um bomog Shir remen rii-yo m-re, zremen ya un o ka a hette me ut-reeb un remen rii-yo um re un bongon-de Shir à?

³¹ To, kap un o un rii-yo no m-nome à, ko yo no m-re à, nom no koyan remen seps-mo un Shir. ³² Taase no warag shi'it-de *ur-ba'as* be-de un *Yahuda*-ne, ko ye ro *Yahuda*-ne á, ko hun-ne yan-dor un Shir. ³³ Nom no bo me m-nom à. Me m-senge um ru'ut kowan hoge m-rerem n-me un kap o un rii-yo me m-nom à, ba rii-yo um cone à yo me m-nom á, se de remen hun-ne kap ye kumut gwu.

Bor-ys op o-gaan

11 Doru no sha-m re bo me un dore un sha-m *Kiristi* à. ††

Ur-yoos un ma-to un hok ur-hi

² Me no m-bom remen no me m-baks be-de un koyan, no komo m-bop un ka yoos-de deen, hond hond bo um yoosu no de à.

³ Amba um conog no nep rii gaan: *Kiristi* wu ro co-o un ko wu ke net-wu, campo komo wu ro co be-ur ne'a un wu, Shir komo o ro co *Kiristi*. ⁴ Myet bon campo-wu kone us-kon ko rwor un Ma-to Shir hin de un wu ro ur-toob ne à, wu yo'ogte o ka hi-de un wu. ⁵ Amba bon ne'a-wu kone us-kon ko rwor un Ma-to Shir ba un yere un rii-de ur-hi, wu yo'ogte o ka hi-de un wu, ka ro kang-o gaan un ne'a-wu a ore shi-se un wu ne à.

⁶ Urege ne'a yagute yere un rii-de ur-hi, to, wu or hi-de un wu ur-kuug. Amba rii-yo m-e yo ne'a or hi-de un wu, remen kaane se wu yere rii-de ur-hi. ⁷ Da-o campo ro ut-ma un Shir ne à, wu hede hok un hi-de un wu á, remen wu wu a hwoone sha-mo Shir un ka seps-mo ne. Amba ne'a seps-mo un campo mo. ††† Remen campo wu a takne m-nom, ba be-de un ne'a-wu rwuune á. Amba ne'a-wu ur-takan, n-me un campo-wu rwuune. ⁹ Komo a nom campo remen ne'a á, se de ne'a-wu a nome remen campo. ¹⁰ Remen kaane se ne'a yerete rii-de ur-hi a hyenet gos-to wu ya'e campo à, remen *yan-tom-ye Shir* ro wu m-gwot.

¹¹ Myet un kaane ne, n-me un Wan-Koyan, ne'a ba pegesse wu ro be-de un campo á. Kaane komo, campo ba pegesse wu ro be-de un ne'a á. ¹² Ko de nomte ne'a-wu ur-takan wu un rwuun be-de un campo-wu ur-takan à, amba m-moka, kap campo-ne, ne'a-ne mate ye, amba koyan be-de Shir yo rwuune. ¹³ Gwot no no hyen un hi un no, znomog ur-bon ne'a kon Shir hi-de un wu ro ur-hek? ¹⁴ Rii-yo m-e yo campo-wu yage hi-de un wu ba o-or, urege hi-us se un wu ro m-seeb ne. ¹⁵ Urege ne ne'a ro un hi-se m-seeb ne kashi un rii-yo be-de un wu o-zak ne, remen a un nomo wu us-shi remen hok ur-hi. ¹⁶ Urege ne wu ken wu conog hante onakante un to ka ma-to, yo um he hoks m-zee à yo ro, yatt yo ken cow-yo yo arge kaane be-de yan-dor kap á.

Re un Rii-yo m-re yo un Biki-o m-Pas yo un Wan-Koyan

¹⁷ N-me un ka ma-to um cone m-rwor m-moka à. Me bom no á remen morog un no de ur-hi de á. Da-o no morge, rem-ys so-se ro m-rwuun á se de rem-ys yo-se. ¹⁸ Ur-takan cas, um hogute n-hon n-hon no ro be-de un morog-ur no yan-dor, um hogute a zee purug-ur ro kon be un no, har um ro dekste to ken ma-to um hoge

† Hyen komo: Rewi 7:6 †† Hyen komo: Kara 32:17 (ut-Girik)

‡ Hyen komo: Kara 32:21 †† Hyen komo: 1Kor 6:12 †† Hyen komo: Bong 24:1

††† Hyen komo: 1Kor 4:16; Piri 3:17 ††† Hyen komo: Taka 1:26-27 § Hyen komo: Taka 2:18-23

à. ¹⁹ Nò m-wong un hi un nò kur-ut ut-kur remen nò kututé hun-ne unze kur un nò jiište kò de ke kur-de. U depe kaane á. ²⁰ Ba remen nò reet Rii-yo m-re yo m-Pas yo un Wan-Koyan nò morgunge á. ²¹ Um nepste un tó ka ne remen be-de un re un Rii-yo m-re yo m-Pas yo un Wan-Koyan, kò wu ke wu rò m-hor remen wu reet rii-yo m-re yo un wu ba wu un 'ya ye ken ye. Remen un kaane ye ken ye rò m-ji m-mer, ye ken ye ne se ye swoog swo-m ho ye. ²² ¿Nott den-to nò hette m-she'et nò re nò su n-me tó á? ¿Kò komo nò un hyan o hun-ne yan-dor ye Shir ba rii á, o notte un rangse un koob-ne? Tó, ¿re um he nò m-zee ne un tó ka? ¿Um bum nò un tó ka? Ay, man bum nò á.

Rii-yo hante atte m-re Rii-yo m-re yo un Biki-o m-Pas yo un Wan-Koyan à

²³ Ka rii-yo um ya'asu nò komo à, be-ur Wan-Koyan um goksune yo. Yeso Wan-Koyan ká tet-mo a bopsutu wu un kom-to un yan-yage-to un wu à, wu dekuru ur-burodi. ²⁴ Bò wu komte ur-bongon ha-mo Shir à, wu argu m-bosor, wu zee, "O ka wur-o re o, o a ya'ase rem nò à. Sengu nò m-nom kaane remen nò ma'astú me m-baks." ²⁵ Kaane komo bò ye reese à, wu mossuru ur-ibitte wu zee, "Ka ibitte-de swor o-nu pu-o, o un hyó-m re. Nom nò kaane kò o ke da-o nò ine m-swò, remen nò ma'astú me m-baks." ^{†26} Remen koyanda nò ine re un ka burodi-de, m-swò ne un ka ibitte-de nò o ká un kò'ot un mar-m Wan-Koyan har wu muunte.

Re un Rii-yo m-re yo un Biki-o m-Pas yo un Wan-Koyan ba m-depe

²⁷ Remen kaane bon wu re un ká burodi-de à, kò wu swò un ká ibitte-ur Wan-Koyan de ba m-depe à, ka net-wu wu nomog *ur-ba'as* be-de un wur-o Wan-Koyan un hyó-mo un wu ne. ²⁸ Se de ko wu ke wu cekerse hi un du un wu, ká da-de wu reet ká burodi-de wu su un ka ibitte-de. ²⁹ Kap bon wu re ká burodi-de, wu su un ká ibitte-de ba m-sekemse un wur-o *Kiristi* à, wu suute hi un du un wu piish ut-ma. ³⁰ O hante ye ken ye rotte be un nò ba m-'wons, us-gom ne, ye ken ye har ye mer-este. ³¹ Amba urege a cekersute hi un na, Shir hede na piishe ut-ma á. ³² Wan-Koyan ya'ag na ur-koob remen wu ja'asté na. Wu un nom kaane remen wu piishí na ut-ma ragaan un hono o-dak ne á.

³³ Remen kaane or re ne, yan-dor, da-o nò morgé nò reet Rii-yo m-re yo m-Pas yo un Wan-Koyan nò waase or nò ne. ³⁴ Urege ne wu ken wu rò un hoge un mer wu reesune rii-yo m-re cin o-hur, taase wu nekne hi un de un wu piish-de ut-ma da-o nò morgé.

Ma-to kuse komo à me habe man buse nò tó m-rure.

Bor-us op us-yoor

M-yar deen mo Kukt-o Shir ya'ase na à

12 Tó, m-moka komo or re ne un ma-to un yar-mo *Kukt-o Shir* rò m-'ya à, me con nò ma'as un koob-de us-nap ne á. ² Nò nepste da-o nò ro yan-ba un dor á, a egussutu nò, nò cuwut guw-mo un gir-mo rotte hogg á komo mo rò tep á. ³ Remen kaane um conog nò nep bò nò he m-daag yo rò nip-o Shir à. Yatt-wu *Kukt-o Shir* rò m-dorutte wu he pyap un Yeso á. Komo yatt-wu he m-zee, "Yeso Wan-Koyan wu á," se wu *Kukt-o Shir* rò m-dorutte à.

⁴ Tó, yar-mo un *Kukt-o Shir* rò kon go-us-go, amba *Kukt-o Shir* o-gaan, o rò mo m-'ya un hun-ne. ⁵ Cow-us rò kon n-hon n-hon se un nom m-senge, amba Wan-Koyan gaan, wu a m-nome m-guw. ⁶ Shir rò un nom un senge-mo un wu be-ur na us-cow n-hon n-hon un hogg-m na. Amba Wan-Koyan wan-gaan, wu rò myet-m na un ya-ur-beeb un nom mo un ká senge-mo kap.

⁷ Shir rò un 'ya un kò wu ke ko-yan-dor-wu *Kukt-o* un wu, remen kowan wu guut *yan-dor Yeso*. ⁸ Ye ken ye *Kukt-o Shir* ya'ag ye yar-mo un weer-se Shir, be-de un ye ken ye komo a ya'ag ye nap un yo *Kukt-o* kutu ye à, un ká *Kukt-o* gaan-o. ⁹ Wu ken wu komo a ya'ag wu yar-mo m-sheer o-nip ne be-de un ká *Kukt-o*. Wu ken wu komo a ya'ag wu yar-mo un taas us-gom un ká *Kukt-o*. ¹⁰ Wu ken wu komo a ya'ag wu yar-mo un nom un rem-se ut-hyat, wu ken wu komo kò'ot un ma-to rwuune be-de Shir à. Shir rò m-'ya un wu ken wu nap-se un nap un urege *kukt-o Shir* o, wu ken wu nap-se tep un rem-ut hor-to go-us-go, wu ken wu komo muut m-rwor un yo a rwore un rem-ur hor-de à. ¹¹ Kap *Kukt-o* gaan-o rò m-wong un ka yar-mo. Ka *Kukt-o* rò m-daag un yar-mo o he 'ya un kò wu ke net-wu. ^{††}

Myet-m na dok-to un wur-o gaan-o

¹² Wur-o un net rò ut-dok ne, amba ka dok-to nome ka wur-o o-gaan o. Tó, kaane *Kiristi* rò. ^{†13} Remen kap-m na un *Kukt-o* gaan a yo'ostu na m-ho ha-mo un wur-o gaan, kò *Yahuda*-ne kò ye rò *Yahuda*-ne á, kò guw-ne kò yakar kap-m na a rwog na m-wong un ka *Kukt-o* gaan-o.

¹⁴ O-wur ba dok-ur gaan-de á, o rò ut-dok ne deen. ¹⁵ Urege na-o zee, "Me kom-o á, remen kaane me dok-de o-wur de á." Tó ka a wen o m-warag dok-de o-wur á. ¹⁶ Kaane komo urege to-o zee, "Me yish-de á, remen kaane me dok-de o-wur de á," tó ká wen o m-warag dok-de o-wur á. ¹⁷ A ro zeege hon o-wur kap yish-de, ¿un yan a roa hoge? A ro zeege hon o-wur caari-o o-to o, ¿un yan a roa hoge wu? ¹⁸ Amba Shir nomog wur-ut na dok-ut-dok, komo wu ru kò de ke dok-de be-de wu cone à. ¹⁹ A ro zeege hon o-wur dok-

† Hyen komo: *Rwu* 24:8; *Irimi* 31:31-34; *Rwu* 24:6-8

†† Hyen komo: *Roma* 12:6-8 ‡ Hyen komo: *Roma* 12:4-5

ur gaan-de, o roa warag o-wur á. ²⁰ Ee, døk-ut rø køn deen, amba wur-o gaan-o.

²¹ Cøw-o rø køn yish-de zeet o-kom, "Hø-m re rø køn un wø ne á," kø komo hi-de zeet us-na, "Hø-m re rø køn un wø ne á." ²² Husse tø ka ma, ká døk-de a m-hyan a zee dett m-'wøns á, tø de jiishe ur-bon. ²³ Døk-tø o-wur komo tø a m-hyan a zee tø wøø or un tø ne ur-bon á tø a jiishe m-seps. Kaane komo døk-tø rotte bon-de m-gwøt un wur-ut na á, a tø m-høk. ²⁴ Tø ken døk-tø ba se a nomotø tø kaane á. Amba Shir nõmøg o-wur be-ur gaan bø a he m-gwøt a seps tø ken døk-tø rotte m-'wøns á. ²⁵ Shir un nõm káane remen taase kooob-de un gam-o ur-hi she'et n-me o-wur, se de døk-tø o-wur was un or un tø ne ragaan. ²⁶ Remen kaane urege døk-ur gaan hogute m-hoog, kap tø ka døk-tø rø m-swø ur-kooob un de ne. Kaane komo urege a bømøg døk-ur gaan, myet-o un tø ka rø un nõm o-zak.

²⁷ M-møka kap nõ wur-o *Kiristi* o. Kø wu ke komo be-ur nõ døk-de un wu de. ²⁸ Ogom-de un døk-tø Shir rwø'e un wur-o un yan-dor ye un wu à tø ká:

Ur-takan, *yan-Tøm Yeso*.

Yoor, *yan-Rwøur un Ma-tø Shir*.

Tet, ya-ur-Yoos.

Nass, yan-nøm un rem-se ut-hyat.

Taan, yan-yar-mø un taas us-gøm.

Cind, yan-Gwu.

Ta'oor, yan-gut-de ya-m-senge-mø un yan-dor.

Eer, yan-cep un rem-ut hør-tø go-us-go. †

²⁹ ¿Kø wu ke ko-*yan-Tøm Yeso* wu? ¿Kø wu ke ko-*yan-Rwøur un Ma-tø Shir* wu? ¿Kø wu ke ko-ya-ur-Yoos wu? ¿Kø wu ke ko-yan-nøm un rem-se ut-hyat wu? ³⁰ ¿Kø wu ke ko-yan-yar-mø un taas us-gøm wu? Ay, ¿Kø wu ke ko-ya-m-cep un rem-ut hør-tø wu? ¿Kø wu ke a hoks m-muut m-rwøur un yo a rwøre un rem-ur hør-de? Ay.

³¹ Nøm nõ dish-o un yar-mø jiishe à.

Komo man kutu nõ cøw-yo jiishe ur-bon à.

Bør-us op us-tet

M-was

13 Kø um hoks nap un tep un rem-tø un hun-ne hør-ye un tø un *yan-tøm-ye Shir* ne,

amba urege me m-was un or re ne á,

um waragte o ká untun o-jeger yo

un zaaz-o o-hwaa,

kø ne o-kanga o un kaas un hun-ne ut-tø o-zaaz.

² Kø me un yar-mø un kø'ot un ma-tø rwuune be-de Shir ne à,

um nep komo rii-yo rø wukusse à,

um nep komo høn us-nap kap.

Komo me m-sher ne deen,

mø wøø wugur ut-haag à,

amba mett m-was á, tø,

me rii-yo á. ††

³ Kø um ya'as kap o

un rii-yo um rotte à,

remen um reegtutè kooob-ne,

Um ya'as wur-o re a tüks,

Urege mett m-was á,

ai kap tø ka toa gu me á.

⁴ Was-mø rø m-hante m-mø ur-hur, ur-'wøns ne.

Was-m rø m-hante ur-shoob á,

gwøn-m rø køn á, kø nu-mø ur-hi á.

⁵ Jaks ur-hi rø køn á.

Was-m rø un cune un hi un de un mõ á.

Was-m rø m-hante o-sugum á,

Was-m rø m-hum

ur-ba'as ur-hur á.

⁶ Was-m rø un hogø un rørem-mø

un men-ut jaas-tø á,

amba mõ rø un hogø-m rørem-mø un a rur o-nip.

⁷ Was-m rø un hante un 'mø ur-hur

be-de un kø yo ke rii-yo.

Was-m rø m-hante m-sher n-me un koyan,

Was-m rø m-hante o-saktø

Un hwø ur-hur ne be-de un koyan.

⁸ Was-m rø m-ta á har da-o ba m-ta.

Amba kø'ot un ma-tø rwuune be-de Shir à a tees,

Nap-o un rem-ut hør-tø komo toa ege,

us-nap sea tees.

⁹ O-nip nap-us na shiishe se á,

Komo yo Shir nape à, a hoks yo m-nap kap á.

¹⁰ Da-o shiishe woone,

ká yar-mø mõ rø

Shiishe se á

mø argu m-ta.

¹¹ Da-o um ro wà à,

Um ro un nõm ut-ma

untun tø un wà,

Um ro un nõm us-barag untun se un wà,

nap-us re untun se un wà.

Amba da-o um wøø net sek-wu à

um yaguru rem-se ma wà.

¹² Remen kaane, m-møka,

Rim rim a m-hyan

untun ur-madipi,

Amba ka hø-de woone

ka da-de a he m-hyan cas.

M-møka nap-us re ba shishe-se á,

amba ká hø-de woone

Man nep koyan hond hond

bø Shir napu me à.

¹³ Tø, rem-us tet rø køn se rø:

† Hyen komo: *Apis* 4:11

†† Hyen komo: *Mati* 17:20; 21:21; *Mark* 11:23

Šer o-nip,
O-saktō ne,
M-was ne,
amba yo jiishe kap à yo rō m-was.

Bor-ūs op ūs-nass

Yar-mō ūn cep ūn rem-ūt hōr-tō ūn ko'ot ūn ma-tō rwuune be-de Shir ne à

14 Sengu nō m-was ūn or nō ne, komo nō nom dish-ō ūn yar-mō Kukt-o rō m-'ya à. Yo jiishe à, yo rō nō nom reeb-ō ūn ko'ot-ō ūn ma-tō rwuune be-de Shir à arge kō mō ke yar-mō à. ² Urege yar-m nō mō ūn nap ūn tēp mō ūn rem-ūt hōr-tō, Shir-ō o he nome ūt-ma, ba hun-ņe á, remen yeā hoks m-nap ūn yo wō m-rwōr á. Ūn beeb-de o-Kukt o rō ūt-ma. ³ Amba wū rō ūn ko'ot-ō ūn ma-tō rwuune be-de Shir à rō m-gu ūn ye ken ye m-bo'ose be-ūr Wan-Koyan. Wū 'ye ye jaab-ō ūt-men wū gwū'urse hur-de ūn ye. ⁴ Wa-m-tēper ūn rem-ūr hōr-de hi ūn de ūn wū o wū rō m-bo'ose. Amba wū rō ūn ko'ot-ō ūn ma-tō rwuune be-de Shir à yan-dor ye wū rō m-bo'ose. ⁵ Tō, ūm conog a zee kap-m nō, nō tēp ūn rem-ūt hōr-tō. Amba ūm jiishte m-con a zee nō ye rō ūn ko'ot-ō ūn ma-tō rwuune be-de Shir à. Wū rō ūn ko'ot-ō ūn ma-tō rwuune be-de Shir à, wū aragte wū rō ūn cep ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de à, se de urege wa-m-muut m-rwōr ūn yo wū rwōre à rō kon remen hun-ņe *yan-dor Yeso* bo'osuté.

⁶ Tō, or re ne, urege ūm woobute ūm sengu nō m-tēpse ūn rem-ūr hōr-de, zyā yo he nō m-gu? Amba urege ūm rūrute nō yo Shir kute me à, kō ūm kutu nō kashi ūs-nap, kō ūm rūrū nō yo Shir zee à, kō de ken yoos-de, yo yo he nō m-gu. ⁷ Hond hond-ō bō rem-se ba ūn hōog rō à, ūntūn rem-se a m-hur à, ūntū o-sherewa kō ūr-moro. Urege cor-ō ūn tō rwūn kár kár á, zire net he m-nom ne wū nept sep-ō a takne à?

⁸ Urege wa-m-hur o-kar o ūr-gūn wū hur o bō a he o m-hōge á, zire ne karma-ņe he m-nap a ak ye remen ūr-gūn ne? ⁹ Kaane o komo tō rō be ūn nō. Urege nō cek ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de de a nape á, zire a he m-nom a nept yo o cone à? Nō rwōrog o ka ūt-ma be-de ūn ba ūn net. ¹⁰ Rem-ūt rō kon ūn hōno o-dak go-ūs-go, kō de ke komo de rō ūr-bon ne be-de ūn ye rō tō m-nap à. ¹¹ Urege me nap rem-de wū ken wū rō m-cep á, wū ko-hamat-wū be ūn de, komo me ko-hamat-wū be-de ūn ká net-wū. ¹² Kaane komo tō rō be ūn nō. Bō nō ūn hoob-ō ūn kum ūn yar-mō o-Kukt à, kon nō Shir o 'ye nō rem-se he m-gu ūn yan-dor à.

¹³ Remen kaane, kap wan-cep ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de, se wū konog Shir 'ye wū nap-se ūn muut m-rwōr ūn yo wū cepe à, remen wū rūrute ye ka yo wū cepe ūn de ka rem-de à. ¹⁴ Urege ūm konog ūs-kon ūn rem-ūr hōr-de, kukt-o re o kone ūs-kon, amba hur ūn de de

kum rii á. ¹⁵ Tō, zyā ūm he m-nom? Man kon ūn bū-yo o-kukt komo man kon ūn gom-tō nape à ūn hur ūn de. Man hu sep-tō ūn bongon-de Shir ūn kukt-o re, komo man hu ūn gom-tō ūm nape à ūn hur ūn de. ¹⁶ Remen wō bume Shir o-kukt ūn hond ūn o cot, zire ne ka ye nape yo wō m-nom á he bom ūn Shir ūn wō ne? zire ne ye he wō m-tose bongon-de Shir ba ye ūn nap yo wō m-rwōr á? ¹⁷ Nip-ō, da-ō wō ro ūn bongon-de Shir ūn ūn rem-ūr hōr-de, rō ūr-bon ne. Amba urege hun-ņe hōr-ye nap yo wō m-rwōr á, de rō ye ūn gu á.

¹⁸ Ūm bomog Shir remen ūm aragte myet-m nō cep ūt-ma ūn rem-ūt hōr-tō. ¹⁹ Amba be-de ūn morog-de ūn hun-ņe yan-dor, ūm jiishte m-con ūm rūr gom-ūt taan-tō hun-ņe nape à tō he ye m-gu à, otte ūm rūr ūt-gom dugu-ūs op [10,000] ūn rem-ūr hōr-de à.

²⁰ Or re ne, yage nō nomot ūs-barag ūntūn yan-yakar mōsse m-yar ne mō *Kukt-o Shir* rō m-'ya à. Se de, nom nō ūs-barag ūntūn sek-ye ūn gon ka ma-tō. Urege nō conog m-warag ūntūn yan-yakar, nom nō men-ūt jaas-tō hiin hiin ūntūn bō yan-yakar rō m-nom à. ²¹ Gense tō rō n-me ūn gen-mō ūn Ma-tō Shir: Yawe zee, "Man nome hun-ņe re ūt-ma ūn rem-ūt hōr-tō, komo ūn gop-tō ūn hamat-ņe ne,

Amba kap ūn kaane ne, yeā ke'e ma-ūt re ūt-tō á." †

²² Tō ashi, nō hyanag cep ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de napa-ō ba remen yan-dor á, amba remen yan-ba ūn dor o. Wa ūn ko'ot ūn ma-tō rwuune be-de Shir à remen yan-dor o, yanze yan-ba ūn dor á. ²³ Remen kaane, urege yan-ba ūn dor kō hun-ņe ye nape ka rem-se á haante be-de ūn morog-ūr nō, komo ye hogurū kowan rō m-cep ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de, yeā zee nō ya-ozungo ye. ²⁴ Amba urege ko-yan-ba ūn dor, kō net-wū wū nape ka rem-se á, haante be-de ūn morog-ūr nō, komo wū hogurū *yan-dor Yeso* m-rwōr Ma-tō Shir. Myet-m ka ma-tō a ci hur-de ūn wū har wūa nep ūn ze Shir a piishi wū ūt-ma remen men-ūt jaas-tō ūn wū. Wū hoob m-waktūne be-de Shir. ²⁵ Ūn nom-mō ūn kaane wū he m-kwukt n-dak, wū m-rwōr rii-yo rō wukusse n-me ūn men-tō ūn wū à, wūa zee, "O-nip Shir rō be-ūr nō!"

A bum Shir bō depe à

²⁶ Tō, or re ne yan-dor, a kups nō kutt yo me m-rwōr à: Da-ō nō karge, wū ken wū rō ūn hu ūn sep-tō ūn bongon-de Shir, wū ken wū ūr-yoos, wū ken wū ūr-pees ūn yo Shir kute wū à, wū ken wū tēp-ō ūn rem-ūr hōr-de, wū ken wū wakse m-rwōr ūn yo a rwōre à, se de nom nō koyan remen kowan wū bo'osuté. ²⁷ Urege har ye ken ye a cep ūt-ma ūn rem-ūr hōr-de, taase ye pes hun-ņe yoor kō tet, komo ye nom n-gaan n-gaan, wū ken wū wakse yo ye rwōre à. ²⁸ Urege ne ko-wan-wakse ūn ka tō ka net-wū rō m-rwōr rō kon á, depete

† Hyen komo: Isha 28:11-12

ka wu rō un cep ut-ma un rem-ur hōr-de à wu res temb n-mē un hun-ņe yan-dor. Wu nomē hi un de un wu ut-ma un Shir nē bō un o cot.

²⁹ Yan-kō'ot un ma-tō Shir komo nen yoor kō nen tet ye he nōm ut-ma, ye ká hongse yo a rwōrē à. ³⁰ Urege komo Shir peesutē wu ken wu, wu rō kanē tara à, ka ma-tō tō ka net-wu rō m-rwōr à, tō, ká wu rō tēp à se wu res temb. ³¹ Be-de un nōm un kaanē ka ye rō m-rwōr un Ma-tō Shir à, yea kum hek-de m-rwōr gaan n-gaan, har kōwan kumut ur-yoos un jaab-o ut-mēn nē. ³² Baks nō unze hun-ņe ye rō m-rwōr un Ma-tō Shir à, ye hoksussutē kukt-o un ye komo yea hoks m-wasē un da-o un ye. ³³ O ka nip-o remen Shir na ba Shir o un durumse un na wu á, amba wu ko-yan-m-gwuwu-wu.

Kaanē tō rō komo be-de un kap o un hun-ņe yan-dor. ³⁴ Depetē ne'a-ņe she'et temb n-mē un mōrog-de yan-dor. Udepe ye cep ut-ma á. Se de ye dore, bō *karamsa-o Mosa* zēē à. ³⁵ Urege ye rō un yo ken rii-yo o-cot yo nē, ye cit campō un ye nē o-hur. Remen rii-yo m'ē yo ne'a-ņe cep ut-ma n-mē un mōrog-de hun-ņe yan-dor.

³⁶ Nō ye rō co-o m-kō'ot Ma-tō Shir be-de un hun-ņe un hōno o-dak á. Nō ye napē Ma-tō Shir hōn un nō á. Hun-ņe deen un tō ken be-tō gokstē Ma-tō Shir.

³⁷ Urege wu ken wu muutē hi un de un wu ko-yan-rwōr un Ma-tō Shir, kō komo wu muut hi un de un wu kōwan *Kukt-o Shir*, wu nep unze, kà yo mē nō m-gene à ma-ut Wan-Koyan tō un hi un de un wu. ³⁸ Urege komo wu ken wu hwō tō ur-hur á, wu ma a huū wu ur-hur á.

³⁹ Remen kaanē, or re nē, nōm nō gōp-de un rwōr un Ma-tō Shir. Taase komo nō wen cep un ma-tō un rem-ut hōr-tō á. ⁴⁰ Se de nō nom kōyan bō depe à, hond hond komo.

Bōr-ūs op ūs-taan

Kiristi inetē ut-marimar

15 M-mōka komo, or re nē, man baksu nō *Ma-tō m-Rerem* tō um rūrū nō n-ga à, nō gokstū tō, nō tō komo m-dōrē. Remen kaanē shēr-m nō rō m-bōse. ² Komo Shir a gu nō un bū-yo un ka *Ma-tō m-Rerem* tō, urege nō gokstē kom-ut yoor. Un ba ka á, shēr-m nō be-ur *Kiristi* mō waragte hwaa.

³ Um bōbsussutē nō rii-yo jiishe à, komo yo a bōbsu mē à, unze: *Kiristi* marag remen *ba'as-ut* na, bō gen-mō un Ma-tō Shir rwōrē à. ⁴ A jōk wu komo a 'yons wu un hō-ur atette-de, bō gen-mō un Ma-tō Shir rwōrē à, ^{††5} Bitrus † hyanag wu komo ka op un nen yoor-ye [12] hyanag wu. ^{††6} Ka da-de nē, yan-dor ye un wu arge zungu-ūs ūs-taan [500] ye hyanag wu da-o o-gaan, be-

† Hyen komo: *Isha* 53:5-12 †† Hyen komo: *Bōng* 16:8-10; *Mati* 12:40; *Seng* 2:24-32 ‡ ut-Girik: *Kepas*. †† Hyen komo: *Ruka* 24:34; *Mati* 28:16-17; *Mark* 16:14; *Ruka* 24:36; *Yoha* 20:19

de un ye komo ye ken ye kusse deen har m-mōka un hōog nē, amba ye ken ye mereste. ⁷ Ka da-de nē *Yakubu* hyanag wu, komo kap ka yan-tōm ye hyanag wu. ⁸ Ur-kōm komo, um hyanag wu un hi un de, a un nom kaanē sa o zee mē net-wu, wu a matē da-o depe á. ††

⁹ Remen mē wu jiishe ūs-rēk be-de *yan-Tōm Yeso*, mē bō'os ma a eeg mē ko-*yan-Tōm Yeso* á, remen um rēe-sutē hun-ņe yan-dor o Shir ur-kōob. ^{†††10} Amba kōwan wu um rō m-mōka remen yar-mō Shir mō hantē um waragte bō um rō caanē à, ba hwaa-o á. Remen um nōmōg m-senge arge kō wu ke ko-*wan-Tōm Yeso* wu. Kō de nomtē mē wu á, amba yar-mō Shir nōmē senge-mō un wu be-ur gaan un mē nē. ¹¹ Remen kaanē she-m rō kōn á, kō mē kō'ote kō ye. Yo jiishe de à yo rō nō gokstē yo tē kō'ote à.

Ine-mō un margan-ņe

¹² Amba urege tē kō'ote unze a 'yonstē *Kiristi* ut-marimar, tō ģre nōmē ye ken ye rōtē m-zēē margan-ņe a ine á? ¹³ Ay, urege margan-ņe a ine á, ashi, *Kiristi* wu ine o ka ut-marimar á. ¹⁴ Urege nē komo *Kiristi* wu ine ut-marimar á, ashi, kap kō'ot-m tē, hwaa o. Shēr-m nō komo mō o-hwaa mō. ¹⁵ Urege nip-o, unze margan-ņe a ine á, tē waragte yan-tōr-se ut-bō. Mē un zēē kaanē remen tē kō'ote unze Shir 'yonstē *Kiristi* be-de un saag, komo bō-tō ka, urege nip-o margan-ņe rō m-ine á. ¹⁶ Urege ine-mō un margan-ņe rō kōn á, ashi, *Kiristi* ma, Shir wu 'yons wu o ka á. ¹⁷ Urege komo a 'yons *Kiristi* á ashi, shēr-m nō hwaa-o, har m-mōka komo nō n-mē un *ba'as-ut* nō. ¹⁸ Un ka bū-yo, ashi, ye mare n-mē *Kiristi* à ye nebetē o ka. ¹⁹ A rō zeege hwō un hur-ur na be-ur *Kiristi* remen kà hōog-mō mō cot, ay, a roa jiish kōwan m-warag rii-yo ur-'wōn.

²⁰ Amba nip-o a 'yonssutē *Kiristi* be-de un margan-ņe. Tō ka, kututū na o ka unze wu rō takan-de m-ine be-de un ye a he m-'yons un hōog nē à komo. ²¹ Bō mar-m rūwunē be-de un net à *Adamu*, kaanē ma ine-mō un margan-ņe taknē be-de un wu ken net-wu, *Kiristi*. ²² Kō wu ke a mer remen kap na baag-o *Adamu* o net-wu a taknē m-nōm à. Amba ye rō baag-o gaan un *Kiristi* nē à, wu ka net-wu, a 'ye wu hōog pū-o. ²³ Amba a 'yons kōwan n-gaan n-gaan. *Kiristi* wu a taknē m-'yons, ká da-de komo ye rō ye man wu à un hō-de wu he m-mūun à a he ye m-'yons. ²⁴ Da-o *Kiristi* dosse kō de ke con-de un kō tō ke gwōmo-tō nē, ka da-de nē kōm-ur he m-wōon, ka da-de nē *Kiristi* he m-muutē un Shir o-Tato ut-gwōmo. ²⁵ Kō ba net un cōn, se *Kiristi* nōm ut-gwōmo har wu yawag yan-yage-tō un wu kap ūs-na. ^{†††26} Wa-ut-yage-wu ur-kōm wu a he bystē m-hō à wu rō m-mar. ²⁷ Remen Ma-tō Shir zēeg,

†† Hyen komo: *Seng* 9:3-6 ††† Hyen komo: *Seng* 8:3 ††† Hyen komo: *Bōng* 110:1

"Shir a muut hōn ūn rii ūn kūs-ō ūn gwōmo-tō ūn wū." † Amba bō a zēē, "Hōn ūn rii ūn kūs-ō ūn gwōmo-tō ūn wū" à, ba ūn Shir nē wū ya'asē *Kiristi* gwōmo-tō ūn wū o á. ††28 Da-ō Shir muute hōn ūn rii kap ūn kūs-ō ūn wū, ka da-de, Wà wargurū ūn kūs-ō Shir o muute koyan ūn kūs-ō ūn Wà à. Ka da-de, Shir he m-garamsē ūn koyan kap, kō kene.

29 Ūrege a 'yons margan-ņe á, ζya ka ye a yo'ose m-hō ūn hek-ō ūn margan-ņe à he m-nōm? Ūrege ma a ūn 'yons ūn margan-ņe á, ζremen yan o atte ūn yo'os ūn hun-ņe m-hō ūn hek-ō ūn ye nē? 30 Komo ζremen yan o nē atte ūn jore ūr-hi kō o ke da-ō? 31 Or re nē yan-dor, kō de ke hō-de mē m-swō m-mar. O-nip or re nē, mē m-gwōn remen yo *Kiristi* Yeso Wan-Koyan na nōmē be-ūr nō à. 32 Ūrege margan-ņe a inē á, man ya'as hōog-m re rem *Kiristi* á. Nō nepste ka hun-ņe ye o-Apisu ye, ye indūndūte mē untūn nem-ye ūt-kōt! Ūrege margan-ņe a inē á, ka da-de, man kō'ot kō wū ke wū,

"Sengu nō nōm ūt-biki tō m-re m-swō nē, bō a nepse mar-m rōn m-buk à." ‡

33 Taase ka ye rō m-zēē kaane à ye raks nō! "Ūr-she'et ūn yan-mēn-ūt jaas-tō nē de rō ūn naas ūn net sō-wū."

34 Mūūn nō ūn barag-se ūr-bon, nō wongē ūn nōm *ur-ba'as* nē. Rii-yo m-ē yo ye ken ye be ūn nō ye nap Shir á. Mē ūn rwōr tō ka remen nō hogūte m-ē.

Inē-mō o-wūr

35 Amba ye ken ye a cit o-cot ye zee, "ζRe nē a he 'yons ūn margan-ņe? ζŪn gō ūn o ke wūr-ō ye he m-rwūūn?" 36 Cot-ō m-raag o ka! Da-ō wō go'ē rii n-dak, yoa pot á sē yo mereste. 37 O-gō, untūn yo o-arkama, yo rō m-nōm ūn hōn o-kang nē o rō m-pōtōn be-de ūn yo à. 38 Ka da-de, Shir baramsurū ka gō-yo, ūn o ken wūr-ō bō wū cōnē à, kō yo ke gō-yo ūn wūr-ō ūn yo nē. 39 Bō gō rō ūn hōn ūn hōn ūs-pōt nē à: Kaane o komo wūr-ūt rō tō ūn hun-ņe, ūt-gūt nē ūn no-ņe ūn yege-jan-ņe. 40 Rem-ūs rō kōn n-tōn, se ūn hōno o-dak rō kōn komo. Amba seps-mō ūn rem-se n-tōn rō ūn hōn, seps-mō ūn rem-se ūn hōno o-dak rō ūn hōn komo. 41 Mōk-ō ūr-hō rō ūn hōn, mōk-ō o-reng komo ūn hōn, mōk-ō ūn regen komo ūn hōn. Kō regen-yo ken yo rō m-jiish ūn or re ūn yo o-mōk.

42 Kaane komo tō rō be-de ūn inē-mō ūn margan-ņe. Rii-yo a gō'ē à yo rō m-wūm, amba yo a 'yonse à yo rō m-wūm á. 43 Wūr-ūt na kanē n-dak rō na ba m-seps, amba da-ō a 'yonsū tō a tō m-'yons m-seps nē. Tō rott m-'wōns m-mōka á. Amba da-ō a 'yonsū tō, tōa kum m-'wōns. 44 Wūr-tō temb tō ma-hun tō rō m-mōka, amba da-ō a 'yonsū tō, wūr-tō o-kūkt tō he m-warag. Wūr-ō ma-hun rokne kaane tomso nē wūr-ō o-kūkt rō kōn.

† Hyen komo: Bōng 8:6 †† Hyen komo: Bōng 8:6 ‡ Hyen komo: Isha 22:13

45 Kaane tō rō gense, "Net-wū ūr-takan, *Adamu*, wū waragte net-wū ūn hōog." †† Amba *Adamu* wū ūr-kōm Yeso *Kiristi*, Kūkt-ō o ūn 'ya ūn hōog o. ††46 O takne m-wōon à, wūr-ō ma-hun o temb, ka da-de, wūr-ō o-Kūkt o Shir o ūn hōog haante. 47 Net-wū ūr-takan *Adamu*, ūn hu-mō n-dak a nōmē wū. Ayoore-wū nē, Yeso *Kiristi* n-Tōn shir wū rwūūnē. 48 Kō wū ke net-wū rō ūn wūr-ō o-dak nē untūn *Adamu*, amba wūr-ūt na tō n-Tōn shir tōa warag untūn o ma *Kiristi*. 49 Bō a deke sha-mō ūn ká wū m-hu wū à *Adamu*, kaane komo a he dek ūn sha-mō ūn ka wū n-Tōn shir wū, Yeso *Kiristi*.

50 Rii-yo mē nō m-rurē à or re nē, yatt bō he m-nōmē wūr-o na o ma-hun o kumut m-cōw ūn den-ō ūn gwōmo-tō Shir á. Wūr-ūt na tō m-wūm tō tōa she'et har da-ō ba m-ta á. 51 Raag nō man pyeesū nō rii-yo rō wukusse à! Ba myet-m na mō he m-mar á, amba myet-m na a baramsusse sha-m na. 52 Yo he m-kōr à, da-ō o-gaan, ūn gyept-ō ūn yish, ūn hōge ūn 'wōn-ō ūn kar-ō ūr-kōm. Remen da-ō a hure o-kar, *yan-dor* Yeso ye mare à, he m-inē o-wūr nē gō ūn o rō m-wūm á, komo a baramse sha-m na. ††53 Kō re nōmē, sē ká wūr-tō rō m-wūm á tō sūgūte ká tō rō m-wūm à, komo ka tō rō m-mar á sūge tō rō m-mar à. 54 Da-ō ka rii-yo kore da-ō a baramse wūr-ūt na tō m-sabre tō n-dak ha-mō ūn wūr-ō n-tōn o mer á, ka da-de, o ká, ká ma-tō rō gense à he shi o-nip, unze, "A corūte m-mar, a reeg ūr-hō be-de m-mō." †††

55 "M-mar, ζkene o re ūr-hō nē?

ζKene raab-m ru rō nē?" §

56 Ai, *ur-ba'as* de rō raab-mō m-mar. Ba'as-ūr kumug ūr-beēb remen o-*karamsa*. *Karamsa*-ō rwūntē *ur-ba'as* cas cas. 57 Ūr-bōngōn be-de Shir remen a reeg ūr-hō be-de *ur-ba'as* ūn 'wōns-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*.

58 Remen kaane or re nē ye mē m-was à, es nō m-'wōns nē gūng. Nō senge o-zak n-mē ūn senge-m Wan-Koyan, nō nepse senge-mō nō rotte rem Wan-Koyan à mō o-hwaa mō á.

Bōr-ūs op ūs-cind

Gōks m-yar remen tomotte yan-dor Yeso ye ro o-Urusharima à

16 M-mōka, ma-tō ūn ka hwōr-ye a karakse, remen yan-dor ye o-Urusharima à. Dorū nō cōw-o o-gaan bō ūm zee yan-dor ye ūn dak-ō o-Garatiya ye nom à. ††2 Ūn kō de ke hō-de o-Rahadi de, ko wū ke be ūn nō wū ma'as ūn hūs ūn ye ken hwō-ye be-de ūn hwōr-ye wū rō m-kum à. Wū ma'as m-es hōn ūn 'wōns-mō ūn wū remen ka gwū-ō. Nō waase sē ūm wōobūte nō karagsūte á. 3 Da-de mē wōbe ūm tomurū ye nō daage à, mōsse ūt-takurda nē, tō he m-rwōr unze nō

†† Hyen komo: Taka 2:7 †† Hyen komo: Taka 2:7 ††† Hyen komo: 1Tas 4:15-17 ††† Hyen komo: Isha 25:8 § Hyen komo: Hose 13:14 (ūt-Girik) †† Hyen komo: Roma 15:25-26

tómne ka hun-ne ye heet yar-m nõ o-Urusharima.

⁴ Urege ma depete um he un ye ne, to, te nekuru.

Zonge-to ur-hew

⁵ Um robe nõ ur-gas, da-o me pa'agse dak-o o-Makidoniya. Me un zonge-to um m-dorbute ka co-se ne.

^{†6} A nom man she'esse be un nõ m-mahun har ta-de ogos. Man she'et un nõ ne remen nõ guut me bo um he m-ha de ken be-de à. ⁷ Un ka da-o, me con um hyen nõ temb um arguru á. Um conog um rewe ut-ho be un nõ, urege Wan-Koyan zeege. ⁸ Amba m-moka man es o-Apisu har ho-de un **Biki-o o-Pentekos**. ^{††9} Man she'et kane remen a tiksshitu me cow-yo un nom un kashi m-senge komo hun-ne deen ro m-goks, ko de nomte à ya-ut-yage ro kon deen. [‡]

¹⁰ Da-o **Timoti** habe, nõ barku wu ur-bon ne remen senge-m Wan-Koyan wu rotte untun me. ^{††11} Remen kaane taase nõ yage net yo'og wu á. Shini nõ wu hor-m-hor wu muunte be un de, un yar-m nõ ne, remen me un gwot-o un cow-yo un wu mosse un or na ne.

¹² Ma-ut or na Aporos komo, um konog wu m-sok ne wu habe be un nõ mosse un ye ka or na ye ne ye kuse à. Amba wu nom sakt-o m-habe m-moka á. Wu robe da-o wu kume ur-keer à.

Ma-to ur-busste

¹³ She'et nõ zongse, nõ es m-sok ne ne n-me un sherm nõ. She'et nõ m-ciiz ne. Komo m-'wons ne. ¹⁴ Yage

† Hyen komo: Seng 19:21 †† Hyen komo: Rewi 23:15-21; Kara 16:9-11 ‡ Hyen komo: Seng 19:8-10 †† Hyen komo: 1Kor 4:17

myet-o un rii-yo nõ he m-nom à, nõ nomot yo m-was ne.

¹⁵ To, or re ne, nõ nepste de Istipanus un hur-o un wu ne ye ro hun-ne ye ur-takan ye ba'e goks un Yeso un dak-o o-Akaya, komo ye ya'aste hi un de un ye be-de un nome un yan-dor ^{‡‡} m-senge. Me nõ us-kon ^{†††16} nomo nõ ka hun-ne ye o-dorotte, har ma myet un ye ken ye ne untun ye. ¹⁷ Um hogute rerem-mo un haan-m Istipanus, un Partunatus, un Akaikus ne. Haan-mo un ye guug me sa o zee nõ ye gu me. ¹⁸ Remen ye doote rwun-us re ur-beeb, bo ye doo nõ à. Go un ka hun-ne ye depete a 'ye ye m-sek.

¹⁹ Hun-ne yan-dor ye un dak-o o-Asiya ro nõ ur-gas, ur-hur sak be-de un Wan-Koyan. Akira ne un Biskira, un hun-ne ne yan-dor ye ro ur-morog un hur-o un ye à, ye ro nõ ur-gas deen. ^{†††20} Kap or na ne yan-dor kaane ye ro nõ ur-gas. Gas nõ ko wu ke wan-dor-wu gas-de m-was.

²¹ Me, Burus, me genbe ka gas-de un kom-ut re.

²² Myet bon wu ro un yage-ut Wan-Koyan à, a 'yer wu! Um konog unze Wan-Koyan wua haan ba m-naas o-da.

²³ Yar-m Yeso Wan-Koyan mo nom mosse un nõ ne!

²⁴ Me nõ m-was kap, n-me un Yeso **Kiristi. Amin.** [§]

‡‡ yan-dor ut-Girik: ya-ba-m-kukop. ††† Hyen komo: 1Kor 1:16
 ††† Hyen komo: Seng 18:2 § To ken takurda-to m-gen to to Ma-to Shir to a gene ut-Girik à to rott "Amin" á.

2 Korinti-ne

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

Burus un yan-dor Yēso nē n-mē o-Korinti

Gōks m-yar remen yan-dor Yēso n-mē o-Judiya

Burus nōmōg ut-ma mōsse un con-de un wu nē de ko-yan-Tōm Yēso

Ur-kōm

Bōr-o gaan

Ur-Gas

1 Be un de, Burus, mōsse un *Timoti* or na nē, gen-bē ka takurda-o. Shir muute mē *wan-Tōm Ye-soKiristi* remen wu cōnōg kaane.

Ha-mō un be-de un yan-dor o Shir ye rō n-mē bō-o o-Korinti mōsse kap un ye rō n-mē un dak-o o-Akaya nē à. †

² Mē us-kōn Shir Tato na un Wan-Koyan nē Yēso *Kiristi*, wu 'ye nō m-yar un gwūgwū-mō ur-hur nē.

Burus bōmōg Shir

³ A ya'as ur-bōngōn be-de Shir Tato-o Wan-Koyan na Yēso *Kiristi*. Wu rō Tato-o ur-'wōn un Shir o un gwū'urse ur-hur nē kap à. ⁴ Wu rō na gwū'urse ur-hur be-de un swō un kōōb-ur na kap, remen a hoksté gwū'urse un hur-ut or na be-de un kōōb-de ye rō m-swō à, un ka gwū'urse ur-hur o Shir ya'u na nē à. ⁵ Un-tūn bō a un swō ur-kōōb bō *Kiristi* swō à, kaane komo, remen a rō ye ma *Kiristi*, Shir rō na gwū'urse ur-hur un bō-o *Kiristi*. ⁶ Kō m-mōka tē m-swō ur-kōōb rem nō, tē gwū'ursutú nō ur-hur, komo nō sengeté m-sher un ka Shir-o gu nō à. Urege nē gwū'ure-mō un hur un tē doog, nō ma gwū'ure-mō un hur-ur nō a doo bō nō he kum m-'wōns mō m-dūngūnē un ka swō ur-kōōb de nō m-swō bō tē swō à. ⁷ Komo dish-o tē rō gūng be-ur nō. Nō swōog ur-kōōb deen bō tē swō à, tē nak komo unze Shir a gwū'ursu nō ur-hur bō wua gwū'ursu tē à.

⁸ Or tē nē, tē cōnōg nō nep gōn kōōb-de tē swō un dak-o o-Asiya à. Ka swō ur-kōōb de nōmōg deen har tē hyen sa o zee tēa nom hōog á. ^{††} Tē un hōog nē, amba sa o zee a un piishē tē ut-ma tō woosē m-mar à. Amba yo ka un kōr remen taase tē tor un bēeb-de un hi un tē, sē dē tē tor be-de Shir, wu rō m-'yons un margan-nē à. ¹⁰ Shir ruutu tē un ka mar-m yō-mō mō, tē nak wua dō tē m-ruut komo nē. Be-de un wu o tē ya'ase

† Hyen komo: Seng 18:1 †† Hyen komo: 1Kor 15:32

ur-bēeb remen wua gu tē. ¹¹ Tē cōnōg nō sēngu tē m-gu un bū-yo kōn-se Shir. Nōm nō kaane remen hun-ne deen būmūt Shir, remen wu shaks ka kōn-se rem tē.

Burus ja'aste zōngē-tō un wu tō ur-hew

¹² Rii-yo rō tē m-rwō m-gwōn à: Yo rō hur un tē kaps tē á, de rō tē m-rūrē unze tē she'ette she'et-de un ba m-kūkōp n-mē un hōno o-dak un hur-ur gaan nē tō rwūyūnē be-de Shir à. Yagūntē ma she'et-de tē she'ette un nō nē á. Man zee tē nōmōg kaane n-mē un o Shir. Tē un nom kaane n-mē kwūm-o Shir, ba be-de un weer-se un hōno o-dak á. ¹³⁻¹⁴ Tē genū nō rii-yo nōa hoks m-karante nō nep á. Komo um rwō'og ur-hur kanē o-co nōa nep tē bō depe à, kō nō nap tē m-mōka á. Ka da-de, da-de hō-de Wan-Koyan Yēso he m-mūun à, nōa nom m-gwōn un tē nē, bō tē m-nom m-gwōn un nō nē à.

¹⁵ Um nak un kaane nē, o rwo'e um cūntē m-habē be un nō ur-takan, remen nō kumut o-kwūm o-yoor.

¹⁶ Um zōngūtē um dōntē raag-o nō mē rō m-ha dak-o o-Makidoniya um dōnd komo da-o mē mūyūnē, remen um kumut gwū nō. Ka da-de nōa hoks mē m-tōm hamō un dak-o o-Judiya. ^{†††} Nō m-hyan nō zee zme un nōm tō ka zōngē-tō ba m-nap un yo mē m-nom? zKō nē nō m-hyan mē un nōm ka zōngē-tō n-mē un barag-se ma-hun nē, remen da-o mē zee "Eē," um warag m-zē "Ay"?

¹⁸ Bō Shir rō wan-ess ut-ma à, kaane komo ma-tō tē nomū nō à, ba tō un "Eē, tēa nōm yo ka" amba nē, "Ay" o tē ut-ma á. ¹⁹ Remen *Wà-wu Shir* Yēso *Kiristi*, wu, mē un Siras † nē un *Timoti* nē rūrū nō ma-tō un wu à, ba net-wū un "Eē" wu da-o wu rō ma-tō un "Ay" á. Amba n-mē un wu "Eē" o hō-ur bi. ^{†††} Remen n-mē un wu o Shir shooste kap ma-tō wu surtē o-nu à, n-mē un Yēso *Kiristi* atte m-zē, "Eē" Kaane komo un cōw-yo un wu atte m-zē, "*Amin*" remen seps-mō Shir. ²¹ Shir o un hi

‡ Hyen komo: Seng 19:21 †† ut-Girik: Sirabanus. †† Hyen komo: Seng 18:5

un de un o nomu te un no ne ragaan, sher no gung be-ur *Kiristi*, wu wu daage na komo. ²² Wu ru'uru na napa-o un wu unze na ye ma un wu ye. Wu ya'uru na Kukt-o un wu. Komo Kukt-o un wu ro na m-ese n-me un hur-ur na remen mo kutute na unze wu 'ye na rii-yo wu swore o-nu a.

²³ M-moka, yage um rurutu no yo hante um waksute hur un de um yagute m-dorbe raag-o no a. Yo ro, me dorbe raag-o no un bo-o o-Korinti, remen untaase um tepru no mosse un *ba'as-de* no nome ne a. Shir un hi un de un o nak unze ba bo-to um mette a. ²⁴ Yanze te un con te garamse no bo no she'ete un bu-yo sher-m no a. Amba te conog te senge kang-o gaan un no ne, remen no nomot o-zak. Te con no m-gakte a, amba te conog m-hyan sher-m no kum m-'wons deen.

Bor-us yoor

2 Remen kaane um este un hur un de man do m-habe be un no um ru'ut no tuk-mo ut-men a. ² Urege um rwo'og no tuk-mo ut-men, wa kusse wu he me m-rwo um hogute o-zak? Amba no ye kusse, no ye um rwo'e tuk-mo ut-men a. ³ Yo hante um genbutu no o ka takurda-o a, yo ro, remen me con da-o me habe um 'wos hun-ne ye depe ye ru me o-zak a, ye naas me ut-men a. Remen um nak da-de me nomu o-zak, no ma kap noa nom o-zak. ⁴ Me un genbu no, n-me un swo ur-koob un tuk-mo ut-men ne deen, har m-yish ne deen. Yanze remen um ru'ut no tuk-mo ut-men a, amba remen no nept bo um wasse un no ne a deen.

Soks ur-ba'as be-de un wu nome ur-ba'as a

⁵ Urege wu ken wu nomog rii-yo rwo'e hun-ne tuk-mo ut-men a, ba me wu rwo'e tuk-mo ut-men a. No ye wu rwo'e tuk-mo ut-men. ⁶ Koob-de ka net-wu swo un ka cow-yo be-de un ye ken ye be-ur no a, wooste wu kaane. ⁷ M-moka, depete no sokse wu *ba'as-de* un wu, no do wu jaab-o ut-men taase no yagu wu, har tuk-mo ut-men mo arag 'wons-mo un wu. ⁸ Remen kaane me no us-kon no kutu wu unze no m-was un wu ne deen. ⁹ Men genbu no ka takurda-o remen um gut, ko noa hoks m-she'et zongse no nom dorotte-o un ko yo ke rii-yo a. ¹⁰ Myet bon rii-yo wu cone um soksu wu *ba'as-de* un yo a, um soksute wu, komo *Kiristi* nepste um soksute wu de hur-ur gaan. Me un nom yo ka remen um guut no remen na cen na no a doot no mosse ur-hi komo un ka wu nome *ur-ba'as* ne a. ¹¹ Taase *ko-Gwo-mo-wu un ya-ut-kot* wu kum keer-de wu hette na m-raks a, remen a nak weer-se un wu kap.

Koob-de un rut-mo ur-hur de ma Burus n-me o-Toruwas

¹² Da-o um ha bo-o o-Toruwas a um ko'ote *Ma-to m-Rerem* to ma *Kiristi* Yeso, um 'woste Wan-Koyan tik-

sute me ish um nomot senge-mo un wu kane. ¹³ Myet un kaane ne hur un de de rut a, remen me hyan or re Titus reeno a. Remen kaane um zeeru ye se ho-ur hor-de, um arguru ha-mo o-Makidoniya. †

Re ur-ho un bu-o Kiristi

¹⁴ Amba ur-bongon be-de Shir, wu ro na un teke o-co koyanda a, te reeg ur-ho n-me un Yeso *Kiristi*. Wu ya'ag na ur-beeb a rurut bo hun-ne he nap un Yeso *Kiristi* a ko kene, untun now-mo m-shi'igin mo a taame a. ¹⁵ Remen na be-de Shir rii-yo m-shi'igin yo a ro, yo Yeso *Kiristi* tebbe Shir a, yo nekse be-de un ka ye a un gwu a, komo un ye ro ne un cow-yo m-sabre a. ¹⁶ Ye ro un cow-yo m-sabre a, ka wus-o, wus-o m-mar o, o ro m-hante m-mar a. Amba be-de un ka ye kume gwu a, shi'igin-mo un hoog-mo. Wu ken wu ro kon wu he hoks m-dek un nu-se un ka senge-mo? ¹⁷ Na ba untun ye ken hun-ne ye a ro a, ye ro m-rwor un Ma-to Shir remen ye suut m-ho a. Kaane o be un te a, bo te guw-ne *Kiristi* a, te nepste unze Shir ro te o-gwot, te m-yoos o-nip ne ma-to Shir tomute m-rwor a.

Bor-us tet

Ya-m-senge-mo un swor-o o-nu pu-o

3 Te un cir o bom un hi un te komo? Ko ne te un hoob-o un takurda be-ur no ko rem no o he te m-su'e bo ye ken ye ro m-nom? ² No un hi un no, no ye ro takurda-o te, o a gene un hur-ur no a, remen kowan wu hyenet, wu karante komo. ³ No kutute hun-ne unze no takurda-o *Kiristi* o, o ro sugu-de un senge-m na. Ka takurda-o ba a un gen o un ce-yo m-gen a, amba a un gen o un *Kukt-o Shir* o un hoog. Ba un wur-o ut-ta'ar a, amba un hur-de un hun-ne. ††

⁴ Te un rwor kaane remen te us-nap ne un co-o Shir un bu-o Yeso *Kiristi*. ⁵ Te un hi un te tett beeb-de un nom un ka senge-mo a. Yatt-wu he m-zee be un te *yan-Tom Yeso*, "Men baramse hoog-mo un ka hun-ne a." Shir ye yasu te ka beeb-de. ⁶ Wu rwo'e te hokste m-warag ya-m-senge-mo un swor o-nu o-pu o, ba o o-*karamsa* a, amba o o-Kukt. Ka *karamsa*-o ro m-ho, amba Kukt-o ro un 'ya un hoog. ‡

⁷ A un gen *karamsa*-o *Mosa* n-te un wur-o ut-ta'ar, komo seps-mo Shir nomog mosse un ka seps-mo ne da-o a yase o a. Yanze ma ka cecar-mo ro un co-o *Mosa* a mo m-gos-mo a. Myet un kaane ka cecar-mo nomog deen har hun-ne ye o-*Isra* ye hoks wu m-tuwe un yish a. Urege yoos-de ro m-hante m-mar a haante m-seps ne kaane, ††‡ zre o ka un ya seps-mo o-Kukt? Ka seps-mo o-Kukt mo a arag kaane. ⁹ Urege rii-yo ro m-hante m-mar a, kumug m-seps. Kaane o yo ro m-muut

† Hyen komo: Seng 20:1 †† Hyen komo: Rwuu 24:12; Irimi 31:33; Izik 11:19; 36:26 ‡ Hyen komo: Irimi 31:31 †† Hyen komo: Rwuu 34:29

un net kashi be-de Shir à, aragte yo ur-hew ne. ¹⁰ O-nip, rii-yo ro m-seps ne n-ga à, yo kus m-seps ne m-moka á, urege a hongsutu mo un seps-mo un swor-o nu-o pu-o ne. ¹¹ Urege ka rii-yo ro m-gos á, haante m-seps ne, seps-mo un ka yo ro m-gos à, a jiish kaane.

¹² Remen kaane, bo a o-dish ne kaane à, o hante atte un jaab-o ut-men ne deen. ¹³ Te ba untun **Mosa** o á, wu bite co-o un wu ur-gund à, taase hun-ne ye o-*Isra* ye hyen ta-mo un ka seps-mo ro m-gos á. ¹⁴ Amba a birimsute hur-de un ye. Har ha-mo un ca ka gund-de ro-su kane da-o ye ro m-karante un swor o-nu ut à, a hoks m-hops un ka gund-de cot un bu-yo m-sher un **Kiristi**. ¹⁵ Amba har ca, koyanda o a karante takurda-o **Mosa**, ka gund-de ro un hok un hur-de un ye. ¹⁶ Amba da-o wu ken wu waktunde be-ur Wan-Koyan, a hopsuru ka gund-de. ¹⁷ Wan-Koyan Kukt-o, komo be-de un Kukt-o Wan-Koyan ro à, posse-m ro kon. ¹⁸ Te m-moka kap ye a bite co-us te á, ro un kute un hun-ne seps-m Wan-Koyan untun ur-madipi. Ka mus-mo, mo **Kukt-o Shir** mussu na à, mo ro m-do m-seps ha-mo m-seps mo rwuune be-ur Wan-Koyan à, wu ro o-Kukt à.

Bor-us nass

Kwum-o Shir n-me wur-ut na to ro untun un tur-o ut-ba à

4 Remen kaane, te hus ur-hur á remen Shir ya'astu te ka senge-mo un bu-yo un 'won-de un wu. ² Amba a 'yer yo ro wukusse à, ka rem-se m-'e se. Yatt-yo da te ut-raks ne, ko te nom ut-bo un Ma-to Shir á. Amba te m-rwor un o-Shir m-how cas. N-me un kaane kowan he m-su'e nip-o te un co-o Shir n-me un hur-de un wu. ³ Urege **Ma-to m-Rerem** to te m-rure un hun-ne ma-to un to à wukusse to ro, to ro wukusse be-de un ye ro un cow-yo m-sabre à. ⁴ Ye sher be-de Shir á, remen wan-gwomo-to un ka hono o-dak o pposute hur-de un ye. Wu weneg ye, ye hyen m-cucas mo ro m-dakan n-te un hur-de un ye à, ka cucas-mo ro m-rwuun n-me un **Ma-to m-Rerem** n-te un seps-m **Kiristi**, wu ro shamto Shir à. ⁵ Remen ba ma-to un hi un te to te m-rwor á, amba to ma Yeso **Kiristi** Wan-Koyan. Te ne guw-ne no te ro rem Yeso. ⁶ Remen Shir, o rwore, "Yage m-cucas mo dakante n-te o-comb," † Wu rwo'og cucas-mo un wu mo ma'as m-dakan n-te un hur un te, mo ye'et hun-ne m-cecas ye nept seps-mo Shir be-ur Yeso **Kiristi**.

⁷ Myet un kaane ne, na ye ro o-kwum o-Kukt ne à. Wur-ut na ro untun tur-o ut-ba, komo o-kwum o-Kukt ne to ro n-me tur-o ut-ba. A un warag kaane remen a kutute unze Shir ro ur-beeb ne, ba na á. ⁸ A te un ya-ur-koob un ko yo ke cow-yo, amba myet un kaane ne, a hoks te rwor ur-kyende un ka senge-mo á. O ken da-

te m-nom sa o zee te ruut ur-hur, amba te ruut ur-hur á. ⁹ A te m-rangse, amba Shir yagu te á. O ken da-o a te hogusse m-hoog, myet un kaane ne a hoks te m-sabarse á. ¹⁰ Koyanda te m-neke m-mar ne un wur-ut te mar-m Yeso, remen a kutute hun-ne hoog-m Yeso un wur-ut na. ¹¹ Kap o un ho-ut na un hono o-dak a un kom-to m-mar rem Yeso, remen a hyenet hoog-m Yeso un wur-ut na to m-mar. ¹² Remen kaane, mar-m mo m-senge be un te, remen no kumut hoog.

¹³ Gen-mo un Ma-to Shir zeeg, "Um shereg, remen kaane o um nomte ut-ma." † Cinda a un kukt-o gaan ne o m-sher, kaane te ma te m-sher, remen kaane komo tette tep. ¹⁴ Remen te nak unze ka wu 'yonse Wan-Koyan Yeso be-de un m-mar à, wua 'yons te mosse un Yeso ne, wu tabbu te mosse un no ne un co-o un wu. ¹⁵ Kap to ka remen no o, remen ka yar-mo, mo ro m-wor be-de un hun-ne ut-moor ne. Moa ru bongon-de Shir, komo remen a sepsté wu.

Ur-she'et n-me m-sher

¹⁶ Remen kaane, te ruut ur-hur á. Amba urege wur-ut te ro m-sabre, myet un kaane ne a un muut un kukt-o na o o-pu o ko de ke ho-de. ¹⁷ Remen ka koob-de a m-swor m-moka à, dea gos á. Dea heet na be-de m-seps mo un ba m-ta. Mo arage nap-o un net à. ¹⁸ Remen ba rem-se yish ro m-hoks m-hyan à, te tuwe yish á, se de un rem-se a m-hoks m-hyan á. Remen rem-se a m-hyan à, se ro m-arag ba un rem, amba rem-se a m-hoks m-hyan á, se ro m-arag á.

Bor-us taan

Wur-ut pu-to

5 Remen te nepse unze urege a wurumte ka hur-o te rotte ur-she'et n-me un o à, (wata wur-ut te, to un ka hono o-dak o), Shir un hi un de un o ga me te o-hur n-ton shir. Ka hur-o ba ut-kom a ma o á. Komo ga she'et ba m-ta. ² Kane un hono o-dak a un swor ur-koob. A us-'yong remen gop-de m-ha n-ton o Shir be-de Shir he na 'ya un wur-ut na ut-pu to à. ³ Urege ne a hokte te, a 'wos te ur-kor á. ⁴ Bo te ur-she'et n-me un ka wur-o un hono o-dak o à, te us-'yong remen a sutu te. Ba te un con te wonge un ka wur-o te o ne o un hono o-dak á, amba te un con te hokte wur-o pu-o n-ton shir, remen rii-yo un hoog-o ba m-ta yo hokte ka rii-yo yo ro m-mar myet à. ⁵ Shir un hi un de un wu zongse na ka barme-mo, komo wu ya'ag na Kukt-o un wu bo wu swore nu-o un wu à remen wu kutute na yo wu he na m-nome kane o-co à.

⁶ Remen kaane te rotte un beeb-de ur-hur ne ko o ke da-o, komo te nepse unze urege de te ro o-hur ne un ka wur-o un hono o-dak o, to, tette o-hur un Wan-Koyan ne á. ⁷ She'et-de m-sher tette, ba be-de un rii-yo a m-

† Hyen komo: *Rwu* 34:33 †† Hyen komo: *Rwu* 34:34 ‡ Hyen komo: *Taka* 1:3

†† Hyen komo: *Bong* 116:10 (ut-Girik)

hyan un yish á. ⁸ O-nip, te ro un beeb-de ur-hur ne, komo te jiište m-con te wonge un o ka wur-o ne, te she'ete mose un Wan-Koyan ne Yeso n-Ton shir.

⁹ Arge koyan, te jiište m-con wu hoge rere-m te, ko te ro n-me un ka hono o-dak o ko n-Ton shir. ¹⁰ Nip-o, *Kiristi* a piishe ko wu ke net-wu ut-ma. Remen ko wu ke wua goks 'yons-de un senge-mo wu nome un wur-o un wu un ka hono o-dak o à, ko mo ur-bon, ko komo mo un ba ur-bon. †

She'et-de un hongse un hun-ne

¹¹ Remen te nepste gyer-o Wan-Koyan, o hante te rotte m-senge te nakante ye ken ye be-de Shir. Shir nepse bo te ro à kap, komo me m-hyan no nak to ka un hur-ur no. ¹² Ba te m-con te bum hi un te un co-o no á, amba te no m-'ya ur-hek no nomot us-ses un te, remen no hokste shassu un ka ye ro us-ses un yo a m-hyan à un suge-de un yo ro un hur-de un ye à. ¹³ Te un zunge, bo ye ken ye zee? Ko te zunge, te m-nom remen seps-mo Shir. Urege komo ba zungo á, o ka rem no o. ¹⁴ Koyan te ro m-nom, te yo m-nom ba remen hoog te á, amba remen was-m *Kiristi* mo ro te, m-gakte à. Remen te shereg o-nip unze *Kiristi* marag remen hun-ne kap, remen kaane hun-ne kap marag. ¹⁵ Wu marag remen hun-ne kap, remen ye ro un hoog ne à, taase ye she'et she'et-de un yo hur-de un ye cone à. Se de ye she'et remen wu mare rem un ye à, a 'yonste wu komo remen ye.

¹⁶ Remen kaane, kane un co a do m-gwot un wu ken un hyan-o un net á, remen ko de nomte a ro un gwot-o *Kiristi* un hyan-o un net, m-moka a do wu m-gwot kaane á. ¹⁷ Remen kaane, urege net ro n-me un *Kiristi*, wu waragte mat-o pu-o o ka, ka ut-o taag, m-moka ko yo ke rii-yo waragte o-pu yo. ¹⁸ To ka kap nom-mo Shir mo, wu ja'aste she'et-ur na un wu ne un bu-o Yeso *Kiristi*. Komo wu ya'uru na senge-mo un ja'as un she'et-de un ye ken ye un wu ne. ¹⁹ Unze Shir ro m-ja'as un she'et-de un hun-ne un wu ne un bu-o *Kiristi*, Shir ro m-sak un *ba'as-de* un hun-ne un hi-de un ye á. Wu ya'aste na senge-mo un ja'as un she'et-de un hun-ne un wu ne. ²⁰ Remen kaane, te m-esse un *Kiristi* sa o zee Shir un hi un de un o ro ut-ma n-me un te. Un jin-ur *Kiristi*, te no us-kon no ja'as she'et-ur no un Shir ne no warag nay-ne ye un wu, yanze yan-yage-to un wu á. ²¹ Yeso *Kiristi* cet nom *ur-ba'as* á! Amba *ba'as-ut* na Shir sawse wu. Un kaane o, n-me un Yeso *Kiristi*, a hoks she'et un she'et-ur kashi be-de Shir.

Bor-us cind

6 Be-de un senge-m na mose un Shir ne, te konog no, taase no goks yar-mo Shir, no muut mo hwa. ² Hogu no yo Shir zee à, "Um hogusute no un hohond-mo o-da.

† Hyen komo: Roma 14:10

Da-o ho-de un gwu woone, um guug no." †† Hogu no! O ka o ro da-o no he goks un kwum-o Shir, caane o ho-de un m-posse!

Swò ur-koob de ma Burus

³ Te con wu ken wu kum rii-yo ur-pukse un senge-m te á. Remen kaane, te rwo rii-yo ur-pukse un cow á. ⁴ Amba un hek-de un kaane, kap yo te m-nom à, te yo m-nom remen te kutute hun-ne unze te ya-m-senge-mo Shir ye. Te m-nom kaane n-me ur-joose, un swò ur-koob ne, m-rangse ne, myet un ko de ke swò ur-koob de. ⁵ A bu'ug te m-dum, a ru te n-me un kuke-o m-ke'et, komo a hoogusu te m-hoog un 'yons ur-hur ne; te nomog senge-mo arage 'wons-m te à, te taagute m-rew komo te rew un mer. ⁶ N-me un she'et-de ba m-kukop, us-nap ne se te rotte à, un 'mo ur-hur un gu hun-ne ne, te kutute unze te yan-senge-mo Shir ye be-de un *Kukt-o Shir*, komo m-was ne mo o-nip. ⁷ Be-de m-rwor un ma-ut te to o-nip, beeb-de Shir ro m-senge n-me un te. Kashi ur-she'et ro untun saw-to ur-gun un te, un kom-o ur-re ur-kwanta un te ne. ⁸ A te m-seps, a te komo ne m-yo'og, a te bom, a te komo ne ut-reeb. A mustu te ya-ut-bo, myet un kaane ne, te m-rwor o-nip. ⁹ Sa o zee a nap te á, a nepstu te ne ur-bon ne, untun ye ro un kom-to mar à te ro, te ka ne un hoog ne, a te m-'ya ur-koob, amba a ho te á, ¹⁰ N-me un naase-mo ut-men, te un kum rii-yo o-zak. Ko de nomte tett rii á, kap un kaane ne, rem te hun-ne deen kumug rii be un te, sa o zee tett rii á, amba koyan yo ma te yo.

¹¹ Te rurutu no ut-ma ur-hur sak no Korinti-ne, komo te upsutu no hur-ur te cas. Te wuke no yo ken á, komo te kutute no unze te waste un no ne deen. ¹² Ay, te yage no á, no ye yage ho'os ur-hur no goks te. ¹³ Me un ka ma-to un no ne bo tato-o ro un nome un yakar-ye un wu à. No un cen no, kutu te no was-m no.

No mose ut-hi un ye ro yan-dor Yeso ne á

¹⁴ No mose ut-hi un hun-ne ne ye ro un dor o Shir á. ¿Kashi un net a hoks m-she'et ba ut-ween un net yo-wu ne? ¿Ko ne ya mose m-cucas o-comb ne? ¹⁵ ¿Ya mose *Kiristi* un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-ko*†† ne? ¿Ko ne ya mose wan-dor o Shir un wu ro un dor o Shir ne á? ¹⁶ ¿Ya mose *Pyo-o Shir* un pyo-o m-gir ne? Na *Pyo-o Shir* o, o un hoog. Bo Shir zee à, "Man she'et mose un ye ne, um tuwe n-me un ye. Man warag Shir o un ye, ye komo yea warag hun-ne re." ††

¹⁷ "Yawe zee kaane, Remen kaane, se no rwuun be-de un yan-ba un dor, no wongse hi un no un ye ne,

†† Hyen komo: Isha 49:8 † Hyen komo: Seng 16:23 †† ut-Girik: Beriar. †† Hyen komo: 1Kor 3:16; 6:19; Rewi 26:12; Izik 37:27; Irm 32:38

Taase nɔ ci rii-yo m-kuƙop,
 ɸn kaane ɸm he nɔ m-gɔks." †
 18 "Yawe, wu rɔ Wa-ut-Gwɔmo kap à,
 wu zee yo ka:
 Man warag Tato nɔ,
 nɔ komo nɔa warag yakar re campo-ne ɸn ne'a-ne
 ne." ††

Bɔr-ɸs ta'yoor

7 Or re ne, ye me m-was à, cinda a ɛssute na ut-ma
 à, yage a ɛsste hi ɸn na ba m-kuƙop, be-de kap rii-
 yo he m-rwɔ o-wur ɸr-hur ne nom ba m-kuƙop á. Yage
 komo a waragte shiishe ba m-kuƙop n-me ɸr-she'et de
 ɸn gyer-o ɸn Shir.

Burus nomog o-zak remen ya-o-Korinti waktunte be-de Shir

2 Kutu nɔ te ɸnze nɔ te m-was ɸn hur-ut nɔ. Te nome
 kɔ net gaan *ur-ba'as* á, komo te naas kɔ net gaan á,
 yagunte a zet te reeg ra-o ɸn wu ken. 3 Ba *ba'as-de* me
 nɔ m-sakke remen ɸm zeeɔ kaane á. Bɔ ɸm ruru nɔ n-
 ga à, ɸnze nɔ ɸn hur-ur te, yatt rii-yo he na m-hoks m-
 wongse á, kɔ n-me m-mar kɔ m-hoog. 4 ɸm ho'oste ɸr-
 hur sak ɸn nɔ ne, me komo m-gwon ɸn nɔ ne. Hur ɸn
 de kumug jaab deen. Kap ɸn koob-de a swɔ ne à, ɸm
 rɔ o-zak ne deen.

5 Remen da-o te woɔ o-Makidoniya à, ka wur-o te o
 kum ɸr-wuwe á. Kɔ kene te ha, hwu'us-de zak, ut-
 ween ɸn ye ken ye ne, o-gyer ne n-me ɸn hur-ut te.

6 Amba Shir, o rɔ ɸn gwu'urse ɸn hur-de ɸn ye rotte
 jaab-o ut-men á, haan-m Titus hur-ut te gwu'ursute.

7 Ba remen haan-mo ɸn wu temb mo rwɔ'u te o-zak á,
 amba ma-to wu ruru te à. Bɔ nɔ do wu jaab-o ut-men
 à. Wu rurut te ɸnze nɔ conog hyan-m re deen, komo
 ɸn bɔ nɔ nome tuk-mo ut-men à, ɸn rii-yo kore à. ɸn
 bɔ nɔ nome m-senge nɔ guut me à. Yo ka yo rwɔ'e
 zak-o re aragte o n-ga deen.

8 Kɔ ɸm ru nɔ tuk-mo ut-men, me was á. N-ga ɸm ro
 nomog tuk-mo ut-men, remen ɸm hyanag ká takurda-
 o ɸm tomonte nɔ n-ga à, o naaste men-ut nɔ, kɔ de
 nomte ya o-da hiin. 9 ɸn kaane m-moka ɸm rɔ o-zak
 ne. Kɔ de nomte me hoge rere-mo ɸn bɔ ɸm naase
 men-ut nɔ á, amba naase-mo ɸn men-ut nɔ rwɔ'og nɔ
 waktunte be-de Shir. Remen nɔ nomog tuk-mo ut-men
 bɔ Shir ro conge à, remen kaane te nomo nɔ *ur-ba'as*
 á. 10 Tuk-mo ut-men mo ɸn ko-hun rɔ net m-woot be-
 de m-mar. Amba gon mo Shir rɔ m-rwɔ net m-wak-
 tunte be-de Shir, ɸn kaane komo a kum gwu. Komo
 wanakke-o a do m-kus á, remen Shir sokste *ba'as-to*
 ɸn ye. 11 Gwot nɔ nɔ hyen rii-yo naase-mo ut-men gon
 mo Shir mo wu rwɔ'e ɸn men-ut nɔ à, yo mo haantu
 nɔ à. Mo rwɔ'og nɔ gop-de ɸn nom ɸn rii-yo a cone nɔ

† Hyen komo: Isha 52:11; Izik 20:34,41 †† Hyen komo: 2Sam
 7:8,14; 1Nom 17:13; Isha 43:6; Irimi 31:9 ‡ Hyen komo: 2Kor 2:13

nom à. Nɔ conog me m-kute ɸnze nɔ nomog rii-yo ɸr-
 bon. Mo rwɔ'og nɔ nom ɸs-ryaab, komo nɔ hoge o-
 gyer. Mo rwɔ'og nɔ rwɔ ɸr-hur, komo nɔ nom m-
 senge. Mo rwɔ'og nɔ m-zonge. Mo rwɔ'og nɔ m-she'et
 zongse nɔ hyen a ya'ag nɔ koob-de rege á. N-me ɸn ka
 orom-to n-me ɸn kɔ yo ke cow-yo nɔ kutute me ɸnze
 nɔ m-neke ɸn cow-yo ɸr-bon. 12 Da-o ɸm m-genbe nɔ
 ká takurda-o à, me was ko-wan-wu nome *ur-ba'as* á,
 kɔ ka wu a nome *ur-ba'as* à. ɸn hek-de ɸn kaane me
 ɸn gen remen ɸm kututu nɔ cas cas ɸnze Shir nak
 ɸnze nɔ ho'oste ɸr-hur ɸn te ne deen. 13 Ka rem-se kap
 rwɔ'og te jaab-o ut-men.

Mosse ɸn o ma te jaab-o ut-men o ne, har caane te
 doog kum o-zak deen remen zak-o Titus rɔ ɸn o ne à,
 remen nɔ kap nɔ rwɔ'og ut-kom n-me ɸn ka jaab-o ɸr-
 hur o wu kume à. 14 Remen ɸm be'este ɸm russyte wu
 ɸnze me m-gwon rem nɔ, nɔ ru me m-'e á. Remen kap
 yo te rure nɔ à nip-o, remen kaane gwon-m te mosse
 ɸn nɔ ne be-ur Titus shiig o-nip. 15 Was-mo Titus rɔ nɔ
 m-was à mo rɔ m-do deen, kap da-o wu bakse dorotte-
 o nɔ kap, ɸn gon gos-to nɔ kute wu da-o nɔ gokse wu
 à. 16 Me o-zak m-moka remen ɸm ho'oste ɸr-hur ɸn nɔ
 ne sak.

Bɔr-ɸs eer

Kamas nɔ hwɔr remen yan-dor ɸn dak-o o-Judiya

8 Or re ne, m-moka komo te conog nɔ nep rii-yo
 yar-mo Shir nome n-me ɸn yan-dor ye Shir n-me
 ɸn dak-o o-Makidoniya. 2 Ye swoog ɸr-koob deen re-
 men ye cowog o-range ɸn kom-to ɸn ye rɔ dor á har
 de warag ye o-zak. Komo de ru ye ken ye ya ɸn caari-
 mo m-yar sak, kɔ de nomte ye rɔ n-me ɸr-koob à.

3 ɸm nak ɸnze ye ya'aste bɔ ɸn 'wɔns-mo ɸn ye, har
 ma arage kaane. Ye nomog kaane ɸn con-mo ɸr-hur
 ba remen a ɸn gaktute ye á. 4 Ye konog te, te 'ye ye o-
 cow ye huut ut-kom be-de ɸn senge-mo ɸn gu ɸn yan-
 ba-m-kuƙop n-me ɸn dak-o o-Judiya. †5 Ye ya'aste arge
 yo te hwɔr ye ya'as à. ɸr-takan, ye ya'aste hi ɸn de ɸn
 ye be-ur Wan-Koyan, ka da-de ne ye ya'asuru hi ɸn de
 ɸn ye be ɸn te, bɔ Shir cone à. 6 ɸn hyan-o ɸn kaane,
 te konuru Titus wu he co, wu buse ɸn morogse ɸn ka
 yar-mo ɸn con-mo ɸr-hur mo be-ur nɔ, bɔ wu takne à.
 7 Amba bɔ nɔ re co be-de ɸn koyan à, be-de m-sher,
 be-de ɸn rwɔr ut-ma, be-de ɸn nap-se Shir, kɔ n-me
 m-senge, komo m-was ne mo nɔ wasse ɸn te ne à. M-
 moka, te conog nɔ do m-ya'as ɸn hwɔr nɔ remen ka
 ye rɔ ɸn swɔ ɸr-koob ɸn dak-o o-Judiya.

8 Ba me ɸn gakte nɔ o á, amba de me nɔ m-kute bɔ
 ye ken ye rɔ m-nom m-senge à. Yo ka he m-kute ɸn
 gon was-mo nɔ rotte ɸn or nɔ ne à. 9 Remen nɔ nepse
 yar-m Wan-Koyan Yeso *Kiristi* rem na. Kɔ de nomte wu

†† Hyen komo: Roma 15:26

rõ un kõ yo ke rii-yo ne à, myet un kaane ne, wu waragte ko-kõõb rem nõ. Remen ko-kõõb-wu wu warge à, õ rwo'e nõ kumut kõ yo ke rii-yo un co-õ Shir.

¹⁰ Ma-to um he nõ m-'ya à to ká: A jiish ur-bon nõ kom rii-yo nõ takne un hak-õ arge à, ba nõ un ya cot à, ay, nõ un hwo ur-hur komo nõ nomot kaane. ¹¹ Buse nõ ka senge-mõ hur-ur nõ takne à, nom nõ bõ un 'wõns-m nõ he m-hoks à. ¹² Urege hwo ur-hur de m-'ya nõ kon, Shir a hõge m-rerem, urege nõ ya'aste bõ un 'wõns-m nõ. Shir con nõ ya'as rii-yo 'wõns-m nõ wõõ á.

¹³ Ba me un con um hebe ye ken ye us-nu á, ka da-de ne um dooru nõ us-nu á. Amba me un zee kaane remen a wõngté ka senge-mõ hond hond bõ depe à.

¹⁴ Se nõ gu ye m-mõka bõ nõ un o-cow yo un gwu ne à. Nõ komo da-õ nõ taage un yo ken rii-yo, ye komo ye nõ un yo ne, yea gu nõ. Un kaane koyan he m-nom hond hond. ¹⁵ Gense yo nõ: "Wu mõrogse deen à, ka yo wu mõrogse à, yo arag 'wõns-mõ un wu á. Wu mõrogse hiin à, ka hiin yo wu mõrogse à, yo kendu wu á." †

Titus un nay-ne ye un wu ne

¹⁶ Amba ur-bõngõn be-de Shir, õ rwo'e Titus dekt un hur-de un wu, con-mõ un wu guut nõ, untun bõ um ro conge à. ¹⁷ Remen Titus wu un dek wu habute be un nõ remen te konog wu á, amba wu robe be-ur nõ untun bõ wu esse ur-hur à. ¹⁸ Tea tõmbe mõe un wu ne, un ka heno-õ ne wu ru ur-jin à, be-de un kap yandor remen ko'õt-mõ un wu mõ un *Ma-to m-Rerem* to Shir. ¹⁹ Arge kaane ma, yan-dor ye Shir dak wu remen wu ma'asté m-neke mõe un te ne. Tea kamas yar-mõ un hwo be-de un *yan-dor Yeso* remen yan-dor ye o-Urusharima. Te un nom kaane remen te ya'asté ut-gõs be-de un Wan-Koyan un hi un de un wu komo remen te kututé unze te ru'uste ur-hur te guut hun-ne. ²⁰ Te o-gyer taase wu ken wu kum gom-de ur-reeb be un te n-me un bõ te m-nekette un ka yar-mõ a ya'asu te mõ un con-mõ ur-hur à. ²¹ Con-m te te nomot yo jiishe m-bon à, ba un co-o un Wan-Koyan cot á, amba har un co-õ un hun-ne. ††

²² Komo te m-tõmbe un ye ne, heno te ka wu te megre te hyen bõ wu esse un hur-de un wu n-me un rii un hon un hon à. M-mõka komo wu ho'oste ur-hur un nõ ne, wu conog wu ru ut-kom deen. ²³ Baks nõ unze Titus, ko-nay-wu m-senge wu, me un wu ne te un ka senge-mõ rem nõ. Ka ye nõ hyane mõe un wu ne à, yan-dor ye Shir ye tõmbu ye, senge-mõ un ye nõ m-hante m-seps be-ur *Kiristi*. ²⁴ Remen kaane kutu nõ ka hun-ne ye kap gon was-m nõ un rii-yo hante te rotte un uku o-cin rem nõ à, remen yan-dor ye hyenet.

Bõr-us jero

9 Ba se um genduté nõ ma-to un gu un yan-dor ye Shir o-Urusharima á. ² Remen um nak nõ este ur-

hur nõ guut, har me un uku o-cin remen kaane be-de un hun-ne ye o-Makidoniya. Me ye m-rure nõ hun-ne ye o-Akaya nõ zõngsute m-yar ne cin un monce. Gõ un ka ine-mõ nõ ine eso à, mõ rwo'õg ye ma ye inute.

³ Amba me ka m-tõmbe un õr re ne, taase uku cin-o te rem nõ warag hwa. Amba nõ ma'as zõngse bõ um russe ya-o-Makidoniya unze nõ zõngse à. ⁴ Remen urege um habute mõe un ye ken ya-o-Makidoniya ye ne, taase ye 'wõs nõ ba m-zõnge, har te taage un rii-yo m-zee, myet-m na a hõge m-'e remen te ukse o-cin un nõ ne. ⁵ Remen kaane õ um hyente a nom ur-bon, me tõmbe õr re ne ye hyen nõ rii-yo um habute, remen nõ mõrogsté rii-yo nõ zee nõ he m-ya'as à, a 'wõs yo zõngse. Kaane he m-kute un hun-ne unze un con-mõ un hur-ur nõ õ, nõ ya'aste, ba a un gakte nõ õ á.

M-gõ ur-hur sak

⁶ Baks nõ yo ká: Net-wu gõ'e hiin à, wya ce hiin; amba wu gõ'e deen à wya ce deen. ⁷ Ko wu ke net-wu, wu ya'as bõ wu esse un hur-de un wu à, ba mõe un naase-mõ ut-men ne á, kõ wu a gakte à. Me un zee kaane remen Shir nõ m-con un wa-m-ya'as ur-hur sak.

⁸ Un yar-mõ Shir, Shir a hoks nõ m-'ya kap rii-yo he nõ m-gu un hõog-m nõ à, remen kõ õ ke da-õ un kõ yo ke rii-yo nõ kumut kap rii-yo nõ o-hoob à, har arge kaane, remen nõ nomot kõ mõ ke senge-mõ ur-bon ne. ⁹ Bõ nõ gense un Ma-to Shir à:

"Wu ya'ag kõe-ne, ur-hur sak.

Kashi un senge-mõ un wu mõa te á." ‡

¹⁰ Me un zee kaane remen Shir õ nõ m-'ya un ko-wa-ur-go gõ wu goot, komo õ nõ m-'ya un rii-yo m-re. Remen kaane, Shir a 'ye nõ gõ remen nõ goot, wu nõ m-rwo gõ rotte m-bõ'osse, har nõ ceeru deen remen kashi-m senge-m nõ mõ m-yar. ††† A muut nõ ya-o-kwum un kõ yo ke cow-yo remen nõ ma'asté m-'ya ur-hur sak kõ õ ke da-õ a hõobe be-ur nõ. Un cow-o te senge-mõ un yar-m nõ a warag mõ un bõngõn-de Shir.

¹² Remen ka senge-mõ m-yar mõ notte à, ba yan-dor ye temb nõ nõ m-gu á, amba nõ m-kaprunde har m-dõ un cow-se ur-bõngõn be-de Shir. ¹³ Remen ka senge-mõ nõ rwuntute hi un nõ cas, hun-ne a bum Shir remen dõrotte-o nõ. Nõ gõkste ka *Ma-to m-Rerem* to, to ma *Kiristi*, komo remen yar-m nõ bõ nõ wõnge un ye ne komo un kõ wu ke ne à. ¹⁴ Be-de un kon-se un ye be-de Shir, ye ma'as nõ komo m-kone us-barag n-me un hur-de un ye remen ka yar-mõ aragte m-cep, mõ Shir nomo nõ à. ¹⁵ A 'ye nõ Shir ur-bõngõn remen ka yar-mõ, yar-mõ arge beeb-de un cep ut-ma à.

† Hyen komo: Rwu 16:18 †† Hyen komo: Swõ 3:4 (ut-Girik)

‡ Hyen komo: Bõng 112:9 †† Hyen komo: Isha 55:10

Bor-ɔs op

Burus ko-yan-Tom Yeso wu o-nip wu

10 Me Burus, me no us-kon un hi un de, me wu a m-zee, *Yan-gwegwer-mo ur-hi, ur-'won ne untun mo ma Kiristi* urege me be-ur gaan un no ne à. Amba hun-ŋe ro me m-aag *Wa-m-ciiz*, urege me mosse un no ne á. ² Me no us-kon, taase no gaktu me um suu no da-de me habe, remen um nak man hoks su'e ka ye ro m-zee unze rii-yo te m-nom à, rem-se ma-hun se. ³ Te ur-she'et n-me un hono o-dak, amba te dum ur-gun bo hono o-dak ro m-dum á. ⁴ Remen saw-to ur-gun un te ba gon to hono o-dak to á, to un beeb-de Shir to, to tette m-naas un saw-to ur-gun to m-'wons to un yan-yage-ut na. ⁵ Te m-sabarse un sune-mo ut-ma kap un rii-yo he m-wen hun-ŋe nap un Shir ne à, men yoose un hun-ŋe ye 'ke barag-se un ye us-yo-se, sa o zee se ro be-de m-ke'et, remen ye hokste nome un *Kiristi* o-dorotte un bu-yo un barag-se un ye. ⁶ Da-o no nome o-dorotte bo depe à, te zongse te ye'et ko wu ke ur-koob wu yage m-nom o-dorotte à.

⁷ Gwot no rii-yo ro cas à! Urege wu ken zee wu, wu ma *Kiristi* wu, yage ka net-wu ja'aste nom us-barag, wua nep unze te ma ye ma *Kiristi* ye. ⁸ Ko me uke o-cin remen ka gwomo-to Wan-Koyan ya'u te à, ka gwomo-to remen te bo'osutu no o, ba remen te sabarsute no á. Remen kaane, yatt-wu he me m-rwo m-'e á, be-de un kute un hun-ŋe unze Yeso wu 'ya me ut-gwomo á. ⁹ Me con no hyen sa o zee gyer-o me no m-'ya á be-de un takurda-to me no m-gebe á. ¹⁰ Remen ye ken ye ro m-zee, "Takurda-ut Burus to ro us-nu ne ur-beeb ne, amba urege wu ro be un na un hi un de un wu, wutt tep-o ur-beeb á, komo ma-to un wu ba rii-yo á." ¹¹ Yage gon ka hun-ŋe ye, ye nept yo ka: Yo te zee n-me un takurda-ut te à, te rokne á, ka te he m-nom da-o te ro be-ur no.

¹² Te bo'os te hongsuté ko te dekt hi un te untun hun-ŋe ye ro m-hyan ye zee ye aragte ko wan á! Ka hun-ŋe ye, ye ro m-hongse hi un de un ye un or re un ye ne, komo ye ro un hoob-o un wu jiiše à n-me un hi un de un ye, ye nep unze ye rott us-weer á. ¹³ Tea uk o-cin arge gwomo-to Shir ya'u te á, se de te uk o-cin un ka gwomo-to Shir essutu te remen te ko'otté *Ma-to m-Rerem* à, ka gwomo-to wooste har be-de no ro à. ¹⁴ Me un uk o-cin un raag-o Shir ya'u me ur-keer um nomot m-senge á. Rii-yo yan-gin un ma-ut re zee mosse un taage-o un gwomo-ut re ne to un kaane a rees m-warag o-nip me ro haante raag-o no á. Amba nip-o ro kon á remen um hantute no *Ma-to m-Rerem* o ma *Kiristi* rii-yo ye hantute. ¹⁵ Komo te pas be-de a zee te á, un uk o-cin un senge-mo ye ken ye nome á. Amba te m-hwo ur-hur, sher-m no a he co, remen ma-de un senge-m te n-me un no sengute m-do deen. ¹⁶ Urege

no nomog kaane, ka da-de tea hoks m-ko'ot un *Ma-to m-Rerem* un to ken dak-to n-co no. Remen te con uku o-cin un senge-mo wu ken wu rege wu nome un be-de a rwo'e wu à. ¹⁷ Amba "Kap wu he uku o-cin n-me un yo ken rii-yo à, wu uku o-cin un rii-yo Yawe nome à." ^{†18} Me un zee kaane remen ba wu ro bom un hi un de un wu, wu wu a un ho'os ur-hur un wu ne á, amba wu Wan-Koyan ro m-bom à.

Bor-ɔs op o-gaan

Burus un yan-Tom Yeso ne ye ut-bo

11 Me o-sakto noa dungune un me ne da-o me zee to ken ma-to hiin sa o zee men bom un hi un de untun bo ko-raag ro m-nom à. Se no dek me kaane! ² Me ur-shoob rem no, gon shoob-de m-was de Shir ro no m-nome à. Um surutu no o-nu un campo gaan, *Kiristi*, remen um ji'itté no ut-ge be-de un wu ba m-kykop. ³ Amba me un hoge o-gyer taase rii-yo kore *Hawa* à, yo kor no. Hwo-o rakste wu un weer-se un yo har wu nomu *ur-ba'as*. Kaane no ma, me un hoge o-gyer barag-us no a hoks no m-muut ba ur-bon, un kaane, noa kum ya'as ur-hi bo a cone, o-nip ne ba m-kykop be-ur *Kiristi* á. ^{††4} No m-goks un ye ro m-habe be un no à ba m-rem. No bupse yoos-de un ye un Yeso, ko de nomte de ro un hon un de te rurte *Ma-to m-Rerem* à. No bupse go un kukt-o ye ruru no à, ko de nomte ka *Kukt-o Shir* o no ro gokste o á. No goks ye ko ne ma-to rerem-to un ye á. ⁵ Me dek unze ka ye no m-zee, "Caari-ne ye un *yan-Tom Yeso*" à, ye aragte me un yo ken rii-yo á. ⁶ Me ko-kyangan-wu ut-ma wu á, amba me us-nap ne. Te kutute no yo ka cas cas un ko yo ke cow-yo.

⁷ Ba'as-de me gweregse hi un de remen a jakste no be-de un ko'ot un *Ma-to m-Rerem* to Shir m-yar? ⁸ Um rumsunte hwor o ka be-de un ye ken yan-dor ye Shir ye remen um nomot senge-m re be un no. ⁹ Da-o um ro be un no à, mett hwor á. Myet un kaane ne me sawsu no us-nu ka da-o á. Or na yan-dor ye ro n-me un dak-o o-Makidoniya à ye hante kap yo me m-con à. Me sawsu no us-nu ka da-o á, komo man senge-m nom un kaane. ^{†10} Nip-o *Kiristi* o ro be un de à, o rwo'u me m-zet net ro kon wu woo wu wenet me uku o-cin un myet dak-o o-Akaya á. ¹¹ ¿Ya rwo'u me m-zee kaane? ¿Remen me no m-con o á? Ay, Shir nak unze um conog no! ¹² Man he co n-me un yo me m-nom à, un yage un goks un gwu-o un hwor be-ur no, remen um wenet ka "Caari-ye un *yan-Tom Yeso* ye" uku o-cin unze, ye ma ye ro m-senge hond hond un te ne. ¹³ Go un ka hun-ŋe ye ba *yan-Tom Yeso* ye o-nip ye á, amba yan-senge-mo ut-bo ye. Ye ro un muut un hi un de un ye yan-Tom *Kiristi*. ¹⁴ Ba rii-yo ut-hyat yo á, remen *ko-Gwomo-wu*

† Hyen komo: Irimi 9:24 †† Hyen komo: Taka 3:1-5,13 ‡ Hyen komo: Piri 4:15-18

un ya-ut-kot ma un cen wu ro m-muut un hi un de un wu untun *wan-tom-wu Shir* wu m-cucas. ¹⁵ Remen kaane ba rii-yo ut-hyat yo á urege guw-ŋe ye un wu ye musste hi un de un ye untun yan-kashi m-senge mo Shir. Ur-kom yea kum ur-'yons de nome hond hond un ye ne à.

Koob-de Burus swo à n-me un senge-mo un wu

¹⁶ Um ja'aste m-zee, taase wu ken wu zee me ko-raag-wu. Amba no deke unze kaane o, to, no ho'os ur-hur un me ne untun ko-raag, remen me ma um kumut rii-yo uku o-cin hiin. ¹⁷ Go un ka uku cin-o me m-nom à, ba Wan-Koyan wu zee um zee kaane á. Ay, un ka ma-to, men uk o-cin untun ko-raag. ¹⁸ Ye ken ye ro kon yan-uku-cin bo yan-hono-o-dak ro m-nom à, me ma yage um nomot kaane. ¹⁹ Bo no us-barag à, no m-hyan no us-weer ne deen, zak-o-zak no m-dugune un raagne ne! ²⁰ Remen urege wu ken wu rwo'og no m-guw, no m-dugune un wu ne, ko wu rumse no rii, ko wu re ra-o no, ko wu kutu no m-'wons, wu ken no o-raag. ²¹ Me m-hoge m-e um zet koob-de un 'wons-m te o hante te nomte ka rem-se á!

Amba urege wu ken wu ro un uku o-cin, remen yo ken rii-yo, ko me man nom jaab-o ut-men um uku o-cin, amba me ut-ma kaane untun ko-raag. ²² Urege ye *Yahuda*-ne ye, me ma ko-*Yahuda*-wu. Urege ne *Isra*-ne ye, me ma ko-*Isra* um ro. Urege ne yan-baag-o *Ibrahi* ye, me ma ko-yan-baag-o *Ibrahi* um ro. ²³ Urege yan-senge-m *Kiristi* ye, um aragte ye! (Me ut-ma sa o zee net-wu ro o-zungo à!) Ai, um aragte ye m-senge o-nip, swo m-geeg o ka, um swoog m-dum deen, um swoog m-cow o-darem o m-mar deen. ^{†24} So o-taan *Yahu-da*-ne bu'u me us-sorog kwooz-ut yoor ba o-gaan [39]. ^{††25} O-tet yan-piish ut-ma ye un *Roma*-ne nomu me us-sorog. A jirig me ut-ta'ar so o-gaan. So o-tet hat-to m-ho caate un me ne n-me m-sa. Komo um taaste ur-ho um rewe n-me m-sa rii-yo a guut me. ^{‡26} Ko o ke da-o me ur-hew. Um gontute o-darem n-me ut-roog, o-darem un kom-to un ya-ur-kwup. O-darem un kom-to un ye ro yan-dak-o re à, o-darem be-de un ye ro *Yahu-da*-ne á, o-darem n-me o-bo, o-darem n-me o-kot, o-darem n-me m-sa, komo o-darem be-de un or re ne yan-dor ye ut-bo. ^{‡‡27} Um swoog o-darem, ur-koob ne, un koob-de m-rew, un mer ne, o-*swoot* o m-ho ne. Ba o-gaan á um taage rii-yo m-re, um swoog o-huw, um taage un cop-o m-cop. ²⁸ Se ken rem-se ut-moor ne se um taage à komo, ko de ke ho-de me un nu-se un yandor ye Shir ne kap. ²⁹ Urege wu ken wu taagute m-'wons me m-hyan sa o zee me wu taage m-'wons.

Urege komo a rwo'og wu ken wu ur-he n-me *ur-ba'as*, yo ka yo ro me rees us-ryaab deen.

³⁰ Urege se um uk o-cin, man uku o-cin be-de um hyane um kendete à. ³¹ Shir o-Tato o un Wan-Koyan Ye-so, wu a he m-bom ba m-ta à, nepse unze ba bo-to um rotte á. ³² N-me o-Damaskus, ko-gwamna-wu ro un kus-o un ko-Gwomo Aretas à wu sanag ish-ye un bo-o o-Damaskus remen wu shipt me. ³³ Amba nay-ŋe re kyerguntu me n-me o-koor un jim-de o-bo un hek-de un wur-o o-bo, um possute wu. ^{‡‡}

Bor-us op us-yoor

Hyangan-to Yeso kute Burus n-te un m-bo à

12 Ko de nomte uku o-cin a 'ye rii á, man he co un uku o-cin. M-moka, man re co un rwor un rii-yo Wan-Koyan Yeso rwunte me cas untun m-bo ut-hyangan ne komo. ² Um nak wu ken net-wu, wan-dor *Kiristi* caane hak-us op-us nass-se ka, se arge à, a deke wu ha-mo Ton-o atette-o be-de Shir ro à. Ko n-me o-wur o ko ba n-me o-wur á me nap á, Shir o cot nape. ³ Um nak ka net-wu, a un dek wu ha-mo un Ton-o atette-o, ko o-wur ko ba n-me o-wur á me nap á, Shir o cot nape. ⁴ Ree o wu hoge to ken ma-to to a hoks m-rwor á, go un to mat-de un net a hoks nom ut-ma un to á. ⁵ Man uku o-cin remen ka net-wu, amba man uku o-cin remen hi un de á, se de n-te un kende-m re. ⁶ Ko um uku o-cin, man warag ko-raag á, remen man ma'as un rwor o-nip. Amba man uku o-cin á, remen me con wu ken wu dek me arge bo wu ro me m-hyan á, un bo wu ro me m-hoge ne á.

⁷ Taase um uku o-cin, remen ka rem-se ut-hyat se se um hyane à, se ur-beeb, a tomnu me o ken gom-o untun hoog-mo o-yokor o-wur. Yo ka yo un nom sa o zee wu *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* tomne remen wu ye'et me ur-koob ba m-sok, komo remen mo wenet me uku o-cin à. ⁸ So o-tet um kone Wan-Koyan wu dossu me o un wur-o re. ⁹ Amba wu zeeru me, "Yar-m re bo'ossute wo, remen n-me kende-m ru o atte m-hyan un beeb un de." Remen kaane man uku o-cin o-zak ne remen um kendute remen beeb-ur *Kiristi* kumut ur-she'et be un de. ¹⁰ Da-o hun-ne ye ro me ut-reeb, ko ye 'ye me ur-koob, ko ye rangse me, ko ye egnutu me ur-koob remen um dore *Kiristi* à, me m-nom o-zak. Me un zee kaane remen da-o me kende ka da-o o me un kum ur-beeb de rwuune be-de Shir à.

Naase-mo un men-ut Burus remen yan-dor-ye Shir ye ro n-me o-Korinti à

¹¹ Um nomog m-raag, amba no ye rwo'u me. No ye depe no bum me. Ka ye no aage "Caari-ye un *yan-Tom Yeso*" à, ye jiishe me á. Ko de nomte ba yo ken rii-yo

† Hyen komo: Seng 16:23 †† Hyen komo: Kara 25:3 ‡ Hyen komo: Seng 16:22; 14:19 †† Hyen komo: Seng 9:23; 14:5

‡‡ Hyen komo: Seng 9:23-25

um ro á. ¹² Shir nomog rem-se o-made ut-hyat ne un me be un no. Ka rem-se kutu no unze *wan-Tom Yeso* um ro. ¹³ ¿N-te un yo ke bu-yo ne un kutu no unze no ur-hond un ye ken yan-dor ye Shir ne á? ¿Ko de remen me sawsu no nu-us re o á? Soksu me no ka *ba'as-de!*

¹⁴ Me zongse um habute be un no o atette-o. Man ru'u no se ken nu-se á, remen no ye um cone, ba hwor no á. Remen udepe yakar-ye dek nu-se un tat un ye ne á se de tat-ne ye dek nu-se un yakar-ye un ye. ¹⁵ Man nom o-zak um hootu no kap yo ro me à, myet un hi un de ne. Urege um wastu no deen, ¿noa was me hiin ye á? ¹⁶ Noa su'e me unze me warag no o-caar o-suut á. Amba wu ken wua zee me un nomo no us-weer, um hokstu no mosse ut-bo ne. ¹⁷ ¿Me un re ra-o no be-de un ka ye um tombu be un no? ¹⁸ Um konog Titus wu habu be-ur no, komo um tombute wu ken or te koyan-dor o Shir mosse un wu ne. ¿Noa zee o Titus reeg ra-o no? ¿Me un wu ne rii gaan-yo ka te m-nom á?

¹⁹ No m-zee o ka da-o kap, senge-mo te rotte te rutu hi un te be-de geeg-ur no. Shir o ro te m-su'e, nip o Shir o te m-rwor n-me un *Kiristi* à. Or re ne, te m-nom un koyan remen no doot m-'wons un sher-m no. ²⁰ Me o-gyer taase da-o me habu um 'wos no bo um hwor o-saktu á, ko komo no hyen me bo no hwor o-saktu á. Me o-gyer o ut-ween, ur-shoob ne, us-ryaab ne, un con-to ur-hi ne, o-agegense ne, ut-reeb ne, un nu-mo ur-hi ne, o-da rem ne komo. ²¹ Me o-gyer unze me do m-habu komo, Shir a ru um hoge m-'e un co no. Me o-gyer taase men-ut re naase remen hun-ne deen ye ro un nom *ur-ba'as* n-ga à, ye waktune be-de Shir á, ye yage nomo o-ás un she'et-de un ba ur-bon ne de ur-gop ka rem-se ye ro m-nom à.

Bor-us op us-tet

Nak ut-to

13 Me habu be-ur no m-moka, atette-o ka. Untun bo gen-mo un Ma-to Shir zee à, "A dek ko to ke ma-to un nu-o un nen yoor ko nen tet ye hyane yo nome à." ¹² Um be'este, um nekste no ut-to da-o um ro be-ur no habu-m ayoore-mo à. Um doog no nake ut-to

† Hyen komo: Kara 17:6; 19:15

m-moka me be-ur no á: Da-o me muube man kuse ka ye nome *ur-ba'as* n-ga á ko ye ken ye. ³ Man kutu no yo no cone m-hyan à. No nept unze *Kiristi* wu ro ut-ma ba me á. Wu kende wu nomot un no ne á. Wu ro ur-beeb ne be-ur no. ⁴ Ko de nomte a un kam wu sa o zee wu rott ur-beeb á, myet un kaane ne wu ro un hog ne be-de Shir. Kang-o gaan, na yan-ba-ur-beeb ye n-me un wu, amba un beeb-de Shir a she'et un wu ne remen a nomot m-senge rem no. ⁵ Me'es no hi un no, no gut remen no nept ko no be-de m-sher à. Ma'as no me'es un hi un no. ¿No nap unze *Kiristi* Yeso wu ro be un no á? O-nip wu ro kon be un no, se de urege no heeg be-de un ka me'es-de. ⁶ Um rwo'og ur-hur noa nep unze te he á. ⁷ Te un kon-se Shir unze noa nom rii-yo ba ur-bon á. Ba remen hun-ne hyenet unze te reeg ur-ho á, amba remen no nomot yo depe à ko de nomte hun-ne a hyen sa o zee te heeg. ⁸ Urege no m-nom ka rem-se se depe à, tea ja'as no á. Tea hoks wen o-nip á, un sugu-de un kaane ma, tea gu hun-ne she'et un bu-yo o-nip. ⁹ Zak-o te m-nom te ro ba ur-beeb, amba no ne no ur-beeb ne. Komo te us-kon be-de Shir remen no bo'ossete shero shero un sher-m no. ¹⁰ O hante um gendute no se ka rem-se cin me be-ur no á. Me nom kaane remen da-o me habu, taase um kutu no ryaab us re, un gwomo-to Wan-Koyan ya'u me à. To m-'yonste no to ba to m-kaps á.

Ma-to ur-kom

¹¹ Or re ne, bo um komoste ka takurda-o, nom no ozak! Nom no bo un nom-m no, no she'ete shiishu. Doo no or no ne jaab-o ut-men, komo she'et be-ur gaan un ye ne. Urege no nom kaane, ka Shir-o o ya'as no m-was, un gwugwu-mo ur-hur ne à, wu nom mosse un no ne.

¹² No gas or no ne hunhamat. ¹³ Kap yan-dor-ye Shir ro no ur-gas.

¹⁴ Men kon-se Shir unze no nept unze yar-m Wan-Koyan Yeso *Kiristi*, con-mo rwuune be-de Shir, un morge-de un *Kukt-o Shir* ne, mo ro mosse un no ne kap!

Garatiya-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Gwomo-ut Burus tō un ko-yan-Tōm Yeso

Ma-tō m-Rerem tō un yar-mō Shir

M-pōsse mō un ko-yan-dor Yeso un yo depe wu nōm à

Ur-kōm

Bōr-o gaan

1 Me, Burus, genbe nō ka takurda-o, um baksutu nō unze, me ko-yan-Tōm-wu. Ba remen buug-de un hun-ne dak me, kō na hun-ne tomog me o rwō'e um waragte ko-yan-Tōm Yeso á. Amba Yeso *Kiristi* daagu me mōsse Shir ne Tato na wu n-Tōn shir, wu rwō'e Yeso meret wu muunte un hogg ne à. Wu daagu me komo wu tomū me um waragte ko-yan-Tōm Yeso. ² Kap o un or re ne, ye rō kanē à, mōssute ut-hi un me ne be-de un tombe ut-gas be-tō un yan-dor un dak-o o-Garatiya.

³ Um konog Shir Tato na un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*, ye ye'et nō m-yar un gwugwu-mō ur-hur ne.

⁴ Nō nak Yeso *Kiristi* ya'aste hi un de un wu remen *ba'as*-ut na, remen wu guut na un ka da-o yo-o o. Wu un nom yo ka remen kaane Shir Tato na cone m-nom.

⁵ Yage a ye'et Shir m-seps ba m-ta! *Amin*.

Ma-tō m-Rerem ut-gaan

⁶ Um hyang o-made. Un ya o-da hiin, nō conog m-yage dor-o un wu agu nō à, be-de un yar-m *Kiristi* har m-warag be-de un yoos-ur hor-de, de *Ma-tō m-Rerem*.

⁷ Amba *Ma-tō m-Rerem* tō á, kō hiin. Ye ken ye rō kon ye rō nō m-rukurse à, ye rō m-senge ye sugute *Ma-tō m-Rerem* ut-ma *Kiristi*. ⁸ Amba me nō m-rure, urege wu ken wu be un te a ruru nō tō ken *Ma-tō m-Rerem* tō un hon un tō te rege te russutu nō à, kō *wan-tōm-wu Shir*, kō te un hi un te, tō, Shir huw wu nu-o yo-o!

⁹ Untun bō te rege te russutu nō n-ga à, me nō m-ja'as m-rure m-mōka unze kap bon wu ruru nō tō ken *Ma-tō m-Rerem* tō un hon un tō nō rege nō hogussute à, tō Shir 'ranu wu!

Bō Burus warge ko-yan-Tōm Yeso à

¹⁰ ¿Kō a un zee o, ka ma-tō me nō m-rure à me tō m-rwor remen hun-ne gokstú me? Ay, rii-yo um cone à, yo rō, um ru'ut Shir o-zak un rii-yo me m-nom à. ¿Nō m-zee o me m-senge remen um ye'et hun-ne o-zak?

Ay, a ro zeege hun-ne ye me m-'ya o-zak, me ro à warag wan-guw-m *Kiristi* á. ¹¹ Or re ne, yage um ruru nō unze ka *Ma-tō m-Rerem* tō, tō Shir tō me nō m-rure à, tō rwuun be-de un net á. ¹² Me goksune tō be-de un net á. Komo yatt-wu yoosu me tō á. Yeso *Kiristi* un hi un de un wu kutu me tō.

¹³ Nō hogussute gon she'et-de um she'ette un dor-o un jor-se un *Yahuda*-ne à, bō um ya'e hun-ne *yan-dor Yeso* ur-kōob deen à, har um nomog m-senge um hoot ye. ¹⁴ Nō nepste komo be-de un dor-o jor-se un *Yahuda*-ne um jiishte or re ne *Yahuda*-ne m-senge ye te bosute caara-o gaan à. Um nomog senge-mō un dor-o un bu-se un ya-n-ga-ye se n-ga m-sok ne.

¹⁵ Amba be-de un yar-mō, Shir wu daagu me cin ba a un m-makt me, wu agu me, har wu eks, ¹⁶ wu upsutu me yish, um nept Wà un wu Yeso, remen um ruru *Ma-tō m-Rerem* be-de un ye rō *Yahuda*-ne á. Bō wu nome kaane à, me hogb netu 'ye me tō ken ma-tō á, ¹⁷ komo me ha o-Urusharima be-de un ye ba'u me m-warag *yan-Tōm Yeso* á. Rii-yo um nome à, yo rō, um haaru dak-o un Raraba-ne, ka da-de um muunuru bō-o o-Damaskus.

¹⁸ Bō hak-us tet nomte à, um haaru o-Urusharima remen um hyenet Simōn Bitrus †. Um nomuru ho-ut op-ut taan [15] be-de un wu. ¹⁹ Un kom-de un kaane komo, me hyan kō wan-gaan be-de un *yan-Tōm Yeso* ye kuse á, se *Yakubu* heno Wan-Koyan. ²⁰ Ka rii-yo me nō m-gene à, bō-tō á, nip-o. Un co-o Shir me m-rwor. ²¹ Bō jime à, um haaru dak-tō o-Siriya un o-Kirikiya ne.

²² Amba un o ka da-o, yan-dor o un *Kiristi* ye rō n-me dak-o o-Judiya, ye nap me un yish un yish á. ²³ Ye m-hoge de temb a m-zee, "Ka net-wu rō un 'ya un na ur-kōob à, wu ka m-mōka un rworu un Ma-tō m-Rerem mō wu ro m-naas à!" ²⁴ Remen kaane, ye bomuru Shir remen rii-yo Shir nome rem re à.

† Hyen komo: Seng 8:3; 22:4-5; 26:9-11 †† Hyen komo: Seng 22:3 ‡ Hyen komo: Seng 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 †† ut-Girik: Ke-pas. †† Hyen komo: Seng 9:26-30

Bor-ús yoor

Yan-Tòm Yeso gokstê Burus
n-me o-Urusharima

2 Bò hak-ús op ús-nass [14] nomtê à, um dooru m-warag o-Urusharima. Un ka da-o, um nekurú un Barnabas ne komo un Titus ne. ¹² Shir ye kutu me ut-hyangan unze um neke. Da-o um woo reeno à, te mor-guru un sek-ye ne un *yan-dor Yeso*. Um ruru ye bo me m-ko'ot un *Ma-to m-Rerem* be-de un ye ro *Yahuda-ne* á. Um ruru ye ka ma-to pakse, taase senge-mo me m-nom à, ko mo um rege um nomoste à, mo je hwa. ³ Ye tosutu me, komo yatt-wu gakte á ko-wan-hew wu un de Titus á, ko de nomte wu ko-ya-o-*Girik*[†] wu à. ⁴ Ma-to ur-ko to un indune, remen ka ya-ur-ar ye yandor, ye cow ne wukusse à, remen ye wenet na ur-she'et sasa be-ur *Kiristi* Yeso. Ye ro m-con ye muut na guw-ne. ⁵ Amba te 'ya ye ur-hek á, ko hiin. Remen te rurutú no *Ma-to m-Rerem* to o-nip. ⁶ Amba ka hun-ne ye ro yan-co à, ye do rii be-de un yoos-de me m-yoos á. (Un hyan-o re ko ye ro wan-ne kap gaan to be un de, remen Shir rott m-koos á.) ⁷ Ye de un hi un de un ye hyeneste bo Shir cone wu ya'astu me senge-mo un rwor un *Ma-to m-Rerem* be-de un ye ro *Yahuda-ne* á, untun bo wu ya'ase Bitrus m-senge wu rure *Yahuda-ne* à. ⁸ Shir nome m-senge n-me un hur-ur Bitrus remen wu waragte *wan-Tòm Yeso* be-de un *Yahuda-ne* à, wu wu komo nome m-senge n-me un hur-ur un de remen um waragte *wan-Tòm Yeso* be-de un ye ro *Yahuda-ne* á. ⁹ Un hyan o un bo Shir ya'u me yar-mo un wu à, *Yakubu*, Bitrus ^{††} un *Yohana* ne goksuru me. Ye, ye a esse ye ro co be-de un hun-ne *yan-dor Yeso* à, ye goksuru te te Barnabas un hur-ur gaan. Myet-m te, te dek hi un te unze te un Barnabas tea he be-de un ye ro *Yahuda-ne* á. Ye ka komo ye he be-de un *Yahuda-ne*. ¹⁰ Amba ye baksutu te unze taase to-to ke te un koob-ne ne ye ro be-de un ye à. Me ne cin n-ga ka rii-yo ro un hur un de.

Burus nak Bitrus ut-to
un bo-o o-Antakiya

¹¹ Da-o Bitrus [‡] woone bo-o o-Antakiya, um nakuru wu ut-to yish-ye horo horo remen *ba'as-de* un wu wukusse o de ro á. ¹² Ur-takan, wu ro m-re un rii-yo m-re mosse un yan-dor ne ye ro *Yahuda-ne* á. Amba da-o nay-ne *Yakubu* woone es-mo o-Urusharima à, Bitrus koosuru un hon wu do m-re mosse un ye ro *Yahuda-ne* ne á. Wu un nom kaane remen wu ro un gyero un *Yahuda-ne* ye ro m-con a *ko* ko wu ke net-wu ur-ko à. ¹³ Kaane ma ye kusse be-de un *Yahuda-ne* à yan-dor

† Hyen komo: Seng 11:30; 15:2 †† Ko-ya-o-Girik

‡ Hyen komo: Kara 10:17 ††† ut-Girik: Kepas. ††† ut-Girik: Kepas.

ye nomog ka senge-mo *ur-ba'as* mo untun Bitrus, har ye swoog hi-ur Barnabas be-de un koob-de un rwor o-nip.

¹⁴ Da-o um hyane ye ro m-dore nip-o un *Ma-to m-Rerem* to Shir á, um zeeru Bitrus un yish-ye un kowan. "Wo ko-*Yahuda-wu*, amba wo ur-she'et untun wu ro ko-*Yahuda* á. Amba wo m-dore un jor-se ye ro un *Yahuda-ne* á. ¿M-moka woa ru ye ro *Yahuda-ne* á ye dore jor-se un *Yahuda-ne*?"

Shir guug Yahuda-ne
un ye ro Yahuda-ne ne á

¹⁵ "Ko de nomte na *Yahuda-ne* ye be-de o-mat, ba ye ro *Yahuda-ne* á, komo ba 'ya-ut-*ba'as*' á, ¹⁶ a nepse net a warag ba *ur-ba'as* un co-o Shir be-de un dore o-*karamsa* á, se de wu shereg be-ur Yeso *Kiristi*. Remen kaane, na ma a ya'aste hi un na be-ur Yeso *Kiristi*. A un nom kaane remen a kumut m-warag ba *ur-ba'as* un co-o Shir be-de m-sheer be-ur *Kiristi*, ba be-de m-dore o-*karamsa* á. Remen yatt-wu he m-warag ba *ur-ba'as* un co-o Shir remen dor-o o-*karamsa* á. ^{‡‡}

¹⁷ "Urege, bo a cone m-warag ba *ur-ba'as* un co-o Shir be-de m-sheer un *Kiristi* à, a 'wostu na *ya-ur-ba'as* remen a jorote o-*karamsa*, ¿ko nom un kaane kututu na *Kiristi* ro un tor-se un nom *ur-ba'as*? Ay, ko hiin! ¹⁸ Urege um inute, me komo m-jamas un ma-to um wugurse à, um waragte o ka ko-yan-jet o-*karamsa*. ¹⁹ Bo um ro m-senge um kumut hoog be-de Shir un bu-yo un ess o-*karamsa* à, *karamsa* zeeru me, ko-wan-jet o-*karamsa* wu um ro komo se um marag. Bo um hyente káane à, um yagu m-sheer be-de o-*karamsa* um kumut m-hoog be-de Shir. Um gwoturu *Kiristi* un hond de un wu um kumut hoog. A kamag wu remen wu dek swo ur-koob un de komo wu ya'ag me hoog. ²⁰ A kamag me be-ur gaan un *Kiristi* ne. M-moka me un hoog ne, amba me wu un hi un de á. *Kiristi* wu ro hoog-mo un hur un de. Ka hoog-mo un wur-o re mo, hoog-mo be-de m-sheer un *Wà-wu Shir*. Wu kutu me m-con à har wu mer rem re. ²¹ Man ginim yar-mo Shir á. Amba urege net a hoks m-kum un she'et-de ba *ur-ba'as* un co-o Shir un bu-yo un dore o-*karamsa*, yo ka kututu na unze mar-m *Kiristi*, waragte hwa o ka."

Bor-ús tet

Dor-o o-karamsa
ko m-sheer be-ur Kiristi

3 No raag-ne ya-o-Garatiya! ¿Wa zungsu no o? ¿Ko wu ken wu un nomo no us-baat? Um rurutu no cas cas unze Yeso *Kiristi* marag n-ton o-*kan*. ² M-moka um conog um nep rii gaan be-ur no. ¿*Kukt-o Shir* un haan no remen no dorute o-*karamsa*, ko remen no shereg un ma-to no hoge à? ³ M-moka zyan-gon koob-

‡‡ Hyen komo: Bong 143:2; Roma 3:20,22

de us-barag de koru no? No ka teksune un **Kukt-o Shir**, amba m-moka znog conog m-buse un 'wons-mo un mahun? ⁴ ¿Ashé koob-de no swog go-us-go à, waragte hwaa o ka? ¿A nome kaane? ⁵ Wata, Shir ye ya'u no Kukt-o un wu à, wu ro komo m-nom un rem-se ut-hyat be-ur no à. ¿No un zee o wu ro m-nom kaane remen no m-dore o-**karamsa**, ko remen no hogute ma-ut **Kiristi**, no sher komo un to?

⁶ Gwot no hew-ur **Ibrahi**. A geneg unze, "Wu shereg be-de Shir, remen kaane Shir zette wu kashi un net. [†]" ⁷ To, yage no nept unze ya-m-sher be-de Shir ye ro "Yakar **Ibrahi**" remen ye shereg be-de Shir bo **Ibrahi** sher à. ^{††} Ma-to Shir gense, to rworog cin n-ga unze, ye ro **Yahuda**-ne á yea hoks m-kum ur-con ur-kashi be-de m-sher un co-o Shir. Remen cin n-ga a ruyute **IbrahiMa-to m-Rerem** unze, "Be un du, Shir a ruy'e hunne kap o-kwum. [‡]" ⁹ **Ibrahi** gokste Shir o-nip ne, komo a ya'ag wu o-kwum. Kaane o komo kap wu gokse Shir o-nip à, a 'ye wu o-kwum mosse un **Ibrahi** ne.

¹⁰ Remen kap ye ro o-sakto Shir a goks ye remen ye ro m-sher un **karamsa**-o **Mosa** à, a huu ye nu-o yo-o. Remen Ma-to Shir gense to zee, "Kap wu m-dore un kap o un rii-yo ro gense un takurda-o o-**karamsa** á, a husute wu nu-o yo-o. ^{†††}" ¹¹ M-moka cangam to ro, yatt-wu he m-hoks m-warag kashi un co-o Shir un dor-o o-**karamsa** á, remen a genesse unze, "Wu ro kashi à, be-de m-sher o wu he kum un hog. ^{‡‡}" ¹² Yatt-yo mosse dor-o o-**karamsa** un sher o-nip ne á, untun bo a gene à, "Wu nome kap rii-yo **karamsa**-o rwore à, be-de un o wu he kum m-hog. ^{‡‡†}" ¹³ Ka nu-o yo-o o, o o-**karamsa** a possussute o, remen **Kiristi** rurug na be-de un ka nu-o yo-o o, remen a muute wu rii-yo yo, rem na. Remen kaane a geneg, "Kap bon wu a kame n-te un **kan**-o o-ce à, a huutu wu o ka nu-o yo-o. ^{‡‡††}" ¹⁴ **Kiristi** rurug na remen ka kwum-o a huy'e **Ibrahi** à, ye ro **Yahuda**-ne á ye kumut ka kwum-o be-ur **Kiristi** Yeso. Un kaane, na ma, be-de m-sher, a hoks m-kum un ka **Kukt-o Shir** swore o-nu à.

O-karamsa un swor o-nu ne

¹⁵ Or re ne, yage um ruutu ru no sha-mo un rii-yo no nepse un yo ne à. Urege hun-ne yoor sworog o-nu komo ye rwo'uru ut-kom remen ye este ka sworu nu-o yatt-wu he o m-soks á, yatt komo wu he m-do un yo ken rii-yo á. ¹⁶ M-moka Shir surute **Ibrahi** un wa un wu ne o-nu. A geneg unze, un "Yakar-ye" á. Urege kaane o, ye ro deen o ka. Ay, a un zee, "Wa ru," net gaan wu ka, wata **Kiristi**. ^{§†} Rii-yo me m-zee à yo ka, Shir surute **Ibrahi** o-nu wu shooste ka nu-o. Rii-yo ka **karamsa**-o a

† Hyen komo: Taka 15:6; Roma 4:3 †† Hyen komo: Roma 4:16 ‡ Hyen komo: Taka 12:3; 18:18; 22:18 †† Hyen komo: Kara 27:26 (ut-Girik) ‡‡ Hyen komo: Haba 2:4 ‡‡† Hyen komo: Rewi 18:5 ‡‡‡ Hyen komo: Kara 21:23 (ut-Girik) § Hyen komo: Taka 12:7; 13:15

haante us-hak zungu-us nass, un hak-ur kwooz us-op [430] da-o wu sure **Ibrahi** o-nu à. Ka **karamsa**-to rwo swor nu-o waragte o-hwaa á, har m-moka swor nu-o Shir ro gung. ^{§††} A ro zeege a goks cim-yo Shir un buyo o-**karamsa**, ka da-de a roa kum yo un buyo un swor o-nu á. Amba Shir ya'aste **Ibrahi** ka cim-yo un buyo un ka swor o-nu o. ^{§††}

¹⁹ To urege kaane o, ¿remen yan o a hantute o-**karamsa**? A un do o-**karamsa** remen a rwuntute **ur-ba'as** cas. A un hante o remen a nomot m-senge un o har ka ho-de ka wa-wu Yeso ^{§†} he m-haan à. Ka wa-wu haante remen ka swor o-nu o. **Yan-tom-ye Shir** ye hante **Mosa** ka **karamsa**-o. Komo **Mosa** wu ro n-tete o Shir un hun-ne ne à, wu ro m-nom ka senge-mo m-hongse be-de un Shir un hun-ne ne. ²⁰ A m-con un wa-m-hongse urege hun-ne arge yoor conog esse ut-ma. Amba Shir un nom kaane un hon-de un wu. Wu rott wa-m-hongse ut-ma da-o wu sure **Ibrahi** nu á.

Yo hante o-karamsa à

²¹ ¿Yo ka un warag o unze **karamsa**-o ro ur-hwu'us un swor o-nu o Shir ne? Ay, ko hiin! A ro zeege **karamsa**-o wa 'ye na hog pu-o, a roa kutu na unze a kum kashi m-yar be-de Shir un cow-yo un dore o. ²² Un sugede un kaane, gense to ro un Ma-to Shir unze, hono o-dak kap ro un kus-o **ur-ba'as**. ¿Remen ya? Shir un yage yo ka korot remen wu ya'aste sworu nu-o wu nome, be-de ye shere be-ur Yeso **Kiristi** à.

²³ Rii-yo buyo m-sher un **Kiristi** woontu na, **karamsa**-o ro na m-hok, o ro bobse na be-de m-ru ro kon á se da-o a kutu na buyo m-sher ur-kom à. ²⁴ A bobsutu na un kom-to o-**karamsa** remen o eret na har **Kiristi** haante. Un kaane, be-de m-sher a warge ba **ur-ba'as** un co-o Shir. ²⁵ M-moka ne bo da-o sher-m woosune à, a un kus-o o-**karamsa** á.

Be-to m-sher myet-m no muune yakar-ye Shir

²⁶ Remen no shereg be-ur Yeso **Kiristi**, kap-m no no warge yakar-ye Shir. ²⁷ Remen myet-m no a un yo'ostu no m-ho no waragte ye ma **Kiristi**, no cok hi un no n-me un **Kiristi**, untun bo a m-cop un saw-ut pu-to à. ²⁸ Remen kaane koos-m ro kon á be-de un **Yahuda**-ne un ye ro **Yahuda**-ne ne á. ^{§††} Komo koos-m mo kus be-de ye ro ur-mat un guw-ne ne á, ko be-de un ne'a-ne un campo-ne ne. Kap gaan no ro be-de un mosse ur-hi un **Kiristi** Yeso. ²⁹ Urege no ye ma **Kiristi** ye, no waragte yakar **Ibrahi** ye o-nip, komo noa goks ka cim-yo Shir swore o-nu à. ^{§†}

§† Hyen komo: Rwuu 12:40 §†† Hyen komo: Roma 4:14 §† ut-Girik: wa-wu a surte o-nu. §†† ut-Girik: Girik-ne. §† Hyen komo: Roma 4:13

Bor-ús nass

A guw-ne ye tomso á
amba a waragte yakar-ye Shir

4 Wà wan-re o-cim da-o wu ro ya o-wà o-rek yo, wu un ko-guw ne gaan to, ko de nomte kap o un rii-yo un ka hur-o yo ma un wu yo à. ² Da-o wu ro'e ya o-rek yo, ye ken ye ro kon ye ro wu o-gwot à har da-o tato-o un wu rwo'e à. ³ Kaane to ro be un na, n-ga rii-yo *Kiristi* haante, a ro untun yakar rek-ye. A ro untun guw-ne, a un hoob-o un a reet ur-ho be-de Shir un bu-yo un jind-se un *Yahuda*-ne. ⁴ Amba bo da-o Shir esse à woote à, Shir tomnuru Wà un wu. Wu haante un bu-yo un mat-o un ne'a. Wu dorute ka *karamsa*-o Shir ya'ase *Mosa* à. ⁵ Wu un nom kaane remen wu rurut ye ro un kus-o o-*karamsa* à, komo wu muut ye ur-mat be-de Shir. ⁶ Shir tomonte Kukt-o Wà un wu n-me un hur-ut na remen a nept na yakar-ye Shir ye. *Kukt-o Shir* o ro un eeg-se Shir unze, "Abba, † Tato re!" ⁷ Remen kaane wo ko-guw-wu komo á, wo wà-wu. Remen wo mat-de un wu de, Shir a ru o re kwum-o un cim-yo un wu. ††

Burus waste un Garatiya-ne ne

⁸ N-ga da-o no ro nakke Shir á, no ro m-dore un m-gir un nome un ye ken shir-ye ne m-guw, amba gir-mo ro Shir-wu o-nip á. ⁹ Amba m-moka no nepse Shir, ko na a zee Shir nepse un no ne. ¿Remen yan o no hette m-warag be-de un bu-yo un jor-se un *Yahuda*-ne se o-hwaa? ¿No un con o no warag guw-mo un se komo? ¹⁰ No conog no re ur-ho be-de Shir, be-to m-koos un to ken ho-to un se ken reng-se ne un o ken da-o ne, un se ken hak-se ne. ¹¹ Ka rii-yo no m-nom à ya'ag me o-gyer, remen waragte sa o zee o ka koob-de um swo rem no à jaag o-hwaa!

¹² Or re ne, hakkur no she'et no sasa bo um ro es-mo un ka rem-se à, remen um waragte bo no ro à, (no ye ro *Yahuda*-ne á), sasa es-mo un ka *karamsa*-to. No yo'og me da-o um ko'otu no ka ma-to á. ¹³ No nepse gom-o um nome à. O tikshi me cow-yo um hantutu no *Ma-to m-Rerem* à ur-takan. ¹⁴ Ko de nomte me keese á komo hur-ut no naasute deen, kap un kaane ne, no mus me hwaa á. Komo no gwokt me ur-bon ne. No gokstu me untun *wan-tom-wu Shir* n-Ton, ko komo bo no gokse *Kiristi* Yeso un hi un de un wu à. ¹⁵ No nomog o-zak deen un ka da-o! M-moka un ya, ¿yan gon zak-o no nome rem re? Um nepste un ka da-o, rii-yo m-nome rotte, no roa huyum yish no, no ya'as me! ¹⁶ Ashi, ¿m-moka me un warag o ka wan-yage-ut no, remen um rurutu no yo ro o-nip? ¹⁷ Ye ka hun-ne ye hamattu no ur-bon ne, amba yo ye cone à yo rott ur-bon á. Ka yo ye cone à yo ro ye wongsu no un me ne, remen no

† ut-Arameki: Abba. †† Hyen komo: Roma 8:15-17

hamattú ye bo ye hamtu no à. ¹⁸ Ka hamat-mo ro ur-bon ne urege ka con-mo ro ur-bon ne, koyanda, ba se me be-ur no á. ¹⁹ Yakar re ye me m-con à, ayoore-o ka me m-hoge reeten-mo un mat-o no. Komo me un senge-mo un swor ur-koob har da-o *Kiristi* bo'ose n-me no bo wan-yaar ro m-bo'ose un men-ut inu un wu à. ²⁰ Um ro conog um ro un no ne m-moka, ka da-de um roa ja'as cor re. Ay, hur un de naasute rem no!

Sha-m Hajaratu un Saratu

²¹ Yage um cit no, ¿no ye ro m-con m-dore o-*karamsa* à, no nepste o ka yo *karamsa*-o zee? ²² Remen gense to ro unze, *Ibrahi* ro un yakar ne nen yoor yan-campone, ka wà gaan-wu ko-guw-wu un ne'a matu wu, wu ka komo ba ko-guw matu wu á. ²³ Ka wà-wu ka ko-guw-wu mate à, *Ibrahi* un kum wu bo a wette m-kum un yakar à. Amba wu ka wà-wu ro be-de un ne'a-wu ut-ge à, mat-o un wu o ut-hyat o, remen swor o-nu o Shir sure *Ibrahi* à. ²⁴ Mo ka sha-mo, ka ne'a-ne ye yoor kutute swor o-nu o-yoor. *Hajaratu*† he mat un guw-ne, wu ro sha-mo un swor o-nu †† o a nome un Haag-o Sinay à. ²⁵ *Hajaratu* sha-mo un Haag-o o-Sinay o ro un dak-o un Raraba-ne à. Wu ro sha-mo un bo-o o-Urusharima o m-moka, remen wu un yakar-ye un wu ne kap guw-ne ye un kus-o o-*karamsa*. ²⁶ Amba Urusharima-o pu-o ro kon n-ton, na ye m-ha kane à ya a ro sasa be-de un dor-o o-*karamsa*. Na ye m-ha kane à, a o un gwot-o o-bo unze o ro inu na remen na yakar-ye Shir ye ye o-nip. *Saratu*, ba ko-guw-wu á, wu ro sha-mo un ka Urusharima-o pu-o o. ²⁷ Gense to ro unze,

"Ko-maktan-wu un ne'a nom o-zak,

kan *kan*-o o-zak wo wu nape reeten-mo o-mat á.

Men zee kaane remen ne'a, wu ro ko-maktan n-ga à, wu makt yakar deen,

arge ne'a-wu wette m-mat à. ††"

²⁸ M-moka no or re ne, no ma yakar-ye Shir ye be-de un swor o-nu untun *Ishaku*. ²⁹ Un ka da-o komo ka wà-wu a mate un bo a wette m-mat á, wu reese wà-wu a mate un beeb-de un *Kukt-o Shir* à ur-koob. Kaane to ro har m-moka. ††³⁰ Amba gense to ro be-de un Ma-to Shir unze, "Yan ka ko-guw-wu un ne'a-wu un wà un wu ne, ye ru. Nom kaane remen wà-wu un ko-guw-wu un ne'a a wong o-cim un wu kà wà-wu ne á. Kà wà-wu wu inu un wu ro ko-guw á." ††³¹ Remen kaane or re ne, na yakar-ye un ka ko-guw ne'a-wu wu á. A ro yakar-ye un ka ne'a-wu wu ro ko-guw á.

‡ Hyen komo: Taka 16:1-16; 21:8-9,12-17; 25:12 †† swor o-nu

‡‡ Hyen komo: Isha 54:1 ††† Hyen komo: Taka 21:9

††† Hyen komo: Taka 21:10

Bor-ús taan

Ur-she'et sasa be-ur Kiristi

5 *Kiristi* ustü na remen a she'etté sasa. Remen kaane she'et nò sasa, taase nò she'et she'et-de ün guw-ne komo á.

² M-mòka hogu nò me. Me, Burus, me nò m-rure, urege nò goksté a nomu nò ur-ko, yo ka kututu na unze *Kiristi* hwaa wu rò be-ur nò o ka. ³ Me nò jamas m-bakse unze kap wu gokse wua dore *karamsa*-o ur-ko à, a gakte wu dore o-*karamsa* kap o ka. ⁴ Nò ye rò m-senge nò she'ette ba *ur-ba'as* ün co-o Shir ün bu-yo m-dore o-*karamsa* à, nò regussute nò ruussute hi ün nò be-de ün dor *Kiristi*. Nò pa'ag o ka yar-mò Shir. ⁵ Te de te ru'usse ur-hur Shir a hongse te ün wu ne, Amba a senge m-sher ün mosse ün gwu-o ün *Kukt-o Shir*. Komo a senge ur-er o-dish ne, unze *Kiristi* a muut na kashi ün hun-ne ün co-o Shir. ⁶ Remen a ro n-me ün *Kiristi* Yeso, kò ur-ko kò ba ur-ko yo ken rii-yo yo á be-ur na. Amba rii-yo Shir cone cot à yo rò net sher be-ur *Kiristi*, komo hog-mò ün wu rò m-kute wu conog Shir ün hun-ne ne.

⁷ Nò ro m-ha co ur-bon ne, ¿Wa wenu nò dor-o o-nip? ⁸ Shir ye á, remen wua gu nò nò ma'aste sasa. ⁹ Ka yoos-de ut-bo de ya de rò untün "Ya o-yist o-rek yo, yo rò m-rwo ut-burodi rotte m-hundunde deen." ¹⁰ Remen gam-o hi-ut na n-me ün senge-m Wan-Koyan, um nepse nò dore yo ken cow-yo yo a kutu nò ün hon hese-de ün yo ma re á. Komo wu rò nò m-'yons ur-hur à wua su ur-koob kò wan wu. ¹¹ Or re ne, urege har m-mòka me m-ko'ot unze depete a *ko* kowan, ¿ya hante m-mòka hun-ne rottu me m-'ya ur-koob? Urege me us-tor unze a ko ur-ko, ai, ma-ut re mosse ün mar-m *Kiristi* ne n-ton o-*kan*, ro a warag rii-yo ur-pukse be-de ün kò wu ke net-wu á! ¹² Ay, ka yan-'yons ün nò ut-hi ye, ye ka ye conu nò gaktu ur-ko à, jishte ye re co ye pesem hi ün de ün ye!

¹³ Or re ne, Shir conog nò she'et sak komo sasa. Amba wer nò taase ka she'et-ur nò de o-sasa de warag nò bu-yo ün dore ün rem-se wur-o cone à. Ün suge-de ün kaane, yagu nò ka she'et-de o-sasa de wootu nò ün nome ün ye ken ye m-guw n-me m-was. ¹⁴ Remen myet-mò o-*karamsa* a ün mosse ün *karamsa*-o gaan, o rò, "Was wan-bor-o ru untün hi ün du." ¹⁵ Amba urege nò rò m-dum ün hi ün nò, nò us-haw, nò ün ti'in hi ün nò untün nem-ye o-kot, muut nò ur-hi, taase nò sabre kap!

Doru nò o-Kukt ba ur-ba'as á

¹⁶ Yo me m-zee à yo ka, yagu nò *Kukt-o Shir* o kututu nò o-cow. Nò nome kaane nò hede m-dore ün she'et-de ma-hun á. ¹⁷ Me ün zee kaane remen she'et-de ma-

† Hyen komo: 1Kor 5:6 †† Hyen komo: Rewi 19:18

hun rò m-honge o-Kukt ne á, o-Kukt komo o rò m-honge ün she'et-de ma-hun ne á. Ka rem-se us-yoor rò ut-yage ne. O rwo'e notte m-hoks m-nom ün yo nò cone m-nom á. ¹⁸ Amba urege *Kukt-o Shir* o rò nò m-dorotte, nò ün kus-o o-*karamsa* o ka á.

¹⁹ Senge-mò she'et-de ma-hun rò m-nom à, ya mò rò cas:

Koob-de m-'e, ün
She'et-de o-ás ne, ün
Nom ün rem us-yo-se ne, ün

²⁰ Guw-mò us-toog ne, ün

Mor-ne,

Hun-ne yan-yage-ut or ün ye ne m-dum ne, komo,

Ye m-nome ün or ün ye ne ur-shoob,

Ryaab-se, komo ün

Con-to ur-hi ne,

Ye rò m-es be-ur gaan á, ün

Cakarse ün hun-ne ne,

²¹ Ur-shoob ne,

Mar-mò m-swò komo,

Ye rò ün mosse ut-hi be-de m-nom o-ás ün bu-yo ün

su swoog ne, ün

Se ken rem-se ne untün kaane.

Me nò m-kewes, untün bo um kewse nò n-ga à, unze ye rò m-nom ün go ün ka rem-se à, yea kum m-cow n-me ün *Gwomo-to Shir* á.

²² Da-o *Kukt-o Shir* garamse na à, hun-ne a hyen ka rem-se ün she'et ün na, se rò:

m-was,

men-ut pus-to,

gwugwu-mò ur-hur,

'mò ur-hur,

gu ün hun-ne,

ün shoos ün rii-yo ur-bon ne,

ün o shir ne,

²³ gwugwer-mò ur-hi,

hoks m-garamsa ut-ma ün rem-se wò m-nom à.

Urege nò nom ün ka rem-se, yatt-yo da'e *karamsa*-o zet nò nomog *ur-ba'as* á. ²⁴ Komo kap ye rò ye ma *Kiristi* Yeso à, ye ho'oste she'et-de ma-hun ün rem-us yo-se ne go-us-go se wur-o rò m-con à. ²⁵ Yage *Kukt-o Shir* doruttu na n-me ün kò yo ke rii-yo ün she'et-ur na, remen Kukt-o ya'u na m-hoog à. ²⁶ Taase a warag yan-'yons ur-hi kò yan-'yons ün hur-de ün hun-ne, kò yan-shoob-de ün ye ken ya á.

Bor-ús cind

A dek nò nu-ús or na ne

6 Or re ne, a shipe wu ken wu rò ün nom ün rii-yo depe á, nò ye rò ün *Kukt-o Shir* ne à se nò muunte wu n-cow. Amba nom nò kaane ün gwugwer-mò ur-hi ne, komo taase remen senge-mò ün muunte ün or nò,

‡ Hyen komo: Roma 7:15-23

nō komo nō hebe n-me un ka meger-to. ² Gu nō or nō ne be-de un dek un nu-se un ye. Un kaane nō he m-shoos un *karamsa-o Kiristi*. ³ Urege wu ken rō un uku o-cin unze wu yo ken rii-yo yo, ashi ne wu yo ken rii-yo yo á, hi un de un wu wu rō m-raks. ⁴ Yage kō wu ke net-wu me'este senge-mō un wu, wu hyen. Urege mō nomog ur-bon, ka da-o wua hoks m-uku o-cin un rii-yo wu nome un hi un de un wu à. Myet un kaane ne, yo depete ba se wu hongsutē hi un de un wu un wu ken un net-wu ne á. ⁵ Mē un zee kaane remen depete kō wu ke net-wu dek nu-se un hi un de un wu.

Wōa ce yo o go'e à

⁶ Kap bon wu a yoosē ma-ut *Kiristi* se wu ya'as wu yoosē wu à, de ma un wu kwukwur-de de un rii-yo m-yar.

⁷ Taase nō raks hi un nō, yatt-wu he m-hoks un raks un Shir á. Kap bon yo net go'e à, yo wu he m-ce.

⁸ Urege net goog un bu-yo ma-hun, yoa woot wu m-mar. Urege ne wu goog un bu-yo o-Kukt, wua kum hog-mō ba m-ta. ⁹ Remen kaane taase a ker un nom un rii-yo ur-bon. Urege a karag a yage nom m-senge á, da-o rōn o a hette ce un ce-mō o-kwum à. ¹⁰ Remen kaane, koyanda a kume o-da, se a nome kō wu ke net-wu rii-yo ur-bon, yo jiishe ma à, ka ye rō or na ne ye at-te sher-m gaan à.

Nak o-to o ur-kom un ma-to ur-ko

¹¹ Gwot nō gon caari-mō m-gen mō um genū nō un kom-ut re à.

¹² Ka hun-ne ye conū nō m-gakte ur-ko à yan-nu-mō ur-hi ye, ye un con a muut ye yo ken rii-yo. Ye rō m-nom kaane remen ye rō m-hoge o-gyer. Ye rō us-barag hun-ne a 'ye ye ur-koob urege ye sher be-de un *seke-ur Kiristi* de n-ton o-kan cot á. ¹³ Kō ka ye rō ur-ko ne à, ye m-dore o-*karamsa* un hi un de un ye á. Ye de ye conog a kō nō remen nu-mō ur-hi, ye rō m-zee ye rwō'e a koot nō. ¹⁴ Amba mē kō hiin, man nom nu-mō ur-hi á. Kō man nom nu-mō ur-hi, se de remen *kan-o Wan-Koyan* na *Yeso Kiristi*. Mar-mō un wu n-ton o-kan o rwō'e con-to un rii-yo un hono o-dak merte un hur un de. Mē komo um marag. Mē con rii-yo un hono o-dak á. ¹⁵ Ur-kō ne, un ba ur-kō ne kap hwaa-o. Rii-yo jiishe à yo rō Shir muut na untun net pu-wu. ¹⁶ Mē us-kon Shir wu 'ye gwugwu-mō ur-hur ur-'won ne. Kap nō ye rō m-dore un ka *karamsa-o pu-o o* à, wata kap hun-ne ye Shir ye o-nip.

M-tige un hoos-de ur-kom ne

¹⁷ Ur-kom, taase kō wu ke do mē m-rangse un yo ken rii-yo, remen mē un napa-to us-sorog ne se a nomo mē un wur-o re à, to kutute unze mē ko-guw Yeso wu.

¹⁸ Or re ne, yar-m Wan-Koyan na *Yeso Kiristi*, mō nom mosse un nō ne! *Amin*.

Apisu-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Kiristi un yan-dor ne

Hog-m pu-mo n-me un Kiristi

Ur-kom

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Mē wu Burus, ko-wan-Tom Yeso Kiristi, † remen Shir cone kaane. Mē nō m-gene un ka takyrda-o, nō hun-ne ye Shir un bo-o o-Apisu, ye rō un dore un Yeso Kiristi hur-ur gaan à. ††

² Um konog Shir Tato na, un Wan-Koyan Yeso Kiristi, wu ye'et nō ur-ho un gwugwu-mo ur-hur ne.

Shir ya'ag kukt-o na ur-ho rem Yeso Kiristi

³ A bum nō Shir, Tato-o Wan-Koyan na, Yeso Kiristi. Wu ya'asu na myet rii-yo ur-bon yo rwuune n-Ton un shir à. Wu un nom kaane remen wu guut kukt-ut na. Wu un nom kaane remen a mossute hi-ut na be-ur gaan un Kiristi ne. ⁴ Rii-yo Shir nomot o-Ton o-dak ne, wu daagu na, remen wu conog na, a waragte kashi un hun-ne komo ba ur-ba'as be-de Shir.

Remen Shir waste un na ne, ⁵ wu degsu na cin n-ga n-ga bo a he m-warag yakar-ye un wu à, remen rii-yo Yeso Kiristi nome à. Shir un nom kaane remen kaane wu cone m-nom. ⁶ Remen kaane, yage a bumut Shir bo wu kutu na yar-mo un seps-mo un wu à. Wu kututu na yar-mo un wu deen remen yo Wà un wu Yeso nome à, Wà-wu Shir rō m-was ne. ⁷ Shir rurug na remen hyo-mo Yeso wuuse da-o wu mare à, komo wu sokste ba'as-ut na. Wu un nom kaane remen yar-mo un wu rō deen. ⁸ Komo wu duusutu na myet us-weer, us-nap ne deen, remen ka yar-mo. ⁹ Shir rwo'og na a nep yo rō wukusse un hur-de un wu à, un hoge un rerem-mo un yo wu zongse un Kiristi à. ¹⁰ Rii-yo Shir rō ut-zongse wu nomot da-o woge à, yo rō wua mosse us-rem kap o-Ton o-dak ne be-ur gaan be-de un ko-Gwomo wangaan. Ka ko-Gwomo-wu rō Yeso Kiristi.

¹¹ Un bu-o Kiristi komo, Shir daagu na a waragte hun-ne ye un wu. Cin ur-takan wu zongse yo kà. Wu

wu rō un nom un kō yo ke rii-yo bo wu cone à. ¹² Wu un nom kaane remen te †† esste o-saktō be-ur Kiristi, te bumut Shir remen seps-mo un wu.

¹³ M-moka nō un ce nō, nō hogussute o-nip, ká Ma-to m-Rerem to, to Shir guute nō à. Da-o nō shere un Kiristi à, wu muuttu nō ye ma un wu un 'ya un nō Kukt-o Shir, o wu este ut-ma cin n-ga à. ¹⁴ Kukt-o Shir o rwuntute na cas unze Shir a 'ye na rii-yo wu swore o-nu à, yo rwo'og na m-nap kanē un co Shir a gu ye rō ye ma un wu à. Yo ka komo remen bongon-de un seps-mo un wu o.

Kon-us Burus

¹⁵ Remen kaane kap yo Shir nome à, mē un kon-se Shir rem nō. Cin da-o um hoge sher-m nō be-ur Yeso Wan-Koyan à un was-m nō ne be-de un yan-dor Yeso à, ¹⁶ koyanda mē un bongon-de Shir rem nō. Mē nō m-baks da-o un kon-us re be-de Shir. ¹⁷ Mē us-kon be-de Shir ye un Wan-Koyan na, Yeso Kiristi. Wu rō Tato na wan-caari-mo m-seps. Mē us-kon be-de Shir wu 'ye nō kukt-o us-nap, bo yish nō he m-upse à, remen nō nept wu ur-bon ne. ¹⁸ Mē us-kon Shir tiksh hur-ut nō, nō hyenet nip-o rwuune be-de un wu à remen nō nept ka saktō-o wu swore o-nu da-o wu dagnu nō à. Komo nō nept unze seps-mo Shir rō ut-moor ne o wu surte o-nu wua 'ye hun-ne ye un wu à. ¹⁹ Mē us-kon komo nō nept beeb-de un wu jiište kap, de rō na m-gu ye shere be-de un wu à. Ka beeb-de rō be-ur na à gaan-to, ²⁰ un de 'yonsē Kiristi ne ut-marimar à. Komo Shir rwo'uru wu un be-de jiište m-sek à n-Ton Shir. ²¹ Kiristi rō un gwomo-to un gwomo-ne, ur-beeb ne m-'wons ne ut-gwomo ne. Wu rō ur-jin ne de arge kō de ke jin-de à de a he m-aag à, ba un hon m-moka cot à, har da-o roone à. ²² Shir ya'ag Kiristi ut-gwomo to un kō yo ke rii-yo. Shir rwo'uru wu co-o un kap yan-dor Yeso.

²³ Yan-dor Yeso ye rō untun wur-o Kiristi. Yan-dor rō un kum un beeb-de un ye be-de wu. Kiristi rō un nom

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Seng 18:19-21; 19:1
‡ Hyen komo: Koro 1:14

†† te
mo: Bong 8:6

‡‡ Hyen komo: Bong 110:1 ‡‡‡ Hyen ko-

us-rem n-me un na, untun bo wu nome us-rem un beeb-de un wu un hono o-dak à. †

Bor-us yoor

Shir guug na remen yar-mo un wu

2 N-ga da-o no ro sherge un *Kiristi* á, untun margan-ne no ro'e un bu-yo no ro ur-she'et à, remen no nomote Shir koob-de o-dorotte ut-*ba'as* ne. 2 Ka da-o no un nom un rem-se un ba ur-bon se hun-ne ye nape Shir á ro m-nom à. No o-dorotte o un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu ro ut-gwomo to un ya-ut-yage to un Shir be-to n-ton à. Ka *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu ro m-moka m-senge wu gamsute hun-ne ye ro un nome un Shir koob-de o-dorotte à. 3 Myet un na ne kaane a ro'e n-ga, a ro un nom un yo a cone à. A un nom un yo hur-ut na un wur-ut na ne zee a nom, yo ro ba ur-bon à. A un mat na *ur-ba'as* ne. Ryaab-se Shir ro un hi-ut na untun bo ko wu ke ro à.

4 Amba remen Shir wasté un na ne deen komo 'wonde un wu ro deen o rwog'e, 5 da-o a ro untun margan-ne remen ba'as-ut na à, Shir ya'ag na hoog pu-o bo wu 'yonse *Kiristi* ut-marimar un hoog pu-o ne à. Wu guug na remen yar-mo un wu cot. ††6 Komo Shir 'yonste na ut-marimar mosse un *Kiristi* ne. Komo wu she'esse na n-ton o-shir be-ur gaan un Yeso *Kiristi* ne. 7 Wu un kutu na yar-mo un wu un bu-yo ur-'won be-ur Yeso *Kiristi*, remen hoog-mo roone à hun-ne nept yar-mo un wu ro deen mo jishte ko yo ke rii-yo komo. 8 Wu un gu no ba remen rii-yo ur-bon yo no nome á, amba remen yar-mo Shir. Komo wu un nom káane remen no shereg un yo Yeso nome à, ba remen hi un no á, yar-mo Shir mo. 9 Shir un gu no ba remen senge-m no mo ur-bon mo no nome á, remen kaane, yatt-wu he uk o-cin wu bumut hi un de un wu á. 10 Na nom-mo Shir mo. Wu un nom na pu-ye un Yeso *Kiristi*, remen a nomot rem-se ur-bon se wu zongse cin n-ga à.

Kiristi gamag hi-to un hun-ne kap

11 Remen kaane, baks no bo no ro n-ga à, no *Yahuda*-ne ye un mat-o no á. *Yahuda*-ne ye a *ko'e* à, ro no m-aag "Yan-ba-ur-ko." Ka ko-de de o-wur de, de a m-nom ut-kom to un hun-ne à, ba ko-de ur-hur á. 12 Baks no ka da-o no ro nak *Kiristi* á. No rott ur-con be-de un hun-ne ye Shir á. No n-me be-de un ka swor nu-o Shir nome hun-ne un ye un wu *Isra*-ne á. Kaane no ro temb un ka hono o-dak o ba o-sakt komo no nap Shir á. 13 N-ga no ro nomog m-pupa un Shir ne, amba m-moka bo no mosse ur-hi un Yeso *Kiristi* ne à, Shir hantutu no yow yow un wu ne. Wu un nom yo ka un bu-yo un hyo-mo †*Kiristi* wuuse rem no à. 14 *Kiristi* hantute she'et-de un gwugwu-mo ur-hur be-ur na *Yahuda*-ne

† Hyen komo: Koro 1:18 †† Hyen komo: Koro 2:13 ‡ hyo-mo un *Kiristi*

un ye ro *Yahuda*-ne á. Bo ye m-she'et untun hun-ne gaan à, ba ye un wonge un or un ye ne, to wongsu ye à, Shir dossussute ka yo woongsu ye à un mar-m *Kiristi* o-kan. 15 *Karamsa*-to un *Yahuda*-ne ro ut-moor ne, amba mar-m *Kiristi* kapste to. Wu un nom yo ka remen wu mossute *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne ne á be-de un wu. Ye waragte ragaan, un kaane *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne á hongé un or un ye ne ne. ††16 Un mar-mo un wu n-ton o-kan, wu mossute *Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne á be-ur gaan. Komo wu hongsu ye un Shir ne. Bo un kaane ye do yage un or un ye ne komo á. ††17 *Kiristi* haante wu ko'ote *Ma-to m-Rerem* to ro mhante gwugwu-mo ur-hur be-ur no ye nome m-pupa †† un Shir ne à, m-gwugwu be-de un ye ro yow yow †† à. ††18 Rem *Kiristi*, a hoks m-ha myet-m na (*Yahuda*-ne un ye ro *Yahuda*-ne á) be-de un Shir Tato na un bu-yo un *Kukt-o Shir* gaan.

Kiristi muute na ragaan

19 Remen kaane, m-moka no ye ro *Yahuda*-ne á no kus hamat-ne komo á, amba no waragte ragaan un hun-ne ye Shir ne. Komo m-moka no waragte hun-ne ye un den-o Shir. 20 A un sher no un shi't-de *yan-Tom Yeso*, un *yan-Rwor un Ma-to Shir* ne. Yeso *Kiristi* un hi un de un wu, wu ro ka ta'ar-o o-kwunt o a meete ka hur-o à. 21 Wu wu bope ka hur-o be-ur gaan. Wu mos-sute ka hur-o waragte caari-o Pyo-o ba m-kukop, remen Wan-Koyan she'ete n-me. 22 Remen a mossute un *Kiristi* ne, a m-ma no mosse un ye ken ye ne remen no waragte o-hur be-de Shir ro ur-she'et à un *Kukt-o un wu*.

Bor-us tet

Burus rurute ye ro Yahuda ne á Ma-to m-Rerem

3 Remen kaane, me, Burus, um ro un kon-se Shir rem no. Me ke'o remen me m-nome un Yeso *Kiristi* m-guw, un bu-yo un ko'ot un ma-ut Yeso be-ur no ye ro *Yahuda*-ne á. 2 Um nepste no hogute unze Shir ya'astu me senge-mo un ko'ot un ma-ut Yeso remen gwu no. Wu un ya'as me ka senge-mo remen yar-mo un wu. 3 Shir ye hante um nept zonge-to wu nome un hur-de un wu à, un cow-yo ut-hyangan. Um ro gensutu no ka ma-to kut. 4 Da-o no karunte yo um genbe no à, noa nep unze um nepste zonge-to Shir mosse un *Kiristi* ne. 5 N-ga, Shir kute hun-ne ye un ka da-o ka zonge-to wu nome á. Amba m-moka wu kutusute *yan-Tom Yeso*, un *yan-Rwor un ma-to un wu ne un bu-yo un Kukt-o Shir*. 6 Yo Shir wuke à yo ro: be-de un rwor un *Ma-to m-Rerem* to ma *Kiristi* Yeso, ye ro *Yahuda*-ne

†† Hyen komo: Koro 2:14 †† Hyen komo: Koro 1:20 ††† m-pupa ††† ye ro yow yow † Hyen komo: Isha 57:19

á, *yan-dor Yeso* yea kum ur-gwuyug hond hond un te ne *Yahuda*-ne. No un te ne a waragte untun hun-ne gaan. No ye ro *Yahuda*-ne á no ro un de ma no gwuyug-de ne de ka yo Shir suru na o-nu un bu-o Yeso *Kiristi* à.
†

7 Remen yar-mo Shir, wu ya'astu me ka senge-mo, um waragte ko-guw, wan-ko'ot un ma-ut Yeso, bo wu rwo'e beeb-de un wu be un de à. 8 Me bo'os um es be-de un kap hun-ne ye Shir á. Amba myet un kaane ne, Shir ya'ag me senge-mo un ko'ot un ma-ut Yeso be-de un ye ro *Yahuda*-ne á, *Ma-to m-Rerem*, un *Kiristi*. Ka *Ma-to m-Rerem* to aragte nap-se un net. 9 Komo remen um rurute hun-ne myet, bo Shir ro m-nekette un ka zonge-to ro wukusse à, hak-us hak yo ro wukusse be-de un wu. Wu wu nome rii kap à. 10 Yo Shir cone à yo ro: *yan-dor Yeso*, ye ko'ot nap-se Shir, se aragte us- nap myet. M-moka, ye rure kap ya-ut-gwomo un ya-ur-beeb ne un be-to n-ton. 11 Rii-yo Shir nomot hono o-dak, wu zongsute unze *yan-dor Yeso* a nom kaane. Komo wu nomog kaane un beeb-ur *Kiristi* Yeso, Wan-Koyan na. 12 Remen a shereg un *Kiristi*, komo a mosute ut-hi un wu ne, a kum cow-yo m-ha be-de Shir un jaab ne ba o-gyer. 13 Me no m-kon, hakkure, no naas men-ut no remen koob-de me m-swore rem no á, amba 'ku no o-cin un kaane.

Burus konog remen hun-ne ye o-Apisu

14 Remen kaane, um kwukte be-de Shir Tato na, um konog rem no. 15 Wu hwoone ko yo ke rii-yo un hoggo myet n-ton o-dak ne. 16 Seps-mo Shir ro ut-moor ne remen hun-ne un wu. Remen kaane, me us-kon bo Kukt-o un wu he no m-'ya ur-beeb à, bo hur-ut no he nom m-'wons à. 17 Komo me us-kon se Shir, bo *Kiristi* he m-she'et koyanda un hur-ut no remen no shereg un wu à. Me us-kon no cun Shir, un or no ne. Ka con-to a doo no m-'wons. 18 Remen kaane, me us-kon myet hun-ne ye Shir a hoks m-nap bo wu wasse un na ne à. Wu conog na ba ur-ma. Komo yatt-wu he to hoks m-me'es á remen mo ro deen. 19 Komo noa nep was-m *Kiristi* mo arge be-de m-nap à. Ka da-de a shoos no shi-mo un hoggo ur-beeb ne rwuun-mo be-de Shir.

20 A bum no Shir wu ro Wa-ur-Beeb de un nom un rii-yo arge barag-us na à. Wu nom komo rii-yo arge ka yo a kone wu à. Wu un nom kaane un beeb-de un Kukt-o un wu o ro un hur-ut na à. 21 Remen kaane, yage na ye ro hun-ne ye Shir à, komo ye mosse ur-hi un *Kiristi* Yeso ne à, a bumut no Shir har da-o ba m-ta! *Amin!*

Bor-us nass

Mosse ut-hi un Yeso ne

4 Remen kaane, me wu ro un kur-o m-ke'et à, remen dor Wan-Koyan à. Me un kon-us no no she'et

† Hyen komo: Koro 1:26-27

she'et-de rege hond hond bo hun-ne ye Shir ro m-she'et à, remen Shir wu daagu no hun-ne ye un wu. 2 Koyanda ma'as no yan-gwegwer-mo ur-hi, un 'mo ur-hur ne, komo no geeg ut-men un or no ne ne be-de m-was. †† Nom no bo un yo no he m-hoks à no she'ette Kukt-o gaan un or no ne m-was ne bo Kukt-o ya'u no à. 4 Kap na yan-dor wur-o gaan-o, komo *Kukt-o Shir* o-gaan. Kaane komo Shir ya'ag na sakt-o gaan rem Yeso. 5 A gem no ut-hi cinda Wan-Koyan gaan wu atte à, sher-m gaan, komo yo'os-de m-ho m-gaan un Yeso. 6 Shir gaan-wu, wu ro Tato na. Wu ro na ut-gwomo myet, wu ro m-senge be-ur na, komo wu she'et un hur-ut na myet.

7 Ko wu ke be-ur na a ya'ag wu go un mo ma un wu yar-mo bo *Kiristi* cone à. 8 Bo Ma-to Shir zee à, "Da-o wu da n-ton à, wu dekuru yan-yage-to un wu, ye wu re ur-gun à. Komo wu ya'uru hun-ne m-yar go-us-go." ‡

9 Da-o Ma-to Shir zee, "Wu daag n-ton à," yo Ma-to Shir ro m-zee à, yo ro: n-ga *Kiristi* ro heesunte un ka dak-o rii-yo wu deet n-ton shir. 10 Ka net-wu haane rwuun-mo n-ton haan-mo n-dak à, wu ro *Kiristi*. Wu warge n-ton shir be-de jiishe m-pipir à, remen wu shiit hono o-dak kap. 11 *Kiristi* ya'ase hun-ne m-yar. Wu daaguru:

Ye ken ye, ye warag *yan-Tom Yeso*,
Ye ken ye *yan-Rwor un Ma-to Shir*,
Ye ken ye yan-Rwor un *Ma-to m-Rerem*,
Ye ken ye yan-Gut-de un hun-ne ye Shir, un
Ye ken ye ya-ur-Yoos ne.

12 Wu un nom kaane remen wu zongsute hun-ne ye Shir bo ye he m-nome un or un ye ne m-guw à, remen *yan-dor Yeso* waragte ur-beeb ne ye bo'ose un dor-o un *Kiristi*. 13 Yo wu cone be-ur na myet à, yo ro a mosse ut-hi un bu-yo un sher-m na un nap-se un *Wa-wu Shir* har a shiit mat-de un *yan-dor Yeso*. Wu conog kap na yan-dor a gem no ut-hi remen na kap a shereg un *Wa-wu Shir* komo remen na kap a nepse wu. Wu conog kukt-o na warag shiishe untun *Kiristi*. 14 Ka da-o a warag untun wan-yaar komo á. Yan-yoos-de ut-bo yea hoks na m-raks á, ko ye nom yo a hette m-she'et un rii-yo un ba ur-bon á. A warag untun hat-o caari, o jok-ye m-ho ro m-tute ko o ke raag-o n-ton m-ho á. 15 Otte kaane à jiishte, a rur o-nip un bu-yo o-acunde, bo a he m-warag shiishe untun *Kiristi* un ko yo ke rii-yo a m-nom à. Wu ro ko-Gwomo na. 16 *Kiristi* mosseite myet yan-dor ye un wu untun bo 'rwo-us mosse myet dok-to un wur-o un net à. Urege ko de ke dok-de nomog yo depe de nom à, ka da-de o-wur myet o bo'osuru o waraguru m-'wons ne, da-o ko de ke dok-de o-wur de wasse un or un de ne à. ††

†† Hyen komo: Koro 3:12-13 ‡ Hyen komo: Bong 68:18
†† Hyen komo: Koro 2:19

Hoog-m pu-mo n-me un Kiristi

17 Remen kaane, me no m-zee komo me un nak un to-ut no un beeb-de un Wan-Koyan: No she'et untun hun-ne ye nape Shir á. Barag-se un ye myet se o-hwaa se. 18 Ye nap rem-se Shir á. Ye rott ur-kwukur be-de un hoog pu-o o Shir ya'ase á, remen koob-de un nap-se un ye un cikt-de un ye ne. 19 Ko ye nom rem-se un ba ur-bon ye un hoge m-e á. Ye ro un naas o-da o un ye myet un nom un rem-se un ba ur-bon un wur-to un ye bo ye cone m-nom à. Ye un nom un rem-se o-ás o-suyub ne, komo ye ro m-ha co un nom un gon ka rem-se.

20 Amba da-o no nape *Kiristi*, a yoosu no, no nom kaane á. 21 Um nepste unze no hogute ma-to un wu. Komo a yoosutu no yoos-de o-nip de ma Yeso. 22 Yo a yoosu no à, yo ro yagu no gon she'et-de no ro m-she'et n-ga à. Un ka da-o no ro m-con un nom un myet gon rem-se un ba ur-bon. Ka rem-se ro no m-egusse komo se ro un saburse un hoog-m no. 23 M-moka yagu no *Kukt-o Shir* gamsute she'et-ur no un barag-us no ne. 24 Shir ya'astu no hur-ur pu-de untun de ma un wu. Remen kaane she'et no ur-she'et un bu-yo un ka hur-ur pu-de de, no warag kashi un hun-ne ye o-nip komo ba *ur-ba'as* bo Shir cone no warag à. ††

Karamsa-o un hoog-m pu-mo

25 Remen kaane, no do nom ut-bo komo á. Amba ruru no or no ne o-nip, remen na dok-to un wur-o gaan to. ‡

26 Urege "no nomog us-ryaab, no yage no nomot *ur-ba'as* á." †† No jar no nom us-ryaab har ho-ur hebe no á. 27 No ro us-ryaab, no ya'ag o ka *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ur-keer wu rakstu no.

28 Net-wu ro ur-hyow à, wu jar wu do hiw ur-hyow komo á. Amba wu kum kashi un rii-yo m-nom yo un komto un wu. Kaane wu he m-gu hi un de un wu, wu gu koob-ne komo.

29 No jar no nome or no ma-to un ba ur-bon á. Amba cep no ma-to he m-do'e or no ne jaab-o ut-men à, remen ye bo'osute m-sher ne be-de Shir remen ma-ut un no. Rwor no ma-to depe à, to he gu un hun-ne à.

30 No jar no naas hur-de un *Kukt-o Shir* á. Shir un 'ya no Kukt-o un wu o ro o-napa unze no hun-ne ye un wu ye. Ka *Kukt-o Shir* o oa senge ur-she'et un hur un no har da-o Shir he no m-rur war war à. 31 Yagu no ka rem-se myet:

Tuk-mo ut-men,
Ur-shoos ne, un
Mar-mo us-ryaab ne,
Ut-ween ne, un

† Hyen komo: Koro 3:9 †† Hyen komo: Koro 3:10; Taka 1:26
‡ Hyen komo: Zeka 8:16 †† Hyen komo: Bong 4:4 (ut-Girik)

Naas-de un hun-ne ne, un
Ko de ke gon she'et-de ba ur-bon de ne.

32 Un suge-de un kaane, hogu no 'won-ur or no ne, no was or no ne. Soksu no or no ne *ba'as-to* un ye, bo Shir soksu no *ba'as-ut* no rem *Kiristi* à. ‡‡

Bor-us taan

Was no or no ne

5 Doru no bu-yo un Shir remen no ro yakar-ye un wu, komo wu ro no m-was deen. 2 Con no hun-ne koyanda, untun bo *Kiristi* conu no à. Wu marag rem na. Wu ya'aste Shir hoog-mo un wu ut-*seke* to m-shi'igin, un nom un kaane wu gwu'ursute Shir ur-hur. ‡‡‡

3 Amba remen no un hun-ne ye Shir ye, no jar no nom rem-se ma saa ko rii-yo m-e á, komo no nom o-suyub á. Go un ka *ba'as-to* depe be-de un hun-ne ye Shir á. 4 Komo no jar no nom ma-to m-e ko ma-to o-hwaa, ko ar-de un ba ur-bon á. Otte kaane à, jiište no senge bongon-de Shir un rii-yo wu nome à. 5 Nap no o-nip unze ko-wa-o-ás, un ko-wan-nom un saw-to m-e ne, un ko-wa-o-suyub ne, ye rott ur-kwukur be-de un rii-yo ur-bon yo un gwomo-ut *Kiristi*, un gwomo-to un Shir ne á. Ko-ya-o-suyub un ko-wa-m-gir ne gaan-ye ro, remen ye kwuktute ka rem-se un hono o-dak se. 6 No jar no yage hun-ne raks no un ma-to o-saa to ye m-rwor á. Remen go un ka rem-se ro m-hante un ryaab-se Shir be-de un ye nome koob-de o-dorotte à. 7 Remen kaane, no jar no mosse ur-hi un gon ka hun-ne ye ro un nom un gon ka rem-se un ba ur-bon se ne á. 8 N-ga no ro n-te o-comb, amba m-moka no cowog be-de m-cecar be-de un Wan-Koyan. Kaane she'et no she'et-de m-cecar. 9 Me un zee kaane remen urege hun-ne ro ur-she'et be-de m-cecar, yea nom she'et-de ur-bon, she'et-ur kashi, un nom un o-nip ne. 10 Nom no bo un nom-m no, no nept rem-se Wan-Koyan cone no senge m-nom à, komo no nom ka rem-se. 11 No jar no mosse ur-hi un nom un rem-se o-saa ne se ye ro m-nom o-comb á. Otte kaane à rwuntu no ye, unze gon ka rem-se ye ro m-nom à, se rott ur-bon á. 12 Rii-yo m-e yo a rurut rem-se ka hun-ne ye ro m-nom wukuse à. 13 Amba da-o a hante us-rem be-de m-cecas, ka da-de, kowan he se m-nap bo se ro à. 14 Cucar-m rwuntu ko yo ke rii-yo cas cas. O a zette,

"Wa-m-rew ine!
Ine be-de un margan-ne,
Ine komo *Kiristi* a 'ye wo m-cecas."

Ur-she'et n-me un beeb-de un Kukt-o Shir

15 Remen kaane nom no cen un she'et-ur no ne. No jar no she'et untun raag-ne á, amba she'et no untun

‡‡ Hyen komo: Koro 3:13 ‡‡‡ Hyen komo: Rwuu 29:18; Bong 40:6

ya-us-nap. ¹⁶ Myet da-o no kume keer-de un nom un kashi un rii à, nom no yo. Nom no remen ka ho-to atte m-moka à, hun-ne ro m-nom un rem-us yo-se. ¹⁷ Remen kaane no jar no warag raag-ne á, amba nom no bo un nom-m no, no nept rii-yo Wan-Koyan cone no nom à, komo no nom yo.

¹⁸ No yage ke-m ho no á. Yo ka cow-yo m-sabre yo. Un suge-de un kaane, shi no un **Kukt-o Shir**. ¹⁹ Tepse no or no ne un Sep-to ur-Bongon to Shir. Komo no hu'e Wan-Koyan ut-sep ut-dum ne to ur-bongon un hur-ut no. ²⁰ Koyanda no bum Shir Tato na un ko yo ke rii-yo, remen Wan-Koyan na Yeso **Kiristi**. ††

Campo-ne un ne'a-ne ne

²¹ Nome no or no ne o-dorotte remen sek-mo no un m-ya un **Kiristi** à.

²² Ne'a-ne nome no campo no ne o-dorotte, bo no m-nome un Wan-Koyan à. ²³ Nom no yo ka remen campo ro co be-de un ne'a un wu, bo **Kiristi** ro co un be-de un **yan-dor Yeso**, ye ro wur-o un wu. Wu un hi un de un wu, wu ro **Wan-Gwu** un ka wur-o. ²⁴ Bo **yan-dor Yeso** ro o-dorotte be-de un **Kiristi**, kaane o no ne'a-ne he nome un campo no ne o-dorotte un ko yo ke rii-yo.

²⁵ No campo-ne con no ne'a no ne, bo **Kiristi** cone yan-dor à, komo wu ya'asuru hi un de un wu be-de m-mar rem yan-dor. ²⁶ Wu un nom kaane remen wu muute ye cas cas be-de Shir, wu so'os ye m-ho un Ma-to un wu. ²⁷ Wu un nom kaane remen da-o wu he deke un hi un de un wu yan-dor à, ye waragte m-seps ne, ba ut-ri'in, ko hiin, komo ba m-kykop, ye warag por por, ba a un kum be-de a he m-pyap à. ²⁸ Kaane depe komo campo-ne cun ne'a un ye ne bo ye m-con un hi un de un ye à. Wu cone ne'a un wu ne à, hi un de un wu, wu ro m-con. ²⁹ Ur-kom, yatt-wu take yage un wur-o wu á, amba wu ro un m-was un o ne ur-bon ne. Kang-o gaan, **Kiristi** ro un con un yan-dor ye un wu.

³⁰ Wu waste un na ne remen na dok-to un wur-o un wu to. ³¹ Bo to ro gense un Ma-to Shir à, "Net a yage inu un wu, un tato-o un wu ne, wu momsute ne'a un wu o-wur, nen yoor-mo un ye, yea warag wur-o gaan." ³² Caari-to ut-ma ro wuke kané. Me men dek to un essente-de un **Kiristi** un hun-ne yan-dor ne. ³³ Kap un kaane ne, ka ma-to rem no to kap. Yage ko wu ke campo-wu cunut ne'a un wu, bo wu ro un conu un hi un de un wu à. Ne'a ne, komo wu 'ye campo un wu ut-gos.

Bor-us cind

She'et-de un yakar, tat-ne, un in-ne ne

6 No yakar nome no inu no un tat-ne no ne o-dorotte. Kaane depe no nom remen no ye ma

† Hyen komo: Koro 4:5 †† Hyen komo: Koro 3:16-17 ‡ Hyen komo: Koro 3:18; 1Bit 3:1 †† Hyen komo: Koro 3:19; 1Bit 3:7 ‡‡ Hyen komo: Taka 2:24

Wan-Koyan ye. ³² **Karamsa**-o ur-takan o a mosse un swooru o-nu ne à zeeq, "Ya tato ru, un inu ru ne m-sek, ³ remen o hogute sok-mo un yo wo m-nom à, komo hooq-m ru nomut m-seeb o-dak." ‡‡

⁴ Tat-ne, no jar no nome yakar no o-susok bo ye he nom us-ryaab á. Amba kute yakar ru bo ye he m-bo'ose us-nap à, un yoos-de un ma-ut Wan-Koyan. ⁵

Guw-ne un yan-hur-to un ye ne

⁵ Guw-ne, nome no yan-hur-ut no ye un ka dak-o o-dorotte, no 'ye ye m-sek, no gyer ye. Nom no kaane un hur-ur gaan. Nom no ye o-dorotte, bo no un nome un **Kiristi** o-dorotte à. ⁶ No nom saw-to un gwot-o un yish cot remen ye bumut no á. Amba nome no ye o-dorotte sa o zee **Kiristi**, no m-nome, nom no yo Shir cone à un hur-ur gaan. ⁷ Nom no senge-mo un guw-m no un hur-ur gaan, untun Wan-Koyan no m-nome m-guw, yanze hun-ne cot á. ⁸ Baks no unze Wan-Koyan a 'ye ko wu ke net-wu ur-'yons un myet rem-se ur-bon se wu nome à, ko ko-guw-wu ro ko ko-guw á. ‡†

⁹ No ya-o-hur-ye un guw-ne, gwot no guw-ne no komo bo depe à. No 'ya ye o-gyer á. Nap no unze myet no un ye ne ro un Wan-Koyan ne n-Ton o-shir, komo wu rott m-koos á. ‡††

A dek no kap saw-to ur-gun to Shir

¹⁰ Ur-buste, tor no un Wan-Koyan Yeso un ko o ke da-o, wu doote kukt-o no m-'wons n-me 'wons-mo un beeb-de un wu. ¹¹ Cop no myet saw-to ur-gun to Shir ya'asu no à, remen no kwangute **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot**. Nom no kaane taase wu hoks no m-raks. ¹² Me un zee kaane remen gun-ur na de un hun-ne de á. Amba dum-mo atte un yan-dak-ye rim-ye ne un myet gwomo-ne ye un **ya-ut-kot** ye ro be-to ro n-ton à. Komo ye ro ut-gwomo un ka dak-o o-comb o. ¹³ Remen kaane, cop no myet saw-to ur-gun to Shir ya'asu no à. Nom no kaane remen da-o ka ho-ur yo-de de woone no hokste m-es eso. Da-o no komse nom no ko yo ke rii-yo, a 'wos no eso.

¹⁴ Kááne zongu no ur-gun! No kum nip-o Shir o waktu no untun o-hap yo no gage un byon-us no à. Yage kashi ur-she'et warag be-ur no untun matuku-de o-kwom de ur-gun de he m-hok un wur-ut no à.

¹⁵ Zonge-to un kotot un **Ma-to m-Rerem**, to ro m-rwo un hun-ne m-she'et she'et-de un gwugwu-mo ur-hur un Shir ne. Toa warag untun ut-ka'ante un na-us no. ¹⁶ Myet un kaane ne, yage sher-mo waragtu no o-tum o no he m-bop à, no hokte hi un no, remen no senet eer-ye o-ra ye un ka **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot wu**. ¹⁷ Ka nap-se unze Shir guug na be-de m-mar, ya se

‡†† Hyen komo: Koro 3:20 ‡‡† Hyen komo: Rwu 20:12; Kara 5:16 § Hyen komo: Koro 3:21 ‡† Hyen komo: Koro 3:22-25 ‡†† Hyen komo: Koro 4:1; Kara 10:17; Koro 3:25 §‡ Hyen komo: Isha 11:5; 59:17 ‡†† Hyen komo: Isha 52:7

rɔ ɔntɔn tɔɔb-o ɔr-gɔn, o nɔ he m-cɔp à. Ship nɔ Ma-tɔ Shir n-me hur-ɔt nɔ. Ya tɔ rɔ ɔntɔn magay-o **Kukt-o Shir** ya'asɔ na tɔ guut na à. †18 Kɔ de ke hɔ-de nɔ nɔm ɔs-kɔn ɔn beeb-de ɔn **Kukt-o Shir** ɔn kɔ yo ke rii-yo nɔ m-nɔm à. Sengɔ nɔ kɔn-se Shir ɔn rii-yo nɔ o-hoob à. Kɔn nɔ kɔ o ke da-o, bɔ **Kukt-o Shir** kutu nɔ à. Nɔ gyept yish á, senge nɔ kɔn-se Shir remen hun-ne ye Shir myet. 19 Kɔn nɔ rem re bɔ Shir he me m-'ya kashi ɔt-ma à, bɔ ɔm he m-kɔ'ot ɔn **Ma-tɔ m-Rerem** ba o-gyer à, bɔ ɔm he rɔre ɔn hun-ne ma-tɔ o-nip tɔ rɔ wukuse n-me ɔn **Ma-tɔ m-Rerem** à. 20 Me ke'o m-mɔ-ka, myet ɔn kaane ne me m-kɔ'ot ɔn **Ma-tɔ m-Rerem**, me wan-tɔm **Kiristi** wɔ. Kɔn nɔ rem re bɔ Shir he me m-'ya ɔn jaab ɔm kɔ'oté **Ma-tɔ m-Rerem**, bɔ depe à.

† Hyen komo: Isha 59:17

Gas-de ɔr-buste

21 ɔm cɔnɔg nɔ nep rew-m re ɔn yo me m-nɔm ne à. Tikokos, wɔ rɔrɔ nɔ myet ma-ɔt re. Wɔ rɔ heno na wɔ a m-cɔn à. Wɔ nomote Wan-Koyan m-gɔw ɔn hur-ɔr gaan. ††22 Me ɔn tɔmbe wɔ be-ɔr nɔ remen wɔ rɔrɔtɔ nɔ bɔ te rɔ à, wɔ do nɔ komo jaab-o ɔt-men. ‡

23 Or re ne, me ɔn kɔn-se Shir Tato na ɔn Wan-Koyan Yeso **Kiristi** ne, ye 'ye nɔ gwugwɔ-mɔ ɔr-hur. Komo ye rɔ nɔ m-was ɔn or nɔ ne, nɔ senge m-sher ne, be-ɔr **Kiristi**. 24 Yar-mɔ Shir nom be-de ɔn myet ye rɔ m-cɔn ɔn Wan-Koyan Yeso **Kiristi** cɔn-mɔ ɔn ba m-ta à.

†† Hyen komo: Seng 20:4; 2Tim 4:12 ‡ Hyen komo: Koro 4:7-8

Piripi-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Rem-ūs Burus se un hi un de un wu

M-hoog n-me un Kiristi

Zongē-ut Burus rem Timoti ne un Eparaditus

Ur-kewes un ma-to un ya-ut-yage o-darem ne

Burus un nay un wu ne wu un bo-o o-Piripi

Ur-kom

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Me, Burus un *Timoti* ne yan-guw-m Yeso *Kiristi*, † rō nō m-gas, kap nō ye rō n-me un bo-o o-Piripi à, ye gōkse Yeso *Kiristi* à. Komo te m-gas un yan-gut-de un *yan-dor* Yeso, un yan-m-senge ne. ††2 Me un kon-se Shir Tato na un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*, wu 'ye nō ur-hō un gwugwu-mō ur-hur ne.

Bom un Shir un kon-se Shir ne

3 Kō o ke da-o um nōmē us-barag un nō ne, me un bom un Shir rem nō. 4 Da-o um nōmē us-kon be-de Shir rem nō à, zak-o rō me m-re myet. 5 Bō un ka hō-de nō gōkse ma-ut Yeso à, nō sengute m-mosse ut-hi un me ne, un kō'otē un hun-ne ka *Ma-to m-Rerem* to ne, har m-mōka. 6 Um nepse Shir wu takne nōm un rii-yo ur-bon un n-me un hur-ut nō à, wua senge m-nōm har wu komot kap, da-o Yeso *Kiristi*, mūune be-ur na komo à.

7 Komo hond hond o um hōge bō um hōge un nō ne à, o rwo'e mettū nō m-hwo ur-keer, remen nō rō un mōsse ut-hi un me ne, un rwor un ka *Ma-to m-Rerem* to, to Shir ya'su me m-rur à. Da-o um ro ke'o à, nō mōssute ut-hi. Komo da-o um ro be-de un yan-piish ut-ma à, um shereg o-nip un rwor un ka *Ma-to m-Rerem* to un kutē un hun-ne ka *Ma-to m-Rerem* to nip-to.

8 Um wastē un nō ne deen, hyange bō *Kiristi*, Yeso wasse deen un nō ne à. Shir nepse ma-ut re nip-o.

9 Yo ka yo me us-kon be-de Shir rem nō, remen nō sengute m-was un or nō ne argē bō nō nōmē n-ga à. Me us-kon nō bō'ose us- nap se Shir us-weer ne, 10 kōmo nōa hoks m-daag yo jiishe à un be-de yo ur-bon un yo ba ur-bon ne. Komo nō waragtē kashi un hun-ne,

nō nōm rii-yo hun-ne hette nō m-pyap á, har da-o *Kiristi*, mūune à. 11 Um konog bō hoog-m nō un hur-ur nō ne he m-dō m-kashi à, un beeb-ur Yeso *Kiristi*, kap yo ka yo me us-kon remen da-o hun-ne napē unze nō us-barag nō nōm kaane, yea 'ye Shir m-sek, ye bum wu.

Ke'et-m re doog kō'ot un ka Ma-to m-Rerem to

12 Or re ne, yan-dor, um conog nō nep rii-yo nōmū me à un ka hō-to, yo zwop ka *Ma-to m-Rerem* to á, amba hun-ne deen gōkste ma-ut Yeso. 13 Ke'et-m re rwo'og karma-ne, ye rō ur-'er de un den-o ut-gwomo à, un ye ken ye ne kanē m-nap unze me wan-dore un Yeso *Kiristi* wu. 14 Remen ke'et-m re, rwo'og yan-dor Yeso deen bō'osute un jaab-o ut-men. Komo ye dostē o-gyer un rwor un Ma-to Shir.

15-17 Nip-o, ye ken ye rō m-kō'ot un ma-ut *Kiristi*, remen ye rō ur-shoob. Ye kō'otē ma-ut Yeso un con-mō ur-hur, ye rō m-con um sū ur-koob ke'o à. Amba ye ken ye kō'otte ma-ut *Kiristi*, un hur-ur gaan, ye ka, ye rō m-kō'ot remen ye conog me, komo ye nepstē Shir rwo'og me kaane a kutute hun-ne unze ka *Ma-to m-Rerem* to nip-o. 18 Kō m-was! Me o-zak remen kaane kō yo ke cow-yo, hun-ne hōge ma-ut *Kiristi*. Kō ye ken ye kō'ot un hur-ut yoor, kō ye ken ye kō'ot un hur-ur gaan, um hogute o-zak, remen hun-ne hogute ma-ut *Kiristi*.

Komo man nōm o-zak, 19 um nepse a ho'osu me remen kon-ūs nō be-de Shir, komo un gwu ne o rwuune be-de un Kukt-o Yeso *Kiristi* à. 20 Dūw-de un con-m re un saktō re ne um re ur-hō ba m-'e un senge-mō Shir kō o ke da-o, um kum beeb-de us-rwun, remen m-mōka un kō o ke da-o ne, *Kiristi* wua hōge me un sek-mō un wu, kō um nōm hoog, kō um mer. 21 Hoog-m re rō myet be-ut *Kiristi*, me rō un hoog ne, me mere, komo

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Seng 16:12

‡ Hyen komo: Seng 28:30

jiishte be un de. ²² Man hoks o ka m-nap yo m-daag á. Urege me un hogog ne, man senge senge-mo m-nom un rii-yo depe à. ²³ Hur-ur un de wongute be-ut yoor. Um conog deen um mer um waragte be-ur *Kiristi* jiishte me kaane. ²⁴ Amba me ro kane be-ur no un hogog ne jiishte rem no. ²⁵ Um nepse jiishte ur-bon rem no me ro un hogog ne, man she'et un no ne, a doto no ha co, komo no nom o-zak, no sher be-de Shir, ²⁶ remen me ro be un no ne komo nga kum 'wons-mo un bop un Shir o-zak ne un dore un Yeso *Kiristi* ne, komo no nom us-ses rem re.

²⁷ M-moka rii-yo jiishe à, nom no bo *Ma-to m-Rerem* to ma *Kiristi*, cone à, ko um habe m-hyen no, ko me habe á, man hogog no eks m-'wons ne, kang-o gaan, komo cow-o gaan no ine eso remen ye cone naas un ka *Ma-to m-Rerem* to à. ²⁸ No hogog gyer-o un yan-yage-ut no á. Es no m-'wons ne ko o ke da-o. Nom un kaane, nga kute ye unze Shir a saburse ye. Amba wua gu no remen Shir no a deet no n-ton. ²⁹ Um zeeq yo ka, remen Shir ya'ag no da-o un goks un ma-ut *Kiristi*, komo Shir ya'ag no o-da no su ur-koob un wu ne. ³⁰ M-moka no un swo ur-koob, bo um swoo n-ga à, komo no hyanag un hi un no. Komo m-moka no hogute unze har m-moka me un senge-mo un swoo un ka koob-de ke'o. †

Bor-us yoor

Ma un gwugwer-mo hi-ur Yeso

2 Remen *Kiristi*, ya'ag no jaab-o ut-men, komo wu hamat no, remen no un morgede ur-bon un *Kukt-o Shir* ne, komo un hogog 'won-ur or un no ne, Yeso ro ur-'won ne, wu conog no komo. ²⁴ Barag-us no us-gaan, con-m gaan, komo hur-ur gaan. No nom con-to ur-hi á, ko us-ses. Amba ess no ur-hi gwergwer un or no ne. No gwot no jiishte net á, amba gwot no unze a jiishte no. Gwot no or no ne, ba hi un no cot á. No nome yo ka, zak-o a ho me:

⁵ Barag-us no nom untun se ma Yeso *Kiristi*, kaane:

⁶ Ya wu ro gaan un Shir ne,
amba wu dek hi un de un wu hond hond un Shir ne á.

⁷ Amba wu muute hi un de un wu hwa,
wu warguru ko-guw untun net.

Komo bo wu haante à, un wur-o un net,

⁸ wu gweregsuru hi-de un wu.

Komo wu nomuru o-dorotte o woote wu m-mar à,
n-ton o-kan.

⁹ Remen wu nomog kaane, Shir jakste wu un be-de jiishe à,
wu sagburu wu ut-gwomo to jiishe
ko to ke gwomo-to à.

¹⁰ Shir un nom kaane, remen ko se ke rwun-se a kwukt,

se 'ye Yeso m-sek,

ko n-ton, ko n-dak, ko ne n-me o-dak.

¹¹ Ko wu ke ne a zee,

"Yeso *Kiristi* ro Wan-Koyan,"

nom un kaane, a hante m-seps be-de Shir Tato na. ††

M-cecas untun yege-regen

¹² Or re ne, yan-dor, ma no Yeso, dorotte-o no ro m-nom da-o um ro be-ur no à. Um conog m-moka dorotte-o no jiish o n-ga. She'et no kaane, remen no ye'et Shir ut-gos, un gyer-o un wu remen wu guug no. ¹³ Remen Shir ro un senge-m un no ne, no cun m-nom ne, komo nga hoks m-nom rii-yo wu cone no nom à.

¹⁴ Nom no ko yo ke rii-yo ba us-cenene, ko sune-mo ut-ma. ¹⁵ Bo hur-ut no he ut-pus to, ba ut-reeb, no warag kashi un yakar-ye Shir n-tete o un yan-hur-ut rim-to un kaane ya hyen no m-cecas ne untun yege-regen kyarkyar n-te o-comb. ¹⁶ No ko'ot ka ma-to ro un 'ya m-hogog à, remen um nomot us-ses rem no, um nept senge-m re ja m-ho á, un ho-de *Kiristi*, he muun à. ¹⁷ Amba ko a duus me untun rii-yo m-swog yo ur-seke un guw-mo ro m-rwuun ne be-de un sher-m no à, me m-hogog m-rerem o-zak ne un no kap. ¹⁸ Un remen kaane no ma nom no o-zak un me ne.

Timoti un Eparaditus ne

¹⁹ Me o-sakto unze Wan-Koyan Yeso a toso me m-tombe *Timoti* ba un naas o-da be-ur no, remen wu ye'et me jaab-o ut-men, da-o wu waktune komo wu ruru me rii-yo ur-bon yo no m-nom à. ²⁰ Yatt-wu arge wu kane be un de á, wu conu no untun *Timoti* á. Hur-de un wu ro co co be-ur no. ²¹ Um zeeq yo ka remen ko wu ke wu conog hi un de un wu, hur-de un ye ro co co be-ur Yeso *Kiristi* á. ²² Amba no nepste *Timoti* kutute hun-ne unze wu bo'oste. Bo wa ro un nom m-senge un tato un wu ne à, wu ko'ote ka *Ma-to m-Rerem* to un me ne. ²³ Me o-sakto, man tombe wu, da-o um nape be-de um ro à. ²⁴ Um nepste un hur un de, o ka: Wan-Koyan a gu me komo man habe be-ur no ba un naas o-da.

²⁵ Amba um waksute hur un de, ur-takan, man tombe or re wan-dor, Eparaditus, wu waragbe be-ur no. Wu nomog m-senge un me ne, un rwor un ka *Ma-to m-Rerem* to. Komo wu rangute un me ne be-de yan-yage-to un Ma-to Shir. No tomonte wu rem no, komo wu haante, wu guug me un yo um cone à. ²⁶⁻²⁷ No hogute unze wu piishe á, har wu ba'aste m-mar. Bo wu nape unze no hogute wu piishe á, hur-de un wu nas-sute. Wu con no naas ur-hur remen wu á. Man tombe wu remen hur-ur no gwurute. O-nip, wu ro piishe á.

† Hyen komo: Seng 16:19-40

†† Hyen komo: Isha 45:23 (ut-Girik) ‡ Hyen komo: Kara 32:5

Amba Shir wu yage wu meret á, Shir muuntute wu kerker. Ba wu Shir kute ur-'won cot á, amba un me ne. Wu con me um kum penem-se un men-ut rim-to, komo un do o un yo um rotte á ²⁸ O hante um tunut deen um tombe wu waragbe be-ur no, remen no hyenet wu, komo no nomot o-zak, komo barag-us re hept. ²⁹ Remen kaane, goksbe no wu o-zak ne un cow-yo Wan-Koyan he m-con no nom á. 'Ya no wu m-sek komo un ye ken ye ne untun wu, ³⁰ remen wu ba'aste m-mar remen senge-m *Kiristi*, un jore un hi-de un wu. Wu un nom yo ka remen wu guut me bo noa hoks me m-nome á, remen no ro kané á.

Bor-us tet

Me sher un senge-m re á

3 Ko ya nome, or re ne, yan-dor. Yeso um konog Wan-Koyan wu 'ye no o-zak un rii-yo no m-nom á. Man ker un gene un no tomso ne, rii-yo um ro genetu na n-ga á, remen yo he no m-gu be-de yan-raks-ut no. ² Ine no eso un go un ka hun-ne ye ro sa o zee yege-sakra á, ye ro shiishe un men-ut jaas-to á, un ye ro un ceturu ut-wur ne á, ye zee se a koog no, no kumut gwu.

³ Ye ro m-zee ye ro hun-ne ye Shir †, amba na ro hun-ne kashi-ye Shir, remen *Kukt-o Shir* ro na m-gu un bongon-de Shir, komo te shereg un rii-yo *Kiristi*, Yeso nome á. Te us-ses un rii-yo Yeso nome á, a sher un yo a nome a hante á. ⁴ No nepste unze man hoks m-wos ur-be remen rii-to nome untun ur-ko á. Amba me nom á. Urege ye ken ye ro us-ses remen rii untun ur-ko, um conog ye m-kute unze um aragsute ye. ⁵ Ho-ur aeere-de un mat-o re, a koog me, bo Shir rure ya-n-ga-ye á. Me ko-*Isra*-wu, komo un baag-o *Banyamin*. Me ko-*Ibra* wu zak. Me ko-*Parisa*-wu, remen kaane, me o-dorotte o un *karamsa*-o te, o un *Yahuda*-ne hond hond. ^{††6} Um ya'ag *yan-dor* Yeso ur-koob remen men dor o o-*karamsa* kom-ut yoor. Me m-zee ko net kashi um ro remen me m-dore myet rii-yo *karamsa*-o zee á. Me ku ko o-gaan á. ^{†7} Ka rii-yo um ro m-zee yo ro me m-gu á, m-moka um nepste myet hwaa-o, remen um nak rii-yo *Kiristi* nome á. ⁸ Komo um nepste ko yo ke rii-yo hwaa-o, nap-us Yeso *Kiristi*, Wan-Koyan aragte koyan. M-moka um jorete kap ko yo ke rii-yo n-te o-buse, remen um she'ette un *Kiristi* ne, be-ur gaan.

⁹ Komo um nept me kang-o gaan un wu ne, me m-ogog un rii-yo ur-bon yo um nome á ko dorotte-o un *karamsa*-o Shir. Amba um shereg be-ur *Kiristi* wu guut me, remen cow-yo Shir hette na muut tete un wu ne á, se a shereg un wu. ¹⁰ Myet yo um cone á, yo ro um nep *Kiristi*, komo um nept beeb-de 'yonse wu un hogog á. Um hokste m-yoos un swo ur-koob un wu ne, um

waragte untun wa o-dorotte har o wo m-mar á. ¹¹ Remen kaane, un yo ken cow-yo um nept ine-mo un mar-gan-ne.

Senge-mo m-senge um reet ur-ho á

¹² Me zee um nak ko um reeg ur-ho un kap ka rii-yo á. Komo me zee Shir komoste ma-ut re á. Amba me m-senge deen, um waktute kap yo Yeso *Kiristi*, cone um wakte da-o wu daage me á. ¹³ Or re ne, yan-dor, me zee keeg-yo um ro á, untun wu á. Amba rii gaan um cone m-nom kap: um conog to-to ke me yo aragse á, amba um senge un yo ro co á. ¹⁴ Bo wa-ut-mur ro m-senge, wu reet ur-ho be-de ut-mur á, man ru beeb un de kap remen um reet wan-mur-ut re, remen Shir ru'ut me be-de un keeg ne. Um she'ete n-ton be-de Shir remen *Kiristi*, Yeso ya'ag me ur-ho.

¹⁵ Remen kaane, kap no, ye nape rii-yo no ro m-nom á, noa huu ur-hur un ka rii-yo me ut-ma remen yo á. Komo urege no dek ka rii-yo me m-zee á, Shir a gu no m-ceker hond hond. ¹⁶ Amba a nom no o-dorotte o onip o un yo a rege a yoosute á.

¹⁷ Or re ne, yan-dor, mossu no ut-hi un ma-ur Yeso *Kiristi*, bo me m-nom á. Komo no wer ka ye ro ur-she'et un gon ka cow-yo te yoosu no á. ^{††18} Remen um russutu no co co n-ga, komo um zeege yo yish-m yish, ye ken hun-ne ye ro kon ye ro m-nom un rii-yo kute unze ye ro yan-yage-ut *Kiristi*, wu meret n-ton o-*kan* á. ¹⁹ Ur-kom, Shir a saburse ye remen ye ro m-nom un rii-yo ye cone á, kut-o un ye ro Shir o un ye, ye ro un nom us-ses da-o ye nome rii-yo depe ye hoge m-'e á. Ye shooste hi-de un ye un barag-se gon hun-ne ye 'yare Shir á. ²⁰ Amba na, hur-ur na ro n-Ton un shir komo na ur-'er de un *Wan-Gwu* rwuunte reeno Wan-Koyan, Yeso, ka *Kiristi*-wu, wu Shir swore o-nu rem na á. ²¹ Da-o wu muune wua baramse wur-ut na kané n-dak remen a kumut wur-ut pu-to gon o ma un wu o ur-beeb da-o Shir 'yonse wu ut-marimar á. Wua baramse wur-ut na un mure un ka 'wons-mo wu hette garamse un ko yo ke rii-yo á.

Bor-us nass

4 Or re ne, yan-dor, um waste un no ne, komo me o-sakto m-hyenet no, hakkure no sengu no o-dorotte un Wan-Koyan, no senge m-sher un wu, no ru me o-zak, un ses-us ne.

Ma-to m-Rerem

² Etutodi un Sinutike no hakkure no yage m-suune un ma-ut no, amba ess no ur-hi be-ur gaan, bo no ro yan-dore un Wan-Koyan á. ³ Wan-yen de, um konog o gu ka ne'a-ne ye, remen ye un Kurement ne, nomog m-senge un me ne, un myet un yan-ko'ot un *Ma-to m-*

† hun-ne ye Shir ut-Girik: ya-ur-ko. †† Hyen komo: Roma 11:1; Seng 23:6; 26:5 ‡ Hyen komo: Seng 8:3; 22:4; 26:9-11

†† Hyen komo: 1Kor 4:16; 11:1

Rerem ne, ye ka, Shir geneg jin-to un ye un takurda-o un hogog-mo ba m-ta.

⁴ Nom no o-zak un Wan-Koyan koyanda, komo me no m-zee zak-o re no. ⁵ Yage myet hun-ne hyen gwugwer-mo ur-hi un no, un kap yo no m-nom a, remen Wan-Koyan roon ba un naas o-da. ⁶ No ho hi un no un barag-se un rii a. Amba ruru no Shir rii-yo no cone a, nom no us-kon un hur-de ur-bongon. ⁷ No senge kaane, Shir a 'ye no gwugwu-mo ur-hur, mo jiishe napse un net a. Wu a dossu no rii-yo rangsu no a, remen no shereg be-ur Yeso **Kiristi**.

⁸ Un to ka ma-to, or re ne, yan-dor, um conog no ess hur-ut no un ko yo ke rii-yo ro: o-nip a, rii-yo depe a, rii-yo ro kashi a, rii-yo ro ba m-kukop a, rii-yo hun-ne he m-was a, yo a he m-rwor **Ma-to m-Rerem** a, rii-yo jiishe ur-bon a, un rii-yo woo ur-bongon ne a. ⁹ Nom no myet yo um yoosu no a, un yo no gokse ne a. Ko yo no hogge be un de a, ko yo no hyane me m-nom a. Nom no gon kaane, Shir wa-m-ya un gwugwu-mo ur-hur, wu a she'et un no ne.

Me ur-bongon un yar-m no

¹⁰ Ur-kom, bo no bakse un me ne a, me ur-bongon deen be-de Shir. Komo bo no hwo me ur-hur a, um nepste me ka no ut-to a. Amba no kum ur-keer no kutu me a. ¹¹ Yanze me no um rure un ka ma-to remen um conog yo ken rii-yo a. Um yooste bo um he m-sher un rii-yo um rotte a. ¹² Um nepste yo koob-ur ro a, komo un yo kwum-o ro ne a, um yooste bo um he m-sher un ko yo ke rii-yo koru me a, ko me un coog ne ko m-mer, um nepste bo um he o-zak a, ko um ro o-kwum ne ko da-o ur-koob. ¹³ Man hoks m-nom un ko yo ke rii-yo, remen **Kiristi**, ya'ag me ur-beeb. ¹⁴ Myet un

kaane ne, me ur-bongon bo no me m-gu m-moka bo me un swo ur-koob a. ¹⁵ No ya-o-Piripi no nepste ur-takan yo um he no m-rure a, bo um nape yo a. Ur-takan, da-o no hogge **Ma-to m-Rerem** a, to ma Yeso **Kiristi**, wu um rwope ma-to un wu a, da-o um rwuune um yagne dak-o no o-Makidoniya, yatt **yan-dor Yeso** ye gu me un hwor ne remen yo um cone a, se no cot. ¹⁶ Ko da-o um ro'e o-Tasaranika, n-me un dak-o o-Makidoniya, no tomsunte me yar-mo un hwor ba o-gaan a, amba o-yoor, da-o um cone gwu a. † ††¹⁷ Ba remen um conog no 'ye me m-yar a, amba um conog no 'ye m-yar remen Shir topote no. ¹⁸ Nap no unze yo no tomunte me a woonte be un de, komo yo aragte bo um cone a, cin da-o Eparaditus hante me ka saw-to no tomonte wu a. Ya ro sa o zee no ya'ag Shir now-mo m-shi'igin, mo ur-seke, Shir gokste, komo wu hogute m-rerem. ¹⁹ Komo Shir wu me un dor a, wu a 'ye no myet rii-yo he no m-gu un she'et-ur no a. Wu a nom yo ur-hur sak un mok-o un wu, o-kwum ne un **Kiristi**, Yeso. ²⁰ Koyanda, a sekemse no Shir, Tato na n-Ton ba ur-ma. Shir zee kaane!

Gas-de ur-buste

²¹ Gas no bo un wu gokse wu sher un Yeso **Kiristi** a. Or re ne, yan-dor, ye ro me m-gu kaane a, ye tombute gas-de un ye be-ur no. ²² Kap yan-dor ye Shir, ye ro un ka bo-o a, ye ro no m-gas un ka guw-ne ye ne, ye ro un hur-o un ko-Gwomo **Sisar** a.

²³ Me us-kon be-ur Wan-Koyan Yeso **Kiristi**, wu 'ye no ur-ho kap.

---

† Hyen komo: 2Kor 11:9 †† Hyen komo: Seng 17:1 ‡ Hyen komo: Rwuu 29:18

Korosiya-ne

Rem-se rọ n-me à:

M-zante

Nom-mo Shir un senge-m Kiristi ne

Hog-m pu-mo n-me un Kiristi

Ur-kom

Bor-o gaan

1 Me Burus, me genbe ka takurda-o. Me *wan-Tom Yeso Kiristi* wu, † remen Shir daagu me um waragte ko-*yan-Tom Yeso*. Me kane un or na ne *Timoti* ko-yan-dor.

2 Me no m-tombe un ka takurda-o, no hun-ne ye Shir un *Kiristi* ne. Komo or te ne yan-dor un bo-o o-Korosiya. Shir mustu no ba m-kurop, komo no ro yan-ess ut-ma ye be-de un wu. Um konog unze Shir o-Tato na wu sengu no m-gu, wu 'ye no m-yar un gwugwu-mo ur-hur ne.

Ur-bongon us-kon ne

3 Ko o ke da-o te us-kon rem no, te un bom un Shir rem no. Te us-kon be-de Shir wu ro Tato-o Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* à. 4 Te bomog Shir rem no remen te hogute ma-to un sher-m no be-ur Yeso *Kiristi*, komo no m-was un kap hun-ne ye Shir ne. 5 M-sher m-was ne mo ro m-rwunte dish-o un rii-yo o-kwum yo Shir he no m-bopse yo wu essu no ree n-Ton shir à. No hogu-sute cin n-ga ne rem-se ur-bon se Shir swore o-nu wua nomo no à. No hogusute ka rem-se da-o hun-ne habe ye ruru no *Ma-to m-Rerem* ma-to o-nip mosse un *Kiristi* ne à. 6 Ko kene hun-ne ut-moor ne ro m-hoge un ka *Ma-to m-Rerem* to, komo hun-ne ut-moor ne ro m-warag un yan-dor. Komo ye ro m-nom un rii-yo Shir hette o-zak à. Yo ka yo un kor hond hond bo nome be un no da-o no hoge ka ma-to ur-takan à. Komo no nak o-nip un yar-mo Shir ne, unze Shir ro m-soks un *ba'as-to* un ye shere be-ur *Kiristi* à. 7 Epararas wu yoosu no ka ma-to. Wu ro m-nome un *Kiristi* m-guw, komo te wu m-con. Wu nomote Wan-Koyan m-guw un ess ut-ma. Un suge un te, wu nomte kaane. ††8 Wu wu komo ruru te bo *Kukt-o Shir* ya'u no m-was un kap hun-ne ye Shir ne à.

9 Remen kaane cin ho-de te hoge ma-ut no to ur-bon à, te yage us-kon rem no á. Ko o ke da-o te us-kon unze Shir kutu no myet rii-yo wu cone no nom à. Te un

kon-se Shir wu 'ye no us-weer us-nap ne se un *Kukt-o Shir*. 10 Te un kon-se Shir unze no she'et, bo depe ka ye dore Wan-Koyan ye she'et à. Komo no senge wu un gwu'urse ur-hur un nom un rii-yo ur-bon ne. Te us-kon komo bo no he m-ma'as un nom un bo un rii-yo ur-bon koyanda à, no nep Shir ur-bon ne. 11 Te komo us-kon be-de Shir wu tor kukt-o no wu 'ye no m-'wons, be-de un do ye un no beeb-de un wu de rotte ur-me'et á. Te us-kon Shir kaane remen no hokste m-joose o-zak m-gaag ut-men ne be-de un swo ur-koob. 12 Te komo us-kon be-de Shir no senge bongon-de Shir Tato-o na. Wu wu muutu no hun-ne ye un wu, remen no bo'oste kum un ka cim-yo wua 'ye hun-ne ye un wu, ye ro ur-she'et m-cecas à. 13 Shir ruutu na un kom-to un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, be-de un she'et-de o-comb. M-moka wu rwo'og Wa un wu Yeso wu wu ro m-was deen à, wu nom gwomo-ut na. 14 Remen Wa un wu, wu hokste nom un yo wu nome à. Kaane Shir rum-su na un kom-to un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, wu sokste *ba'as*-ut na. ‡

Kiristi jishe

15 Yatt-wu ro m-hyan un Shir á, amba da-o Wa un wu barme net à, wu kutute hun-ne Shir. Wu ro un gwomo-to un koyan yo Shir nome à. 16 Un bu-yo ka Wa-wu, Shir nome koyan yo ro n-Ton komo o-dak ne à, myet yo a m-hyan ne komo un yo a m-hyane ne á. Mosse un wu ne a nome hun-ne ye ro ut-gwomo à. Yagunte *yan-tom-ye Shir* un to ken kukt-to ne. Komo koyan un cowo un wu a nomte yo, remen koyan yo ye'et wu m-sek. 17 *Wa-wu Shir* ro kon cin ba a un nom ko yo ke rii-yo, komo un wu ne ko yo ke rii-yo neke kang-o gaan.

18 Komo wu, *Kiristi*, wu ro un gwomo-to un hun-ne ye un wu. Komo wu ro ye m-'er. Bo hi-ur ro un gwomo-to o-wur à, wu wu ro takan-de un hog pu-o remen hun-ne ye un wu. Wu wu Shir takne m-'yons da-o wu mare à, komo wua do m-mar á. Remen wu ro ur-takan un koyan. ††19 Remen Shir ye zongse unze ko de *Kiristi* waragte net à, wu ro hond hond un Shir ne un ko yo

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Koro 4:12; Pmon 23

‡ Hyen komo: Apis 1:7 †† Hyen komo: Apis 1:22-23

ke bu-yo. ²⁰ Komo *Kiristi* wu Shir nomte cow-yo m-muyunte un koyan yo wu nome à, be-de m-hongse un wu ne. Yo ka mossute myet-mo un rii-yo ro n-Ton à un hono o-dak ne. Shir nomog o-cow remen ko yo ke rii-yo ma'aste ba ut-ween un wu ne. Shir nomog yo ka un bu-yo un ya'as un Wa un wu, a wuuste hyo-mo un wu, wu meret n-ton o-kan. †

²¹ N-ga no ya-o-Korosiya, no ro nomog m-pupa un Shir ne. Barag-us no rwo'og no waragte yan-yage-to Shir, komo no ro m-nom un rii yo-yo. ²² Amba m-moka, Shir hongsite she'et-ur so-de be-ur no un wu ne. Wa un wu waragte net komo wu mer n-ton o-kan. Shir hongsite no bo wu yage *Kiristi* meret rem no à. Wu un nom kaane remen da-o no he m-es un co-o Shir à wua goks no hun-ne ye ba m-kukop ba *ur-ba'as*. Komo yatt-wu he m-zee no nomog rii yo-yo á. ²³ Nip-o urege no ma'aste m-sher be-de un *Ma-to m-Rerem*. Se no shereg ur-beeb ne untun hur-o a ma'e n-ton un shi'it-de m-'wons à. Taase no yage ko wu ke net-wu wen no hwo o-dish un rii-yo Shir swore o-nu un *Ma-to m-Rerem* to un wu à. No be'esute no hogysute ka ma-to. A ruyute hun-ne ka *Ma-to m-Rerem* to hono o-dak kap. Komo me Burus un hi un de wan-gaan wu be-de un guw-ne ye Shir ya m-ko'ot un ka ma-to.

Guw-m Burus be-de un yan-dor o Shir

²⁴ M-moka, me o-zak remen koob-de me m-swore rem no à. Un con-m re, men swore ka koob-de. *Kiristi* conog um su ur-koob remen un wu remen um guut hun-ne ye un wu, *yan-dor Yeso*. ²⁵ Me wan-gaan wu be-de un nome un Shir m-senge remen gwu-o yan-dor kap. Remen Shir un daag me, wu ya'astu me ka senge-mo remen um guut no. Shir tomog me um yoosu no ma-to un wu ut-shishe. ²⁶ Shir wukute ka zonge-to n-ga, wu un nom kaane us-hak deen. Shir 'ya hun-ne us-nap á, amba m-moka upsusse yo ro be-de un hun-ne ye Shir. ²⁷ Shir daagte m-kute hun-ne un wu zonge-to un wu. Ka zonge-to to ro wukute. Shir conog m-gu ka ye ba *Yahuda*-ne á. Wu conog unze *Kiristi* she'et un no ne. Wu conog no ships ka dish-o unze noa kum seps-mo un wu, mo wu swore o-nu à. Te m-rure un kowan kwum-o ro wukusse mosse seps-m *Kiristi* ne à.

²⁸ Te ko'ote un kowan wu dore *Kiristi*. Komo te un yoose un kowan un myet-o us-weer ne. Yo a cone be-de un yoos-ur te à yo ro, bo myet-mo un yan-dor ye un *Kiristi* he m-es shishe da-o ye he m-es un co-o Shir à. ²⁹ O rwo'e mette m-senge mar-m-mar. Komo um no-mog bo un nom-m re um nomot ka senge-mo be-de un rwo un 'wons-mo *Kiristi* ya'u me à.

Bor-us yoor

2 Um conog no nep gon mar-mo m-senge mo um rotte remen um guut no à, hun-ne ye o-Korosiya

† Hyen komo: Apis 2:16

un ye un bo-o o-Rawudikiya ne, komo un ye ken yandor ye ne ye wete me m-hyan á. ² Me m-nom un yo ka remen um doote kukt-o no jaab-o ut-men, komo remen was-m or no ne doote no gam-o ur-hi. Un kaane no he kum un caari-o o-zak o-nip ne o hun-ne rotte ye nape Ma-to Shir à, remen no nept tom-o Shir wuke à, wata, *Kiristi* un hi un de un wu. ³ *Kiristi*, wu wu cot he no m-gu no waragte ya-us-weer no nept ka tom-o ur-bon to, to Shir rwunte m-moka cas to ro untun kashi o-kwum à. ⁴ Me no m-rure un yo ka taase wu ken wu raks no un rere-mo o-nu. ⁵ Ko de nomte me un hi un de me kan mosse un no ne á, amba hur un de ro mosse un no ne. Me o-zak deen bo um hoge no eks cak à, komo un gam-o ur-hi ne. Komo no shereg be-ur *Kiristi*.

Dor Wan-Koyan hantute hog-m pu-mo

⁶ No gokste ka tom-o unze *Kiristi* Yeso wu ro Wan-Koyan no. M-moka sengu no nom un yo wu cone no nom à, ko o ke da-o cinda no gemte ur-hi be-de un wu à. ⁷ Sher no geer-us no n-me un *Kiristi*, komo no senge m-do be-de un nap-se un wu. Komo sengu no m-sher ur-beeb ne be-de un yo hun-ne yoosu no à mosse un *Kiristi* ne à. Komo no senge bongon-de Shir.

⁸ Nom no ceen! Taase wu ken wu raks no, no dore bu-yo un wu á. Yo ye ro m-yoos à, a nom sa o zee o-nip, amba bo-to komo rii-yo o-hwaa. Ka yoos-de un tor temb un yo hun-ne cowonte à. Ye ro m-yoose un hun-ne, unze ye m-dore un jor-se ma-hun komo beeb-de kukt-ut yo-to, un suge-de un yoose un hun-ne mosse un *Kiristi* ne.

⁹ Ko de nomte *Kiristi* barmute wu warag untun hun-ne à, wu Shir wu jip. ¹⁰ Komo a mossute no un *Kiristi*, remen kaane no ro un koyan ne, yo no cone à yo o-Kukt. Wu wu ro un gwomo-to un koyan yo ro ut-gwomo à. ¹¹ Remen no gamag ur-hi be-ur *Kiristi*, ya no ro untun ye a nome ur-ko à. Me un zee kaane remen *Kiristi* doste *ba'as*-ut no. Ba ko-de o-wur de á, amba ko-de *Kiristi* ro m-nom à. ¹² Da-o a yo'osu no m-ho à, kutute na unze a jok she'et-de un *ba'as*-ut no bo a joke *Kiristi* à. A 'yonstu no bo a 'yonse *Kiristi* un hog-m pu-mo à. Yo ka un nome remen no shereg unze Shir ye 'yonse *Kiristi* un hog, wu ro komo un gwomo-to un nom un kaane ne. ††

¹³ No ye ro *Yahuda*-ne á, a ro wongsutu no un Shir ne remen no jekt *karamsa*-o Shir. No jekt *karamsa*-o Shir, komo remen Shir possutu no be-de un beeb-de ut-*ba'as* á. Myet un kaane ne Shir 'yonstu no un hog-m pu-mo ne un *Kiristi*, Shir soksutu na *ba'as*-ut na kap. ^{†14} Shir un nom yo ka da-o wu sokse ka takurda-o a gente *ba'as*-ut na kap à. Shir doste ka takurda-o a gente *ba'as*-ut na à da-o a kame *Kiristi* n-ton o-kan har wu

†† Hyen komo: Roma 6:4 ‡ Hyen komo: Apis 2:1-5

mer à. ¹⁵ Ba *ba'as*-ut na Shir sokse cot á amba komo wu jestę gwomo-to un ko-caari-wu un gwomo-to ut-kukt yo-to. Wu kutute kowan cas cas unze wu reeg ye ur-gun un bu-yo *Kiristi* mertę n-ton o-kan à.

Dore ut-karamsa o bo'os á

¹⁶ No rege net ut-to á, urege wu piishitu no ut-ma to un:

Rii-yo no m-re,
Rii-yo no m-swo,
Ho-to no nom ut-biki á,
Ko ne nom o-zak un reng-o pu-yo, un
Ho-de ur-Wuwe ne á. ^{††}

¹⁷ No rege ye ut-to á, remen ka *karamsa*-to kap horomte-o. Remen *karamsa*-to to horomte-o un rii-yo ur-bon yo o-nip yo rwoone à. Komo *Kiristi* un hi un de un wu ro ka nip-o. ¹⁸ Remen kaane no yage yan-gweg-wer-mo ur-hi mo ut-bo, un yan-kwukte un *yan-tom-ye Shir* ne gaktu no nom bo ye ro m-nom á. No dore yoos-de un ye no he de kumu un yar-mo Shir essu no á. Gon ka hun-ne ye ro m-zee ye jiište kowan un nap un Shir remen ye hyanag ut-hyangan. Weer-se un wu kap se un hur-de un wu se, komo se ro wu m-rwo us-ses. Amba o-nip wu rott cow-yo un nom us-ses á. ¹⁹ Wu yagusute dor-o un yoos-de o-nip mosse un *Kiristi* ne, wu ro hi-de o-wur à. Bo hi-ur ro m-kute o-wur o-cow à, kaane *Kiristi* ro m-kute un hun-ne ye un wu o-cow, remen ye gemet ur-hi be-ur gaan bo rwo-us ro m-bop o-wur à. Komo o bo'ose bo Shir cone à. [‡]

Hoog-m pu-mo n-me un Wan-Koyan

²⁰ Bo rem-se ma-hun no merse n-me un *Kiristi* à, m-moka beeb-de un hono o-dak, a garamse no á. ¿Remen yan o ngtte un nome un ka *karamsa*-to o-dorotte sa o zee hono o-dak o ro no m-garamse? ²¹ Ka ye ro no m-yoose un ka *karamsa*-to à, ro no m-zee, "Wo jar o-jar o ci gon ka rii-yo á! Wo jar o-jar o rek gon ka rii-yo m-re yo á! Wo jar o-jar o bup gon ka rii-yo á!" ²² Gon ka *karamsa*-to ro untun rem-se ro m-gos á. A komse un to ne a argu to m-jore. Nom mo un net-mo, mo un rwuun un yoos-de un net. No nome gon ka rem-se o-dorotte á. ²³ Un yish-ye un hun-ne, gon ka *karamsa*-to ro un sha-mo us-nap ne, to ro m-hante m-senge deen un gwugwer-mo ur-hi ne a kutute hun-ne unze ye torog be-de Shir. Har ye ro un reese un wur-to un ye ur-koob. Ye ro m-zee ko Shir a hoge o-zak. Amba o-nip ka *karamsa*-to rott de ken beeb-de to hette gu un hun-ne ye gamsute wur-to un ye á.

Bor-us tet

She'et-de un ba m-kukop

3 Remen Shir ya'ag no hoog-m pu-mo sa o zee a un 'yons no un *Kiristi* ne à, remen kaane sengu no hoob un ka rii-yo ro n-ton shir à. Tu no yish be-de *Kiristi* ro tara à be-de jiiše m-sekemse à un kom-o ur-re de Shir. ^{†2} Remen kaane, sengu no barag-se un rem-se ro n-ton shir à. No nom barag-se un ka rem-us yo-se se un kane un o-dak á. ³ No nom barag-se un ka rem-se un hono o-dak se á, remen no mereste un se, hoog-m no m-moka mo ro wukusse be-ur *Kiristi* be-de Shir. ⁴ Da-o *Kiristi*, wu ya'u no hoog à, wu muune un ka da-o, noa es un wu ne no kum seps-mo un wu.

⁵ Remen kaane yagu no nom un rem-se ba ur-bon, se mosse un she'et-de ma-hun ne à. No nom rem-se o-ás á, ko ne she'et-de un yish o-yoor á. Taase no nom suub-o un morogse us-rem un gop-de un rem-us yo-se ne. No nome kaane, no waragte o ka kwukte un ka rem-se. ⁶ Remen hun-ne ye ro m-nom un ka rem-us yo-se se à, Shir a 'ye ye ur-koob deen remen koob-de o-dorotte. ⁷ Gon ka rem-se no ro m-nom n-ga da-o no ro ur-she'et un bu-yo ma-hun à. ⁸ Amba m-moka taase no nom gon ka rem-se komo á. Taase no nom us-ryaab á. Yagu no naas un hun-ne ut-men un gon rii-yo no m-nom ko m-zee à. Taase no rwuunte gom-ut yo-to.

⁹ Tomso ne, no yage nome un or no ne ut-bo cinda no yagusute 'wutum-to un rii-to no ro m-nom à. Nom no kaane remen no kus bo no ro n-ga cin ba no un gokste *Kiristi* á. ^{†10} Shir muutu no hun-ne pu-ye komo wu ro no m-jamas remen no waragte untun wu, remen no nept wu o-nip. ^{††11} Remen Shir muutu no hun-ne pu-ye m-moka koos-m mo kus á. Un ko *Yahuda*, un wu ro ko *Yahuda* á, myet gaan-to. Ko a koog net, ko a ko wu á, myet gaan-to. Koos-m mo kus á, ko ko-hamat ko koyan-ba-us-weer ne, ko ne ko-guw, ko ne wu ro ko-guw á. *Kiristi* wu jiiše koyan, wu wu ro tomso ne n-me un hun-ne ye un wu myet.

¹² Shir daagu no remen no waragte kashi hun-ne ye un wu remen wu ro no m-was. Remen kaane sengu no hoge 'won-ur or no ne, no un 'ya m-yar, no nom gwugwer-mo ur-hi, no zee se ye ken ye nomog rii-yo no cone á. Hongsu no bo depe à no dungune. ¹³ 'Mo no ur-hur un *ba'as*-ut or no ne. Urege wu ken wu n-me no nomote wu ken wu *ur-ba'as*, no sokse wu. Hyange bo Wan-Koyan soksu no *ba'as*-ut no à, kaane tomso no he sokse un or no ne. ^{††† §14} Yo arge yo ka ma à, was no or no ne. Remen no wasse or no ne, noa she'et no gem ur-hi be-ur gaan.

† Hyen komo: Apis 2:15 †† Hyen komo: Roma 14:1-6 ‡ Hyen komo: Apis 4:16

†† Hyen komo: Bong 110:1 †† Hyen komo: Apis 4:22
††† Hyen komo: Apis 4:24; Taka 1:26 ††† Hyen komo: Apis 4:2
§ Hyen komo: Apis 4:32

¹⁵ Yage she'et-de un ba ut-ween de *Kiristi* yoosu no à, de doruttu no bo no cone à. Nom no yo ka remen Shir daagu no, no she'ete no nom m-senge be-ur gaan ba ut-ween untun wur-o gaan. No senge bongon-de Shir un ko o ke da-o. ¹⁶ Yage ma-ut *Kiristi* to she'ete n-me un hur-ut no ko o ke da-o, to reet hi-de un yo no m-nom à un yo no us-barag ne à. Nom no yo ka be-de un yoose un or no ne us-weer ne, no un or no ne myet ut-ma weer-us-weer. Tomso ne, no un hu un Sep-to ur-Bongon to Shir, komo no hu'e ut-sep, ut-dum ne to mosse *Kiristi* remen no kutute Shir unze hur-ut no ya'ase wu ur-bongon. ¹⁷ Myet bo un rii-yo no m-zee un yo no m-nom ne à, nom no yo n-me un jin-ur Wan-Koyan Yeso. No senge bongon-de Shir o-Tato un bu-yo un Wan-Koyan Yeso. †

Kashi-ur she'et-de un yan-dor Yeso

¹⁸ No ne'a-ne ye ut-ge, nome no campo no ne o-dorotte, remen yo yo depe yan-dor-ye un Wan-Koyan ye nom. ††

¹⁹ No campo-ne, no was un ne'a no ne. Was no ye no kutu ye ut-gagar á. ‡

²⁰ No yakar, nome no inu no un tat-ne no ne o-dorotte un ko yo ke rii-yo no m-nom à. Remen kaane Wan-Koyan cone no nom. ††

²¹ No tat-ne, no su'e yakar no á, un ko yo ke rii rek-yo yo ye nome yo ba ur-bon á, taasu ye ruut ur-hur be-ur no. No nome ye kaane ya nom us-ryaab ye yage nom un yo depe à. ††

²² No guw-ne, no nom o-dorotte o un yan-hur-ut no ye un hono o-dak, un ko yo ke rii-yo yo no m-nom à. Taase no nom senge-mo un hyan-o un yish, untun yan-hoob-o ur-jin be-de un hun-ne, un sude-de un kaane nom no senge-m no hur-ur gaan, remen no m-ya un Wan-Koyan m-sek. ²³ Myet-mo un rii-yo no m-nom à, nom no yo zak-o-zak un hur-ut no, untun ye ro m-nome un Wan-Koyan m-senge à. Ba ye ro m-senge remen net á. ²⁴ Nom no kaane, no nep ha unze Wan-Koyan Yeso a top no. Remen kaane, nom no senge-m no ur-bon ne. Wu'a 'ye no rem-se ur-bon se wu esse hun-ne ye un wu à. Baks no unze *Kiristi* wu ro Wan-Koyan no wu no m-nome m-guw à. ²⁵ Urege wu ken wu be-ur no ro un nom un rii-yo ba ur-bon, Shir a 'ye wu ur-koob bo wu cone à. Remen koos-mo ur-hi ro kon be-de Shir á. †† ††

Bor-us nass

4 No ya-ut-hur, bop no guw no ne ur-bon ne. No nomo ye rii-yo depe à. Baks no, no ma no un nome un Wa-o-Hur m-guw n-Ton shir. §

† Hyen komo: Apis 5:19-20 †† Hyen komo: Apis 5:22; 1Bit 3:1
‡ Hyen komo: Apis 5:25; 1Bit 3:7 †† Hyen komo: Apis 6:1
†† Hyen komo: Apis 6:4 ††† Hyen komo: Apis 6:5-8 ††† Hyen komo: Kara 10:17; Apis 6:9 § Hyen komo: Apis 6:9

Se ken karamsa se

² Sengu no us-kon be-de Shir koyanda. Da-o no us-kon à, sengu no ur-'er ur-bongon ne. ³ No baks te tomso ne da-o no ro us-kon. Kon no unze Shir tekse te cow-yo un ko'ot un ma-to un wu à, remen te ko'otute hun-ne ka ma-to mosse un *Kiristi* ne, ka ma-to to Shir wuke n-ga à. Remen um ko'otte ka ma-to o rwo'e met-te ke'o. ⁴ Kon no rem re, bo um he m-senge m-ko'ot un ka *Ma-to m-Rerem* to cas cas à, bo depe um nom à. ⁵ Da-o no ro mosse un hun-ne ne ye shere be-ur Yeso á, rwo no us-weer be-de un rii-yo no he m-nom à. No nom yo bo no he hoks m-nom à un da-o no kume à. ^{§†6} Nomo no ye ut-ma gwerger, remen ye hogute rerem-mo un regen no ut-to un yo no m-zee à. Da-o no m-rwor à, nom no ceen remen no nept bo depe no shes wu à weer-us-weer.

Gas-de ur-kom

⁷ Tikokos a ruru no yo koru me kané à. Wu or na wu ko-yan-dor-wu me m-was un wu ne deen à. Wu ko-yan-ess ut-ma be-ur Wan-Koyan komo wu ro m-nome un Wan-Koyan m-guw mosse un me ne. ^{§††8} Yo rwo'e, um tombute wu be-ur no, wu hyen no à, remen no nept o bo te ro à. Tomso ne, wu dootú no jaab-o ut-men un sher-m no. ^{§†9} Wu robe mosse un Onesimus ne. Onesimus or na wu ko-yan-dor komo, ko-yan-ess ut-ma ko-yan-bo-o no wu, te m-was un wu ne. Yoor-mo un ye a ruru no koyan yo koru te kané à. ^{§††}

¹⁰ Aristarkus, wu ro mosse un me ne kané ke'o à, wu zeeq um gas no. Kaane komo Markus wu ro heno ^{§†} Barnabas à wu ma wu zeeq um gas no. (Um nomsutu no ma-ut Markus remen kaane no nepste yo m-nom, da-o wu wobe be-ur no, goks no wu kom-ut yoor.) ^{§†11} Yeso, wu a m-aag Justus à, ro no m-gas eb un wu ne. Ka hun-ne tet-ye cot ye ro *Yahuda*-ne ye shere kané à. Ye ro m-senge un me ne ye rurut *Ma-to m-Rerem* mosse un gwomo-to Shir ne. Ye dootu me jaab-o ut-men deen.

¹² Komo Epararas, ko-yan-bo-o no ro no m-gas. Wu ko-yan-guw-m *Kiristi* Yeso wu. Wu ro us-kon be-de Shir deen ko o ke da-o rem no, untun net-wu wu ro ut-mur à. Wu ro us-kon bo no he m-ha co no es cak un beeb-de o-Kukt à, komo no nom yo Shir cone no nom à. ^{§†13} Um hyenessé hon un koob-de wu swo rem no à, komo un yan-dor ne n-me un bo-to o-Rawudikiya, o-Hiriporis ne. ¹⁴ Ruka, ko-ya-us-baat, nay te, wu te m-was à, wu ro no m-gas, kaane tomso ne Dimas. ^{§†15} No

§† Hyen komo: Apis 5:16 §†† Hyen komo: Seng 20:4; 2Tim 4:12
§† Hyen komo: Apis 6:21-22 §†† Hyen komo: Pmon 10-12
§† Tato Markus ne un tato Barnabas ne, tato-o gaan mate ye.
§† Hyen komo: Seng 19:29; 27:2; Pmon 24; Seng 12:12,25; 13:13; 15:37-39 §†† Hyen komo: Koro 1:7; Pmon 23 §†† Hyen komo: 2Tim 4:11; Pmon 24; 2Tim 4:10; Pmon 24

gassu me myet-mo un or na ne yan-dor ye ro un bo-o o-Rawudikiya à. Gassu me no ka ne'a-wu Nimpa mosse un hun-ne yan-dor ne ye ro m-morge un hur-o un wu à.

¹⁶ A komsu no karante un ka takurda-o um genbu no à, no heete hun-ne yan-dor ye ro o-Rawudikiya, remen ye karantute o. No tomso ne, no karante takurda-o um gene yan-dor ye o-Rawudikiya à.

¹⁷ Ruru no Arkibus, "Kom ka senge-mo mo Wan-Koyan bobsu wo à." †

¹⁸ Me, Burus, me genbe ka gen-mo ur-buste mo un hi un de um gastu no, remen no nept unze me genbe ka takurda-o. Baks no unze um ro ke'o, taase to-to ke no unze no kon Shir rem re. Yar-m **Kiristi** Yeso ro un no ne!

---

† Hyen komo: Pmon 2

1 Tasaronika-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Ur-bongon ut-sep ne

Do ye un jaab-o ur-hur un she'et-de yan-dor

Ur-kewes un ma-to un haan-m Kiristi

Do ye un jaab-o ur-hur o ur-buste

Ur-kom

Bor-o gaan

Burus rō ur-gas

1 Be un de Burus mosse un Siras † un *Timoti* ne, genbe ka takurda-o, ha-mo un be-de un *yan-dor* Yeso ye un bo-o o-Tasaronika, †† ye rō ye Shir, o-Tato un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*. ‡

Um konog Shir wu ye'et nō m-yar un gwugwu-mo ur-hur ne.

Yan-dor un bo-o o-Tasaronika shereg ur-beeb ne

2 Koyanda te m-bomu un Shir rem nō kap, te nō m-tan un kon-us te. 3 Te m-baks un senge-m nō ne mo m-sheer un co-o Shir Tato na un senge-mo notte à remen nō was hun-ne. Da-o hun-ne ya'u nō ur-koob à, nō un 'mo ur-hur ne remen nō rō o-saktō ne n-me un Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*.

4 Or te ne, te nak unze Shir rō m-was nō ne, komo wu daagu nō. 5 Remen da-o te hantu nō *Ma-to m-Rerem* à, ba ut-ma temb á, amba ur-beeb ne. *Kukt-o Shir* o komo dossute nō das-mo ur-hur nō nept unze yo te rwore à nip-to. Nō nak gon she'et-de te she'ete n-me un nō à remen te guut nō. 6 Nō yooste gon she'et un te un de ma Wan-Koyan ne komo, nō goksuru Ma-to Shir; *Kukt-o Shir* ye'et nō zak-o ur-hur, kō de nomte nō swog ur-koob deen à. ††7 Remen un kaane o nō waragte rii-yo ur-yoos be-de un hun-ne ye un dak-to o-Makidoniya o-Akaya ne. 8 Remen be un nō o, hun-ne ye rigimse raag-o nō à hogē ma-ut Wan-Koyan to cywut kō kenē un ka raag-o, ba un dak-to o-Makidoniya un o o-Akaya ne o cot á. A nak un sher-m nō ne be-de Shir kō kenē, ba ma se te rworog á. 9 Remen hun-ne un hi un de un ye, ye rō m-rwor bō nō goksute à. Komo un bō nō yage m-gir, nō waktunte be-de Shir

† ut-Girik: Sirbanus. †† Hyen komo: Seng 17:1 ‡ Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Seng 17:5-9

à, remen nō nomuté Shir wu o-nip un o un hoog ne m-guw. 10 Ye rurutu te unze m-moka waase nō m-muun mo un Wà un wu Yeso o-dish ne un hono o-dak es-mo n-Ton o-shir. Ká Yeso wu Shir 'yonse ut-marimar à, wu he na m-ruut n-me un ka ryaab-se roone à.

Bor-us yoor

Burus baksute ya-o-Tasaronika mosse un hamat-de un wu ne be-to un ye

2 Or te ne, nō nak unze habe-m te be un nō, mo ja hwaa á. 2 Kō de nomte te suuste ur-koob o-yo'og ne n-me un bo-o o-Piripi, bō nō nape à. Amba un gwu-o un Shir na, te kumug nō rure un *Ma-to m-Rerem*, kō de nomte to swog m-shakt à. ††3 Da-o te konu nō m-goks un ka *Ma-to m-Rerem* to à, te rure nō ut-bo á, kō a zee te un con m-kum saw-ut nō á, kō te con nō m-raks á. 4 Te ro m-yoose un hun-ne, yo ye cone m-hoge à ba yo te m-rwor temb á. Un hek-o un káane, te m-rwor un yo Shir zee te ruru ye à, remen wu rō un m-byarag un kō yo ke rii-yo n-me un barag-us na wu nep yo a cone à. 5 Bō nō nape à, ma-ut te ba to un rerem-mo nu to á, komo ba te un yo ken cow-yo ur-gop yo ne wuke á. Shir wu rō te m-su'e. 6 Ba te un hoob-o ur-bongon be-de un hun-ne, kō be un nō, kō ye ken ye un hon á.

7 Bō te rō yan-Tom *Kiristi* à, te roa warag saw-to usnu be un nō. Amba te kutute hun-ne gwugwer-mo ur-hi n-me un nō, untun bō inu-o rō un gwot un yakar-ye un wu à. 8 Remen te waste un nō ne deen, o rwo'e te kotutu nō kot-o un *Ma-to m-Rerem* to Shir un hon-de un to á, amba te hogute m-rerem mo un ya'as un hoog-m te rem nō, remen nō cowog te ur-hur deen. 9 Or te ne, baks nō un senge-m te ne un range-o te ne o te range à. Te nomog m-senge m-how m-tet ne taase te ru'e ko-wan us-nu, da-o te kotote nō ka *Ma-to m-Rerem* to, to rwuune be-de Shir à.

†† Hyen komo: Seng 16:19-24 Seng 17:1-9

¹⁰ Nɔ tɛ m-su'e, Shir ma wu rɔ tɛ m-su'e mɔsse un gon she'et-de tɛ kutu nɔ yan-dor à. Tɛ she'ette ba m-kukɔp, un mɛn-ut pus-to nɛ, ba un be-de m-pyap.

¹¹ Untun bɔ nɔ nape à, tɛ dɔrutute kɔ wu ke be un nɔ bɔ tato-o rɔ m-dɔrutte un yakar-ye un wu à. ¹² Tɛ nak nɔ ut-to, tɛ ya'ag nɔ jaab-o ut-mɛn, tɛ kon nɔ, nɔ she'et she'et-de depe à, de ur-bon un co-o Shir, ka wu agu nɔ n-mɛ un gwomo-to un wu un seps-mɔ un wu nɛ à.

**Burus bɔmog Shir komo nɛ remen bɔ
yan-bɔ-o o-Tasaronika gokse
Ma-to m-Rerem à**

¹³ Remen kaane o tette un bɔm un Shir koyanda, remen, da-o nɔ gokse Ma-to Shir, to nɔ hoge be un tɛ à, nɔ goks to untun ma-to un net á. Un sugɛ-de un kaane ma, nɔ gokstu to bɔ to rɔ à, Ma-to Shir. Ká Ma-to Shir to, to rɔ m-senge n-mɛ un hur-ur nɔ, nɔ ye shere à. ¹⁴ Or tɛ nɛ, nɔ yooste be-de yan-dor ye Shir n-mɛ un *Kiristi* Yeso, ye rɔ n-mɛ un dak-o o-Judiya à. Um zɛɛg kaane remen nɔ swoog ur-kɔɔb be-de un hun-ne ye un dak-o nɔ, untun bɔ ye swo un kom-to un *Yahuda*-nɛ à. ¹⁵ *Yahuda*-nɛ ye hɔ Wan-Koyan Yeso un *yan-Rwor un Ma-to Shir* nɛ, ye yenguru tɛ komo. Ye un naas un Shir ut-mɛn deen. Ye ut-yage un kowan nɛ! ¹⁶ Tɛ un kɔ'ot Ma-to Shir be-de un ye rɔ *Yahuda*-nɛ á remen ye kumut gwu. Amba ye ken *Yahuda*-nɛ conog m-wɛn un kɔ'ot un ka *Ma-to m-Rerem* to. N-tɛ un kaane o yette m-dɔ *ur-ba'as* n-ton *ba'as-to* un ye. Amba ryaab-se Shir be'esute se kergunsute n-tɛ un ye.

**Burus este ur-hur
wu heet o-Tasaronika**

¹⁷ Amba, or tɛ nɛ, da-o a gaktu tɛ m-wonge un nɔ nɛ à n-mɛ un ya o-da hiin à, wonge-mɔ o-wur yanze 'mɔ ur-hur á. Tɛ o-reeb, tɛ m-senge tɛ hyenet nɔ yish-ye ka yish-ye. ¹⁸ Tɛ este ur-hur tɛ habute be un nɔ ba un das-mɔ ur-hur. Mɛ, Burus, um nomog m-senge um habute be un nɔ ba o-gaan á, ba o-yoor á, amba *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wɛnɛg tɛ. ¹⁹ Tɛ un hoge un reeb-o nɔ. Tɛ conog m-habe be un nɔ remen nɔ hantute tɛ o-sak-to o-zak nɛ. Nɔ rɔ gwɔn-m tɛ un 'yons un tɛ nɛ un gond-o tɛ nɛ, bɔ tɛ he m-ɛs un co-o un Wan-Koyan na Yeso da-o wu he m-muun à. ²⁰ O-nip, nɔ ye rɔ rii-yo un gwɔn-m tɛ, un rii-yo un zak-o tɛ nɛ.

Bɔr-ɛs tet

3 Remen kaane bɔ tɛ hokse 'mɔ ur-hur á, tɛ hyanuru nomog ur-bon a yagu mɛ tɛ Siras n-mɛ un bɔ-o o-Atina un hon tɛ. ² Amba tɛ tombute *Timoti*. *Timoti* rɔ un senge-mɔ Shir be-ur gaan un tɛ nɛ mɔ un kɔ'ot un *Ma-to m-Rerem* to ma *Kiristi*. Tɛ tombute wu

† Hyen komo: Seng 17:5 †† Hyen komo: Seng 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19; 17:5,13; 18:12 ‡ Hyen komo: Seng 17:15

remen wu dootú nɔ ur-beeb komo wu ye'et nɔ jaab-o ut-mɛn mɔsse un sher-m nɔ nɛ. ³ Tɛ un nom kaane remen un taase ka range-o ru wu ken wu dos ur-hur. Nɔ un hi un nɔ, nɔ nepse unze Shir essute na swo ur-kɔɔb un ká bu-yo. ⁴ O-nip nɛ, da-o tɛ ro mɔsse un nɔ nɛ à, tɛ rurute nɔ n-ga'ane nɛ unze, range-o roon, komo ka nome, bɔ nɔ nape à. ⁵ Remen kaane, bɔ mɛ hokse 'mɔ ur-hur á, o hante um tombute *Timoti* remen um hogute ma-to un sher-m nɔ. Um ro o-gyer ka wa-ut-meger-wu, be'esse wu rax nɔ, komo senge-mɔ tɛ nome be un nɔ à mɔ warag hwa.

**Timoti Haag ur-hamat o-Tasaronika,
wu hanturu Burus jaab-o ut-mɛn**

⁶ Amba m-moka, bɔ *Timoti* muunte raag-o nɔ à, wu rurutu tɛ ma-ut nɔ to m-rerem mɔsse un sher-m nɔ nɛ, un was-m nɔ nɛ. Wu rurutu tɛ unze da-o nɔ bakse ka hɔ-to tɛ she'et un nɔ nɛ à, nɔ un hoge o-zak. Nɔ o-reeb nɔ hyenet tɛ, bɔ tɛ o-reeb tɛ hyenet nɔ à. ⁷ Remen kaane, or tɛ nɛ n-mɛ swo ur-kɔɔb un tɛ un range-o tɛ nɛ, tɛ kumug jaab-o ut-mɛn remen sher-m nɔ un Yeso. ⁸ M-moka, komo tɛ zutute, bɔ nɔ ese 'ge m-'wons nɛ n-mɛ un Wan-Koyan à. ⁹ ¿Ya un gon bon-gon-de bɔ'ose tɛ nome Shir rem nɔ, n-tɛ un zak-o ur-hur o tɛ m-nom n-co o Shir tɛ rem nɔ? ¹⁰ M-how, m-tet nɛ tɛ m-joose us-kɔn be-de Shir deen remen tɛ kumut nɔ m-hyan yish-ye ka yish-ye, bɔ tɛ he nɔ m-gu nɔ sheret be-ur *Kiristi* m-sok nɛ à.

¹¹ Tɛ us-kɔn be-de Shir, wu rɔ Tato-o na à, un Wan-Koyan na nɛ Yeso, unze ya tikste o-cow yo m-muube be un nɔ. ¹² Nɔ komo, tɛ us-kɔn Wan-Koyan Yeso wu gu nɔ was un or nɔ nɛ, un ye ken hun-ne nɛ deen deen, untun bɔ tɛ nɔ senge-m was deen deen à. ¹³ Tɛ konog unze, Wan-Koyan na Yeso wu do rem nɔ ur-beeb, nɔ waragte ba *ur-ba'as* komo ba m-kukɔp n-co o Shir wu rɔ, Tato na à da-o Wan-Koyan na Yeso he m-muun mɔsse un yan-dor ye un wu nɛ kap à.

Bɔr-ɛs nass

Gɔ un she'et-de Shir cone à

4 Ur-kom komo, or tɛ nɛ, tɛ nak nɔ ut-to rem Yeso Wan-Koyan na un bɔ nɔ he m-she'et un she'et-de Shir hette hoge un rerem-m nɔ à, untun bɔ tɛ yoosu nɔ à. Kɔ de nomte nɔ un gɔ un ka she'et-de à, se nɔ do m-senge deen. ² Remen nɔ nak gɔ un ma-to tɛ rure nɔ, un bu-yo un gwomo-ut Yeso Wan-Koyan à.

³ Remen kaane, o rɔ con-mɔ Shir, nɔ warag ba m-kukɔp, unze nɔ som she'et-de o-ás. ⁴ Kowan wu nep bɔ wu he garamse un wur-o un wu à, un cow-yo ba m-kukɔp un 'ya ut-gos nɛ. ⁵ Ba she'et-de un yish-ye o-yoor, untun yan-ba un dor ye nape Shir á. ⁶ N-mɛ un ka ma-to komo, taase wu ken wu nome or un wu *ur-*

†† Hyen komo: Seng 18:5

ba'as á. Kò nẹ wụ re ra-o ọr ụn wụ á. Wan-Koyan a 'ye campo-ne ụn ne'a-ne nẹ ụr-koob remen gọ ụn ka *ba'as-de*, bọ tẹ rụrẹ nọ à ụn bọ tẹ nake nọ ụt-tọ nẹ à. ⁷ Remen Shir wụ aag na remen a waragté ya-m-kuḱop á, amba a she'etẹ she'et-de ba m-kuḱop. ⁸ Remen kaane, wụ yage dọrute o ụn ka ma-tọ à, ba nẹt-wụ wụ yage á, amba Shir wụ yage, wụ ya'asụ nọ *Kukt-o Shir*.

⁹ M-mọka mọsse ụn was ụn ọr nọ nẹ nẹ komo, ba se wụ ken wụ genete nọ á, remen nọ ụn hi ụn nọ Shir o yoosu nọ, nọ was ụn ọr nọ nẹ nẹ. ¹⁰ Ka o komo, nọ ụn was ụn ọr nọ nẹ nẹ kap n-me ụn dak-o o-Makidoniya. Kap ụn kaane nẹ, tẹ cọnog nọ do m-nom ụn kaane deen.

¹¹ Nom nọ m-senge nọ she'et she'et-de ba ụt-ween, nọ gut senge-mo rọ ụn co nọ à ba o-hebe gwuw. Nọ nom m-senge ụn kom-ut nọ bọ tẹ zee nọ nọ nom à. ¹² Ká da-de hun-ne ye rọ yan-dor á ye a hyen bon-de ụn cōw-yo nọ m-dore à, komo udepe nọ shere ye ken ye yish á.

Muun-m Wan-Koyan

¹³ Amba ọr tẹ nẹ, tẹ cọn nọ she'et ba m-nap mọsse ụn ye mare nẹ á, taase nọ nom tuk-mo ụt-men untun hun-ne ye rotte o-sakto á. ¹⁴ Bọ a shere Yeso marag, wụ inute à, ka o komo n-me ụn Yeso, Shir he muunte ka ye mare mọsse ụn Yeso nẹ à. ¹⁵ Tẹ nọ m-rure n-me ụn ma-ut Wan-Koyan unze, na ye rọ ụn hoog nẹ da-o Wan-Koyan he m-muun à, a be ye mare à m-inẹ á, kọ hiin. ¹⁶ Remen Wan-Koyan ụn hi ụn de ụn wụ, wụ he m-kegunde rwuun-mo n-Ton shir, us-eeg nẹ se ur-beeb, ụn cor-o ụn caari-wụ ụn ko-yan-tom-wụ Shir nẹ, ụn hur-mo ụn kar-o Shir nẹ. Ka ye mare n-me ụn *Kiristi* à, ye he m-ba m-inẹ. ¹⁷ Ka da-de, na ye rọ ụn hoog nẹ à, a dek na mọsse ụn ye nẹ n-me ụt-ke'ente, remen a go'onute ụn Wan-Koyan nẹ n-Ton. A ma'as be-ur gaan ụn Wan-Koyan nẹ har da-o ba m-ta. ¹⁸ Remen kaane, se nọ ma'as ọr nọ nẹ ụn 'ya ụn jaab-o ụt-men ụn kà ma-tọ nẹ.

Bor-us taan

She'et nọ zongse remen haan-m Wan-Koyan

⁵ M-mọka, ọr tẹ nẹ, mọsse o-da nẹ kọ ụr-ho de ka rem-se he m-kor à, ba se tẹ genute nọ á. ² Remen nọ ma nọ nepse unze ho-ur Wan-Koyan Yeso a haan untun haan-mo ụn ko-hyow m-tet. ^{†3} Da-o hun-ne rọ m-zee, "Tẹ ụn she'et-de ba ụt-ween ụn gwugwu-mo ur-hur nẹ," ba m-naas o-da, sabre-o he ye m-'wos, untun bọ mat-o rọ m-bop ụn ne'a-wu ur-uub à, cōw-yo m-pose rọ kon á.

† Hyen komo: 1Kor 15:51-52 †† Hyen komo: Mati 24:43; Ruka 12:39; 2Bit 3:10

⁴ Amba nọ, ọr tẹ nẹ, nọ she'et n-me o-comb á. Remen ho-de Yeso he m-muun à, um nak ka ho-de a cōwse nọ untun ko-hyow á. ⁵ Remen kap-m nọ yakar-ye m-cucar-ye, ye ur-ho komo. Na ba ya-m-tet ye, kọ ya-o-comb á. ⁶ Remen kaane, taase a rewe bọ ye ken ye m-rewe á. Se de a she'et nọ zongse ụn garamse ụn hi ụn na nẹ. ⁷ Remen ye rọ m-rew à tet-mo ye rọ m-rewe, ka ye swo-m mo m-ho komo à, tet-mo mo rọ ye m-ho. ⁸ Amba bọ a hun-ne ye ur-ho à, se a garamse hi ụn na, a cup nọ matuku-o o-kwom, o m-sheer, m-was nẹ. Rwo ur-hur be-de ụn kum ụn gwu komo o warag na toob-o o-kwom. ⁹ Remen Shir wụ daag na a suut ur-koob ụn ryaab-se ụn wụ á, se de remen a kumut gwu be-ur Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na. ¹⁰ Wụ marag rem na remen a waragté mọsse ụn wụ nẹ kọ a m-hoog nẹ, kọ a margan-ne, da-o wụ muune à. ¹¹ Remen kaane se nọ 'ye ọr nọ nẹ jaab-o ụt-men. Nọ ma'as m-'yons ụn ọr nọ nẹ, untun bọ nọ m-nom m-mọka à.

Nak ụt-tọ ur-gas nẹ

¹² M-mọka tẹ nọ us-kon, ọr tẹ nẹ, 'ya nọ ye rọ m-senge be-ur nọ à ụt-gos, ye rọ sek-ye nọ n-me ụn Wan-Koyan à, ye rọ nọ m-nak ụt-tọ à. ¹³ Nọ hyen ye us-shi nẹ m-was nẹ remen senge-mo ụn ye. Nọ she'et ba ụt-ween ụn ọr nọ nẹ. ¹⁴ Tẹ nọ us-kon komo, ọr tẹ nẹ, nọ teper ka yan-she'et-de o-hwaa ye. Nọ 'ye yan-ba ụn duw-de ur-hur jaab-o ụt-men. Nọ gu ye rotte ur-beeb á. Nọ 'mo ur-hur ụn kowan nẹ. ¹⁵ War nọ taase kowan top men-ut jaas-to ụn men-ut jaas-to á, se de koyanda nọ nom m-senge nọ nomote ọr nọ nẹ rii-yo ur-bon ụn hun-ne ye kuse nẹ à, komo.

¹⁶ Ma'as nọ o-zak koyanda. ¹⁷ Nọ ma'as us-kon be-de Shir ur-ho bi. ¹⁸ N-me ụn koyan yo kumu nọ à, nọ bum Shir, remen ka Shir cone be ụn nọ n-me ụn Yeso *Kiristi*.

¹⁹ Taase nọ ryomos ra-o ụn *Kukt-o Shir* á. ²⁰ Nọ 'yar ma-to ụn ko-ya-m-Rwor ụn Ma-to Shir rwore à. ²¹ Se de nọ me'es koyan, nọ bup rii-yo rọ ur-bon nẹ à. ²² Nọ nom dọtote-o ụn kap ma-to ụn men-ut jaas-to á.

Burus konog Shir hu'e ya-o-Tasaronika nu-o ur-bon

²³ Me ụn kon-se Shir ụn hi ụn de ụn wụ, wụ rọ m-gwugwu mo ur-hur nẹ à. Me ụn kon-se ụn wụ remen wụ muutu nọ war war ba m-kuḱop, wụ 'er kukt-o nọ, ụn hoog-m nọ nẹ, ụn wur-ut nọ nẹ kap, nọ waragté ba ur-reeb ụn har da-o Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* he m-muun à. ²⁴ Bọ Shir bande nọ remen nọ waragté hun-ne ụn wụ, komo wụ ko-yan-ess ụt-ma à, nọ hoks m-sheer unze wu shoos ma-to ụn wụ.

²⁵ Or tẹ nẹ, kono tẹ nọ Shir. ²⁶ Gas nọ ọr na nẹ kap ụn gamat-de m-was. ²⁷ Um konog nọ n-me ụn jin-ur Wan-Koyan, nọ karante ka takurda-o be-ur ọr na nẹ kap.

‡ Hyen komo: Isha 59:17; Apis 6:13-17

²⁸ Yar-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* ro un no ne!

2 Tasaronika-ne

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

Ur-bongon us-tor ne

Ur-kewes un ma-to un haan-m Kiristi

Do ye un jaab-o ur-hur un she'et-de un yan-dor

Ur-kom

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Be un de Burus, mōsse un Siras ne, † un *Timoti* ne, genbe ka takurda-o, ha-mō un be-de un hun-ne yan-dor un bō-o o-Tasaronika ye rō hun-ne ye Shir à Tato na un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*. †† ‡

2 Um konog Shir o-Tato un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi* remen ye ye'et nō m-yar un gwugwu-mō ur-hur ne.

Ur-bongon ur-gas ne

3 Or te ne, depete te bum Shir kō de ke hō-de rem nō, komo kaane rō ur-bon ne, remen sher-m nō rō m-bō'ose, komo was-mō nō wasse or nō ne à mō rō m-dō. 4 Remen kaane, kap un n-mē un hun-ne yan-dor-ye Shir, nō ye tette un uk o-cin remen gaag un men-ut nō un sher-m nō ne un ka range-o kumu nō ut-meger ne amba nō 'mo ur-hur à.

5 Kap yo ka kutute unze Shir rō un piish ut-ma ur-bon ne, yo ka komo rwuntute cas unze nō bō'oste m-she'et un gwomo-to Shir remen ka gwomo-to, o notte un swō ur-koob. 6 Shir rō un men-ut pus-to ne, remen kaane, ka ye rō nō m-'ya ur-koob à wua tope ye un reesu un ye ur-koob ebe un ye. 7 Amba nō ye rō un swō ur-koob à wua wuwussu nō, har ma un te ne. Yo ka a kor un hō-de Wan-Koyan Yeso he m-rwun n-Ton shir un rem-de o-ra à, mōsse un *yan-tom-ye Shir* ye un wu ne ye ur-beeb. 8 Wua rangse ka ye nape Shir á un ka ye yage nome un *Ma-to m-Rerem* o-dorotte à to ma Wan-Koyan na Yeso. 9 A 'ye ye koob-de ba m-ta, a dos ye un co-o Wan-Koyan un seps-mō un beeb-de un wu ne. ††† Un ka da-o, wu he m-muun a ye'et wu m-sek à, yan-ba *ur-ba'as* yea seps wu. Kap yan-dor komo yea hyen made-o un wu un ka hō-de mōsse un nō ne, remen nō shereg un ka ma-to te ruru nō à.

† ut-Girik: Sirabanus. †† Wu Shir daagne à. ‡ Hyen komo: Seng 17:1 †† Hyen komo: Isha 2:10

11 Un yo ka ne ur-hur, o rwō'e tette us-kon rem nō koyanda, remen nō ya'aste Shir ur-bongon. Te us-kon nōa she'et un ka cōw-yo Shir cone à. Nōm nō kaane remen nō waragtē rii-yo Shir dektu nō à. Komo te us-kon Shir a ya'as nō beeb-de m-shoos un kō yo ke rii-yo ur-bon yo remen nō m-she'et be-ur Yeso *Kiristi*. 12 Te us-kon un bō a he seps un jin-ur Wan-Koyan na Yeso n-mē un nō à, nō komo n-mē un wu, hond hond un yar-mō Shir na, un Wan-Koyan ne Yeso *Kiristi*.

Bor-us yoor

Ko-Gwomo-wu o-zang

2 M-mōka, or re ne, um conog um ruru nō se ken rem-se mōsse un muun-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* un komo bō a he na m-morogse ne be-de un wu à, te nō us-kon: ††† Taase hur-ur nō nukte hor-m-hor, kō komo can-yo un wur-o nō ine unze hō-de un Wan-Koyan rege de woosunte á. A nom wu ken wu a hoks m-rwor n-mē un ma-to o-Kukt, kō be-de un rwor ut-ma, kō gengē sa o zee be un te to rwuune. 3 Nō jar o-jar nō yage wu ken wu raks nō un yo ken cōw-yo á. Me un zee kaane remen ka hō-de a wōon á se a inite zang komo ká ko-gwomo-wu o-zang wu rusune cas, wata ka wu a nome den-o o-ra à. 4 Wu rō ka wa-ut-yage-wu. Wu rō un seps un hi un de un wu un yage-to un kap rii-yo piye jin-de Shir à, kō komo wu a m-kwukte à. Har ma wu rō m-she'et un kwuur-o Shir un *Pyo-o Shir* wu rō m-zee unze wu rō Shir. †††

5 ¿Nō baks, da-o um ro un nō ne à, um rurutu nō to kà kap á? 6 M-mōka nō nepse rii-yo wene to m-kor à, taase yo kor cin ba da-o wō un wōon. 7 Remen ka ko-gwomo-wu o-zang wu teksunte m-senge wukusse. Amba ka wu rō m-wen à wua re co m-wen har da-o Shir he wu m-doss o-cōw à. 8 Un ka da-o a he ka ko-gwomo-wu o-zang wu m-rwunte cas, amba un muun-m Wan-Koyan Yeso, Yeso a ho wu un shik-mō un nu-o

†† Hyen komo: 1Tas 4:15-17 ††† Hyen komo: Dane 11:36; Izik 28:2

un wu, wu sabre wu un seps-mo un wu ne. ¹⁹ A nep haan-mo un ko-Gwomo-wu o-zang be-de un senge-mo un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*. Wu nom rem-se o-made, ut-napa ne, ut-hyat ne to ut-bo go-us-go. ^{††10} Wu ro m-raks un ye ro un bu-yo un den-o o-ra à remen ye ginimte m-was un yo ro o-nip à, komo remen kaane ye kum gwu á. ¹¹ Remen kaane Shir a tomnuntu ye caari-to ut-raks remen ye sheret be-de ut-bo. ¹² Wu un nom kaane remen a kupsute kap ye yage m-sheer be-de o-nip à ut-ma, ye ro komo m-hoge un zak-o m-nom un men-ut jaas-to à.

Es no m-wons ne

¹³ Depete te bum Shir rem no, or re ne no ye Wan-Koyan wasse un no ne à, remen cin ur-takan Shir daagu no, no kumut gwu un bu-yo un *Kukt-o Shir* muutu no ba m-kukop un komo bu-yo un sher o-nip ne à. ¹⁴ Wu un agan no un bu-yo un ka *Ma-to m-Rerem* to, to te ya'u no à, remen no kumut seps-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*. ¹⁵ Remen kaane, or re ne, es no ur-beeb ne, komo no buy ka nip-o te yoosu no à, ko un ma-to nu, ko komo gengen.

¹⁶ Te us-kon be-ur Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* un hi un de un wu, un Shir ne Tato na rem no. Wu wasu na à, un yar-mo un wu, wu 'ye na jaab-o ut-men o un ba m-ta, o-saktō ne o ur-bon un bu-yo yar-mo un wu. ¹⁷ Komo te un kon-se Shir unze wu 'ye no jaab komo wu dowe rwun-us no m-wons, n-me un ko mo ke senge-mo, mo m-nom m-cep ne à.

Bor-us tet

Kon no Shir rem te

3 Ur-kom or re ne, kon no rem te remen ma-ut Wan-Koyan nomot hor-mo m-wo ko kene, komo to kum m-seps bo to kume be-ur no à. ² Komo no kon bo a he na m-gu un kom-to un hun-ne yan-men-ut jaas-to à, remen ba kap mo un hun-ne ye shere á. ³ Amba Wan-Koyan wu ro ko-yan-ess ut-ma, wu dowe rwun-us no ur-beeb, wu 'er no be-de un ka wan-men-ut jaas-to wu. ⁴ Ya te ro sasa un Wan-Koyan ne, remen

no m-dore un yo te ruru no à, komo no he co m-dore un yo te rwo'u no à.

⁵ Te us-kon unze Wan-Koyan na Yeso wu ru no sengu-te, be-de un was-mo Shir, un 'mo-mo ur-hur ne mo *Kiristi* ro m-'ya à.

Ur-kewes taase a she'et she'et-de o-hwaa

⁶ Or te ne, te ka'agte no un jin-ur Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*, ru no cow-yo un ko wu ke, wu ro un she'et-de o-hwaa à, wu ro un dorotte-o un ka rii-yo te yoosu no á. ⁷ Ai, no un hi un no, no nepse depete no dore sha-m te, remen da-o te ro be un no à, te ya-m-zar-ye á, ⁸ komo te re rii-yo m-re m-yar be-de un net á. Amba te swog ur-koob, te m-senge m-how, m-tet ne, taase te sawse wu ken wu be-ur no us-nu. ⁹ Te un nom yo ka, ba remen tett o ur-beeb te hopt gwu á, te un nom kaane remen te kututu no bu-yo m-dore. ¹⁰ Da-o te ro be-ur no à, te ro no m-rure un yo ka: "Kap bon wu yage nom m-senge à taase wu re á."

¹¹ Te hogute unze ye ken ye be-ur no ya-m-zar-ye, komo ye ro m-nom un yo ken rii-yo á se o-hebe gwuw.

¹² Un jin-ur Wan-Koyan Yeso *Kiristi* gon ka hun-ne ye, ye jar á. Te ka'agte ye, ye nom m-senge un ess ur-hi ne, remen ye reegtute hi un de un ye. ¹³ Amba no or re ne, taase no ker un nom un rii-yo ur-bon.

¹⁴ Urege wu ken wu yagute nom o-dorotte un rii-yo te rwo-re n-me un ka takurda-o á, ruru no *yan-dor* Yeso wu. Nom no ja un wu ne m-sok ne, komo no som wu remen wu hogute m-'e. ¹⁵ Amba no muut wu wa-ut-yage á, amba nak no gon wu ut-to remen or na wu wan-dor.

Gas-de ur-kom

¹⁶ Te un kon-us Wan-Koyan un hi un de un wu, remen wu ye'et no m-gwugwu koyanda komo un ko yo ke bu-yo. Wu ro takan-de un gwugwu-mo un hur-ut na à. Wan-Koyan wu ro un no ne kap.

¹⁷ Un kom-ut re, Burus, um genbe ka gas-de. Un gon ka bu-yo me m-gen un ko o ke takurda-o. Kaane me m-gen.

¹⁸ Yar-m Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* ro un no ne kap!

† Hyen komo: Isha 11:4 †† Hyen komo: Mati 24:24

1 Timoti

Rem-se rọ n-mẹ à:

M-zante

Ur-kewes mọsse yan-dor Yeso ne un sek-ye ye un o ne

Ur-kewes ha-mọ un be-ur Timoti mọsse un senge-mọ un wu ne

Bor-o gaan

Ur-gas

1 ¹⁻² Timoti, Burus rọ wọ m-gene un ka takurda-o. Wọ m-mọka kashi un wà re wu, remen um yoosu-tu wọ m-sher be-de Shir. Me, Burus, wan-Tom Yeso *Kiristi*, † un beeb-de Shir, *Wan-Gwu* na un *Kiristi* Yeso, wu ya'u na o-sakto à.

Me un kon-se Shir Tato na, un Yeso *Kiristi*, Wan-Koyan na. Me un kon-se ye 'ye wọ yar-mọ un ye, ur-won ne, un gwugwu-mọ ur-hur ne. ††

Nak ut-to remen un yan-yoos-de ut-bo

³ Da-de um ro un cwo-o re ha-mọ o-Makidoniya à, um rurutu wọ o she'et n-mẹ bo-o o-Apisu. She'et kanu remen o nekt ye ken hun-ne ye ut-to kanu, ye yage yoos-de ut-bo. ⁴ Ruru ye, ye yage naas un da-o hun-ne be-de un yoos-de ut-zwom, un oog-de un ya-n-ga-ye ne. Ye yage remen gon ka ma-to rọ m-hante sunu-mọ ut-ma. To un gu un hun-ne nom un she'et-de m-sher be-de Shir á. ⁵ Yo a cone ko wu ke wan-dor o Shir wu nom à, yo rọ m-was un or un wu ne ne. Ka was-mọ a rwuun un hur-ur pus-de, un hur-ur gaan ne, komo ur-hur ne de m-sher be-de Shir cot. ⁶ Amba ye ken ye jurute ka rem-se Shir cone a nom à, ye warguru be-de un ma-to ba ur-hi. ⁷ Ye conog ye warag ya-ur-yoos-de un *karamsa*-o *Mosa*. Ye m-campo un hyan-o un ye, unze ye nak. Amba ye nap yo ye ur-yoos á.

⁸ A nak *karamsa*-o rọ ur-bon ne, urege a nak rii-yo rwọ'e Shir hantute o à. ⁹ A nak komo, Shir ya'as o-*karamsa* remen o ja'astu kashi un hun-ne á. Amba Shir un ya'as o remen o ja'astu:

Yan-koob-de un gyer-o un wu,

Un yan-koob-de o-dorotte ne,

Un ya-ut-*ba'as* ne,

Un yan-yage un nom un rii-yo *karamsa*-o zee ne à,

Un ye rọ m-yage she'et-de m-kukop ne á,

Yan-koob-de o-dorotte o un Ma-to Shir,

Un ye rọ un ho un tat-ne ye un ye ne à,

Un ye rọ un ho un in-ne ye un ye ne à,

Myet un yan-ho un hun-ne ne,

¹⁰ Un campo-ne ne ye rọ un hoob-o un ne'a-ne à, un

ne'a-ne ye rọ hoob-o un campo-ne ne à,

Un campo-ne ye rọ m-rew un or un ye ne ne campo-ne

bo ye rọ m-rew un ne'a-ne un ye ne à,

Ko ne'a-ne ye rọ m-rewe un or un ye ne ne'a-ne bo

ye rọ m-rewe un campo-ne un ye ne à,

Ko ye rọ un baab un hun-ne,

Ko ya-ut-bo,

Ko hun-ne ye rọ m-yage m-nom un yo ye zee ya

nom à, un

Hun-ne ne ye rọ un nom un ko se ke rem-se un ba

ur-bon se à,

Da-de ye nome kà rem-us yo-se se, ye rọ o ka o-dorotte un yoos-de o-nip á. ¹¹ Ka yoos-de un *Ma-to m-Rerem* to un rwuun be-de Shir wa-m-seps, o-kwum ne. Shir boosu me m-ko'ot to.

Yar-mọ Wan-Koyan kute Burus à

¹² Um bomog *Kiristi* Yeso, Wan-Koyan na, wu ya'u me ur-beeb um nomot ka senge-mọ à, remen wu nak mett m-se'er á. Wu daagu me un kà senge-mọ. ¹³ N-ga um ro m-pyap un Shir, un yage-to un *yan-dor Yeso* ne, un 'ya un yan-dor ur-koob ne deen. Shir hoguru 'won un de remen me ro nak yo um ro m-nom á, komo um ro un koob-de m-sher ne be-ur Yeso. ¹⁴ Wan-Koyan na ya'ag me yar-mọ Shir deen. Wu ya'uru me m-sher, m-was ne, mọ rwuune be-ur *Kiristi* Yeso à.

¹⁵ Ka ma-to, bo-ut to kon n-mẹ un to á, komo to woog a gokste to kap unze, "*Kiristi* Yeso haante un hono o-dak wu guut ya-ut-*ba'as*, bo ye he m-posse den-o o-ra à." Um nak komo um aragte hun-ne kap *ur-ba'as*. ¹⁶ Amba Shir hogute 'won un de, me wu arge hun-ne *ur-ba'as* à. *Kiristi* Yeso kututu na mọ un hur-de un wu remen um waragte rii-yo m-sha be-de un kap ye he m-sher kanu n-co à. Ka hun-ne ya kum hoog-o ba m-ta. ¹⁷ Kon-us re se rọ hun-ne kap ye 'ye Shir m-seps, ut-gos ne, ba m-ta. Wu rọ ko-Gwomo ba m-ta. Wu un

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Seng 16:1

‡ Hyen komo: Seng 8:3; 9:4-5

ba ur-kom. Wu a m-hyan á. Shir o un hon-de un o.
Amin.

Burus doote Timoti jaab-o ut-men

¹⁸ Wà re *Timoti*, yo me m-zee o nom à, hond hond yo ro un yo yan-rwor un Ma-to Shir rurü wo ne à. Shir o daagu wo o ko'ote ma-to un wu. Baks un kà ma-to yan-rwor un Ma-to Shir rurü wo ne à, toa do wo jaab-o ut-men un nom un yo Shir zee o nom à. ¹⁹ Da-o wo ro un ko'ot un Ma-to Shir, ma'as n-te m-sher, komo hur un du kaps wo á. Ye ken hun-ne ye hur-de un ye kap-ste ye. Remen kaane ye hoks m-sher be-de Shir á. ²⁰ Himeniyus un Arekanda ro n-me un ka hun-ne ye, ye hur-de un ye ro be-ur gaan á. Um koostu ye be-de un morog-de un *yan-dor Yeso*. Um ya'ag *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ur-keer wu nom yo wu cone un ye ne à. Me un nom kaane remen ye yoosté yage un yo'og-o Shir.

Bor-us yoor

Karamsa-o un bo a he bongon-de Shir à

2 Ur-takan, um conog um 'ye wo jaab-o ut-men un *yan-dor Yeso* ne, unze no senge us-kon Shir remen hun-ne kap. Da-o no ro un kon-se Shir remen wu guut no, komo kon no Shir hoge 'won-de un hun-ne. Da-o no ro us-kon Shir, no 'ye Shir ur-bongon remen rem-se wu nome à. ² Kon no Shir remen gwomo-ne, un yan-caari-to ut-comos ne, remen a she'eté ba ut-ween be-de un hun-ne. Komo un nom un ko yo ke kashi un rii-yo bo Shir cone à. ³ Da-o a ro us-kon kaane, ro ur-bon ne, komo Shir, o ro *Wan-Gwu* na à, ro m-hoge rere-mo un kaane deen. ⁴ Rii-yo rwo'e Shir rotte un hoge m-rerem à, Shir conog ko wu ke net-wu kum gwu un nap-o o-nip ne un Yeso. ⁵ Shir gaan-o. Wan-hongse un hun-ne un Shir ne komo gaan. Ka net-wu, wu ro *Kiristi* Yeso. ⁶ Yeso ya'aste hi un de un wu har be-de m-mar, remen wu rurut na kap. Ma-to un mar-m *Kiristi*, Shir ya'ag na m-moka o-da o m-rure hun-ne ka ma-to unze Shir conog ko wu ke net-wu kum gwu. ⁷ Remen ka o Shir tomnu me um waragte wa-o-ko'ot un ko-yan-Tom Yeso ne. Um waragte Wa-ur-Yoos, wan-yoose un ye ro *Yahuda*-ne á, n-me m-sher, o-nip ne. Nip-o me m-rwor ba bo-to á. †

⁸ Da-o no morge remen bongon-de Shir, um conog campo-ne ko kene, ye jaks kom-to un ye un kon-se Shir. Da-o ye jakse kom-to un ye, yage hur-de un ye ma'aste ur-kashi be-de Shir, ba us-ryaab ko sune-mo ut-ma.

⁹ Um conog ne'a-ne ye cupe hi un de un ye saw-to m-cop to depe à. Ye cup saw-to he un hok un wur-to un ye ur-bon ne à. Taase ne'a-ne cup saw-to campo-ne hette ye m-gwot un yish-ye o-yoor á. Taase ye muut

† Hyen komo: 2Tim 1:11

ur-hi be-de un saw-to un hwor, rem-se un zinariya, us-rwumb ne un ga-se un ye á. ††¹⁰ Amba kashi m-senge mo depe ne'a-ne à, mo ro nom un rem-se ur-bon un da-o ye kume à, un hwor-ye un ye ne un nom un rem-se ur-bon be-de un hun-ne. Ye ro m-nom kaane yea kute hun-ne unze ye yan-gyer-o Shir ye.

¹¹ Da-o yan-dor morge be-de ur-yoos, yage ne'a-ne ke'et ut-to, ye ma'as un nom o-dorotte un yo a yoose ye à. ¹² Yan-dor Yeso morge, me 'ya ne'a cow-yo wu yoosute campo-ne á. Komo me 'ya wu cow wu waragte hi-de un campo á, amba wu ma'as temb. ¹³ Yo rwo'e um zet kaane à, remen *Adamu* wu Shir ba'e m-nom, ka da-de a nomu *Hawa*. ††¹⁴ Komo ba *Adamu* wu *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* rakse á, ne'a-wu a rakse har wu waragte wa-ur-ba'as. ††¹⁵ Myet un kaane ne, Shir a gu ne'a-ne un bu-yo un o-mat, urege ye shereg be-ur Yeso, un was un or un ye ne ne, un she'et-de ba m-kukop ne, ur-she'et ne bo depe à.

Bor-us tet

Yan-gut-de un yan-dor Yeso un yan-m-senge ne

3 Hun-ne ro m-zee, "Urege net ro ur-gop wu waragte ko-wan-gut-de un *yan-dor Yeso*, wu no mog gop-de un kashi m-senge." Ka ma-to nip-o. ² Remen kaane, myet net-wu cone wan-gut-de un *yan-dor Yeso* à, kaane she'et-de un wu he m-ma'as:

Untaase a kum gom-de ur-reeb be-de un wu,
Wu ese be-de un ne'a un wu cot à,
Wu hokse garamse un hi un de un wu à,
Wan-barag-se ur-bon,
Hun-ne ya'as wu ut-gos, remen wu she'ette ur-bon ne,

Wa-m-was un hamat-ne ne n-me un hur-o un wu,
Wu he m-hoks ur-yoos à,

³ Ba ko-wa-m-swó á,
Wu ro un hoob-o ut-ma á,
Amba yan-gwegwer-mo ur-hi,
Wu ro ut-ween á,

Wu rotte yish-ye un hwor á,

⁴ Wu ro un hoks m-garamse un hur-o un wu ur-bon ne à,

Wu ro m-rwo un yakar-ye un wu ye nomu wu o-dorotte, ye 'ye wu ut-gos n-me un ko yo ke rii-yo à.

⁵ (Urege net hoks m-garamse hur-o un wu á, ¿re wu he m-nom wu hokste gut-de un hun-ne ye Shir?)

⁶ Ba wu gokse Yeso ba m-gos á. (Un ya ka á, nu-mo ur-hi a ru wu cuwut swó ur-koob untun *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*.)

⁷ Wu rotte be-de ur-reeb á. Kaane depe komo hun-ne ye ro *yan-dor Yeso* á, ye ro wu m-tan un jin-ur so-

†† Hyen komo: 1Bit 3:3 † Hyen komo: Taka 2:7,21,22 †† Hyen komo: Taka 3:1-6

de. Wú ma'as kaane remen untaase wú he'ebe n-me un ceeb-o un *ko-Gwomo-wú un ya-ut-kot*, wú hoge m-'e. †

Ya-m-gu ye depe senge-mo Shir à

⁸ Yan-m-senge be-de yan-dor un ce un ye, kaane she'et-de un ye he m-ma'as:

Ye hokse garamse un hi un de un ye à.

Ye warag yan-ma-ut gaan.

Ye ro m-swò á.

Ye rotte suub-o un hwor á.

⁹ Komo ye bup sher-mo un ye un hur-ur gaan.

¹⁰ Rii-yo no degt net ko-wan-m-senge se a me'este wú, no hyane wú rott be-de ut-reeb á, ka da-de wua hoks m-nom un senge-mo un yan-m-senge.

¹¹ Kaane komo ne'a-ne ye un ye warag kashi un ne'a-ne ye un ba ur-reeb, ba komo ya-ut-we á. Amba ye hokse she'et-de un ye à. Hun-ne ro ye m-'wos un ma-ut gaan ne koyanda.

¹² Ko-wan-m-senge n-me un den-o Shir, ko wú ke wú es be-de un ne'a un wú cot. Komo wú hoks garamse un hur-o un wú un yakar-ye un wú ne ur-bon ne.

¹³ Hun-ne ro m-'ya un yan-m-senge-ye nome senge-mo ur-bon à m-sek. Remen kaane, ka yan-m-senge-ye, ye hoks rure un hun-ne ma-to m-sher be-ur *Kiristi* Yeso, ba o-gyer.

Ma-to ro wukusse n-me yan-dor Yeso à

¹⁴ Da-o me wo un gene un ka takurda-o à, me o-sakto o m-habe um hyenet wo ba m-gos. ¹⁵ Amba me nome m-it, ka takurda-o he wo m-kute bo hun-ne he m-she'et à be-de yan-dor o-Shir. Hun-ne ye Shir ye ro un den-o Shir wan-hoog à. Ka hun-ne ye, ye ro untun caar-yo o-cin un 'wun-de o-nip ne. ¹⁶ Nip-o, m-sher be-de Shir ro m-'wons ne ko de nomte se ken rem-se rokõn wukusse à:

Yeso haante n-me o-wur untun o ma na,

Kukt-o Shir kutute na wú kashi un net-wú.

Yan-tom-ye Shir ye hyanag wú.

Yan-dor Yeso ko'ote ma-to un wú

be-de hun-ne kap hono o-dak.

Hun-ne gokste ka ko'ot-o be-ut-be hono o-dak kap.

Shir deku wú ha-m o n-Tõn be-de m-seps.

Bor-us nass

Ya-ur-yoos-de ut-bo

4 *Kukt-o Shir* rurutu na cas unze un ka ho-to ur-kom to, ye ken ye a yage m-sher be-de un yoos-de o-nip de un Ma-to Shir. Yeá sher be-de un yoos-de un *ya-ut-bo*, to rwuune be-de un *ya-ut-kot* à. ² Ka hun-ne

† Hyen komo: Titu 1:6-9

ye ro m-nom sa o zee nip-o ye m-rwor, amba bo-to ye he senge m-kupur. Yeá was á, ko yo ye ro ur-yoos à nip-o ko ut-bo á, remen hur-de un ye kapste ye. ³ Bo *Kukt-o Shir* rwore à, hun-ne ye ut-bo ro kon ko m-mo-ka:

Ye ro ur-yoos de ut-bo unze taase hun-ne ge ut-ge.

Komo ye ro m-zee taase hun-ne re to ken rii-to m-re to.

Amba Shir nome ut-ge un ko yo ke rii-yo m-re yo ne. Shir conog ya-m-sher ye nep nip-o un wú, komo ye 'ye wú ur-bongon remen ka rii-to, otte m-zee to rott ur-bon á. ⁴ Myet rii-yo Shir nome à ro ur-bon ne, taase a yage ko rii á. Amba a goks yo kom-ut yoor un hur-de ur-bongon ne. ⁵ A nepste Ma-to Shir to he yo m-muut ba m-kukop us-toog ne.

Ko-yan-m-guw wú ur-bon wú ma Yeso Kiristi

⁶ Urege o yoosute or ru ne yan-dor gon ka ma-to, woá warag kashi un ko-ya-m-Rwor un ma-ut *Kiristi* Yeso, komo Shir a ru wo o bo'osute un ma-to m-sher remen yoos-de ur-bon de wo m-nome o-dorotte har m-moka à. ⁷ Nom ja un yoos-de ut-bo ne, taase o sher hoog ru be-de ut-zwom to o-hwaá to ro un gu un hun-ne ye'et Shir m-sek á. O yoose hi un du bo o he ur-she'et de Shir cone o she'et à n-me un ko yo ke rii-yo. ⁸ Nom kaane o nak hun-ne ro m-zee, "Ro ur-bon ne net senge nukt un wur-o un wú bo o he nom m-'wons à." Remen wur-o ro m-'wons ne à, ro un gu un net da-o un hoog-mo un wú. Amba jiište ur-bon net she'et gon she'et-de Shir cone wú she'et à. Remen she'et-de Shir cone hun-ne she'et à, ro un gu un net da-o un hoog-mo un wú un ka hono o-dak o ko ne da-o net mare à.

⁹ Ka ma-to, to hun-ne ro m-rwor à, nip-o komo to woose a goks-to kom-ut yoor. ¹⁰ Remen kaane a nom no bo m-nom na. A she'ete un bu-yo un ka ma-to, a nom kaane remen a hwoog sakt-o na be-de Shir o un hoog. Wú ro *Wan-Gwú* o un hun-ne kap, yagunte ma ye shere à.

¹¹ Yoose yan-dor myet ka ma-to um gene à, komo rwor ye nom o-dorotte un ka ma-to. ¹² Taase o yage hun-ne gut hi un du ba us-shi á, remen wo monge á. Amba senge yoos un du. Komo yage she'et un du ma'as rii-yo ur-yoos be-de un *yan-dor Yeso* bo depe ye she'et à: Cep ma-to ur-bon. Nom rii-yo ur-bon. Was un hun-ne ne. Sher be-de Shir. Komo o ma'as un hur-ur pus-de ne. ¹³ Rii-yo um woobute, o senge m-karante Ma-to Shir be-de un hun-ne da-o ye morge. O do ye jaab-o ut-men. O yoosu ye *Ma-to m-Rerem* un yo Shir zee ye nom à. ¹⁴ Baks da-o sek-ye un yan-dor ne hwo kom-to un ye to o-kwum be un du ye us-kon à. Bo sek-ye nome kaane à, Shir ya'ag wo yar-mo o-Kukt remen o nomot senge-mo un wú. Shir un bu-yo un Kukt-o un

wu rwo'og ye rurutu wo unze wua gu wo un ka senge-mo. Wo jar o yage ka senge-mo Shir zee wua gu wo m-nom á.

¹⁵ Ma'as m-nom un ka senge-mo un hur-ur gaan. Ka da-de ne, hun-ne myet a hyen wo m-nom un yo Shir cone o nom à. ¹⁶ Nom ceen o senge nome un Shir odorotte un ko yo ke rii-yo. Komo yoos un du ma'as de o-nip. O senge m-nom un ka rem-se, remen Shir guut wo un ye dore ka yoos-de ne à.

Bor-us taan

Bø o he she'et-de ur-bon un hun-ne ne à

5 Wo kwòs net sek-wu ut-gaag á, amba nom wu ut-ma sa o zee tato ru. Komo o gut campo-ne sa o zee hen-ne ru. ² O gut ne'a-ne ye mongse à, sa o zee in-ne ru. Yan-ne'a-ne komo o gut ye untun hen-ne ru ne. O nom kaane un men-ut pus-to puu.

Bø depe a was un gwor-ne ne à

³ Was un gwor-ne ne, ye campo un ye ne mare à, ye rotte ye he ye m-gwot á. ⁴ Amba urege ka ko-gwor-wu ro un yakar-ne, ko ne hes-ne, yage ye dekt nu-se un wu. Yoose ye, ye nom kaane be-de un baag-o un ye. Un ka bu-yo, ye he m-top un rii-yo tat-ne ye un ye ne mong-ne nomu ye à. Da-o hun-ne nome kaane, Shir ro un hogge o-zak deen. ⁵ Amba gu no ko-gwor-wu rotte net-wu he wu m-gu á. Wu rwo'e sakt-o un wu be-de Shir à. Wu ro un kon-se Shir m-how, m-tet ne, remen wu kumut gwu à. ⁶ Amba taase no gu ko-gwor-wu ro un nom yo men-to un wu cone à, yanze yo Shir cone wu nom á. Ka ko-gwor-wu sa o zee ko-margan-wu ro, ko de nomte wu ro un hogge ne à. ⁷ Yoose *yan-dor Yeso* ka ma-to remen taase hun-ne kum rii-yo ut-reeb be-de un ye. ⁸ Amba urege wu ken net-wu ro un was un yan-baag-o un wu ne á, ko ne yan-hur-o un wu, rii yo-yo yo. Ka net-wu she'eg sher-mo un wu o ka, komo wu aragte wu shere be-ur Yeso á m-naase.

⁹ Un morog-de un *yan-dor Yeso*, yage ye kum o-takurda, un ka takurda-o ye gen jin-to un gwor-ne. Taase no gen ko-gwor se:

Wu woog us-hak kwooz-ut tet [60].

Wu ese be-de un campo un wu cot, da-o campo un wu ro un hogge ne à.

¹⁰ Wu hun-ne ro un 'ya m-sek remen wu ro m-nom rii-yo ur-bon à.

Wu ro un yoose un yakar-ye un wu ur-bon ne ne à.

Wu ro un barke un hamat-ne un hur-o un wu à.

Wu ro un nome un *yan-dor Yeso* m-guw un gwug-wer-mo ur-hi ne à.

Wu ro un gu un or un wu ne yan-dor à ye ro ur-koob à.

Komo n-me un koyan wu ya'aste hi un du un wu be-de un nom un rii-yo ur-bon.

¹¹ Untaase no gen jin-de ne'a wu wo us-hak kwooz-ut tet [60] á. No gen ye á, remen da-de con-to un wur-o un ye hokse ye, yea cun ye ge ut-ge komo. Da-o ye ga ut-ge à, ye jorute o ka swor o-nu o ye nome un *Kiristi*, unze yea ge ut-ge á. ¹² Ka da-de ne hur-de un ye a kaps ye, remen ye shakte swor o-nu o un ye o n-ga. ¹³ Rii-yo rwo'e komo um zet taase no gen jin-to gwor-ne ye haks-se un ye arge kwooz-ut tet [60] á, yo ro yea hoks m-yoos un she'et-de o-hwaa. Ye un naas un da-o un ye un dorog-to un hur-to un hun-ne. Yanze she'et-de o-hwaa temb á, amba ut-we ne, komo ye ro m-hwo un nu-se un ye un ma-to un hun-ne. Ye ro komo un cep un ma-to depe ye cep á. ¹⁴ O rwo'e um rurute gwor-ne ye haks-se un ye arge kwooz-ut tet [60] á, ye ge ut-ge, ye met yakar. Komo yea ma'as un gut-de un hur-to un ye, remen taase a 'ye yan-yage-ut na o-cow ye nomotu na ma-to o-yo'og. ¹⁵ Me m-rwor un ka ma-to, remen ye ken gwor-ne ye be'essute, ye waktussute, yan-dore un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-ko*.

¹⁶ Bø um ro zeege un ka da-o à, urege wu ken ne'a-wu ko-yan-dor, ro un ko-gwor ne be-de un baag-o un ye, wu gu ye. Wu yakse *yan-dor Yeso* nu-se un ye á. Ka da-de ne *yan-dor Yeso* he kum un beeb-de un gu un gwor-ne ye rotte yan-gwu á.

Yoos-de un sek-ye ya-m-guw un den-o Shir

¹⁷ Sek-ye, ye nome senge-mo un dorotte un *yan-dor Yeso* bø depe à, depete komo a 'ye ye m-sek, ur-'yons ne m-sok ne. Ka ye senge-mo un ye ro ur-yoos, un ko'ot un Ma-to Shir ne à. ¹⁸ Ma-to Shir zeege, "Wo bite nu-o o-janka da-de yo ro m-door á." † Komo "Wa-m-senge depete a ya'as wu 'yons-de un wu." ††¹⁹ Urege net wan-gaan zeege wu ken ko-sek-wu nomog *ur-ba'as*, wo dek ka ma-to hor-m-hor á. Se o kumug ya-us-tor, nen yoor ko nen tet, ka da-de, o dekt ka ma-to. ‡²⁰ Wo nepse unze nip-o wu ken ko-sek-wu nomog *ur-ba'as*, o kwos wu un yish-ye un ko wu ke *wan-dor Yeso* wu. Nom kaane remen ye kuse à, ye hogute o-gyer o un nom *ur-ba'as*.

²¹ Kwos net-wu nome *ur-ba'as* à, taase o was un conde un wu ne. Um mossute wo un Shir ne, un *Kiristi* Yeso ne, un yan-tom ye Shir ne, ye ro wo m-gwot komo yea piishi wo ut-ma urege o yagute m-nom kaane.

²² Wo cune m-daag un sek-wu, wo nom m-hor á. Rii-yo o huutu wu kom-ut ru to o-kwum, o ceker ko kashi un net-wu à. Wo nome ceen á, woa deeg ko-wa-*ur-ba'as*. Komo hun-ne a hoks m-zee wo was un *ba'as-de un wu ne á*. Amba wo, she'et she'et-de un ba m-kykop.

† Hyen komo: Kara 25:4 †† Hyen komo: Mati 10:10; Ruka 10:7

‡ Hyen komo: Kara 17:6; 19:15

²³ Wò ma'as un swò m-hò un hõn-de un mò á, amba o sù mòdi-m ut hiin remen hoog-mò mèn-ut ru un gòm-ús ru nê co co.

²⁴ Ba'as-tò un yê ken yê cas tò rò, komo kòwan nepse Shir a piishi yê ut-ma. Amba yê ken yê sê o-co *ba'as-tò* un yê rottê m-rwun cas. ²⁵ Ka o komo senge-mò ur-bon ya mò rò cas, kò a nom mò wukusse, da-o rò kòn o mò hette m-rwun cas à.

Bor-ús cind

Bò depe guw-nê 'ye yan-hur-o un yê m-sêk à

6 Yê rò guw-nê à, yê 'ye yan-hur-o un yê m-sêk koyanda bò depe à. Yage yê ye'et yê m-sêk taase hun-nê pyep jin-de Shir, komo yê zee yoos-ur na rott ur-bon á. ² Urege yan-hur-o un yê yan-dor yê, tò guw-nê taase yê nom koob-de o-dorotte remen yan-dor yê. Amba yê dò rwò ur-hi be-de un nome un yê m-senge. Yo rwò'ê yê hette m-nòm kaanê à, da-o yê ro yan-hur-o un yê m-gu, yê o ka m-gu un or yê nê *yan-dor Yeso*.

Yoos-de ut-bò un kwum-o o-nip nê

Ka ma-tò o he yê m-yoose à, o do yê jaab-o ut-mèn yê dore tò. ³ Yê ken hun-nê yê rò un yoos-de ut-bò un rem-se Shir. Yê rò m-she un yoos-de o-nip un ma-ut *Yeso Kiristi* nê, Wan-Koyan na. Yoos-de un yê rò un gu un hun-nê she'et-de Shir cone á. ⁴ Ka hun-nê yê peneg uku o-cin. Yê rò m-hyan sa o zee yê nepse koyan, amba yê nap rii-yo yê ur-yoos á. Yê rò un hoge un rerem-mò un sunê-mò un Ma-tò Shir, sa o zee yan-hoob-o ut-ween. Gò un kaanê rò m-hante ur-shoob, ut-reeb nê, un ma-ut yo-tò nê, yê rò us-barag hun-nê rò un nòm un rem-ús yo-se. ⁵ Ka hun-nê yê peneg moor-tò ut-ween. Yê rò un barag-se o-hwaa nê, yê kus o-nip nê á.

Ka hun-nê yê rò m-hyan dor-o Shir yo ken cow-yo yo, yo un kum un hwor. ⁶ Amba hwor-o rò na m-rwò o-zak á. Zak-o jiishte na m-hò, da-o a nome o-dorotte be-de Shir, komo a bupe rii-yo a rottê à kom-ut yoor. ⁷ Remen da-o a matu na à, a haan un rii nê á, komo da-o a mere, a warag un rii nê á. ⁸ Remen kaanê, urege a un rii-yo m-rê nê un saw-tò m-cop nê, a nom o-zak. ⁹ Amba hun-nê yê rò ur-gop yê kumut hwor à, yê m-hebe n-mê ut-meger un ceeb nê be-de un rem-se o-hwaa. Con-tò un rii yo-yo rò un jorbe un hun-nê un bu-yo m-sabre. ¹⁰ Um zeeg kaanê remen con-tò un hwor rò takan-de un kò yo ke cow-yo yo un mèn-ut jaas-tò yo. Yê ken yê ho'oste sher-mò un yê remen con-tò un nom un hwor hor-m-hor. Bò yê nome kaanê à, m-mòka yê rò un swò ur-koob, sa o zee net-wu a m-dwuure ur-wan à.

Burus nak Timoti ut-to

¹¹ Amba wò *Timoti* o shereg be-de Shir. Bò hun-nê rò m-sòm be-de un rii yo-yo à, sòm be-de un con-tò un hwor deen. O ma'as m-gwot un hun-nê ur-bon nê. O senge nòm un rii-yo rò ur-bon nê à. Myet yo wò m-nòm à, she'et bò Shir cone o she'et à. Sher be-de Shir. Was un hun-nê nê. Nòm jaab-o ut-mèn un dor-o Shir. Nome hun-nê ut-ma un gwugwer-mò ur-hi nê. ¹² Bò wa-ut-mur rò m-rwò un beeb-de un wu da-o m-sha ut-mur à, ma'as m-she be-de Shir komo o nome wu o-dorotte hur-ur gaan. Bop kom-ut yoor ka 'yons-de un hoog o ba m-ta o. Baks unze Shir conog o she'et un wu nê har da-o ba m-ta. Komo baks unze o rworog ka ma-tò be-de un hun-nê deen yê hogutu wò. ¹³⁻¹⁴ Mè wò m-rurê o nom o-dorotte un ka ma-tò. Shir o rò wan-torse un ma-tò um ruru wò à. Shir o rò un 'ya un kò yo ke rii-yo hoog. *Yeso Kiristi* rò komo us-tor. *Yeso ruru* Panti *Biratus*† ma-tò o-nip tò ma un wu. Urege o nomog o-dorotte un ka ma-tò un hur-ur pus-de, yatt-wu he hyan un rii-yo o-yo'og be un du á. Nom kaanê se da-o *Yeso Kiristi* Wan-Koyan na he m-muun à. ¹⁵ Wu muun hõ-de Shir Tato na daage remen wu muunte à. Shir o rò o hun-nê yê un wu rò wu m-'ya ur-bongon à. Wu rò un gwomo-tò un kò yo ke rii-yo. Wu rò ko-Gwomo-wu un gwomo nê, wu jiishe m-sêk be-de un sêk-yê. ¹⁶ Shir o cot rò m-mar á. Wu rò ur-she'et be-de m-ccar. Remen kaanê yatt net-wu he m-ha un her-o un wu á. Net rò kòn wu take m-hyan un Shir á, komo yatt-wu he wu hoks m-hyan á. Yage hun-nê kap ya'aste wu ut-gos, ut-gwomo nê, tò ba m-ta. *Amin*.

Yoos-de m-she be-de Shir yanze be-de un hwor á

¹⁷ O rure hun-nê yan-hwor taase yê dek unze yê jiishte or un yê hun-nê. O rure yan-hwor komo taase yê nom us-barag unze rii-yo yê kumê à, remen hwor un yê o. Mè un zee kaanê remen hwor a hoks m-ta hor-m-hor. Amba yage yê sheret be-de Shir o guut yê. Shir o rò na m-'ya un kò yo ke rii-yo yo a rottê à, un hur-ur gaan. Shir un ya'as na kò yo ke rii-yo remen a hogute rerem-m na. ¹⁸ Rure yê, yê nome hun-nê rem-se ur-bon un hwor un yê. O bakse yan-hwor yê ma'as m-yar kom-ut yoor, komo yê senge wong un rii-yo yê rottê à. ¹⁹ Da-o yan-hwor nome kaanê, sa o zee yê rò un gu un hi un de un yê o ka un hõ-de m-buk, remen yê she'ette kashi ur-she'et de Shir cone a she'et à.

Ma-tò ur-kom

²⁰ *Timoti*, bop kom-ut yoor remen Shir ya'astu wò senge-mò un yoose un hun-nê Ma-tò un wu. O ma'as un yoos un ka *Ma-tò m-Rerem* nê bò um yoose wò à.

† Hyen komo: Yoha 18:37

Taase o hōge yan-ma-tō o-hwaa. Tō rō ūn 'ya ūn Shir m-sek á, komo ma-tō ūn ka hun-ne ye tō ragaan ūn ma-tō o-nip ne tō Shir á. Ye rō m-zee yo ye ūr-yoos à, ma-tō o-nip tō, tō Shir, amba bō-tō. ²¹ Ye ken hun-ne ye

gokste gōn ka yoos-de. Remen kaane, ye kus m-sheer ūn yoos-de o-nip de Shir á.
Yar-mō Shir ma'as ūn nō ne!

2 Timoti

Rem-se rɔ n-mɛ à:

M-zante

Ʋr-bɔngɔn, Ʋn do ye Ʋn jaab-o Ʋr-hur ne

Ya-Ʋt-ma Ʋr-kewes ne

Ma-Ʋt Burus tɔ Ʋn hi Ʋn de Ʋn wƲ

Ʋr-kɔm

Bɔr-o gaan

Ʋr-gas

1 ¹⁻² *Timoti*, mɛ Burus, ko-yan-tɔm *Kiristi*† Yeso, rɔ wɔ genɛn ka takɔrda-o. Mɛ Burus, ko-yan-tɔm *Kiristi* Yeso, remen Shir cɔnɔg kaane. Shir tɔmɔg mɛ, Ʋm kɔ'otɛ ma-tɔ Ʋn swɔr o-nu o Ʋn hɔɔg. Ka hɔɔg-o rɔ be-Ʋr *Kiristi* Yeso.

Timoti, wà re, mɛ m-was Ʋn wɔ ne deɛn. Mɛ Ʋs-kɔn Shir Tato na Ʋn *Kiristi* ne Yeso Wan-Kɔyan na rem ru. Mɛ Ʋs-kɔn wƲ kutu wɔ yar-mɔ Shir, wƲ gɛt wɔ Ʋr-'wɔn ne. Komo wƲ 'ye wɔ gwɔgwɔ-mɔ Ʋr-hur. ††

**Burus doote Timoti jaab-o Ʋt-mɛn,
wƲ nomot sɛnge-mɔ Shir ya'asɛ wƲ à**

³ Mɛ m-bɔm Ʋn Shir, wƲ mɛ m-nomɛ m-gɔw à. Bɔ tat-nɛ re ye n-ga nomɛ wƲ m-gɔw à, Ʋm nomɔtɔ wƲ m-gɔw Ʋn hur-Ʋr gaan. Koyanda mɛ ro Ʋs-kɔn rem ru, m-hɔw, m-tɛt ne, mɛ Ʋn bɔngɔn-de Shir. ⁴ Mɛ bakse naase-mɔ Ʋn mɛn-Ʋt ru, Ʋn yish-m ru ne, da-o a caage à. Mɛ m-hogɛ Ʋn rɛɛb-o Ʋn hyan-o ru komo, remen Ʋm nak wɔa rɔ zak-o hoot mɛ. ⁵ Ʋm bakstɛ Ʋnze o shɛrɛg be-Ʋr Yeso *Kiristi*, Ʋn hur-Ʋr gaan. WƲ matɛ inu ru Yunis à, Ʋn inu Ʋn wƲ, Royis, ye ba'ag wɔ m-shɛr Ʋn hur-Ʋr gaan. Ʋm dɛk Ʋn hur Ʋn de, Ʋnze o shɛrɛg be-de Ʋn wƲ tomso ne. ⁶ Remen kaane o, mɛ wɔ m-bakse o nom m-'wɔns Ʋn ka myot-se Shir ya'Ʋ wɔ à, tomso ne, o ma'as Ʋn nom Ʋn sɛnge-mɔ Shir ya'Ʋ wɔ à, kom-Ʋt yoor. Da-o Ʋm huɔ wɔ kom-tɔ o-kwɔm à, Shir ya'ag wɔ bɛɛb-de Ʋn nom Ʋn ka sɛnge-mɔ. ⁷ Mɛ Ʋn zɛɛ kaane remen *Kukt-o Shir* ya'Ʋ na à, o na m-rwɔ a hogɔtɛ o-gyɛr á. Amba o na m-'ya Ʋr-bɛɛb de Ʋn gɔw-mɔ Shir, Ʋn was Ʋn hun-nɛ ne, Ʋn bɔ a he garamsɛ Ʋn hi Ʋn na Ʋr-bon ne à.

⁸ Remen kaane, wɔ hogɛ 'ɛ-mɔ Ʋn rwɔr Ʋn ma-Ʋt Wan-Kɔyan na á. Komo wɔ hogɛ 'ɛ-m re, mɛ wƲ a ka'e

remen Wan-Kɔyan á. Amba joosɛ Ʋn mɛ ne, be-de Ʋn swɔ Ʋr-koɔb remen ka *Ma-tɔ m-Rerem* tɔ. Shir a 'ye wɔ 'wɔns-mɔ m-nom kaane. ⁹ Shir guug na, wƲ bandɔ na, a she'ettɛ she'et-de Ʋn ba m-kykɔp. WƲ Ʋn band na, yanze remen sɛnge-mɔ Ʋr-bon mɔ a m-nom á. Amba wƲ Ʋn band na, remen wƲ Ʋn hi Ʋn de Ʋn wƲ zɔngsɔtɛ wƲ nomot kaane, komo remen wƲ kututɔ na yar-mɔ Shir Ʋn ka bu-yo. Rii-yo Shir nomot hono o-dak, wƲ kututɔ na yar-mɔ Ʋn wƲ, Ʋn bu-yo Ʋn tɔm Ʋn *Kiristi* Yeso Ʋn ka dak-o. ¹⁰ Amba m-mɔka, Shir kututɛ na yar-mɔ Ʋn wƲ, be-de Ʋn haan-m *Kiristi* Yeso *Wan-Gwɔ* na. Yeso wƲ sabɔrsɛ 'wɔns-mɔ m-mar. Komo da-o Yeso rɔrɔ na *Ma-tɔ m-Rerem* à, wƲ kutu na ka hɔɔg-o ba m-ta o cas. ¹¹ Remen ka *Ma-tɔ m-Rerem* tɔ, o Shir daaguntɔ mɛ. Shir Ʋn daag mɛ Ʋm waragɛ ko-yan-kɔ'ot Ʋn Ma-tɔ Ʋn wƲ, ko-yan-Tɔm Yeso, Ʋn komo wan-yoose Ʋn hun-nɛ ne bɔ a he dɔrɛ Ʋn Yeso *Kiristi* à. ^{††12} Remen mɛ Ʋn rɔrɛ hun-nɛ Ma-Ʋt Yeso *Kiristi*, o rwɔ'ɛ Ʋm rottɛ m-swɔ Ʋr-koɔb kanɛ ke'o. Amba myet Ʋn kaane ne, mɛ m-hogɛ m-'ɛ á. Remen Ʋm nepstɛ Ʋn wƲ Ʋm shertɛ à. Komo Ʋm nak wɔa was Ʋn mɛ ne, Ʋn kap rii-yo wƲ yasɛ mɛ Ʋr-gɛt à, har ha-mɔ Ʋn ká hɔ-de Ʋn piish Ʋt-ma de.

¹³ Bɔp ka yoos-de o-nip de, kom-Ʋt yoor, ka de o hogɛ be Ʋn de à. O dɔrɛ sha-mɔ Ʋn yoos Ʋn de. Nom kaane m-shɛr, m-was ne, mɔ *Kiristi* Yeso ya'sɔ wɔ à.

¹⁴ Bɔp ka yoos-de o-nip de kom-Ʋt yoor, de Shir ya'sɔ wɔ à. *Kukt-o Shir* o rɔ Ʋr-she'et n-mɛ Ʋn hur-Ʋr na à, o a gu na m-was Ʋn ka yoos-de o-nip de ne.

¹⁵ O nepstɛ Ʋnze *yan-dor* Yeso kap, ye rɔ Ʋn dak-o o-Asiya tukutɛ mɛ o-cin. Har Ʋn Pajerus ne Ʋn Hamojennis ne, ye tukutɛ mɛ o-cin.

¹⁶ Mɛ Ʋs-kɔn Wan-Kɔyan kutɛ yan-hur-o Onesiporus ne 'wɔn-de Ʋn wƲ. Mɛ Ʋs-kɔn kaane, remen koyanda wƲ rɔ mɛ Ʋn 'ya Ʋn jaab-o Ʋt-mɛn. Komo wƲ hogɛ 'ɛ-mɔ m-haan wƲ hyenet mɛ ke'o á. ¹⁷ Amba bɔ wƲ wɔɔnɛ bɔ-o o-*Roma* à, wƲ hɔɔburɔ mɛ ba m-naas o-da, sɛ da-o wƲ hyane mɛ à. ¹⁸ Remen kaane, mɛ Ʋs-

† WƲ Shir daagne à. †† Hyen komo: Sɛng 16:1 ‡ Hyen komo: Sɛng 16:1

‡† Hyen komo: 1Tim 2:7

kɔn Wan-Koyan kute wu 'wɔn-de un wu un ka hɔ-de un piish ut-ma de! Wɔ un hi un du o nepse, da-o um ro un bɔ-o o-Apisu à, wu guug me.

Bɔr-ɔs yoor

Ko-karma Yeso Kiristi, wu o-nip

2 *Timoti*, wɔ untun wà re wu. O ma'as un nɔm un jaab-o ut-men be-de un yar-mɔ Shir, mɔ *Kiristi* Yeso ya'u wɔ à. ² O hogute me un yoose un hun-ne ma-ut *Kiristi*. Um yoose hun-ne ka ma-to un co-o un ya-us-tɔr deen. Um cɔnɔg o yoose hun-ne ye o-nip gɔn ka ma-to. Ye he m-hoks un yoose un ye ken hun-ne komo à. ³ Nɔm ur-joose un te ne, be-de un swɔ ur-koob, untun ko-karma-wu ur-bon, wu ma Yeso *Kiristi*. ⁴ Ko-karma ro'e be-de un senge-mɔ un wu. Wu ro m-rwɔ un hi un de un wu, n-me un rem-se ro se un karma-ne á. Amba cɔn-mɔ un ko-karma mɔ, wu ru wan-co o un wu hogɔ rɛrɛm-mɔ un wu. ⁵ Ka ro tomso ne be-de ut-mur, yatt-wu a he m-aag o-keeg á, se wu dɔrute jor-se un ka mur-to. ⁶ Ka ro tomso ne ko-wa-o-kat wu nɔme senge-mɔ un wu bɔ a cɔne à. Wu depe wu be m-kum kwukwur-de un rem-se o-kat. ⁷ Nɔm us-barag un to ka ma-to um gɛndu wɔ à. Urege o nɔmog kaane, Wan-Koyan wu 'ye wɔ us-nap, un ka ma-to kap.

⁸ Baks un bɔ Yeso *Kiristi* ro à. Wu Shir 'yonse ut-mari-mar à, wu rwuune un baag-o *Dawuda* à, ka *Ma-to m-Rerem* to, to ma *Kiristi*, to me m-ko'ote un hun-ne à. ⁹ Remen me un ko'ot un ka *Ma-to m-Rerem* to, o hante um rotte un swɔ ur-koob. M-moka me ke'o untun wu nɔme *ur-ba'as* à. Amba yatt-wu he hoks m-gaag un Ma-to Shir á. ¹⁰ Remen kaane, um nɔmog ur-joose un swɔ ur-koob un ko yo ke rii-yo. Um ko'ote ka ma-to, remen hun-ne ye Shir daage à. Remen ye, un ce un ye, ye kumut gwu o a m-kum be-ur *Kiristi* Yeso à, komo ye cuw be-de un ka seps-mɔ un ba m-ta mɔ.

¹¹ Ka ma-to nip-o, to ro m-zee,

Urege net marag un *Kiristi*,

wu nɔm m-hogɔ un Yeso ne tomso ne.

¹² Urege net nɔmog ur-joose un swɔ ur-koob rem Yeso,

wu nɔm ut-gwomo un Yeso ne.

Amba urege net nɔmog she-mɔ un nap un Yeso, Yeso a nɔm she-mɔ un nap un ka net-wu. †

¹³ Urege net ko-wa-o-nip-wu be-ur Yeso á,

Yeso ro m-barme á, wu ro ko-wa-o-nip.

Remen Yeso a nɔm she-mɔ un hi un de un wu á.

Ko-ya-m-senge-wu Shir ro m-hogɔ un rɛrɛm-mɔ un wu à

¹⁴ O ma'as yan-dor m-bakse un ka ma-to um zee à, komo o nek ye ut-to remen Shir. Taase ma-to sunu ye, remen yo gom-ut ro m-zee à. Remen gɔn ka sunɛ-mɔ

ut-ma mɔ ro m-hante rem-se o-hwaa. Komo to ro un hante un naase-mɔ ut-men be-de un ye ro to m-hogɔ à. ¹⁵ Nɔm bɔ un nɔm-m ru, bɔ Shir hette m-ho'os o-wur un wɔ ne à. O warag ko-ya-m-senge, wu ro m-hogɔ 'e-mɔ un senge-mɔ un wu á. Komo o ma'as un yoose un gom-de o-nip hond hond. ¹⁶ O som nɔm un ma-to o-hwaa to un ba ur-hi. Hun-ne ye ro un nɔm un ma-to o-hwaa à, ro m-warag yan-koob-de o-dɔrotte o Shir. ¹⁷ Yoos-de un ye ro m-ha ko kene untun caari-o nat, o ro m-ti un ap-mɔ o-wur à. Himeniyus un Peretus ne, ye ro un gɔn ka yoos-de. ¹⁸ Ka nen yoor-ye, yagute sher-mɔ o-nip mɔ ye rotte à. Ye zee unze Shir be'este wu 'yonsute yan-dor ut-marimar. Remen kaane, ye ro un rwɔ un ye ken yan-dor ye yage m-sher be-ur *Kiristi*. ¹⁹ Amba hun-ne ye Shir sa o zee shi'it-de ro m-nukte á ye ro. Be-de un ka shi'it-de Shir geneg: "Yawe nak hun-ne ye ro ye ma un wu à." †† Komo Ma-to Shir zee, "Da-o wu ken, wu zee ye, 'Yawe wu ro Wan-hur re.' Ka net-wu, se wu yage nɔm *ur-ba'as*." ‡

²⁰ N-me un den-o un ko-wan-hwor, sheend-ut ro kɔn to un mà-to o-zinariya, to ken sheend-to ro kɔn komo to ut-ba. Ka sheend-to o-zinariya to, hun-ne un ess-to remen senge-mɔ un hɔ-de o-biki. Ka to ut-ba to ne hun-ne un ess-to remen senge-mɔ un hɔ-de o-hwaa. ²¹ Kaane ro be-de un ko-yan-dor-wu wɔngse hi un de un wu be-de un ka rem-se o-hwaa se à, wu warag sa o zee sheend-to Shir esse remen hɔ-de o-biki à. Wu waragte ba m-kyokɔ, Shir a hoks nɔm m-senge un wu ne. Komo zɔngse wu ro remen wu nomot ko mɔ ke gɔn senge-mɔ ur-bon mɔ.

²² *Timoti* nɔm ja, un nɔm un rem-us yo-se ne, se yan-campo-ne ro m-cɔn m-nɔm à. Ma'as un nɔm un rii-yo ro so-yo à. Senge m-sher be-de Shir, m-was ne, un she'et-de ba ut-ween ne. Nɔm un gɔn ka rem-se, un myet ye ro us-kɔn be-ur Wan-Koyan un hur-ur gaan à. ²³ Da-o hun-ne ro un sunɛ-mɔ ut-ma to o-hwaa to rotte ur-hi á, o nɔm ja un ye ne. Nɔm ja remen wɔ un hi un du o nepse gɔn ka ma-to ro m-hante ut-ween. ²⁴ Taase wan-senge-m Wan-Koyan wu ma'as un moor-to ut-ween á. Amba wu gut kowan un gwugwer-mɔ ur-hi ne, komo wu hoks m-yoose yo Ma-to Shir zee à, un mɔ un hur-de un wu ne. ²⁵ Ka da-de, n-me un gwugwer-mɔ ur-hi, wu kewes ye ro un yage-to un yoos-de un wu à. O ken da-o Shir a 'ye ye o-da, ye waktune be-de un wu, ye nep yo nip-o ro à. ²⁶ Ka da-de, ye muun un barag-se un ye, ye kumut m-posse be-de un ceeb-o un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*. Wu ro shikke ye un o à, remen ye nomot yo wu cɔne à.

† Hyen komo: *Mati 10:33; Ruka 12:9*

†† Hyen komo: *Ogg 16:5* ‡ Hyen komo: *Isha 52:11*

Bor-ús tet

She'et-de un hun-ne un kom-de o-da

3 *Timoti*, um çonog o nep unze un ho-to ur-kom, hun-ne a su ur-koob deen. ²Yo rwo'e um zeet kaane à, remen:

Hun-ne yea ma'as yan-çon-to un hi un de un ye temb.

Yea ma'as yan-çon-to un hwor,

Ya-ús-ses,

Yan-nu-mo ur-hi,

Ya-ut-reeb,

Yan-koob-de o-dorotte o un ye mate ye à,

Yan-nu-se un o-kiit,

Yan-koob-de un gyer-o Shir.

³Yan-koob-de m-was un hun-ne ne,

Ya-m-ees un or re un ye ne ur-hur,

Yan-we-to hun-ne,

Yan-koob-de un garamse un hi un de un ye,

Ya-m-zwom,

Ya-ur-shoob un kap rii-yo ro so-yo à.

⁴Ya-m-re o-ra,

Ye ro un nom un rii ba m-ceker un yo he m-kor à,

Ye ro shiishe un nu-mo ur-hi ne,

Yan-çon-to un hoge un rerem-mo un hi un de un ye arge çon-to Shir,

⁵Ye ro m-nom sa o zee ye un dorotte-o Shir. Amba ye m-çon Shir ja'as rem-ús yo-se, se ye ro m-nom á. Nom ja un gon ka hun-ne ye ne.

⁶Yo rwo'e um zeet o nom ja un gon ka hun-ne ye ne à, remen ye ken ye ro m-raks hun-ne remen ye tuwut hur-to un ye. Ye m-nom un kaane remen ye garamsuté ne'a-ne ye m-raag. Ka ne'a-ne ye *ba'as*-ut daag un hi-to un ye, komo çon-to un nom un rem-ús yo-se garamsuté ye. ⁷Koyanda a ro ye m-yoose, amba myet un kaane ne, ye wo m-nap un yoos-de o-nip á. ⁸Ye ro un-tun Jenis un Jambaras ne ye nome *Mosa* ur-shoob n-ga n-ga à. Ka bo-se o, ka hun-ne ye ro ur-shoob un rii-yo ro o-nip à. Barag-se un ye rott ur-bon á, sher-mo un ye komo mo ut-bo mo. ⁹Amba yea hoks raks un hun-ne un ya o-da hiin. Remen ba m-jime deen, kowan he m-hyan un rem-se o-hwaa se un ye cas, untun bo kore un Jenis ne un Jambaras à.

Burus nak Timoti ut-to

¹⁰Amba wo, *Timoti*, o nepse ur-bon ne, yo me m-yoose un hun-ne à. O nepse komo bo um nome she'et un de à. O neps yo um çone um nom à. O nepse um shereg be-de Shir. O nepse me un 'mo ur-hur un hun-ne ne, komo me un was un hun-ne. Komo o nepse um joosute us-rem deen. ¹¹O nak hun-ne ya'ag me ur-koob. O nak komo rem-ús yo-se se kumu me n-me bo-

† Hyen komo: *Rwu* 7:11

to o-Antakiya, o-Ikoniya ne, o-Risiya ne. O nak hun-ne ya'ag me ur-koob, amba um joosute, Wan-Koyan Yeso guug me be-de un ye kap. ^{††12}Kap wu çone wu nom gon she'et-de Shir çone à, wu sher be-ur *Kiristi* Yeso, wua su ur-koob be-de un hun-ne. ¹³Amba yan-men-ut jaas-to, un ya-ut-raks ne, she'et-de un ye ur-yo-de a do m-ha n-co n-co. Ye ro un raks un hun-ne, un ce un ye, a ye ut-raks. ¹⁴Amba wo, senge m-sher be-de o-nip o a yoose wo à. O sher hur un du un o ne deen, remen o nepse ka ye yoose wo à, woa hoks wos ur-be un ye ne. ¹⁵O nak Ma-to Shir cin da-o o ro'e wa rek-wu à. Ma-to Shir a hoks wo m-'ya us-nap unze se o shereg ur-hur be-ur *Kiristi* Yeso, ka da-de ne wu he wo m-gwu. ¹⁶Kap Ma-to Shir to ro gense à, to un rwuun be-de Shir. To ro un gwu ne be-ur na:

Be-de un yoose un hun-ne,

un kwos un ye ba'ase ne à,

un ja'as un ye nome *ur-ba'as* à,

un yoose hun-ne bo ye he she'et-de ur-bon à.

¹⁷Shir un ya'as na Ma-to un wu remen kap net-wu ro wu Shir à, wua ma'as zongse, wu nomot ko mo ke gon senge-mo ur-bon mo.

Bor-ús nass

4 Um mossute wo un Shir ne, un *Kiristi* Yeso ne.

Baks wu he piishe un yan-hoog un margan-ne ut-ma à. Komo baks wu roon wu nomot ut-gwomo to un hono o-dak. ²Me, Burus, ro wo m-zee o ko'ot Ma-to Shir. Zonge o ko'ot Ma-to Shir, da-o hun-ne çone m-hoge à, komo un da-o ye çone ye hoge á. O rure hun-ne ye ja'as, da-o ye nome yo depe á, o kwos ye. O do ye jaab-o ut-men, ye senge un nom un rii so-yo. Nom ka rem-se un 'mo ur-hur, komo o ma'as ye m-yoose un Ma-to Shir. ³Me wo m-rure un ka ma-to remen da-o roon, o hun-ne a çun ye hoge yoos-de o-nip á. Amba yea nom rem-ús yo-se se hur-de un ye çone à. Komo yea raks to-to un ye be-de yan-yoos-de ut-bo. Ka yoos-de ro ye m-rure yo to-to un ye çone m-hoge à. ⁴Hun-ne a nom gop-de un hoge o-nip un Ma-to Shir á, amba yea ke to-to un ye be-de ut-zwom to o-hwaa. ⁵Amba wo *Timoti*, o garamse hi un du koyanda. O 'mo ur-hur, da-o un swo ur-koob. O nom senge-mo un ko-ya-m-Rwor un *Ma-to m-Rerem*, to Shir. O nom senge-m ru ur-bon ne, mo Shir ya'asu wo, o nom à.

⁶Hog-m re, a ya'aste mo untun ur-seke de m-swo be-de Shir. Da-o um he m-yage un mo ka hog-mo à, nomoste. ⁷Um sha'ag kashi ut-mur, um komog senge-mo Yeso *Kiristi*, yase me um nom à. Komo, um ma'aste m-bop un *Ma-to m-Rerem* kom-ut yoor. ⁸M-moka Shir essute me 'yons-ur kashi n-ton o-shir, remen um sengu-te m-sher be-de un wu. Wan-Koyan wan-piish ut-ma wu o-nip, wua ya'as me ur-'yons un ka ho-de un piish ut-ma de. Me wu cot Wan-Koyan he m-ya'as un ka

†† Hyen komo: *Seng* 13:14-52; *Seng* 14:1-7; *Seng* 14:8-20

'yons-de un hon-de á. Amba Shir a 'ye hun-ne ka 'yons-de, komo myet un ye ro ur-gop ye hyenet muun-mo un wu à.

Burus conog Timoti gu wu

⁹ *Timoti*, koyan wo m-nom, o nom kyak, o haan be un de hor-m-hor. ¹⁰ Um conog o haan remen Dimas wongute un me ne. Wu wongute un me remen gop-de un rem-se un hono o-dak. Wu neketé bo-o o-Tasaroni-ka. Komo Kirezens Haag raag-o o-Garatiya. Titus komo wu haaru raag-o o-Darmatiya. ¹¹ Ruka wu cot ro kané un hon-de un wu be un de. O hoob Markus, no haan no un wu ne remen wua hoks me m-gu deen, n-me un senge-m re kané. ¹² Um tomog Tikokos ha-mo un bo-o o-Apisu. ¹³ Da-o um she'ete un bo-o o-Toruwas à, um yagnute cop-o o-huw un kom-ut Karbus. Hakkure, da-de o he m-haan à, o deknú me o. Komo o deknú me takurda-ut re. Wo bopre ka to a nome un ka-to un gwoor á. ¹⁴

¹⁴ Ka ko-ya-o-pyap-wu Arekanda nomotu me rem-us yo-se. Wan-Koyan a top wu bo un rem-us yo-se se wu nome à. ¹⁵ Wo ma o nom ceen un wu ne, remen wu ro ut-yage un yoos-ur na ne deen.

† Hyen komo: Koro 4:14; Pmon 24; 2Kor 8:23; Gara 2:3; Titu 1:4
 †† Hyen komo: Koro 4:14; Pmon 24; Seng 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Koro 4:10; Pmon 24 ‡ Hyen komo: Seng 20:4; Apis 6:21-22; Koro 4:7-8 †† Hyen komo: Seng 20:6 ‡ Hyen komo: 1Tim 1:20; Bong 62:12; Roma 2:6

¹⁶ Da-de a taknu me m-hante be-de un ko-wan-piish ut-ma kané un bo-o o-Roma à, um ruute hi un de be-de un ye ro me us-cetente à, yatt-wu su'e me á. Ye tukute me o-cin kap mo un ye. Um konog Shir sokse ye ka *ba'as-de*. ¹⁷ Myet un kaane ne, Wan-Koyan ro eso un me ne. Wu ya'ag me ur-beeb, har um hokste ko'ot un ka *Ma-to m-Rerem* to, to ma Yeso *Kiristi*. Hun-ne ye ro *Yahuda*-ne á ro kané ye hogute to. Komo Wan-Koyan guug me sa o zee wu posse m-mar un nu-o o-zur à. ¹⁸ Um nepste Wan-Koyan wua ruut me un ko yo ke rii yo-yo yo. Wua 'er me, wu woot me be-de un gwo-mo-to un wu to n-Ton o-shir. Yage a bumut Wan-Koyan, har da-o ba m-ta! *Amin*.

Gas-de ur-kom

¹⁹ Hakkure o gassu me Biskira, un campo un wu ne Akira.

O gassu me komo, yan-den-o Onesiporus ne. ²⁰

²⁰ Erastus ro kon har m-moka n-me bo-o o-Korinti, komo um yagnute Taropimus n-me bo-o o-Miritus wu piishe á. ²¹ Koyan wo m-nom, o nom kyak, o haan be un de rii-yo huw-o woonte. Or na ne yan-dor kap, ro no ur-gas. Yuburus un Pudens ne, un Rayinus ne, un Karawudiya ne, ye ro no ur-gas komo. ²² Wan-Koyan ro un wo ne! Yar-mo Shir ro un no ne!

††† Hyen komo: Seng 18:2; 2Tim 1:16-17 †† Hyen komo: Seng 19:22; Roma 16:23; Seng 20:4; 21:29

Titus

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Ya-ut-con un yan-dor Yeso

Senge-mō un buug-to un hun-ne un hon un hon n-me un yan-dor Yeso

Do ye un jaab-o ur-hur, ur-kewes ne

Ur-kom

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Me, Burus, wan-guw-mō Shir, me gendū wō ka takurda-o. Komo Yeso *Kiristi*† tomnu me um nomot senge-mō Shir. Yeso un tomōn me bō sher-mō un hun-ne ye Shir daage à, he m-bō'ose m-'wōns ne à. Komo yea nep yoos-ur Yeso ur-bon ne. Ye nepē yoos-ur Yeso ur-bon ne, yea she'et gon she'et-de Shir cone à. ² Ka da-de, yea kum saktō-o un hoog-o ba m-ta o Shir surte o-nu rii-yo wu nomot hono o-dak à. Remen Shir rō m-rwōr ut-bō á, hun-ne rō m-sheer un swō-ur o-nu o un wu. ³ Da-o Shir hyane nomog hond hond à, Shir rwo'og hun-ne ye nep Ma-to un wu, be-de un senge-m re mō un kō'ot un *Ma-to m-Rerem*. Shir *Wan-Gwu* na ya'asū me ka senge-mō.

⁴ Titus, me wō m-gende un ka takurda-o. Wà re o rō remen myet-m na a shereg be-ur Yeso *Kiristi*. Um konog Shir Tato na, un komo *Kiristi* Yeso ne, *Wan-Gwu* na. Me us-kon wu 'ye wō yar-mō un wu, komo wu 'ye wō gwugwu-mō ur-hur! ††

Senge-m Titus o-Kirit

⁵ Da-o um yagnu wō n-me o-Kirit † à, me un yagnu wō remen o busuté senge-mō a shie à. Komo yo depe o nom ur-takan à, yo rō: o deeg sek-ye ye he dorotte un yan-dor n-me un kō o ke bō-o, bō um ruru wō à.

⁶ Um rüssutu wō gon net-wu a he m-daag à. Ko-sek:

Udepe a kum rii-yo ur-reeb be-de un wu á.

Deputē wu ese be-de un ne'a un wu cot à.

Yakar-ye un wu komo, *yan-dor Yeso* ye. (Ye rott jin-ur yo-de á, komo yan-dorotte-o un ye mate ye à).

⁷ Taase hun-ne kum rii-yo o-yo'og be-de un wu á.

(Remen ko-wan-gut-de un *yan-dor Yeso*, wu rō m-rwō un yish be-de un senge-mō Shir.)

Taase wu nome or un wu ne us-ses,

Wu rotte hor-mō us-ryaab á,

Wu rō un yage swō-mō ho wu á.

Wu rō un hoob-o ut-ma á.

Wu rō o-suub remen hwōr á.

⁸ Amba wu ma'as ko-wan-gōks un hamat-ne ur-bon ne.

Wu rō un hoge un zak-o un nom un rii-yo ur-bon à.

Wan-barag-se ur-bon.

Wu rō un nom un kashi un rii-yo depe à.

Wan-ba-m-kukop un kukop-mō ur-hur.

Wan-hoks un garamse un hi un de un wu.

⁹ Wu shere ur-bon ne be-de un *Ma-to m-Rerem* to te yoose wu à, to ma Yeso *Kiristi*.

Ka da-de wua hoks m-wos ur-be unze ka ma-to nip-o komo yatt-wu he to m-kwus á. Wu nome kaane wua hoks m-gu un hun-ne ye nomot o-dorotte be-de un ka yoos-de o-nip de, de un *Ma-to m-Rerem*. Wua kute hun-ne ye yage m-sheer un yoos-de o-nip à, ye nep unze ye ba'asute. ††

Nak ut-to remen yan-yoos-de ut-bo

¹⁰ Me un zee kaane remen ye ken ye rō kon deen, ye rō m-'ya un sek-ye be-de un yan-dor m-sek á. Komo ye rō m-raks un ye ken un hun-to o-saa. Yan gon ka yoos-de ye ken ye un rwuun so un buug-de un hun-ne de rō m-zee: myet yan-dor se a *koog* ye bō jind-o un *Yahuda*-ne zee à. ¹¹ Taase nō 'ye gon ka hun-ne ye ur-keer de ur-yoos á. Yan nō ye, remen ye rō un yoos-de yo depe ye yoos á, ye rō naas un sher-mō un hur-to un hun-ne deen. Ye rō un ka yoos-de ut-bō to remen ye kumut hwōr be-de un hun-ne. ¹² Wu ken net-wu rō kon wa-us-nap, wu ro she'ete n-ga n-ga un o-Kirit. Wu zee: "Hun-ne ye o-Kirit rō un rwōr ut-bō koyanda. Ye peneg men-ut jaas-to, m-dum ne untun nem-ye o-kot. Ye peneg m-zar amba se o-suub be-de m-re deen." ¹³ Ka ma-to un ka wa-us-nap-wu rwōre à, korog o-nip be-de un hun-ne ye un o-Kirit. Remen kaane um conog o kangse yan-dor ye rō un dorē un yoos-de ut-bō à. Ruru

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: 2Kor 8:23; Gara 2:3; 2Tim 4:10 ‡ o-Kirit: dak-o n-tete o m-sa.

†† Hyen komo: 1Tim 3:2-7

ye bō ye he m-sher be-de un yoos-de o-nip de ma Yeso à. ¹⁴ Komo taase ye do m-was un zwom-to un *Yahuda*-ne á, kō ne ye dore *karamsa*-to un hun-ne ye yage yoos-de o-nip de ma Yeso *Kiristi*. ¹⁵ Hun-ne ye hur-to un ye rō ut-pus to puu à, yatt-yo rō be-de un ye yo un ba ur-bon á. Amba yan-men-ut jaas-to un ye yage m-sher be-ur Yeso à, koyan ye nome yoa nom ur-bon á. Ye rō un ma'as un barag-ys yo-se, komo hur-de un ye kapste ye. ¹⁶ Gon ka yan-yoos-de ut-bō ye, ye rō un rure un hun-ne unze ye nepse Shir. Amba yo ye rō m-nom à yo rō na m-kute unze ye nap Shir á. She'et-de un ye de un rem-se o-hwaa de. Ye rō m-nome un Shir o-dorotte á. Komo yea hoks un nom un rii-yo ur-bon á, kō hiin.

Bor-ys yoor

Bō yan-dor he she'et-de ur-bon un hun-ne ne à

2 Amba Titus, wō senge yoose un yan-dor rem-se rō hond hond un yoos-de o-nip ne de ma Yeso *Kiristi*. ² Yoose mong-ne campo-ne ye hoks garamse hi un de un ye. Komo ye she'et she'et-de hun-ne hette ye 'ya m-sek à, ye senge nom un barag-se ur-bon. Ye ma'as m-sher be-de Shir un hur-ur gaan, ye was un hun-ne ne, komo kō ya koru ye, ye ma'as un nom o-dorotte be-ur Yeso.

³ Un cen o yoose mong-ne ne'a-ne, ye she'et gon she'et-de he 'ya un Shir m-sek à, un kō yo ke rii-yo ye rō m-nom à. O ruru ye taase ye we net á, kō ne ye yage swō-mō ho ye á. Amba ruru ye, ye yoose ye ken ye nom un rem-se ur-bon. ⁴ Be-de un nom un kaane, yea yoose ne'a-ne rek-ye bō ye he she'et-de depe à. Ye yoose ye:

Bō ye he m-was un campo un ye ne, komo un yakar-ye un ye ne ur-bon ne à.

⁵ Bō ye he garamse hi un de un ye,
Bō ye he she'et-de un ba m-kukop à,

Bō ye he m-was un hur-to un ye ne,

Bō ye he m-hoge un 'won-de un hun-ne à,

Bō ye he nome un campo un ye ne o-dorotte à.

Ye nom kaane bō yatt-wu he yo'og un Ma-to Shir ya'asu na á.

⁶ Un cen o rure campo-ne beeb-ye, ye hoks garamse un hi un de un ye ⁷ un kō yo ke rii-yo. Wō un hi un du ma'as un nome un hun-ne rem-se ur-bon. Bō o he warag rii-yo m-sha be-de un yan-campo-ne à. Wō ro un yoose un hun-ne Ma-to Shir, o yoos un hur-ur gaan komo ba m-se'er. ⁸ Yoos rii-yo rō o-nip à, yo yatt-wu he hoks m-yo'og á. Nom kaane bō yan-yage-ut ru he m-hoge m-'e à, remen yea kum rii-yo ye hette wō m-yo'og á.

⁹ Yoose guw-ne ye ma'as nome un yan-hur-o un ye o-dorotte. O rure guw-ne, ye nom rem-se yan-hur-o un

ye hette o-zak à. Komo o rure ye taase ma-to suune ye un yan-hur-o un ye ne. ¹⁰ Taase ye hiw ur-hyow be-de un yan-hur-o un ye. Amba ye kute yan-hur-o un ye unze ye kashi un hun-ne ye, komo yea hoks hwō ur-hur be-de un ye. Ye nom kaane remen koyan ye rō m-nom yea ru hun-ne rakste ut-to be-de un yoos-de un Ma-to Shir *Wan-Gwu* na.

Yar-mō Shir, komo un hoog pu-o ne

¹¹ Shir kututu na yar-mō un wu, wu haante wu guut hun-ne kap un bu-yo ye hette m-possē be-de *ur-ba'as* à. ¹² Remen yar-mō un wu, Shir yoosutu na a yage gon she'et-de wu rō m-con á, a yage komo gop-de un rem-se un hono o-dak. Komo Shir yoosutu na bō a he she'et-de ur-bon un kashi o-bu à, kō m-mōka un ka cōw-yo a hette m-nap unze a m-'ya un Shir m-sek. ¹³ A nom kaane, kō de a rō un 'er-de un saktō, o he na m-rwō o-zak à. Un ka hō-de Yeso *Kiristi*, wu rō na caari-wu Shir, *Wan-Gwu* na, wu he m-muun un ka dak-o un seps-mō un wu ne. ¹⁴ Yeso ya'aste hi un de un wu har m-mar rem na. Wu un nom kaane, remen wu ruru na be-de un beeb-de *ur-ba'as*, komo remen wu sokstē *ba'as*-ut na. Wu un nom kaane bō a he m-warag kashi un hun-ne ye un Shir à, komo bō a he m-warag hun-ne yan-gop-de un nom un rem-se ur-bon be-de Shir. †

¹⁵ Remen kaane Titus, um conog o yoose yan-dor ye un o-Kirit ka rem-se um ruru wō à. Do ye jaab-o ut-men ye nom myet ka rem-se, o nek ye ut-to, o baks unze wō ur-beeb ne de un nom un kaane. Taase o yage wu ken wu muut ma-ut ru hwaa á.

Bor-ys tet

Nom un rii-yo un gwu

3 Titus, senge bakse un *yan-dor Yeso* ye nome ye rō ut-gwomo à un sek-ye ne o-dorotte. O baksu ye komo, ye ma'as zongse remen ye nomote or un ye ne rem-se ur-bon. ² Komo taase ye we net á, amba ye she'et ba ut-ween un hun-ne ne, ye kutu ye gwugwer-mō ur-hi. Komo un she'et-de un ye, ye muut hi un de un ye hwaa be-de un hun-ne myet.

³ A ro m-raag ne n-ga, sa o zee hun-ne ye yage m-sher be-ur Yeso m-mōka à. A ro un koob-de o-dorotte, komo hun-ne ro rakstu na. Sa o zee guw-ne a ro'e, ye gop-de un nom un rem-se un men-ut jaas-to garamse à, se ye rō m-hoge rerem-mō m-nom à. N-ga a ro shi-ise un men-ut jaas-to, ur-shoob ne, ye kututu na ut-yage, na un cen na, a rō ut-yage un ye ne. ⁴ Amba da-o haanuru o Shir *Wan-Gwu* na kutu na unze wu rō ur-'won ne, komo wu waste un kowan ne. ⁵ Wu ruru na be-de un swō ur-koob de un *ba'as*-ut na, wu un nom kaane ba remen kashi un rii-yo a nome á. Amba remen

† Hyen komo: *Bong* 130:8; *Rwuu* 19:5; *Kara* 4:20; 7:6; 14:2; *1Bit* 2:9

'wɔn-de ʊn wʊ. Shir ya'astʊ na hoog-m pʊ-mɔ. Wʊ sokstɛ *ba'as*-ʊt na, Wʊ kutu na bɔ a he she'et-ʊr pʊ-de à, ʊn beeb-de ʊn *Kukt-o Shir*, o wʊ ya'ʊ na à. ⁶ Shir tɔ-mɔntɛ Yeso *Kiristi*, *Wan-Gwʊ* na, wʊ ye'et na Kukt-o ʊn wʊ. ⁷ Remen yar-mɔ Shir wʊ ak na kashi ʊn hun-nɛ, komo a wost ʊr-bɛ remen wʊ ɛssʊtʊ na hoog-m ba m-ta. Wʊ ʊn nɔm yo ka remen na m-mɔka yakar-yɛ ʊn wʊ yɛ. ⁸ Ka ma-tɔ, ma-tɔ o-nip tɔ. ʊm ɔnɔg wɔ o es eso, sɛ o hyanag hun-nɛ dɔrʊtɛ tɔ, bɔn kap wʊ shɛrɛ be-de Shir à, wʊa nep ʊnze wʊa ma'as ʊn nɔm rem-se ʊr-bon. Ka yoos-de rɔ ʊr-bon nɛ komo ʊn gwʊ nɛ remen kɔwan.

⁹ Amba nɔm ja be-de ʊn yan-ma-tɔ o-saa ʊn ma-tɔ ʊn ya-n-ga-yɛ nɛ, o nɔm ja ʊn sʊnɛ-mɔ ʊt-ma nɛ, ʊtween nɛ tɔ ma-tɔ ʊn *karamsa*-o *Mosa*. Gɔn ka sʊnʊ-mɔ ʊt-ma mɔ, ma-tɔ o-hwaa tɔ, tɔ rɔ ʊn gu ʊn nɛt á. ¹⁰ ʊregɛ nɛt rɔ kɔn wʊ rɔ ʊn wɔngsɛ ʊn *yan-dor Yeso* à, nak wʊ ʊt-tɔ, o rʊrʊ wʊ, wʊ yagɛ m-nɔm kaanɛ. Wʊ yagɛ m-yagɛ, o nek wʊ ʊt-tɔ ayoore-o. Ka da-de wʊ yagɛ m-hogɛ, o nɔm ja ʊn ka nɛt-wʊ nɛ. ¹¹ Wɔa nep

cas ʊnze ka nɛt-wʊ tukutɛ o-nip jim, komo remen wʊ ba'asʊtɛ, wʊ ʊn hi ʊn de ʊn wʊ nepstɛ *ba'as-tɔ* ʊn wʊ kapstɛ wʊ.

¹² Man tɔmbɛ Atanas kɔ Tikokos be ʊn du, wʊ dek sɛngɛ-m ru. Wʊ wɔbusɛ, hakkʊrɛ nom yo o he mhoks à, o 'wɔstʊ mɛ ʊn bɔ-o o-Nikopori. Mɛ o-saktɔ man kom da-o o-hʊw kánɛ. ¹³ Nɔm bɔ ʊn nɔm-m ru o guut Zenas (*Wan-nap-o* ʊn piish ʊt-ma) ʊn Apɔrɔs nɛ ʊn hew-de ʊn yɛ. Gu yɛ, taase yɛ nom kɔɔb-de ʊn kɔ yo ke rii-yo. ¹⁴ Yanze wɔ ʊn hɔn du o he m-nɔm kaanɛ á, amba ma'as yoosɛ *yan-dor Yeso* yɛ muut ʊr-hi be-de ʊn nɔm ʊn sɛngɛ-mɔ ʊr-bon be-de ʊn hun-nɛ yɛ rɔ ʊn hoob-o ʊn gwʊ à. Da-o yan-dor nome kaanɛ yɛa yagɛ she'et-de o-hwaa.

¹⁵ Myet yan-dor yɛ rɔ kánɛ à, rɔ wɔ m-gas. Tɛ wɔ m-zɛɛ o gas ɔr na nɛ yan-dor kánɛ ʊn o-Kirit, yɛ wasse ʊn na nɛ à.

Yar-mɔ Shir rɔ ʊn nɔ nɛ kap!

† Hyen komo: *Sɛng* 20:4; *Apis* 6:21-22; *Koro* 4:7-8; *2Tim* 4:12

†† Hyen komo: *Sɛng* 18:24; *1Kor* 16:12

Pirimõn

Rem-se rọ n-mẹ à:

M-zante

Bòm ụn Pirimõn

Kọnẹ ụn Onẹsimus ụs-kọn

Ur-kọm

Ur-gas

1 Ka takyrda-o ụn rwụun be ụn de Burus, wụ rọ ke'o à, ha-mọ ụn be-ur Pirimõn. A ụn ka mẹ remen ụm rworog ma-ut *Kiristi*† Yẹso tọ ur-bon. Mẹ ụn *Timoti* nẹ or na rọ wọ m-gas.

Pirimõn wọ ko-nay-wụ, komo or tẹ n-mẹ ụn senge-m *Kiristi*. ² Tẹ komo m-gas ụn *yan-dor Yẹso*, yẹ rọ m-morge ụn hur-o ru remen bongon-de Shir à. Tomso tẹ m-gas ụn or na ne'a, jin-de ụn wụ Apiya, ụn Arkibus ko-karma be-de ụn rwor ụn *Ma-tọ m-Rerem* tọ ma *Kiristi*. ††

³ Ụm kọnọg Shir Tato na ụn Wan-Koyan nẹ Yẹso Kiristi, yẹ ye'et nọ m-yar ụn gwugwu-mọ ur-hur nẹ.

Was-m Pirimõn m-sher nẹ

⁴ Or re Pirimõn, kọ o ke da-o ụm kọnẹ, mẹ wọ m-tan ụm 'ye Shir re ur-bongon, ⁵ remen ụm hogute wọ m-was ụn hun-nẹ yẹ Shir nẹ kap, m-sher nẹ mọ wotte à, be-ur Wan-Koyan Yẹso. ⁶ Kọn-ụs re se rọ, morog-ur nọ de ur-bon de ụn yan-dor o ụn *Kiristi*, de gu wọ o nept rii-yo ur-bon, yo o yoose be-ur Yẹso *Kiristi*. ⁷ Wan-hen-em re, was-m ru ya'ag mẹ o-zak ụn caari-o ụn jaab-o ut-men nẹ! Men-tọ ụn yan-dor nọmog o-zak rem ru.

Ụs-kọn rem Onẹsimus

⁸ Remen kaanẹ, rem *Kiristi*, man nom jaab-o ut-men, ụm rurutu wọ yo o he nom yo depe à untun wan-dor. Amba man gaktu wọ á, ⁹ remen mẹ wọ m-was. Mẹ, Burus, ko-mong kanẹ ke'o, rem *Kiristi* Yẹso, ụm jiište m-cọn ụm kon wọ. ¹⁰ Mẹ wọ ụs-kọn o nome Onẹsimus † rii-yo ur-bon, wụ warge wà re bọ ụm ro ke'o à. ††¹¹ N-ga wụ ro hwaa be ụn du, amba m-mọka ko-yan-gwu-wu be ụn du ụn mẹ nẹ.

† Wụ Shir daagne à. †† Hyen komo: Koro 4:17 ‡ Jin-ur Onẹsimus de rọ "Nẹt sọ-wu." †† Hyen komo: Koro 4:9

¹² Mẹ wụ m-muutbe be ụn du, amba hur ụn de rọ be-de ụn wụ. ¹³ Bọ ụm rọ ke'o kànẹ à, remen rwor ụn Ma-ut m-Rerem à, ụm ro cọnog ụm yagu wụ kànẹ ụn mẹ nẹ remen wụ guut mẹ ụn suge ụn du. ¹⁴ Kap ụn kaanẹ nẹ, mẹ cọn ụm ru wọ nọm ụn yo ken rii-yo ba wọ ụn cọn á. Amba man cun o nom yo ụn cọn-m ru ba m-gakte. ¹⁵ O ken da-o, Onẹsimus ro wongute ụn wọ nẹ ụn ya o-da hiin, remen o doot wụ m-gọks ba m-ta. ¹⁶ Wọ gọks wụ untun ko-guw á, amba arge kaanẹ, gwot wụ untun or ru ko-yan-dor, wụ o cọnẹ à. Mẹ wụ m-was deen. Depete o was ụn wụ nẹ arge kaanẹ, ụn es-de ụn wụ ko-guw-wu Shir, ụn wụ shere nẹ be-ur Wan-Koyan à.

¹⁷ Ụn kaanẹ, urege wọ ụs-barag, mẹ or ru wụ, gọks Onẹsimus bọ o he mẹ m-gọks à. ¹⁸ Urege Onẹsimus nomotu wọ *ur-ba'as*, sokse wụ. Urege wọ wụ m-dore ur-moog, muut ka moog-de ụn hi ụn de. ¹⁹ Mẹ genbe ụn kom-ut re: Mẹ, Burus, man topso wọ kap yo wọ Onẹsimus m-dore à. (Man nom ma-tọ ụn hogog pu-o, o o kumẹ be ụn de á.) ²⁰ Ụn kaanẹ heno re, hakkure, ụm kọnọg yo ka be ụn du, rwọ men-ut re nom m-gwugwu! Nọm yo ka remen jin-ur Wan-Koyan na, na hen-nẹ yẹ be-ur *Kiristi*.

²¹ Ụm nepse dorotte-o ru, wọa nom har ma arge yo ụm kọnẹ wọ à. ²² Komo har m-mọka, kum o-kuke rem re n-mẹ ụn hur-o ru, remen mẹ o-saktọ, Shir a gọks kọn-ụs nọ kap wụ muutbu mẹ be-ur nọ.

Gas-de ur-kọm

²³ Epparas, wụ rọ ke'o ụn mẹ nẹ à, remen wụ rọ ụn dor *Kiristi* Yẹso, tombutu wọ gas-de ụn wụ. ††²⁴ Kaanẹ komo or re nẹ yan-senge-mọ ụn rwor ụn ma-ut Yẹso, Markus, ụn Aristarkus, ụn Dimas, ụn Ruka nẹ, or re nẹ n-mẹ m-senge yẹ wọ ur-gas. †††

²⁵ Yar-mọ Wan-Koyan Yẹso *Kiristi* ma'as ụn wọ nẹ!

†† Hyen komo: Koro 1:7; 4:12 ††† Hyen komo: Seng 12:12,25; 13:13; 15:37-39; 19:29; 27:2; Koro 4:10,14; 2Tim 4:10-11

Yahuda-ne

Rem-se rō n-me à:

M-zante: Kiristi rō myet hyangan-mō Shir
 Gōs-ūt Kiristi arge yan-tōm-ye Shir
 Gōs-ūt Kiristi arge Mosa un Josuwa
 Gōs-ūt Kiristi arge wan-Cōw un kōn-se Shir
 Gōs-tō un ɛss un ma-ūt Kiristi
 Gōs-ūt seke-ūt Kiristi
 Sher-mō jiishe à
 Nōm un yo Shir cōne à
 Kōn-se ur-kōm
 Ma-tō ur-buste

Bor-o gaan

Ma-tō ka Shir tōmmonte
 Wà un wū Yeso rem na

1 N-ga N-ga, Shir nōmog ut-ma un tat-ne na ne be-tō un yan-Rwōr un Ma-tō Shir o-da ut-mōor ne, us-cōw ne un hōn un hōn. ² Amba m-mōka un kà da-ō ur-buste o, wū nomutu na ut-ma be-ur Wà un wū Yeso, wū Shir nōme hōno o-dak un bu-yo un wū à, da-ō ur-kōm tomso Yeso warguru wan-gwōmo-tō un kō yo ke rii-yo remen Shir daagne wū. ³ Wō gute **Wà-wū Shir**, o hyanuru seps-mō Shir. Wō hyene wū, ragaan-wū rō un Shir ne. Wū rō bok hōno o-dak un ma-tō un wū tō ur-beeb. Bō wū soksutu na **ba'as**-ut na à, wū daaru n-Tōn un shir, wū she'eturu un be-de ut-gwōmo n-riib o un Shir Wa-ut-Hyat.

Wà-wū Shir jiishte yan-tōm-ye Shir

⁴ **Wà-wū Shir** jiishte **yan-tōm-ye Shir**. Shir ak wū Wà un wū. Kanē wū jiishe ye be-de un ka jin-de. ⁵ Shir zeeru wū,
 “Wō Wà re wū,
 Caanē um waragte Tato ru.” [†]
 Komo Shir doog m-rwōr un ma-tō un wū un nu-ō un wū ken wū, wū zee,
 “Man warag Tato un wū,
 Wua warag Wà re.” ^{††}
 Amba wū tak m-zeē un yan-tōm-ye un wū kaanē á.
⁶ Da-ō Shir tōmne Wà un wū, wū co, un hōno o-dak à, wū zeeru,

“Yage **yan-tōm-ye Shir** kap ye kwuktutu wū,

[†] Hyen komo: Bōng 2:7 ^{††} Hyen komo: 2Sam 7:14; 1Nom 17:13

ye nomote wū ur-bōngon.” ^{‡‡}

⁷ Shir rurutu na ma-tō un yan-tōm-ye un wū. Wū zeeru,
 “Wū rō m-muut un yan-tōm-ye un wū untun m-yo,
 Guw-ne ye un wū untun rem-de o-ra.” ^{‡‡}

⁸ Amba un ma-ut Wà un wū, wū zee,
 “Wō Shir, gwōmo-ut ru tō m-ta tō á.

Piish un ma-tō o-nip,
 tō rō gwōob-yo un gwōmo-ut ru.

⁹ O bok o-nip. Wō un nōm **ur-ba'as** á. ^{‡‡‡}

Remen kaanē o, me, Shir ru, um dagantu wō,
 Um sagabutu wō ut-gwōmo arge or ru ne o-zak ne.”

^{‡‡‡}

¹⁰ Wū zeeru wū komo,
 “Wan-Kōyan o, cin ur-takan,
 wō nōme o-tōn o-dak ne.

¹¹ Komo tōa tees. Wō ne, wōa te á.

O-dak o-tōn ne tōa tees untun bō o-gund rō m-ta à. [§]

¹² Wōa putum tō untun ut-gund,

Wōa sugu tō bō net rō m-suge matuku-ut ut à.

Amba wō, wōa barme á.

Komo hak-ys ru se a te á.” ^{§†}

¹³ Shir dooru m-zeē un Wà un wū,

“She'et un ka be-de ut-gwōmo de,

har um ru'ut yan-yage-ut ru waragte

rii-yo o he m-yawag un na-ys ru à.” ^{§††}

Shir tak m-zeē yan-tōm-ye un wū kaanē á. ¹⁴ Ye **yan-tōm-ye Shir** guw-ne ye cot. Ye kukt-tō tō Shir tōmne remen ye nomuté hun-ne ye he kum un gwū à, m-guw.

[‡] Hyen komo: Bōng 97:7 ^{††} Hyen komo: Kara 32:43 (ut-Girik)

^{‡‡} Hyen komo: Bōng 104:4 (ut-Girik) ^{‡‡†} Hyen komo: Bōng

45:6-7 ^{‡‡‡} Hyen komo: Isha 61:1,3 [§] Hyen komo: Isha 51:6

^{§†} Hyen komo: Bōng 102:25-27 (ut-Girik) ^{§††} Hyen komo: Bōng 110:1

Bor-us yoor

Raag no ut-to un Ma-ut Yeso

2 To, bo a hyane *Wà-wu Shir* jiište *yan-tom-ye Shir* m-sek à, se a muut no ur-hi be-de un ma-to un wu to a hogè à. A jar a ho'os to, to possu na á. ² Ma-to rwuune un nu-se un *yan-tom-ye Shir* à, a hyanag 'wons-mo un to. Kap ye yage to m-dore à, ye swoog ur-koob hond hond un *ba'as-to* un ye ne. ³ A ru á, urege a yagute m-was un ka caari-to ut-ma to un gwu to ne. To rwuune un nu-o un *Wà-wu Shir* à. *Wà-wu Shir*, wu ro na Wan-Koyan à, Yeso un hi un de un wu, wu ruru na to. Ka da-de ne, ye hogè to un nu-o un wu à, ye dooru na m-rure un nip-o un to. ⁴ Ye ro m-rwor ut-ma, *Kukt-o Shir* o ro ye m-'ya m-yar un hon n-hon, ko wu ke un go un mo ma un wu yar-mo ne, bo Shir cone à. Komo Shir tosutu ye un bu-se un nom un rem-se o-napa, ut-hyat, un rem-se moor-to ut-made ne.

Yeso Wà-wu un net

⁵ O-Ton, o-dak ne to roone à, to a un ma-to un to m-moka à, ba *yan-tom-ye Shir* ye a ya'e ur-beeb ye nomot gwomo-to un to á. ⁶ Wu ken genege un de ken be-de un Ma-to Shir, wu zeeru;

"¿Ya rwo'e wotte m-was un te ne hun-ne, har wotte net † m-hwo n-me un barag-us ru?"

⁷ Un ya o-da hiin,

o rwo'og net un con-de wo de un *yan-tom-ye Shir* á. Komo o sagbu wu m-sek mosse m-seps ne.

⁸ O ya'ag wu gwomo-to un ko yo ke rii-yo, yo o nome à." ††

Yatt-yo kuse ba wo un ya'as wu á.

Amba m-moka a un go hyan net hokste bop un ka rem-se kap se Shir ya'ase wu á. ⁹ Wu a m-hyan à wu ro Yeso, un ya o-da hiin a muute wu, wu woo *yan-tom-ye Shir* á. Remen yar-mo Shir, Yeso marag remen hun-ne kap. Komo m-moka bo wu suute ur-koob har wu meret à, a sagabutu wu m-seps, m-sek ne.

¹⁰ Shir nome koyan, komo koyan remen seps-mo Shir mo. Shir nomog kashi un rii bo wu muute Yeso shiishe hond hond un bu-yo un swo ur-koob à, bo Yeso kute yakar-ye Shir deen bu-yo un gwu à, komo heeturu ye be-de un seps-mo un wu. ¹¹ Yeso ro un sokse un hun-ne *ba'as-to* un ye. Komo un Yeso un ye a sokse *ba'as-to* un ye à, myet Tato o-gaan ye ro. O rwo'e Yeso rotte m-hoge m-'e á, wu zeet ye hen-ne ye un wu. ¹² Wu zeeru Tato un wu,

"Man bum jin un du be-ur hen-ne re ne.

N-me un morog-de un hun-ne ru, man hu sep-to un bongon un du." †

¹³ Komo wu zeeru hun-ne,

"Man sher be-de Shir."

Komo wu dooru m-zee,

"Me ka kanè un yakar-ne ye Shir ya'u me à." ††

¹⁴ Cin da ka yakar-ye ye Shir ya'e Yeso à, hun-ne ye, yanze o-Kukt á, wu, un cen wu Yeso, wu waragte net untun ye, remen wu meret, wu sabursute *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, wu hante m-mar à. ¹⁵ Komo wu waragte net untun ye, remen wu usté ye, ye roa ma'as m-guw un ho-to un hoog-mo un ye remen gyer-o m-mar à. ¹⁶ Net a hyen cas unze Yeso un haan remen wu guut *yan-tom-ye Shir* á, amba wu un haan wu guut yakar-ye un baag-o *Ibrahi*. ††† Remen kaane yo ken bu-yo ro kon á, se Yeso waragte untun hen-ne ye un wu ne, remen wu waragte ko-wa-o-nip, un wa-ur-'won ne be-de ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, be-de un nome Shir m-guw, remen wu he sokse un hun-ne *ba'as-to* un ye to ye nome Shir à. ¹⁸ M-moka kaane, Yeso swoog ur-koob komo bo a megerte wu à, wu rees gun kowan wu a ut-meger à.

Bor-us tet

Yeso jiište Mosa

3 Remen kaane, tu no yish be-ur Yeso, wu Shir tom-ne, wu waragte na ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ruru un ye ken ye ne un yo te sherte à. ² Yeso no-mog o-nip be-de Shir wu daage wu à, un ko yo ke rii-yo, yo Shir zee wu nom à, bo *Mosa* nome o-nip be-de un senge-mo Shir à, be-de un hur-o Shir. ††† A 'woste sek-m Yeso aragte mo ma *Mosa*, bo a ro un bom un ko-yan-mà-to o-hur, arge hur-o wu ma'e à. ⁴ Ko o ke hur-o, o ro un wu ma o ne à. Amba Shir nome ko yo ke rii-yo. ⁵ *Mosa* nomog o-nip un guw-mo un hur-o Shir kap, komo wu ro un rure hun-ne rii-yo Shir he m-zee u co à. ⁶ Amba *Kirist* ††† nomog o-nip bo wu ro Wà un hur-o Shir à. Shir ro m-sher un wu un gwomo-to un hun-ne ye Shir. Komo a ro ka hun-ne ye, urege a ro un jaab-o ut-men ne, komo a nom us-ses un sakt-o na ne, ka o ro n-me *Kiristi*.

A nak yan-koob-de m-sher ut-to

⁷ To, yo *Kukt-o Shir* zee à, yo ro:

"Caane, urege no hogute cor-o Shir,

⁸ no jar-o jar no nom cikt-de ur-hur

bo tat-ne no ne ine me zang,

da-de ye megre me o-dakar á.

⁹ Reeno o ya-n-ga-ye no megre me,

Ko de ye hyente senge-mo um nome à, mo ut-hyat

¹⁰ us-hak ur-kwooz ut-yoor [40].

O rwo'e um nomot us-ryaab un ka zaman-yo ne, um zee:

"Koyanda ye este hur-de un ye ur-hew ne un me ne,

† Wà-wu un net. †† Hyen komo: Bong 8:4-6 † Hyen komo: Bong 22:22

†† Hyen komo: Isha 8:17-18 (ut-Girik) †† Hyen komo: Isha 41:8-9 ††† Hyen komo: Oog 12:7 ††† Wu Shir daagne à.

ye nap komo cow-ys re á.
 11 O rwo'e um tondutu ye un ryaab-ys re.
 'Yea tujw be-de un wuwe un de á,
 de um ro zongsutu ye, ye wuwute á.' †
 12 Nom no ceen, or re ne, taase ko wan-gaan be un no
 wu nom barag-ys 'yo-se un hur-de un wu, ko ne koob-
 de m-sheer, wu tuka Shir o un hoog o-cin. 13 Sengu no
 do ye un or no ne jaab-o ut-men ko de ke ho-de, no
 senge m-nom kaane no kume ur-keer. Taase *ba'as-de*
 raks wu ken be un no, wu nom ur-cikt. 14 Remen a sen-
 gutu no m-sheer gung gung be-de Shir bo a ro m-nom
 ur-takan à, har ur-kom, bo a he m-warag kang-o gaan
 un *Kiristi* ne à. 15 A geneg be-de un Ma-to Shir, a zee,
 "Caane, urege no hogute cor-o Shir,
 no jar-o jar no nom cikt-de ur-hur,
 bo tat-ne no ne ine me zang á." ††
 16 Barag no ur-bon ne ne ma-to un ka hun-ne ye: Ka
 hun-ne ye hogute Ma-to Shir, ye hyanag rem-se ut-hy-
 at da-o *Mosa* rwuntu ye dak-o o-*Masar* à, myet un
 kaane ne, ye tuku to o-cin. 17 Shir nomog us-ryaab un
 ye ne hak-ur kwooz-ut yoor [40], komo ye nomute wu
 koob-de o-dorotte ye maruru n-te o-dakar. 18 Ka hun-
 ne ye yage Ma-to Shir remen koob-de o-dorotte, Shir
 tondutu ye un ryaab-ys un wu. Yea tujw be-de un
 wuwe-de un wu á. †19 Te nepste ka hun-ne ye kum m-
 cow be-de un ka wuwe-de á, remen koob-de un sher-
 mo un ye be-de Shir.

Bor-ys nass

**Swor o-nu o ur-wuwe
 remen hun-ne ye Shir**

4 Har caane swor o-nu o Shir o m-cow ur-wuwe de
 Shir ro kon. Se a nom no ceen, untaase wu ken
 wu be-ur no, wu taage m-cow un ka wuwe-de. 2 A
 hogussute ko'ot un *Ma-to m-Rerem* to Shir bo a ruru
 ye ka à. Amba ka hogemoye hogè à, moye gu ye á, re-
 men ye sher un ka ma-to ye hogè á. 3 Komo, na ye
 shere à cot, a he m-cow un ka wuwe-de. Untun bo Shir
 zee à,
 "Um tondutu ye un ryaab-ys re.
 'Yea tujw wuwe un de á.' ††
 Shir un zee kaane ko de wu be'este wu komoste
 senge-moye un wu cin da-de wu nome koyan à. 4 Un de
 ken be-de de un Ma-to Shir, Shir nomog ut-ma, ma-to
 un *Hq-de ur-Wuwe*, wu zee, "Hq-ur ata'yoore-de, Shir
 wuwe be-de un senge-moye un wu moye wu nome à kap."
 ††5 A karuntussute komo be-de wu zee kaane à,
 "Yea tujw wuwe un de á, de um ro zongsutu ye,
 ye wuwute á." ††

† Hyen komo: Bong 95:7-11 (ut-Girik) †† Hyen komo: Bong
 95:7-8 (ut-Girik) † Hyen komo: Ogg 14:1-35 †† Hyen komo: Bong
 95:11 †† Hyen komo: Taka 2:2 ††† Hyen komo: Bong 95:11

6 Wuwe-de Shir ro kon remen hun-ne tujwut, amba ka
 ye takne m-hoge un *Ma-to m-Rerem* to Shir à, ye kum
 ka wuwe-de á remen koob-de o-dorotte un ma-to ye
 hogè à. 7 Shir este o ken da-o o m-cow be-de un wuwe-
 de un wu, komo ka da-o caane o. N-ga n-ga, wu rurute
Dawuda wu do swor un ka nu-o, bo um ro zeege à,
 "Caane, urege no hogute cor-o Shir,
 no jar-o jar no nom cikt-de ur-hur á." †††
 8 Urege Josuwa ro ya'ag hun-ne ur-wuwe, Shir roa do
 m-tan un de ken *Hq-de ur-Wuwe* de á. ††9 Har m-mo-
 ka de de ken wuwe-de kuste essesse de hun-ne ye Shir
 hette m-wuwe à, bo Shir wuwe ho-ur ata'yoore-de à.
 10 Kowan wu cowe un ka wuwe-de, wu wuwe be-de
 un senge-moye un wu, bo Shir wuwe da-o wu kome nom
 un hono o-dak à. †††11 A sengu no a tujwut no un ka
 wuwe-de. Taase wu ken wu taage m-cow remen koob-
 de un dorotte-o un wu, bo ye ka taage m-cow à.
 12 Remen Ma-to Shir to ro un hoog ne. To ro m-'wons
 ne. To ro m-senge untun o-magay o m-rye jit-ur-jit. Un-
 tun magay-o ro m-caat ur-ap ut-caar ne, o kutu na rii-
 yo ro n-me na à, ka bo-o Ma-to Shir ro m-cow un hur-
 de un net, to kutu na barag-ys na se ur-bon un se un
 ba ur-bon ne. 13 Yatt-yo ro wukusse be-de Shir á. Ko yo
 ke rii-yo cas o yo ro be-de un wu, komo a ruru wu
 myet yo a nome à.

**Yeso caari-wu un ko-Gwomo-wu
 un kon-se Shir**

14 A un caari-wu un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, wu
 ha'e re n-ton à, wu wu ro Yeso *Wa-wu Shir*. Remen
 kaane yage a bypt sher-m na ut-kom ut-yoor to a rotte
 à. 15 Wu wu ro un hyan un 'won un na be-de un koob-
 de un beeb-ur na. Remen yan á, da-de wu she'ete
 she'et-de un net hono o-dak à, a ro megerte Yeso un
 ko yo ke rii-yo bo a ro na ut-meger à, amba wu nom
ur-ba'as á. 16 Yage a heet no sasa be-de un kwuur-de
 un yar-moye Shir, remen a kumut ur-'won komo a kum
 yar-moye Shir moye he na m-gu da-o a ro m-swø ur-koob
 à.

Bor-ys taan

Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir

5 Ko wu ke ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, a wu m-
 daag be-de un or un wu ne sek-ye. Wu sugute
 wan-heet m-yar, ur-*seke* ne to un hun-ne be-de Shir
 remen *ba'as-to* un ye. 2 Komo un cen wu untu nome
 net-wu à, wu hoks ur-she'et un hun-ne raag-ne ne un
 ya-ut-*ba'as* ne un bu-yo gwugwer-moye ur-hi moye un wu.

††† Hyen komo: Bong 95:7-8 (ut-Girik) † Josuwa wu teke hun-
 ne ye o-Isra o-cow ha-moye un dak-o Shir swore ye o-nu à. Dawuda
 cepuru ka ma-to untun hak-ys zungu-ys nass [400] m-jim, bo un
 cow-moye un ka dak-o. †† Hyen komo: Kara 31:7; Josu 22:4
 ††† Hyen komo: Taka 2:2

Remen wu un cen wu, wua hoks m-he. ³ Remen kaane, se wu nomoste ur-seke remen hun-ne, komo wu nomo hi un de un wu. †

⁴ Komo yatt-wu he m-dege un hi un de un wu m-sek wu waragte Wan-co be-to un Gwomo-ne ye un kon-se Shir á. Se wu Shir aage à, bo wu aage *Haruna* n-ga wu waragte Wan-co be-to un Gwomo-ne ye un kon-se Shir à. †⁵ Kaane o komo *Kiristi* wu dege hi un de un wu m-seps, remen wu waragte ko-Gwomo-wu un kon-se Shir á. Shir daage wu. Shir zeeg wu,

“Wò Wà re wu.

Caane um waragte Tato ru.” ‡

⁶ Shir zeeer wu un de ken be-de komo, “Wò ko-wan-*Cow un kon-se Shir* wu, wu un ba m-ta. Wò ro untun *Markisadik*.” ††

⁷ Da-de Yeso ro'e un hono o-dak à, wu konog us-kon deen har us-'won m-yish m-yish be-de Shir wan-gwo-mo-to un gwu be-de m-mar. Shir hoguru wu remen sek-mo Yeso ya'u wu à, komo wu nomote Shir o-dorot-te. ††⁸ Kò de Yeso rotte *Wà-wu Shir* à, wu yooste nom o-dorotte be-de Shir be-de un koob-de wu swò à. ⁹ Swò ur-koob rwog Yeso wu shiig hond hond, komo m-moka wua hoks m-gu un myet ye nomu wu o-dorotte à, har da-o ba m-ta. ¹⁰ Shir un daag wu ko-Gwomo-wu un kon-se Shir untun *Markisadik*.

A nak yan-yage un dore un Yeso ut-to

¹¹ Te un rii ne deen yo te he m-zee mosse un ka ma-to ne à, amba to ro us-nu ne a rurute no bo to ro à remen nott hor-mo nap un rii á. ¹² Cin ya ca á, no un dor Yeso har m-moka, wooste no senge yoose un ye ken. Kap un kaane ne, no un conog wu he no m-yoose remse yan-dor pu-ye ro m-yoos be-de un Ma-to Shir à. No untun yan-yaar ye, ye ro m-swò m-yow à, yea hoks m-re ut-ga á. ¹³ O nepste wan-yaar shi á, remen de-de wu ro m-su cot. Wan-dor Yeso shi á urege wu nap nom un kashi rii á. ††¹⁴ Rii-yo m-re yo m-'hwo'ogon yo un ye bo'ose à yo. Kaane o komo yoos-de un rem-us gos-se se un *Kiristi*, se ma ye bo'ose be-de un *Kukt-o Shir* ye cot, ye ro m-senge mo un nap rii-yo ur-bon un yo un ba ur-bon ne, komo ye nom kashi un rii.

Bor-us cind

6 To remen kaane, no ma'as bo un yoos-de a yoosu no da-de no waktune be-de Shir á. Dek no yoos-de no hette m-bo'ose à.

No yage muut un rem-se o-hwaa se ro un hante m-mar à,

Shèr no be-de Shir. ² No nepste ma-to un:

Yo'os un net n-te m-ho ne, un

Hwo ut-kom ne un hi-de un net, un

† Hyen komo: Rewi 9:7 †† Hyen komo: Rwu 28:1 ‡ Hyen komo: Bong 2:7 †† Hyen komo: Bong 110:4 †† Hyen komo: Mati 26:36-46; Mark 14:32-42; Ruka 22:39-46 ††† Hyen komo: 1Kor 3:2

Ine-mo margan-ne ne, un Piish ut-ma ne to ba m-ta.

³ Yage a bo'osutu no, urege Shir zeeg.

⁴⁶ Ka ye shere be-de Shir à, ka da-de ye 'yaruru yo Yeso nomu ye à n-ton o-*kan*, yea hoks m-waktune be-de Shir komo á, ra nome á.

Ka ye nape nip-o Shir à,

Ka ye rake yar-mo un Ton-o shir n-me un Ma-to un Shir à,

Komo ye gokste wong-de un ye de *Kukt-o Shir*, un beeb-de a he ye m-'ya à, n-me un hog-o roone à, yea hoks m-waktune be-de Shir komo á. Yea hoks m-waktune komo á, remen ye 'yarag Yeso ur-seke de un wu ne. Ye ro untun ka hun-ne, ye kame Yeso ton-o ce à. Ye ro untun ka hun-ne, ye yo'oge Yeso be-de hun-ne komo à.

⁷ Kem-o a m-he hond hond à, o ro m-muse o-dak, yan-tom goru ur-go. Ye gwowuru tom, a kumuru rii-yo m-re be-de un wu gwowe o-kat à. Shir ro m-rwunte o-kwum un ka kat-o.

⁸ Amba urege dak-o ro m-pot un yokor un to-to un wo ne, yatt rii-yo o he m-kum be-de un o á. Shir ro un ma-to un huu ka kat-o nu-o yo-o. Ur-kom, komo tuksmo a he o. ††

⁹ Or re ne, ko te ruru no ut-ma untun to ka, te nepste no m-nom un ka rem-se ur-bon se hun-ne ro m-nom à da-o ye kume gwu-o Shir. ¹⁰ Taase no zee Shir ro m-was un senge-m no ne á. Wu ro m-was un mo ne. Wua top ko wu ke net-wu senge-mo un wu. No ye ro m-was un wu ne à, no ye kutu wu m-was be-de un yan-dor ye un wu à. Har m-moka no ro ye m-gu. ¹¹ Rii-yo te cone à, ko wu ke wan-gaan no wu, wu senge go un ka senge-mo har a woot ho-de Shir. A kum rii-yo a o-sak-to à be-de wu. ¹² No nom m-zar á. Doru no bu-yo un ye bope Ma-to Shir à. Bo ye bope to à, ye mo'uru ur-hur be-de un wu, har wu shoosuru ye rii-yo wu zee ye à.

Shir a shoos yo wu zee à

¹³ Yatt-wu jiiشه Shir á, un kaane wu swore o-nu un *Ibrahi*. Wu tondu ru un jin-de un wu, ¹⁴ bo wu zee *Ibrahi*, “Me, Shir, jip man huu wo nu so-ye. Um 'ye wo yakar deen.” ¹⁵ Kaane o, bo *Ibrahi* mo'e hur-de un wu à, Shir ya'asuru wu yo wu swore o-nu wua kum à.

¹⁶ Urege wu ken conog wu hongse sunem-mo ut-ma, ye ro m-tond un jin-de un wu jiiشه ye à. ¹⁷ Ka ye roa goks yo wu swore o-nu à, Shir un con ye nept unze wu à kuse á, remen kaane wu doru m-tond un ka sworu nu-o. ¹⁸ Shir ro m-rwor ut-bo á! Remen kaane ton-d-o un wu un sworu nu-o un wu ne yatt-wu he to m-shakt á. A teere o-rek ha-mo be-de Shir *Wan-Gwu* à. M-moka ton-d-o un wu un sworu nu-o un wu ne, a 'ye na jaab-o ut-men a bupt ka sakt-o, o ro be-ur na à. ¹⁹ Ka

††† Hyen komo: Taka 3:17-18 § Hyen komo: Taka 22:16-17

saktō-ō ya o rō untūn kashi o-hū, yo ūr-beēb, komo o na m-cōw n-mē ūr-hur. Saktō-o na caate ka gund-ō sanē depi-ō Shir à, har o heet na n-mē ūn be-de jiishe ba m-kūqōp à. ¹²⁰ Yēso be'estū na m-wō kanē, komo wū ūn cōw ūn sūge-ūr na. Wū rō komo ko-Gwōmo-wū ūn kōn-se Shir wū ūn ba m-ta untūn *Markisadik*. ††

Bor-ūs ta'yoor

Wan-Cōw ūn kōn-se Shir

7 *Markisadik* ko-Gwōmo-wū ūn bō-ō o-Sarēm wū ro'e. Wū rō wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* o jiishe à. Da-ō *Ibrahi* ro'e m-jo'on sō ūr-gūn à de a hootē gwōmo-ne à, *Markisadik* gontū *Ibrahi*, wū hūyū *Ibrahi* nu-ō ūr-bon. ² *Ibrahi* ya'asūru wū ūr-gwūug de ūn rem-se wū jo'ontē sō ūr-gūn à. Wū hūssūru rii gaan be-de ūn op ūn ko yo ke rii-yo wū kumne à, wū ya'asūru wū. Jin-de ūn wū ūr-takan de ro, "Ko-Gwōmo Kashi," tomso ne "Ko-Gwōmo-wū o-Sarēm," de rō "Ko-Gwōmo-wū ūn Gwūgwū-mō ūr-Hur." ³ Wūtt o-tato á. Wūtt o-inu á. A napū ne baag-ō ūn wū á. A napū ne hō-de a mate wū á. Komo a nap hō-de wū mare á. Wū waragte untūn Yēso *Wà-wū Shir*, wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* wū ūn ba m-ta.

⁴ War nō gō ūn gōs-tō ūn wū, har tato na *Ibrahi* ya'aste wū o-gaan be-de ūn op ūn rem-se ūr-gūn! ⁵ Ye kà yan-kōn-se Shir ye, yakar *Rewi*, *karamsa*-o *Mosa* zēeg yēa ma'as ūn gōks o-gaan be-de ūn op be-tō ūn hun-ne, or ūn ye ne, kō de rottē kap mō ūn ye yakar *Ibrahi* ye à. ¹⁶ Kō de, *Markisadik* rō baag-ō gaan ūn *Rewi* ne á, amba wū gōkstē o-gaan be-de op be-ūr *Ibrahi*, har *Markisadik* hūyū *Ibrahi* nu-o sō-ō, *Ibrahi* wū Shir swōre o-nu ūn wū ne à. ⁷ Kōwan torūsse nu ūnze net-wū hū'e wū ken nu-o sō-ō à, jiishte ka wū a hū'e nu-o sō-ō à ūt-gōs.

⁸ Myet kōwan kōn-se Shir a mer, amba ye rō m-gōks o-gaan be-de ūn op be-de ūn hun-ne, *Markisadik* wū cot gōkse o-gaan be-de op komo wū rō ūn mar á. Komo Ma-tō Shir yoosūtū na wū rō ūn hōog ne. ⁹⁻¹⁰ Kō bō *Ibrahi* ya'aste *Markisadik* o-gaan be-de ūn op à, da-de wū jo'onē ūr-gūn à, cin a ro makt *Rewi* á. Kap ūn kaane ne sa o zee *Rewi* a ya'ase ka gaan-yo be-de ūn op, wū wū yakar-ye ūn wū rō m-gōks o-gaan be-de ūn op, myet ūn kaane ne, *Rewi* rō n-mē ūn wūr-o *Ibrahi* ko-ya-n-ga-ye-wū ūn wū da-ō *Markisadik* gontē wū à.

Yēso untūn Markisadik

¹¹ Kō de *karamsa*-o *Mosa* zette se ūn baag-ō *Rewi* a he, kum ūn wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* à, yēa hoks muut ūn net kashi hond hond á. Remen kaane se a kumug wū ken wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* wū untūn *Markisadik*, ottē wū ken wū sō ūn baag-ō *Haruna*. ¹² Ūrege a ku-

† Hyen komo: *Rewi* 16:2 †† Hyen komo: *Bōng* 110:4 ‡ Hyen komo: *Taka* 14:17-20 †† Hyen komo: *Qog* 18:21

mug sek-wū pū-wū wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* pū-wū, ka da-ō *karamsa*-o he m-barme. ¹³ Yēso wū a ūn ma-tō ūn wū m-mōka à, yatt-wū take nom ūn guw-mō ūn *seke*-de o-*hana* ūn baag-ō ūn wū á. ¹⁴ Kōwan nepste Wan-Koyan na ūn baag-ō *Yahuda*-ne o a mate wū. Da-de *Mosa* ro'e m-rūrē ūn Ibra-ne ma-tō ūn yan-*Cōw ūn kōn-se Shir* à, wū tan baag-ō *Yahuda* á, remen a ūn daag ūn yan-*Cōw ūn kōn-se Shir* ūn ka baag-ō á.

¹⁵ Myet tō ka ma-tō rō m-rwūūn cas, da-ō a dege wū ken wū untūn *Markisadik*, wū waragte wan-*Cōw ūn kōn-se Shir*. ¹⁶ A sagab Yēso wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* ba remen *karamsa*-o nomog ma-tō ūn baag-ō ūn wū á, amba Shir ūn sagab wū remen hōog-ō ūn wū o m-ta o á. ¹⁷ Kaa a genē be-tō ūn Ma-tō Shir, a zee,

"Wō wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* wū ūn ba m-ta.

Wō rō untūn *Markisadik*." ††

¹⁸ A esste ká *karamsa*-o n-ga o n-riib o ka, remen ot m-'wōns á, komo o waragte hwa. ¹⁹ Ká *karamsa*-o hoksū ne muut ūn net kashi hond hond be-de Shir á. Remen kaane ne, Shir nomūru na cōw-yo o-dish yo jiishe ūr-bon à, komo yo he na m-muut yow yow ūn Shir ne.

²⁰⁻²¹ Shir ūn hi-de ūn wū tōndte, da-ō wū daage Yēso wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* à. Amba wū tak m-tōnd da-de a daage ye ken yan-*Cōw ūn kōn-se Shir* á. Ka ma-tō wū tōnde à tō rō:

"Mē, Yawe, ūm tōndte,

man wakse ne ma-ūt re á.

'Wō wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* wū ūn ba m-ta wū.'" †††

²² Remen tōnd-ō Shir tōnde à, o rwō'e Yēso waragte e-sunte de ūn shoos ūn ká ma-tō, tō jiishe ūr-bon à.

²³ Yan-*Cōw ūn kōn-se Shir*, yakar *Rewi*, ye rō ūt-moor ne remen mar-m wēneg ye m-she'et deen be-de ūn sēngē-mō ūn ye. ²⁴ Yēso rō m-mar á. Remen kaane, sēngē-mō ūn wū mō ūn wan-*Cōw ūn kōn-se Shir* mō ūn ba m-ta. ²⁵ Remen kaane, wūa hoks ca ūn ko de ke hō-de ne, gu ūn ye rō m-hyokne yow yow be-de Shir ūn raag-ō ūn wū à, remen wū rō ūn hōog ne o ba m-ta, wū rō komo m-ha co be-de ūn kōn-se Shir remen ye.

²⁶ Gōn ka ko-Gwōmo-wū ūn kōn-se Shir wū, wū a m-hōob, wū rō ba m-kūqōp à, ba ūn rii-yo ūt-reeb, ba *ur-ba'as*, Shir hūstē wū ūn hon remen wūt *ur-ba'as* á be-de ūn *ya-ur-ba'as*. Shir ya'aste Yēso m-sek arge ko yo ke rii-yo n-Tōn shir. ²⁷ Wū ba untūn ka Gwōmo-ne ye ūn kōn-se Shir ye, wū rō á. Ye ūn hoob-ō, ye ma'aste ūn *seke* ūr-*seke* kō de ke hō-de. Ye *seke* de ma ūn ye *seke*-de *ur-ba'as* de, ka da-de ye *seketē* de ūn *ba'as-tō* ūn hun-ne. Amba wū ūn *seke* de ma ūn wū *seke*-de o-gaan cot, da-ō wū ya'ase hi ūn de ūn wū à. †††²⁸ *Karamsa*-o *Mosa* zēeg, a deeg net be-tō ūn or ūn wū ūn hun-ne yan-kōob-de ūr-beēb remen ūt-*ba'as*. A ya'as wū ko-

†† Hyen komo: *Bōng* 110:4 ††† Hyen komo: *Bōng* 110:4

††† Hyen komo: *Rewi* 9:7

Gwomo-wu un kon-se Shir. Amba un bu-yo un ka tond-o, o woone un jim-de un ka *karamsa*-o à, o zeeg a deeg *Wà-wu Shir*, wu Shir muute shiishe hond hond à, har da-o ba m-ta.

Bor-us eer

Yeso wu ro na ko-Gwomo be-de un kon-se Shir

8 'Wup-de un ma-ut na de ro a ro un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir ne, wu ro tara un be-de ut-gwomo n-riib o Shir Wa-ut-Hyat n-Ton shir à. ¹² Kane wu ro m-nom un senge-mo un wu mo un kon-se Shir un depi-o o-nip o Wan-Koyan nome à, yanze un depi-o hun-ne nome á.

³ Bo Shir cone ko wu ke ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, wu 'ye m-yar ut-seke ne à. Wu ma na ko-Gwomo-wu gos-wu un cen wu se wu *seketé* yo ken rii-yo. ⁴ A ro zeege Yeso ro un ka hono o-dak o, wu roa warag wan-Cow un kon-se Shir á, ko hiin, remen yan-Cow un kon-se Shir ro kon ye ro un heet un yar-mo un hun-ne bo *karamsa*-o *Mosa* zee a nom à. ⁵ Senge-mo ye rotte à horomte-o un sha-mo un rem-se ro n-ton à, o rwo'e Shir keweste *Mosa* da-o wu ro un zonge-to wu meet depi-o un kon-se Shir à. Ka da-o Shir kewsu wu, Shir zee, "Nom ceen, o nom koyan bo um kutu wo n-ton un ka Haag-o à." ^{†6} Amba m-moka Yeso caari-wu un ko-wan-co be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir na. Shir ya'aste wu senge-mo jiishe ka mo ye nome m-guw be-de un *karamsa*-ut ut à, remen wu hongsu na un ess ut-ma un Shir ne. Yo jiishe à un bu-yo un swooru o-nu, o jiishe à.

⁷ A ro zeege a hyanag yo-mo un ka ess ut-ma to ur-takan to á, a roa do ess ut-ma o-ayoore-o á. ⁸ Shir hyanuru m-yo mo un hun-ne,

"Yawe zee, 'Da-o roon o um hette ja'as un ess un ma-ut pu-to, un hun-ne ye un baag-to o-*Isra*-ne, † un hun-ne ye un baag-to o-*Yahuda*-ne. ††

⁹ Ba go un ka ess ut-ma ut-ut to, to um nome un tat-ne un ye ne, da-o um nakne ye un kom-ut re, um rwuntutu ye un dak-o o-*Masar* á.

Bo ye wasse un ka ess ut-ma to ne á, o hante um tukutu ye o-cin.

Yawe zee, ¹⁰ amba m-moka um rüssute hun-ne ye o-*Isra*,

To ka ro ess un ma-ut re ut-pu to:

Yawe zeeg da-o roon,

man ru *karamsa*-ut re n-me men-to un ye.

Man gen to komo un hur-de un ye.

Man warag Shir o un ye,

ye komo ye warag hun-ne re.

¹¹ Yatt-wu he yoose un kowan á.

Yatt-wu he zee un or un wu, "Nep Yawe" á.

Remen un yakar un sek-ye ne,

kowan wua nep me.

¹² Man hyen 'won-de un ye,

um sokse ye *ba'as-to* un ye.

Man do m-baks un to ne á." ††

¹³ Da-o Shir cepe ma-to un ess ut-ma ut-pu to à, wu muutte o ka o ur-takan o-'wutum. Komo bo un rii-yo ro untun yo n-ga à, yo ro komo m-wutme à, yoa tees ba m-jime.

Bor-us jero

Depi-de n-dak untun kuke-o Shir n-Ton

9 Ma-to Shir esse ur-takan un hun-ne ye o-*Isra*-ne à, to ro *karamsa*-to kute hun-ne bo ye he ur-kwukt be-de Shir à. Un depi-de a hette ur-kwukt be-de Shir kané o-dak à. ² Be-de a takne m-cow un ka depi-de à, a de m-zee, "Be-de Shir, de un ba m-kukop." Komo a este ur-pitirra, o-teebur ne, ut-burodi ne to ye esse remen Shir à. ††† A pyese o-gund, o a purugte ka depi-o à, kur-o ayoore-o, a de m-zee, "Be-de Shir de jiishe ba m-kukop à." †††

⁴ N-me un ka kur-o rem-us yoor ro kon: *hana*-o o-zinariya (o atte m-tuks un now-mo m-shi'igin à), ka *ba*-o un *ess ut-ma*, o a hokke un zinariya à. Rem-us tet ro kon n-me un ka ba-o:

Yo ro tur-de o-zinariya (de un ess un rii-yo m-re, yo Shir ya'as ye n-ga o-kot à, yo a m-zee o-*Mana* à), Un ko-o *Haruna* ne (yo ro un rwunte ut-mok à), Ut-ta'ar ne to Shir genute ye ka *karamsa*-to à. ⁵

⁵ N-ton un ka ba-o a maag sha-mo un *yan-tom-ye Shir* ye a m-zee *Cerebim* à. Ye ro m-seps un Shir à, ye ro un 'ya m-wuwur be-de un she'et-de ur-'won. Amba m-moka kaane a hoks cep ut-ma cas un ka ma-to á. ^{††}

⁶ Bo ye komte seebse un ka rem-se à, yan-Cow un *kon-se Shir* ma'asuru m-cow ur-ho bi n-me un ka kur-o ur-takan o, ye nomot senge-mo un ye. ^{†††7} Amba kur-o ayoore-o, yatt-wu ro m-cow un o á, se ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un hon-de un wu. Cow-mo un wu ne gaan-o cot un hak-o gaan. Da-o wu ine m-cow, ye panuru ur-gut, wu cowuru un hyo-mo un de ne, wu kapuru m-hyo, wu konuru Shir remen *ba'as-de* un hi un de un wu, un to un hun-ne ne, to ye nome Shir ba ye un nap á. ^{†††8} *Kukt-o Shir* yoosutu na cas unze bu-yo m-cow n-me un "Be-de Shir de jiishe ba m-kukop à" a

† Hyen komo: Bong 110:1 †† Hyen komo: Rwuu 25:40; 26:30
‡ Baag-ut o-*Isra* ro baag-ut op hüsse baag-o Banyamin un baag-o Yahuda ne. †† Baag-ut o-*Yahuda* ro baag-o Banyamin un baag-o Yahuda ne.

†† Hyen komo: Irm 31:31-34 (ut-Girik) ††† Hyen komo: Rwuu 26:1-30; 25:31-40; 25:23-30 ††† Hyen komo: Rwuu 26:31-33
§ Hyen komo: Rwuu 30:1-6; 25:10-16; 16:33; Qog 17:8-10; Rwuu 25:16; Kara 10:3-5 †† Hyen komo: Rwuu 25:18-22 ††† Hyen komo: Qog 18:2-6 †† Hyen komo: Rewi 16:2-34

seneste de cin n-ga urege de ka depi-de ur-takan de ro'osuturu eso.

⁹ Myet ka depi-o, ya o ro untun sha-mo ut-ma be-ur na m-moka, o kutu na unze yar-m na un *seke*-ur na ne to a m-ya'as a, to bo'os so'os un hur-de un yan-kwukte un Shir be-de *ur-ba'as* cas cas a. ¹⁰ To ka ma-to m-re to m-swog ne, un soso'os ne gos-ys go, to hun-ne 'wosse a. Ka rem-se komo jind-o o-wur o, o a senge m-nom cin ba a ro hantute jamas-ur pu-de a.

Hyó-m Kiristi

¹¹ Amba m-moka *Kiristi*, regussute wu heesunte. Wu ro ko-Gwomo-wu jiiše a be-to un yan-kon-se Shir, un rem-se ur-bon se haane a. Komo wu cowog be-de un ka depi-o jiiše a ba ur-reeb n-Ton, hun-ne nome o a, komo un ka dak-o a nome o a. ¹² *Kiristi* cowog so o-gaan cot "Be-de un Shir de jiiše ba m-kykop a," komo wu rurug na be-de *ur-ba'as* har da-o ba m-ta. Wu un nom kaane bo wu ya'ase mo ma un wu hyo-mo a, otte hyo-mo un gwoor un mo un marikki-ne a.

¹³ Un *karamsa-o Mosa*, hyo-mo un gwoor un mo un gwon-ne ye un na un cow-mo un so-ne ye un na-ne mo a kapre hun-ne a, moa hoks muut un hun-ne ya-m-kykop, ye warag yan-ba-m-kykop un wur-to un ye.

¹⁴ Nom no ys-barag, hyo-m Yeso *Kiristi* argte hyo-mo ut-gut! Hyo-mo un wu moa so'os ri'in-to *ur-ba'as* un hur-ur na be-de un nom un rem-se o-hwaa se ro m-hante m-mar a. Wu un nom kaane remen a nomote Shir o un hoog, m-guw. Yeso *seke* Shir hi un de un wu kashi ur-*seke* komo remen *ba'as*-ut na. Wu nom kaane un gwu-o un kukt-o ba m-ta.

¹⁵ Remen kaane, Yeso ro wan-hongse un hun-ne un Shir ne be-de un ess ut-ma to Shir swore o-nu un hun-ne ne o-pu o a. M-moka ye ka ye Shir aage a, ya kum cim-yo ba m-ta, yo Shir nomu ye ut-ma a. Remen Yeso marag wu rurut ye be-de un swog ur-koob de un *ba'as-to* ye nome un ess ut-ma to ur-takan a.

¹⁶⁻¹⁷ Net-wu gene o-takurda a, wu ro m-rwo un jin-to un hun-ne ye he m-re un cim-yo un wu a wu mere. Ya dek ka cim-yo cin wu ro un hoog ne a. Se wu marag, ye dekuru cim-yo un wu. Urege ka net-wu ro un hoog ne, ka takurda-o sa o zee hwaa o ro, amba wu mere a wasuru un o ne.

¹⁸ O rwo'e ess ut-ma to ur-takan to nomte ur-beeb a, se da-o a wuyse m-hyo a. ¹⁹ Bo *Mosa* russyte hun-ne kap *karamsa*-to Shir ya'ase ye a, wu ibinuru m-ho, wu weret hyo-mo un marikki un mo un gwoor ne. Bo wu wert m-hyo a, wu satnuru ya o-jet yo o-zoppa, wu mossuru un gwere-o o-jaas yo ne, wu kapuru ka takurda-o o-*karamsa* o, un hun-ne ne kap m-hyo m-ho ne. ²⁰ Bo wu kaparte m-hyo a, wu zeeru, "Hyo-mo ka mo un este ut-ma un no ne, to Shir ruru no, no dorute

a." ^{††21} Kaane o komo, wu kapuru ka depi-o o a shere a, un saw-to ro n-me ne a, to ye ro m-mure be-de un bongon-de Shir a. ^{‡22} Nip-o, be-de un *karamsa-o Mosa*, sa o zee ko yo ke rii-yo m-hyo a ro yo m-so'os, remen wuyse m-hyo rokne a, soks *ur-ba'as* ro kon a. ^{‡‡}

Seke-ur Kiristi sokste ut-ba'as

²³ Ro ur-bon ne, a so'os rem-se un hono o-dak ur-*seke* remen se sha-mo temb mo un rem-se n-Ton shir, amba rem-se n-Ton shir un hi un de un se, se a so'oste se ut-*seke*, to jiiše to n-ga a.

²⁴ Remen *Kiristi* wu cow be-de un depi-o hun-ne ma'e un kom-to un ye, o ro sha-mo un o n-Ton a. Amba wu Haag n-Ton shir komo, m-moka wu ro be-de Shir remen wu guut na. ²⁵ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu un *Yahuda*-ne ro m-cow "Be-de Shir de jiiše ba m-kykop a" ko o ke hak-o m-hyo ne mo ur-gut. Amba Ye-so wu cow n-Ton shir remen wu sekute hi un de un wu bim-m-bim a. ²⁶ Urege se a nomog kaane, wu roa senge m-mar bim-m-bim, cin da-o a nome hono o-dak a. Amba, ay, wu un haan so o-gaan cot, bo un ka da-o kom-de ka. Wu hyste beeb-de *ur-ba'as* har da-o ba m-ta un bu-yo un *seke*-de un hi-de un wu har m-mar rem na.

²⁷ A hwoonte mar-mo un net o-gaan cot. Komo un ro o m-mar se piish ut-ma. ²⁸ Kaane o komo Yeso *Kiristi* ya'ase hi un de un wu so o-gaan remen wu dekt *ba'as-to* un hun-ne deen. Wu do m-muun, se de yanze remen wu doot dek un *ba'as-to* un hun-ne komo a, amba remen wu guut hun-ne ye un wu ye ro un 'er-de un muun-mo un wu a. ^{‡‡}

Bor-us op

Seke-ur Kiristi, so o-gaan o cot

10 *Karamsa*-to Shir ya'ase *Mosa* a, ya to ro untun horomte-o un rem-se ur-bon se roone a. Ka horomte-o, o ro ka rem-se ur-bon se hi un de un se a. Yo hante kaane a, yo ro, remen o sokse hun-ne *ba'as-to* un ye un bu-yo ur-*seke* ho-ur bi ko o ke hak-o a. Ka *seke*-to to ro m-muut un ya-ur-kwukt be-de Shir, ba *ur-ba'as* cas cas a. ² Ka *seke*-to, to rotte ur-beeb ne to so'oste hur-de un net, a roa ma'as ut-*seke* ko o ke hak-o, remen ya-ut-*ba'as* a. *Ba'as-to* un ye to roa do ye m-su'e a.

³⁴ Amba myet un kaane ne, hyo-mo un yege-gwon-ne gwon-ne ye un na, un yege-gwoor ne a hoks so'os *ur-ba'as* a. Amba o ro un bakse un hun-ne *ba'as-to* un ye ko o ke hak-o.

⁵ Remen kaane, da-o *Kiristi* haane un hono o-dak a, wu zeeru Shir, "Ut-*seke* m-yar ne mo o cone a,

† Hyen komo: Rewi 16:15-16; Qog 19:9,17-19

†† Hyen komo: Rwuy 24:6-8 ‡ Hyen komo: Rewi 8:15 †† Hyen komo: Rewi 17:11 ‡‡ Hyen komo: Isha 53:12

Amba o ya'aste wūr-o re.

⁶ Seke-de un tuntuks un *seke*-de un so'os *ur-ba'as* ne, Shir rō m-hoģe un rērem-mō un tō á.

⁷ Ka da-de *Kiristi* zēerū,
'Shir re, mē ka haane m-nomot rii-yo o cōņe à,
Bō tō rō ģense un Ma-tō Shir à.' †

⁸ *Kiristi* taknū m-zēe, "Wō cōņ *seke*-tō ut-gūt á, kō yar-mō un yeģe-hyo á, kō ne ģūt-tō a tũkse n-te o-*hana* á, kō mō ken yar-mō remen so'os ut-*ba'as* á. Shir rō m-hoģe un rērem-mō un ká sēņe-mō á." (Kō de *karamsa*-o *Mosa* zette a nōm ka rem-se à). ⁹ Ka da-de *Kiristi* doorū m-zēe, "Shir re, mē ka haane m-nomot rii-yo o cōņe à." †† Yešo doste ka ma-tō swōr nu-ō ur-takan o, remen wū eštē swōr o-nu ayoore-ō. ¹⁰ A waragte ba m-kũkōp remen Yešo *Kiristi* nomote Shir o-dōrotte. Komo wū ya'aste wūr-ō un wū sō o-gaan cot, remen *ba'as*-ut na.

¹¹ Kō de ke hō-de, kō wū ke wan-*Cow* un *kōn-se Shir* wū, wū rō m-ēs wū nom sēņe-mō un wū; bim-m-bim komo ragaan-wū rō un *seke* un ka *seke*-de de un ba un hōks un soks *ur-ba'as* de. ¹² Amba da-ō ka wan-*Cow*-wū un *kōn-se Shir* na, wū *seke* hi un de un wū o-gaan cot remen *ba'as*-ut na à, ká *seke*-de a gu na har da-ō ba m-ta. Ka da-de wū argū m-she'et un be-de ut-gwōmo n-Tōņ shir. ¹³ Bō wū she'ette un be-de ut-gwōmo à, wū rō un 'er-de un hō-de wū hette m-yawag un yan-yage-tō un wū un na-se un wū à. ¹⁴ Be-de un ya'as-mō wū ya'ase hi un de un wū sō o-gaan cot ur-*seke* à, kaane o ka wū ya'e ye m-warag ba *ur-ba'as* cas cas, har da-ō ba m-ta. Wū un nōm yo ka remen ka ye a m-muut ba m-kũkōp à.

¹⁵ Ka sēņe-mō Yešo nōme à, *Kukt-ō Shir* rō na m-rure ka sēņe-mō nip-ō. *Kukt-ō Shir* zēerū,

¹⁶ "Yawe zee, 'Da-ō roņ o, ma-tō um he m-ēs un ye ne à,

tō ka,
man ēss *karamsa*-o re n-mē un hur-de un ye,
man ģen o komo n-mē mēn-tō un ye.' "

¹⁷ Wū doorū m-zēe komo,
"Man do m-baks un *ba'as-tō* un ye ne,
un mēn-ut jaas-tō tō un ye ne á." ††

¹⁸ Da-ō Shir soksūsse ut-*ba'as*, *seke* ur-hōr-de rō kōņ de a he m-nōm, remen *ur-ba'as* á.

Do un jaab-ō ut-mēn un nak ut-tō ne

¹⁹ Or re ne, remen kaane a rō o-cōw ne a tūwūt "Be-de Shir de jiishe ba m-kũkōp à" hur-ur gaan remen hyó-m Yešo. ²⁰ Yešo tikshitu na cōw-o pu-yo yo un hōģo be-de un wūr-ō un wū o wū ya'ase à. Wūr-ō un wū o waragte untun ģund-ō a puruģte ka depi-ō n-me

à, o yiishe à. Bō o yiishute à, hun-ņe kumuru m-cōw un ka be-de de a m-zēe be-de un she'et-de Shir à.

²¹⁻²² M-mōka bō a rō un caari-wū un wan-*Cow* un *kōn-se Shir* ne à, wū rō un gwōmo-tō un hun-ņe ye Shir à. A he nō be-de Shir un hur-ur pus-de komo hur-ur rō sak. A sher be-de un wū komo, remen hur-ut na tō a so'oste barag-ys na se m-kũkōp, un hyó-mō un wū à. Komo remen wūr-ut na waragte ur-bon ne bō Shir cōņe à, a waragte hun-ņe ye a zōre un hō-mō ur-bon à. †††

²³ A bup nō ģung dish-ō a zēe o ma na o à, taase a hō'os á remen Shir wū swōre o-nu un na ne à, wa-m-shoos wū. ²⁴ Nōm nō bō un nōm nō, nō doote *yan-dor* Yešo jaab-ō ut-mēn, remen ye sēņute cōņ-tō un hun-ņe un sēņe-mō nōm un rem-se ur-bon ne. ²⁵ Sēņe nō m-mōrģe un mōrģo-de un *yan-dor* Yešo. Nō yage m-mōrģe á, bō ye ken ye rō m-nōm à. Amba nō do ye or nō ne jaab-ō ut-mēn, bō nō nepse hō-de un muun-m Yešo nōmōģ yow yow à.

²⁶ Ureģe na ye nepse o-nip à, komo a sēņuru nōm *ur-ba'as* būnbarag. Yatt *seke*-de he soks un *ba'as*-ut na komo á. ²⁷ Se 'er-de un piish ut-ma de o-ģyer o-ra ne o m-hoog o he tũks un ye yage Shir à. †††²⁸ Kap bō un net-wū pase *karamsa*-o *Mosa* à, a wū m-hō, ba ur-'wōn. Ye m-nōm kaane, ureģe ya-us-tōr rō kōņ ye yish-ye un ye hyane à, nen yoor kō tet. ²⁹ Yagunte ma net:

Wū yo'oge *Wà-wū Shir* à,

Wū 'yarag ma-tō un hyó-mō a eštē ut-ma un wū ne,
ka mō so'osy wū à,

Komo wū yo'ogte Kukt-ō m-Yar mō Shir!

Net-wū nome kaane à, Shir a 'ye wū ur-kōōb arģe ka ye pase *karamsa*-o *Mosa* à. ††

³⁰ Remen a nepste wū zēeģ,

"Sēņe-m re mō, um topt.

Man top kō wū ke net-wū." †††

Ma-tō Shir doorū m-zēe komo,

"Yawe, wūa piishe hun-ņe ye un wū ut-ma." ††

³¹ Rii-yo o-ģyer yo a he'ebe be-de un kom-tō Shir o un hōģo.

³²⁻³³ Tō-ut tō ka nō caari-de ur-kōōb de nō swō'e da-ō nō takne m-ģoks m-cecar á. O ken da-ō hun-ņe pya-party nō komo ye bu nō be-tō un hun-ņe, de ken da-de nō swōoģ ur-kōōb un or nō ne. ³⁴ Nō hyanag 'wōn-de un ye a gage remen dor-ō Shir à, nō nom o-zak da-de a rumse kap saw-ut nō à, remen nō nepste nō rō ys-saw ne tō jiishe tō ka à, tō a naase á, har da-ō ba m-ta.

³⁵ Remen kaane, nō jore campo-m nō á, sher nō hur-ur gaan be-ur un Wan-Kōyan, myet yo kōrū nō à, baks nō caari-de ur-'yons de nō he m-kum à. ³⁶ Depete nō

† Hyen komo: Bōņģ 40:6-8 (ut-Girik) †† Hyen komo: Bōņģ 40:8
‡ Hyen komo: Rwyū 29:38 †† Hyen komo: Bōņģ 110:1 †† Hyen komo: Irmī 31:33-34

††† Hyen komo: Rewi 8:30; Izik 36:25 ††† Hyen komo: Isha 26:11 (ut-Girik) § Hyen komo: Kara 17:6; 19:15 †† Hyen komo: Rwyū 24:8 ††† Hyen komo: Kara 32:35; Bōņģ 135:14 †† Hyen komo: Kara 32:36

joose, remen kaane nō hette m-nōm yo Shir cone à. Nō nome kaane komo nō kumuru rii-yo Shir swore o-nu un yo à.

³⁷ Ma-to Shir zeeg:

“Kuks hiin, Shir haante. Wya nom m-it á.

³⁸ Kashi un net a nom hogog un cow-yo un sher o-nip.

Amba wu tuku me o-cin à,

man hogge rerem-mo un wu á.” †

³⁹ Amba na, a untun ye wongse hi-de un ye n-me m-sheer be-ur Yeso á. Ka ye Shir he m-jorbe n-me o-ra à. A ro ka ye shere har da-o a he kum un gwu à.

Bor-us op o-gaan

Hun-ņe ye shere be-de Shir à

11 Sher-m ro na m-ya ur-beeb unze a kum rii-yo a o-dish à. Komo a neps rii cin ba a un hyan yo un yish. ² Remen sher-mo un ya-n-ga-ye be-de Shir o rwo'e Shir hogute rerem-mo un ye.

³ Remen sher-m na, o rwo'e a nept unze Shir un nom hono o-dak un cep ut-ma un nu-o un wu. A neps komo unze yo a m-hyan à, a un nom yo be-de un ka rii-yo a m-hyan á. ††

⁴ Remen *Eber* shereg be-de Shir, o rwo'e wu ye'et Shir m-yar mo jiishe mo ma *Keen* ur-bon à. Shir hoguru rerem-mo un wu un yar-mo un wu ne. Ko de, wu merte cin ya ca á, har m-moka a un kum un jaab-o ut-men o m-sheer be-de Shir remen *Eber* shereg be-de Shir. ‡

⁵ Remen Enok shereg be-de Shir, wu hyan m-mar un yish-ye un wu á. Hun-ņe nepste Shir hogute rerem-mo un wu. Ka da-de, wu dekuru wu n-Ton shir un hogog ne. †† A do wu m-hyan o-dak komo á, remen Shir dekste wu n-Ton shir. ⁶ Komo un ba mosse m-sheer ne á, yatt-wu Shir he hogge un rerem-mo un wu á. Kowan wu cone wu hyokne be-de Shir, se wu shereg ur-hur Shir ro kon. Se komo wu shereg Shir ro m-ya ur-'yons be-de un ye ro wu m-hoob à.

⁷ Remen *Nuhu* shereg be-de Shir, Shir nakuru wu ut-to unze wya he kem-o he ho un hun-ņe à. Ko de hun-ņe tak m-hyan un go un ka kem-o á, *Nuhu* shereg hur-de un wu be-de Shir unze a hante ka kem-o. Wu nomote o-dorotte, wu nomuru o-hat remen wu guut hi un de un wu un ya-o-hur o un wu ne. Kaane wu kute hun-ņe *ba'as-to* un ye, wu ne wu kumuru cim-yo un men-ut pus-to be-de Shir remen wu shereg be-de Shir. ††

⁸ Remen *Ibrahi* shereg be-de Shir, o rwo'e wu no-mote Shir o-dorotte da-o Shir aage wu à. Shir zeeru wu, “Ine, o neke dak-o um swore o-nu, man 'ye wo à.” Wu yaguru dak-o un wu. Wu nomuru o-dorotte un ka

ma-to ne. Wu inuru, ko de wu nepte dak-o wu he m-neke á. ††† Remen *Ibrahi* shereg be-de Shir, bo wu wootu un ka dak-o o Shir zee wya ya'as wu à, wu she'eturu kanu untun ko-hamat un dak-o un hun-ņe. Wu she'eturu kanu n-me ur-depi, komo kanu *Ishaku* un *Yakubu* ne she'ete, ye Shir ya'ase go un ka sworu nu-o à. †††† *Ibrahi* un nom o-dorotte remen wu ro un 'er-de bo-o Shir huke wu shi à, komo wu ma' o, bo-o ba m-ta.

¹¹ Remen *Saratu* shereg be-de Shir, wu nepste Shir a nom yo wu swore o-nu à. Shir zeeru wya kum o-mat, ko de wu mongute arge hak-se o-mat à. Komo wu messe wan-campo. ^{§12} Remen kaane Shir ya'uru *Ibrahi* wa be-ur ne'a un wu *Saratu*, ko de *Ibrahi* mongute, wu aragsute o-mat à. Be-de un ka wa-wu wu kumuru baag-o un yakar-ye un yakar-ye un wu ut-moor ne, untun moor-to un yege-regen, un hyereg-mo m-sa ne. ^{§†}

¹³ Ye ka ye shere be-de Shir à, ye marag n-me m-sheer mo un hur-de un ye be-de Shir. Ye goks ka rem-se Shir zee wya nomu ye á, amba ye hyambutu ka rem-se ur-hew ne, ye nomuru o-zak be-to un se. Komo ye ruru cas unze ye hamat-ņe ye, ba ya-o-dak á, un hono o-dak. ^{§††14} Hun-ņe ye zee kaane à, kutute na unze ye ro un hoob-o un o ma un ye dak-o. ¹⁵ Ye ro waste un be-de ye rwuune ne à, ye roa kum o-da ye waragte. Amba ye was á. ¹⁶ Ye ro un hoob-o o-bo o jiishe o n-dak à, ka bo-o, o ro n-Ton shir. Remen kaane, Shir a hyen m-'e a zee wu ro Shir o un ye á, remen wu nomsutu ye o-bo n-Ton.

¹⁷ Remen *Ibrahi* shereg be-de Shir, o rwo'e wu ya'aste wa un wu *Ishaku* ur-seke, da-o a ro wu m-meger à. *Ibrahi* gokste sworu nu-o Shir. Wu zongsute wu ya'aste wa un wu *Ishaku* wu ro wu wan-gaan à cot ur-seke. ^{§†18} Shir zeeg *Ibrahi*, “So un raag-o wa ru *Ishaku*, baag-o ru he m-rwuun, bo um swore o-nu à.” ^{§††19} *Ibrahi* shereg hur-de un wu be-de Shir. Wu zee wu penu *Ishaku*, Shir a rees wu m-'yons be-de m-mar, wu ine un hogog ne. To a hoks o ka m-zee wu un goksune *Ishaku* be-de un margan-ņe.

²⁰ Remen *Ishaku* shereg hur-de un wu be-de Shir, un cen wu, wu huru *Yakubu* ne un *Iso* nu-o ur-bon. Wu ruru ye, ma-to rem-se ur-bon se Shir he ye m-hante à. ^{§†}

²¹ Remen *Yakubu* shereg be-de Shir, da-o wu ro un he de m-mar à, wu nomog yo ka: Wu huru yakar *Yusuhu* nu-o ur-bon, kap mo un ye nen yoor. Wu ro tosse un ko-yo un wu, wu bomuru Shir. ^{§†}

²² Remen *Yusuhu* shereg hur-de un wu be-de Shir, wu nomog yo ka: Ko de ho-to un mar-mo un wu

† Hyen komo: *Haba* 2:3-4 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Taka* 1:1; *Bong* 33:6,9; *Yoha* 1:3 ‡ Hyen komo: *Taka* 4:3-10 †† Hyen komo: *Taka* 5:21-24 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Taka* 6:13-22

††† Hyen komo: *Taka* 12:1-5 ††† Hyen komo: *Taka* 35:27
§ Hyen komo: *Taka* 18:11-14; 21:2 † Hyen komo: *Taka* 15:5; 22:17; 32:12 †† Hyen komo: *Taka* 23:4; 1Nom 29:15; *Bong* 39:12
§† Hyen komo: *Taka* 22:1-14 ††† Hyen komo: *Taka* 21:12
§† Hyen komo: *Taka* 27:27-29,39,40 †† Hyen komo: *Taka* 48:1-20; 47:31 (ut-Girik)

woosune yow yow à, wu nomog yo kà: Wu tanuru ine-mo un Isra-ne un dak-o o-Masar. Wu zeeru, "Da-de no ine o-Masar, no dek caar-ut re, no jiit to un bo-o na." †

²³ Remen tato *Mosa* un inu un wu ye shereg be-de Shir, ye nomoru yo ka: Ye wukuru *Mosa* har reng-us tet remen wu nomog ut-campo arge or un wu ne yakar. Komo ye hoge gyer-o un pas un *karamsa*-o ko-Gwomo-wu un dak-o o-Masar á. ††

²⁴ Remen *Mosa* shereg be-de Shir, o rwo'e da-de wu bo'ose à, wu yagute m-es a zee wu ko-hes ko-Gwomo-wu o-Masar. ²⁵ Wu jiihte m-con wu su ur-koob un hun-ne ye Shir ne, otte wu senge hoge un rerem-mo *ur-ba'as* mo a jime m-ta á. ²⁶ Wu jiihte m-con wu su o-yo'og rem *Kiristi*, otte hwor un kwum-to un dak-o o-Masar, remen wu hwoog ur-hur Shir a top wu senge-mo ur-bon mo wu nome à. ²⁷ Remen *Mosa* shereg be-de Shir, wu yaguru dak-o o-Masar. Wu hoge gyer-o un ryaab-se un ko-Gwomo-wu o-Masar á. Wu mo'uru ur-hur, sa o zee wu ro un hyan un Shir wu hun-ne ro m-hoks m-hyan á. ²⁸ Remen *Mosa* shereg be-de Shir, wu este m-nom *Biki-o m-Pas* o a rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar à. *Mosa* zeeru *Isra-ne* ye hoom yege-ca, ye kapuru m-hyo un ish-o o-hur. Wu zeeru taas *wan-tom-wu Shir* wu m-mar wu hoom *Isra-ne* yakar-ye n-co. ††

²⁹ Remen *Isra-ne* shereg be-de Shir, ye pase Roog-o Jaas-o un dak-o hwo'og-o. Amba bo *Masar-ne* nomte m-senge ye pest à, ho-m reeru ye kap. ††

³⁰ Remen *Isra-ne* shereg be-de Shir, o rwo'e ye riigte bo-o o-Jeriko ho-ut ta'voor komo gagan o o-Jeriko heeru n-dak kap. †††

³¹ Remen *Rahab* ko-kaar-wu shereg be-de Shir, o rwo'e wu merte, mosse un yan-koob-de o-dorotte ne á, remen wu gokste ya-m-seger o-bo *Isra-ne* n-me un hur-o un wu, wu gokste ye untun nay-ne ye un wu. †††

³² Yatt-yo um he do m-zee komo á. Da-o kendutu me um rurutu no ma-ut: Gidiyan ne, un Baraka ne, un Shamsuna ne, un Yaptaha ne, *Dawuda* wu, Sama'era wu, un yan-rworu un Ma-to Shir ne. ³³ Be-de m-sher ur-hur be-de Shir o rwo'e ye reet gwomo-ne be-de ur-gun, ye piishte ut-ma o-nip ne, Shir ya'asuru ye us-rem deen se wu swore o-nu wu ya'as ye à. Shir hokkuru nu-se un yege-zur remen sher-mo un ye. ³⁴ A jorbutu ye o-ra, amba ra o tukus ye á. Ye posse mar-mo o-magay. Ko de ye rotte ba ur-beeb à, Shir dooru ye ur-beeb. Ye nomuru m-campo be-de ur-gun, ye yanuru buug-de un karma-ne ye un to ken dak-to. ³⁵ Ne'a-ne gok-

† Hyen komo: Taka 50:24-25; Rwuu 13:19 †† Hyen komo: Rwuu 2:2; Rwuu 1:22 † Hyen komo: Rwuu 2:10-12 †† Hyen komo: Rwuu 12:21-30 †† Hyen komo: Rwuu 14:21-31 ††† Hyen komo: Josu 6:12-21 ††† Hyen komo: Josu 6:22-25; 2:1-21 § Hyen komo: Piis 6:11—8:32; 4:6—5:31; 13:2—16:31; 11:1—12:7; 1Sam 16:1—1Gwm 2:11; 1Sam 1:1—25:1 † Hyen komo: Dane 6:1-27 †† Hyen komo: Dane 3:1-30

suru or un ye ne, ye m-was à, ye Shir 'yonse un hoog ne, ut-marimar à.

Amba ye ken ye shereg be-de Shir komo ye swoog ur-koob, har ye mer. Myet un kaane ne, ye jiihte m-con ye mer otte ye tuke Shir jim a ho'oste ye à. Ye hwoog ur-hur be-de Shir wu 'yons ye un hoog ne o jiihte ur-bon à. ³⁶ Ye ken ye komo ye swoog ur-ar, us-sorog ne, m-ke'et ne. A jorburu ye n-me un kur-o m-ke'et. ³⁷ Ye ken ye komo, a jirig ye ut-ta'ar. Ye ken ye, a kups ye be-ut yoor un wan-o un yin. Ye ken ye, a hoog ye ut-magay. Ye ken ye rott saw-to m-cop á se ka-to un ca un to un gwoor-ne. Ye ro un she'et-de ur-koob, komo yan-yage-to un ye reesute ye ur-koob, ye bu ye. ³⁸ Ye tuwute ut-tuw n-te o-dakar ut-haag ne, ye wukute n-te pak-to ut-ta'ar, ut-wu ne o-dak. Hono o-dak o bo'os o es go un ka hun-ne ye á.

³⁹ Kap mo un ka hun-ne ye, ye a tane à, Shir hogute rerem-mo un ye remen sher-mo un ye. Myet un kaane ne, yatt-wu kume yo Shir swore o-nu wu ya'as ye á.

⁴⁰ Shir esutu na rii-yo jiihte ur-bon à. Con-mo un wu mo yea wo be-de ye he m-shi hond hond á, se mosse un na ne.

Bor-us op us-voor

Sher un yish be-ur Yeso

12 Kap ka hun-ne, ye shere be-de Shir à, ro m-mo-ka ya-us-tor se un hoog-m na. Hoog-m na ya mo ro untun ya-teer-de us-rek ha-mo be-ur Yeso. Remen kaane, yage a jorogte ko yo ke rii-yo, ut-*ba'as* ne, to he na dagar us-na à. Yage a teerte us-rek ha-mo be-ur Yeso un jaab-o ut-men ne har a woot be-de un wu. ² A senge no tu un yish be-ur Yeso wu sher-m na ro be-de un wu à, cin ur-takan har da-o ur-kom. Wu nomog jaab-o ut-men n-ton o-*kan* be-de un yo'og o a nomu wu à, har wu meret remen wu nepste wu nom o-zak o-co. M-moka wu ro tara un kom-o ur-re de un Shir, be-de jiihte m-sek à n-ton. ³ Baks no myet jaab-o ut-men mo Yeso nome da-o hun-ne ya-ut-*ba'as* nome wu gon ka rem-us yo-se à, bo noa ruut ur-hur á. ⁴ Myet un kaane ne, mur-to no rotte ut-*ba'as* à, no un goshi wo be-de m-mar á.

⁵⁻⁶ Bo Ma-to Shir zee no yakar-ye un wu ye à, to-to ka no á. Wu zee,

"Wà re, wo jar o gin sorog yo Yawe nomo wo da-o o ba'ase á.

Nom jaab-o ut-men, wu tepru wo.

Wo jar o ker á, remen wu Yawe cone à,

wu wu, Shir ro m-nome us-sorog da-o wu ba'ase.

Wu ro ye komo m-muut o-cow

ye wu aage yakar-ye un wu à." ††

§ Hyen komo: 1Gwm 17:17-24; 2Gwm 4:25-37 †† Hyen komo: 1Gwm 22:26-27; 2Nom 18:25-26; Irm 20:2; 37:15; 38:6 † Hyen ko-

⁷ Mo no ur-hur da-o un swo ur-koob, no dek to untun us-sorog; Shir ro no m-hyan untun yakar-ye un wu. Ko wu ke tato wu ro m-muut un wa un wu o-cow da-o wa un wu ba'ase. ⁸ Urege Shir ro no m-nome us-sorog, bo wu ro un nome un myet yakar-ye un wu a, ashi no rott o-tato a, ba yakar-ye o-hur a. ⁹ Tat na ne ye mate na a, ye ro na un nome us-sorog, komo a ro ye m-'ya m-sek. Ay, jiište komo a goks kom-ut yoor sorog-yo Tato na Shir wu n-Ton, remen a nomot hoog.

¹⁰ Tat na ne ye ro na m-nome us-sorog un ya o-da hin bo ye cone a, ka bo o Shir ro na nome us-sorog remen wu guut na, a waragte hun-ne ba m-kurop bo wu ro a. ¹¹ Ko o ke da-o a nomo na us-sorog, rii-yo o-zak yo a, rii-yo un hoge m-hoog yo. Amba ka wu nome o-dorotte da-de a wu m-nome un ka sorog-se a, a komse wu m-nome us-sorog, wua warag kashi, wu she'et she'et-de ur-bon un or un wu ne ne.

¹² Remen kaane, no hyan gyer-o o-sorog a. Nom no jaab-o ut-men, no ho'os wur-o no sak. ¹³ Sengu no un doré un cow-yo ro tete a, tasse na-se un ya-ut-ryam be-ur no se taage m-'wons, amba un sugé-de un kaane se kum ur-beeb. ††

No jar-o jar no yage Shir a

¹⁴ Nom no bo un nom-m no, no nom kashi ur-she'et de un ba ut-ween un ko wu ke net-wu ne. No she'et ur-she'et untun wu ya'ase hi un de un wu myet be-de Shir a. Remen m-ba mosse un kaane ne a yatt-wu he hyan un Wan-Koyan a. ¹⁵ War no, taase wu ken wu taage kum un yar-mo Shir mo wu he na m-'ya a. Taase no yage wu shere be-de Shir a wu cowon be-ur no wu naas ye ken ye deen. ¹⁶ War no, taase wu ken wu be-ur no warag go un ka hun-ne ye ro ur-she'et sa o zee yege-wo a, untun Iso wan-koob-de gyer-o Shir. Wu babe cim-yo un wu yo un mat-de co remen rii-yo m-re a. ¹⁷ No nepste rii-yo takne a. Bo jimute a, wu hooguryu dek un ka kwum-o un wu o, amba wu kum a, ko de wu hopte o us-'won us-'won a. †

¹⁸⁻²⁰ No un goshi un haan be-de un Haag-o o-Sinay o a hoks m-ci a. Ka haag-o ro be-de ra-o ro m-tuk a, be-de o-comb rim-o cip, un kem ne m-yo ne. Da-o Shir ya'ase Isra-ne karamsa-to un wu a, Shir ruru ye, ye ci Haag-o o-Sinay a. Ye konuru Shir wu yage tep kaane, remen ye hogute kan-se o-kar ur-beeb ne, cor-o ro tep, m-'wons ne. Remen ye taagute yo m-nom un ka ma-to ne, to Shir ruru ye a. Remen Shir zeeg, "Ko gut-de ci ka haag-o, a jir-de ut-ta'ar, de mer." ²¹ Mosa un hi un de un wu gyer-o hoog wu remen hyan un ka

mo: 2Nom 24:21 † Hyen komo: Ayub 5:17; Swog 3:11-12 (ut-Girik) † Hyen komo: Isha 35:3 (ut-Girik) †† Hyen komo: Swog 4:26 (ut-Girik) ‡ Hyen komo: Kara 29:18 (ut-Girik) †† Hyen komo: Taka 25:29-34 †† Hyen komo: Taka 27:30-40 ††† Hyen komo: Rwu 19:12-13, 16-22; 20:18-21; Kara 4:11-12; 5:22-27

rem-se har wu zeery, "Me us-zap se o-wur rem o-gyer." †††

²² Amba m-moka, no woonte un Haag-o o-Urushari-ma, ³ be-de un bo-o Shir wu un hoog, unze o-Urushari-ma o n-Ton shir, be-de moor-to un yan-tom-ye Shir ye o-zak. ²³ No hante be-de un yakar-ye co ye Shir, ye jinto un ye ro gense n-Ton shir a. No woonte be-de Shir, Wu ka wu ro un piishe un hun-ne ut-ma a, un be-de un hun-ne ye Shir ne ye merme a, ka ye Shir muute shiishe hond hond a. ²⁴ No woonte be-ur Yeso wan-hongse un hun-ne un Shir ne be-de un ess ut-ma pu-to, to wu gage un ye ne a. No woonte be-de ka hyo-mo un wu mo mo un ja'as ur-hur, mo ro na m-kute un rem-se ur-bon jiište mo ma Eber a.

²⁵ War no, no nome Shir o-dorotte, wu ro na m-nome ut-ma a. Urege hun-ne ye o-Isra ye posse a da-o ye yage m-hoge un ma-ut Mosa un hono o-dak a. Yagunte na ye hoge Ma-to Shir to rwuune n-Ton shir a. A posse a. ²⁶ Un ka da-de, cor-o un wu nukuru hono o-dak, amba m-moka wu sworog o-nu, wu zeery, "Har ca kuks so o-gaan cot, komo man nukt hono o-dak un hon-de un o a. Har o-Ton shir ne o nukt." ††

²⁷ To ka ma-to unze, "Har ca kuks so o-gaan cot," to kututu na de ken ho-de myet rem-se Shir nome a, a nukusse a dos se komo. Rem-se ro m-nukte a, se se he m-kus.

²⁸ A nom no ur-bongon be-de Shir remen a kumug ut-gwomo to a nukte a. A ma'asu no Shir m-ya'as m-sek, a nomo no wu o-dorotte bo depe a, bo wu he m-hoge un rere-m na a. Yage a ye'et wu m-sek a gyer wu. ²⁹ Nom no kaane, remen Shir na untun ra-o ro m-tuks un koyan a wu ro. †††

Bo-ur op us-tet

She'et-de depe yan-dor ye she'et a

13 Ma'as no m-was un or no ne yan-dor. ² Barku no hamat-ne un hur-ut no. Be-to un nom-mo un kaane, ye ken ye barke yan-tom-ye Shir un hur-to un ye ba ye un nap. ³ Baks no un ye a ka'e ne rem Yeso a, sa o zee no a ka'e. No baks komo un ye a ro un ya-ur-koob ne a. Sa o zee no un hi un no ye ro m-swog ur-koob.

⁴ Kowan wu 'ye ut-ge m-sek, wu she'et untun yege-wo a, remen Shir a piishe ya-ur-she'et untun yege-wo ut-ma.

⁵ No muut hur-ut no so un con-to un hwor a. Goks no rii-yo Shir ya'u no a, kom-ut yoor, remen Shir un hi un de un wu zeste, "Man m-ho'os wo a.

††† Hyen komo: Kara 9:19 § ut-Girik: o-Sihiyona. † Hyen komo: Haga 2:6 (ut-Girik) †† Hyen komo: Kara 4:24 † Hyen komo: Taka 18:1-8; 19:1-3

Man jory wọ ne á." †

⁶ Remen kaane a hoks nom m-ciiz a zee,
"Yawe wu ro Wan-gwu re. Man hoge o-gyer á.
Yatt-yo net he me m-nome á." ††

⁷ War no un yan-co no ne ye n-ga ye yoosu no Ma-to Shir à. Nom no us-barag un bo ye she'ete she'et-de un ye à, no yoos gon sher-mo un ye be-de Shir.

⁸ Yeso *Kiristi* wu ro m-barme á. Bo wu ro'e n-ga n-ga à, kaa wu ro caane har da-o un ba m-ta.

⁹ No yage a rakstu no un to ken yoos-ut pu-to ne, to ro ut-tuw m-moka hono o-dak. No ho'os cow-yo ur-yoos de o-nip á. Jiishte net kum ur-beeb be-de un yar-mo Shir, ba be-de un jind-o un ren rii-yo m-re á. O ka rott gwu be-de un ye ro o m-nome o-dorotte á.

¹⁰ A o-*hana* ne o ur-*seke* n-Ton shir. Ye ro yan-kon-se Shir ye ro m-nom m-senge n-me un depi-o Shir kane hono o-dak à, yett beeb-de ye reet rii-yo a *seke* un ka *hana*-o á. ¹¹ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu kapru m-hyo un "Be-de un Shir de jiishe ba m-kukop à," wu ruuru, wu dekuru wur-o un gut-to a pane à, wu ruuru un to ne n-jim de o-bo, wu tukuru to kane. ¹² Bo ko-Gwomo-wu un kon-se Shir ro m-tuks ut-gut n-jim de o-bo à, to a pane remen *ba'as-to* un hun-ne à. Hyenge bo Yeso swo'e ur-koob à, komo a hogog wu n-jim de o-bo remen wu sokute hun-ne *ba'as-to* un ye. Wu so'os hur-de un ye un hyo-mo un wu. ¹³ Untasu a hoge o-gyer a zeet na ye ma un wu ne ye. A was un bo hun-ne he na ut-yage á, remen ye yagute wu da-o ye kame wu n-jim de o-bo à. ¹⁴ Untasu a was ut-yage ne, to hun-ne ye hon dak he na m-yage á. Remen hono o-dak o te'es. Amba a no un hoob-o un bo-o Shir o ra te á.

¹⁵ N-me beeb-ur Yeso, a ma'as no ur-bongon be-de Shir, bongon un na de warag sa o zee ur-*seke* de a un *seke* un Shir à. Ka *seke*-de ro un ruru hun-ne wu ro Wan-Koyan. ¹⁶ Taase to-to ke no un gu un or no ne ne,

† Hyen komo: Kara 31:6,8; Josu 1:5; Haga 2:6 †† Hyen komo: Bong 118:6 (ut-Girik) ‡ Hyen komo: Rewi 16:27

no wong rem-se no kume à. Ka senge-mo mo waragte ur-*seke* komo de Shir hoge rerem-mo un de à.

¹⁷ Nomu no ye ro m-yoose *yan-dor* Yeso Ma-to Shir à o-dorotte, no nom rii-yo ye zee no à, remen ye ro m-was un hogog-m no ne. Komo ya rure Shir bo ye nome senge-mo un ye à. Remen kaane bo ye ro un nom un senge-mo ye à no naas ye ut-men á. Nom no bo ye he m-hoge o-zak à. Amba no nome ye koob-de o-dorotte, ka ra gu no á, ko hiin.

¹⁸ Sengu no un kon-se Shir rem te. Te nepste hur un te de kaps te á. Con-m te mo te senge she'et un kashi ur-she'et ko de ke da-de. ¹⁹ Duw-de un con-m re de ro no senge kon-se Shir rem re bo um he kum ur-keer um muubute be-ur no hor-m-hor à.

Kon-se Shir

²⁰⁻²¹ Me un kon-se Shir wu 'ye no ko yo ke rii-yo ur-bon yo remen no nomot rii-yo wu cone à. Komo wu senge m-nom rii-yo wu cone à, be-ur no un bu-yo Yeso *Kiristi*. Wu ro:

Shir wan-'ya un gwugwu-mo ur-hur!

Wu 'yonse Yeso Wan-Koyan ut-marimar un ka hyo-mo un ess ut-ma mo, to a esse har da-o ba m-ta à!

Yeso wu ro kashi un wan-gut-de un ca!

A bum no wu har da-o ba m-ta, *amin*.

Kom-de ut-ma

²² Or re ne, um kewestu no, nom no ceen un rii-yo um genbu no à. Yanze me genbu no moor-to ut-ma á.

²³ Um conog no nep a ho'osunte *Timoti*, or na, wu ro ke'o à. Urege wu haante be un de, un ga'ane tea habe, te hyenet no.

²⁴ Gas no myet ya-co no ne, komo un kap o hun-ne ye Shir. Or na es-mo un dak-o o-Itariya, ye no ro m-gas.

²⁵ Yar-mo Shir mo ur-she'et be-ur no kap!

Yakubu

Rem-se rọ n-me à:

M-zante

M-sher un us-weer ne

Ur-koob un o-kwum ne

Ur-me'es un ut-meger ne

M-hoge un m-nom ne

Nak ut-to be-de un nom m-koos

M-sher un m-senge ne

Ko-wan-dor un rem-de un wu ne

Ko-wan-dor un hono o-dak ne

Karamsa-ut hor-to

Bor-o gaan

1 Me *Yakubu*, ko-guw-wu Shir un Yeso ne Wan-Koyan *Kiristi*. † Me m-gas un ka baag-ut op-ut yoor-to, to Shir to cakre ha-mo un dak-ut hor-to à. ††

Nom o-zak da-o ut-meger

² Or re ne, muut no ko to ke meger-to to koru no à, rii-yo o-zak deen. ³ Remen no nak unze da-o a takse sher-m no à, ka da-o joose-ur no he kum ur-hek de m-bo'ose. ⁴ Joose no har ur-ta, remen no waragte yo depe no warag à un ko yo ke cow-yo, taase no taage un rii-yo ur-bon. ⁵ Urege wu ken wu be-ur no conog us-nap, wu kon Shir wu ro m-'ya un kowan à, ko o ke da-o un men-ut gaan, wu 'ye wu. Da-o wu kone, Shir a kangsu wu á. ⁶ Amba kon o sher be-de Shir ba das das á. Wu ro das das à, ya wu ro untun jok-ye m-sa, ye yo-m ro m-huk mo mus ko ke so-se à. ⁷ Gon ka net-wu ro ka bo à, zre o ne wu he goks un rii be-ur Wan-Koyan? ⁸ Net-wu hur-de un wu wonge ut-yoor à, wu ro m-es ur-hi be-ur gaan á.

O-kwum ur-koob ne

⁹ Ko-yan-dor-wu rotte rii á, se wu nom o-zak deen. Wu nep unze Shir sepe wu kaane. ¹⁰ Kaane ma, ko-ya-o-kwum-wu nom o-zak, da-o Shir hente wu dak dak à. Remen ko-ya-o-kwum wu tees untu ut-mok o-kot. ¹¹ Remen ho-ur ro rwuun ne n-ton, komo reeten-mo un de ro m-bu ut-gwo to kek, mok-to un to ro m-zoose, komo bon-de un to naase. Kaane o ya-o-kwum ro m-ta, da-o ye ro m-senge un kwum-o un ye à. ‡

Senge o re ur-ho da-o ut-meger

¹² Shir a huu nu-o ur-bon be-de un net-wu joose n-me un re ur-koob de un wu à, wu goks 'yons-de un hogog-o un ba m-ta o Shir swore o-nu wu 'ye ye wasse un wu ne à.

¹³ Urege meger-ut kumug net har wu ro un ma-to un nom un rii-yo *ur-ba'as* taase wu zee, "Shir-o megre me." Remen Shir ro un meger un net un men ut-jaas to á, komo a hoks meger un Shir wu nomot rii-yo ba ur-bon á. ¹⁴ Meger-ut ro m-hees un net da-o gop-de ur-hur de un wu rakse wu à, un ka be-de o meger-ut ro wu m-'wos. ¹⁵ Ka da-de gop-de ur-hur de nome ur-uub, de ro m-mat *ur-ba'as*, komo ka *ba'as-de* bo'ose, de ro wu m-hante m-mar.

¹⁶ Or re ne ye me m-was à, no jar no cuw o-kot á! ¹⁷ Myet bo un rii-yo ur-bon un yar-mo m-moka ne, mo un rwuun es-mo n-ton, be-de Shir. Wu nome o-Ton m-cecar ne à, ka cecar-mo ro m-barme amba Shir ro m-barme á, komo comb-o ro kon be-de un wu á. ¹⁸ Un con-mo un wu o, wu hantutu na n-me un gom-de o-nip, wu ye'et na hogog pu-o remen wu kumutu na be-de jiishe ur-bon à. Shir un nom kaane remen be-de un rii-yo wu nome à, a warag untun mat-de o-co un kap rii-yo wu nome à.

M-hoge m-nom ne

¹⁹ Baks no yo ka, or re ne yan-dor, ko wu ke net-wu ma'as zongse wu hogute, amba taase wu nom hor-mo m-cep komo wu nom hor-mo us-ryaab á. ²⁰ Ryaab-se un ko-hun se ro wu m-wen un kum un kashi un rii-yo Shir cone à. ²¹ Ruut no myet rii-yo ro m-hante *ur-ba'as* à, no yage nome un or no ne men-ut jaas-to. Ka da-de ne un gwugwer-mo ur-hi, no goks ka gom-de a yosu

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: *Mati 13:55; Mark 6:3; Seng 15:13; Gara 1:19* ‡ Hyen komo: *Isha 40:6-7 (ut-Girik)*

nọ à. De rọ ỳr-beeb nẹ de guut hooq-m nọ, be-de ỳn swọ ỳn koob-de *ỳr-ba'as*.

²² Nọm yo Ma-tọ Shir zee à, hooq-mọ cot, ba m-nom á. Wụ rọ m-hoge ỳt-tọ temb à, wụ rọ o ka m-raks ỳn hi ỳn de ỳn wụ. ²³ Myet bọ ỳn net-wụ hoge Ma-tọ Shir à, wụ yage m-nom ỳn yo tọ zee à, ya wụ rọ ỳntun net-wụ gwote co-o ỳn wụ n-te ỳr-madipi à. ²⁴ Wụ gusse wụ hyenes bọ wụ rọ à, bọ wụ komte gwot ỳn co-o ỳn wụ à, wụ ruuru n-dọ. Ujime deen á tọ-ỳt ka'uru wụ bọ wụ rọ à. ²⁵ Amba net-wụ rọ m-tuwe ỳn Ma-tọ Shir yish, wụ rọ kaane á. Ka ma-tọ rọ ỳr-be ne, komo tọ rọ na m-ru-ut be-de ỳn nom *ỳr-ba'as*, urege a m-senge ỳn nom ỳs-barag ỳn tọ. Ba wụ rọ m-hoge tọ-ỳt ke wụ á, amba wụ rọ m-nom ỳn yo tọ zee à. Shir a 'ye wụ ỳr-ho remen rii-yo wụ rọ m-nom à.

Dor-o o-nip

²⁶ Urege net rọ ỳs-barag unze wụ rọ m-nom ỳn rii-yo Shir cone à, amba wụ bop rem-de ỳn wụ be-de ỳn ma-tọ hwaa á, wụ rọ ỳn raks ỳn hi ỳn de ỳn wụ, dor-o ỳn wụ hwaa o. ²⁷ Yo Shir o-Tato cone a nom, wụ hogute m-rerem à, yo rọ a gu yakar-ye rọ ba ỳn tat-ne à, komo yo rọ a reegte ne'a-ne ye campo-ne ye ỳn ye mare à, ye rọ ỳn swọ ỳr-koob à. Komo a dos ỳr-hi be-de ỳn she'et-de ỳn ba ỳr-bon de he na m-naas à.

Bor-ỳs yoor

A nak ya-m-kute hun-ne m-koos ỳt-tọ

2 Or re ne *yan-dor Yeso*, bọ nọ shere ỳn Wan-Koyan na, Yeso *Kiristi* wụ rọ wa-m-seps à, nọ jar nọ kute ye ken hun-ne ye m-koos á. ² A zee, ko-ya-o-kwum cok kwot-yo zinariya ỳn saw-tọ ỳr-bon ne, wụ cownuru n-me ỳn morog-ỳr nọ, komo ko-koob-wụ ỳn saw-ỳt naase cownuru komo. ³ Urege nọ jiish m-goks ỳn ka ko-ya-o-kwum-wụ cone saw-tọ ỳr-bon à, nọ zee wụ, "Deeg-o ỳr-bon o ka, she'et." Amba nọ zeeru ko-koob, "Es reeno," ko ne "She'et kan n-dak." ⁴ Nọ nome kaane, koos-mọ ka nọ kute hi ỳn nọ, komo nọ sha'ag o ka yan-m-piish ỳt-ma ye ba ỳr-bon.

Shir-o ỳn deet ỳn koob-ne n-ton

⁵ Raag nọ ỳt-tọ or re ne yan-dor, ye me m-was à, Shir ỳn daag ka hun-ne ye rọ koob-ne à, ye rotte rii á ỳn hono o-dak, remen ye sheret be-ỳr Yeso *Kiristi* Wan-Koyan. Nip-o komo ye rọ ya-o-kwum. Komo wụ ỳn daag ye remen ye reet ka gwomo-tọ wụ swore ye cone wụ à o-nu. ⁶ Amba nọ, nọ mus ỳn koob-ne hwaa. ỳYa-o-kwum-ye ka rọ nọ m-mọ, ye rọ nọ komo m-heet be-de ỳn piish ỳt-ma? ⁷ Ye ye rọ m-cep ỳn ma-tọ o-yo'og ỳn jin-de ỳn *Kiristi*. De a nepty nọ ỳn de à.

⁸ A nom ỳr-bon, urege o dorute *karamsa*-o Shir ko-gwomo na, o rọ gense be-de ỳn Ma-tọ ỳn wụ à unze,

"Was ỳn wan-bor-o ru ne bọ o wase hi ỳn du ne à." [†] O nomog hond hond. ⁹ Amba nọ ro m-koos be-ỳr nọ, *ba'as-de* ka nọ m-nom be-de Shir, komo be-de o-*karamsa*, nọ yan-jet o-*karamsa* ye. ¹⁰ Bọ ỳn net-wụ jete *karamsa*-o gaan à, wụ rọ ỳn zonge tọ wụ jetemte tọ o ka myet. ¹¹ Remen ka o zee, "Wọ jar o-jar o-hoob ne'a-wụ ỳn net á," ^{††} o zee komo, "Wọ họ net á," [‡] Urege wọ hooq ne'a-wụ ỳn net á, amba o hooq net, o jekt o ka *karamsa*-o Shir.

¹² Cep nọ ỳt-ma, nọ nom ỳs-rem ỳr-'won ne be-de ỳn hun-ne, remen a nepste Shir a kutu na 'won-de ỳn wụ rem *Kiristi*. ¹³ Remen da-o ỳn piish ỳt-ma, Shir a hoge 'won-de ỳn net-wụ rotte ỳr-'won á. Amba 'won-ỳr a re ỳr-ho ỳn hո-de ỳn piish ỳt-ma.

M-sher ba m-senge hwaa o

¹⁴ Or re ne, wụ ken wụ zee, wụ rọ m-sher ne be-ỳr Yeso *Kiristi*, amba wụ rọ m-nom ỳn rii-yo Shir cone á. ỳYa wụ he m-kum? Ka sher-mọ mọa gu wụ á. ¹⁵ A zee, or na ko-yan-dor campo ko ne ne'a, wụ rott saw-tọ m-cop á, ko ne rii-yo m-re á. ¹⁶ Urege wan-gaan be-ỳr nọ zee wụ, "Shir 'ye wọ o-kwum. Shir 'ye wọ rii-yo m-re ỳn yo m-cop ne," amba nọ 'ya wụ yo wụ cone á. Ay kaa o gu rii á. ¹⁷ Urege net shereg be-ỳr Yeso *Kiristi*, komo wụ rọ ỳn nom ỳn rii-yo ỳr-bon yo Shir cone á, sher-mọ ỳn wụ, margan-mọ m-sher mọ.

Be-de m-nom atte m-nap m-sher

¹⁸ Komo wụ ken wụ wya zee, "Wọ m-sher ne, me m-senge ne." Amba man shes wụ, "Kutu me sher-m ru ba m-senge, man kutu wọ sher-m re be-de ỳn senge-m re." ¹⁹ O nepste Shir gaan ye, kaane rọ ỳr-bon ne! Amba ko *ya-ỳt-kot* ye nak kaane, har ma ỳt-zap.

Yo a m-nom à kutute a m-sher ne be-de Shir

²⁰ Wọ ko-raag! ỳKo wọ ỳn con m-mọka ỳm ruru wọ unze m-sher ba m-senge hwaa o? ²¹ Gwot nọ *Ibrahi* tato na, remen senge-mọ ỳn wụ, Shir hyente wụ kashi ỳn net, remen wụ seketẹ wà ỳn wụ *Ishaku* be-de ỳn *hana*-o ỳr-*seke*. ^{‡22} Tọ, o hyanag bọ sher-m rọ m-neke m-senge ne à, komo sher-mọ ỳn wụ guug wụ m-nom ỳn yo wụ nome à komo senge-mọ ỳn wụ shooste sher-mọ ỳn wụ. ²³ Kaane o a shoose Ma-tọ Shir tọ rọ gense à unze, "*Ibrahi* shereg be-de Shir, komo remen sher-mọ ỳn wụ, Shir hwoog wụ be-de ỳn hun-ne kashi." [‡] Remen kaane hun-ne zette *IbrahiKo-nay-wu Shir*. ^{‡‡24} Nọ hyanag, ay, net a warag ko-yan-ba-ỳr-

† Hyen komo: Rewi 19:18 †† Hyen komo: Rwuy 20:14; Kara 5:18 ‡ Hyen komo: Rwuy 20:13; Kara 5:17 †† Hyen komo: Taka 22:1-14 ‡‡ Hyen komo: Taka 15:6 ‡‡† Hyen komo: 2Nom 20:7; Isha 41:8

ba'as un co o Shir, remen senge-mo un wu, ba remen m-sher un hond un mo á.

²⁵ Kaane o komo *Rahab*, ko-kaar. Remen un senge-mo un wu, wu waragte kashi. Remen wu wukute yan-seeg-o-bo, wu guug ye, ye ruug un yo ken cow-yo un hon. ^{†26} Remen kaane, bo wur-o un net-wu rotte o-kykt á margan o, kaane o komo m-sher ba m-senge mar-gan-mo.

Bor-us tet

Garamse ur-rem

3 Or re ne, ba myet-m no depe ye warag ya-ur-yoos á. Bo no nape à, te ya-ur-yoos, Shir a piishi te ut-ma us-nu ne arge ko wu ke net-wu. ² Myet-m na o-da deen a m-ba'ase. Amba urege net ro m-ba'ase un yo wu ro m-zee á, wu ro o ka hond hond, komo wu ro m-hoks un dorutte un hoog-mo un wu.

³ Gwot no o-jok. A cune jok-yo nomo na o-dorotte, a yo m-ru'e o-hu un nu-o un yo, komo a yo m-hoks m-rwo yo dore so a cone à.

⁴ Gwot no hat-to m-sa no hyen, ko de totte ut-caari à, yo-mo m-'wons mo ro to m-nekette, myet un kaane ne un ko-o rek-yo atte-to m-nak, wa-m-nak o-hat wua hoks o m-mus komo ko ke co-se wu cone. ⁵ Kaane o rem-de un net ro, ur-rek-de de ro n-me un dok-to un wur-o un net, myet un kaane ne de ro m-rwunte caari-to ut-ma.

Gwot no bo ra o-rek o ro un hoks m-tuks un caari o-kot hwiki à! ⁶ Ai rem-de un net ra-o, shiishe de ro un rem-us yo-se! Ka rem-de ro un wur-o na, komo de ro un naas un net war war. Ur-rem tomso ne, de ro un saburse un net un myet cow-yo un hoog-mo un wu. Komo un den-o o-ra o ba m-ryomse a de m-puktune.

⁷ Ko-hun a hoks myet-mo ut-gut, un no-ne, un rii-ye ro ut-kurub, m-ja o-uub ne, un jan ne, ye nom yo wu cone ye nomo wu à. ⁸ Amba yatt net-wu he hoks un garamse rem-de un wu á. Ur-rem rii-de o-saa de rii-de ba ur-wuwe, komo de ro m-raab ne mo ur-ho.

⁹ Un rem-ur na atte un nome un Wan-Koyan, Tato na wu n-Ton ur-bongon. Komo un rem-ur na, atte un cep un gom-to un ba ur-bon, be-to un hun-ne ye Shir nome untun wu à. ^{††10} Un nu-o gaan atte ur-bongon un ka nu-o komo atte hun-ne ut-reeb. Or re ne yan-dor, yo ka rii-yo ur-bon yo á! ¹¹ Haw-ur gaan a hoks rwunte ho-mo m-rerem un mo ur-gaag ne á. ¹² Or re ne, 'yo-yo o-rum a hoks m-mat un yakar-ye ut-moore á, ko ne, 'yo-yo o-moore met yakar-ye o-rum á. Kaane komo du-de ro m-'ya un ho-mo m-por à, dea rwunte ho-mo m-rerem á.

Nap-se o-nip

¹³ ¿Ko ko-ya-us-weer us-nap ne ro kon be-ur no? Se wu kutu na be-de un she'et-de un wu de ur-bon, komo un senge-mo ur-bon ne mo wu ro m-nom à, n-me un gwugwer-mo ur-hi, mo a m-kum be-de weer-se Shir à.

¹⁴ Amba urege un hur-ur no, no ur-shoob, ut-yage ne, komo un con-to ur-hi ne, to yagu no us-ses, no m-zee no us-weer ne. Taase no yage ma-to o-nip. ¹⁵ Gon ka nap-se ba se ro m-kegyne es-mo n-Ton à se á, se un hono o-dak se. Komo se barag-se ma-hun se, amba se un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* se. ¹⁶ Remen ko kene no hyane ur-shoob, un con-to ur-hi ne, kane komo no he hyan m-dum, un gon ko se ke rem-us yo-se ne.

¹⁷ Amba nap-se ro m-rwuun es-mo un n-Ton à, un hon se ro. Net-wu ro un gon ka napse ne à, wu rott *ur-ba'as* un hoog-mo un wu á. Komo se ro m-hante she'et-de m-gwugwu, un rus ur-hi ne, un hi-de m-gwugwer ne un hoge ur-'won ne, m-yar-ne, koos-m ro kon á ko o-shepe. ¹⁸ Bo un ye go ur-go un gwugwu-mo ur-hur be-de hun-ne à, yea ce men-ut pus-to be-de un Shir.

Bor-us nass

Con-to ur-hi ro m-hante sune-mo ut-ma

4 ¿Ya ro m-hante sune-mo ut-ma m-dum ne be un no? Con-to ur-hi de ro be un no, de ro no m-dum, de ro no komo m-hante sune-mo ut-ma. ² No m-con un rii amba no kum á, remen kaane no hooru net. No un hoob un rii ja'ja, no taage m-kum, no senguru hoob-o m-dum un sune-mo ut-ma ne. Ai, no kum rii-yo no o-hoob á remen no ro m-kon be-de Shir á. ³ Tomso ne da-o no kone Shir, nga kum á remen no m-kon un hur-de un men-ut jaas-to ne. No m-con no hoge m-rerem un hon no.

⁴ Ya no ro untun ne'a-ne ye ro m-sher be-de un cam-po un ye ne á. No nap unze no cune m-nom m-nay un rem-se un hono o-dak, no un yage-to Shir o ka à. Remen kap wu ro un con-to un rem-se hono o-dak à, wu muutte hi un de un wu, wan-yage-to Shir. ⁵ Taase no zee bo-to, Ma-to Shir to ro gense à unze, "*Kukt-o Shir* ya'e na à, o ro ur-shoob ne, o conog a she'et ba m-kykop." ^{†6} Amba Shir ro na m-do'e un yar-mo un wu deen. O rwo'e Ma-to un wu zeet,

"Shir ro m-yage un yan-nu-mo ur-hi.

Amba wu ro m-deet un

yan-ba-nu-mo ur-hi n-ton." ^{††}

⁷ Remen kaane, she'et no un kus-o Shir no nome wu o-dorotte. No yage *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, wu ne wua som no. ⁸ Nom no yow yow un Shir ne. Wu ne wua

† Hyen komo: Josu 2:1-21 †† Hyen komo: Taka 1:26

‡ Hyen komo: Rwu 20:5; 34:14; Zeka 8:2 †† Hyen komo: Swog 3:34 (ut-Girik)

nom yow yow un nọ nẹ. Nọ ya-ut-*ba'as*, yagu nọ nom un rii yọ-yo. Nọ ya-o-shepe, jamas nọ hur un nọ, nọ muun be-de Shir. ⁹ Nọm nọ tuk-mọ ut-men, nọ rwunte m-yish. Nọ nemes komo á, sengu nọ us-'wọn. Zak-o nọ komo o warag tuk-mọ ut-men. ¹⁰ Gweręksu nọ ur-hi be-de un Wan-Koyan, wu nẹ komo wua deet nọ n-ton.

Wọ dek ọr ru ko-ya-ur-ba'as á

¹¹ Ọr re nẹ yan-dor, nọ wẹ ọr nọ nẹ á. Remen myet bọ un wu wẹ ọr un wu ko-yan-dor à, kọ nẹ wu sawse wu ur-ba'as, wu rọ un wẹ un *karamsa*-ọ Shir o ka. Wu rọ m-zee o rott ur-bon á. Wọ zee komo yo Shir zee à yo rott ur-bon á, wọ kus o ka m-nom un o-dorotte á. Komo o ba'asute be-de un muut un hi un du ko-yan-piish o ut-ma. ¹² Shir ye cot rọ un rwọ o-*karamsa*. Wu rọ komo wan-piish ut-ma. Wu rọ cot wan-Gwu, tomso nẹ wu rọ ur-beeb nẹ wu hoot. Remen kaanẹ, wọ bo'os sawse un ọr ru *ur-ba'as* á.

Nọ nom m-gwọn un buk nẹ á

¹³ Raag nọ ut-to! Nọ ye rọ m-zee, "Ca kọ m-buk ta neke un o ka bọ-o re, te nom hak-o gaan, te ut-baab te su m-họ." ¹⁴ Nọ kaanẹ nọ nap yo he m-kọr m-buk á. ǀYa-hoog-m nọ dosse nẹ? Ya hoog nọ rọ sa o zee 'hye-de o-hund, de rọ m-nom da-o gaan à, ujime se m-dosse. ¹⁵ Depete nọ zee, "Urege Wan-Koyan conog, urege komo te un hoog nẹ, ta nom kaanẹ un kaanẹ nẹ." ¹⁶ Amba nọ m-zee kaanẹ á. Nọ m-hyan kọ yo ke rii-yo un kom-ut nọ yo rọ, komo nomuru us-ses unze kaanẹ yọ rọ. Ai, gon ka jaks ur-hi o rott ur-bon á. ¹⁷ Remen kaanẹ, myet bọ un wu nepse yo depe wu nom à, amba wu yage m-nom, wu ka *ba'as-de* wu rọ m-nom un co-o Shir.

Bor-us taan

A nak ya-o-kwum ut-to

⁵ Raag nọ ut-to nọ ya-o-kwum, 'wọn nọ remen swo un koob-de roonu nọ à. ² Kwum-o nọ deeste m-shebe, ọa gu nọ rii á. Komo ren un kuks nẹ reese matuku-ut nọ. ³ Zinariya nọ un azorpa nọ nẹ ye nọ wuke à ye deeste m-shebe. Ka shebe-mọ ye da à, mọ Shir he m-hyan wu naastu nọ, mọ he nọ m-re untu o-ra. Remen nọ wukute hwor, nọ mrogsute hi un nọ o-kwum un ka da-o, ho-de piish ut-ma. ¹⁴ Nọ yagute m-top un ye nome nọ m-senge o-kat. Nọ reeg ra-o un ye. Raag nọ ut-to, 'wọn-se un ye rọ nọ m-ce un kat-ut nọ à, woog be-de Yawe wu jiishe ur-beeb à. ¹⁵ Nọ un hoge un rerem-mọ un hoog-m nọ kanẹ un hono o-dak. Nọ re nọ su yo hoog-m nọ cone à. Nọ rọ m-nom un yo hur-ur nọ cone à, amba nap nọ unze Shir a 'ye yan-

† Hyen komo: Swọ 27:1 †† Hyen komo: Mati 6:19 ‡ Hyen komo: Kara 24:14-15

yage-to un wu ur-koob. ⁶ Nọ piishite yan-ba-ur-ba'as ut-ma nọ ho ye. Komo ba ye un wen nọ.

Dungun nọ komo nọ kon Shir

⁷ Ọr re nẹ yan-dor, dungun nọ har Wan-Koyan muunte komo. Yoos nọ be-de un ya-tom. Ye rọ m-dungune har da-o m-ce. Ye rọ m-dungune deen un 'er-de un kem-o ur-go un o ur-buste nẹ da-o m-nen. ⁸ Nọ ma she'et nọ, nọ dungune. Nọ nom jaab-o ut-men, nọ waase Wan-Koyan na, remen muun-mọ un wu nomsunte yow yow.

⁹ Ọr re nẹ, yagu nọ nome un ọr nọ nẹ us-hwumug. Taase Wan-Koyan piishi nọ ut-ma. Remen ko-yan-Piish ut-ma nomsunte yow yow m-muun nẹ, har wu rọ ma un ish!

¹⁰ Ọr re nẹ, doru nọ bu-yo yan-rwor un Ma-to Shir. Ye nome ut-ma un jin-ur Wan-Koyan à, ye swoog ur-koob remen de komo ye dungune. Nọm nọ untun ye. ¹¹ Remen a zee, ka ye dungune har ur-kom à, Shir ya'ag ye ur-họ. Nọ hogussute de gon dungune-m Ayoba, nọ nepse bọ Wan-Koyan hu wu nu-o so-o ur-kom à. Remen Wan-Koyan ko-ya-m-it wu be-de un nom us-ryaab, ko-ya-ur-'wọn wu komo deen. ††

Nọ jar nọ tond á

¹² Arge koyan, ọr re nẹ yan-dor, nọ jar o-jar nọ tond á. Da-o nọ m-swor o-nu à, nọ jar nọ tond n-ton un shir á, kọ un hono o-dak, kọ un jin-de un yo ken rii-yo, nọ tond un de á. Urege nọ zee "Ọhọ," ess nọ "Ọhọ." Urege nọ zee "Ay," ess nọ "Ay." Nọ esse kaanẹ, Shir a piishi nọ ut-ma á. ††

Bom nọ Shir nọ kon wu m-sher nẹ

¹³ Urege wu ken wu rọ un swo ur-koob, to, yage wu konot Shir gu wu. Urege wu ken wu be-ur nọ rọ o-zak, to, yage wu sengute hu un sep-to ur-bongon. ¹⁴ Urege wu ken wu piishe be-ur nọ á, to, wu hoob sek-ye yan-dor ye Shir, ye konot Shir. Da-o us-kon, ye taame wu m-now un jin-ur Wan-Koyan. ††¹⁵ Gon ka kon o m-sher o, ọa taas gom-o un ka net-wu. Wan-Koyan a muut ka net-wu ba un gom, komo *ba'as-to* wu nome à, a sokse wu to.

¹⁶ Remen kaanẹ, sengu nọ rwor un *ba'as-ut* nọ be-ur ọr nọ nẹ, nọ us-kon rem ọr nọ nẹ, remen a taasutu nọ gom-us nọ. Da-o kashi un net kone, kon-se un ko-yan-men-ut pus-to rọ ur-beeb nẹ deen. ¹⁷ Ereja net-wu untun na. O ken da-o reeno, wu wu kone be-ur Shir, taase a he kem un dak-o *Isra*. Komo a he kem un ka dak-o á, har hak-us tet un reng-us cind. ††¹⁸ Ka da-de

†† Hyen komo: Ayub 1:21-22; 2:10; Bong 103:8 †† Hyen komo: Mati 5:34-37 ††† Hyen komo: Mark 6:13 ††† Hyen komo: 1Gwm 17:1; 18:1

komo wu kɔnɔru be-ur Shir na a he kem. Komo a heeru kem, komo hono o-dak ya'uru rii-yo m-re. †

¹⁹ Or re ne, urege wu ken wu be-ur no yagute cow-yo Shir yo o-nip, komo wu ken wu be-ur no muunturu wu

† Hyen komo: 1Gwm 18:42-45

un cow, ²⁰ wua nept unze, ka wu muunte *ko-ya-ur-ba'as* be-de Shir à, wu guug hogg-o un ka net-wu be-de m-mar. Komo Shir a soks moor-to un *ba'as-to* un ka net-wu. ††

†† Hyen komo: Swog 10:12; 1Bit 4:8

1 Bitrus

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

Baks un gwu-o Shir

Ma-to un she'et-de un ba m-kukop

Yo yan-dor depe ye nom da-o ur-koob à

Gwugwer-mo ur-hi mo un yan-dor m-senge ne

Ur-buste

Bor-o gaan

Ur-gas us-kon ne

1 Mē, Bitrus, ko-*yan-Tom YesoKiristi*, † genbe ka takurda-o,

Ha-mo un be-de un hun-ne ye Shir daage untun hamat-ne un hono o-dak ye cakre un dak-to o-Pantus, o-Garatiya ne, o-Kapadoki ne, o-Asiya ne komo o-Bitaniya ne à. ² Shir o-Tato, wu dagnu no hun-ne ye un wu, komo Kukt-o muutu no ba *ur-ba'as*. Wu un nom kaane remen no nomote Yeso *Kiristi* o-dorotte komo wu so'osté no un bu-yo un hyó-mo un wu. Um konog Shir 'ye no m-yar, komo wu sengu no m-'ya un gwug-wu-mo ur-hur deen.

Ur-bongon be-de Shir remen ka saktō-o o ya'asu na m-hoog à

³ Depete a ya'as Shir Tato-o Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* ur-bongon remen 'won-de un wu ur-gos-de. Wu ya'ag na mat-o pu-o remen ka saktō-o o ya'asu na m-hoog à, bo wu 'yonse Yeso *Kiristi* be-de ut-marimar à. ⁴ Komo wu 'ye no cim-yo un ba m-sabre, yo a wum ko yo naase á, essusse n-Ton shir. ⁵ Remen sher-m no, Shir a 'er no un beeb-de un wu har no gokste ká gwu-o rō zongse o rwuunte ho-de ur-kom à. ⁶ Un yo ka nom no o-zak deen, ko de nomte, ya o-da hiin noa tūw un swō ur-koob de ut-meger go-us-go à. ⁷ Da-o no senge m-dore Yeso n-mē ur-koob à, yo kute hun-ne unze no shereg Yeso gun gun. Hun-ne m-zwo un zinariya n-mē o-ra remen ye rwuunte kar kar. Kang-o gaan, koob-ur no rō untun ka ra-o, amba noa rwuun kar kar, komo sher-m no aragte zinariya. Da-o Yeso *Kiristi* muune à, Shir a m-seps no wu 'ye no m-sek deen remen no shereg be-de un wu. ⁸ Ko de nomte no wet Yeso m-hyan á, amba no wu m-was. Ko de notte wu m-hyan m-moka á, komo no shereg be-de un wu. Komo yatt

† Wu Shir daagne à.

gom-to he m-hoks m-rwor bo no rō o-zak, un zak-o rwuune be-de Shir á. ⁹ Noa ships ka zak-o remen no m-goks un yo no tuute yish un sher-m no à, gwu-o un kukt-o no.

¹⁰ Um conog m-ruru no ma-to ka gwu-o. Yan-rwor un Ma-to Shir ye rworog bo yar-m he m-haan be-ur no à, komo ye hoob ur-bon ne. Ye rworog yish komo ye tu yish, ye hyenet cas bo a he no m-gu à. ¹¹ Ye cituru Shir ma-to un ka da-o komo yo kore unze yo rwo'e *Kiristi* m-haan. Kukt-o *Kiristi* o rō n-mē un ye, komo o rure ye bo *Kiristi* he m-swō ur-koob ka da-de ne a 'ye wu m-seps mo he m-dond à. ¹² Amba Shir kutute ká *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye unze, ye rō no m-nome m-guw ba hi un de un ye á. Ka rem-se ye rwore n-ga à mosse un *Kiristi* ne, m-moka ye ken hun-ne ye ruru no *Ma-to m-Rerem* un bu-yo un *Kukt-o Shir*, o a tomne rwuun-mo n-Ton un shir à. Ka nip-o o mosse un bo Shir ruru na ne à, o yan-tom ye Shir cone m-byarag à.

M-she'et untun hun-ne ye Shir

¹³ Remen kaane, she'et no zongse no nomot rii-yo ur-bon, no garamse hi un no. Rwo no saktō-o no kap be-de un yar-mo a he no m-'ya da-o Yeso *Kiristi* he m-rwuun à. ¹⁴ Nom no untun yakar-ye o-dorotte. No yage hoog-m no heet no be-de un rem-us yo-se se no rotte ba no un nap á. ¹⁵ Amba bo ká wu agu no rō ba m-kukop à, ma'as no ba m-kukop n-mē un koyan yo no m-nom à. ¹⁶ Nom no kaane remen *Mosa* geneg yo Shir zee à: "She'et no ba m-kukop, remen kaane um rō ba m-kukop." ††

¹⁷ Nom no kaane bo no un aag un Tato-o n-Ton waniishe un ko wu ke net-wu ut-ma hond hond un yo wu nome ne à. Dek no hoog-m no untun hamat-ne un kà hono o-dak o un sekemse-mo un wu un hoge un gyer-o un wu ne. ¹⁸ Remen no nepse unze Shir un rur no remen wu guut no be-de un she'et-de o-hwaa de tat-ne no ye n-ga yoosu no à. Wu un rur no un bu-yo un top-

†† Hyen komo: Rewi 11:44-45; 19:2; 20:7

o un zinariya ko azorpa á. Zinariya, azorpa ne, ye ba m-ta á. ¹⁹ Amba Shir un rur no un hyo-m *Kiristi*, ka cayo un ba ur-dakka yo komo ka yo un ba ut-ri'in yo. ²⁰ Shir un dagan *Kiristi* cin ba a ro nomog hono o-dak. Amba Shir rwuunte wu á, se un ka ho-to ur-kom to rem no. ²¹ Un bu-o Yeso no m-sheer be-de Shir, o 'yonse wu be-de m-mar à, komo a ya'uru wu ut-gos un cow-yo m-sekemse. Yo rwo'e no ru'ut sheer-m no o-sakto ne be-de Shir.

²² M-moka no muste hi un no ba ut-ri'in un dorotte-o o-nip remen no kumut was-m or no ne. Was no or no ne cin un hur-ur no, komo un hur-ur pus-de ne. ²³ Remen Shir ja'astu no mat-o pu-o komo, ba un go-ye ro m-sabre á, amba ye ro m-she'et har koyan nomot be-de un Ma-to Shir o un hoog à. ²⁴ Ma-to Shir zeeg,

"Hun-ne ro m-hwo untu ut-gwo,
komo seps-mo un ye ro m-ta untun mok-to o-kot.
Gwo-ut ro m-hwo kaw, komo mok-ut ro m-zoose.

²⁵ Amba ma-ut Wan-Koyan ro m-es har da-o ba m-ta."

†

Hun-ne ko'otutu no ka *Ma-to m-Rerem* to.

Bor-us yoor

2 Remen kaane, ru no cow-yo ut-yage, no yage raks un hun-ne, komo no cir m-nom o-nip. Yagu no ur-shoob ko no rure ye ken myet-mo un ko to ke gon ma-ut yo-to to. ² Untun yan-yaar pu-ye, hoob no yow-mo o-Kukt mo m-kyukyaw remen mo bo'ossute no be-de un gwu no. ³ No be'este no nepste Wan-Koyan ro ur-bon ne. ††

Kiristi ro ta'ar-de un hoog

⁴ Haan no be-ur Yeso *Kiristi*. Wu ro ta'ar-de un hoog de hun-ne ginme à, amba Shir dak wu komo wu 'ye wu ut-gos deen. ⁵ Komo ya no ro untun ta'ar-to un hoog, to a meete hur-o o-Kukt à. No waragte buug-de un yan-*Cow un kon-se Shir* ye un ba m-kukop, no sekete *seke*-to o-Kukt un bu-o Yeso *Kiristi*. Shir ro m-goks gon ka *seke*-to. ⁶ Ka to ro bo Shir zee un Ma-to un wu à:

"Gwot, um shereg ta'ar-de ut-ma o-Urusharima †
de m-daage un caari-mo m-seps à.

Kap bo un wu shere un de à
wua nom m-'e á." ††

⁷ Be-ur no, no ye shere un wu à no nape go un seps-mo Shir ya'u wu à. Amba ka ye gini wu à. Ma-to Shir zeeg,

"Ka ta'ar-de ya-ut-ma jore à,
de waragte de jiish ko de ke ta'ar-de
un be-de ut-ma." ††

⁸ Ma-to Shir zeeg,

"Ka ta'ar-de ro m-rwo ur-pukse,

komo de ro ye m-hees remen cikt-de un ye." †††

Ye ro m-pukse remen ye yagute o-dorotte un Ma-to Shir, o yette m-oos un kwukwur-de Shir cooge remen un go un ye à.

⁹ Amba no, Shir un daag no hun-ne kashi, buug-de yan-*Cow un kon-se Shir*, hun-ne ye ba m-kukop, hun-ne ye Shir, remen no nomote wu ur-bongon. Wu rwun-tutu no be-de o-comb, wu hantu no be-de m-cucas. †††¹⁰ N-ga a ro hwoog no be-de un hun-ne ye Shir á, amba m-moka no ro hun-ne ye Shir. N-ga Shir ro m-hoge un 'won-ur no á, amba m-moka Shir o hoge un 'won-ur no. §

She'et no untun yan-guw-mo Shir

¹¹ No yan-yen-de ne, me no m-kyewes, untun yandak-o hor-o, hamat-ne un ka dak-o, gin no ka rem-us yo-se, se ro ur-gun un hoog-m no à. ¹² Nom no ceen no she'ette ur-bon ne n-me un yan-bor-us no ye shere o-nip á. Komo ko ye gut no gwot-o un yan-nom un rem-us yo-se, ya hyenes she'et un no ur-so-de. Ya seps Shir da-o wu he piishe un hono o-dak ut-ma à.

O-dorotte be-de un gwomo-ne

¹³ Nom no o-dorotte rem Wan-Koyan un ko o ke *karamsa*-o a ya'ase remen hun-ne, o rwuune be-de un gwomo-to un ko-gwomo à. ¹⁴ No nome gwomo-ne o-dorotte, remen gwomo-de o-dak kap Shir o tomnu de, de ye'et yan-koob-de o-dorotte ur-koob komo de bum hun-ne ye nome rii-yo ur-bon à. ¹⁵ Remen kaane Shir cone no nom rii-yo ur-bon. Da-o no nome rii-yo ur-bon à, ka raag-ne ye, ye nape *Kiristi* á, ya hoks m-zee ko rii á. Ya hoks m-kum rem-se ur-geeg á. ¹⁶ She'et no sasa, amba myet un kaane ne, no hyan no ro sasa no cuw nom un rii yo-yo á. Un suge-de un kaane ma, she'et no untun yan-guw-mo Shir. ¹⁷ 'Ya no kowan m-sek. Komo no kute hun-ne ye Shir kashi m-was. Gyer no Shir, 'ya no ko-gwomo ut-gos.

Sha-mo un swo-ur koob-ur Kiristi

¹⁸ Guw-ne, se no nome yan-hur-ut no o-dorotte no 'ye ye m-sek koyanda. Nom no yo ka, ba be-de un ye ro m-hoge ur-'won un gwugwer-mo ur-hi ne cot á, amba kap un yan-men-ut jaas-to ne. ¹⁹ Shir ro gwugwu un no ne da-o no nome rii-yo no nape yo ro hond hond, komo no geeg ut-men un 'mo ur-hur ne un koob-de a no m-'ya ba no un nom rii à. ²⁰ A 'ye no ur-koob remen no nomog rii-yo ba ur-bon, no kum o ka rii á. Amba Shir a 'ye no ur-ho, urege no swoog ur-koob un 'mo ur-hur ne remen no nomog rii-yo ur-bon, remen kaane Shir cone. ²¹ Un kaane, Shir agu no remen *Kiristi*

† Hyen komo: *Isha* 40:6-8 (ut-Girik) †† Hyen komo: *Bong* 34:8
‡ ut-Girik: o-Sihiyona. †† Hyen komo: *Isha* 28:16 (ut-Girik)
‡‡ Hyen komo: *Bong* 118:22

††† Hyen komo: *Isha* 8:14-15 ††† Hyen komo: *Rwu* 19:5-6;
Isha 43:20 (ut-Girik); *Rwu* 19:5; *Kara* 4:20; 7:6; 14:2; *Titu* 2:14; *Isha*
43:21; *Isha* 9:2 § Hyen komo: *Hose* 2:23

swooḡ ʊr-koob rem nḡ. Wʊ yaksutʊ nḡ m-sha, depete nḡ dḡre bʊ-yo ʊn wʊ.

²² “*Kiristi* nḡm ʊr-ba'as á,

Wʊ raks hun-ne á.” †

²³ Kḡ de nomte a pyapurtʊ wʊ à, wʊ muut ʊt-reeb á. Komo da-o wʊ swḡ ʊr-koob à, wʊ waksʊ ye ʊt-ma á. ʊn sugē-de ʊn kaane ma, wʊ shereg be-de Shir, wʊ nape piish ʊt-ma à. ††²⁴ *Kiristi* sawag nʊ-se ʊn *ba'as*-ʊt na ʊn wʊr-o ʊn wʊ. A kamag wʊ o-kan remen a yagutē nḡm ʊr-ba'as komo a cirit kashi ʊr-she'et. Shir taasʊ ka hoog-mḡ mḡ ʊn *ba'as*-ʊt nḡ remen hoog-m Yeso. ²⁵ Nḡ ro egussute ʊntʊn yege-ca, amba m-mḡka nḡ muunte be-de ʊn wan-Ruut-m nḡ ʊn wan-Gut-de ʊn hoog-m nḡ ne. ‡

Bḡr-ʊs tet

Campo-ne ʊn ne'a-ne ne

3 Kaane komo ne'a-ne, nḡmḡ nḡ campḡ nḡ ne o-dḡrotte. Nḡm nḡ kaane komo ʊrege campḡ nḡ sher ʊn ma-ʊt *Kiristi* á. ʊrege campḡ nḡ ne hyanag bon-de ʊn ka bʊ-yo notte ʊr-she'et à, ye a gḡks *Kiristi*, ba nḡ ʊn nomo ye ʊt-ma. ††¹² Ka campḡ-ne ye a gḡks Ye-so da-o ye hyene she'et-ʊr so-de ʊn hoog-m nḡ komo nḡ 'ye ye ʊt-gḡs. ³ Taase nḡ muut ʊr-hi be-de ʊn ga-se ʊr-bon kḡ rii-se ʊn cḡr-se ʊr-bon kḡ gund-to ʊn hwḡr á. ††⁴ ʊn sugē-de ʊn kaane ma, yo depe à, nḡm nḡ ayewe-to ʊr-hur ʊn gwugwer-mḡ ʊr-hi, komo m-tetemb ne. Gḡn ka ayewe-to rḡ m-gḡs, komo Shir rḡ to m-hwḡ ʊn be-ʊr kashi. ⁵ ʊn gḡ ʊn kà cḡw-yo ne'a-ne so-ye ye n-ga ye esse saktḡ-o ʊn ye be-de Shir à, kume hi ʊn de ʊn ye ʊt-ayewe. Ye ya'ag campḡ ʊn ye ne ʊt-gḡs. ⁶ ʊntʊn *Saratu*, wʊ nome *Ibrahi* o-dḡrotte komo wʊ eeg wʊ “Rwoḡg-o re” à. Nḡ ma yakar-ye ʊn wʊ ye, ʊrege nḡ rḡ m-nom yo depe à komo nḡ yage kḡ yo ke rii-yo 'ye nḡ o-gyer á. †††

⁷ Kaane ma campḡ-ne, se nḡ nom barag-se ʊr-bon remen ne'a nḡ ne. Hyen nḡ ye ʊt-gḡs ne, remen ye rott ʊr-beeb bḡ nḡ rḡ á. Baks nḡ, Shir ya'ag ne'a-ne yar-mḡ ʊn wʊ komo remen ye kumut hoog-m ba m-ta ʊn nḡ ne. Remen kaane, nḡmʊ nḡ ne'a nḡ ne bḡ depe à, taase yo ken yo tʊw nḡ yo wen kḡn-ʊs nḡ. †††

Swḡr ʊr-koob remen nḡm ʊn rii kashi

⁸ ʊr-kḡm, kap she'et nḡ m-sḡk ne ʊn ḡr nḡ ne ne, kḡ wʊ ke wʊ hyen ḡr ʊn wʊ rii-yo m-was. Nḡ hyen ʊr-wḡn ʊn gwugwer-mḡ ʊr-hi ne. ⁹ Nḡ tḡp mēn-ʊt jaas-to ʊn mēn-ʊt jaas-to kḡ ʊr-reeb n-te ʊr-reeb á, se de nḡ kḡne gḡ ʊn ká net-wʊ o-kwum, remen kááne ḡ Shir egte nḡ wʊ ye'et nḡ o-kwum. ⁵¹⁰ Ma-to Shir zeeg,

† Hyen komo: *Isha* 53:9 †† Hyen komo: *Isha* 53:7 ‡ Hyen komo: *Isha* 53:5-6 (ʊt-Girik) †† Hyen komo: *Apis* 5:22; *Koro* 3:18 †† Hyen komo: *1Tim* 2:9 ††† Hyen komo: *Taka* 18:12 ††† Hyen komo: *Apis* 5:25; *Koro* 3:19 § Hyen komo: *Mati* 5:43-44

“Bon net-wʊ cḡne m-hḡḡḡ komo wʊ hyen hḡ-to ʊr-bon à, Se wʊ dostē rem-de ʊn wʊ be-de ʊn tēp ʊ jaas-o komo wʊ dos nu-o ʊn wʊ be-de ʊt-raks.

¹¹ Wʊ ho'os cḡw-ʊs yo-se

komo wʊ nom rii-yo ʊr-bon yo depe à.

Wʊ hoob cḡw-yo ʊn ba ʊt-ween wʊ dḡre yo.

¹² Wan-Koyan rḡ ʊn 'er-de ʊn ye nḡme kashi ʊn rii à, komo wʊ rḡ m-ke'e ʊn kḡn-se ʊn ye ʊt-to.

Amba wʊ rḡ m-tuke ʊn

yan-mēn-ʊt jaas-to o-cin.” §†

¹³ ʊrege nḡ m-senge nḡ nomot rii-yo ʊr-bon, hun-ne deen a hogusse nḡ m-hoog á. ¹⁴ Amba myet ʊn kaane ne, ʊrege nḡ ʊn swḡ ʊr-koob remen nḡ m-nḡm ʊn rii-yo ʊr-bon, Shir a 'ye nḡ o-kwum. “Taase nḡ hoge gyer-o ʊn yo ye rḡ m-gyer à, kḡ komo nḡ was ʊn yo hun-ne zee ye a nom ne á.” §††¹⁵ Ya nḡ *Kiristi* ʊr-be ʊn hur-ʊr nḡ komo wʊ warag Gḡs-wʊ wʊ ʊn hoog-m nḡ. She'et nḡ zongse nḡ shest da-o wʊ ken wʊ citʊ nḡ ma-to ʊn saktḡ-o nḡ. Amba nḡm nḡ kaane ʊn gwugwer-mḡ ʊr-hi ʊn 'ya m-sek ne. §†

¹⁶ Amba shas nḡ ye ʊn gwegwer-mḡ ʊr-hi, ʊt-gḡs ne. Nḡm nḡ rem-se ʊr-bon bḡ hur-ʊt nḡa kaps nḡ á. Nḡ jar o-jar nḡ nom rii-yo ba ʊr-bon á, remen ka ye rḡ nḡ m-tan o-yo yo à, ye hyenet m-'e remen nḡ ye ma *Kiristi* ye. ¹⁷ A jiish ʊr-bon ʊrege cḡn-mḡ Shir mḡ nḡ sʊ ʊr-koob remen nḡ nḡmḡ rii-yo depe à otte nḡ sʊ ʊr-koob remen nḡm ʊn rii yo-yo à. ¹⁸ *Kiristi* marag o-gaan cot remen *ba'as*-ʊt na. Wan-ba-ʊr-ba'as marag remen ya-ʊt-*ba'as*. *Kiristi* nḡmḡḡ yo ka remen wʊ he nḡ m-heet be-de Shir. A hoog wʊr-o ʊn wʊ, amba a muutʊrʊ Kukt-o ʊn wʊ ʊn hoog ne. ¹⁹ ʊn bʊ-yo *Kukt-o ShirKiristi* haag wʊ rwḡrʊrʊ Ma-to Shir be-de ʊn kukt-to a ka'e m-gʊw à. ²⁰ Ye nomute Shir koob-de o-dḡrotte n-ga n-ga, amba Shir hakkurte ʊn ye ne har ʊn da-o *Nuhu* ro ʊn shaab-o o-hat à, remen Shir a rees hḡno o-dak m-hḡ. Hun-ne eer a gu'e ʊn ka hat-o, ye ruwe keez keez ʊn ka hḡ-mḡ. §††²¹ Ka hḡ-mḡ napa-o ʊn bḡ a yo'osu nḡ m-hḡ mḡ gu nḡ m-mḡka à. Komo ba dos ʊt-ri'in to o-wʊr cot á, amba ʊn waktʊne ne mḡ Shir ʊn hur-ʊr gaan. Shir guug nḡ ʊn bʊ-yo ʊn ine-m Yeso *Kiristi*. ²² *Kiristi* rḡ m-mḡka n-Tḡn, so ʊn re-de Shir. *Yan-tḡm-ye Shir*, ʊt-gwḡmo, komo m-'wḡns ne kap rḡ ʊn kom-to ʊn wʊ.

Bḡr-ʊs nass

M-sher be-de Shir

4 Bḡ *Kiristi* swḡ ʊr-koob ʊn wʊr-o ʊn wʊ à, m-mḡka se nḡ she'et zongse nḡ suut ʊr-koob bḡ wʊ swḡ de à. Me ʊn zee kaane remen bḡ ʊn wʊ swḡ ʊr-koob

§† Hyen komo: *Bḡng* 34:12-16 (ʊt-Girik) §†† Hyen komo: *Isha* 8:12; *Mati* 5:10 §† Hyen komo: *Isha* 8:13 §†† Hyen komo: *Taka* 6:1—7:24

un wur-o un wu rem *Kiristi* à, kutute na unze wu 'yarag ka *ba'as-de* wu nome n-ga à. ² Komo kutute na unze ka net-wu waktunte wu yage yo wu ro m-con à, komo wu ro m-con wu nome Shir o-dorotte har un ta-de un hoog-mo un wu. ³ No regussute no naasute o-da deen n-ga, no un hoge un rerem-mo un go un she'et-de hun-ne ro m-she'et à ye nape Shir á. No un hoge un rerem-mo un saw-to m-'e, un yish-ye ye o-yoor ne, un susuur ne, un biki-to m-swò ne, un tuw-to o-ás ne, har un guw-mo us-toog ne. ⁴ M-moka nay no ne ye n-ga hyanag ut-hyat yo hante no yagute gam-o ur-hi un ye ne be-de un nom un rem-us yo-se à. Remen kááne komo ye ro no ut-reeb. ⁵ Amba yea shes Shir wu ro un piishe un yan-hoog un margan-ne ne ut-ma à. ⁶ Yo yo rwo'e a rurut *Ma-to m-Rerem* har be-de un ye ro margan-ne m-moka à. Ko de nomte à a piishitu ye ut-ma o-wur untun ko wu ke net-wu, amba m-moka ye ur-she'et un Shir ne un bu-yo un *Kukt-o Shir*.

⁷ Ta-de un ko yo ke rii-yo nomoste yow yow. Remen kaane rwo no ur-hur sak, no garamse hi un no remen no hokste us-kon. ⁸ Yo jiishe kap à, se no kute or no ne m-was deen, remen was-m ro un bite moor-to ut-*ba'as* to ye nome na à. ⁹ No barke hun-ne un hur-ut no ba us-hwumug. ¹⁰ Shir ya'ag ko wu ke wan-dor wu m-yar, unze net-wu hoks m-nom yo ken rii-yo remen wu guut yan-dor. Shir ya'ag ka yar-mo, remen kaane a mure no ka yar-mo un cow-yo depe à. ¹¹ Urege wu ken wu ro ut-ma, se wu nom untun wu ro m-rwor un Ma-to Shir à. Urege a ya'ag wu ken yar-mo un gu un hun-ne, se wu nom un beeb-de Shir ya'u wu à. Remen un ko yo ke rii-yo Shir a kum ur-bongon rem Yeso *Kiristi*. Me us-kon hun-ne a 'ye Shir m-seps, ut-gwomo ne, ba m-ta. *Amin*.

Swò ur-koob remen dor Yeso

¹² No nay-ne re, taase no hyen ut-hyat un koob-de no m-swò à sa o zee rii pu-yo koru no. ¹³ Amba nom no o-zak, remen no m-swò ur-koob bo *Kiristi* swò de à. Remen noa nom o-zak deen da-o wu he m-muun un seps-mo un wu ne à. ¹⁴ Urege a pyapurtu no remen jin-ur *Kiristi*, no ya-o-kwum-ye, remen Kukt-o m-seps, un o Shir ne ro be-ur no. ¹⁵ Urege no swoog ur-koob, taase de nom remen no hoog net, ko ur-hyow, ko ne yo ken rii yo-yo, ko o-hebe gwuw. ¹⁶ No hoge 'e-mo un swò ur-koob remen no *yan-dor Yeso* á. Un sugè-de un kaane ma, bom no Shir remen no ye ma *Kiristi* ye.

¹⁷ Da-o nomoste o Shir hette piishe un hun-ne ye un wu ut-ma à. Komo urege piish un ma-to un wu takante be-ur na. ¿Ya he kor un ye yage nome un ma-to un wu o-dorotte *Ma-to m-Rerem* to Shir?

¹⁸ "Urege kashi un hun-ne possute un yish jaas-ye,

¿ya he m-kor un ye nape Shir ne á un *ya-ur-ba'as* ne?" ††

¹⁹ Remen kaane, ka ye ro un swò ur-koob remen dorotte-o Shir à, ye senge nom un rii-yo depe à. Komo ye bup Shir kom-ut yoor, remen Shir kashi-wu, wu nome o-dak o-Ton ne.

Bor-ys taan

Sek-ye un beeb-ye ne

5 Um conog m-do sek-ye no jaab-o ut-men. Me abre ko-sek, me wu hyane bo *Kiristi* swò ur-koob à. Komo kanè co a wong seps-mo un wu un me ne da-o a he na mo m-kute à. ² Warag no yan-gut-de un kur-o Shir bobsu no à. No nom m-guw untun ya-ur-gut ba ye a gakte á, amba un con-mo ut-men, bo Shir cone no warag à. Nom no kaane ba remen gop-de un hwor á amba un con-mo ut-men. ³ Ka ye Shir bobsu no à, no sawsu ye us-nu á, amba kute no ye bu-yo ur-bon.

⁴ Amba da-o Yeso ko-Gwomo-wu un ya-ut-Gut woone noa goks gond-o un seps-mo un wu, o a naase á.

⁵ No beeb-ye kap, nomo no sek-ye o-dorotte. Ko wu ke wu gweregse or un wu ur-hi. Ma-to Shir zeeg, "Shir ro m-'yar un yan-nu-mo ur-hi, amba wu ro un 'ya ur-ho be-de yan-gwegwer-mo ur-hi." ††

⁶ Gweregse no hi un no un kus-o un caari-to ut-kom to ur-beeb to Shir, remen da-o wo wo'e wua 'ye no m-sek un co. ⁷ Shir conog no, remen kaane, heetu no wu bo un yo rangsu no à.

⁸ Garamse hi un no, no she'et zongse komo yish hoog-ye. Wan-yage-ut no, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*, wu ro ut-dwum untun o-zur o-kot, yo ro ut-tuw un hoob-o un wu yo he m-ho à. ⁹ Kwangu no wu, no she'et ur-beeb ne un sher-m no. No nepste hono o-dak kap or no ne *yan-dor Yeso* ro m-swò ur-koob bo no ro m-swò à.

¹⁰ Shir guug na un ko yo ke bu-yo. Wu daagu na remen wu wongte seps-mo un wu un na ne. Ka seps-mo ro m-she'et ba m-ta. Wua wong-mo un na ne remen a dorute Yeso *Kiristi*. No su ur-koob m-moka, amba ujime o-da hiin, Shir a muut no hond hond, wu sher no komo wu tor no ur-beeb ne. ¹¹ Me us-kon unze Shir a nom ut-gwomo ur-beeb ne har da-o ba m-ta. *Amin*.

Gas-de ur-kom

¹² Un beeb-ur Siras †† or na ko-yan-ess ut-ma à, um genbe no ka takurda-o o-kotton remen um ye'et no beeb-de us-rwun komo um rurur no, unze yo ka yar-mo Shir mo. Remen kaane sher no m-'wons ne be-de un ka yar-mo. ††

† Hyen komo: Swò 10:12

†† Hyen komo: Swò 11:31 (ut-Girik) ‡ Hyen komo: Yoha 21:15-17 †† Hyen komo: Swò 3:34 (ut-Girik) †† Hyen komo: Mati

¹³ Yan-dor Wan-Koyan un dak-o o-**Babira** ye a daage mōsse un nō nē à rō nō m-gas. Kaanē ma wà re Markus n-mē un **Kiristi**, rō nō m-tōmbe un gas-de un

23:12; Ruka 14:11; 18:14 ††† ut-Girik: Sirabanus. ††† Hyen komo: Seng 15:22,40

wu. ^{†14} Gas nō ɔr na nē un gamat-de m-was. Mē ɔs-kon Shir 'ye ko wu ke wu rō be-ur nō à gwugwu-mō ur-hur, ye rō n-mē un **Kiristi** à.

† Hyen komo: Seng 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Koro 4:10; Pmōn 24

2 Bitrus

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Eeg-o un yan-dor

Yan-yoos-de ut-bō

Muun-m Kiristi de ur-buste

Bor-o gaan

Bitrus rō ur-gas

1 Me, Simon Bitrus, ko-guw komo un *wan-Tom Yeso Kiristi* ne. Me genbe ka takurda-o ha-mo un be-de un ye gokse m-sheer o-nip ne untun mo ma na. No un nom kaane un bu-yo kashi-o Shir na un Yeso *Kiristi* ne *Wan-Gwu*.

² Me us-kon Shir 'ye sengu no m-'ya m-yar deen deen, un gwugwu-mo ur-hur un bu-yo nap-se Shir un Yeso Wan-Koyan na ne.

M-bo'osse be-de un nap un Shir

³ Beeb-de un wu de n-Ton shir ya'ag na koyan yo a o-hoob remen hog-m na un sok-mo un wu ne be-de un nap-se a napu wu à. Wu agu na un seps-mo un bon-de un wu ne. ⁴ Remen kaane, wu essute na kashi un caari-to un ma-to un wu, remen no waragte kashi, bo Shir o kashi à. Komo wu essute na, no possute sabre-o ro n-me un hono o-dak o dish-o yo-o hante à.

⁵ Remen kaane, nom no bo un nom-m no, no doote sher-m no ur-bon, ur-bon komo no doo de us-nap,

⁶ us-nap komo no doo se garamse un hi un no, be-de un garamse hi un no komo no doo un 'mo ur-hur, un 'mo ur-hur komo no doo nom un o-shir. ⁷ Un nom un yo ro o-shir à, no doo gwugwer-mo ur-hur, un gwugwer-mo ur-hur no doo m-was ne. ⁸ Urege no m-nom un go un ka rem-se, se a wen no m-warag hwa m-saare ne be-de un nap-us Wan-Koyan Yeso *Kiristi*.

⁹ Amba urege net bo'ose un ka cow-yo á, ya wu ro untun net-wu ro m-hyan ur-bon ne á ko ko-po. To-ut ka'ag wu unze, Shir sokote wu *ba'as-to* un wu, to wu nome à cin ba wu un sher be-ur Yeso *Kiristi*.

¹⁰ Remen kaane or re ne yan-dor, nom no bo un hoks-m no, no nom rii-yo ur-bon no kutute hi un no un ye ken ye ne unze Shir daagu no komo ne wu eeg no hun-ne ye un wu. Urege no nomog ka rem-se, no hede m-he á. ¹¹ Un kaane, Shir a barku no caari-de ur-barke un be-ur Yeso *Kiristi* wu ro Wan-Koyan un *Wan-Gwu* ne

he gwomo-to un wu to he m-she'et har da-o ba m-ta à.

Tu'e un Ma-to Shir yish

¹² Ko de nomte no nepse ka rem-se à, komo no byps ka yoos-de o-nip ne o no nape à, amba man sengu no m-bakse. ¹³ Un nomog us-barag myet-mo un ho-to un hog-m re, un hyanag hond hond o, a sengu no m-bakse un ka rem-se koyanda. ¹⁴ Un nepse man meres ba m-jime. Remen Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* regusute, wu russyute me kaane. ¹⁵ O rwo'e mette m-senge deen un rurutu no ka rem-se cin m-moka. Me un zee kaane remen no ma'aste se m-baks ko o ke da-o, da-o me merse.

Ye he hyan un seps-m Yeso Kiristi

¹⁶ Da-o te ruru no unze, Wan-Koyan na Yeso *Kiristi*, † wu muun ut-gwomo ne, ba te m-bim zwom-o wu ken wu rwo'e o us-weer á. Amba un yish te, te hyan nip-o un seps-mo un wu. ¹⁷ Remen Shir o-Tato ya'astu wu m-sek m-seps ne, da-o ka cor-o rwuune be-de un seps-mo ut-gwomo o zet wu, "Wu ka wu ro Wa re, wu me m-con o-zak m-sok ne à." ¹⁸ Te un hi un te, te ro kon kane un *Kiristi* ne un haag-o Shir, komo da-o Shir teprune zee-mo n-Ton shir à, te hogusse yo wu zee à. ††

¹⁹ Te nepse komo unze, ma-to *yan-Rwor un Ma-to Shir* gene à nip-o. Raag no ka Ma-to m-sok ne no muut ur-hi kane, untun pitirra-de ro m-hante m-cecar be-to o-comb à, har ish peegete, Myar-yo n-Sot konte un hur-ur no. ²⁰ Ro ur-bon ne no nep unze, ko wan-gaan be-to un *yan-Rwor un Ma-to Shir* da-o ye gene takurda-o Shir à, yatt-wu gene remen napse un wu á. ²¹ Me un zee kaane remen *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye boog gen un ko rii gaan remen ye un hi un de un ye á, ko wu ken wu ru ye m-gen á amba *Kykt-o Shir* o teke ye co.

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Mati 17:1-5; Mark 9:2-7; Ru-ka 9:28-35

Bor-ús yoor

Bitrus nak yan-dor út-to

2 Cin n-ga be-de hun-ñe ye o-*Isra*, yan-rwor un Ma-to Shir ya-út-bō ro kon. Tō, kaane ha, be un nō a kum yan-yoos-de út-bō. Yea hante yoos-de út-bō moſse un Shir ne. Amba yea 'ye ur-hek kō wan-gaan wu nept unze bō-tō á. Ka bō-tō a naas hun-ñe ye shere be-de un tō à. Ka yan-yoos-de út-bō ye har yea yage *Kiristi*, Wan-Koyan wu un ye wu ruru ye be-de un *ba'as-de* un ye à. Nom un kaane a hante ye o-sabre ba un rem. 2 Hun-ñe deen a dore cow-se un ye se m-ba m-'e, un kaane komo ye ken ye hette hyan un cow-yo o-nip ba ur-bon. 3 Ya-o-suub ye ka ya-ur-yoos-ye. Yea raks nō be-de un rure un nō út-zwom tō ye cekre à, remen ye kumut rii kō hwor be un nō. Amba re n-ga, Shir ɛssusute wua piishe ye út-ma. Komo Shir rō zongse wu nomot kaane. Komo wua saburse ye.

4 Nō nepse re n-ga da-o ye ken *yan-tom-ye Shir* ye nome ur-ba'as à, Shir sabursute ye. Wu gak ye gung, wu jorbe n-me un kuub-o o-comb o un den-o o-ra, be-de wu rō m-ka un yan-men-ut jaas-tō à, se un hō-de un piish út-ma. 5 Nō nepse unze n-ga, un da-o *Nuhu* da-o hun-ñe tuke Shir o-cin à, Shir hoge 'won-de un ye á. Wu hoomte ye n-te m-hō, mō re hono o-dak à, se *Nuhu* un ye ken nen ta'oor-ye ne un den-o wu. *Nuhu* kō'oturū unze hun-ñe she'et kashi ur-she'et, ye nom yo Shir cone à. Shir guug wu un ye ken hun-ñe ye ne.

16 Komo nō nepse n-ga, Shir piishite hun-ñe ye un bō-tō o-*Sodom*, o-*Gomora* ne út-ma. Remen ye nomog men-ut jaas-tō, komo wu tukste ye un bō-tō un ye ne o-ra, cow-mō kuse cot. Da-o wu nome kaane à, wu kute hun-ñe unze wua 'ye ka hun-ñe ye tuke wu o-cin à ur-koob. 17 Wu guug *Rot*, kashi un net. Ka da-de wu tuksurū o-*Sodom*. *Rot* cowog o-regen deen remen rii-yo m-'e yo ká hun-ñe ye o-*Sodom*, o-*Gomora* ne nome à. 18 Wu she'ette moſse un hun-ñe yo-ye ne, kō de ke hō-de wu hyen rem-se un ba ur-bon se ye nome à. Komo wu hoge men-ut jaas-tō ye nome à. Kap yo ka naaste men-tō un wu deen, remen wu net kashi-wu.

9 Urege har káane o, Wan-Koyan nepste bō wu he gu un hun-ñe ye Shir be-de út-meger à. Komo wu neps bō wu he senge un 'ya un yan-men-ut jaas-tō ur-koob à, har hō-de un piish út-ma tō ur-kom woonte. 10 Tō ka nip-tō, yagunte ken ka ye rō m-dore un sabre-o un hur-de un ye de *ur-ba'as* à. Ye komo 'yar út-gwomo. Remen uk o-cin m-nū ne ye hote ur-hur un taase ye hoge gyer-o un yo'og un *yan-tom-ye Shir*. 11 Kō *yan-tom-ye Shir* ye jiišhe ka yan-yoos-de út-bō ye ur-beeb à, ye rō m-yo'og un ka yan-yoos-de út-bō ye á. Kō ye naas ye út-men un n-co o un Wan-Koyan á. 12 Amba ka

yan-yoos-de út-bō ye rō m-nom untun gut-tō o-kot to rotte beeb-de o-ceker á, amba ye rō m-nom yo wur-tō un ye cone ye nom à. An nom ka gut-tō remen hun-ñe shipt komo ye pen. Untu út-gut ka yan-yoos-de út-bō ye rō, remen kaane ye rō m-rwor un ma-ut yo-tō be-de un rii-yo ye nape á.

13 Shir a sabursu ye bō ye rwo'e hun-ñe swō ur-koob à. Ka yan-yoos-de út-bō ye rō m-hoge rerem-mō út-bi-ki deen be-de ye rō m-re m-swō ne à, kō un non-hō cangam. Ye rō un hoge o-zak ye egussute nō kō da-o ye morge un nō ne be-de un karge de m-re. Remen kaane a nō m-gwot m-sek ne á komo ye hantu nō m-'e. 14 Yish-ye un ye shiishte o-ás, gop-de un ye de *ur-ba'as* de tak m-ciig á. Ye m-nakan un hun-ñe ye m-garamse un hi un de un ye á n-me *ur-ba'as*, a yoosussute ye o-suub m-sok ne. Shir ru'utu ye nu-o yo-o. 15 Ye yagute kashi o-cow, ye dorute cow-o Baram wà Beyor wan-con-tō un hwor-ye un men-ut jaas-tō. 16 Amba Shir wenege Baram nom un rii yo-yo da-o janka-yo un wu kangsu wu un cor-o un ko-hun à. 17

17 Ka yan-yoos-de út-bō ye hwaa ye rō untun yish-tō m-hō tō huse à, komo ya ye rō untun zaan-mō ke'ente-tō ba un kem. Remen káane Shir ɛssute ye caari-o un kuub-o comb-o rim-o cip, o rō ye ur-'er. 18 Be-de un ses-se un ye un hun-tō o-hwaa ne, ye durumsute hun-ñe m-dore un con-m rem-ús ma-hun. Ye rō m-senge ye nakanté ká ye posse un she'et-de *ur-ba'as* à, ye waragte m-nom *ur-ba'as* komo.

19 Ye rō m-zee un hun-ñe, "Urege nō dorute yoos-ur te, Shir a ru nō dore un ka *karamsa*-o á. Nōa hoks m-nom un yo nō cone à." Um zeege ye guw-ñe remen urege net yagute rii hoks wu, ya wu rō untun ko-guw be-de un ka rii-yo. Wua hoks yo m-yage á. Amba ka yan-yoos-de út-bō ye un hi un de un ye, ye rott gwō-mo-tō un nom un yo ye cone á. Guw-ñe ye ya m-nom un rii-yo ba ur-bon yo, yo he ye m-sabarse à. 20 Me un zee yo ka moſse un yan-yoos-de út-bō ne remen ye rwunte be-de un rii-yo ba ur-bon yo un hono o-dak yo rō m-naas un hur-de un hun-ñe à. Yo ka un nome remen ye nak Yeso *Kiristi* wu rō Wan-Koyan un *Wan-Gwu* ne. Amba m-mōka ye yagute rii yo-yo hoks ye, ye rō yo komo m-nome o-dorotte. Remen kaane hoog-mō un ye ur-buste a jiish m-naase arge-mō n-ga, remen ye yagute *Kiristi*. 21 A jiish ye a ro zeege ye tak un nap un cow-o kashi á, otte nap-mō ye napu o amba ye tuke o o-cin o a ya'asu ye à. 22 Rii-yo ye nome à yo nomog hond hond un ka Swoog-tō út-Ma tō ne unze, "Wō-o gwō'og út-gwō yo wargurū tō m-rekem." 23 Komo, "Arede-yo a zore à yo waragte út-byorke n-me o-rup."

† Hyen komo: Taka 6:1—7:24 †† Hyen komo: Taka 19:24

‡ Hyen komo: Taka 19:1-16

†† Hyen komo: Ogg 22:4-35 ‡ Hyen komo: Swō 26:11

Bor-ús tet

Ho-de un Wan-Koyan roon

3 Nay-ne re, o ka o ro takurda-o ayoore-o, o um genbu no à. N-me un ka takurda-to ut-voor, um sengute, um dootu no jaab-o ut-men, no nomot barag-se ur-bon be-de un bakse un no rii-yo no rege no nepse à. ² Um conog no baks Ma-to Shir to **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye un ba m-kukop rwore n-ga n-ga à, komo un **karamsa-o Kiristi** ne Wan-Koyan na, **Wan-Gwu**, ka yo **yan-Tom Yeso** ruru no à.

³ Yo jiishe à, depete no nep unze n-me un ho-to ur-kom, ya-ur-ar roon, ye nemestu no remen sakt-o yo-o garamsute hoog-mo un ye. ¹⁴ Yea zee, "¿Ashi wu un zee no ka wua muun à? To, ¿ke ne wu ro? Amba yatt-yo barme á bo ka ye ro sek-ye te ye ur-takan merse kap à. Koyan yo ro bo yo ro cin da-o Shir nome hono o-dak à!" ⁵ Bunbarag ye yage rii-yo ye nepse à. Remen n-ga reeno Shir ya'ag ma-to un wu. Komo un nom un kaane, wu nome ut-ke'ente. Un ka cow-o gaan-yo, wu rwo'e dak-o rwuun n-me m-ho, wu rigimse o m-ho. ¹⁶ Komo wu sabarsute ka hono o-dak o n-ga o m-ho, da-o wu hante caari-o un kem à. ¹⁷ Un ka gom-ur gaande, Shir este hono o-dak o m-moka o o-ton ne remen to tuk o-ra, komo a un yagu to se ho-de un piish ut-ma un sabarse un hun-ne ne ye rotte Shir á.

⁸ Amba no nay-ne re taase to-to ke no ka rii gaan-yo á. Ho-ur gaan un hak o-dugu ne ragaan o be-ur Wan-Koyan. ⁹ Wan-Koyan rott m-it be-de un shoos un ma-to un wu á, bo ye ken ye deke ye zee it-mo à. Men-to wu ro m-gaag rem no, remen wu con no sabre á, amba ko wu ke wu waktune, wu yagne **ba'as-to** un wu.

¹⁰ Amba ho-ur Wan-Koyan a haan untun ko-hyow. Ton-o a ege har ur-dwum ne, hon us-rem se a tuk o-ra,

† Hyen komo: Ydas 18 †† Hyen komo: Taka 1:6-9 ‡ Hyen komo: Taka 7:11 †† Hyen komo: Bong 90:4

o-dak un hon un rii-yo ro ne n-me un o à yoa warag mzar. ‡

¹¹ Cin de kaane koyan he m-sabre à, ¿Yan go un hun-ne ye depe no she'et? Depete no she'et un hoog-m no ba m-kukop bo Shir ro à. ¹² Bo no un gwot-o un ho-de Shir woonte hor-m-hor à, un ka ho-de Shir a tuk o-ton o-ra, komo ko yo ke rii-yo n-ton yoa yee un hund-o o-ra. ¹³ Amba be-de un dek un ma-to wu esse à, a un gwot-o un haan-mo un ton-o pu-o un dak-o pu-o ne, hur-o un kashi un hun-ne. ‡†

¹⁴ Remen kaane nay-ne re, bo no un waase-de un ka rem-se korot kap à, sengu no. No nom rii-yo ur-bon remen Shir hyenet no ba m-kukop. Bo wua zee no no-mog rii yo-yo á. No nom rii-yo ur-bon komo remen Shir hyenet no ur-she'et n-me m-gwugwu mo ur-hur un wu ne. ¹⁵ Nap no un hur-ur no unze 'mo un hur-ur Wan-Koyan na gwu-o, untun bo or na Burus genbe no un nap-se Shir ya'u wu à. ¹⁶ Ragaan-wu gene takurda-to un wu mosse un ka ma-ut gaan-to ne. Amba ges-o un yo wu rwore n-me un takurda-to un wu à ro un rem-o m-nap ne. Hun-ne ye ro kang-o gaan á, un koob-de un nap-se un ye, ye piti ma-to un wu, ye muutu to rii hor-yo n-hon, bo ye wete m-nom un to ken be-to un takurda-o Shir à. Be-de un nom-mo un kaane ro m-rwo Shir rotte ye m-sabarse.

Ma-ut Bitrus to ur-kom

¹⁷ Remen kaane nay-ne re, bo no nepse un kaane ne à, 'er no hi un no taase ma-to un hun-ne ye un ba o-**karamsa** egusse no no taagute un con-ut no ut-soto.

¹⁸ Amba bo'osu no n-me m-sok un nap-ús Wan-Koyan na Yeso **KiristiWan-Gwu**. Wu a he m-sekemse cir-mo m-moka har da-o ba m-ta à. **Amin**.

‡ Hyen komo: Mati 24:43; Ruka 12:39; 1Tas 5:2; Hyan 16:15 ‡† Hyen komo: Isha 65:17; 66:22; Hyan 21:1

1 Yohana

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

M-cucar un o-comb ne

Yakar-ye Shir un yakar-ye ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot ne

O-nip un ur-ba'as ne

Yo was-m he m-nom à

Shēr-mō rē ur-hō à

Bor-o gaan

Gom-de un hoog

1 Tē genbutē nō ma-tō un ká wu rokne cin ur-takan à, ká wu tē hoogē ma-tō un wu komo tē hyenes à. Tē hyenestē wu un yish tē komo tē ci'is wu un kom-ut tē. Wu gom-de un hoog de. ^{†2} Ká wu rō un 'ya un hoog à rwuunte cas, tē hyenestē kor-mō un tō, komo tē rō ya-ūs-tor un yo tē hyane à. M-mōka tē nō m-rurē ka ma-tō un hoog-mō un ba m-ta mō, mō ro'ē be-de Shir Tato na à, m-mōka mō be-ur na. ^{††3} Yo tē hoogē, un yo tē hyane nē à, yo tē nō m-rurē, remen nō ma'aste kang-o gaan un tē nē. Bō tē kang-o gaan o-Tato nē un Wà un wu nē Yēso *Kiristi* à. ^{‡4} Tē nō m-gene un kà remse remen tē shooste zak-o tē.

Shir cecar-mō

⁵ Tom-o ká o tē o hogne be-ur Yēso à komo o tē ruru nō, Shir cecar-mō, comb-o rō kon be-de un wu á kō hiin. ⁶ Urege a m-zee a ur-she'et kang-o gaan un Shir nē, amba a ur-she'et n-mē o-comb, bō-tō atte, komo a un she'et-de o-nip á. ⁷ Amba urege a ur-she'et be-de m-cecar bō Shir rō à, a kang-o gaan un or na nē. Komo hyóm Wà un wu Yēso sokstē *ba'as*-ut na kap. ⁸ Urege a zee a rott *ur-ba'as* á, raks-tō atte hi un na, komo nip-o rō kon un hur-ut na á. ⁹ Amba urege a rworog *ba'as*-ut na be-de Shir, wu kashi-wu, wan-shoos ut-ma wu, wu ho'osy *ba'as*-ut na, komo wu soks *ba'as*-ut na, wu so'osy na kō se ke rem-ūs yo-se se kap. ¹⁰ Urege a zee a nom *ur-ba'as* á, a muute Shir wa-ut-bō, komo ma-tō un wu rō kon un hur-ut na á.

Bor-ūs yoor

Ma-tō un nap un Shir

2 Yakar re, ye mē m-was à, mē nō m-gende un tō ka, taase nō nom *ur-ba'as* á. Amba urege nē wu ken nomog *ur-ba'as* be un nō, a rō un Wa-ut-Orom nē be-de Shir o-Tato, wu he kon un Shir rem na à, Yēso *Kiristi*, wu rott *ur-ba'as* á, kō hiin. ² Wu wu ya'ase hyómō un wu ur-sake a rurut na be-tō un *ba'as*-ut na. Yanze nē tō ma na un hon-de un tō á, har un tō un hono o-dak nē kap.

³ Kaane o a he m-nap a nak Shir, urege a dorute *karamsa*-o un wu. ⁴ Kowan wu zee wu nak Shir, amba wu dorē *karamsa*-o un wu á, ko-ya-ut-bō-wu. Nip-o rō kon un hur-de un un wu á. ⁵ Amba kap wu nome o-dorotte un Ma-tō Shir à, con-tō Shir shiig o-nip un hur-de un wu. Kaane o a m-nap unze a kang-o gaan un Shir nē. ⁶ Kap bon wu zee wu rō kang-o gaan un Shir nē à, se wu nomog bō Yēso nome à.

Karamsa-o pu-o

⁷ Nay re nē, ba *karamsa*-o pu-o o mē nō m-gene á amba ká ut-o o, ká o nō nape cin ur-takan à. Kà *karamsa*-o ut-o o rō tom-o nō hoogē à. ^{††8} Amba man hoks o m-zee *karamsa*-o pu-o, a un hyan un nip-o un o be-de un wu un be-ur nō nē. Nōa hyen comb-o rō m-dosse, cecar-mō o-nip rō m-dakan.

⁹ Kowan wu zee wu rō be-de m-cecar à, komo wu rō m-yage un or un wu, har m-mōka à n-mē o-comb wu rō. ¹⁰ Wu rō m-was un or un wu à, n-mē m-cecar wu rō. Wu rō m-nom rii-yo he kaps un wu ken á. ¹¹ Amba wan-yage-ut or un wu nē, n-mē o-comb o wu rō. Tomso nē n-mē o-comb o wu rō m-neke. Wu nap be-de wu he m-hwō un na-o un wu á, remen comb-o pooste yish-ye un wu.

¹² Nō yakar re, ye mē m-was à, mē un genbu nō

† Hyen komo: Yoha 1:1 †† Hyen komo: Yoha 1:14 ‡ Wu Shir daagne à.

†† Hyen komo: Yoha 13:34

remen Shir ho'osutü nō *ba'as*-üt nō rem Yešo *Kiristi*.

¹³ Tat-ne ün in-ne ne, me ün genbe nō remen nō nepste wü, wü rō cin ba a ro nomog hono o-dak à. Nō beeb-ye, me ün genbu nō tō remen nō kapste *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot*.

¹⁴ Yakar re, um genbutē nō, remen nō nepste o-Tato. Tat-ne, um genbutē nō remen nō nepste ká wü rō cin ur-takan à. Beeb-ye, um genbutē nō remen nō m-'wons ne, komo ma-tō Shir rō kon n-me ün nō, har nō mo'ogse ká yo-yo yo.

Taase nō cün kà hono o-dak o

¹⁵ Taase nō cün hono o-dak, kō komo rem-se rō n-me ün o á. Urege wü ken wü conog hono o-dak, con-tō o-Tato rō kon o ká be-de ün wü á ¹⁶ Remen kap rem-se rō ün hono o-dak à, untün hoob-o ün hogē ün rerem-mō ün rii-yo wur-o cone à, ün gop-de ün hyan-o ün yish ne, komo ün gwon-mō ün rii-yo a kume ne à. Tō kà ba be-de o-Tato tō rwüüne á, amba be-de ün hono o-dak tō rwüüne. ¹⁷ Hono o-dak ün gop-de ün o ne a tees, amba net-wü dore con-mō Shir à wüa kum hogog-o ba m-ta.

Yan-yage-üt Yešo Kiristi

¹⁸ Yakar re, kom-de hono o-dak de ka. Bō nō hogē ünze wan-Ryaab-üs Yešo *Kiristi* roon da-o ur-kom à, kō m-mōka yan-yage-üt Yešo *Kiristi* rusunte üt-moor ne. Remen kaane a nepste ünze a n-me ün ka da-o. ¹⁹ Ká hun-ne ye ün rwüün be-ur na, myet ün kaane ne ye kang-o gaan ün na ne á. Ye rotte kang-o gaan ün na ne, ye rōa she'et be-ur gaan ün na ne. Amba koos-mō ün ye, mō a nepste ye ma na ye á, kō n-ga.

²⁰ Amba nō, Yešo *Kiristi* ya'ag nō *Kukt-o Shir*. Nō komo, kap, nō nepste o-nip. ²¹ Me m-gende nō, yanze me ünze nō nap o-nip á, se de remen nō nepste o. Amba nō nepste yatt bō-tō he m-rwüün be-de o-nip á.

²² ¿Wan wü rō ko-ya-üt-bō? Kap bon wü rō m-zee Yešo wü rō *Kiristi* á. Gon ka net-wü rō wan-Ryaab-üs Yešo *Kiristi*, wü yagute Shir, o-Tato ün Wà ne Yešo. ²³ Yatt-wü he nom ün she-mō ün Wà, wü kumut o-Tato á, amba wü gokse Wà à, wü rō ká o-Tato ne. ²⁴ Nō ne, rii-yo nō hogē cin n-ga ne à, se nō ess yo ün hur-üt nō. Urege ne rii-yo nō hogē à, nō esse yo ün hur-üt nō, nōa ma'as kang-o gaan o-Tato ne ün Wà ün wü ne, Yešo. ²⁵ Yešo sworog o-nu, wüa 'ye na hogog-o ün ba m-ta.

²⁶ Me m-gende nō um nekt tō-üt nō remen gō ün ká ye rō nō ün con m-egusse à. ²⁷ Amba nō, Yešo ya'aste nō *Kukt-o Shir*. M-mōka ka Kukt-o rō be ün nō. Nō ün dish-o wü ken wü yoosutü nō komo á. Remen yan á,

Kukt-o rō nō m-yoose ün kō yo ke rii-yo. Yoos-de ün o-Kukt ne bō-tō á, nip-o. Nom nō o-dorotte ün ka yoos-de ne, she'et nō be-ur Yešo *Kiristi*.

²⁸ Yakar re, sengu nō n-me ün *Kiristi*, remen da-o wü müüne a ho'oste ur-hur, bō a hyen m-e ün her-o ün wü hō-de wü haan á. ²⁹ Urege nō nak *Kiristi*, ko-yan-men-üt pus-tō wü, nō nak o ka ünze bon wü rō ün men-üt pus-tō ne à, wà-wü Shir wü.

Bor-üs tet

Yakar-ye Shir ün yakar-ye ün ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot ne

3 Gwot nō gō ün was-mō Shir Tato na kutü na à, har wü zee na yakar-ye ün wü a rō. Ka boose a rō. Hun-ne ye ün hono o-dak ye nap na á, remen ye nap Tato na Shir á. ¹² Or re ne, ye me m-was à, m-mōka yakar-ye Shir a rō. Amba har m-mōka a kutü na yo a he m-warag á. A nepste da-de wü müüne, a warag ün-tün Yešo *Kiristi*, remen a hyen wü bō wü rō à. ³ Kap wü hwō ur-hur wü waragte untün wü à, se wü waragte ba m-kükop 'mō ur-hur bō Yešo rō à.

⁴ Net-wü senge she'et-de *ur-ba'as* à, wü paks o ka *karamsa*-o Shir. Remen nom *ur-ba'as* jet ün *karamsa*-o Shir o. ⁵ Nō nepste Yešo *Kiristi*, wü ün haan remen wü dek *ba'as*-üt na. Wü ne wü rott *ur-ba'as* á. ^{†16} Kowan wü she'ete kang-o gaan ün wü ne, wüa senge nom *ur-ba'as* á. Amba kowan wü senge nom *ur-ba'as*, wü nap wü á.

⁷ Yakar re, taase wü ken wü raks nō, wü rō ün nom ün kashi ün rii à, kashi-wü, bō *Kiristi* rō o-kashi à. ⁸ Bon net-wü rō m-ma'as ün nom üt-*ba'as* à, wü mà *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot* wü, remen cin n-ga ne *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot* wa-üt-*ba'as*-wü. Amba Yešo *Wà-wü Shir* haante remen wü saburtē senge-mō ün *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot*. ⁹ Kap bon net-wü rō mat-de Shir à, wü m-senge ün nom *ur-ba'as* á, remen gō-ye Shir rō kon ün hur-de ün wü. Tomso ne wüa hoks m-senge m-nom *ur-ba'as* á, remen mat-de Shir de wü rō. ¹⁰ Kaane o a he m-nap ün yakar-ye Shir ün yakar-ye ün *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot* ne. Kowan wü rō m-nom ün kashi rii á, komo wü rō ün was ün or ün wü á, wü mà Shir wü á.

Was ün or ru ne

¹¹ Ma-tō nō hogē cin ur-takan à, tō ka, a was nō or na ne. ^{†12} Taase a warag untün *Keen*. *Keen* wü ro'e wà-wü ün *ko-Gwomo-wü ün ya-üt-kot* à, wü hō'e heno ün wü à. ¿Remen yan o ne wü hootē heno ün wü? Remen rem-se wü rō m-nom à, yō-se se, se ma heno ün wü ne, rem-üs sō-se se. ^{†13} Yan-dor Yešo, taase nō bup o-nu urege hun-ne yagutü nō ün hono o-dak. ¹⁴ Na ne, a

† Hyen komo: Yoha 1:12 †† Hyen komo: Yoha 1:29 ‡ Hyen komo: Yoha 13:34 †† Hyen komo: Taka 4:8

nepstę a possutę m-mar, a woostę be-de un hoog remen a m-was un or na ne ne. Net-wu ro m-was un or un wu á, wu ro'osuturu o ka un she'et-de m-mar. †

¹⁵ Kowan wu ron yage-ut or un wu, wan-ho de un net-wu ka. No nepstę ne wan-ho de un net ro kon wu he m-she'et un hoog ne o Shir o un ba m-ta á. ¹⁶ Rii-yo hantę a nept m-was à, remen Yeso *Kiristi* ya'astę hoog-o un wu rem na. Na ne, depute a ya'as hi un na rem or na ne. ¹⁷ Net-wu hyanę wu ro un rii-yo m-re ne à, wu hyanuru or ru wu wu ka wu rott rii á, wu ne, wu 'ya wu á, ¿was-mo Shir ro un hur-de un wu o ka? ¹⁸ Yakar re, no nom was-mo o-nu temb á, amba yage a hyenet un rem-se no m-nom à o-nip ne.

A she'et no sasa be-de Shir

¹⁹ Kaanę o a nape unze na ya-o-nip-ye, a ho'os hur un na sak da-o a m-es un her-o Shir à. ²⁰ Ko hur-ur na kaps na, a nep unze Shir aragte hur-ur na, komo wu neps koyan. ²¹ Or re ne, ye me m-was à, urege hur-ut na hees na á, a she'et be-to Shir sasa. ²² Aa kum kap rii-yo a kone be-de Shir à, remen a nomutu wu o-dorotte, tomso ne a ro m-nom un rii-yo wu cone à. ²³ Yo Shir zee a nom à yo ka: A sher no un jin-ur Wà un wu Yeso *Kiristi*, tomso ne a was un or na ne ne, bo Yeso *Kiristi* zee na à. ^{†24} Ye ro o-dorotte un *karamsa*-o Shir à ye ro n-me un Shir, Shir ro komo n-me un ye. Kaanę a nape unze wu ro n-me un na: A un nap to kà remen Kukt-o wu ya'u na à.

Bor-us nass

Kukt-o Shir un o ma ko-wa-ut-yage ne

4 Or re ne, ye me m-was à, yan-ko'ot un ma-to ut-bo rusunte hono o-dak ko kenę unze yan-rwor un Ma-to Shir ye ka. Remen kaanę, no goks kowan wu zee wu ro un *Kukt-o Shir* ne á. Se no me'estę, no gut, ko *Kukt-o Shir* o nip o. ² Cow-yo no hette nap un un *Kukt-o Shir* à, yo ka. Kap net-wu deke Yeso *Kiristi*, wu heesunte un wur-o un net à, ka net-wu ro un *Kukt-o Shir* ne. ³ Amba ka net-wu rwore kaanę un Yeso á, to ka kukt-o wu rotte à o Shir o á. Ka kukt-o ro un wan-Ryaab-us Yeso ne, o no hoge o roon à, ko m-moka ma o woosunte un hono o-dak.

⁴ Yakar re, yakar-ye Shir ye no ro. Tomso ne no kapstę ka ya-ut-bo-ye remen *Kukt-o Shir* o ro be-ur no à, o jiiشته o un hono o-dak m-'wons. ⁵ Ka ya-ut-bo-ye, ya un m-was un ka dak-o ye, remen kaanę kap yo ye rwore à, yo un ka dak-o yo, hun-ne ye un ka dak-o ro ye m-ke'e ut-to. ⁶ Na ne, hun-ne ye Shir-ye. Wu nape Shir à, wu ro un raks ut-to be un na. Amba wu nape Shir á, net-wu Shir wu á, har wu rakstę ut-to be un na á. Cow-yo a nepte ma-to o-nip to rwunę be-de Shir à, un to ut-bo ne à, yo ka.

† Hyen komo: Yoha 5:24 †† Hyen komo: Yoha 13:34; 15:12,17

Shir wastę un na ne, a was un or na ne

⁷ Or re ne ye me m-was à, a was no or na ne, remen m-was mo un rwun be-de Shir. Wu ro m-was un or un wu à, wu ro un hoog-m pu-mo ne, komo mat-de Shir de, tomso ne wu nak Shir. ⁸ Shir was-mo, komo kowan wu yage was un or un wu à, wu nap Shir á. ⁹ Cow-yo Shir kututu na m-was à, yo ka, Shir tomonte Wà un wu wan-gaan cot un hono o-dak, remen wu a kumut hoog-o ba m-ta. ¹⁰ Was-mo o-nip mo ro was-mo a kute Shir á, amba was-mo Shir kutu na à. Shir tomonte Wà un wu remen wu ya'astę hyo-mo un wu ur-sake a rurut na be-to un *ba'as*-ut na. ¹¹ Or re ne, ye me m-was à, cin de nomte Shir wastę un na ne deen à, ai, depetę, a was no or na ne.

¹² Yatt-wu hyanę Shir á. Amba urege a m-was un or na ne, Shir a she'et kang-o gaan be-ur na, komo was-mo un wu mo o-nip a ma'as un hur-ur na. ‡

¹³ Shir ya'astę Kukt-o un wu, un ka cow-yo a nepte a kang-o gaan un wu ne, bo wu ro kang-o gaan un na ne à. ¹⁴ Shir tomonte Wà un wu, *Wan-Gwu* be-de un hun-ne un hono o-dak. Te hyanag Wà un wu m-moka komo te un ko'ote un ye ken ma-to un wu. ¹⁵ Kowan wu gokse Yeso *Wà-wu Shir* wu, Shir a ma'as kang-o gaan un wu ne ho-ur bi. ¹⁶ A nak, tomso ne a shereg o-nip un was-mo Shir nome na à. Shir was-mo urege a sengute m-was un or na ne, a ma'as kang-o gaan un hur-ut na un Shir ne, komo Shir a ma'as kang-o gaan be-ur na.

¹⁷ Urege a wastę un or na ne o-nip, komo a nom bo *Kiristi* nome un ka dak-o à, a rangse hi un na un gyer-o un ho-de un piish ut-ma á. ¹⁸ Gyer-o ro kon be-de m-was á. Was-mo o-nip ro un dos o-gyer, remen baks mo un swo ur-koob ro un hantę o-gyer. Wan-hoge o-gyeru ne, wu rott m-was deen á.

¹⁹ A m-was remen Shir ye taknu na m-was. ²⁰ Amba kowan wu zee wu ro un m-was un Shir, amba wu ro un yage-ut or un wu, ka net-wu wa-ut-bo-wu. Remen net-wu ro m-was un or un wu á, ¿re o un ya wu he m-was un Shir ne, ye wu take m-hyan? ²¹ *Karamsa*-o Shir ya'asu na à o ro, "Was no un Shir ne komo no was or no ne."

Bor-us taan

Re ur-ho un hono o-dak

5 Urege a shereg o-nip unze Yeso wu ro *Kiristi*, na yakar-ye Shir ye ka. Kowan wu ro m-was o-Tato à, wu wastę o ká un yakar-ye un wu ne. ² Yo a hette m-nap unze a m-was un yakar-ye Shir à yo kà: Be-de un was un Shir un hi un de un wu un dek un *karamsa*-o un wu ne. ³ A un kute un Shir was-m na un bu-yo o-dorotte un *karamsa*-to un wu, komo to hede na m-kwange á. ††

‡ Hyen komo: Yoha 1:18 †† Hyen komo: Yoha 14:15

⁴ Ko wu ke wà-wu Shir wu, a hoks re ur-ho un hono o-dak, komo sher-m na be-ur Yeso mo ro na m-'ya ur-ho. ⁵ ¿Wan wu he re ur-ho un hono o-dak á? Se wu shere unze Yeso wu ro *Wà-wu Shir* à.

Bò Yeso ro à

⁶ Yeso *Kiristi*, wu haane m-ho m-hyó ne. Wu haan m-ho ne un hond un mo á, amba m-ho m-hyó ne. Komo o-Kukt ne, remen o-Kukt o ro o-nip. ⁷ Nen tet ro kon yan-tor-se un to. ⁸ O-Kukt, m-ho un m-hyó ne, komo myet tet mo un ye ma-to un ye ro kang-o gaan.

⁹ A m-dek un rwor-mo un hun-ne, amba rwor-mo Shir aragte m-'wons remen rwor-mo Shir mo, mo wu ruru na ma-to un Wà un wu à. ¹⁰ Bò un wu shere be-de un *Wà-wu Shir* à, wu gokste o ka swo-se Shir un hur-de un wu. Amba bò un wu yage goks swo-se un wu mosse un ma-to un Wà un wu ne á, wu musste Shir wa-ut-bò o ka. Remen wu un swo-se Shir su'e Wà un wu á. ¹¹ Rii-yo Shir kutu na be-to un rwor-mo un wu à, yo ka, wu ya'ag na hoog-o ba m-ta, o a kume be-ur Wà un wu à. ¹² Kap wu gokse Wà un wu à, wu ro un hoog ne o ba m-ta. Wu gokse ne Wà un Shir á, wu rott hoog-o ba m-ta á.

Hoog-o Shir o ba m-ta

¹³ Me un gende no, no ye shere un jin-de un *Wà-wu Shir* à, remen no nept unze no ro un hoog ne o ba m-ta. ¹⁴ A nepste Shir a hoge kon-us na, urege a konog hond hond un con-mo un wu ne. ¹⁵ Urege a nepse unze Shir ro na m-ke'e ut-to da-o a konu wu, a nepste o ka o-nip wu ya'ag na yo a kone à.

¹⁶ Kowa hyane or un wu ro un nom *ur-ba'as* de wo m-mar á, wu konu wu Shir. Remen ka wa-*ur-ba'as*-wu kumut hoog. Amba *ba'as*-ur ro kon de wo m-mar à, me ze no kon Shir remen go un de á. ¹⁷ Kap nom un rii-yo ba ur-bon *ba'as-de*. Amba ko de ke *ba'as-de* ro de m-mar á.

¹⁸ A nepste yakar-ye Shir ro m-senge m-nom *ur-ba'as* á, remen Yeso *Kiristi*, *Wà-wu Shir*, ro un 'er-de un ye, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* a hoks ye m-ci á.

¹⁹ A nepse unze na yakar-ye Shir ye, komo myet-mo un hono o-dak, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ro o ut-gwomo.

²⁰ A nepse unze *Wà-wu Shir* haante, komo wu ya'ag na us- nap a nept Shir-o o-nip. M-moka a n-me un ka wa-o-nip-wu remen a she'ette un gam-o ur-hi un Wà un wu ne, Yeso *Kiristi*. Wu ro Shir-o ba m-kykop o o-nip, komo wu ro Shir-o o-nip un hoog-o ba m-ta ne.

²¹ Yakar re, som no be-de un gir-mo ut-bò.

† Hyen komo: Yoha 3:36

2 Yohana

Rem-se rọ n-mẹ à:

M-zante

Bẹẹb-de m-was

Nak ụt-tọ be-de ụn yoos-de ụt-bo

Ur-buste

Bọr-o gaan

Ur-gas

1 Mẹ, *Yohana*, sẹk-wụ mẹ ụn genbe ka takurda-o, ha-mọ ụn be-de ụn ka ne'a-wụ a daage à ụn yakar-ye ụn wụ ne, ye ụn wasse ụn ye ne deen n-mẹ o-nip à. Yanze ne mẹ wụ ụn hon-de á, amba har kap ụn ye nape o-nip ne à. ² Remen nip-o rọ ụn hur-ut na à, o à senge n-mẹ ụn na har da-o ụn ba m-ta. ³ Ụm kọnog ụnze Shir, Tato-o na ụn Wà ụn wụ *Yeso Kiristi*, a 'ye nọ m-yar, ur-'won, ụn gwugwụ-mọ ur-hur ne. Bọ a nọ ur-she'et ụn rem-se o-nip se Shir kutu na à, bọ a he m-was ụn or na ne à.

O-nip m-was ne

⁴ Ụm nọmog o-zak deen remen ụn 'wostẹ ye ken yakar nọ ye ye rọ ụn dọre ụn cọw-yo o-nip bọ *karamsa*-o Shir rwo'e a nom à. ⁵ Wọ ne'a wụ mẹ m-was à, yanze *karamsa*-o pụ-o o mẹ wọ m-genbe á, amba ká o attẹ cin ur-takan à o o. Ụm zẹeg a was or na ne. ¹⁶ M-was mọ rọ nọm o-dọtọtte ụn *karamsa*-o Shir. Ụntun bọ nọ hogẹ cin ur-takan à, *karamsa*-o Shir o rọ was nọ or nọ ne.

† Hyen komo: Yoha 13:34; 15:12,17

Ya-ut-bo

⁷ Ya-ut-bo rusunte deen hono o-dak. Ye rọ m-zẹe a mat *Yeso Kiristi*, net ıntun wur-o na á. Tọ, gọ ụn ka net-wụ ko-ya-ut-bo-wụ komo wan-Ryaab-ys *Yeso Kiristi*. ⁸ Nọm nọ ceen taase nọ ho'os rii-yo a nọm m-senge a kumut yo à, amba inu nọ ge remen a 'yonstu nọ 'yons-ur shoosse. ⁹ Bọn net-wụ ruwe wụ yage m-she'et n-mẹ ụn yoos-ur *Kiristi* à wụ rott Shir á, amba bọn wụ senge n-mẹ ụn ká yoos-de, wụ rọ o-Tato ne kap ụn Wà ne. ¹⁰ Kọwan wụ haane be ụn nọ, ụn de ma ụn wụ yoos-de ne n-hon husse de ma *Kiristi*, taase nọ barku wụ ụn den-ut nọ har nọ gaste wụ á. ¹¹ Remen bọn net-wụ barku wụ à, ye mossute ụt-hi o ka ụn wụ ne ụn rem-ys yo-se.

Kom-de ụt-ma

¹² Kọ de rotte mẹ ụn rii-yo ụn he nọ m-rure ne deen à, amba mẹ cọn ụn genbe nọ o-takurda á. Amba men cọn m-dorbe ụn gastu nọ a oromtụ nọ yish-ye ka yish-ye remen zak-o na nomot deen. ¹³ Yakar heno ru, wụ Shir daage tomso ne à, ye wọ ur-gas.

3 Yohana

Rem-se rō n-me à:

M-zante

A bōmog Gayas

A nasste Diyotupe

A bōmog Dumituriyas

Ur-buste

Bor-o gaan

Ur-gas

1 Me, *Yohana*, sek-wu me wu genbe ka takurda-o, ha-mo un be-ur Gayas wan-yen de wu me m-was n-me o-nip à. ¹² Or re, wu me m-was à, me o-saktō kap rem-ūs ru rō m-neke hond hond. Men kon-se Shir wur-o ru rō kerker bō kukt-o ru rō kerker à. ³ Um nomog zak-o ur-hur da-o ye ken yan-dor ye haane, ye ruru te unze wō m-dore un cow-yo o-nip hond hond à. ⁴ Yatt-yo nomu me o-zak arge bō m-hoge unze yakar re rō m-dore un cow-yo o-nip á.

Senge-mo un hur-ur gaan

⁵ Or re, wu me m-was à, rem-se ur-bon se bō wō m-nome un or ru ne à, kō de nomte hamat-ne à. ⁶ Ye ruru te *yan-dor Yeso* ye rō kanè à ma-to un was-m ru. A nom ur-bon o bees ye un rii-yo ur-hew un cow, bō depe un cow-yo Shir à. ⁷ Ye un rwuun remen ye k'otte jin-ur Yeso. Ye un goks un kō rii be-to un ye nape Shir á. ⁸ Remen kaane na yan-dor depute a gu ka hun-ne ye, a dek nu-se un ye remen a gem-ut ur-hi un ye ne be-to un senge-mo un ye mo o-nip.

† Hyen komo: Seng 19:29; Roma 16:23; 1Kor 1:14

Diyotupe wan-yage-to un hun-ne

⁹ Um genute yan-dor, amba wu Diyotupe, wu cone wu jiish kowan à, wu rō un ma-ut te á. ¹⁰ Remen kaane, me habe man hente ma-to un rii-yo wu rō m-nom à, wu rō te un naas ur-jin ut-we. To ká bo'os wu á, har wu rō ya-ur-hew un yage m-barke. Ye cone ye gokste yan-dor komo à, wu rō ye m-wen, har wu rō ye m-yan un *Pyo-o Shir*.

¹¹ Or re wu me m-was à, wō jar o-jar o dore bu-yo un rem-ūs yo-se á. Bōn wu rō un nom un senge-mo ur-bon à, net-wu Shir wu ká. Wan-nom un senge-m yo-mo ne, wu nap Shir á, kō hiin. ¹² Kowan rworog ma-ut Dumituriyas net-wu ur-bon wu, har o-nip un hi un de man cep ma-to un wu. Na komo ne, a nak un wu ne net-wu ur-bon wu. O nepste ne ma-ut na rott ut-bō á.

Kom-de ut-ma

¹³ Um rō ut-ma ne deen to um cone wō m-rurbe à, amba m-moka me con um genbe wō to o-takurda á. ¹⁴ Me o-saktō, um robe be un du ujime hiin, remen a hyende a gassunte yish-ye ka yish-ye. ¹⁵ Shir a 'ye wō gwugwu-mo ur-hur. Or na ne myet kane rō wō ur-gas. Wō un ci ru, o gas or na ne ká so-se ne, ke'ke.

Yahudas

Rem-se rō n-me à:

M-zante

Ur-she'et, ur-yoos un kōm-de un yan-yoos-de ut-bō ne

Eeg-o a ma'as m-sher ne

Kōn-se ur-būste

1 Me, Yahudas, ko-gūw Yešo *Kiristi*, † heno *Yakubu*. Me genbe ka takyrda-o ha-mō un be-de un *yan-dor Yešo*. Me un genbe kap ye Shir daage wu was à, ye Shir o-Tato un ye Yešo Wan-Koyan rō ur-'er ne à. ††

² Um konog Shir, wu dooty nō ur-'wōn, gwugwu-mō ur-hur, m-was ne.

Yoos-de ut-bō rō m-hante ur-naas

³ Nō, ye me m-was un nō ne à, um nomog ur-gop um genbutu nō ma-tō un ka gwu-o o mōsse na à. Amba um hyanuru depete m-gen um dooty nō jaab-o ut-men, um gaktu nō 'er-de un m-sher mō Shir bopse hun-ne ye un wu ye ba m-kukop, sō o-gaan cot à. Depete a wen hun-ne baramse sher-m na. ⁴ Me un rwor kaane remen ye ken hun-ne ye cowog be un nō wukusse. Yett gyer-o Shir á. Ye rō m-zee yar-mō Shir ya'ag na ur-keer a she'ette she'et-de ma saa. Kōm-de un ka hun-ne rō cas cas remen ye sha'ag Wan-Nap-ūs na cot, Wan-Koyan Yešo *Kiristi*. A nepste ka yo rō remen gense tō rō n-me un Ma-tō Shir cin n-ga.

⁵ Man baksu nō, komo nō nepse yo m-sōk ne, kō de nomte Wan-Koyan ruute *Isra*-ne un dak-o o-*Masar* à, amba myet un kaane ne ha-mō ur-kōm wu waragte wu hoomse ka ye yage m-sher be-de un wu à. ⁶ Nō baks komo un ka *yan-tōm-ye Shir* ye ne, ye yage m-she'et un con-de un ye de ut-gwomo de Shir sagbu ye à. Amba ye yaguru be-de con-de un ye. Shir ru'uste ye un kur-o m-ke'et o o-comb. Wu ka'ag ye un kwom-tō m-ke'et har da-o ba m-ta. Ye rō un 'er-de un hō-ur caari-de un piish ut-ma. ⁷ Tōt-tō ka nō o-*Sodom* o-*Gomora* ne á, un bō-tō rō rigimshē un tō ne à, tō daage cow-yo m-naase m-nōm un gō un rem-se o-ás ne à. O-ra o a sabarse ka bō-tō. Tō waragte rii-yo ur-yoos mōsse un o-ra o ba m-ta ne o he rangse un yan-men-ut jaas-tō à. ††

⁸ Ka yan-yoos-de ut-bō ye, ka ye rō m-gwōn un bo-se un ye à, ye rō m-nōm un rem-se m-rwuk un wur-tō un

ye. Ye 'yarag beeb-de un gwomo-ut Wan-Koyan na, ye rō un yo'og-o un seps-mō un *yan-tōm-ye Shir*. ⁹ Kō Mikayer, sek-wu wu un *yan-tōm-ye Shir* wu yo'og *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kōt* á, (da-o ye rō us-ahone mōsse ur-u *Mosa* ne à, wu ko-yan-tōm-wu Shir wu nom hōr-mō ut-reeb un nu-o jaas-o á). Amba wu zee, "Wan-Koyan-wu kangse wō!" ¹⁰ Amba ka hun-ne ye rō un yo'og-o un rii-yo ye nape á, untu ut-gut ye rō tō rō m-nōm rii-yo tō cone à, ba us-weer, gon ka rem-se he ye m-woot be-de o-sabre.

¹¹ Rii-yo ur-'wōn yo ye! Remen ye dorute cow-o *Keen*, wu hō heno-o un wu à. Ya ye rō untun ká net-wu Baram, ye rakste hun-ne remen ye kumut o-hwor. Komo untun ká net-wu Kora, ka ye he m-sabre remen zang-o un ye. †††

¹² Da-o ka hun-ne ye, she'ete n-me un morog-ur nō de m-re m-was ne mō un Wan-Koyan, ya ye rō untun ut-ta'ar tō rō un kus o m-hō à, tō hat-o wō de'e se m-sabre à. Ye rott m-'e á. Hi un de un ye temb ye rō m-reegte. Ya ye rō untun zaan-mō un kem-o ba m-hō à, amba ba m-hō n-me. Ya-m-mor tō ut-ma amba ba mhoks un rwunte un rii. Ya ye rō untun 'yo-se ba ur-mat da-o depē à. Ba mar-mō kukt-o ye mare cot á, har ma ye hu'usse gaw remen a mu'ussute ye us-geer ne. ¹³ Ká yan-yoos-de ut-bō ye rō m-nōm rem-se m-'e. Ya ye rō untun jōk-ye m-sa, ye rō m-ine o-zungo à, ye rō m-rwunte un kop-tō un hu remen koob-de m-'e mō un ye. Untun regen-ye rō ye rō ut-tuw ba ur-hi à, ye rō m-kaw o-comb o ba m-ta.

¹⁴ Enok, nomog caara-ūs ta'oor bō un mar-m *Adamu*, wu rworog ut-ma mōsse un ka hun-ne ye ne unze, "Gwot nō, Wan-Koyan rōn un yan-tōm-ye †† un wu ne, us-dugu ba ur-me'et. ¹⁵ Wu piishe hun-ne ye un hōno o-dak ut-ma. Wu kute kap yan-yage un dor o Shir rii-yo ba ur-bon yo ye nome Shir à. Wu rwunte cas nu-o jaas-o, o *ya-ur-ba'as* yan-yage dor o Shir rwore mōsse un wu ne à." ¹⁶ Ka hun-ne ye de, ya-us-

† Wu Shir daagne à. †† Hyen komo: Mati 13:55; Mark 6:3

‡ Hyen komo: Rwuy 12:51; Qog 14:29-30 †† Hyen komo: Taka 19:1-24

‡‡ Hyen komo: Dane 10:13,21; 12:1; Hyan 12:7; Kara 34:6; Zeke 3:2 ††† Hyen komo: Taka 4:3-8; Qog 22:1-35; Qog 16:1-35 ††† ut-Girik: ka ye ba m-kukop. § Hyen komo: Taka 5:18,21-24

hwuhwug-ye, koyanda ye ro m-hyan un *ba'as-de* un ye ken ye. Gop-ur yo-de de ro barag-se un ye temb. Ye un raks un hun-ne un nu-o m-rerem remen ye reet ur-ho be-de un ye.

Nak ut-to

¹⁷ Amba no ye me m-was un no ne à, baks no rii-yo *yan-Tom Yeso* ye un Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* rurū no à. ¹⁸ Ye rurute no unze, "Da-o ur-kom a nom ye ken hun-ne ye ya-ur-ar, ye ro m-con ye hoge rerem-mo un ye un ko yo ke cow-yo ba ur-bon yo à." ¹⁹ Ye ka kanē m-moka, ye ye komo ro no m-hante m-cakre, she'et-de un hi un de un ye ye rotte. Yett *Kukt-o Shir* á.

²⁰ Amba no, ye me m-was un ye ne à, ma'as no m-bo'ose un sher-m no mo un ba m-kukop. No senge us-kon bo *Kukt-o Shir* kutu no à. ²¹ She'et no un was-m Shir, ess no hi un no un was-mo Shir. She'et no kaane

† Hyen komo: 2Bit 3:3

bo no un ur-'er de un 'won-ur Wan-Koyan na Yeso *Kiristi* de he no haante un hogog-o ba m-ta à.

²² No ma'as un kute un ye sher-mo un ye ro das das à ur-'won. ²³ No gu ye ken ye, no ruutu ye n-me o-ra o un piish ut-ma. Ye ken ye ro kon ye no he hoge 'wonde un ye à, amba nom no ceen bo yea naas no un *ba'as-to* un ye á.

Kon-se ur-bongon

²⁴ Ur-bongon be-de wu ro ur-beeb ne wu wenet no m-he à. Wu komo he no m-heet be-de un wu de jiishe ur-bon à ba *ur-ba'as*, se o-zak. ²⁵ Be-de un wu komo m-seps, wu ro Shir un hon-de un wu *Wan-Gwu* na, ur-bongon un bu-o Yeso *Kiristi* Wan-Koyan na. M-seps, ur-beeb, ut-gwomo ne, to warag-ut ma un wu cin takan-de o-da, m-moka, un da-o ba m-ta ne komo! *Amin.*

Ut-Hyangan

Rem-se rō n-mē à:

M-zante

Tiks ut-hyangan un takurda-to un yan-dor un bo-ut ta'voor

Takurda-o pu'usse a rekesse o so-o ta'voor

Kar-ut ta'voor

Caari-yo o-hwo un nem yoor ne

Ut-hyangan un hon un hon

Kok-ut ta'voor-to un ryaab-se Shir

Saburse un dak-o o-Babira, un re ur-ho ne be-de un ka yan-rwor un ma-to Shir ye ut-bo ye un ko-gwomo-wu

un ya-ut-kot ne

Piish ut-ma to ur-buste

Ton-o Shir pu-o, hono o-dak pu-o, Urusharima-o pu-o

Ur-buste

Ramba to ro na m-kute un rii-yo Shir gene yo à kor à:

3 Nen tet n-mē un wan-gaan o ro ramba o Shir — Tet o ro ramba o Shir, nen tet n-mē wan-gaan ye ro o-Tato, Wà, un Kukt-o Shir ne

3 ½ Purug-de m-shiishe de ro hak-us tet ur-purug = Ut-ho o-dugu un zungu-us yoor un kwooz-ut tet [1,260], reng-us kwooz-ut yoor un yoor [42] = Hak-us tet un ur-purug — Tet un ur-purug ro purug-de un ta'voor o ro ramba-de shiishe.

4 Ma-to un rem-se Shir hwoone à

6 Koob-de m-warag shiishe, koob-de un re ur-ho, Koob-de un rii so-yo

7 Shiishe (3 + 4)

10 Shi-mo un ka hono dak-o

12 Yan-dor Yeso

24 Op un yoor mosse un op un yoor ne sha-mo un yakar Yakubu nen op un yoor yan-campo-ne un yan-Tom Yeso ne op un yoor

666 Koob-de m-warag shiishe ur-bir, Koob-de un re ur-ho + Koob-de un re ur-ho + Koob-de un re ur-ho ne

1000 Caari-mo m-hoob, Kashi m-hoob (10 × 10 × 10)

144,000 Yan-dor shiishe (12 × 12) + (10 × 10 × 10)

Bor-o gaan

1 Ka hyangan-to un rwuun be-ur Yeso *Kiristi*, † to Shir kute wu mosse un rem-se he m-kor ne ba m-jime à. Wu un tomon *wan-tom-wu Shir* be-de un ko-guw-wu un Shir *Yohana* remen wu rurute ye ken yanguw-mo Shir ye ka hyangan-to. ² *Yohana* nomog swose un kap o un rem-se wu hyane mosse un ma-to Shir ne à, un swo-us Yeso *Kiristi* ne komo. ³ Shir ya'ag wu ur-ho ko wu ke wu karante ka hyangan-to à, komo Shir a 'ye ur-ho un ye ro to m-hoge à komo ye ess ur-hur un rii-yo a gene n-mē un ka takurda-o à, remen da-o nomsunte yow yow.

† Wu Shir daagne à.

Ur-gas a woote hun-ne yan-dor buug-ut ta'voor

⁴ Ka takurda-o un rwube be un de *Yohana*, ha-mo un *yan-dor Yeso* be-ut ta'voor-ye ro un dak-o o-Asiya à:

Mē us-kon m-yar un she'et-de ba ut-ween ne nom mosse un no ne mo rwuune be-de Shir à, wu ro m-mo-ka à, wu ro cin n-ga à, komo wu roone à, komo rwuun-mo un be-de un ka wu ro un tomon un *Kukt-o Shir*†† o n-co o un kwuur-o ut-gwomo à, ⁵ tomso ne rwuun-mo un be-ur Yeso *Kiristi* wu ro ko-yan-ess ut-ma wan-su'e un ka rem-se. Wu ro mat-de co, be-de un ye ine ut-

†† ut-Girik: kukt-ut ut-ta'voor. ‡ Hyen komo: Rwu 3:14; Hyan 4:5

marimar à. Wụ rọ ko-Gwomo-wụ ụn kap Gwomo-ne ye ụn hōno o-dak. †

M-seps kap be-de ụn wụ, wụ rọ na m-was à. Wụ sok-se na *ba'as*-ut na ụn bu-yo ụn wuus ụn hyó-mo ụn wụ rem na. ⁶ Wụ ụn daag na remen a waragté hun-ne ye ụn gwomo-to ụn wụ, komo yan-*Cow ụn kọn-se Shir*. Wụ ụn nọm kaane remen a nomoté Shir, Tato-o ụn wụ m-guw. Yage a ya'aste m-seps kap ur-beeb ne be-de ụn wụ ba m-ta! *Amin*. ††

⁷ Gwot! Wụ roon ut-ke'ente to n-Ton shir.

Ko wụ ke net-wu a hyen wụ,

myet ụn ka ye ho wụ ne à.

Komo myet-mo ụn baag-to ụn hōno o-dak

a nom tuk-mo ut-men remen wụ.

Ee kaane to ro, amin. ‡

⁸ Wan-Koyan Shir wụ zee, "Me ro ur-Takan, ur-Buste ne. †† Me ro m-moka, me ro cin n-ga, komo wụ roone à, Wa-ut-Gwomo kap." ††

Hyangan-to ụn Wà-wu ụn net

⁹ Me ro *Yohana*, komo or no be-de ụn swo ur-koob, ut-gwomo ne m-dungune ne mo ro mo ma na à ụn Yeso. A yanag me yan-se m-gakte ha-mo ụn dak-o ụn tete-de m-sa reeno o a m-zee o-Patmos à remen ụm ko'ote Ma-to Shir to o-nip ụn rwor ụn ma-ut Yeso ne. ¹⁰ Ụn ho-de o-Rahadi, ††† *Kukt-o Shir* garamse me, ụm hoguru ụn jim ụn de o ken cor-o kayaya untun 'won-se o-kar. ¹¹ O zee ru, "Gen o-takurda bo ụn yo o hyane à. Komo o tome ye ka *yan-dor Yeso* ye be-ut ta'voor ụn bo-to o-Apisi, o-Semiruna ne, o-Pergamu ne, o-Tiyatira ne, o-Saradis ne, o-Pirapiya ne, o-Rawudikiya ne komo."

¹² Da-o um byande um hyenet wu ro ut-ma ụn me ne à, Um hyanu pitirra-ut ta'voor-to ụn zinariya to a shere à. ¹³ Ụn tete-o ụn ka pitirra-to komo um hyanuru wu ken wu "untun *Wà-wu ụn net*." ††† Wu ro cupu ụn cop-o pus-o ne o m-seeb, wu ro ụn hap-yo o-zinariya ne ụn be-de ụn wu. ¹⁴ Hi-de ụn wu ụn hi-se ụn wu ne nomoste puu untun gwere-ut pus-to, komo puu untun ta'ar-ye ụn kem. Komo yish-ye ụn wu untun rem-de ora. ¹⁵ Na-se ụn wu ro o-mok ne untun o-tagurra yo a porogse, be-de ụn wo-o ụn ya-o-pyap à. Komo cor-o ụn wu ro ut-dwum untun zaaz-o ụn caari-mo m-ho mo ro m-ja à. ¹⁶ Wu ro bupu ụn regen-ne ta'voor ụn kom-o ụn wu o ur-re. Komo magay-o m-rye jit-ut-jit rwunuru ụn nu-o ụn wu. Komo co-o ụn wu ro us-myakt untun es-mo ur-ho ur-hi.

† Hyen komo: *Isha* 55:4; *Bong* 89:27 †† Hyen komo: *Rwu* 19:6; *Hyan* 5:10 ‡ Hyen komo: *Dane* 7:13; *Mati* 24:30; *Mark* 13:26; *Ruka* 21:27; *1Tas* 4:17; *Zeka* 12:10; *Yoha* 19:34,37; *Zeka* 12:10; *Mati* 24:30 †† ut-Girik: "Me ro Arpa, Omega ne." (Wata Arpa ro ur-takan komo Omega ro ur-buste to ut-Girik Abacada.) ††† Hyen komo: *Hyan* 22:13; *Rwu* 3:14 ††† ut-Girik: Ụn ho-de ụn Wan-Koyan. ††† Hyen komo: *Dane* 7:13 § Hyen komo: *Dane* 10:5 §† Hyen komo: *Dane* 7:9 §†† Hyen komo: *Dane* 10:6 §‡ Hyen komo: *Izik* 1:24; 43:2

¹⁷ Da-o um hyane wu à, um heeru ụn na-se ụn wu untun net margan. Amba wu sekuru me kom-o ụn wu o ur-re. Wu zee, "Wo hoge o-gyer á! Me wu ro ur-Takan ur-Buste ne. ¹⁸ Me ụn hoog ne! Um ro marag, gwot me ụn hoog ne o ba m-ta! Komo me bupu ụn rii-se ụn ups m-mar ne ụn be-de margan-ne ro m-she'et à.

¹⁹ "Se o gen bo ụn rii-yo wo m-hyan m-moka à, ụn rii-yo he m-kor ne n-jim de ụn yo ka à. ²⁰ Myot-se ụn ka pitirra-to ne ut-ta'voor komo ụn ka regen ta'voor-ye, ka ye o hyane ụn kom-o ụn re ụn de à. Ka myot-se se ka: Ka regen ta'voor-ye ro hek-o ụn ka *yan-tom-ye Shir* ye ha-mo ụn hun-ne yan-dor kur-ut ta'voor. Komo ka pitirra-to ụn zinariya-ut ta'voor-to, to ro hek-o ụn ka kur-ut ta'voor-to to ụn *yan-dor Yeso*.

Bor-us yoor

Tom ha-mo ụn yan-dor ye ụn bo-o o-Apisi

2 "Gene wan-co-wu ụn yan-dor ye ụn bo-o o-Apisi unze:

Tom-o ka rwun-mo ụn be ụn de, wu ro bupu ụn ka regen ta'voor-ye ne ụn kom-o ụn wu o ur-re à, ka wu ro m-neke n-me ụn ka pitirra-ut ta'voor-to o-zinariya to a shere à. ² Um nepste ka rem-se no nome à. Um hyeneste komo senge-m no, komo ụn 'mo ur-hur ụn no ne. Um nepste noa hoks 'mo ur-hur ụn hun-ne yo-ye ne á. No megerte ye ro m-zee ụn hi ụn de ụn ye *yan-Tom Yeso* à, amba ba kaane ye ro á. No 'wostu ye komo ya-ut-bo. ³ No mo'og ur-hur ụn swo ur-koob rem re komo no pu á.

⁴ Amba yo um rotte mosse ụn no ne à yo ka: No was ụn me ne ko or no ne untun ur-takan á. ⁵ Remen kaane, um ruru ne no baks bo no ro me m-was ụn kowan ne à, no nep unze no kus te m-was untun n-ga á! Waktu ụn no be ụn de komo no nom yo no ro nom ur-takan à. Urege no waktune, no yagne rem-us no se *ur-ba'as* á, man habe um piishi no ut-ma. Remen kaane man ru buug-de ụn hun-ne no m-ru n-me ụn morog-de *yan-dor Yeso*. ⁶ Amba no reeg ur-ho ụn yo ka rii-yo: bo no ginme senge-m Nikorata-ne ⁷ untun bo um ginme-mo à.

⁷ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hoge rii-yo *Kukt-o Shir* ro ụn rure ụn hun-ne *yan-dor Yeso* à! Be-de ụn kowan wu re ur-ho de ụn *ko-Gwomo-wu ụn ya-ut-kot* à, man 'ye wu cow-yo ụn re ụn ka 'yo-yo ụn hoog yo ro n-tete o ụn n-Ton o shir à. ⁸

§†† Hyen komo: *Isha* 44:6; 48:12 §† Ye Nikorata-ne ro m-yoos unze yan-dor kwukte m-gir komo m-nom ụn rem-se ma sa ne. §‡ Hyen komo: *Taka* 2:9; *Hyan* 22:2; *Izik* 28:13; 31:8 (ut-Girik)

**Tòm ha-mò un yan-dor
un bọ-ọ o-Semiruna**

⁸“Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bọ-ọ o-Semiru-na unze:

Tòm-ọ ka ọ rwuune be un de, wu rọ ur-Takan ur-Buste ne à; Mē wu mare, um ine m-hoog ne komo à. ¹⁹ Um nepste range-o nọ un koob un nọ ne. Amba nọ ya-okwum-ye n-mē un rem-se Shir hyanē ur-bon ne à. Um nepste komo yo'og-yo ka hun-ne ye rọ nọ m-nome à. Ye rọ m-zee ye rọ *Yahuda*-ne, amba ne ba kaane ọ á, remen morog-de un ye de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* de. ¹⁰ Nọ hoge gyer-ọ un koob-de nọ un ma-tọ m-swọ m-mọka á. Um rurutu nọ, *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wua ru a jorbe ye ken ye be un nọ n-mē un kuke-ọ m-ke'et remen a megerté nọ. Nọa sụ o-jaas yo har ho-ut op. Amba sher nọ, kọ un ma-tọ m-mar, man 'ye nọ gond-ọ un hoog.

¹¹ Kap wu rọ ut-tọ ne tọ m-hoge à, wu hoge rii-yo *Kukt-o Shir* rọ un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à! Be-de un kowan wu re ur-họ de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, mar-m ayoore-mọ a kor wu á. ††

**Tòm ha-mò un yan-dor
un bọ-ọ o-Pergamu**

¹²“Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bọ-ọ o-Pergamu unze:

Tòm-ọ ka ọ rwuune be un de, wu rọ bupu o-magay ne ọ m-rye deen jit-ut-jit à. ¹³ Um nepste nọ rọ ur-she'et n-mē un bọ-ọ un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* rọ ut-gwomo à. Myet un kaane ne, nọ nomote mē o-dorotte. Mē un zee kaane remen um bakste da-o Antipas, wu swoog ur-koob be-de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* rọ ut-gwomo à har a ho wu, remen wu ko-yan-esse ma-ut re wu. Myet un kap ọ un yo kore ne à, wu she mē á.

¹⁴ Amba tọ ken *ba'as-tọ* tọ ka tọ nọ nomse à: Nọ rọ un hun-ne ne káane ye bope yoos-ur Baram à, wu yoose Barak wu ru'ut *Isra*-ne nom *ur-ba'as*, be-de un re un rii-yo m-re yo a *seke* pyo-ọ m-gir à, komo ye nom o-ás.

¹⁵ Ka bu-o o-gaan yo komo nọ un hun-ne ne ye rọ un dore un yoos-ur Nikorata-ne à. ¹⁶ Waktun nọ, nọ yage *ba'as*-ut nọ! Un ya káane á, man habe ba un naas o-da um gunut ur-gun un ye ne un magay-ọ nu-o re.

¹⁷ Kap wu rọ ut-tọ ne tọ m-hoge à, wu hoge rii-yo *Kukt-o Shir* rọ un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à! Be-de un kowan wu re ur-họ de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, man 'ye wu ga-tọ *o-Mana* tọ a wuke n-Ton shir à. Man ya'as kọ wu ke ta'ar-ur pus-de un ka ta'ar-de a

† Hyen komo: *Isha* 44:6; 48:12; *Hyan* 1:17; 22:13 †† Hyen komo: *Hyan* 20:14; 21:8 ‡ Hyen komo: *Qog* 22:5,7; 31:16; *Kara* 23:4; *Qog* 25:1-3 †† Ye *Nikorata*-ne ro m-yoos unze *yan-dor kwukte* m-gir komo m-nom un rem-se ma sa ne.

gene jin-ur pu-de n-ton un de, jin-de kọ wan-gaan-wu rọ kọn, wu nape de á, se ka wu gokse ka ta'ar-de à. †

**Tòm ha-mò un yan-dor
un bọ-ọ o-Tiyatira**

¹⁸“Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bọ-ọ o-Tiyatira unze:

Mē wu rọ *Wà-wu Shir*, wu yish-ye un wu rọ untun remde o-ra à! Na-ur re tomso o-mok ne untun o-tagurra yo a porogse à. ¹⁹ Um nepste kap rem-se nọ m-nom à. Um nepste senge-m nọ, un was-m nọ ne, un sher-m nọ ne, un guw-m nọ ne, un 'mọ un hur un nọ ne. Komo mē m-hyan bọ nọ m-ha co un senge-m nọ arge-mọ n-ga à.

²⁰ Amba um 'wostu nọ *ur-ba'as* ne, nọ un 'mọ ur-hur un ka ne'a-wu ne Jezeben, wu rọ m-zee un hi un de un wu 'ko-*wan-Rwor un Ma-tọ Shir*' wu rọ. Be-de un yoos-de un wu, wu rọ un raks un guw-ne re. Wu rọ ye m-sho'ogse ye nomot o-ás, un nome m-gir m-senge ne, un bu-yo un re un rii-yo m-re yo a *seke* pyo-ọ m-gir à. ²¹ Um ya'ag wu o-da remen wu waktunte wu yagne rem-se o-ás, amba wu yagute. ²² Remen kaane man jorbe wu un kwur-ọ un gom, komo man ru ka ye nome o-ás un wu ne à ye sụ ur-koob deen, se de urege ye waktunte ye yagne cow-se un wu. ²³ Man hoom yakar-ye un wu. Komo myet-mọ un hun-ne *yan-dor Yeso* a nep unze, mē wu rọ m-byarag un barag-se un net un men-tọ un wu ne. Komo man tope kọ wu ke yo wu nome à. ²⁴ Amba mē un tomne be-ur nọ ye kusse à o-Tiyatira nọ ye dore ka yoos-ur yo-de de á. Nọ nom yo yan-neke-mọ un wu rọ m-zee á, n-mē un bum-ọ un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* ọ ur-duw á. Mē nọ m-zee, man sawsu nọ se ken nu-se á. ²⁵ Se de nọ bup sher-m nọ kek har um m-mubute.

²⁶ Be-de un kowan wu re ur-họ de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, ye nomo mē o-dorotte har ur-kom à, man 'ye ye gwomo-tọ un hun-ne n-mē un kọ ọ ke dak-ọ.

²⁷ 'Ye a nom gwomo-tọ ut-dak un kọ-yo o-kwom; ye yawag ye untun tur-tọ ut-ba.' ⁵

A 'ye ye gon gwomo-tọ Tato re ya'u mē à. ²⁸ Komo man 'ye wu Myar-yo n-Sot! ²⁹ Kap wu rọ ut-tọ ne tọ m-hoge à, wu hoge rii-yo *Kukt-o Shir* rọ un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à!

‡‡ Hyen komo: *Rwu* 16:14-15; 16:33-34; *Yoha* 6:48-50; *Isha* 62:2; 65:15 ‡‡ Hyen komo: *1Gwm* 16:31; *2Gwm* 9:22,30 ‡‡‡ Hyen komo: *Bong* 7:9; *Irm* 17:10; *Bong* 62:12 § Hyen komo: *Bong* 2:8-9 (ut-Girik)

Bor-ús tet

Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Saradis

3 "Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Saradis:

Tom-o o ka o rwuune be un de, wu ro un gwomo-to un regen ta'yoor un *Kukt-o Shir* ne o um tome à. Um nepste yo no m-nom à. Ko de nomte à hun-ne no m-hyan sa o zee no un hogge ne, amba no mereste. ² Zute no! M-moka no dowe yo kusu no à ur-beeb, yo ro un mato m-mar à. Me un zee kaane remen me hyan senge-m no shiig un yish-ye Shir re á. ³ Baks yo no yoose un yo no hogge ne à n-ga. No nomo yo o-dorotte no waktune be un de. Urege ne no yagute m-zute, man habe da-o no hwo o-sakto á, untun bo ko-hyow ro m-nom à. [†] ⁴ Amba de har m-moka, hun-ne ro kon hiin un bo-o o-Saradis ye she'ete she'et-de ba m-kukop à. Yea hewe ur-hew un me ne cypse un matuku-ut pus-to ne, remen Shir wu wote ye kane. ⁵ Be-de un kowan wu re ur-ho de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, yea cup saw-ut pus-to. Man soks jin-to un ye un takurda-o un hogge á. Tomso ne man rure Tato re un yan-tom-ye un wu ne unze ye ro yan-dor re. ^{††6} Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hogge rii-yo *Kukt-o Shir* ro un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à!

Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Pirapiya

7 "Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Pirapiya unze:

Me wu ro wan-gaan wu ba m-kukop o-nip ne. Me o-mabudi ne, yo ro yo ma ko-Gwomo *Dawuda* à. Da-o um tikshe ish à, wa-m-tige ro kon á. Da-o me tige ish tomso ne wa-m-tiks ro kon á. ^{††8} Um nepste koyan yo no nome à. Nap unze um tikshitu no ish, yatt-wu he o m-hoks m-tige á. Um nepste beeb un no hiin o, amba myet un káane ne no nomog o-dorotte un ma-ut re, no nom she-mo un nap-o re á. ⁹ M-moka no hyen yo um he m-nom un ka hun-ne ye ne ye ro ye un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*^{††} à. Ye ro m-zee ye *Yahuda*-ne ye, amba ye ya-ut-bo-ye. Me un ru ye m-haan ye kwukt ndak un na-us no. Ka da-o ye he m-nap unze, um waste un no ne. ^{††10} N-me un 'mo ur-hur, no nomog o-dorotte un ma-ut re. Remen káane, man 'er no un ka da-o o um he m-rwo meger-to hebe hun-ne ya o-zang un hono o-dak a su ur-koob. Me un nom kaane, remen

† Hyen komo: *Mati* 24:43-44; *Ruka* 12:39-40; *Hyan* 16:15 †† Hyen komo: *Rwuy* 32:32-33; *Bong* 69:28; *Hyan* 20:12; *Mati* 10:32; *Ruka* 12:8 ‡ Hyen komo: *Isha* 22:22; *Ayub* 12:14 †† ut-Girik: *kuke-o un yoos un ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot*. †† Hyen komo: *Isha* 49:23; 60:14; 43:4

um nept ko yea waktune es-mo un *ba'as-to* un ye ko yea waktune á.

¹¹ Um robe kusse. Bor sher-m no deen, remen taase wu ken wu rumus no ur-'yons. ¹² Be-de un kowan wu re ur-ho de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, man muut wu o-dáab n-me un Pyo-o Tato re. Ka net-wu a tek yage un ka be-de á. N-ton un wur-o un wu um he m-gen:

Jin-de Shir re, un

Jin-de un bo-o Shir ne (wata Urusharima-o pu-o, o he m-kergunes es-mo n-ton shir à), un

Jin un de ne ur-pu de. ^{††}

¹³ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hogge rii-yo *Kukt-o Shir* ro un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à!

Tom ha-mo un yan-dor ye
un bo-o o-Rawudikiya

14 "Gene wan-co-wu un yan-dor ye un bo-o o-Rawudikiya unze:

Tom-o ka o rwuune be un de, wu a m-zee '*Amir*' à. Me ko-yan-ess ut-ma wu, o-nip ne, ko-Gwomo-wu un rii-yo Shir hwoone kap à. ^{††15} Um nepste kap rem-se no m-nom à, no nom m-she unze no m-she ko ne no m-was un me ne á. Ya no ro untun m-ho mo rotte o-ra ko m-gwugwu á. Um ro conog a zee no rii gaan, o-ra ko m-gwugwu! ¹⁶ Amba remen no n-tete, no m-gwugwu á no ne o-ra á, man cops no un nu-o re! ¹⁷ No m-zee, 'Me o-kwum ne, me un rii-yo um cone ne à, kap. Yatt rii-yo um taage á! ¿Ashi no nap á? No ya-us-kon ye, rii-yo ur-'won à, no kobi-ne ye, no ur-kor, po-ne tomso. ¹⁸ Remen kaane me no un ya-ut-ma no o o-zinariya be un de, yo a zwo'e o-ra à. Ka da-de noa warag ya-o-kwum n-me un rem-se o-Kukt. Komo no o matuku-ut pus-to be un de, no cupute hi un no remen no bitite 'e-mo un she'et-de un kor un no. Komo no o baat-se un yish no be un de remen no hyenet m-sok ne.

¹⁹ Me m-kangse, um pure wu um m-wasse un wu ne à. Remen kaane, rwo ur-hur, no waktune, no yage *ba'as-ut* no. ^{§20} Raks no! Um ro eso me un ko'ot un ish-o un hur un no. Urege no hogute cor re no tiks o-ish, man cowbe a re be-ur gaan untun nay-ne.

²¹ Be-de un kowan wu re ur-ho de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, man ru wu wu she'et un me ne un kwuur-o re, untun bo um re ur-ho, um she'ete un Tato re ne un kwuur-o un wu à. ²² Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, wu hogge rii-yo *Kukt-o Shir* ro un rure un hun-ne *yan-dor Yeso* à!"

††† Hyen komo: *Hyan* 21:2; *Isha* 62:2; 65:15 ††† Hyen komo: *Swog* 8:22 § Hyen komo: *Swog* 3:12; *Yahu* 12:6

Bor-ʉs nass

O-kwʉur n-Ton o shir

4 Bɔn kanɛ, ʉm doorʉ hyan ʉn tɔ ken hyangan-tɔ, ʉm hyang o ken ish-o tikshisse n-Ton shir. ʉm doorʉ m-hogɛ ʉn ká cɔr-o ʉm hogɛ n-ga à. O tɛpsutʉ mɛ ʉntʉn o-kar o zɛɛrʉ mɛ, “Daan kanɛ, man kutu wɔ rii-yo he m-kɔr ʉn jim-de ʉn yo ka à.”² Kanɛ ba m-jimɛ, *Kukt-o Shir* garamsurʉ mɛ, ʉm hyanburʉ komo o ken kwʉur-o n-mɛ n-Ton shir komo wʉ ken wʉ ro tara ʉn o.³ Ka wʉ ro tara ʉn ka kwʉur-o à wʉ ro ʉs-myakt ʉntʉn ta'ar-yɛ ʉn hwɔr-yɛ ʉn hɔ-mɔ ʉt-wa ʉn zen jaas-o nɛ. Wata, gwanga-o rigimshe ka kwʉur-o. Ka gwanga-yo ro ʉs-myakt ʉntʉn ta'ar-de ʉn hwɔr de ro ʉntʉn hɔ-mɔ ʉt-wa à.⁴ Rigimshe ʉn ka kwʉur-o nɛ komo tɔ ken kwʉur-tɔ ro kon ʉr-kwooz ʉt-nass [24], komo sɛk-yɛ ʉr-kwooz ʉn nɛn nass [24] ro tara ʉn tɔ. Yɛ ro tʉpʉ ʉn saw-ʉt pus-tɔ nɛ ʉt-matuku ʉn gɔnd-tɔ ʉn zinariya nɛ ʉn hi-tɔ ʉn yɛ.⁵ Myakt-se a sɛngɛ m-hyan se ro m-rwʉun be-de ʉn ka kwʉur-o o-zaaz nɛ o ʉt-dàkàr. ʉn co-o ʉn ka kwʉur-o nɛ, pitirra-ʉt ta'yoor ro kɔn tɔ ro m-rɛ o-ra ruwruw shero shero, tɔ ro hek-o ʉn *Kukt-o Shir*, tɔ Shir ro m-tɔm à.^{††6} ʉn co-o ʉn ka kwʉur-o, ka be-de ro kyarkyar ʉntʉn mɔ ken sa-mɔ mɔ a nomɛ ʉntʉn ʉr-madipi à. Komo rigimshe ʉn ka kwʉur-o nɛ, n-tɛtɛ nɛ rii-yɛ ʉn hogɔ ro kon nass ʉn yish nɛ kɔ ke sɔ, co ʉn jim nɛ.^{††7} Yo ʉr-takan ya yo ro ʉntʉn o-zur, ayoore-yo ʉntʉn gwɔn o-na, atette-yo ro ʉn co-o ʉn ko-hun nɛ, anasse-yo ʉntʉn o-gwɔm yo ʉt-huksɛ.^{†††8} Kɔ yo ke rii-yo ʉn hogɔ-yo ro ʉt-kʉkʉn nɛ ʉt-cind, ká kʉkʉn-tɔ tomso nɛ ro ʉn yish nɛ ʉr-mɛ n-dɔ nɛ. M-tɛt, m-hɔw nɛ, yɛ m-yagɛ hu ʉs-sɛp à:

“Ba m-kʉkɔp, ba m-kʉkɔp, ba m-kʉkɔp
wʉ ro Wan-Koyan Shir Wa-ʉt-Gwɔmo kap.

Wʉ ro'e n-ga à, Wa-m-mɔka, wʉ ro, komo wʉ he m-haan à.”^{†††}

⁹ Ka rii-yɛ ʉn hogɔ-yɛ ʉn ya'as m-sɛps, ya ʉt-gɔs, ʉr-bɔngɔn nɛ be-de ʉn ka wʉ ro tara ʉn ká kwʉur-o à, wʉ ro ʉn hogɔ nɛ har da-o ba m-ta à. Da-o yɛ cirɛ nom kaanɛ à,¹⁰ da-o gaan ka sɛk-yɛ yɛ ʉr-kwooz ʉn nass [24] kwʉktʉrʉ n-dak ʉn co-o ʉn ká wʉ ro tara ʉn ká kwʉur-o à. Yɛ ro ʉn bɔngɔn-de ʉn wʉ ro ba m-ta à. Yɛ ɛssurʉ gɔnd-tɔ ʉn yɛ n-dak ʉn co-o ʉn ka wʉ ro tara ʉn ka kwʉur-o à, yɛ ro m-zɛɛ:

¹¹ “Wɔ bɔ'ɔsɛ, Wan-Koyan Shir,
remen o dekt m-sɛps, ʉt-gɔs, ʉr-bɛɛb nɛ.
Remen wɔ nomɛ koyan,
tomso nɛ ʉn cɔn-m ru o a nomɛ koyan
komo remen ru, se rottɛ m-hogɔ nɛ.”

† Hyen komo: Izik 1:26-28; 10:1 †† Hyen komo: Rwʉu 19:16; Hyan 8:5; 11:19; 16:18; Izik 1:13; Hyan 1:4; Zɛka 4:2 † Hyen komo: Izik 1:22 †† Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14 †† Hyen komo: Izik 1:5-10; 10:14 ††† Hyen komo: Izik 1:18; 10:12; Isha 6:2-3

Bor-ʉs taan

Takurda-o pu'usse
ʉn Ya o-Rwʉug o-Ca nɛ

5 ʉm hyanurʉ o-takurda pu'usse ʉn kom-o ʉr-rɛ o ʉn ka wʉ ro ʉr-she'et ʉn kwʉur-o ʉt-gwɔmo à. Ka takurda-o pu'usse o shiishte m-gen kɔ o ke riib-o, n-mɛ n-dɔ nɛ, o tigishshite kugup a rekessɛ o sɔ-o ta'yoor.^{††2} ʉm hyanurʉ ko-bɛɛb-wʉ ʉn *wan-tɔm-wʉ Shir*, wʉ ro o-kɔ'ot ʉn caari-o o-cɔr wʉ ro m-zɛɛ, “¿Wan wʉ nɛ depe wʉ ke'es ká reke-tɔ wʉ upstɛ ka takurda-o?”³ Yatt nɛt-wʉ he m-hoks kɔ n-Ton shir, kɔ n-dak, kɔ ʉn kʉs-o n-dak wʉ bɔ'ɔsɛ ups ʉn ka takurda-o, har wʉ karantʉtɛ á.⁴ ʉm 'wɔnurʉ 'wɔn-se m-yɔ remen a kum nɛt-wʉ wɔɔ ups ʉn ka takurda-o har wʉ karantʉtʉ o á.⁵ Amba wan-gaan be-de ʉn ka sɛk-yɛ yɛ ʉr-kwooz ʉn nass [24] zɛɛrʉ mɛ, “Wɔ 'wɔn á! Gwot! Ka zur-yo, ʉn baag-o *Yahuda*, ʉn den-o ko-Gwɔmo *Dawuda* yo reestɛ ʉr-hɔ. Yo ro ʉr-bɛɛb nɛ yo ke'estɛ ká reke-ʉt ta'yoor-tɔ komo yo ups ká takurda-o.”⁵

⁶ ʉm gwɔturʉ ʉm hyanurʉ Ya o-Rwʉug o-Ca sa o zee a ʉn hɔ yo. Amba m-mɔka yo ro eso n-tɛtɛ o ʉn ká kwʉur-o ʉt-gwɔmo o ʉn ká rii-yɛ ʉn hogɔ-yɛ nɛ nass. Yo ro komo n-tɛtɛ o ʉn ká sɛk-yɛ nɛ ʉr-kwooz ʉn nass [24]. Wʉ ro ʉs-kar nɛ ʉs-ta'yoor ʉn yish nɛ ta'yoor, tɔ ro hek-o ʉn *Kukt-o Shir*, o Shir ro m-tɔm ʉn myet hono o-dak à.^{††7} Wʉ haarʉ co wʉ gɔksurʉ ká takurda-o ʉn kom-o ʉr-rɛ o ʉn ká wʉ ro ʉr-she'et ʉn ká kwʉur-o à.⁸ Bɔ wʉ gɔkstɛ ká takurda-o ro m-gen nɛ à, ká rii-yɛ ʉn hogɔ nass-yɛ ʉn sɛk-yɛ nɛ ʉr-kwooz ʉn nass [24] yɛ heɛrʉ ʉn heɛr-o ʉn Ya o-Rwʉug o-Ca. Kɔ wʉ ke be-de ʉn yɛ ro o-moro nɛ ʉn tur-de o-zinariya nɛ shiishe ʉn rii-yo m-shi'igin, tɔ ka tɔ ʉn ɛsɛntɛ-de ʉn kɔn-se ʉn hun-nɛ yɛ Shir se yɛ kɔnɛ à.^{†††9} Yɛ hurʉ sɛp-o pu-o, yɛ ro m-zɛɛ:

“Wɔ wʉ bɔ'ɔsɛ gɔks ʉn ká takurda-o pu'usse-o
komo o ke'es reke-tɔ ʉn o o ups o.

Remen n-ga a ro hoostʉ wɔ,
komo ʉn mar-m ru mɔ ʉr-seke
o rundʉtɛ Shir hun-nɛ n-mɛ
ʉn kɔ o ke baag-o, ʉt-rem nɛ,
ʉn buug-tɔ ʉn hun-nɛ nɛ ʉt-dak nɛ.”^{††}

¹⁰ O muutu yɛ, yɛ waragtɛ yan-*Cow* ʉn *kɔn-se Shir*,
yɛ nomotɛ Shir m-sɛngɛ,
komo yɛa nom ʉt-gwɔmo be-de ʉn hun-nɛ
yɛ ʉn hono o-dak.”^{†††}

¹¹ Ka da-de ʉm doorʉ m-gwɔt komo, ʉm hogurʉ cɔr-se ʉt-sɛp se ʉn *yan-tɔm-yɛ Shir* yɛ arge dugu-ʉs ɔp sɔ-o dugu-ʉs ɔp [100,000,000] à. Yɛ ro eso eso yɛ

††† Hyen komo: Izik 2:9-10; Isha 29:11 † Hyen komo: Taka 49:9; Isha 11:1,10 †† Hyen komo: Isha 53:7; Zɛka 4:10 ††† Hyen komo: Bɔng 141:2 †† Hyen komo: Bɔng 33:3; 98:1; Isha 42:10 ††† Hyen komo: Rwʉu 19:6; Hyan 1:6

rigumsuru ka kwuur-o, un ka rii-ye un hogg-ye nass-ye ne, komo un ka sek-ye ye ne. ^{†12} Ye ro un hu un ka sep-o ye ro m-muut:

“Ya o-Rwuyug o-Ca yo a hōe à,
yo bo'oste goks ur-beeb, o-kwum ne, us-nap ne, m-
'wons ne,
ut-gos ne, m-seps ne, ur-bongon ne!”

¹³ Komo um hoguru hon un bo un rii-yo Shir hwoone n-Ton shir n-dak ne à, komo un kus-o n-dak ne, n-me m-sa ne. Kap o un rem-se un hogg se ro un hu un ka sep-o:

“Depete se ya'as ur-bongon,
ut-gos ne, m-seps ne, ur-beeb ne,
be-de un ka wu ro ur-she'et un ka kwuur-o ut-gwomo
o à,
komo un ka Rwuyug-o o-Ca yo ne,
o-da har da-o ba m-ta!”

¹⁴ Ka rii-ye un hogg nass-ye shasuru, “Amin!” Komo ka sek-ye ye heeru, ye nomuru Shir ur-bongon un ka Ya Rwuyug-o Ca-yo ne.

Bor-us cind

**Ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo ke'este
ka reke-ut cind-to ur-takan to**

6 Me gut, um hyanuru ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo ke'este reke-de ur-takan be-de ut-ta'oor to un ka takurda-o. Ka da-de um hoguru o-gaan be-de un ka rii-ye un hogg nass-ye yo 'yonste o ken cor-o untun dwum-de o-dakar, “Haan!” ² Um gwoturū, um hyanuru jok-o pus-yo ree. Wan-da-mo un yo ro o-ta ne ut-kom, o-gond ne yeresse un hi-de un wu. Komo wu ruuru un-tun net-wu re ur-ho à remen wu doot re ur-ho. ^{††}

³ Bo ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo ke'este reke-ur ayoore-de à, um hoguru rii-yo un hogg o-ayoore-yo zee, “Haan!” ⁴ Yo ken jok-yo rwuunuru o-jaas yo zaa. A ya'u wan-da-mo un yo caari-o o-magay ur-beeb ne wu doste she'et-de m-gwugwu un hono o-dak, a inuru ur-gun un hoom-de un hun-ne ne ko kenē. [‡]

⁵ Bo ka Ca-yo ke'este reke-ur atette-de à, um hoguru rii-yo un hogg o-atette-yo zee, “Haan!” Um gwoturū n-ton, um hyanuru jok-o rim-yo. Wan-da-mo un yo ro un rii-yo ur-me ne un kom-to un wu. ^{††6} Komo um hoguru o ken cor-o rwuunte be-de un ka rii-ye un hogg nass-ye o ro m-zee, “Kok-de un yege-hyò ^{‡‡} hond hond un hwor-ye ur-guwus de un ho-ur gaan ne. Kok-ut tet-to un yege-nat ^{†††} hond hond un hwor-ye ur-guwus de un ho-ur gaan ne. Amba taase o sabarse m-
now un m-modi ne à.”

⁷ Da-o ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo ke'ese reke-ur anasse-de à, um hoguru ka rii-yo un hogg anasse-yo zee,

† Hyen komo: Dane 7:10 †† Hyen komo: Zeka 1:8; 6:3,6
‡ Hyen komo: Zeka 1:8; 6:2 †† Hyen komo: Zeka 6:2,6 †† ut-Girik: arkama. ††† ut-Girik: barari.

“Haan!” ⁸ Um gwoturū kanē un co re. Um hyanuru yo ken jok-yo kukurse. Jin-de un wan-da-mo un yo komo de ro “m-Mar,” komo yo ro wu m-dorbe à “Saag-se.” A ya'u ye ur-beeb un buug-ur gaan be-de un buug-ut nass-to un yan-she'et-de un hono o-dak, remen ye hoomte ye ut-magay, un mer ne, us-gom ne, komo un nem-ye ut-kot ne. ^{‡‡‡}

⁹ Da-o ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo ke'ese reke-ur ataane-de à, um hyanuru be-de un 'wun-de o-hana hogg-mo un ka ye a hoomē remen ye ko'otte Ma-to Shir hur-ur gaan m-sheer ne, komo un rure un hun-ne ne ma-ut Ye-so wu he ye hoks m-gu à. ¹⁰ Ye 'yonsu us-cor deen ye zeeu, “Wan-Koyan, Wa-ur-Beeb kap, Wa-o-nip komo So-wu, zse de ke ho-de o he piishe un hun-ne ye un ka hono o-dak o ut-ma? zKomo yan da-o o he ye m-rangse remen ye hogg te? zDe ke ho-de o he te m-muse?” ¹¹ Kap mo un ye ko wu ke a ya'suru wu matuku-ur seeb-de ur-pus-de. Komo a ruru ye unze ye wuwe ya o-da hiin, se a shooste bo a cone à, un or un ye ne campo-ne un ne'a-ne ne ye a he m-ho yan-dor Yeso bo a ho ye à.

¹² Ka da-o um hyanuru Ya o-Rwuyug o-Ca ke'este reke-ur acinde-de. A nomuru mo ken caari-mo un nukte-mo o-dak mo. Ho-ur warguru ur-rim-de untun gwodo-o rim-o, o-reng komo da-o gaan-yo warguru o-jaas yo zaa untun m-hyò. ^{§13} Ka da-o yege-regen komo ye hye-menuru n-dak untun bo mat-de o-rum yo ba m-nen ro m-hyemene yo-mo m-'wons bu'u yo à. ^{§†14} A pussuru o-ke'ente bo a m-pus un rii-o ur-ryt à, komo a dossuru ko o ke Haag-o un ko o ke dak-o n-tete de m-ho o ne un be-to un to. ^{§††}

¹⁵ Ka da-o gwomo-ne ye o-dak, ya-ut-con un gos-ye ne, ye un karma-ne, un ya-o-kwum ne, un ya-ur-beeb ne, guw-ne un yan-ba-m-guw ne ne kap, ye argu m-wuke n-me ut-wu, un pak-to ut-haag ne. ^{§†16} Ye zeeu eeg-se ut-haag ut-ta'ar ne, ye zeeu to, “He'en no be un te no mo'og te untaase te hyen co-o un ka wu ro tara un kwuur-o ut-gwomo à, komo taase ryaab-se un ka Ya o-Rwuyug o-Ca yo kum te. ^{§†17} Remen caari-de ur-ho de un ryaab-se un ye woosunte, zwan wu he hoks m-es?” ^{§†}

Bor-us ta'voor

**Hun-ne dugu-us zungu un
kwooz-ut yoor us-nass [144,000]**

7 Ka da-de um hyanuru yan-tom-ye Shir nass eso un pa'aso-ut nass-to un hono o-dak. Ye wenuru m-yo mo un ko de ke kwuss-de m-hund n-ton o-dak. Ye bopuru yo-mo un kwuss-ut nass taase mo

‡‡‡ Hyen komo: Izik 14:21 § Hyen komo: Hyan 11:13; 16:18; Isha 13:10; Jowe 2:10,31; 3:15; Mati 24:29; Mark 13:24-25; Ruka 21:25 §† Hyen komo: Isha 34:4 §†† Hyen komo: Hyan 16:20 §‡ Hyen komo: Isha 2:19,21 §†† Hyen komo: Hose 10:8; Ruka 23:30 §† Hyen komo: Jowe 2:11; Mara 3:2

hund o-dak kò n-tòn m-sa kò ùn yo ken 'yo-yo. ^{†2} Komo ùm hyanurù wù ken *wan-tòm-wù Shir* wù rò m-rwùùn sò ùr-hòran. Wù rò ùn reke-de Shir nẹ wan-hoog. Komo wù kangsurù ka *yan-tòm-ye Shir* ye nass ka ye a ya'e gwòmò-to ye hogussè o-dak m-sa nẹ m-hoog à. ³ Wù zèerù ye, "Wasu nò! Nò hogussè o-dak kò m-sa ùs-'yo nẹ m-hoog á sẹ a kemestè ka reke-de Shir de ùn zwòn-to ùn yan-gùw-mò ùn wù." ^{††4} Ka da-de *wan-tòm-wù Shir* ùn òr ùn wù nẹ yan-tòm ye Shir, kemete myet-mò gùw-nẹ ye Shir. ùm hogurù mòor-to hun-nẹ ye ka yan-tòm ye keme o-napa remen ye rò gùw-nẹ ye Shir à dugu-ùs zungu ùn kwòoz-ùt yoor ùs-nass [144,000] ka ye a keme ka napa-de à ye es mò baag-to ùn *Isra*-nẹ kap.

⁵ Ka yan-tòm ye keme o-napa:

- Sò ùn baag-o *Yahuda* dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o Ruben dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o Gad dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- ⁶ Sò ùn baag-o Asher dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o Napari dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o Manase dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- ⁷ Sò ùn baag-o Simòn dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o *Rewi* dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o Issakar dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- ⁸ Sò ùn baag-o Zeburun dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o *Yusuhu* dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000],
- Sò ùn baag-o *Banyamin* dugu-ùs òp ùs-yoor [12,000].

⁹ Bò tò ka aragte à, ùm gwoturù ùm 'wos de ken caari-de ùr-morog de ùn yan-ba-m-kùkòp ùt-mòor nẹ ye arge m-òog à. Ye rwuunte sò ùn kò tò ke dak-to, ùn kò tò ke baag-to nẹ, ùn kò ye ke hun-nẹ ye nẹ, ùn kò de ke rem-de nẹ. Ye rò eso eso her-ò ùn ká kwùur-ò ùn co-ò ùn ká Ca-yo. Ye cypste matuku-ùt seeb-to ùt-pus tò, ye bups jet-se o-dòbinò ùn kom-to ùn ye. ¹⁰ Ye 'yon-sù ùs-còr deen ye zèerù,

"Gwù rwuunte be-de ùn Shir na, wù rò tara ùn kwùur-ò ùt-gwòmò à, ùn ká Ca-yo nẹ!"

¹¹ Kap ò ùn yan-tòm-ye ùn Shir komo ye rigumsurù ká kwùur-ò eso eso, ùn ka sek-ye nẹ, komo ùn ká rii-ye ùn hoog nass-ye nẹ. Ye kwùkturù ùn her-ò ùn ká kwùur-ò, o-co n-dak ye nomorù Shir ùr-bongon. ¹² Ye sengurù m-zee,

"*Amin!* ùr-bongon, m-seps nẹ, ùs-nap nẹ, ùn 'ya m-yar nẹ, ùt-gos nẹ, ùt-gwòmò nẹ, m-'wons nẹ kap rò be-de Shir na ba m-ta har ya nomot! *Amin!*"

¹³ Ka da-ò wan-gaan be-de ùn ká sek-ye ye ùr-kwòoz ùn nass [24] citù mẹ, wù zee, "¿Wan nẹ ye ya ùn

[†] Hyen komo: Irimi 49:36; Dane 7:2; Zeka 6:5 ^{††} Hyen komo: Izik 9:4,6

matuku-ùt seeb-to ùt-pus tò? ¿Komo ke sò-ò ye rwuune?"

¹⁴ ùm zèerù wù, "Gos-wù, o nepste."

Ka da-de wù zèerù mẹ, "Ye ka ye rò hun-nẹ ye posunè be-de ùn rẹ ùr-koob ùr-gos-de à. Ye ùn so'os matuku-ùt seeb-to tò ùn ye ùn hyó-mò ùn ká Ca-yo, ye mustù tò ùt-pus tò. [‡]

¹⁵ "Ò hante ye est ùn her-ò ùn kwùur-ò ùt-gwòmò tò Shir, komo ye ùn nom m-senge m-tet, m-how nẹ n-mẹ ùn Pyo-ò ùn wù.

Komo ka wù rò tara ùn ka kwùur-ò ùt-gwòmò à wù she'et be-ùr gaan ùn ye nẹ komo wù 'er ye.

¹⁶ Yeà do hoge m-mer á, yeà do hoge o-*swoot* á, yeà do hyan n-nòonhò-ò ùr-hò á kò ò ken hund-ò á. ^{‡†}

¹⁷ Tò ka a kor remen ká Ca-yo rò ùn tete-de ùn ka kwùur-ò à yo he ye m-'er.

Komo yo a dorutte ye ha-mò ùn yish-to ùn hò-mò ùn hoog.

Komo Shir a pe'eg yish-mò ùn ye kap." ^{‡‡}

Bor-ùs eer

Reke-ur ata'yoore-de

8 Da-ò Ya o-Rwùug o-Ca ke'esè reke-ur ata'yoore-de à, a reesù ceen n-Tòn shir har rii-yo wò purug-de ùn kwòm-o gaan à.

² Ka da-ò ùm hyanurù *yan-tòm-ye Shir* nen ta'oor eso eso ùn co-ò Shir, komo a ya'asurù ye kar-ùt ta'oor-to m-hur.

³ Ka da-ò wù ken *wan-tòm-wù Shir* wù ùn sheend-de o-zinariya nẹ ùt-kom de ùn rii-yo m-shi'igin, wù wòonurù wù esurù yow yow o-*hana* nẹ. A ya'asù wù rii-yo m-shi'igin deen remen wù mòssuté ùn kòn-se ùn hun-nẹ ye Shir nẹ, n-tòn o-*hana* o-zinariya ò rò ùn her-ò o-kwùur à. ^{‡‡†4} Hyé-de ùn ka rii-yo m-shi'igin mò mòsse ùn kòn-se ùn hun-nẹ ye Shir nẹ, daarù n-tòn be-de Shir cir-mò ùn be-de o-*hana*, be-de *wan-tòm-wù Shir* kaprù yo à. ⁵ Ka da-de *wan-tòm-wù Shir* shoosurù ka sheend-de m-tùks de wù shoosurù o-ra rwùùn-mò ùn ká *hana*-ò, wù jondurù de ùn hòno o-dak. A nomorù o-dákàr, o-zaaz nẹ, ùs-myakt nẹ, komo dak-o nukturù. ^{‡‡‡}

Kar-to m-hur ùt-nass tò ùr-takan

⁶ Ka da-de ká *yan-tòm-ye Shir* ye ta'oor ùt-kar nẹ ùt-ta'oor ye zongurù ye hurut tò.

[‡] Hyen komo: Dane 12:1; Mati 24:21; Mark 13:19 ^{††} Hyen komo: Isha 49:10 ^{‡‡} Hyen komo: Bong 23:1; Izik 34:23; Bong 23:2; Isha 49:10; Isha 25:8 ^{‡‡†} Hyen komo: Emos 9:1; Rwùu 30:1,3 ^{‡‡‡} Hyen komo: Rewi 16:12; Izik 10:2; Rwùu 19:16; Hyan 11:19; 16:18

⁷ *Wan-tom-wu Shir* wu ur-takan hururu kar-o un wu. A hyanuru ta'ar-ye un kem o-ra ne, mosse m-hyo ne a duusundurur un hono o-dak. Ka ra-o tuksuru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hono o-dak, ka ra-o tuksuru komo buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to us-'yo un po-ut yar-to ne. †

⁸ Ka da-de *wan-tom-wu Shir* ayoore-wu hururu kar-o un wu, a jorburu o ken Haag-o o-ra o-ruw ruw n-me m-sa. Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to m-sa wakturu m-hyo, ⁹ Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un rii-ye un hoog-ye ro n-me un ka sa-mo a maruru. Buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hat-to m-sa sabruru.

¹⁰ Ka da-o *wan-tom-wu Shir* atette-wu hururu kar-o un wu. Yo ken caari-yo o-regen yo he'enuru zee-mo n-ton yo ro un re o-ra untun us-myak rwuun-mo n-ton. Yo he'eburu un buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to ut-roog komo un yish-to m-ho ne. †† Jin-de un ka regen-yo komo "Gaag-de." Yo muuturu buug-ur gaan-de m-ho kap be-de un buug-ut tet-to un ka ho-mo warguru ur-gaag. Hun-ne ut-moor ne ye swo ka ho-mo a ye maruru, remen gaag-de un mo. ‡

¹² Ka da-de *wan-tom-wu Shir* anasse-wu hururu kar-o un wu. A wosuru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to ur-ho, buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to o-reng, komo buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un yege-regen warguru o-comb. Buug-ur gaan-de m-how ba m-cecar, kaane komo buug-ur gaan-de m-tet. ‡†

¹³ Ka da-o um gwoturu, um hoguru yo ken gwom-yo yo ro us-kan bo yo ro m-hukse n-ton m-yo a. Yo ro m-zee, "Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won! Rii-yo ur-'won, be-de un kap o un hun-ne ye un hono o-dak remen remse he m-kor da-o *yan-tom-ye Shir* nen tet ye hure kar-to un ye!"

Bor-us jero

Kar-o ataane-o

9 *Wan-tom-wu Shir* ataane-wu huru kar-o un wu. Um hyanuru regen-yo he'ene rwuun-mo n-ton shir haan-mo n-dak a, komo a ya'asuru wu rii-yo un tiks un 'wugupte-o un ka kuub-o ur-duw o. ² Da-o wu tikshe ka kuub-o a, de ken hye-de rwuunuru sa o zee hye-de un caari-o o-ra, har ka hye-de rwo'u ur-ho un kus-o n-ton ne nom o-comb. ‡‡ Yege-'e rwuunuru n-me un ka hye-de, ye ciruru un hono o-dak, a ya'u ye gwomo-to us-tot untun yege-tot. ‡‡‡ A kewsu ye komo un taase ye sabarse po-to n-dak, ko ut-ran, ko us-'yo, se de hun-ne ye rotte napa-o Shir un zwon-to un ye a. ‡‡‡‡ A 'ya ye gwomo-to un ho un net a, se de ye rangse

hun-ne har reng-us taan. Ye ya'ag hun-ne m-reeten untun reeten-mo un totonte-o o-tot. ⁶ N-me un ka ho-to hun-ne a hoob m-mar, amba ya kum a. Ye dishe m-mar amba mo ya ge m-haan. §

⁷ Ka 'e-ye sha'ag jok-ye a zongse remen ur-gun a. Hi-to un ye ro yeresse untun gond-to o-zinariya, co-se un ye komo sha-mo un co-se un hun-ne. §† Hi-se un ye untun hi-se un ne'a, yin-ye un ye untun yin-ye o-zur. §†† Ye copuru matuku-to ut-kwom n-te un be-to un ye, go un to hun-ne ro m-cop remen ur-gun a, zaaz-o un kukun-to un ye m-shas untun zaaz-o un jok-ye ur-gun. §††† Ye ro us-tur ne, se un tot un hun-ne untun yege-tot. Tur-se un ye rangsute hun-ne har reng-us taan. ¹¹ Ye ro un ko-Gwomo ne, wu ye ro un kus-o un wu a, wu ro ka *wan-tom-wu Shir* wu a ya'ase gwomo-to un ka kuub-o ur-duw o a. Jin-de un wu un rem-de *ut-Ibra* "Abaddon" wu, ut-Girik komo, "Aporiyon" Wata "Wan-hom un hun-ne."

¹² Rii-yo ur-'won de ur-takan aragte, kuks ut-yoor to roone a.

Kar-o acinde-o

¹³ Ka da-de *wan-tom-wu Shir* acinde-wu huru kar-o un wu, um hoguru o ken cor-o ro m-rwuun be-de un ka kar-ut nass-to un *hana-o* un zinariya o ro un her-o Shir a. §†† Ka cor-o zee ru *wan-tom-wu Shir* acinde-wu, ka wu ro o-kar ne ut-kom a, "Ho'osune ka yan-tom ye Shir nen nass-ye ye ro ke'o un roog-o o-Yupireti a!"

¹⁵ Ka *yan-tom-ye Shir* nen nass-ye, a un ho'osundu ye remen ye hoot buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hun-ne ye un hono o-dak. Shir ess ka yan-tom ye remen ka da-o un ka ho-de, un ka reng-yo un ka hak-o ne. ¹⁶ Um hoguru moor-to un ka karma-ne ye n-ton un jok woose miriyon zungu-us yoor [200,000,000].

¹⁷ Da-o um hyane ka jok-ye un yan-da-se un ye ne a, ye ro untun kaane: matuku-to un ye to ut-kwom ut-jaas to za a untun o-ra, un to ken ne untun sha-mo o-comb un ho-mo ut-wa ne un mo ut-ru ne. Ko yo ke jok-yo komo hi-de un yo ro untun de o-zur, komo ta'ar-to un caari-o o-ra m-rwuun un nu-o un ye ur-'hye ne. ¹⁸ A horu buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un hun-ne un ka ta'ar-to un caari-o o-ra to, ur-'hye m-tukne de rwuune un nu-se un ye a. ¹⁹ 'Wons-mo un ka jok-ye ro un nu-se un ye, un tur-se un ye ne komo. Tur-se un ye komo ro ut-hi ne untun to un hwo un gwomo-to un hogusse un hun-ne m-hoog ne.

²⁰ Amba ka hun-ne ye mare un ka rangse-o a, ye kwangute m-waktune be-de Shir. Ye senguru un kwuk-te un *ya-ut-kot* m-gir ne un saw-to a nome ut-kom a un zinariya, ko azorpa a, ko un kwom-ut jaas-to, ko ur-ta'ar, ko us-'yo, toa hoks m-hyan a, toa hoge a, toa

† Hyen komo: *Rwu* 9:23-25; *Izik* 38:22 †† Hyen komo: *Isha* 14:12 ‡ Hyen komo: *Irimi* 9:15 †† Hyen komo: *Isha* 13:10; *Izik* 32:7; *Jowe* 2:10,31; 3:15 ‡‡ Hyen komo: *Taka* 19:28 ††† Hyen komo: *Rwu* 10:12-15 ‡‡‡ Hyen komo: *Izik* 9:4

§ Hyen komo: *Ayub* 3:21; *Irimi* 8:3 §† Hyen komo: *Jowe* 2:4 §†† Hyen komo: *Jowe* 1:6 §‡ Hyen komo: *Jowe* 2:5 §†† Hyen komo: *Rwu* 30:1-3

hoks m-arag á. †²¹ Komo ye kɔn a soksu ye *ba'as-to* un hun-ne ye ye hoome á, kɔ hyat-to ye nome un bu-yo un mɔr, o-ás, kɔ hyow-de un ye á.

Bor-ɔs ɔp

Wan-tɔm-wu Shir un ya o-takurda o-rek yo ne

10 Ka da-de ne, um dooru m-hyan un ko-caari-wu un ko-beeb-wu un *wan-tɔm-wu Shir* rɔ m-ker-gune zee-mo un n-Tɔn shir. Ke'ente-ut hokkussute wu, o-gwanga ne un hi-de wu. Co-o un wu us-myakt untun ur-ho, na-se un wu untun ser-to o-ra. ² Wu rɔ un ya o-takurda o-rek yo ne upsusse un kom-to un wu. Wu es-suru na-o un wu o ur-re n-me m-sa, na-o ur-kwanta komo o-dak. ³ Wu rwunturu cor-o o-zaaz untun o-zur. Bo wu 'yonste cor à, dākàr-ut ta'voor shasuru un caari-o o-zaaz. ⁴ Bo ka dākàr-ut ta'voor-to teperte à, um zonguru um genet. Amba um hoguru o ken cor-o cepente ut-ma rwun-mo n-Tɔn o rɔ m-zee, "Rii-yo ka dākàr-ut ta'voor-to rwore à, wo jar o gen á ma-to m-rwunte to á!"

⁵ Ka da-de, ka *wan-tɔm-wu Shir* wu um m-hyane eso na-o gaan n-me m-sa na-o gaan o-dak à, wu jaksuru kom-o un wu o ur-re n-Tɔn shir. ⁶ Wu tonduru un jin-de wan-hoog-mo un ba m-ta har ya nomot, wu nome Tɔn-o shir un kap o un rem-se rɔ ne n-me un o à, komo o-dak un rem-se rɔ n-me un o à, m-sa un kap rem-se rɔ n-me un mo à! *Wan-tɔm-wu Shir* zee ru, "Naas o da-o kus á! ⁷ Da-o *wan-tɔm-wu Shir* ata'yoore-wu hure kar-o un wu à, ka da-o Shir he m-shoos un senge-mo un wu. Tɔa kor untun bo wu rure guw-ne ye un wu ye rɔ un rwor un ma-to un wu à." ††

⁸ Ka da-de um dooru hoge un ka cor-o n-Tɔn shir o dooru me zee komo, "Neke o goks ká ya o-takurda o-rek yo yo, yo rɔ upsusse un kom-to un *wan-tɔm-wu Shir* wu rɔ eso na-o gaan o-dak o-gaan n-me m-sa à."

⁹ Um nekuru be-de *wan-tɔm-wu Shir* um zee ru wu ya'as me ká ya o-takurda yo. Wu zee ru me, "Goks yo o ti. Yo a nom m-rerem un nu-o ru untun so. Amba wo corusse ya-yo a nom ur-gaag n-me ut-men." ¹⁰ Ka da-de um goksuru ká ya o-takurda yo un kom-to un *wan-tɔm-wu Shir*. Um ti'iru yo. Yo nomuru m-rerem untun so un nu-o re, amba bo um komte m-ti à, men-ut re wargu ur-gaag. ¹¹ Ka da-o a dooru me m-rure unze, "Se o rur rii-yo he m-kor kané un co komo à be-de un buug-to un hun-ne, hon ut-dak, kɔ de ke rem-de, un gwomo-ne ne."

Bor-ɔs ɔp o-gaan

Yan-su'e un Shir nen yoor

11 Ka da-o a ya'asu me o-kɔ yo ur-me'es, komo a zee ru me, "Neke o me'es *Pyo-o Shir o-hana* ne. O oog ye rɔ ur-bongon n-me un o à. ¹² Amba taase o me'es 'woog-o n-do, remen a ya'assute ye rɔ *Yahu-da-ne* á. Yea yawag bo-o ba m-kukop har us-reng kwooz-ut yoor us-yoor [42]. ††¹³ Man 'ye yan-swɔ-ɔs re nen yoor ur-beeb. Yea cup matuku-to un tuk-mo ut-men, yea rur Ma-to Shir har ut-ho o-dugu un zungu-ɔs yoor un ho-ut kwooz-ut tet [1,260]." ⁴ Ka *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye nen yoor-ye rɔ 'yo-se o-zetun us-yoor un ka pitirra-ut yoor-to ne to rɔ shero shero un her-o Wan-Koyan wu un hono o-dak à. ⁵ Urege wu ken wu rɔ m-senge wu hogussute ye m-hoog, ra-o a rwun un nu-se un ye o tuks yan-yage-to un ye. Un kaane, kap o un yan-yage-to un ye he m-merme. ⁶ Ye rɔ ur-beeb ne ye tigité kus-o n-ton remen taase a hye kem un ka ho-to yette un ko'ot-o un ma-ut re à. Ye rɔ ur-beeb ne be-de un ruw-se m-ho, ye mustu se m-hyó; komo ye ur-beeb ne ye hantute hono o-dak kɔ mo ke go un rew-m yo-mo mo un kap da-o ye cone à. ⁵

⁷ Da-o ye komse rwor un tom-o un ye à, ka da-de ká nem-yo o-kot yo rwune n-me un kuub-o ur-duw à he ye m-kup yo jiish ye ur-beeb komo yoa re ur-ho un ye, komo yo hoom ye. ⁸ Komo a rus u-to un ye un cow-yo un ka caari-o o-bo o o a kemte Wan-Koyan-wu un ye à. A un hongse jin-de un ka bo-o o-*Sodom* ne, o-*Masar* ne. ⁹ Komo ho-ut tet ur-purug buug-to un hun-ne, kɔ o ke baag-o, kɔ de ke rem-de un kɔ to ke dak-to ne, yea morge ye gut ka u-to, komo ye wen a duk to. ¹⁰ Hun-ne ye un hono o-dak a nom o-zak remen mar-mo un ka *yan-Rwor un Ma-to Shir* ye yoor. Yea nom o-biki, ye tomte or un ye ne m-yar remen ka *yan-Rwor un Ma-to Shir* yoor-ye ye hante ka hun-ne ye un hono o-dak ye o-range à.

¹¹ Amba bo ka ho-ut tet-to ur-purug aragte à, shik-mo un hoog rwunyu be-de Shir mo cowuru be-de un ye. Ye inu eso eso un na-se un ye. Gyer-o reeru bo un ka ye hyanu ye à. ¹² Ka da-de ye hoguru caari-o o-cor rwun-mo n-Tɔn shir o rɔ ye m-zee, "Daan no kané!" Ye argu m-da n-Tɔn shir n-me ut-ke'ente, yan-yage-to un ye rɔ gut. ^{5†}

¹³ A kané un ka da-o, a nomuru mo ken caari-mo un nukte-mo o-dak mo, buug-ur gaan be-de un buug-ut op to un ka bo-o wurmuru. O hooru hun-ne dugu-ɔs ta'voor [7,000]. Hun-ne ye kuse à ye hoguru o-gyer deen, ye sekemsuru Shir-wu n-Tɔn. ^{5††}

†† Hyen komo: *Izik* 40:3; *Zeka* 2:1-2 †† *Hak-ɔs tet ur-purug*.

††† Hyen komo: *Ruka* 21:24 ††† Hyen komo: *Zeka* 4:3,11-14

§ Hyen komo: *1Gwm* 17:1; *Rwu* 7:17-19; *1Sam* 4:8 §† Hyen komo: *Dane* 7:7,21; *Hyan* 13:5-7; 17:8 §†† Hyen komo: *Izik* 37:10

§† Hyen komo: *2Gwm* 2:11 §†† Hyen komo: *Hyan* 6:12; 16:18

† Hyen komo: *Bong* 115:4-7; 135:15-17; *Dane* 5:23 †† Hyen komo: *Rwu* 20:11; *Kara* 32:40; *Dane* 12:7; *Emos* 3:7 † Hyen komo: *Izik* 2:8—3:3

¹⁴ Rii-yo ur-'wɔn ayoore-yo aragte, komo rii-yo ur-'wɔn atette-yo ka roone m-moka.

Kar-o ata'yoore-o

¹⁵ **Wan-tom-wu Shir** ata'yoore-wu hururu kar-o un wu, a hoguru us-cɔr se m-'wɔns n-Tɔn shir se ro m-zee,

“Shir rwo'og gwomo-to un hono o-dak m-warag gwomo-ut Wan-Koyan na un *Kiristi* wu ma un wu ne.

Komo wua nom ut-gwomo ba m-ta har ya nomot!” †

¹⁶ Ka sek-ye ur-kwooz un nen nass-ye [24], ye ro tara tara un kwuur-to un ye n-her o Shir, ye kwukturu co-se un ye ro un gwot o-dak, ye nomoru Shir ur-bongon.

¹⁷ Komo ye ro m-zee,

“Te bomog wo, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap, wo wu ro m-moka à, komo wo wu ro n-ga à, remen o dekse beeb un du, komo o takante gwomo-ut ru.

¹⁸ Dak-ut shiiste us-ryaab, remen da-o un ryaab-us ru woosunte.

Da-o woosunte o a hette piishe un margan-ne ut-ma à,

wɔa ya'as *yan-Rwor un ma-to Shir* ur-'yons ye ro guw-ne ru à.

Komo un yan-ba-m-kukop ne un kap o un hun-ne ne ye ya'u wo m-sek à, es-mo un caari-ne ha-mo un rek-ye.

Komo wɔa saburse kap o un ye hante o sabre o-dak à!” ††

¹⁹ Ka da-de a tikshuru *Pyo-o Shir* n-Tɔn shir. Ka da-o a hyanuru kà ba-o un wu o un ess ut-ma o n-me un Pyo-o un wu. A nomoru o ken myakt-o, o-zaaz ne, o-dàkàr ne, un nukte-mo o-dak ne, un caari-ye un ta'ar-ye un kem ne. ‡

Bor-us op us-yoor

Wu ken ne'a-wu un caari-yo o-hwo ne

12 Ka da-de um hyanuru to ken caari-to ut-hyat to n-Tɔn o-shir. Um hyanuru wu ken ne'a-wu a hokke ur-ho à, o-reng komo yo ro un kus-o un na-se wu, un hi-de un wu komo wu ro ut-gond ne to un regen op un yoor [12]. ² Wu ro ur-uub ne, komo wu dakuru kan remen hoog-mo un dwum-to o-mat. ³ Ka da-de um hyanuru komo o ken napa-o ut-hyat o n-Tɔn shir. Um hyanuru yo ken caari-yo o-hwo o o-jaas yo yo, ut-hi ne ut-ta'yoor us-kar ne us-op, ut-gond ne ut-ta'yoor un hi-to un yo. ^{††4} Tur-de un yo wishuru buug-ur gaan be-de un buug-ut tet-to un regen n-tɔn, komo yo jondy ye n-dak. Ka da-de yo esuru 'ge un her-o un

† Hyen komo: Rwu 15:18; Dane 2:44; 7:14,27 †† Hyen komo: Bong 2:5; 110:5; 115:13 ‡ Hyen komo: Hyan 8:5; 16:18; 16:21 †† Hyen komo: Dane 7:7

ka ne'a-wu, bo wu ro un ma-to mat à, zongse yo corute wa un ka ne'a-wu. ^{‡‡5} Komo wu maturu wa un wu wan-campo, wu he nom un gwomo-to un hun-ne kap un ko-yo o-kwom à. Amba Shir rumsuru kà wa-wu wu deturu wu n-Tɔn o-shir be-de un kwuur-o un wu. ^{‡‡6} Ka ne'a-wu komo wu somuru so o-kot. Wu nekuru be-de Shir ja'ase remen wu à, be-de a he wu m-gwot har ut-ho o-dugu un zungu us-yoor un ho-ut kwooz-ut tet à [1,260].

⁷ Gun-ur argu m-ine n-Tɔn. Mikayer un *yan-tom-ye Shir* ye un wu ne ye dumuru un ka hwo-yo ne, ka hwo-yo komo un yan-tom ye un yo ne ye sengu ur-gun.

^{‡‡8} Amba gun-ur reeru ka hwo-yo, a yan yan-tom ye un yo, komo a wenu ye she'et-de n-Tɔn shir bo un ka da-o. ⁹ Ka caari-yo un ko-mong-yo hwo-yo, komo yo a m-aag *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, ka wu ro un egusse kap o un hun-ne ye o-dak à. A jorbu yo n-dak mosse un yan-tom ye un yo ne. [§]

¹⁰ Ka da-de, um hoguru o ken caari-o un cor-o n-Tɔn shir o ro m-zee,

“M-moka gwu, ur-beeb ne, ut-gwomo ne to un Shir na, komo un beeb-ur *Kiristi* ne rwuunte.

Remen a jorbussute wan-yage-ut or na ne n-dak, kà wu ro un ce'e un or na ne ut-ma un her o Shir m-tet, m-how ne à. ^{§†}

¹¹ Ye reeg ur-ho un bu-yo un hyo-mo un Ya o-Rwuug o-Ca Komo ye reeg ur-ho un bu-yo ye ruru hun-ne ne ma-ut Yeso wu he ye hoks m-gu à.

Komo ye reeg ur-ho remen ye was un hoog-mo un ye ne á har gyer-o m-mar reet ye á.

¹² Remen kaane, nom no o-zak myet no ye ro ur-she'et n-Tɔn shir à!

Amba hono o-dak m-sa ne toa warag rii-yo ur-'wɔn! Remen *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu he'ebute be un no!

Wu shiishe us-ryaab, remen wu nepse da-o un wu teeste.”

¹³ Bo ka hwo-yo nepte a jorbute yo n-dak à, yo ciru rangse un ka ne'a-wu mate wan-campo à. ¹⁴ Amba a ya'uru ka ne'a-wu kukun-ut yoor-to un caari-yo o-gwom remen wu huksute n-tɔn ha-mo o-dàkàr be-de a jamsu wu à remen kane a he wu m-gwot a'er wu be-de un ka hwo-yo har hak-us tet ur-purug. ^{§††15} Ka hwo-yo rwunturu m-ho un nu-o un yo untun o-roog, unze remen ho-mo reet wu. ¹⁶ Amba dak-o guuru ka ne'a-wu, be-de un ups o-nu, o coruru ka ho-mo rwuune un nu-o o-hwo à. ¹⁷ Ka hwo-yo hogu ryaab-se un ka ne'a-

‡‡ Hyen komo: Dane 8:10 ‡‡† Hyen komo: Isha 66:7; Bong 2:9 ‡‡‡ Hyen komo: Dane 10:13,21; 12:1; Ydas 1:9 § Hyen komo: Taka 3:1; Ruka 10:18 §† Hyen komo: Ayub 1:9-11; Zeka 3:1 §†† Hyen komo: Dane 7:25; 12:7

wu deen. Yo 'yonsunduru ur-gun un baag-o un ka ne'a-wu ne, un ka ye ro o-dorotte un *karamsa*-to Shir ne à, ye eks komo un o Shir unze ye ma Yeso ye ro.
¹⁸ Ka hwo-yo esuru n-te m-hyereg mo n-riib m-sa.

Bor-us op us-tet

Nem-yo o-kot

13 Komo um hyanuru yo ken nem-yo o-kot yo m-rwun n-me m-sa. Yo ro ut-hi ne ut-ta'oor, us-kar ne us-op, ut-gond ne ut-op un kar-se un yo. Komo un ko de ke hi-de, jin-ut ro kon to un yo'og-o Shir. ¹² Ka nem-yo um hyanè à yo sha'ag o-gu, amba na-se un yo nomuru ut-gos us-can ne deen un kanku-to m-seeb ne untun kanku-to un yo ken nem-yo, yo a m-aag *o-beyar* à. Nu-o un yo nomuru untun o o-zur! Ka hwo-yo ya'asu ka nem-yo beeb-de un yo, un kwuur-o un gwomo-to un yo ne, komo un beeb-de un yo ne de ut-gos. ¹³ Um hyanuru hi-ur gaan be-de un hi-to un ka nem-yo, sa o zee a un hogussu de m-hoog mo he yo m-ho à, amba ka nat-o caari-o teeste. Barag-se un hun-ne un hono o-dak kap wargu be-de un ka nem-yo, ye sengu yo m-dore. ⁴ Hun-ne kwukturu ka hwo-yo remen yo ya'ag ka nem-yo ur-beeb. Ye kwukturu ka nem-yo komo, ye ro m-cit, "¿Wan wu ro untun ka nem-yo? Komo ¿wan wu ne he ur-gun un yo ne?"

⁵ Ka da-de a ya'uru ka nem-yo rwor un ma-to o-hwaa to un yo'og-o Shir, komo a ya'u yo ut-gwomo, yo nom bo yo cone à har us-reng kwooz-ut yoor us-yoor [42].
⁶ Ka nem-yo haku nu-o un yo, yo ciru yo'og-o Shir un reeb-to un jin-de un wu ne, un be-de wu ro ur-she'et ne à, kap komo un ye ro ur-she'et n-Ton shir ne à. ⁷ A ya'uru ka nem-yo ut-gwomo remen yo nomot ur-gun un hun-ne ye Shir ne komo remen yo reet ye. A ya'u yo ut-gwomo to un ko o ke baag-o, un ko ye ke hun-ne ye ne, un ko de ke rem-de ne, un ko o ke dak-o ne. ¹⁸ Kap o un hun-ne ye ro ur-she'et un hono o-dak à ye kwukturu ka nem-yo. Ye ro ka ye a gene jin-to un ye n-me un ka takurda-o á. Ka takurda-o ro takurda-o un hogog o un ka Ya o-Rwuyug o-Ca a pane à. Cin ba a un nom hono o-dak, ka Ca-yo gene jin-to un ka hun-ne ye, ye he m-she'et ba m-ta à. ¹¹

⁹ Kap wu ro ut-to ne to m-hoge à, yage wu hogeté!

¹⁰ Bon wu a esse be-de un nom m-guw à, be-de m-guw a he wu m-es.

Komo bo un wu a esse a ho o-magay à, o-magay a he wu m-ho.

Un gon to ka se hun-ne ye Shir joosute ye 'mo ur-hur be-de un dor-o Shir. ¹¹

Nem-yo rwuune n-dak à

¹¹ Ka da-de um hyanuru yo ken nem-o hor-yo yo komo, yo ro m-rwun n-dak à. Yo ro us-kar ne us-yoor untun se o-ca, komo yo cepuru ut-ma, yo rakste hun-ne untun bo ka hwo-yo ro m-nom à. ¹² Yo kuusuru kap gwomo-to un ka nem-yo ur-takan yo. Yo rwo'uru hono o-dak un hun-ne ne ye ro ur-she'et n-me un o à, ye kwukte ka nem-yo ur-takan yo, yo hoog-mo m-mar mo a hogusse yo teese à. ¹³ Yo nomuru rem-se ut-gos se ut-hyat, har yo rwo'uru o-ra m-rwun n-Ton shir har n-dak un yish-ye un kowan. ¹⁴ Yo raksuru kap o un hun-ne ye ro ur-she'et un hono o-dak à un saw-to ut-hyat to a ya'u yo m-nom à un yish-ye un ka nem-yo ur-takan yo. Ka nem-yo zee ru hun-ne ye un hono o-dak ye me toog, o sha'e ka nem-yo ur-takan yo yo a hogusse m-hoog mo m-mar o-magay à, amba myet un kaane ne yo nom hogog à. ¹⁵ A ya'u yo ut-gwomo yo ye'et ka rii-yo sha'e ka nem-yo a maa à hogog, remen yo teperte. Ka da-de ka nem-yo a maa à zee ru hun-ne hoom kap o un wu yage kwukte un ka toog-o ro sham o un ka nem-yo à. ¹⁶ Ka nem-yo gakte ko wu ke remen wu kumut o-napa be-de un kom-o ur-re ko ur-zwon. Ko wu ke: rek-wu, ko gos-wu, ko-ya-o-kwum, ko ko-koob, mat-de o-sasa un ko-guw ne. ¹⁷ Ye nomog kaane remen yatt-wu hokse m-o ko m-baab á se wu ro un ka napa-o ne, wata jin-de un ka nem-yo ko ramba-de un jin-de un yo.

¹⁸ Ka rii-yo depete net ceker ur-bon ne remen wu nept ma-to un ka napa-o. Um zee kaane remen ka oog-de de ro oog-de ma-hun. Ka oog-de un ka nem-yo de ro zungu-us cind un kwooz-ut tet us-cind [666].

Bor-us op us-nass

Sep-o un ye kume gwu à

14 Ka da-o um gwoturu, um hyanuru Ya o-Rwuyug o-Ca yo ro eso n-ton un Haag-o o-Urusharima ¹¹ mosse un wu ne hun-ne dugu-o zungu un kwooz-ut yoor us-nass [144,000], ye a gene jin-de un wu un de un Tato un wu ne à un zwon-to un ye. ² Komo um hoguru ras rwun-mo n-Ton shir untun dwum-de un ja-mo m-ho mo m-sa, untun dwum-de o-dakar. Ka ras-o um hoge à ya o ro untun ras-o un yan-bu ut-moro to un ye. ³ Ka caari-de un buug-de un ya-ut-sep ye huru sep-o pu-o n-co o un kwuur-o ut-gwomo to Shir, n-co o un ka rem-se un hogog-us nass-se, komo un co o un un ka sek-ye ye ur-kwooz un nass [24]. Yatt-wu he hoks un yoos un ka sep-o à se hun-ne dugu-o zungu un kwooz-ut yoor us-nass [144,000] cot, ye kume gwu un hono o-dak à. ⁴ Ye ka hun-ne ye, ye naase hi un de un ye m-rwuk be-de un rew-mo un ne'a-ne á, remen ye she'ette she'et-de ba m-kukop. Ye doruru ka Ca-yo ko

† Hyen komo: Dane 7:3; Hyan 17:3,7-12 †† Hyen komo: Dane 7:4-6 ‡ Hyen komo: Dane 7:8,25; 11:36 †† Hyen komo: Dane 7:21 †† Hyen komo: Bong 69:28 ††† Hyen komo: Irmí 15:2; 43:11

††† ut-Girik: o-Sihyona. § Hyen komo: Izik 9:4; Hyan 7:3

ke so-yo cōwe. Shir ooste ye n-me un ges-o un hun-ne komo a ya'asu ye untun *seke*-de un mat-de us-'yo de ur-takan be-de Shir o-Ca ne. ⁵ Ye tak un nom ut-bo, hun-ne hoks ye m-yo'og á. †

Yan-tom-ye Shir nen tet

⁶ Komo um hyanuru wu ken *wan-tom-wu Shir* wu ro us-ryoog un kus-o n-ton. Wu ro bupu un ma-to ba m-ta ne, wu us-ryoog un ko'ot un ka *Ma-to m-Rerem* ne be-de un hun-ne ye un hono o-dak, un ko o ke dak-o, un ko o ke baag-o, un ko de ke rem-de ne, n-me un ko ye ke hun-ne ye. ⁷ Wu 'yonsuru cor deen, wu zee, "Gyer no Shir, komo no bum jin-de un wu de ut-gos. Remen da-o kewrunsutu m-moka o wu hette piishu un kap o un hun-ne ut-ma à. Kwuktu no wu, wu wu nome o-Ton, o-dak ne, m-sa ne, komo un yish-to m-ho ne!"

⁸ Wu ken *wan-tom-wu Shir* ayoore-wu doruru wu ut-ke'ente o-zaaz, wu ro m-zee, "*Babira*-o hyeeste, Shir tok ka caari-o o-bo o *ba'as-to* un hun-ne ye un o, o hyeeste! Hun-ne o-*Babira* ye nakante myet o ut-dak remen ye jorote Shir. Ye m-nom kaane untun ko-kaar-wu a ya'e m-ke be-de un campo-ne a nomot o-as un wu ne à." ††

⁹ Komo *wan-tom-wu Shir* atette-wu dorburu ye, wu dakuru cor-o ur-beeb ne, "Shir a tops myet bon net-wu kwuktu ka nem-yo un sha-mo un yo ne à. Komo bon wu gokse napa-o un yo un zwon-de un wu à, ko komo un kom-to un wu à, ¹⁰ Yea su ibitte-de un ryaab-se Shir, Shir a pure ye deen remen wu ro us-ryaab un ye ne. Shir a popor ye un ta'ar-to un caari-o o-ra n-her o un yan-tom ye un wu komo n-her o un Ya o-Rwuyug o-Ca. ¹¹ Hye-de un ka ra-o atte ye un ya-ur-koob à, de sengu m-da n-ton ba m-ta har ya nomot. Wuwe-ur ro kon á m-tet, m-how ne, remen ye kwuktute ka nem-yo o-kot yo un sha-mo un yo ne, komo ye gokste napa-o un jin-de un yo." ¹² Remen kaane, hun-ne ye Shir, ka ye ro m-dore un *karamsa*-to Shir komo ye sher un Yeso à, se ye senge o-dorotte m-sher ne be-de un wu.

¹³ Um dooru hoge un o ken cor-o n-Ton shir o ro m-zee, "Gen to ka: Ya-o-kwum-ye, ye ro m-mar n-me un guw-m Wan-Koyan à cir-mo m-moka!"

Kukt-o zee, "Nip-o! Ya-o-kwum-ye jip remen yea wuwe swo ur-koob de un ye, remen 'yons-de un senge-mo un ye mo ur-bon ro ye m-dore!"

Yer-mo un hono o-dak

¹⁴ Um gwotururu, komo reeno un co-o re um hyanuru ke'ente-o pus-o, tara un ka ke'ente-o wu ken wu "untun *Wa-wu un Net*" †† o-gond ne o o-zinariya un hi-de un wu, komo wu ro o-riji ne yo m-rye deen un kom-o

† Hyen komo: Zepa 3:13 †† Hyen komo: Isha 21:9; Irm 51:8; Hyan 18:2 ‡ Hyen komo: Isha 51:17; Taka 19:24; Izik 38:22 †† Hyen komo: Isha 34:10 ‡ Hyen komo: Dane 7:13

un wu. ¹⁵ Wu ken *wan-tom-wu Shir* wu rwuunuru un *Pyo-o Shir* wu aaguru eeg un caari-o o-cor un ka wu ro ur-she'et n-ton ur-ke'ente à. Wu ro m-zee "Tabbe riji-o ru, o shi m-yer, remen da-o m-yer wooste. Rem-se un hono o-dak neneste m-sok ne." ¹⁶ Ka wu ro tara n-ton ur-ke'ente à, wu tabbu riji-yo un wu un hono o-dak komo a yeruru rem-se un hono o-dak.

¹⁷ Bo un kaane wu ken *wan-tom-wu Shir* wu rwuunuru un *Pyo-o Shir* n-Ton shir, wu ma wu ro o-riji ne yo m-rye deen. ¹⁸ Ka da-de wu ken *wan-tom-wu Shir*, wu ro ur-beeb de m-sabarse ne o-ra, o rwuune o-hana à. Wu kangsuru ka *wan-tom-wu Shir* wu wa-o-riji yo m-rye. Wu zee wu, "Tabbe riji-o ru, o yend ut-anab un kat-o ut-anab o un hono o-dak, remen yakar-ye un to neneste." ¹⁹ *Wan-tom-wu Shir* tabbu riji-yo un wu un hono o-dak, wu kamsuru yakar-ye ut-anab. Wu jorburu ye un caari-o o-kuub o un pot un yakar-ye un anab un ryaab-se Shir. ²⁰ A potu ka yakar-ye un anab-ye n-jim de o-bo n-me un ka kuub-o. Hyo-m sengu m-rwuun un ka kuub-o, mo wooste hew-de ut-mer kwooz-ut jero [180] ²¹ komo duw-de un mo wooste untun mita-o gaan ur-purug. ²² ††

Bo-ur op us-taan

Yan-tom-ye Shir ta'oor un swo ur-koob ne o-ta'oor

15 Um hyanuru o ken napa-o n-Ton un Shir, o-caari, o ut-hyat komo: *Yan-tom-ye Shir* nen ta'oor un swo ur-koob ne so-o ta'oor, komo to to ro ur-kom, remen be-de un to a hette rwuunte un ryaab-se Shir se ur-kom. ² Um hyanuru o ken rii-o untun m-sa por por untun o-madipi, wuygse o-ra ne. Komo um hyanuru ka ye re ur-ho un ka nem-yo ne un sha-mo un yo ne un ramba-de un jin-de un yo ne à. Ye ro eso eso ut-moro ne ut-kom bupu to Shir ya'asu ye à ³ Ye ro un hu un sep-o *Mosa*, ko-guw-wu Shir, komo un sep-o un ka Ya Rwuyug-o Ca-yo ne, ye ro m-zee, "Senge-m ru kutute hun-ne unze wo ro gos-wu komo Wa-ut-Hyat, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap!

Cow-us ru se un men-ut pus-to se, se o-nip komo, wo ko-Gwomo-wu ut-dak! ⁴

¿Wan wu ne a gyer Wan-Koyan, wu seps jin un du á?

Wo wu cot ro ba m-kyop.

Myet o un hun-ne yea haan,

ye kwuktu wo

remen un piish un ma-ut ru to un men-ut pus-to.

Komo hun-ne hoks m-hyan senge-m ru

†† Hyen komo: Jowe 3:13 ††† Kiromita zungu-us tet [300]. § ut-Girik: "stadia" dugu-o gaan un zungu-us cind [1,600]. † Na-us nass ur-purug. †† Hyen komo: Isha 63:3; Bom 1:15; Hyan 19:15 † Hyen komo: Rwuy 15:1

m-kashi cas cas." †

⁵ Ka da-de um gwoturu um hyanuru *Pyo-o Shir* n-Ton shir. A upsussete ish-o un ka depi-o, o ro be-de un *karamsa-to Shir* à. ^{††6} *Yan-tom-ye Shir* nen ta'oor rwunuru un *Pyo-o Shir* un ryaab-us ta'oor ne. Ye cupste gund-ut so-to m-cucas ne, komo un hap-se un zinariya ne un be-to un ye. ⁷ Se o-gaan be-de un ka rii-ye un hogg nass-ye ya'asu ka *yan-tom-ye Shir* nen ta'oor-ye sheend-to o-zinariya ut-ta'oor shiishe un ryaab-se Shir, wu ro wan-hogg ba m-ta har ya nomot à. ⁸ *Pyo-o Shir* shiiru ur-hye de ro m-rwun be-de un seps-mo Shir un beeb-de un wu ne à. Yatt komo wu hokse m-cow n-me un ka *Pyo-o Shir* o à se da-o ka *yan-tom-ye Shir* nen ta'oor-ye kome uksbe un ka swo ur-kooob o-ta'oor o à, wata sheend-ut ta'oor-to un ryaab-se Shir. ‡

Bor-us op us-cind

Sheend-ut ta'oor-to un ryaab-se Shir

16 Ka da-de um hoguru o ken cor-o o ur-beeb o ro m-rwun n-me un *Pyo-o Shir*, ka cor-o ro un rure un *yan-tom-ye Shir* ta'oor. O zee, "Habe no, no duusbé hono o-dak ka sheend-ut ta'oor-to, to un ryaab-se Shir." ² *Wan-tom-wu Shir* wu ur-takan, wu haaru wu duusburu hono o-dak rii-yo ro un sheend-o un wu à. To ken nat-to rwunuru to m-yo m-hoog ne deen un wur-to un ka hun-ne ye ro un napa-o un ka nem-yo ne à, komo un ye kwukte sha-mo un yo ne à. ††

³ *Wan-tom-wu Shir* ayoore-wu duusburu rii-yo ro n-me un sheend-o un wu à n-me m-sa. Ho-m barmuru, mo warguru untun hyo-mo un net-wu mare à, kap o un rii-ye un hogg-ye ro n-me un ka sa-mo à ye maruru.

⁴ *Wan-tom-wu Shir* atette-wu duusburu rii-yo ro un sheend-o un wu à n-me ut-roog un yish-to m-ho ne, to argu m-warag m-hyo. ††5 Um hoguru *wan-tom-wu Shir* gos-wu wu m-ho zee Shir,

"Wo ko-yan-men-ut pus-to wu
be-de un ma-ut ru to wo m-piish à.

Wo ro *Wu ba m-Kukop*,
wo ro m-moka, n-ga ne komo.

Remen kaane wo m-piish ut-ma hond hond.

⁶ Remen ye wuuste hyo-mo un hun-ne ru:
yan-ba-m-kukop un yan-rwor un Ma-to Shir ne.
O ya'uru ye m-hyo ye su. Top-o un ye o ka!"

⁷ Um hoguru cor n-te o-*hana* o ro m-zee.
"Ee, Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap!
Piish un ma-ut ru hond hond to ro,
wo komo ko-yan-men-ut pus-to wu."

† Hyen komo: Irimi 10:7; Bong 86:9 †† Hyen komo: Rwu 38:21 ‡ Hyen komo: Rwu 40:34; 1Gwm 8:10-11; 2Nom 5:13-14; Isha 6:4 †† Hyen komo: Rwu 9:10 †† Hyen komo: Rwu 7:17-21; Bong 78:44

⁸ Ka da-de *wan-tom-wu Shir* anasse-wu duusburu rii-yo ro un sheend-o un wu à n-me ur-ho. Komo a ya'ag de de tuks hun-ne un hund-o ra. ⁹ Hund-o un ka o-ra o tuksun hun-ne, har ye pyapu jin-de Shir, wu ro Wa-ur-Beeb be-de un ka re ur-kooob o à. Amba ye waktune ye sekemse jin-de un wu á.

¹⁰ *Wan-tom-wu Shir* ataane-wu duusburu rii-yo ro un sheend-o un wu à n-te un kwuur-o un gwomo-to un ka nem-yo. Comb-o argu hok un gwomo-to un ka nem-yo, komo hun-ne ye un wu hewuru rem-to un ye remen m-reeten. ††11 Ye agu Shir o n-Ton un jin-ur yo-de remen m-reeten mo ut-nat mo ye m-swò à. Amba ye waktune be-de un *ba'as-de* un ye á.

Wan-tom-wu Shir acinde-wu

¹² *Wan-tom-wu Shir* acinde-wu duusuru ryaab-se Shir se ro un sheend-o un wu à n-me un roog-o o-Yupireti. Ho-mo un o hwo'uru kap. Un kaane, gwomo-ne ye un dak-to ur-horan a hoks m-pas ha-mo ur-horim un karma-ne ye un ye ne. ††13 Ka da-de um hyambu yan-dak-ye rim-ye nen tet untun yege-ku. Ye rwunte un nu-o un ka hwo-yo, un nu-o un ka nem-yo ne, un nu-o un ka wan-rwor un Ma-to Shir to, to ut-bo. ¹⁴ Ye *ya-ut-kot* ye, yan-nom ut-hyat, ye haag be-de un gwomo-ne ye un hono o-dak kap, ye kargunsu ye be-ur gaan remen a gun-ut ur-gun un Wan-Koyan ne un ho-ur gos-de de un piish ut-ma to Shir Wa-ut-Gwomo kap.

¹⁵ Um hogute Yeso m-zee, "War no: um robe ba un hwo o-da untun ko-hyow! Shir ya'ag ye ur-ho ye ro ero à, ye esse matuku-to un ye zongse à, taase ye neke ur-kor, ye hogge m-'e n-me un hun-ne!" †

¹⁶ Ka yan-dak-ye rim-ye ye kargunsu gwomo-ne un karma-ne ne un ye ne be-ur gaan, un de ken be-de a m-zee *Armagedon* à un rem-de *ut-Ibra*. ††

¹⁷ Ka da-de *wan-tom-wu Shir* ata'yoore-wu duusburu rii-yo ro un sheend-o un wu à un yo-mo un kus-o un n-ton. O ken cor-o ur-beeb o rwunuru be-de un ka kwuur-o n-me un *Pyo-o Shir*, o ro m-zee, "A komog!"

¹⁸ A nomu o-myakt, o-zaaz ne deen, ut-dakar ne, un mo ken nukte-mo o-dak mo ne mo un ba ur-bon mo a take m-nom á cin da-o a nome net à. Ka caari-mo un nukte-mo o-dak mo komo deen mo nome. ††19 Ka caari-o o-bo o o-*Babira* o purgu be-ut tet, bo-to un hon ut-dak kap to heeru. Shir baksu *ba'as-de* o-*Babira* wu rwo'u o swò un ka ibitte-de de un ryaab-se un wu se m-yo. ††20 Ko o ke dak-o o ro n-tete de m-sa à o eguru, myet-o un caari-to ut-haag komo a do to m-hyan á. ††21 Caari-to un ta'ar-to un kem, nu-se un to me'es-de o-kiro kwooz-ut yoor [40], to he'emenu n-ton hun-ne

†† Hyen komo: Rwu 10:21 †† Hyen komo: Isha 11:15 † Hyen komo: Mati 24:43-44; Ruka 12:39-40; Hyan 3:3 † Hyen komo: 2Gwm 23:29; Zeka 12:11 †† Hyen komo: Hyan 8:5; 11:13,19 † Hyen komo: Isha 51:17 †† Hyen komo: Hyan 6:14

rwuun-mo n-Ton shir. Har hun-ne pyep Shir remen rii-
yo koru ye un ka ta'ar-ye un kem ye à, nong deen! †

Bor-us op us-ta'oor

Ko-kaar o-nem ne

17 Wan-gaan be-de un ka *yan-tom-ye Shir* nen
ta'oorē ye, wu duusbe sheend-o ata'oorē-o,
haanuru be un de, wu zee, "A neke cen na, komo man
kutu wo bo a he piishē un ka caari-wu un ko-kaar-wu
ut-ma à. Ka ko-kaar-wu ro o-bo o a ma n-tete o ut-roog
deen à. †2 Gwomo-ne ye un hono o-dak nomog o-ás
un wu ne, komo hun-ne ye un hono o-dak swoog ke-
mo un ás-o un wu har mo ho ye untun ho-de m-ke." ‡

‡ **3** *Ká wan-tom-wu Shir* wu heetu me o-dákár un bu-yo
Kukt-o Shir. Reenō o ka, um hyane wu ken ne'a-wu
tara n-ton un yo ken nem-o jaas-yo yo. Ka nem-yo ko-
mo yo ro un jin-to un reeb-to Shir ne to a gene un wur-
o un yo à, hi-to un yo komo ut-ta'oor us-kar ne us-op.
‡4 Ka ne'a-wu saw-to wu cope à jaas-to to untun ho-
mo o-garura, wu hogussute ut-duk m-hoog un saw-to
un zinariya, un ka ta'ar-ye o-mok ye ne ye ur-bon ye ne
un rwuumb-us un hwor ne. Wu ro ur-kok ne ut-kom de
o-zinariya shiishē un rem-se un hu-se un ás-o un wu.
‡5 Un zwon-de un wu komo a geneg ur-jin ut-ma ne:

Rii-yo wukusse

Babira-o gos-o,

Ko-gwomo-wu un kaar-ne,

Inu-o un rem-se o-ás komo un hono o-dak.

‡ **6** Um hyanuru komo ka ne'a-wu m-nom sa o zee ke-m
hooste wu. Wu suuste hyó-mo un *yan-dor Yeso*. Wu
hoog ye remen ye ro un tor-se un ma-ut Yeso.

Da-o um hyane wu à, um bopu o-nu. ‡ **7** Amba *wan-
tom-wu Shir* citu me. Wu zee, "¿Ya o bupte nu? Man
rwuntu wo ut-orom mosse un bo ka ne'a-wu ro ne, ko-
mo un ka nem-yo ne yo wu da à, ka nem-yo un hi-ut
ta'oor yo us-kar ne us-op. ‡ **8** Ka nem-yo o hyane à, yo
weste un nom un hoog n-ga, amba m-moka yo kus un
hoog ne á. Amba har un kaane ne, yoa rwuun n-do un
ka kuub-o ur-duw o ha-mo un be-de a he yo m-ho à.
Hun-ne ye ro ur-she'et un ka hono o-dak o à, ye ro cin
ba a un hwoon rii à a gen jin-to un ye n-me un takur-
da-o yan-hoog á, kap yea bup nu un hyan-o un ka
nem-yo, remen n-ga yo ro un hoog ne amba m-moka
yo mereste. ‡†

‡ **9** "To ka rem-se ro un hoob-o hur-de ro us-
nap ne à. Ka hi-ut ta'oor-to Haag-ut ta'oor-to, to ka ne'a-wu
rotte ur-she'et n-ton à. Ka hi-ut ta'oor-to komo gwom-
o-ne ta'oor-ye, ‡ **10** nen taan be-de un ye mereste,
acinde-wu ro ut-gwomo. Wan-gaan ro kon, ata'oorē-

† Hyen komo: *Rwu* 9:23; *Hyan* 11:19 †† Hyen komo: *Iirmi*
51:13 ‡ Hyen komo: *Isha* 23:17; *Iirmi* 51:7 ‡† Hyen komo: *Hyan*
13:1 ‡† Hyen komo: *Iirmi* 51:7 ‡†† Hyen komo: *Dane* 7:7; *Hyan*
11:7; *Bong* 69:28

wu un go woon á. Da-o wu woone, komo wua she'et ya
o-da hiin. ‡ **11** Ka nem-yo wete un nom un hoog n-ga à,
m-moka komo yo un hoog á, yo ro aeere-yo. Komo be-
de un ka ta'oor-ye yo rwuune, komo yo ro m-neke be-
de yo he m-mar à.

‡ **12** "Ka kar-us op-se o hyane á, ye ro ka gwomo-ne op-
ye ye un goshi gokse beeb-de ut-gwomo á. Ijime, yea
kum ut-gwomo. Amba yea nom ut-gwomo mosse un
ka nem-yo ne awa o-gaan. ‡†† **13** Ka gwomo-ne op-ye
ma-to un ye kang-o gaan to ro, komo ye ya'aste ka
nem-yo beeb-de un ye un gwomo-to un ye ne. ‡ **14** Yea
gun ur-gun un Ya o-Rwuug o-Ca ne. Amba ka *Rwuug-o*
Ca-yo yoa re ur-ho be-de un ka gwomo-ne ye remen
wu ro Wan-Koyan wu un yan-koyan-ne, komo ko-Gwo-
mo-wu un gwomo-ne. Wua she'et un ka hun-ne ye ye
wu bane, un ye wu daagne ne à, un ye ro m-dore hur-
ur gaan ne à."

‡ **15** Ka da-de *wan-tom-wu Shir* zeeru me, "Ka roog-to o
hyane à, be-de ka ko-kaar-wu ro ur-she'et à, de ro hun-
ne, moor-to un hun-ne go-us-go, ut-dak, ut-rem ne.

‡ **16** Ka nem-yo un ka kar-us op ne se o hyane a, yea kute
ka ko-kaar-wu ut-yage. Yea rumus kap o un rii-yo wu
rotte à ye yagu wu ur-kor. Har yea ti ap-mo un wur-o
un wu. Komo ye tuks wu o-ra. ‡ **17** Yea nom kaane, re-
men Shir ru'usse un hur-de un ye, zonge-to ye hette
nom un rii-yo wu cone à. Yea ya'as ka nem-yo beeb-de
un ye remen yo reet ut-gwomo har se Ma-to Shir shiig
o-nip. ‡ **18** Ka ne'a-wu wu o hyane un hyangan-ut ru à,
wu ro hek-o un ka caari-o o-bo o, o ro ut-gwomo un
hon un gwomo-ne ye un hono o-dak à."

Bor-us op us-eer

He-de un bo-o o-Babira

18 Bo un arag-mo un to ka, um hyanuru wu ken
wan-tom-wu Shir wu m-kergune rwuun-mo n-
Ton shir. Wu ro ut-gwomo ne ut-gos ne, komo mok-o
un wu caragsuru hono o-dak. ‡ **2** Wu aaguru un cor-o
gos-o, wu zee,

"*Babira*-o hyeeste!

Shir tok ka caari-o o-bo o *ba'as-to* un o!
O waragte be-de ur-she'et de *ya-ut-kot*
un hon un yan-dak-ye rim-ye ne
un go un ko yo ke no-yo un hu yo ne. ‡

‡ **3** Remen kap hun-ne ye ut-dak ye swoog m-ke
mo un ka bo-o mo o-ás.

Gwomo-ne ye un hono o-dak nomog o-ás un o ne.
Remen hun-ne conog she'et-de un hoge m-rerem,
ya-m-o, ut-baab ne
ye un hono o-dak kumug o-kwum." ‡†

‡†† Hyen komo: *Dane* 7:24 ‡ Hyen komo: *Isha* 21:9; *Iirmi* 51:8;
Hyan 14:8; *Isha* 13:21; *Iirmi* 50:39 ‡† Hyen komo: *Isha* 23:17; *Iirmi*
51:7

4 Um hoguru o ken cor-o rwuun-mo n-Ton o shir o zeeg,
 "Hun-ne re o, rwuun no n-me un o!
 Urege no m-nom **ur-ba'as** bo ye m-nom à,
 Man 'ye no ur-koqb bo um he ye m-'ya à. †
 5 Remen a morogsute **ba'as-to** un o be-ur gaan,
 to nomog m-seeb to woog Ton-o shir.
 Komo Shir bakste men-ut jaas-to to un o. ††
 6 Nomu no ka bo-o hond hond bo o nomu no à,
 kap bo un rem-se o nomu no à muutu no o o-voor.
 Kok-de o burutu no ho-mo m-ke à
 buru no o un de o-voor. ‡
 7 O she'ette she'et-de m-seps o-zak ne,
 remen kaane nomu no o m-zom ryaab-us us-ryaab.
 O ro us-ses m-zee,
 'Me, ko-saraki-wu, un deeg un de um ro tara!
 Me ne'a-wu campo un wu mare à wu wu á.
 Komo a wos me un tuk-mo ut-men á!
 8 Remen kaane, ho-ur gaan a he wu m-hante
 un tuk-mo ut-men, m-mar, un mer ne.
 Komo a tuk-wu o-ra.
 Remen Wan-Koyan Shir wu ro Wa-ur-Beeb,
 komo wu he wu piishe ut-ma. ††
 9 "N-ga, gwomo-ne ye un hono o-dak ye nomog o-ás
 un wu ne komo ye hogute m-rerem un saw-to un hwor
 to un wu. Amba da-o ye hyané hye-de o-ra de un tuk-
 mo un wu à, yea 'un-us-'won un us-kan ne deen remen
 wu. 10 Yea es ur-hew ne remen ye un hoge o-gyer o un
 swo ur-koqb de wu ro m-swo à. Yea senge m-zee,
 " 'Wo rii-yo ur-'won yo! Wo rii-yo ur-'won yo,
 caari-o o-bo o o-**Babira**, bo-o ur-'won!
 Shir piishitu wo ut-ma da-o gaan! ††
 11 "Ya-ut-baab m-o ne ye un hono o-dak yea 'un un
 tuk-mo ut-men, remen yatt-ye kuse m-o un saw-to un
 ye komo á. †††12 Wu oog ut-saw deen to un zinariya un
 to un azorpa ne, un ta'ar-ye o-mok ne, us-rwuyumb se
 un hwor ne, komo un gund-to un ye ne to ur-bon, ut-
 gund ne to m-deker, un gund-ut jaas-to ne, us-'yo ne
 se un wus m-shi'igin go-us us-go, un saw-to un yin-ye
 un woog-ne, un kap o un saw-to un hwor ne to a
 shabe us-'yo à, un rem-se a zwo ne un kwom-ut jaas-to
 à, un rem-se ut-kwom ne, m-ta'ar ne. 13 Komo wu oog
 saw-to un rem-se us-co, un rii-yo m-shi'igin ne, un
 now-mo m-shi'igin ne, un o-mur, un rii-yo m-shi'igin ne
 to a m-aag o-**parakanse** à, m-ke ne, un now-mo o-**ze-**
tun ne, un hyo-mo un arkama-ne, un suw-ye un arka-
 ma-ne, un na-ne, un ca-ne, un jok-ne, un keke-to un
 jok-ne, komo un hun-ne ne remen wu muute ye guw-
 ne. †††

† Hyen komo: Isha 48:20; Irimi 50:8; 51:6,45 †† Hyen komo:
 Taka 18:20-21; Irimi 51:9 ‡ Hyen komo: Bong 137:8; Irimi 50:29
 †† Hyen komo: Isha 47:7-9 †† Hyen komo: Izik 26:16-17
 ††† Hyen komo: Izik 27:31,36 ††† Hyen komo: Izik 27:12-13,22

14 "Ya-ut-baab zeeru ka ne'a-wu, 'Kap o un ka rem-se
 ur-bon se o shere yish à se egussute komo kap o un
 kwum-o ru un saw-ut ru ne to m-cop to egussute. Woa
 do to m-kum komo á! 15 Ya-ut-baab ye kume o-kwum
 un saw-to ye ro wu m-bebe à, yea esen ur-hew ne, re-
 men ye o-gyer o un ka zom-mo a m-nome un ka ne'a-
 wu à. Ye us-kan, ye un tuk-mo ut-men. 16 Ye m-zee,
 " 'Rii-yo ur-'won!
 Rii-yo ur-'won yo ka caari-o o-bo o!
 O ro n-ga un cop un gund-to ur-bon to m-gwugwer à,
 ur-matuku ne de un ho-mo un o-garura,
 komo ur-matuku ne de un ho-m jaas-mo záá,
 komo o ro un nom ut-duk un saw-to un zinariya,
 un ta'ar ne ye un hwor komo
 un rwuyumb-se un hwor ne!
 17 Amba da-o gaan kap o un kwum-o un o tae!
 "Myet-o un yan-hat-to m-ho un yan-da-mo un to ne,
 un ya-m-nak ne komo un kap o un bo un ye ro m-kum
 un ya-m-o ut-baab ne be-de m-sa à, yea es ur-hew ne.
 18 Yea 'un, da-o ye ro m-hyan un hye-de un ka ra-o ro
 m-da n-ton à. Yea zee, 'A tak un m-hyan o-bo untun o
 ka á! 19 Yea 'un ye zor m-hu a nept tuk-mo ut-men
 hogge ye. Komo yea zee,
 " 'Rii-yo ur-'won, rii-yo ur-'won, ka bo-o caari-o!
 Remen ka bo-o, yan-hat-o m-ho
 ye kamaste hwor deen un bu-yo baab-to
 un rem-se hun-ne ye un ka bo-o m-nom à.
 Amba da-o gaan koyan sabre! ††
 20 Nom no o-zak, no ye ro ur-she'et n-Ton shir à,
 nom no o-zak no yan-ba-m-kuqop, **yan-Tom Yeso**,
 un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne.
 Ur-kom Shir piishite o-**Babira** ut-ma
 remen rii-yo o nomu no à! " †††
 21 Ka da-de wu ken ko-beeb-wu un **wan-tom-wu Shir**
 wu kepsu o ken ta'ar-o o-gos o o woose ta'ar-de un ur-
 na à. Wu jorbu o n-me m-sa, wu zeeru,
 "O-nip kaane
 a jorbe o-**Babira** caari-o o-bo,
 o m-'wons, bo um jorbe ka ta'ar-o à,
 komo a do o-**Babira** m-hyan á. ††
 22 Hun-ne a do m-hoge n-me o-**Babira** ras-o o-moro,
 un ya-ut-sep ne, un yan-hwuhwurug ne,
 un yan-hur us-sherewa ne n-me un o-**Babira** á.
 Komo a do hyan un wan-ce
 kané ko wan-gaan á.
 Komo a do hoge un ras-o ur-na n-me o-**Babira** á. ††
 23 Hun-ne do hyan ra-o ur-pitirra n-me o-**Babira** á.
 Komo cor-se o-zak un yan-rew-to un ge-ut pu-to ne
 a do se m-hoge un ka bo-o á.
 Ya-ut-baab ye o-**Babira** ye ro caari-ne,

§ Hyen komo: Izik 27:31,36 † Hyen komo: Isha 23:14; Izik
 27:26-30 †† Hyen komo: Izik 27:32 †† Hyen komo: Izik 27:30-34
 ††† Hyen komo: Kara 32:43; Irimi 51:48 † Hyen komo: Irimi
 51:63,64; Izik 26:21 † Hyen komo: Izik 26:13; Isha 24:8

ye ro jiište ya-ut-baab ye un hono o-dak kap à,
komo un myot-ys ru o o egusse myet-o ut-dak! †
24 Un cōw-se un ka bō-o kanē a wuuse hyó-mō
un *yan-Rwōr un Ma-tō Shir* ye ur-takan
un yan-ba-m-kukop ne.
Kanē komo a hō hun-nē un hono o-dak.” ††

Bōr-ys op us-jero

Bongon-de Shir n-Tōn

19 Bō tō ka aragte à, um hoguru o-zaaz untun cōr-
se un mōrog-de ut-mōor n-Tōn o Shir se rō m-
zee,

“Bōm nō Yawe! †
Gwū, m-seps nē, ur-beeb nē rō be-de Shir na!
2 Remen piish un ma-ut un wū hond hond tō rō,
wū komo ko-yan-mēn-ut pus-tō wū,
Wū sabursutē o-*Babira* ká caari-wū un ko-kaar-wū,
Babira-o rakstē hun-nē ye un hono o-dak
un bū-yo un ás-o un o.
Shir musutē hun-nē ye un wū †† ye ká ne'a-wū hoome
à.” ††

3 Komo cōr-se un ye zēerū,
“Bōm nō Yawe! †††
Hye-de un tuk-mō un ká bō-o daarū har da-o ba m-
ta.” †††

4 Sek-ye ur-kwooz un nass [24] un rii-ye un hogog nē
nass kwukturu ye bōmurū Shir, wū rō tara o-kwūur à.
Ye 'yonsurū us-cōr ye zēerū,
“*Amin!* † Bōm nō Yawe!”

5 A hoguru o-cōr rwūun-mō un ká kwūur-o rō m-zēe,
“Bōm nō Shir na,
nō guw-nē ye un wū kap,
Caari un rēk-wū nē,
kap ye rō wū m-gyer à.” ††

Ge-de un Ya o-Rwūug o-Ca

6 Ka da-de um hogu komo o-zaaz sa o zee o un
mōrog-de ut-mōor, untun zaaz-o un ja-mō m-hō mō
m-sa, untun dwūm-de o-dàkàr. Um hoguru ye m-zēe,
“Bōm nō Yawe! †††

Remen Wan-Koyan na wū rō ut-gwōmo,
wū rō Shir Wa-ut-Gwōmo kap! ††

7 A nom nō o-zak un yuyaw-mō ut-mēn nē,
a seps nō wū!

Remen da-o wōog o un ge-de un Ya o-Rwūug o-Ca,
komo ko-'ew zōngsutē.

8 A ya'ag ká ko-'ew-wū, wū cūp gund-o m-rwōn o-pus
o.”

† Hyen komo: Irimi 7:34; 25:10 †† Hyen komo: Irimi 51:49
‡ ut-Girik: Harreruja. †† ut-Girik: guw-nē ye un wū. †† Hyen ko-
mo: Kara 32:43; 2Gwm 9:7 ††† ut-Girik: Harreruja. ††† Hyen ko-
mo: Isha 34:10 † Wata: Yage tō nomotē kaanē! † Hyen komo:
Bōng 115:13 ††† ut-Girik: Harreruja. † Hyen komo: Izik 1:24;
Bōng 93:1; 97:1; 99:1

(Ka gund-o m-rwōn o o-pus o rō un hek-o un rem-ys
sō-se se yan-ba-m-kukop nōmē à.)

9 Ka da-de *wan-tōm-wū Shir* zēerū mē. “Gen tō kà:
‘Shir ya'ag ye ur-hō ye a banē ha-mō un ka ge-de un Ya
o-Rwūug o-Ca de à.’” Wū doorū komo m-zēe, “Tō ka tō
rō Ma-tō Shir tō o-nip.” †††

10 Ka da-de um heerū un na-se un wū um būmūt wū.
Amba wū zēerū, “Ay, wō nōm kaanē á! Mē ko-guw-wū
Shir wū, untun wō un or ru nē nē, nō ye su'e Yeso à.
Kwuktū nō Shir! Mē un zēe kaanē remen bō un ye
kō'ōtē ma-ut Yeso à, ye rō m-rwōr yo *Kukt-o Shir* zēe
ye rur à.”

Wū ken wū n-tōn un jōk-o pus-yo

11 Ka da-de um hyanurū Tōn-o shir tikshite, komo jōk-
o pus-yo rō eso kaanē. Ka wū daa ká jōk-yo à, jin-de un
wū *Ko-yan-Ess ut-Ma komo Wa-o-Nip*. Un mēn-ut pus-
tō wū rō un piish ut-ma komo ur-gūn nē. ††12 Yish-ye un
wū untun rem-de o-ra, komo un hi-de un wū rō ut-
gōnd nē deen. Komo wū rō un de ken jin-de nē gense.
Ka jin-de yatt-wū napū de á se wū. ††13 Wū cūpste ur-
matuku de a mususse m-hyó à. Jin-de un ká con-de ko-
mo *Ma-tō Shir*. 14 Būug-de un karma-nē ye n-Tōn shir
rō wū m-dōrē n-tōn un jōk un cōp-tō ut-gund nē pus-
tō puu. 15 O ken magay-o m-rye o rwūunurū un nu-o
un wū. Un ka magay-o wū reete ut-dak. Komo, “Wūa
nom gwōmo-tō un ye un kō-yo o-kwōm.” ††† Komo wūa
rwūute caari-se un ryaab-se Shir Wa-ut-Gwōmo Kap
be-de un hun-nē untun net-wū rō 'mō un yakar-ye us-
'yo be-de a un pot ut-us à. ††16 Un matuku-de un wū,
komo un kut-o un wū nē, a genē ka jin-de:

Ko-Gwōmo-wū un gwōmo-nē, komo wū jiište m-sek
be-de un sek-ye à.

17 Komo um hyanurū *wan-tōm-wū Shir* rō eso n-mē
ur-hō. Wū aaguru eeg un caari-o o-cōr wū agnurū kap
o un no-ye rō ut-hukse un kus-o n-Tōn shir à. Wū zee,
“Haan nō, nō karge be-de un ka caari-o o-biki o Shir o.

18 Haan nō nō ti ap-mō un gwōmo-nē, un mō un caari-
ye un karma-nē nē, un mō un ya-ur-gūn nē, un mō un
jōk-nē, un mō un ye rō ye m-da nē à, un ap-mō hun-nē
kap, guw-nē un ye rō guw-nē á, caari un rēk-ye nē!” †††

19 Ka da-de um hyanurū ka nem-yo mōrogsutē gwō-
mo-nē ye un hono o-dak un karma-nē ye un ye nē, re-
men ye teet ur-gūn un ka wū rō n-tōn o-jōk à, un kar-
ma-nē ye un wū nē. 20 Amba a shipk ka nem-yo, mōsse
un ka wan-rwōr un ma-tō shir wū ut-bō wū nē wū
nōmē saw-tō o-madē un ka nem-yo à. Be-de un ka
saw-tō o-madē tō wū durumse ye gōkse napa-o un ká
nem-yo, komo un ye kwuktē zwo-o un wur-o un yo nē
à. Kap yoor-mō un ye a jorbū ye n-mē un mar-o un

††† Hyen komo: Mati 22:2-3 † Hyen komo: Izik 1:1; Bōng
96:13; Isha 11:4 † Hyen komo: Dane 10:6 †† Hyen komo: Bōng
2:9 †† Hyen komo: Isha 63:3; Jowe 3:13; Hyan 14:20 ††† Hyen
komo: Izik 39:17-20

ta'ar-to un caari-o o-ra un hoog ne. ^{†21} A hooru karma-ne ye un ye o-magay o rwuune un nu-o un ka wu ro tara n-ton un jok-o o-pus yo à. Hon un no-ye n-ton myet ye reeru ap-mo un ka u-to bo ye cone à.

Bor ur-kwooz

Us-hak dugu-o gaan [1,000]

20 Ka da-o um hyanuru wu ken *wan-tom-wu Shir* wu ro m-kegunu rwuun-mo n-Ton shir. Wu ro un rii-yo un tiks-mo un ka kuub-o ur-duw o ne ut-kom, un caari-to ut-kwom ne to m-ke'et. ² Wu shipu ka hwo-yo, ka ko-mong-yo o-hwo yo, yo ro *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, wu ka'u yo n-te un ka kwom-to har us-hak dugu-o gaan [1,000]. ^{††3} Ka *wan-tom-wu Shir* wu jorbu yo un ka kuub-o ur-duw o, wu tigururu yo wu rekeru taase *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu do durumse un hun-ne komo, se ka hak-se dugu-o gaan [1,000] aragte. Ka hak-se arge a hosu wu ya o-da hiin.

⁴ Ka da-o um hyanu ut-kwuur. Komo um hyanu ka hun-ne ye ro tara tara un ka kwuur-to à, a ya'ag ye gwomo-to un piish ut-ma. Um hyanuru komo hoog-mo un ye a kupre ut-hi remen tor-us Yeso à, komo un rwor un Ma-to Shir ne. Ye ro ka ye kwukte ka nem-yo á, ko sha-mo un yo á. Komo ye goks napa-o un yo un zwon-to un ye ko ne un kom-to un ye á. Ye muunuru un hoog ne komo, ye reeru ut-gwomo be-ur gaan un *Kiristi* ne har us-hak dugu-o gaan [1,000]. ^{††5} (Margan-ne ye kusse à, ye ine un hoog ne á, se da-o ka hak-se dugu-o gaan se arge à.) O ka o ro ine-mo un margan-ne mo takan. ⁶ Ya-o-zak-ye, yan-ba-m-kukop, ye ro ur-kwukur ne be-de un ka ine-mo ur-takan mo. Mar-m ayoore-mo rott ur-beeb be-de un ye á, amba yea warag yan-*Cow un kon-se Shir* un *Kiristi*, komo yea re ut-gwomo un wu ne har us-hak dugu-o gaan [1,000].

Re ur-ho n-te un Gwomo-de ya-ut-kot

⁷ Da-o ka hak-se dugu-o gaan [1,000] arge, a hosune *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* be-de a ka'u wu à. ⁸ Komo wua rwuun, wu durumsute hun-ne ye a cakarse hono o-dak à. Ye a m-aag, *Goog un Magoog. Ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* a karagsu ye ye teet ur-gun, komo moor-to un ye untun moor-to m-hyereg mo n-riib o m-sa. ^{††9} Ye semuru hono o-dak, ye rigumsuru hun-ne ye Shir un ka bo-o Shir ro m-was ne à. Amba ra-o kergunuru rwuun-mo n-Ton shir o reeru ye. ¹⁰ Ka da-de *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* wu durumse ye à, a jorbu wu n-me un mar-o o-ra o ro m-re un ta'ar-to un caari-o o-ra guwguw à, be-de a jorbe ka nem-yo à be-ur gaan un ka wan-rwor un ma-to shir wu ut-bo wu ne. Reeno ye he swo ur-koob m-tet, m-how ne, har da-o ba m-ta.

† Hyen komo: Hyan 13:1-18 †† Hyen komo: Taka 3:1 ‡ Hyen komo: Dane 7:9,22 †† Hyen komo: Izik 7:2; 38:2,9,15

Piish un ma-to ur-kom

¹¹ Ka da-o um hyanu caari-o o-kwuur o ut-gwomo o-pus o. Um hyanuru wu ro tara n-ton o à. O-dak n-Ton o shir ne argu m-ege un co-o un wu komo a do to ne m-hyan á. ¹² Um hyanuru margan-ne, caari un rek-ye ne, ye eso eso n-her o un ka kwuur-o ut-gwomo o. A upsu ut-takurda, komo a upsuru ka takurda-o un hoog-o. A piishu margan-ne ut-ma un bo un rii-yo ye nome à, bo to ro gense n-me un ka takurda-to à. ^{††13} Sa-m rwunturu ye mare un mo à. M-mar un be-de ur-she'et de un marimar-ne ne to ma to rwunturu margan-ne ye un to. A piishi kowan ut-ma un gon rii-yo wu nome à. ¹⁴ Ka da-o a jorbu m-mar un be-de un she'et-de un margan-ne ne n-me un mar-o o-ra. Ka mar-o o-ra o ro mar-m ayoore-mo. ¹⁵ Kap bon wu jin-de un wu rwuune gense n-me un ka takurda-o un hoog-o á, a jorbu wu n-me un ka mar-o o-ra o.

Bor ur-kwooz o-gaan

Ton-o shir-o pu-o un dak-o pu-o ne

21 Ka da-o um hyanu Ton-o pu-o un dak-o pu-o ne. Remen Ton-o n-ga un dak-o n-ga ne kap egus-sute, komo sa-m ro kon á. ^{††2} Um hyanuru komo ka bo-o ba m-kukop o, Urusharima-o pu-o, o ro m-kegunu rwuun-mo n-Ton be-de Shir. A gegursute o ut-duk bo ko-ew ro m-geger remen campo un wu à. ^{†††3} Komo um hoguru caari-o cor-o ro un cep ut-ma rwuun-mo un kwuur-o ut-gwomo o ro m-zee, "Gwot hur-o Shir un hun-ne ne n-me! Wua she'et be-ur gaan un ye ne. Komo ye warag hun-ne ye un wu. Shir komo un hi un de un wu wua she'et un ye ne, komo wu warag Shir-o un ye. ^{††4} Wua pe'egu ye m-yish kap un yish-ye un ye. Mar-m mo kus komo á, ko tuk-mo ut-men, ko us-'won, ko m-hoog á, remen rem-us ut se ro na m-rwo un tuk-mo ut-men à, se aragsute." ^{††}

⁵ Ka wu ro tara un ka kwuur-o ut-gwomo à zeeru, "M-moka me m-nom un koyan pu-yo!" Komo wu zeeru me, "Gen yo ka, remen to ka ma-to um ruru wo à nip-o, komo hun-ne a hoks m-sher un to."

⁶ Komo wu zeeru, "A komog! Me ro Arpa, un Omega ne. ^{†††} Me ro ur-Takan ur-Buste ne. Kap ye ro un hoge o-*swoot* à, man 'ye ye yish-to ho-mo un hoog m-yar. ^{††7} Be-de un kowan wu re ur-ho de un *ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot* à, yea kum ur-hes de o-kwum be un de. Man warag Shir o un ye, komo yea warag yakar re. ^{†††8} Amba ya-o-gyer, un yan-koob-de m-sher ne, un ye ho hun-ne à, ya-o-ás, un ye ro m-yoos un saw-to made

‡ Hyen komo: Dane 7:9-10 †† Hyen komo: Isha 65:17; 66:22; 2Bit 3:13 ††† Hyen komo: Isha 52:1; Hyan 3:12; Isha 61:10 § Hyen komo: Izik 37:27; Rewi 26:11-12 † Hyen komo: Isha 25:8; Isha 35:10; 65:19 ††† Arpa, Omega: wata n-me Abacada ut-Girik. Arpa ro ur-takan komo Omega ro ur-buste. † Hyen komo: Isha 55:1 †† Hyen komo: 2Sam 7:14; Bng 89:26-27

ne à, un kwükte m-gir ne komo kap ya-ut-bo, myet-o un ye gwuug-de un ye ka mar-mo o-ra o, o ro m-tuks un ta'ar-to un caari-o o-ra à. Mo ka ro mar-m ayoore-mo."

Urusharima-o pu-o

⁹ Wan-gaan be-de un ka *yan-tom-ye Shir* nen ta'oor-ye yan-sheend-to a shooste to un re ur-kooob ut-ta'oor à, to ur-kom wu haanuru be un de. Wu zeeru me, "Haan, man kutu wo ko-'ew, ne'a-wu un Ya o-Rwuug o-Ca." ¹⁰ Ka *wan-tom-wu Shir* wu deku me un bu-yo *Kukt-o Shir* wu deetu me n-ton un o ken Haag-o caari-o o m-pipir deen. Wu kutbu me o-Urusharima, bo-o ba m-kukop o ro m-kergune rwuun-mo n-Ton be-de Shir. ¹¹ Ka bo-o komo a shoostu o un seps-mo Shir m-cucas ne cucas-mo un o nomog untun ta'ar-de un hwor, o-jaspa de ro us-myakt untun ur-madipi. ¹² A rigimshite o ut-ma to m-nu pipir, us-ish ne op us-voor, un *yan-tom-ye Shir* ne op un nen voor yan-'er-de un ka ish-se. A genu jin-to un baag-ut op-ut voor-to un hun-ne ye o-Isra un ka ish-se. ¹³ Komo ko yo ke riib-yo ish-us tet-se, ish-us tet ur-horan, ish-us tet ur-horim, ish-us tet o-baar, ish-us tet o-ye'er. ¹⁴ Komo wur-o un ka bo-o a un ma o n-ton un shi'it-ut op un voor-to ut-ta'ar. Komo n-ton un to kane a gene jin-to un *yan-Tom Yeso* op un voor-ye un ka Ya o-Rwuug o-Ca yo.

¹⁵ Ka *wan-tom-wu Shir* wu nome ut-ma un me ne à, wu ro un ko-yo ur-me'es ne yo o-zinariya yo wu hette me'es un ka bo-o à, ish-se un o, un wur-se un o ne. ¹⁶ Da-o wu me'ese o à, wu 'wos ko yo ke riib-yo hond hond yo ro un or rii-yo ne. Seeb-mo un o un hoob-mo un o ne, un pipir-mo un o ne ko o ke raag-o hond hond stadi dugu-us op us-voor [12,000] ¹⁷ *Wan-tom-wu Shir* me'esuru wur-se un o komo o rwunturu nu-mo o na-us zungu un kwooz-ut voor us-nass [144], ¹⁸ (un gon rii-yo hun-ne rotte un me'es un kashi ur-me'es à.) ¹⁸ A un ma wur-se un o un to ken ta'ar-to a maag ut-jaspa à to un hwor. Komo ka bo-o ne a maaru o un zinariya zak zak, komo o ma'asu us-myakt untun ur-madipi. ¹⁹ Komo a nomo shi'it-de un ka wur-o un ka bo-o ut-duk un gon ko de ke ta'ar-de un hwor de. O-jaspa de ro ur-takan un shi'it-de ut-ma. Ur-ayoore-de komo ur-sappaya, ur-atette-de ur-agat, ur-anasse-de ur-zumurudu, ²⁰ ur-ataane-de ur-onis, ur-acinde-de ur-karneriyan, ur-ata'yoore-de ur-kirisorat, ur-aere-de ur-berir, ur-ajerone-de ur-topas, ur-aope-de ur-kirisop-uras, op-ur gaan jasin, op ayoore-de ur-ametis. ²¹ Ka ish-us op us-voor se a nom se un rwuumb-se un hwor op us-voor, ko o ke ish-o un rwuumb-o un hwor gaan a nomu o. Caari-yo un cow-yo un ka bo-o, un zinariya a

† Hyen komo: Izik 40:2 †† Hyen komo: Izik 48:30-35 ‡ Hyen komo: Izik 40:3 ‡† Mer-ut dugu-o gaan un zungu-us nass [1,400] ko kiromita dugu-ut voor un zungu-us voor [2,200]. ‡‡ Kaane a nom ur-hond us-na ne zungu us-voor un op-us cind [216].

ma yo zak zak, komo yo ro us-myakt untun ur-madipi. ²² Me hyan *Pyo-o Shir* un ka bo-o á, remen Wan-Koyan Shir Wa-ut-Gwomo kap un Ya o-Rwuug o-Ca ne ye ye ro *Pyo-o Shir* o un ka bo-o. ²³ Ka bo-o ro un hoob-o ur-ho ko o-reng á, remen seps-mo Shir mo ro o m-caragse, ka Ya o-Rwuug o-Ca yo komo yo ro pitirra-de un o. ²⁴ Hun-ne ye un hono o-dak a hewe ur-hew m-mok o un ka bo-o. Gwomo-ne ye un hono o-dak komo yea hante o seps-mo un ye n-me un ka bo-o. ²⁵ An tige un ish-se un ka bo-o un ta-mo ur-ho á remen tet-mo m-rew kane á. ²⁶ Komo a hante myet o un m-seps un gos-to un hun-ne ye un hono o-dak ne un ka bo-o. ²⁷ Amba rii-yo m-kukop a kum m-cow n-me un ka bo-o á, ko komo koyan nom un rem-se un hu, ko wa-ut-bo, se de ye a gene jin-to un ye n-me un ka takurda-o un hoog-o un ka Ya o-Rwuug o-Ca yo à. ²⁸

Bor ur-kwooz us-voor

Roog-o un ho-mo un hoog

22 Ka da-de *wan-tom-wu Shir* kutu me roog-o un ho-mo un hoog, mo us-myakt untun ur-madipi mo rwunte be-de un kwuur-o ut-gwomo to Shir un to un Ya o-Rwuug o-Ca ne. ²² Mo m-ja n-tete de un caari-yo un cow-yo un ka bo-o. Un ko yo ke riib-yo ka roog-o 'yo-o ro kon yo un hoog, yo ro un mat ur-mat so-o op un voor hak gaan. Ko yo ke reng-yo yo ro m-mat so-o gaan. A un nom us-baat un wa-to un ka 'yo-yo remen taaste un gom-se un hun-ne ye ut-dak kap. ²³ Un ka bo-o, a kum rii-yo Shir hu ye nu-o yo-o á, remen kwuur-o ut-gwomo o Shir un Ya o-Rwuug o-Ca ne o ro kane. Guw-ne ye un wu komo yea kwuktu wu. ²⁴ Yea hyen co-o un wu, komo a gen jin-de un wu un zwon-to un ye. ²⁵ Tet-m mo kus kaane á. Yatt-yo nusu ye un ma-to ur-pitirra ko cucas-mo ur-ho á, remen Wan-Koyan Shir wu he m-warag cucas-mo un ye. Komo yea re ut-gwomo har da-o ba m-ta. ²⁶

⁶ *Wan-tom-wu Shir* zeeru me, "Ka yo o hoge à nip-o, komo to wooste a sher un to. Wan-Koyan Shir ya'ag yan-Rwor un ma-to un wu jaab-o ut-men un bu-yo Kukt-o un wu. Wu tomonte wan-tom o un wu, remen wu kutute ka guw-ne ye un wu ye rii-yo he m-kor ba m-jime à."

Yeso roon

⁷ "Gwot me ka komo robe, ba un naas o-da! Shir ya'ag ye ur-ho bo un ye ro o-dorotte un ma-to un hyan-o co to un ka takurda-o à."

‡‡† Hyen komo: Isha 54:11-12 ‡‡‡ Hyen komo: Isha 60:19-20 § Hyen komo: Isha 60:3 † Hyen komo: Isha 60:11 †† Hyen komo: Isha 52:1; Izik 44:9 †‡ Hyen komo: Izik 47:1; Zeka 14:8 †‡† Hyen komo: Taka 2:9 † Hyen komo: Zeka 14:11; Taka 3:17 †‡ Hyen komo: Isha 60:19; Dane 7:18

⁸ Mē wu *Yohana*, mē hyanē um hoge, kap ka rem-se. Da-ō um hoge komo um hyen se à, um heerū un na-se un *wan-tōm-wu Shir*, wu kutu mē ka rem-se à. ⁹ Amba wu zēerū mē, “Taase o kwūktū mē á! Mē ko-guw-wu Shir wu, untun wō un or ru nē un *yan-Rwōr un Ma-tō Shir*, har ma kap un yē nōmē dōrotte-ō un yo rō gene nē un kà takurda-ō à. Kwūktū nō Shir cot!”

¹⁰ Ká da-de wu zēerū mē, “Taase o wukē ka ma-tō un hyan-ō co-ō tō gene à, remen da-o nomoste yow yow.

¹¹ Myet ko-yan-mēn-ut jaas-tō wu sēngē mēn-ut jaas-tō tō un wu, wu rō yo-wu à, wu sēngē nōm un rii yo-yo. Wan-nōm un rii-yo ur-bon, wu sēngē nōm un rii-yo ur-bon, komo wu rō ba m-kukop á, wu sēngē she'et-de un wu ba m-kukop.” †

¹² “Gwōt, mē ka robe ba un naas o-da! Komo 'yons un de rō be un de, man tope kowan gon rii-yo wu nōmē à.

^{††13} Mē rō Arpa, un Omega nē. ‡ Mē rō ur-Takan ur-Buste nē, ur-Shi'it ur-Kōm nē. ††

¹⁴ “Shir 'ye yē ur-hō ká yē so'ose matuku-ut seeb-tō tō un yē à. A 'ye yē keer-de m-cow un ish-se un ká bō-o caari-ō remen yē reet mat-de un 'yo-yo un hōog.

^{††15} Amba ká yē muute hi-de un yē ya-m-kukop à, yē rō n-dō un ka bō-ō:

Ka yē yoose weer-se o-made,
Ya-o-ás,
Yē hoome hun-nē à,

† Hyen komo: Dane 12:10 †† Hyen komo: Isha 40:10; 62:11; Bōng 28:4; Isha 40:10; Irmī 17:10 ‡ Arpa, Omega: wata n-mē Abacada ut-Girik: Arpa rō ur-takan komo Omega rō ur-buste. †† Hyen komo: Hyan 1:8; Isha 44:6; 48:12; Hyan 1:17; 2:8 †† Hyen komo: Taka 2:9; 3:22

Yan-kwūktē m-gir, un
Ya-ut-bō nē.

¹⁶ “Mē, Yēso, um tōmbute *wan-tōm-wu Shir* re wu heetbu nō kà tōm-ō remen *yan-dor Yēso*. Mē un rwūun sō un baag-o ko-Gwōmo *Dawuda* komo mē rō wan-rē un cim-yo un gwōmo-ut *Dawuda*. Mē rō *Myar-yo m-cucar yo n-Sot*.” ††

¹⁷ *Kykt-ō Shir* un ko-'ew nē rō m-zēē, “Haan!” Yage komo bō un wu hoge tō ka à, wu ma wu zee, “Haan!” Yage bō un wu rō m-hoge un *swōot-ō* m-hō à wu haan: kap wu cone wu sū à, wu sū m-yar be-de un hō-mō un hōog. ††

Ma-tō ur-buste

¹⁸ Mē, *Yohana*, mē un nak un tō-tō un kap wu hoge ma-tō un rii-yo he m-kōr un co à tō un ká takurda-ō à unze: Urege wu doog yo ken rii-yo n-tōn un tō, Shir a doo wu swō ur-kōob de a gene un ka takurda-ō à.

¹⁹ Komo bō un wu haabe yo ken rii-yo rō un kà takurda-ō à, Shir a dos gwūug-de un wu de un mat-de un 'yo-yo un hōog. Komo Shir a dos gwūug-de un wu de un ká bō-ō un ba m-kukop o. Um geneste ka rem-ūs yoor-se n-mē un kà takurda-ō. §

²⁰ Ká wu kō'ote unze ka rem-se kap nip-ō à, wu zēēg, “Eba, um robe hōr-m-hōr!”

Amin. Haan, Wan-Koyan Yēso!

²¹ Yar-m Yēso Wan-Koyan rō un nō nē kap! **Amin!**

††† Hyen komo: Qōg 24:17; Isha 11:1,10; 2Bit 1:19; Hyan 2:28
††† Hyen komo: Isha 55:1 § Hyen komo: Kara 4:2; 12:32